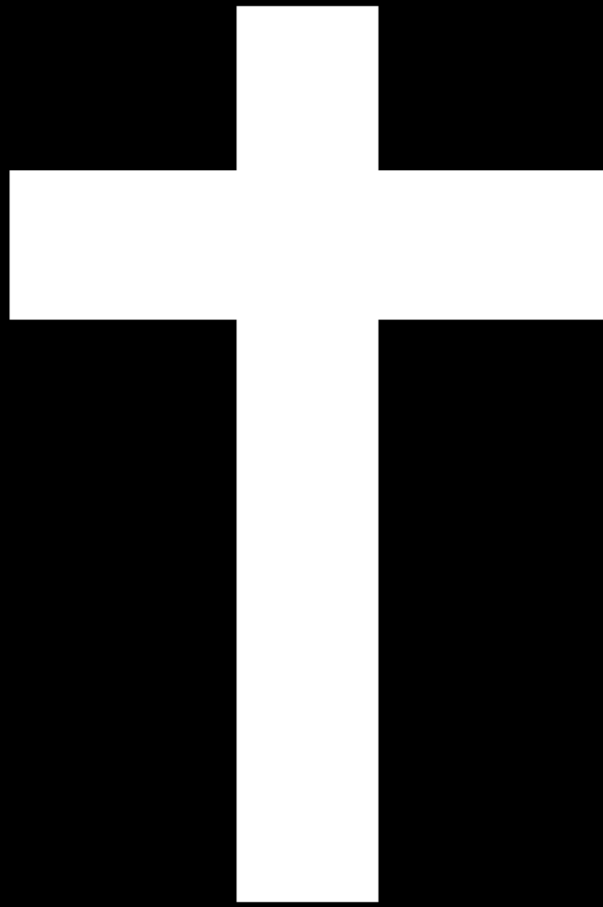

Aadi keyri: linjiila
iisaa almasiihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu
New Testament in Fulfulde, Maasina

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maasina Fulfulde (Fulfulde, Maasina)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Fulfulde, Maasina

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 1 Mar 2019
680239a9-8aa6-5bc3-b42f-dc560bee09b8

Contents

Matta	1
Marka	44
Luuka	70
Yuhanna	112
Golle Nelaabe	145
Romankooɓe	184
1 Korintunkooɓe	201
2 Korintunkooɓe	216
Galaatiyankooɓe	226
Efeesunkooɓe	232
Filipiyankooɓe	238
Koloosiyankooɓe	242
1Ts.	246
2Ts.	250
1 Timote	252
2 Timote	257
Titus	260
Filemon	262
Ibaraninkooɓe	263
Yaakuuba	276
1 Piyeer	280
2 Piyeer	285
1 Yuhanna	288
2 Yuhanna	292
3 Yuhanna	293
Yahuuda	294
Banngingol	296

Linjiila Iisaa Ngedu Matta

Haala dammbe Iisaa

¹ Dammbe Iisaa Almasiihu, taanii Daawuuda, taanii Ibarahiima, annii:

² Ibarahiima rimi Isiyaaka,

Isiyaaka rimi Yaakuuba,

Yaakuuba rimi Yahuuda e mijiraaፎe mum,

³ Yahuuda rimi Fares e Sera, ፎee ngonni ፎe o rimdi e Tamara,

Fares rimi Hisuruuna,

Hisuruuna rimi Aram,

⁴ Aram rimi Aminadaabu,

Aminadaabu rimi Nasuuna,

Nasuuna rimi Salmon,

⁵ Salmon rimi Bo'es, oo woni mo o rimdi e Rahab,

Bo'es rimi Obed, oo woni mo o rimdi e Ruut,

Obed rimi Yessa,

⁶ Yessa rimi Daawuuda kaananke oo.

Daawuuda rimi Suleymaana, oo woni mo o rimdi e debbo dalaado Uriya,

⁷ Suleymaana rimi Robo'am,

Robo'am rimi Abiya,

Abiya rimi Asa,

⁸ Asa rimi Yusafat,

Yusafat rimi Yoram,

Yoram rimi Ujiya,

⁹ Ujiya rimi Yotam,

Yotam rimi Akas,

Akas rimi Hejekiya,

¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa,

Manaasa rimi Amon,

Amon rimi Yusiya,

¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e mijiraaፎe mum.

Dum hawrii e jamaanu nde Yahuudiyankoofe konaa so nabiraa Baabila ndee.

¹² Caggal ፎe konaama ፎe nabaama Baabila,

Yekuniya rimi Salaatiyel,

Salaatiyel rimi Jorobaabel,

¹³ Jorobaabel rimi Abihuda,

Abihuda rimi Eliyakim,

Eliyakim rimi Ajora,

¹⁴ Ajora rimi Sadok,

Sadok rimi Akim,

Akim rimi Eliyuda,

¹⁵ Eliyuda rimi Eliyaajaru,

Eliyaajaru rimi Mattan,

Mattan rimi Yaakuuba,

¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufu, jom suudu Mariyama,

Mariyama woni inna Iisaa noddirteedo Almasiihu oo.

¹⁷ No dammbe dee njokkondirta iwde Ibarahiima faa yottii Daawuuda, jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde Daawuuda faa yottii nde Yahuudiyankoofe konaa nabiraa

Baabila, jamaanuujji sappo e nay hawrata, iwde nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila faa yottii Almasiihu oo, jamaanuujji sappo e nay hawrata.

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

¹⁸ No Iisaa Almasiihu finiri annii: Mariyama inniiko oo yo cabbaado Yuusufu, kaa fade makko suddeede, Ruuhu Ceniido wadi mo cowiido. ¹⁹ Yuusufu cabbudo mo oo yo neddo poocitiido, ana waji hersa makko, miili yaltude e cabbugal ngal e cuucuukka. ²⁰ Nde o miili dum ndee, malaa'ika Joomiraado wari e makko ley koydol, wii mo:

—Aan Yuusufu, taanii Daawuuda, pati hul bamde Mariyama, sabi binngel o saawi ngel e Ruuhu Ceniido iwi. ²¹ O rima biddo gorko, inndiraa mo Iisaa. Sabi oon hisinan yimbe mum e luutti mum'en dii.

²² Dum fuu, dum wadii yalla haala ka Laamdo yottiniri annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

²³ «Surba oo baman reedu,
rima biddo gorko,

oon inndirte Immaanuwel.»*

Maanaa innde ndee yo: «Laamdo ana wondi e meedfen».

²⁴ Nde Yuusufu fini ndee, wadiri no malaa'ika Joomiraado oo wiirunoo dum nii. O bami Mariyama, ²⁵ kaa o reentaali e mum faa beyni biddo gorko. Yuusufu inndiri oon Iisaa.

2

No jom'en annde ngardi faa yeewa Iisaa

¹ Iisaa fini Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en annde iwrii funnaange, ngari Urusaliima. ² Nde be ngari ndee, be mbii:

—Hoto kaananke Yahuudiyankooɓe dimaado jooni oo woni? Min njii hoodere makko banngii funnaange, min ngarii sujidande mo.

³ Oon kabaaru jiibi hakkille Hirudus, kaɗum e Urusaliimankooɓe fuu. ⁴ O noddi hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee fuu, o lamndii dum'en hoto Almasiihu oo foti rimeede. ⁵ Be njaabii mo, be mbii:

—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi ko annabaajo oo winndunoo koo annii:

⁶ «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,

tayoral a wanaa ngeenndi pamardi barke e geelle Yahuuda mawde dee.

Sabi ardotoodo iwan e maa,

garoowo durde Israa'iilankooɓe, yimbe am.»*

⁷ E ley dum, Hirudus noddi jom'en annde ɓee e cuucuukka, lamndii be wakkati mo hoodere ndee banngi oo. Been pammini mo. ⁸ Caggal mum, o neli be Baytilaama, o wii be:

—Njehee, kumpitoyo-don kabaaru cukalel ngel faa tayoron. So on njii ngel, kumpitee kam yalla mido yaha miin duu, mi sujidano ya ngel.

⁹⁻¹⁰ Nde be nani ko kaananke oo haali koo ndee, be mbitti. Non be coynii hoodere nde be njiinoo funnaange ndee. Ko be njii nde koo, be ceyii seyo manngo sanne. Nde ardi be yaade. Nde nde yottii do cukalel ngel woni doo ndee, nde darii. ¹¹ Be naati ley galle oo, be njii cukalel ngel e inna mum Mariyama. Be korfii, be kujidani ngel, be kumti gineeji mabbe, be teddiniri ngel kaɗe e gowe e dace uurooje biyeteede miiri. ¹² Caggal dum, Laamdo daalii be ley koydol pati be mbirfitoo to Hirudus, be kootiri leydi mabbe laawol gonngol.

No Yuusufu dogiri suudoyaade Misira

¹³ Nde be mbitti ndee, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu ley koydol, wii dum:

—Imma, bam cukalel ngel e inna mum, dogu njahaa Misira, keddo-daa ton faa nde mbii-maa-mi ngartaa. Sabi Hirudus waran tewtude cukalel ngel faa wara dum.

* 1:23 Esaaya 7.14 * 2:6 Mika 5.1

¹⁴ Yuusufu immii jemma, naŋi cukalel ngel e inna maggel Misira. ¹⁵ O heddi ton faa Hirudus maayi, yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

«Mi noddii biyam gondo Misira.»†

*No Hirudus masinbiniri sukaa*be Baytilaama

¹⁶ Nde Hirudus faami jom'en annde bee njambbike dum ndee, mettaa sanne. O yamiri sukaa be worbe Baytilaama e dakkol mum fuu mbaree, gila keccoy faa hebube duubi didi. O wadi dum hakke jalaade de jom'en annde bee ndokki mo tayoral mum dee. ¹⁷ Dum tabitirii haala ka Laamdo yottiniri annabi Yeremiya kaa nde oon wii:

¹⁸ «Wullaango nanaama ley ngeenndi Rama,
kajum e boji e boytaali:

Dum Rahiilu‡ woyata cukaloy mum.

O jabaali waaltineede, sabi koy keddaaki.»§

No Yuusufu wartiri leydi Israa'iila

¹⁹ Caggal maayde Hirudus, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu to Misira too ley koydol, ²⁰ wii dum:

—Imma, wirfintin cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila, sabi yidunoo be warde suka oo bee maayii.

²¹ Yuusufu immii, naŋti cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila. ²² Kaa o nanii Arikilawus loomtiima baam mum Hirudus laatike kaananke Yahuudiya, o huli yaade ton. Ley dum, Laamdo jeertini mo ley koydol, o yehi leydi Galili, ²³ o hodoyi ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu. Non dum laatorii so dum tabintini ko annabaabe bee mbiinoo koo: «O wiyete Nasaraatunke.»

3

No Yaayaa waajorii

¹ E oon jamaanu, Yaayaa mo lootogal batisima banngi. Omo ooynoo ley ladde jeereende Yahuudiya, omo wiya:

² —Tuubee, sabi Laamu Laamdo battiima.

³ Oo woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wiinoo:
«Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende, ana wiya:
Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko!»*

⁴ Kaddungal Yaayaa yo cajiraangal leebi ngelooba, omo humii nguruwol. Nguure makko yo buureeti e njuumri ladde. ⁵ Yimbe iwri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji maayo Urdun fuu, ngari e makko. ⁶ Ebe njaadira luutti mabbe, Yaayaa looti be lootogal batisima ley maayo Urdun.

⁷ Nde o yii Farisa'en e Saduki'en heewbe ana ngara faa lootee lootogal batisima ndee, o wii dum'en:

—Bibbe bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. ⁹ Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraa be Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laato be bibbe Ibarahiima! ¹⁰ Jooni, jambere ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa bidde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹¹ Miin, ndiyam mbatisiran-mi on faa hollita on tuubii. Kaa garoowo caggal am oo, kajum furi kam baawde, mi fotaa fay soccude pade makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹² O lanndinike faa o hennoo pamri makko faa laaba. O moobta pamri makko ley beembal, kaa jaande ndee o duppiran dum yiite nge jifataa.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

† 2:15 Hosee'a 11.1 ‡ 2:18 Rahiilu woni jom suudu Yaakuuba. Mo yimbe Israa'iila njogorii hono inna mum'en. § 2:18 Yeremiya 31.15 * 3:3 Esaaya 40.3

¹³ Oon wakkati fuu, Iisaa iwi Galili, wari maayo Urdun to Yaayaa, yalla Yaayaa ana loota dum lootogal batisima. ¹⁴ Kaa Yaayaa ujii, wii mo:

—Aan haani lootude kam, hono aan ngardataa ga am faa mi loote?

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Walaa baasi, jabu ngadaa non, sabi hono non kaan-dēn hiḅḅinirde ko dartii fuu.

Nden, o jabi. ¹⁶ Iisaa lootaa tan, yeerji iwde e ndiyam ḁam. E oon wakkati, kammu oo udditii, o yii Ruuhu Laamḁo ana jippoo no wuugaandu nii, ana wara e makko. ¹⁷ Don daande iwri dow kammu, wii:

—Oo ḁoo yo 'Biyam mo korsin-mi, mo cubii-mi.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraade Iisaa

¹ E oon wakkati, Ruuhu Ceniido naḁi Iisaa ley ladde jeereende, yalla Ibiliisa ana tewta seytaade mo. ² Iisaa naamaali faa wadi balde capande nay jemma e jalooma. Caggal dum, o yolbi. ³ Nii, Ceytotoodo oo battitii mo, wii mo:

—So a 'Bii Laamḁo, yamir dee kaay'e laatoḁo naamdu.

⁴ Kaa o jaabii oon, o wii:

—Ana winndii: «Wanaa naamdu tan nedḁo wuurdata, ko nedḁo wuurdata dee, haala fuu ka Laamḁo haali.»*

⁵ Caggal dum, Ibiliisa naḁi mo Urusaliima ngeenndi ceniindi ndii, darni mo dow leḅḅe-leḅḅe Suudu Dewal Mawndu, ⁶ wii mo:

—So a 'Bii Laamḁo, suur njippo-ḁaa e leydi. Sabi ana winndii: «Laamḁo yamiran malaa'ika'en mum njaḅḅite pati koyngal maa gaajo e haayre.»†

⁷ Oon wii mo:

—Ana winndii kasen: «Pati ittu koro Laamḁo, Joomiraado maa.»‡

⁸ Kasen Ibiliisa naḁi mo dow waamnde haayre toownde sanne, holli mo laamuuji aduna ḁii fuu e darja mum'en, ⁹ wii mo:

—Mi hokkete ḁum ḁoo fuu so tawii a sujidanii kam.

¹⁰ Oon wii mo:

—Fottanam too, Ibiliisa! Sabi ana winndii: «Laamḁo Joomiraado maa tan kaan-ḁaa sujidande, kanko tan kaan-ḁaa rewde.»§

¹¹ Oon wakkati fuu, Ibiliisa seli e makko. Malaa'ika'en ngari e makko, ana ngollana mo.

No Iisaa fuddiri golleeji mum ley Galili

¹² Nde Iisaa nani Yaayaa uddaama ley kasu ndee, o wirfitii Galili. ¹³ O eggi Nasaraatu, o hodoyi Kafarnahum e daande weendu nduu ley leydi Jebulon, kaḁum e Naftali, ¹⁴ yalla ana tabintina haala ka Laamḁo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

¹⁵ «Leydi Jebulon e leydi Naftali

gondē dow laawol weendu,

caggal maayo Urdun,

e Galili hodorde yimbe ḁe nganaa Yahuudiyankooḁe:

¹⁶ Leḅḅol gonnoongol e nimre ngol

yii fooyre mawnde.

Wuurbe e ley leydi maayde niḅḅundi,

fooyre yaaynani dum'en.»*

¹⁷ Gila nden, Iisaa fuddi waajaade ana wiya:

—Tuubee, sabi Laamu Laamḁo ḁattiima.

No Iisaa noddiri taalibaabe aranndeeḁe

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3 † 4:6 Jabuura 91.11-12 ‡ 4:7 Fillitagol Tawreeta 6.16 § 4:10 Fillitagol Tawreeta 6.13
* 4:16 Esaaya 8.23-9.1

¹⁸ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, o yii worbe didon mijiraado e mawniraado, Simon noddirteedo Piyeer e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu, yo awoobe. ¹⁹ Iisaa wii be:

—Njokkee kam, mi wada on awoobe yimbe.

²⁰ Don e don be njoppi bubbi mabbe dii, be njokki e makko. ²¹ O yehi yeeso, o yii kasen rimdaabe didon wobbe, bibbe Jebede, Yaakuuba e mijum Yuhanna ana ley laana. Kambe e baam mabbe Jebede, ebe moyyintina bubbi mabbe. O noddi be. ²² Don e don be njoppi laana kaa e baam mabbe fuu, be njokki e makko.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe

²³ Iisaa yiilii ley leydi Galili fuu omo waajoo e ley cuudi baajordi mabbe, omo ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, kasen omo sellina sii jawuui e ellaaji fuu. ²⁴ Kabaaru makko saakii ley leydi Siriya fuu. Omo waddanee sii jawbe fuu, laddaabe e kirikiraaabe, kanum e wooybe, o sellini dum'en. ²⁵ Jamaa keewdo sanne jokki e makko iwrufo Galili e leydi ndi geelle sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal maayo Urdun.

Waaju Dow Waamnde Haayre

(Baabuwool 5—6—7)

5

¹ Nde Iisaa yii jamaa oo heewii ndee, o njabbi dow waamnde haayre, o joodii ton. Taalibaaabe makko bee ngari e makko, ² o fuddi waajaade be, o wii:

Haala mbelko'aaku

³ —Been annditinbe yonkiiji mum'en ana lo'i, mbelii hoore,
sabi kambe njey Laamu Laamdo oo!

⁴ Been woyooobe, mbelii hoore,
sabi Laamdo waaltinan berde mum'en!

⁵ Been leydinkiniibe, mbelii hoore,
sabi be keban leydi ndi Laamdo fodani be ndii!

⁶ Been yolbube fooccitaare so domdi dum, mbelii hoore,
sabi be kaaran be domditan!

⁷ Been yurmotoobe, mbelii hoore,
sabi Laamdo yurmoto be!

⁸ Been laabuube berde, mbelii hoore,
sabi be njiyan Laamdo!

⁹ Been waddoobe jam, mbelii hoore,
sabi be noddirte bibbe Laamdo!

¹⁰ Been torraabe kammari fooccitaare, mbelii hoore,
sabi kambe njey Laamu Laamdo oo!

¹¹ On mbelii hoore so yimbe njennii on, torrii on, kappii on sii boneeji fuu saabe am.

¹² Ceyee, mbeltee, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Sabi hono non annabaabe adiiibe on bee torrira.

Haala lamdam e fooyre

¹³ —Onon ngonni lamdam aduna oo. Kaa so lamdam noottii lammude, kodum lamminta dum? Dam nafataa fay huunde! Ko dam waawi wadeede tan, tippeede sella, yimbe njabba dam.

¹⁴ Onon ngonni fooyre aduna oo. Ngalluure jibaande dow waamnde haayre waawaa noobude. ¹⁵ Fay gooto hubbataa lampa, so hippa hen kaakol. Ko wadata dee, sinndan ka, ka yaaynana gondoo e suudu nduu fuu. ¹⁶ Hono non fooyre moodon haani yaaynirde yeeso yimbe, yalla ebe njiya golleeji lobbi di ngadaton dii, be njetta Baabiraado moodon gondoo dow kammu oo.

Ko Iisaa jannigini bannagal Tawreeta

¹⁷ —Pati cikkee mi gardo ittude Sariya binndaado ley Tawreeta naa ley dewte annabaabe oo. Mi waraali ittude mo, mi gardo hibbinde mo. ¹⁸ Mido haalana on goonga: so nii kammu e leydi ana keddi, wanaa tobbel wanaa masel tosataake e Sariya oo faa nde fuu tabiti. ¹⁹ Dum nee, boofudo ko buri fuu famdude e jamirooje dee, so janngini wobbe faa ngada non, laatoto burdo famdude e Laamu Laamdo. Kaa neddo fuu jokkudo sariya oo, so janngini wobbe ngada non, laatoto mawdo e Laamu Laamdo. ²⁰ Sabi mido wiya on: so on buraali dunkee'en Sariya e Farisa'en fooccitaare, on naatataa e Laamu Laamdo abada.

Haala tikkere

²¹ —On nanii njaatiraabe meeden bee mbiyanooma: «Pati naadu hoore, naadudo hoore fuu, ana haandi e sareede.»* ²² Miin noo mido wiya on: tikkando sakiike mum fuu, ana haandi e sareede. Oon biido sakiike mum «Meereejo» darnete yeeso sariya burdo fuu naawde. Kasen neddo fuu biido mo «Nuykaado» ana haandi e naatude yiite jahannama. ²³ Ndennoo, so a warii e ittirde sadaka faa cakko-daa, a miccitike don e don sakiike maa ana jogani maa metti, ²⁴ yoppu don sadaka maa oo, njahaa njaafondiroyaa e sakiike maa oo tafon, so kebaa wartude cakko-daa.

²⁵ So won gullaniido ma saabe namaande, odon njaada sariya, yaawnu ndewritaa e joomum fade moodon yottaade, pati o wade e juude caroowo, oon wade e junngo kayboowo kasu, nden kaa, udde-daa e kasu. ²⁶ Mido haalane goonga: abada a yaltataa so a yobaali ko ndewete-daa koo faa laaba.

Haala jeenu

²⁷ —On nanii wiyanooma: «Pati jeenu!»† ²⁸ Miin noo mido wiya on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley bernde mum. ²⁹ Ndennoo, so yitere maa naamere luuttinte, sol nde tippo-daa nde to woddi! Mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu mbedee e jahannama. ³⁰ So junngo maa naamoo luuttinte, tayu ngo tippo-daa ngo to woddi: mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu naata jahannama.

Haala ceergal

³¹ —Wiyanooma kasen: «Ceerdo jom suudu mum fuu, yo hokku dum talkuru ceergal.»‡ ³² Miin noo mido wiya on: ceerdo jom suudu mum tawee oon jeenaali, so o bamoyaama, gorko arano oo wadii mo e jeenu. Neddo fuu bamdo debbo ceeraado, kanum duu jeenii.

Haala hunoore

³³ —On nanii kasen, njaatiraabe meeden mbiyanooma: «Pati fiirtu hunoore maa, tabintin nde yeeso Joomiraado.»§ ³⁴ Miin noo mido wiya on: pati kune fey. Pati kunoree kammu, sabi dum yo joodorgal Laamdo, ³⁵ naa leydi, sabi dum yo njaabirdi koyde makko, naa Urusaliima, sabi dum yo ngeenndi Kaananke mawdo oo. ³⁶ Pati hunora hoore maa ndee, sabi a waawaa rawninde naa bawlinde fay leebol mayre gootol. ³⁷ Mbiyaa «Mi wadan» naa «Mi wadataa», dum tan heyii. Ko beydii hen fuu, e Bondo oo iwi.

Haala yobtagol

³⁸ —On nanii wiyanooma: «Yitere yobirtee yitere, niinde yobirtee niinde.»* ³⁹ Miin noo mido wiya on: pati njobtee gadudo on ko boni. So won piido ma banaawo bannge naamoo, accu dum fiye bannge goddo oo duu. ⁴⁰ So won gullaniido ma faa teeta forgo maa, accu dum naba dolloke oo duu. ⁴¹ So won tilsindoo ma roondaade donngal yaadu kiloomeetere, roonda ngal yaadu kiloomeetereji didi. ⁴² So won jaagiido ma, hokku dum, so won ndaardudo ma lubal, pati hadu dum.

Haala yidugol konnee'en

⁴³ —On nanii wiyanooma: «Njidaa tanaa maa, mbanaa ganoo maa.» ⁴⁴ Miin noo mido wiya on: njidee konnee'en moodon, kasen duu nduwanee torroobe on, ⁴⁵ yalla odon

* 5:21 Pergu 20.13 † 5:27 Pergu 20.14 ‡ 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1 § 5:33 Limooje 30.3 * 5:38 Lewinkooɓe 24.20

laatoo biḅḅe Baabiraado moodon gondo dow kammu oo. Sabi no o fudinirta naange makko e bonḅe nii, hono non o fudinirta nge e moyyube, kasen duu no o tobinirta e foocitiibe nii, hono non o tobinirta e oojiibe. ⁴⁶ So yidube on tan njidaton, mbarjaari hendi kebaton hen? Fay duwaape'en bee ana ngadira non! ⁴⁷ So sakiraabe moodon tan njowtaton, kodum seenndi on e wobbe bee? Fay heeferbe bee ana ngadira non! ⁴⁸ Ndennoo, laatee hiḅḅube, hono no Baabiraado moodon gondo dow kammu oo laatorii kibḅudo nii.

6

Haala sadaka

¹ —Ndeentee e gollirde golleeji mon lobbi faa yiyee. So on ngadii dum, on kebataa mbarjaari to Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

² Ndennoo, so ada itta sadaka, pati wadu dillere faa yimbe njiye, hono no naafigi'en bee ngadata ley cuudi baajordi, kapum e laawi nii. Ebe ngada non yalla yimbe ana mana be. Mido haalana on goonga, been keḅii mbarjaari mum'en faa timmi. ³ Kaa aan, so ada itta sadaka, pati nano maa annda ko jaamo maa wadata, ⁴ yalla sadaka maa oo ana heddo ley cuucuukka. Nden Baabiraado maa jiyoowo ko woni e cuucuukka oo, yobete.

Haala duwaawu

⁵ —So odon nduwoo, pati ngadee no naafigi'en nii: been ana njidi duworaade darnde ley cuudi baajordi, kapum e hakkunde dati celi, yalla yimbe fuu ana njiya dum'en. Mido haalana on goonga, been keḅii mbarjaari mum'en faa timmi. ⁶ Kaa aan, nde nduwoto-daa fuu, naatu ley suudu maa, uddaa damal, jaago-daa Baabiraado maa e cuucuukka. Nden, Baabiraado maa jiyoowo ko suudii oo, yobete.

⁷ So odon nduwoo, pati kebbinee haalaaji ḅoli di ngalaa nafaa hono no heeferbe bee nii: ebe miili Laamdo jaabanto be so be kebbinii haala. ⁸ Pati jemmbee be, sabi Baabiraado moodon ana anndi ko kaaje-don gila on jaagaaki mo. ⁹ Nii kaan-don duworaade: Baabiraado amen gondo dow kammu,

yo innde maa teddine.

¹⁰ Yo Laamu maa war.

Yo muuyde maa ngade dow leydi no ngadiraa dow kammu nii.

¹¹ Hokku min hannde jaamdu heyooru min.

¹² Yaafa min luutti amen,

hono no min njaaforii toonube min nii.

¹³ Pati accu min ceytee,

hisin min e Bondo oo.

[Sabi laamu e baawde e teddeengal ana ngoodan maa faa abada. Aamiina.]*

¹⁴ Ndennoo, so on njaafiima toonube on, Baabiraado moodon gondo dow kammu oo duu yaafoto on. ¹⁵ Kaa so on njaafataako toonube on, Baabiraado moodon oo duu yaafataako luutti moodon.

Haala koorka

¹⁶ —So on koorii, pati njurminkinee no naafigi'en bee nii: been njornoto, yalla yimbe fuu ana anndita be hoorbe. Mido haalana on goonga: been keḅii mbarjaari mum'en faa timmi. ¹⁷ Kaa aan, so a hoorii, culmaa yeeso maa, ngujaa hoore maa ¹⁸ pati yimbe annda a koordo. Baabiraado maa mo yiyataake oo tan anndata. Kasen duu Baabiraado maa jiyoowo ko ngad-daa e cuucuukka, kapum yobete.

Haala jawdi dow kammu

¹⁹ —Pati paggee jawdi aduna, do mooyu e ngudu mbonnata, do wuybe kelata baafe so ngujja. ²⁰ Paggee jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa ngudu, do wuybe kelataa baafe sako ngujja. ²¹ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

* 6:13 Cakite aaya 13 tawaaka e dereeji burdi fuu booyde dii.

Haala fooyre e nimre

²²—Gite ngonni lampa caldi. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. ²³ Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu nibban. Ndennoo, so fooyre wonnde e maa ndee yo nimre, nimre hoontii nimre!

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²⁴—Fay gooto waawaa gollande halfaabe didon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

²⁵ Dum nee, mido wiya on: pati cuŋlee e nguurndam mon ko jaamatan e ko njaraton e ko koltoton. Pati cuŋlane e ko boornoto-don. Tama nguurndam buraa nguure? Tama caldi buraa koltal? ²⁶ Yeewee pooli diwooji dii: di aawataa, di kettataa, di mbeembataa, kaa Baabiraado moodon gondo dow kammu oo ana jammaa di. Onon nee, on buraa pooli teentilaade naa? ²⁷ Homo e mon waawi beydude e balde mum fay jalooma gooto kammari sugulla mum? ²⁸ Ko wadi so odon cuŋlana kaddule? Yeewee piindiiji ley ngesa no peertirta: di tampataa, di mottataa. ²⁹ Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ³⁰ So Laamdo ana holtinira nii leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, ko hadata mo holtinde on faa bura nii, onon famdube hoolaare! ³¹ Ndennoo, pati cuŋlee faa mbiyon: «Kodum jaamatan? Kodum njaraten? Kodum boornoto-don?» ³² Sabi dee kulle fuu heeferbe tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana anndi odon kasindini e majjum dum fuu. ³³ Ndaartee tafon Laamu Laamdo oo, kajum e fooccitaare makko ndee. Ko heddi koo fuu, on beydante dum.

³⁴ Ndennoo, pati cuŋlane e janngo, sabi janngo suŋlanan hoore mum. Jalooma fuu, donngal mum ana heya dum.

7

Haala niŋondiral

¹—Pati niŋee, yalla odon mbaasa niŋeede. ² Sabi hono no niŋirton wobbe nii, nii niŋirte-don. Kasen duu ko etiranton wobbe koo, dum etirante-don. ³ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴ Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, leggal woni e ley nde maa ndee? ⁵ Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laabata, faa kebaa no ittira kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

⁶ Pati ndokkee dawaadi ko dagii, sabi di mbirfitanto on di njata on. Pati caakee jaaye moodon dime yeeso girooji, sabi di njabban de.

No Laamdo hokkirta jaagiido dum

⁷—Naagee, on keban, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ⁸ Sabi jaagiido fuu heban, tewtudo fuu yiitan, calmindo fuu udditante. ⁹ Homo woni e mon mo biyum jaagotoo buuru so hokka dum haayre? ¹⁰ Naa jaagoo dum liingu, hokka dum mboddi? ¹¹ No mbonir-don fuu, odon ndokka biibe mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Omo hokka jaagiido mo fuu kulle lobbe. ¹² Ndennoo, ngadiranee yimbe no njid-don be ngadirana on nii. Dum woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee njamiri.

Haala damal paadungal

¹³—Naatiree damal paadungal ngal! Sabi damal naatirgal e halkere ana yaajii, laawol mum ngol ana newii, jokkoobe ngol bee duu ana keewi. ¹⁴ Kaa damal naatirgal e nguurndam ana faadii, laawol mum ngol ana tiidi, kasen yiitoobe ngol bee yo seeda.

Haala lekki e bidde mum

¹⁵—Ndeentee e annabaabe peneebe bee. So ebe ngara e mon, be nanndinkinto e baali, kaa so goonga, be jaatooji bonfi. ¹⁶ Golleeji maabe annditirton be hono no lekki

annditirtee biɗɗe mum nii. Peguuje teɓataake e kebbe, ibbe teɓataake e jakkaɓere. ¹⁷ Lekki lobbi biɗɗe lobbe rimata, kaa lekki mbonki biɗɗe bonde rimata. ¹⁸ Lekki lobbi waawataa rimde biɗɗe bonde, kasen duu lekki mbonki waawataa rimde biɗɗe lobbe. ¹⁹ Lekki fuu ki rimataa biɗɗe lobbe soppete, wedee e yiite. ²⁰ Ndennoo, golleeji maɓɓe annditirton ɓe.

*No taalibaa*ɓe peneɓe carirtee

²¹ —Wanaa wiyooɓe kam «Moobbo, Moobbo» ɓee fuu naatata e Laamu Laamɗo oo. Wadooɓe sago Baabiraado am gonɗo dow kammu oo ɓee tan ngoni naatoɓe e makko. ²² Nannde darngal, heewɓe mbiyan kam: «Moobbo, Moobbo! Wanaa e innde maa min njottiniri nulal naa? Wanaa e innde maa min ndibbiri seyɗaani'en naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayɗe keewɗe naa?» ²³ Oon wakkati, mi jaaborto ɓe nii: «Mi anndaa on abada. Ngodɗee kam, onon wadooɓe ko boni ɓee!»

Haala cuudi diɗi

²⁴ —Ndennoo, nedɗo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokki di, nanndan e hakkilante mahudo suudu mum e dow haayre. ²⁵ Yiiwoonde toɓi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawɗi mbibbi e mayru, fuu ndu saamaali, sabi ndu diidaama dow haayre. ²⁶ Kaa nedɗo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokkaali di, ana nanndi e mo walaa hakkille, mahudo suudu mum e dow njaareendi. ²⁷ Yiiwoonde toɓi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawɗi mbibbi e mayru, ndu wurji wurjugol manngol.

²⁸ Nde Iisaa tilii e diin konngi ndee, jamaa oo satti haayneede e waaju makko oo, ²⁹ sabi o waajorike ɓe hono no jom baawɗe nii, wanaa no dunkee'en Sariya ɓee nii.

8

No Iisaa selliniri ceppaado

¹ Ko Iisaa jippii waamnde haayre ndee koo, jamaa keewɗo jokki e makko. ² Oon wakkati, gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, wii mo:

—Moobbo, so tawii a jabii aɗa waawi sellinde kam.

³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

Don e don, ceppu gorko oo selli. ⁴ Caggal dum, Iisaa wii mo:

—Hettinda faa moyya! Pati kaalanaa dum fay gooto, kaa yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina ɓe a sellii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasi'en

⁵ Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndee, hooreejo sordaasi'en battii mo, ndaardi mo mballa, wii:

⁶ —Moobbo, golloowo am ana lelii cuudi, sellaa faa junngo yahataa koyngal warataa, ana naawa sanne!

⁷ Iisaa wii mo:

—Mi yahan mi sellinoya mo.

⁸ Kaa hooreejo sordaasi'en oo jaabii, wii:

—Moobbo, miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. Ndennoo daja ko kaal-ɗaa tan, golloowo am oo sellan. ⁹ Miin e hoore am mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii godɗo wara, waran, so mi wii golloowo am wada huunde, wadan.

¹⁰ Nde Iisaa hettindii mo ndee, haaynaa e makko sanne, wii jokkuɓe e mum ɓee:

—Mido haalana on goonga, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke.

¹¹ Mido haalana on, heewɓe iwrata funnaange e hiirnaange, njoododoo e Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, ɓe naamda ley Laamu Laamɗo. ¹² Kaa jogoraabe naatoɓe e Laamu oo ɓee, mbedete ley nimre wonnde sella ndee, ton ɓe mboyata ɓe ɱeryondira jiiye.

¹³ Caggal dum, o wii hooreejo sordaasi'en oo:

—Hootu galle maa! Yo laatane no ngoondinir-ɗaa nii.

E oon wakkati jaati, golloowo hooreejo sordaasi'en oo sellinaa.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

¹⁴ Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esii Piyeer debbo ana lelii yo jontaado. ¹⁵ Iisaa memi junngo makko, jontere makko selli, oon immii laatani mo njaatigi.

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, Iisaa waddanaa yimbe heewbe be ladde woni e mum'en. Konngol makko tan o ribbiri laddeji gondi e maβbe dii, o sellini jawbe bee fuu. ¹⁷ O wadi non faa dum tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

«O ittii tampere meeden,
o sellinii jawuuji meeden.»*

No yimbe mbiiri njokkan e Iisaa

¹⁸ Nde o yii jamaa oo ana filii mo ndee, o yamiri o lummbinee. ¹⁹ Dunkee Sariya gooto battii, wii mo:

—Moobbo, mi jokkete do njahataa fuu.

²⁰ O wii oon:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelina hoore mum fowtinoo.

²¹ Goddo jeyaado e taalibaaβe bee wii mo:

—Moobbo, accu mi iroya baabam tafon.

²² O jaabii oon, o wii:

—Jokkam, dal maaybe ira maaybe mum'en.

No Iisaa waaltiniri yiiwoonde e henndu

²³ O naati laana, taalibaaβe makko njokki e makko. ²⁴ Don e don, yiiwoonde immodii e henndu mawndu e weendu nduu faa bempeeje ana cudda laana kaa, tawi kanko omo daanii. ²⁵ Taalibaaβe bee battii mo, pinndini mo, mbii mo:

—Moobbo, danndu min! Miden nii kalkoo!

²⁶ O jaabii be, o wii:

—Ko hulbinta on? Onon famduβe hoolaare!

E oon wakkati, o immii, o jahii e henndu nduu e ndiyam weendu dam. Non fuu wii teen! ²⁷ Haaynii be, ebe mbiya:

—Gorko homo sifa mum wa'i nii, fay kenuuli e ndiyam ana dwtanoo dum?

No Iisaa selliniri worbe didon laddaabe

²⁸ Nde Iisaa lummbunoo so heetti e leydi Gadaren ndee, worbe didon laddaabe njalti ley janaale, kawri e makko. Ebe nanngunoo faa fay gooto suusaano yaβboraade laawol ngol. ²⁹ Be ndarii ebe nduka ebe mbiya:

—Bii Laamdo, ko njid-daa wadude min? Torrude min waddu maa doo, gila wakkati cartaado oo yottaaki naa?

³⁰ Sewre girooji mawnde ana durannoo sera don. ³¹ Seydaani'en bee ndaardi mo mbii:

—So ribbude min njid-daa, dujana min min naatoya e ndee doo sewre girooji.

³² O wii be:

—Njehee!

Seydaani'en bee njalti, naatoyi e girooji dii. Don e don, sewre ndee fuu diiri iwi hoore waamnde haayre too, sumpitii ley weendu nduu, yoolii. ³³ Duroobe bee ndogi kooti ngeenndi too, njantoyii ko wadi koo fuu fay ko laddaabe bee koo. ³⁴ Oon wakkati, yimbe ngeenndi bee fuu njehi hawritoyde e Iisaa. Nde be njii mo ndee, be ndaardi mo o yalta leydi maβbe ndii.

9

No Iisaa selliniri gorko bonnguujo

¹ Iisaa naati laana, lummbiti, warti ngeenndi mum. ² O waddanaa bonnguujo ana lelina e dengelewo. Nde o yii goondinal yimbe bee ndee, o wii bonnguujo oo:

—Gidam, seya! Luutti maa njaafaama!

* 8:17 Esaaya 53.4

³ E oon wakkati, dunkee'en Sariya yogaabe miili e ko'e mum'en: «Oo gorko ana bonkoo Laamdo!» ⁴ O faami miilooji mabbe, o wii:

—Kodum wadi so odon miiloo dii miilooji bondi e berde moodon? ⁵ Wiide «Luutti maa njaafaama» e wiide «Imma yaa», kodum hen buri newaade? ⁶ Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

—Imma, bam dengeleewo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oo immii, hooti suudu mum. ⁸ Nde yimbe bee njii dum ndee, kuli, ndarii ana njetta Laamdo saabe ko hokki bii-aadama baawde baade nii koo.

No Iisaa noddiri Matta jokka e mum

⁹ Iisaa iwi don, ana e laawol. O yii gorko biyeteedo Matta ana joodii e duwaajeere mum, o wii dum:

—Jokku e am.

Matta immii, jokki e makko.

¹⁰ Caggal dum, o wari omo jaama ley galle Matta. Duwaaje'en heewbe e luuttoobe hono mum'en ngari njoodii ana jaamda e makko kanko e taalibaabe makko. ¹¹ Farisa'en bee njii dum, ndarii ana mbiya taalibaabe makko bee:

—Ko saabii so moobbo moodon ana jaamda e duwaaje'en, kajum e luuttoobe hono mum'en?

¹² O nani dum, o wii be:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. ¹³ Njehee njanngoyee ko winndaa ley Dewtere Seniinde koo. Laamdo wii:

«Yurmeende woni ko njidu-mi,

wanaa sadaka duppeteedo.»*

Sabi wanaa noddude fooccitiibe waddi kam, noddude luuttoobe woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁴ E oon wakkati, taalibaabe Yaayaa battii Iisaa, lamndii mo dum doo:

—Ko saabii so minen e Farisa'en bee miden kooraa kaa taalibaabe maa bee koorataa?

¹⁵ O jaabii be, o wii:

—Tama nootiibe kuurtungu ana mbaawi jornaade so jommbaajo gorko ana wondi e mum'en? Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde mabbe. E deen jalaade, be kooran. ¹⁶ Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal, sabi fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol beydoo. ¹⁷ Kasen duu peguujam kesam loowataake e sumalleeji kiiddi. So dum wadii, sumalleeji dii pusan, peguujam dam yuppoo, sumalleeji dii mbona. Haya peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee, yalla dum fuu edum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no wuurtiniri suka debbo

¹⁸ Nde Iisaa woni e haalde dum ndee, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, diccii yeeso mum, wii:

—Biyam debbo hedditaaki jooni temmbu. Kaa war faw junngo maa e makko, o wuurtan.

¹⁹ Iisaa immii jokki e makko, kajum e taalibaabe mum. ²⁰ Ebe e laawol, debbo gooto mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi, iwri caggal Iisaa, memi kommbol saaya makko. ²¹ Sabi o miilii e becce makko: «So mi hebii memde saaya makko tan, mi sellan.» ²² Iisaa yeecitii, yii mo, wii:

—Banndam debbo, seya! Goondinal maa danndii ma.

Oon wakkati fuu, debbo oo selli. ²³ Iisaa yottii galle hooreejo waajordu oo, non o yii fiyoobe cereeli wonbe to maayde too bee e yimbe woyooobe bee, ²⁴ o wii:

—Immee doo, sabi suka debbo oo maayaali, o daaniido tan.

Be njali mo. ²⁵ Nde yimbe bee njaltinaa sella ndee, o naati ley suudu nduu, o nanngi junngo suka debbo oo, nii immii. ²⁶ Oon kabaaru saakii e leydi ndii fuu.

* 9:13 Hosee'a 6.6

No Iisaa wumtiniri wum be didon

²⁷ Nde Iisaa yahata ndee, wumbe didon njokki e mum ana ngulla ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

²⁸ Nde o yottii cuudi ndee, wumbe bee battii mo, o lamndii dum'en, o wii:

—Odon ngoondini mido waawi wallude on?

Be njaabii mo, be mbii:

—Moobbo, miden ngoondini.

²⁹ E oon wakkati, o memi gite maɓɓe, o wii:

—Yo laatano on no ngoondinir-don nii.

³⁰ Don e don be mbumti. O yaggini be, o wii be:

—Pati kaalane dum fay gooto.

³¹ Kaa be njehi tan be caaki kabaaru makko e leydi ndii fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Nde wumtinaabe bee njaltunoo ndee, Iisaa waddanaa kasen gorko mo seydaani muumɗini. ³³ O ribbi seydaani oo tan, muumdunoodo oo watti haalde. Jamaa oo fuu haaynaa, ana wiya:

—Hono dum yiyaaka e Israa'iila abada!

³⁴ Kaa Farisa'en bee mbii:

—Hooreejo seydaani'en oo hokki mo baawde ribbude seydaani'en bee!

No Iisaa yurmorii yim be be ngalaa kawjo

³⁵ Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana waajoo e ley cuudi baajordi, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, omo sellina jawuuji e ellaaji fuu. ³⁶ Nde o yii yimbe bee ndee, be njurminii mo, sabi be tampube be tayube dimme hono baali di ngalaa duroowo nii. ³⁷ Oon wakkati, o wii taalibaabe makko bee:

—Gese benndude ana keewi, kaa hettoobe keewaa. ³⁸ Ndennoo, jaagee Jom kettal oo nelda hettoobe to hettantee too.

10

*No Iisaa su*borii nelaarabe sappo e didon

¹ Iisaa noddii taalibaabe mum sappo e didon bee, o hokki be baawde ribbugol seydaani'en e sellingol sii jawuuji e ellaaji fuu. ² Inde nelaarabe sappo e didon bee annii: arano e mabbe yo Simon noddirteedo Piyeer e Andire mijum, Yaakuuba bii Jebede e Yuhanna mijum, ³ Filipa e Bartolome, Tomaa e Matta duwaaje oo, Yaakuuba bii Alfaa, kajum e Tadde, ⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyota jammbootodo mo oo.

*No Iisaa neliri taalibaa*be mum sappo e didon bee

⁵ Iisaa neli been sappo e didon, o wii be:

—Pati njehee e leyde de Yahuudiyankooɓe ngalaa e mum dee, kasen duu pati naatee e geelle Samariya. ⁶ To baali suudu Israa'iila majjudi dii kaan-don yaade. ⁷ To njahaton fuu, ooynee mbiyon «Laamu Laamdo battiima!» ⁸ Cellinon jawbe, nguurtinon maaybe, cellinon seppaabe, ndibbon seydaani'en. On kebirii nii tan, ndokkiree nii tan. ⁹ Pati naboree kanje naa cardi naa mbuudu jakawalle e njiibaaji moodon. ¹⁰ Pati fay gooto e moodon nabora mbasu naa saayaaji didi. Pati fay gooto e moodon bama pade naa sawru. Sabi golloowo ana haandi e nguure.

¹¹ So tawii on ngarii e ngeenndi naa wuro, tewtee njaatigi lobbo, kasen keddee njaatigi mon doo faa nde iw-don don. ¹² So odon naata e galle, calminon. ¹³ So galle oo ana haandi hen, yo jam mon yotto mo. Kaa so mo haandaa hen, yo jam mon wartu e mon. ¹⁴ So won galle naa ngeenndi do on njaɓɓaaka naa on kettindaaka, njaltee nokku oo, piɗɗon colla koyde mon duu. ¹⁵ Mido haalana on goonga: jannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo geelle Sodooma e Gomoora ngoo naawde.*

* 10:15 Sodooma e Gomoora yo geelle didi de Laamdo halkii saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

Haala torraaji garooji

¹⁶ —Kettindee! Mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. Ndennoo, yoyiree no boje nii, neworee no buugaaji nii. ¹⁷ Ndeento-don e yimbe bee, sabi be ndarnan on e carirde, be piyan on dorri ley cuudi mabbe baajordi. ¹⁸ On nabete yeeso saroobe e kaanankooobe saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso mabbe kambe e heeferbe bee. ¹⁹ So on ndarnaama e sarirde, pati mbemmbe-don no kaaldaton naa ko kaalaton. Sabi on ndokkete konngi di kaan-don haalde e oon wakkati, ²⁰ di iwataa e moodon, ko selli hen dee, RuuhuBaabiraado moodon oo haalata ley moodon. ²¹ Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu biyum. Bibbe immanto saaraabe mum'en, piya dabare yalla been ana mbaree. ²² Yimbe fuu mbanan on saabe am. Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte. ²³ So on torraama e ngeenndi ngootiri, ndoganee ngonndi. Mido haalana on goonga: on piltidataako geelle Israa'iila dee fuu tawa Bii Neddo wartaali.

²⁴ Taalibbo buraa moobbo mum, maccudo buraa kalfaado mum. ²⁵ Ana yidaa taalibbo wuurda no moobbo mum wuurdi fuu, maccudo duu no kalfaado mum wuurdi. Miin duu, mi noddiraama «Beelsebul» (hooreejo seydaani'en), wanaa haala mon onon.

Haala kulol Laamdo

²⁶ —Ndennoo, pati kulee yimbe. Walaa fuu ko suudii ko banngintaake, walaa sirri mo saakataake. ²⁷ Ko kaalan-mi on e nimre koo, kaaltee dum e fooyre. Ko ngunndantedon koo, ooynee dum dow benejeji. ²⁸ Pati kulee waroobe terde, be mbaawanaa yonkiiji. Laamdo baawdo halkude terde e yonkiiji fuu e jahannama, oo kaan-don hulde. ²⁹ Tama biiwuuji didi coottataake mbuudu? Kaa fay gootel e majji yanataa e leydi tawa wanaa e sago Baabiraado moodon oo. ³⁰ Onon, fay leebe ko'e mon fuu ko limaa. ³¹ Ndennoo, pati kulee, sabi onon buri biiwuuji keewdi teentilaade.

³² Neddo fuu ceettaniido kam yeeso yimbe, miin duu, mi seettanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. ³³ Kaa calaniido kam hakkunde yimbe fuu, miin duu, mi salanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

³⁴ —Pati miilee jam ngardu-mi e leydi ndii. Mi wardaali e jam, kaafaawi ngardu-mi. ³⁵ Ko waddi kam dee, seenndude biddo gorko e baam mum, bidde debbo e inna mum, debbo bamaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fuu koreeji mum laatotoo waybe mum. ³⁷ Korsindo inna mum naa baam mum faa buri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. Korsindo biyum gorko naa debbo faa buri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁸ Mo bamaali leggal mum bardugal,† jokka e am fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁹ Tewtudo reenude yonki mum fuu, waasan ki, kaa baasirde ki sabaabu am, hewtan ki.

Haala mbarjaari

⁴⁰ —Jabbiido on fuu jabbiima kam, jabbiido kam fuu jabbiima neldo kam oo. ⁴¹ Jabbiido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heban mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndii. Jabbiido neddo pooccitiido saabe o pooccitiido fuu, heban mbarjaari ndi pooccitiido fodanaa ndii. ⁴² Mido haalana on goonga: neddo fuu dokkudo burdo famdude e taalibaabe am bee fay so horde loonde ndiyam buubudam tan saabe o taalibbo am, o waasataa hebude mbarjaari makko.

11

¹ Nde Iisaa tilii yamirde taalibaabe mum sappo e didon bee ndee, iwi don, yehi jannginoyde e waajoyaade ley geelle piliide dee.

No Yaayaa neliri taalibaabe mum to Iisaa

² Yaayaa ana ley kasu. O nani gollleeji Almasiihu oo ana njantee, o neli taalibaabe makko bee, ³ faa lamndoo Iisaa:

† 10:38 Koro bamde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

—Aan woni kaando warde oo, naa min ndooman goddo?

⁴ Iisaa jaabii be, wii:

—Njehee, njantanoyee Yaayaa ko nan-don e ko njii-don fuu: ⁵ wumbe ana mbumta, layannoobe ana njabba faa gasa, seppaabe ana cellinee, faadube ana paadita, maaybe ana nguurta, misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

⁷ Nde nelaabe Yaayaa bee njahata ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ⁸ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Gorko pariido naa? Pariibe e galleeji kaanankooobe tawetee. ⁹ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo buri annabaajo. ¹⁰ Kanko woni mo Binndi dii cappii oo:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyinanooowo ma laawol.»*

¹¹ Mido haalana on goonga: bammaade bammaali burdo Yaayaa mo lootogal batisima oo, tawee nee, burdo lo'ude e Laamu Laamdo oo buri mo teddude. ¹² Gila Yaayaa mo lootogal batisima fuddi waajaade, Laamu Laamdo ana ruggoree semmbe, ruggotoobe bee ana ndaara teetude mo. ¹³ Annabaabe bee fuu kajum e Tawreeta Muusaa cappike Laamu oo faa e jamaanu Yaayaa. ¹⁴ So odon njaba haala mabbe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol mum sappaa oo. ¹⁵ Jom nowru fuu yo nanu.

¹⁶ Kodum mbaaw-mi nanndinde e yimbe oo jamaanu? Ebe nanndi e sukaabe joodiibe e luumooji, bee doo ana mbiya bee too:

¹⁷ «Min piyanii on cereeli,
on mbamaali,
min mboyanii on woondu yurminiindu,
on dusaali.»

¹⁸ Sabi Yaayaa warii, o kooroowo, o yarataa doro, wiyaama o laddaado. ¹⁹ Bii Neddo oo duu warii ana jaama, ana yara, yimbe mbii dum: «Naamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaape'en e luuttoobe hono mum'en!» Kaa hakkilantaaku Laamdo ana banngina goonga muudum ley gollleeji muudum.

No Iisaa feliri geelle caliide tuubude

²⁰ Caggal dum, Iisaa fuddi felde geelle de o buri wadude e mum kaayde dee, sabi hodube e deen geelle bee tuubaali. O wii:

²¹ —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley moodon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hodube ton bee tuubanno law, tawete be boornike licce caakuuji, be njoodike e ndoondi faa be kollita tuubugol mabbe. ²² Saabe dum, mido wiya on: jannde darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ²³ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maaybe. Sabi so kaayde gadanoode e maa dee ngadanooma Sodooma, nden, ndiin ngeenndi heddotono faa jooni. ²⁴ Saabe dum, mido wiya on: jannde darngal, jukkungo mon buran ngo Sodooma ngoo naawde.

No Iisaa fowtinirta yimbe

²⁵ Oon wakkati fuu, Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilanteebe, kajum e anndube, bannginan-daa dum cukaloy. ²⁶ Jaati Baabiraado, hono non worri sabi dum wel maa.

²⁷ Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado oo, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, kajum e mo Bajjo oo muuyi bannginande dum fuu.

²⁸ Onon yimbe tampube roondaade donnge teddude, on fuu ngaree e am, mi fowtinan on. ²⁹ Dalee mi fawa tekkere am e dow mon, accon mi janngina on, sabi mido sawrii,

* 11:10 Malakiya 3.1

mido leyfinkinii, on tawan hen fowtere yonkijji moodon. ³⁰ Sabi tekkere am ana yaafi roondaade, donngal am ana huyfi.

12

Haala jalaande fowteteende

¹ Oon wakkati, Iisaa e taalibaaɓe mum ana ceeka gese ley jalaande fowteteende. Taalibaaɓe makko njolbi, ana kelta butaali ana yakka. ² Nde Farisa'en ɓee njii dum ndee, ndarii ana mbiya mo:

—Yeew, taalibaaɓe maa ɓee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende!

³ O jaabii ɓe, o wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbunoo, kaɓum e yimɓe mum? ⁴ O naati e ley hukkuum ceniido oo, kanko e yimɓe makko, ɓe jaami buuru cakkaado oo. Haya, ɓe nduɗanaaka jaamde mo, yottinoobe sadaka tan njeɗ jaamde mo. ⁵ Naa duu, on njanngaali e ley Tawreeta Muusaa, nde wonnoo yottinoobe sadaka ɓee ana ngolla ley Suudu Dewal Mawndu nduu fay jalaande fowteteende? Kamɓe nee, ebe comna jalaande fowteteende ndee, kaa dum felataa ɓe. ⁶ Midɗo wiya on: ko ɓuri Suudu Dewal Mawndu ana doo. ⁷ Sinndo oɗon anndunoo ko kaa haala Laamɗo firritata: «Yurmeende woni ko njidu-mi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataano ɓee laabube. ⁸ Sabi ʼBii Nedɗo oo jey jalaande fowteteende ndee.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo mum waati

⁹ Iisaa iwi don naatoyi suudu maɓɓe waajordu. ¹⁰ Gorko mo junngo mum waati ana wonnoo don. Wonnoobe don ɓee tuufani Iisaa yalla ana keɓa no kappira dum. Saabe dum, ɓe lamndii mo dum doo:

—Sariya meeden oo hokkii en sellinde nedɗo jalaande fowteteende naa?

¹¹ O jaabii ɓe, o wii:

—So won e mon jogiido mbaalu, so oon mbaalu saamii e luggere jalaande fowteteende, wanaa joomum yaltinoyan mo naa? ¹² Odon anndi nedɗo ana ɓuri mbaalu do wofɗi! Ndennoo, ana dagoo wafande nedɗo ko moyyi jalaande fowteteende.

¹³ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngo nii. ¹⁴ Farisa'en ɓee njalti, njoodoyii faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamɗo suborii kaadime mum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nani dum ndee, iwi e oon nokku, yimɓe heewɓe njokki e makko. O sellini jawɓe ɓee fuu, ¹⁶ o daalii ɓeen pati kumpita fay gooto kabaaru makko. ¹⁷ Dum wadirii non yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabi Esaaya kaa ana tabita nde oon wii:

¹⁸ «Annii kaadime am mo cubii-mi.

Kanko korsin-mi,

kanko welni ɓernde am.

Mi jippinan e makko Ruuhu am,

o ooynanto leɗi dii laawol fooccitaare.

¹⁹ O falondirtaake, o dukataa,

daande makko nanataake e mbeddaaji.

²⁰ O helataa kudol ooɗiingol,

o jifataa moottila mo pooyel mum famɗi

faa jannde o hokki fooccitaare jaalogal.

²¹ Leɗi dii fuu pawan jikke mum'en e makko.»*

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²² Nden, Iisaa waddanaa gorko bumɗo muumo, sabi oon yo laddaado. O sellini dum faa watti haalde e yiide. ²³ Haaynii yimɓe ɓee fuu, ndarii ana mbiya:

—Dum nee, taanii Daawuuda oo woni doo naa?

* 12:21 Esaaya 42.1-4

²⁴ Kaa nde Farisa'en bee nani dum ndee, mbii:

—E baawde «Beelsebul» hooreejo seydaani'en o ribbirta seydaani'en bee.

²⁵ Nde wonnoo lisaa anndii miilooji mabbe, o wii be:

—Laamu fuu pecciido ana haba e hoore mum, bonan. Ngeenndi naa galle fuu pecciido ana haba e hoore mum, heddataako. ²⁶ So Ibiliisa ribbii seydaani'en mum, feccii hoore mum. Ndennoo, hono laamu mum heddortoo? ²⁷ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yimbe mon bee nee, homo ndibbirta be? Yimbe mon bee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁸ Kaa so Ruuhu Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon.

²⁹ Iisaa beydi hen, wii:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe teeta jawdi mum tawee habbaali joomum tafon. Kaa so habbii joomum faa teenii, ana waawi nabude ko woni e galle mum fuu.

³⁰ Mo waldaa e am fuu yo gajo am. Mo moobtidataa e am fuu yo caakoowo. ³¹ Saabe dum, mido wiya on: yimbe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu, kajum e bonkaaji fuu. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ³² Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede, kaa neddo fuu kaaldo ko boni e Ruuhu Ceniido, yaafataake jooni, yaafataake wakkati garoyoowo.

No lekki annditirtee bidde mum

³³ —So lekki ana moyyi, bidde mum moyyan, so lekki moyyaa, bidde mum moyyataa, sabi lekki bidde mum annditirtee. ³⁴ Biibe bolle bonde! Hono hen mbaawirton haalde ko moyyi tawee on bonbe? Sabi ko woni e bernde, dum yaltata e hunduko. ³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. ³⁶ Mido wiya on: jannde darngal yimbe kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu. ³⁷ Sabi neddo haalaaji mum sarirtee poocciido naa jukketeedo.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

³⁸ Caggal dum, yoga e dunkee'en Sariya, kajum e Farisa'en mbii Iisaa:

—Moobbo, miden njidi kollaa min taagumansa Laamdo nel maa.

³⁹ O jaabii be, o wii:

—Jamaanu jooni bondo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ⁴⁰ Sabi, no Yuunusa wadiri balde tati jemma e jalooma ley reedu liingu mawdo oo nii, hono non Bii Neddo wadira balde tati jemma e jalooma ley yanaande. ⁴¹ Nannde darngal, worbe Niniwe immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liba dum'en. Sabi worbe Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa oo ndee. Haya, burdo Yuunusa ana doo! ⁴² Nannde darngal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liba dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana ana doo!

Haala wirfitagol seydaani

⁴³ —So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiilooyo e nokkuuje joorde tewta do noottinoo, kaa noottere fuu o hebataa. ⁴⁴ Nden kaa, o wiya: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» So o wirfitike, o tawan galle oo yo bolo, ana wuuwaa, ana moyyinaa faa woodi. ⁴⁵ Nden, o wirfitoo, o waddoya seydaani'en njeddon wobbe burbe mo bonde. Be naata e galle oo, be koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde. Nii yimbe ndee fedde bonnde duu laatoytoo.

Inna Iisaa e mijiraabe Iisaa

⁴⁶ Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oo ndee, inna makko e mijiraabe makko worbe njottii. Be ndarii sella, ebe njidi yiide mo. ⁴⁷ Won biido mo:

—Inna maa e mijiraabe maa ana ndarii sella ana njidi yiide ma.

⁴⁸ O jaabii oon neddo, o wii dum:

—Homo woni innam? Hobe ngoni mijiraabe am?

⁴⁹ O sappii taalibaabe makko bee, o wii:

—Innam e mijiraabe am annii. ⁵⁰ Sabi mijnam naa innam yo neddo gadoowo sago Baabiraado am gondo dow kammu oo.

13

Banndol haala aawoowo

¹ Ley oon jalooma, Iisaa yalti cuudi, joodoyii daande weendu. ² Jamaa keewdo ana filii mo faa o naatoyi laana, o joodii ley makka. Yimbe bee ndarii e daande ndiyam dam. ³ O haalaniri be kulle keewde e banndi. Omo wiya:

—Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, pooli ngari cubi dum. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don sabi aawdi ndii iraka gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fudidi e majje, de cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fudi, rimi: yoga sowii cove teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati. ⁹ Jom nowru fuu yo nanu!

Ko saabii so Iisaa ana haaldira e yimbe banndi

¹⁰ Oon wakkati, taalibaabe bee battii Iisaa lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so ada haaldira e mabbe banndi?

¹¹ O jaabii be, o wii:

—Onon, on ndokkaama faamude goonga teddufo haala Laamu Laamdo oo, kaa kambe, be ndokkaaka dum. ¹² Sabi jogiido fuu, beydante faa heewa. Kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete. ¹³ Dum saabii so mido haaldira e mabbe banndi:

«Tawee be yeewoobe, be njiyataa,

Tawee be hettintooobe, be nanataa, be paamataa.»

¹⁴ Nii ko Laamdo wadunoo e hunduko annabi Esaaya koo tabitiri e mabbe:

«On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

¹⁵ Sabi yimbe ngol lejol laatike tiidube ko'e:

Be cukkii noppi mabbe,

be mubbii gite mabbe,

so wanaa dum

gite mabbe njiyan,

noppi mabbe nanan,

hakkillaaji mabbe paaman,

be tuuban, mi sellina be.»*

¹⁶ Kaa onon, on mbelii hoore: gite moodon ana njiya, noppi moodon duu ana nana!

¹⁷ Mido haalana on goonga: annabaabe heewbe e foocitiibe heewbe muuyiino yiide ko njiyatoo koo, be njiyaali. Be muuyiino nande ko nanaton koo, be nanaali.

No Iisaa firtiri banndol aawoowo

¹⁸ —Ndennoo, kettinee maanaa banndol aawoowo ngol. ¹⁹ Neddo fuu nando haala Laamu Laamdo tawee faamaali dum, bondo oo waran, doofa ko aawaa e bernde mum koo. Kabaaru oo neddo ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. ²⁰ Kabaaru aawdi saamundi e korokaaye ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol so jabboroo ngol seyo don e don. ²¹ Kaa ngol walaa dadi e makko, o nanngan ngol wakkati gooto tan. So dum billike naa so o torrike saabe konngol ngol, o yankiran don e don. ²² Kabaaru aawdi saamundi e kebbe ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol, so sugullaaji aduna e koomti jawdi cuuma ngol, ngol laato dimarol. ²³ Kaa kabaaru aawdi saamundi e leydi mbelndi ndii, been ngoni nanoobe konngol ngol so paama ngol. Oon wakkati, be ndiman bibbe: yoga teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati.

Banndol haala hudu bonko ley ngesa alkama

* 13:15 Esaaya 6.9-10

²⁴ Iisaa haalani be banndol gonngol, wii:

—Hono nii Laamu Laamdo oo wa'i: gorko aawi e ngesa mum aawdi lobbiri. ²⁵ Nde yimbe fuu daaninoo, gajo oon gorko wari, aawi hudo bonko e ley gulle dee, witti. ²⁶ Nde aawdi ndii fudi faa rimi, nden hudo bonko koo duu banngi. ²⁷ Maccube bee njehi mbiyoyi jom ngesa oo: «Kalfaado, wanaa aawdi lobbiri aawu-daa e ngesa maa ngaa naa? Hoto koo hudo bonko iwi?» ²⁸ O jaabii be, o wii: «Gajo wadi nii.» Caggal dum, maccube bee lamndii mo, mbii: «Min njaha min doofoya hudo bonko koo?» ²⁹ O jaabii be, o wii: «Wanaa non, sabi so odon doofa hudo bonko koo, so on ndeentaaki on doofidan hen alkama oo. ³⁰ Accidee di faa kettal. Nden, mi wiyan hettoobe bee doofa hudo bonko koo tafon, be ngada dum kafe faa duppee. So be ngadi dum fuu, be ketta alkama oo, nden be moobta dum ley beembal am.»

Banndol haala ngeeyu buyaage

³¹ Iisaa haalani be banndol gonngol, wii:

—Laamu Laamdo oo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo bami, so aawi e ngesa mum. ³² Kanko buri geeyi fuu famdude, kaa so mo fudii, o laatoto lekki mawki sanne faa pooli ngara jiba cuudi mum'en e caba makki.

Banndol haala yuufinirdi

³³ O haalani be banndol gonngol, o wii:

—Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no yuufinirdi seeda ndi debbo jiibi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa haalaniri yimbe bee e banndi. O haaldataa e mabbe so wanaa e banndi, ³⁵ yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii: «Mi haalaniran be banndi,

mi haalanan be kulle cuudaade gila nde aduna tagaa.»†

No Iisaa fiirtiri banndol hudo bonko

³⁶ Caggal dum, Iisaa yoppiti yimbe bee, naati ley suudu. Taalibaabe makko bee battii mo, mbii mo:

—Firritan min banndol hudo bonko ngol.

³⁷ O jaabii be, o wii:

—Aawdo aawdi lobbiri ndii oo, oon woni Bii Neddo oo, ³⁸ ngesa ngaa woni aduna oo. Biibe Laamu Laamdo bee ngoni aawdi lobbiri ndii, biibe bondo oo ngoni hudo bonko koo. ³⁹ Gajo aawdo hudo bonko oo yo Ibiliisa, kettal ngal yo timmoode aduna, hettoobe bee yo malaa'ika'en. ⁴⁰ Hono no hudo bonko ittirtee wedee e yiite nii, non timmoode aduna laatortoo. ⁴¹ Bii Neddo oo nelan malaa'ika'en mum, itta e laamu mum oo wadoobe wobbe e luuttal, kajum e wadoobe ko boni fuu, ⁴² mbedoo dum'en e yiite jahannama, ton be ngullata, be neryondira jiiye. ⁴³ Kaa e oon wakkati, foocitiibe bee njalbiran no naange nii e ley Laamu Baabiraado mum'en. Jom nowru fuu, yo nanu!

Banndol haala jawdi cuudiindi

⁴⁴ —Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no jawdi cuudiindi e ley ngesa, gorko goddo hoocci ndiin jawdi, suudi ndi kasen. E ley seyo makko ngoo, o soottoyi ko o joginoo fuu, o soodi ngesa ngaa.

⁴⁵ Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no julaajo tewtoowo jaaye dime nii. ⁴⁶ So joomum yii jaayre rimre heewnde coggu, soottan ko jogii fuu sooda jaayre ndee.

Banndol haala lidfi

⁴⁷ —Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no bubbol bedaangol e geeci, so nanngi sii lidfi fuu nii. ⁴⁸ Faa ngol heewi, summoobe bee poodi ngol faa e danjeere, ana cuba liddi dii. Be ngadi lidfi lobbi dii e ley cagiije, be mbedii di nafataa fay huunde dii. ⁴⁹ Hono non timmoode aduna laatortoo. Malaa'ika'en ngaran ceennda bonbe e moyyube, ⁵⁰ mbedoo bonbe bee e ley yiite jahannama, ton been ngullata be neryondira jiiye.

† 13:35 Jabuura 73.2

Banndol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa lamndii be, o wii:

—On paamii dum fuu naa?

Be njaabii, be mbii:

—Min paamii.

⁵² Caggal dum, o wii be:

—Jannginoowo Sariya fuu laatiido taalibbo Laamu Laamdo, ana wa'i hono no jom galle jaltinoowo e ley ndesaari mum kulle kese e kulle booyde nii.

No Nasaraatunkoo be calorii jabande Iisaa

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e diin bannadi ndee, o iwi ton, ⁵⁴ o hooti ngeenndi do o mawni doo, omo waajoo e suudu maBbe waajordu. Haaynii yimbe hettintooBe bee sanne, ndarii ana mbiya:

—Hoto fuu o hebi ngal anndal? Hono hen o heBiri baawde wadude dii kaayefiiji?

⁵⁵ Tama o wanaa Bii cehoowo ledde oo? Tama wanaa Mariyama woni inniiko? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yuusufu e Simon, kaBum e Yahuuda? ⁵⁶ Tama wanaa enen e banndiraabe makko rewbe koddi? Ndennoo, hoto o hebi dum fuu?

⁵⁷ Dum saabanii be tippitaade mo. Caggal dum, o wii be:

—Annabaajo ana teddinaa e nokkuje dee fuu, so wanaa ley ngeenndi mum'en, kaBum e ley galle mum'en.

⁵⁸ Iisaa wadaali don kaayde keewde saabe waasude maBbe goondinde mo.

14

No Yaayaa maayiri

¹ E oon wakkati, Hirudus hooreejo leydi Galili oo nani haala Iisaa ana haalee. ² O wii golloobe makko:

—Dum Yaayaa mo lootogal batisima! O wuurtii. Dum saabii so omo jogii baawde wadude kaayde.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, haBbee, uddee ley kasu, kammari Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa. ⁴ Sabi Yaayaa ana wiyannoo Hirudus:

—Dagantaako ma teetaa Hirudiya, sabi o gen mawna.

⁵ Hirudus yidi warde mo kaa suusaano yimbe bee, sabi be fuu ebe njogorinoo Yaayaa yo annabaajo.

⁶ Dum nee, jannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus, Bii Hirudiya debbo darii ana woma yeeso nootiibe mo bee. Hirudus weltii sanne, ⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o jaagii. ⁸ Suka debbo oo jokki haala inna mum, wii Hirudus:

—Waddanam doo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

⁹ Hirudus yoomi, kaa nde wonnoo hunike yeeso nootiibe dum bee, yamiri oon waddanee nde. ¹⁰ Oon wakkati fuu, o yamiri hoore Yaayaa tayoyee ley kasu too. ¹¹ Hoore ndee tayaa tummbaa e la'al, hokkaa suka debbo oo. Oon hokkoyi nde inna mum. ¹² Taalibaabe Yaayaa bee ngari Bamtii tew oo, iroyi. Caggal dum, be njehi be kaalanoyi Iisaa ko wadi koo.

No Iisaa namminiri ujunaaji joy neddo

¹³ Nde nanirde ndee warnoo e Iisaa ndee, Iisaa iwi ton naati laana, fa'i nokku teeldo, kaBum tan. Yimbe bee kumpitii dum, njalti e geelle dee, cawndii daande weendu nduu, njokki e makko. ¹⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo, o yurminaa be sanne, heddi omo sellina jawbe maBbe. ¹⁵ Nde hiiri ndee, taalibaabe bee battitii Iisaa, mbii dum:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. Yoppitin jamaa oo, yalla ana coodoya ko jaama to geelle too.

¹⁶ O jaabii be, o wii:

—Fotaa ko be njaha. Onon e ko'e moodon, ndokkee be ko be jaama!

¹⁷ Be njaabii mo, be mbii:

—En ngalaa doo so wanaa buuruuje joy e lidfi didi.

¹⁸ O wii be:

—Ngaddanee kam dum gaa.

¹⁹ O yamiri yimbe bee njoodoo e hudo, o bami buuruuje joy dee e lidfi didi dii, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaabe bee ndokka jamaa oo. ²⁰ Be fuu be naami faa be keddi. Taalibaabe bee ndeentini taye keddiide dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ²¹ Naamnoobe bee ana mbaara e ujunaaji joy gorko ko waldaa e rewbe e sukaaabe.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

²² Don e don, o naanni taalibaabe bee e laana kaa yalla ana adoo mo lummbude weendu nduu, tawi kanko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ²³ Caggal o yoppitii be, o njabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni ton. ²⁴ Laana kaa yehi faa wodfii danjeere ndee, tawi bempeeje ana piya ka, sabi ka jabbotooka henndu. ²⁵ Nde badinoo weetude ndee, o wari e taalibaabe bee, omo yaara koyde dow ndiyam dam. ²⁶ Kaa nde be njii mo omo yaha e dow ndiyam dam ndee, kulol manngol nanngi be, be mbii:

—Dum yo seydaani!

Be ndarii ebe conkina no be poti hulde. ²⁷ Don e don Iisaa wii be:

—Mbaaltinee hakkillaaji moodon! Dum miin, pati kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wii:

—Moobbo, so dum aan jaati woni doo, yamir mi yaha dow ndiyam dam mi wara to maa.

²⁹ O jaabii mo, o wii:

—War!

Piyeer yalti laana kaa, hedde ana yaha dow ndiyam dam, fewti Iisaa. ³⁰ Kaa nde mo yiinoo henndu nduu sattii ndee, o huli, o fuddi yorkitaade, o wulli, o wii:

—Moobbo, nootam!

³¹ Don e don, Iisaa foocci junngo mum, nanngi mo, wii:

—Nii pamdir-daa hoolaare? Ko saabii so cikkiti-daa?

³² Be didon fuu, be naati laana kaa tan, henndu nduu darii. ³³ Taalibaabe wonnoobe ley laana kaa bee cujidani mo, mbii:

—A Bii Laamdo jaati!

No Iisaa selliniri jawbe ley leydi Genesaret

³⁴ Be lummbi weendu nduu, be panndi leydi Genesaret. ³⁵ Worbe oon nokku annditi mo, kaalani leydi ndii fuu garol makko, o waddanaa jawbe bee fuu. ³⁶ Be jaagii mo mo acca jawbe bee mema fay so kommbol saaya makko tan. Haya duu, memdo ngol fuu sellii.

15

Haala neesu njaatiraabe

¹ Farisa'en e dunkee'en Sariya iwi Urusaliima, ngari e Iisaa lamndii dum, mbii:

² —Kodum wadi so taalibaabe maa bee ana koyana neesuuji njaatiraabe meeden dii? Sabi be lootataa juude fade maabe naamde.*

³ O jaabii be, o wii:

—Onon nee, kodum wadi so odon luutta yamiroore Laamdo ndee faa njokkon neesu moodon? ⁴ Sabi Laamdo wii: «Teddin inna maa e baam maa.»[†] O wii kasen: «Kududo baam mum naa inna mum, wareede laato jukkungo mum.»[‡] ⁵ Kaa onon, odon mbiya so neddo wii baam mum naa inna mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo ngedu Laamdo», ⁶ dum ana heya neddo, fotaa ko teddina saaraa mum kasen. Hono non tosirton

* ^{15:2} Ngol lootugol juude habbaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina wadiraa. [†] ^{15:4} Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 [‡] ^{15:4} Pergu 21.17; Lewinkooobe 20.9

konngol Laamdo, faa njokkon neesu moodon! ⁷ Naafigi'en! Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon so wii:

⁸ «Laamdo wii:

Ngol lejol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley berde mabbe ebe ngoddi kam.

⁹ Meere be ndewata kam,

sabi ko be tuugii e ley janngingol mabbe koo yo jamirooje yimbe tan.»§

Haala ko sobinta neddo

¹⁰ Oon wakkati, Iisaa noddi jamaa oo, wii dum:

—Kettinee, paamee: ¹¹ wanaa ko naatata e hunduko neddo sobinta dum. Ko yaltata e hunduko sobinta neddo.

¹² E oon wakkati, taalibaabe bee battitii mo, mbii mo:

—Tama a anndii Farisa'en bee mettaama e haalaaji maa dii?

¹³ O jaabii, o wii:

—Funngo fuu ngo Baabiraado am gondo dow kammu oo aawaali, doofete. ¹⁴ Accee be, be wumbe dowoobe wumbe! So bumdo dowii bumdo, be didon fuu be caaman ley ngaykaare.

¹⁵ Piyeer jaabii, wii mo:

—Firritan min kaa haala.

¹⁶ Iisaa wii:

—Onon duu, faa jooni edum finkinii on naa? ¹⁷ On paamaali ko naati e hunduko fuu yahan ley reedu, kasen duu dum yehete ladde? ¹⁸ Kaa ko yaltata e hunduko koo e bernde iwata, dum jaati sobinta neddo. ¹⁹ Sabi e bernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e naako'aaku e jeenu e faasigaaku e nguyka e kappi, kajum e mbonka. ²⁰ Dum woni ko sobinta neddo. Kaa naamde tawee lootaali juude mum no be mbii nii sobintaa neddo.

No debbo Kanaananke goondiniri Iisaa

²¹ Caggal dum, Iisaa iwi don fa'i seraaji Tirus e Sidon. ²² Debbo jeyaado Kanaana kodudo e ndiin leydi wari e makko, wulli, wii:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurmam! Biyam debbo ladde ana e mum, ana torra dum sanne!

²³ Kaa o jaabaaki dum fay huunde. Taalibaabe makko bee ndaardoyi mo, mbii mo:

—Ribbu mo dee! Omo nii jokki e meeden tan omo wulla.

²⁴ Iisaa jaabii, wii:

—E baali suudu Israa'iila majjudi dii tan nelaa-mi.

²⁵ Nii debbo oo saami yeeso makko, sujidi, wii:

—Moobbo, wallam!

²⁶ O jaabii, o wii:

—Bamde naamdu sukaaabe so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁷ Debbo oo wii:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi ana jaama naamdu joomum'en iwooru e la'al so saama nduu.

²⁸ Nden, Iisaa jaabii mo, wii:

—Debbo, hee goondinal maa ana mawni! Yo a wadane no njidfir-daa nii.

E oon wakkati jaati, biyiiko debbo oo selli.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

²⁹ Iisaa iwi don, takkii daande weendu Galili, nabbi waamnde haayre, joodii ton. ³⁰ Yimbe heewbe ngari to makko, ngaddi layoobe e wumbe e be terde mum'en mbaati e muumdube, kajum e jawbe wobbe heewbe. Be battini been yeeso makko, o sellini be. ³¹ Haaynii yimbe bee sanne nde njiinoo muumdunoobe ana kaala, be terde mum'en mbaati cellii, layannoobe ana njaha faa gasa, wumnoobe ana njiya. Hedde ebe njetta Laamdo Israa'iila oo.

§ 15:9 Esaaya 29.13

No Iisaa namminiri ujunaaji nay neddo

³² Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii ɓee:

—Bee yimɓe ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati ko ɓe ngondi e am, haya duu ɓe ngalaa ko ɓe jaama. Mi waawaa yoppitinde ɓe tawee ɓe jaamaali, pati ɓe caama yolbere e laawol so eɓe koota.

³³ Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:

—Hoto fuu keɓaten ko namminen oo jamaa e ley ndee ladde jeereende?

³⁴ O lamndii ɓe, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:

—Jeddi, kaɓum e liikoy seeda min njogii.

³⁵ Caggal dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. ³⁶ O ɓami buuruuje jeddi deɓe kaɓum e liikoy koy, o yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaaɓe ɓee ndokka dum jamaa oo. ³⁷ Ɓe fuu ɓe jaama faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde deɓe, de kebbini cagiije jeddi. ³⁸ Naamnoobe ɓee yo ujunaaji nay gorko, ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe. ³⁹ Caggal Iisaa yoppitii yimɓe ɓee, naati laana, fa'i leydi Magadan.

16

No Farisa'en jaagorii kollee haaynde

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari ittude koro Iisaa, ɓe ndardi mo o holla ɓe taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ² O jaaborii ɓe nii:

—So on njii kammu ana wojji kiikiide, on mbiyan welan. ³ Beeteɓ law, so on njii kammu ana wojji ana nibbi, on mbiyan toɓan. Odon mbaawi seenndude mbaadi kammu, kaa on mbaawaa seenndude taagumansaaji wakkatiiji dii! ⁴ Jamaanu jooni bondo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake, so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.

Caggal dum, o yoppi ɓe don, o witti.

Haala yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en

⁵ Nde taalibaaɓe ɓee lummbata weendu nduu ndee, njeggiti yoobaade jaamdu. ⁶ Iisaa wii ɓe:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

⁷ Taalibaaɓe ɓee ndarii ana mbiyondira:

—Ko en njoobaaki buuru koo o wiiri non.

⁸ Iisaa anndi ko ɓe kaalata koo, wii ɓe:

—Ko wadi so odon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru mbiiru-mi non? Onon famduɓe hoolaare! ⁹ Tama faa jooni on paamaali? Tama on miccitaaki buuruuje joy de njeɗu-mi e ujunaaji njoyon gorko deɓe, e cagiije de kebbin-don kedde deɓe? ¹⁰ Tama on miccitaaki kasen buuruuje jeddi de njeɗu-mi e ujunaaji nay neddo deɓe, e cagiije de kebbin-don kedde deɓe? ¹¹ Hono wadi on paamaali wanaa haala buuru kaalan-an-mi on? Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

¹² Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee paami o wiyaali ɓe ndeentoo e ko yuufinta buuru koo, ko o wii deɓe, ɓe ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta koo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipa. O lamndii taalibaaɓe makko ɓee, o wii:

—Homo yimɓe mbiyata Ɓii Neddo oo woni?

¹⁴ Ɓe njaabii, ɓe mbii:

—Won wiyoobe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoobe a annabi Iliyaasa, won wiyoobe kasen a annabi Yereemiya naa gooto e annabaaɓe ɓee.

¹⁵ O wii ɓe:

—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu, Ɓii Laamdo guurdo oo.

¹⁷ Nden Iisaa wii mo:

—A welii hoore, aan Simon bii Yuunusa. Sabi wanaa bii-aadama anndin maa dūm, Baabiraado am gondo dow kammu oo anndin maa dūm. ¹⁸ Miin duu, mido wiye Piyeer (dūm woni haayre), e dow nden haayre mahan-mi deental am goondinbe ngal. Maayde e heewde semmbe fuu walaa ko waawi e mayre. ¹⁹ Mi hokkete cokitirde Laamu Laamdo: huunde fuu ko kadu-daa e leydi, hafete dow kammu. Ko njabu-daa e leydi, jabete dow kammu.

²⁰ Nden, Iisaa daalii taalibaabe mum bee pati kaalana fay gooto kajum woni Almasiihu oo.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

²¹ Gila e oon wakkati, Iisaa fuddi anndinde taalibaabe mum bee ana tilsi mo yaha Urusaliima, ton mawbe lepol e hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya torran mo sanne, mo waree, kaa mo wuurtan jannde tatabere. ²² E ley dūm, Piyeer sawndintini mo hedde ana jiija mo, wii mo:

—Yo Laamdo dannde Moobbo! Dum hebataa ma!

²³ Iisaa yeecitii, wii Piyeer:

—Woddam aan Ibiliisa! A fergitere e laawol am, sabi miiloo maa ngoo iwrataa to Laamdo, to yimbe ngo iwrata!

No Iisaa jokkirtee

²⁴ Caggal dūm, o wii taalibaabe makko be:

—Muuydo jokkude kam fuu, jootta yurmaade hoore mum, bama leggal mum bar-dugal* jokka e am. ²⁵ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirde ki sabaabu am, hisinan ki. ²⁶ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo, so waasii yonki mum? Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ²⁷ Sabi Bii Neddo oo wardan e malaa'ika'en mum e ley teddeengal Baabiraado mum. Oon wakkati, o barjoto gooto fuu ko waarata e golle mum. ²⁸ Mido haalana on goonga: yoga e wonbe doo bee maayataa tawee njiyaali Bii Neddo oo ana wara e ley laamu mum.

17

No noone Iisaa waylitorii

¹ Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e rimdaabe didon Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. ² Noone makko waylitii yeeso mabbe. Yeeso makko ana jalba no naange nii, kaddule makko ndawni far hono fooyre. ³ Muusaa e Iliyaasa banngani be, ana kaalda e makko. ⁴ Piyeer wii Iisaa:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal mi darna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁵ O tilaaki haalde, faa luurde jalboore suddi be. Daande iwi ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi, mo cubii-mi. Kettindee mo!

⁶ Nde taalibaabe bee nani nden daande ndee, be caami be kippii e leydi, be kuli sanne.

⁷ Iisaa battitii be, memi be, wii:

—Immee, pati kulee.

⁸ E ley dūm, be kunci gite, be njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko be njippotoo waamnde haayre ndee koo, Iisaa daalii be, wii:

—Pati kaalane fay gooto ko njii-don koo faa wakkati nde Bii Neddo oo immitii e hakkunde maaybe fuu.

¹⁰ Caggal dūm, taalibaabe bee lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya bee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹¹ O jaabii be, o wii:

* 16:24 Yeew Matta 10.38

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde moyyintina kulle dee fuu. ¹² Kaa mido wiya on: Iliyaasa yabbike, be annditaali dum, be ngollii dum ko be muuyi fuu. Hono non be torrirta Bii Neddo oo duu.

¹³ Taalibaabe bee paami ko o haalata haala Iliyaasa koo, haala Yaayaa mo lootogal batisima o haalani dum'en.

No Iisaa selliniri kirikiraado

¹⁴ Nde be ngarti e jamaa oo ndee, gorko gooto battitii mo, diccii yeeso makko, ¹⁵ wii: —Moobbo, yurma biyam gorko! O kirikiraado omo tampi sanne, wakkatiiji omo saama e yiite naa e ndiyam. ¹⁶ Mi nabii mo to taalibaabe maa bee kaa be ndonkii sellinde mo.

¹⁷ O battitii, o wii:

—Hey yimbe jamaanu bondo be nganaa goondinbe! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi mujande on? Ngaddanee kam cukalel ngel doo!

¹⁸ O jahii e ladde ndee, nde yalti e suka oo, o selli don e don.

¹⁹ Caggal dum, taalibaabe bee teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ittude ndee ladde?

²⁰ Iisaa jaabii be, wii:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dum. Mido haalana on goonga: so goondinal moodon fotii fay no ngeeyu buyaage nii, so on mbii ndee doo waamnde haayre: «Sottu doo, njahaa too», nde sottaan. Fay huunde on ndonkataa wafude. [²¹ *]

No Iisaa sapporii kasen maayde mum e wuurtugol mum

²² No be njiilortoo e ley Galili nii, Iisaa wii be:

—Bii Neddo oo wadete e juude yimbe, ²³ be mbara mo, kaa e ley jalaande majjum tatabere, o immitoto.

Taalibaabe bee cuqli sanne.

Haala yobugol usuru Suudu Dewal Mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaabe mum njottinoo Kafarnahum ndee, nanngoobe usuru Suudu Dewal Mawndu bee battii Piyeer, mbii dum:

—Tama moobbo moodon oo ana yoba usuru Suudu Dewal Mawndu?

²⁵ Piyeer jaabii, wii:

—Omo yoba.

Ko Piyeer naati galle oo koo, fade mum hebude haala, Iisaa wii:

—Simon, kodum woni miilo maa e dum? Kaanankooobe aduna bee, homo be nduupata? Homo be njobinta lampo? Dugule'en naa honaabe?

²⁶ Piyeer jaabii, wii:

—Honaabe bee.

Iisaa wii mo:

—Ndennoo, dugule'en bee kaanaa yobude. ²⁷ Kaa noo, en njidaa mettinde berde bee yimbe. Yaa to weendu too, tippo-daa yambuure maa e ley ndiyam dam. Liingu fuu adiido modude nde poodaa, yerjinaa dum aaraa hunduko mum, a tawan hen kaalisi daneejo kibbinoowo usuru meeden. Ittaa njobanaa en, enen didon.

18

Haala burdo teddude ley Laamu Laamdo

¹ Oon wakkati, taalibaabe bee battitii Iisaa, lamndii dum, mbii:

—Homo buri teddude ley Laamu Laamdo oo?

² Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso maabe, ³ wii:

—Mido haalana on goonga: so nii on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa e Laamu Laamdo oo abada. ⁴ Burdo teddude ley Laamu Laamdo yo leydinkiniido faa nanndi e ngel cukalel. ⁵ Neddo fuu jabbiido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jabbi.

* ^{17:21} E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 21:Kaa hono oo seydaani ribbirtaake so wanaa duwaawu e koorka.

Haala ko luuttinta yimbe

⁶ —Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko furi moyyande joomum haayre teddunde habbee e daande mum, yolee ley iduru geeci.

⁷ Bone woodanii oo aduna saabe kulle gadooje yimbe ley luutti dee! Waajibi kulle dee ngada, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majje! ⁸ So tawii junngo maa naa koyngal maa luuttinte, tayu dum tippo-daa to woddi. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo furi moyyande ma diina tippeede e yiite duumiinge a kibbudo. ⁹ So tawii yitere maa luuttinte, sol nde tippo-daa. Sabi naatude maa e nguurndam nduumiidam a dokko, furi moyyande ma diina tippe-daa e yiite jahannama a kibbudo.

Bannadol haala mbaalu majjudo

¹⁰ —Ndeentee e yawde fay gootel e koy cukaloy. Sabi mido wiya on: malaa'ika'en makkoy dow kammu bee, wakkati fuu ana yeewa yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. [¹¹ *] ¹² Ko miilaton? So neddo ana jogii baali teemedere majjiraama mbaalu gooto, yoppataa capande jeenay e jeenay dii fuu ana ndura ley ferro, tewtoya majjudo oo? ¹³ Mido haalana on goonga: so o yiitii mo, o seyorto oon faa bura capande jeenay e jeenay di majjaali dii. ¹⁴ Hono non Baabiraado moodon gondo dow kammu oo yidaa fay gootel e koy cukaloy majja.

Haala jaafondiral hakkunde sakiraabe

¹⁵ —So sakiike maa toonjii ma, yaa to mum kollitaa dum toonange mum oo tawee onon tan didon. So o jabanii ma, a hewtii sakiike maa. ¹⁶ Kaa so o jabaali kollitaa mo yaadu e neddo gooto naa yimbe didon hono no Binndi dii mbiiri nii: «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimbe didon naa taton.» ¹⁷ So o jabanaali ma, haalan dum deental goondinbe ngal. So o salike jabande deental goondinbe ngal, jogora mo keefeero naa duwaaje. ¹⁸ Mido haalana on goonga: huunde fuu ko kadu-don e leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko njabu-don e leydi, jabete dow kammu. ¹⁹ Mido haalana on kaseen: e ley aduna, nde didon mon kawritii e dow huunde wootere jaagike Laamdo, ko nde waawi laataade fuu, Baabiraado am gondo dow kammu oo hokkan be nde. ²⁰ Sabi nde didon naa taton kawriti e innde am fuu, mido hakkunde mum'en.

Bannadol haala golloowo caliido yaafaade

²¹ Oon wakkati, Piyeer battitii mo, lamndii mo, wii:

—Moobbo, cili hono foti kaan-mi yaafaade sakiike am mo noottaali toonude kam? Cili jeddi naa?

²² Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi wiyaali ma cili jeddi, mbii-maa-mi cili capande jeddi faa nde cili jeddi.

²³ Iisaa beydi hen wii:

—Dum Laamu Laamdo nanndi: kaananke gooto anniyii yamtude golloobe mum namaande. ²⁴ Nde mo fuddi yamtude ndee, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji. ²⁵ Oon gorko walaa ko yobira oon kaalisi. Dum nee, kaananke oo yamiri o soottee, kanko e jom suudu makko e sukaabe makko e ko o jogii fuu, faa yoba namaande ndee. ²⁶ Golloowo oo diccii yeeso makko, jaagii mo, wii: «Mujanam, mi yobete fuu!» ²⁷ Kaananke oo yurmii mo, yaafii mo namaande ndee, yoppi mo o witti.

²⁸ Golloowo oo yalti tan, hawri e gollidiido mum mo rewata kaalisi seeda. O tebbii dum, o nanngi daande mum, o wii: «Yobam kaalisi am!» ²⁹ Gollidiido makko oo diccii, jaagii mo, wii: «Mujanam, mi yobete!» ³⁰ Kaa oon jabaali. O uddoyi dum kasu, faa nde yobi namaande ndee fuu. ³¹ Nde golloobe heddiibe bee njii dum ndee, mettaa sanne, njehi kaalanoyi dum kaananke oo. ³² E ley dum, kaananke oo noddi golloowo oo, wii dum: «Aan a golloowo bondo! Nde jaagi-daa kam, mi yaafe ko ndewan-maa-mi koo

* ^{18:11} E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 11:Sabi hisinde majjube waddi Bii Neddo oo.

ndee, mi yaafike ma. ³³ Aan duu, a haanaanoo yurmaade jaado maa oo no njurmori-maa-mi nii naa?» ³⁴ Kaananke oo bilaa sanne, wadi mo e juude jukkoobe bee, faa nde o yobi jamaande ndee faa laabi.

Iisaa beydi hen wii:

³⁵ —Hono non Baabiraado am gondo dow kammu oo wadata neddo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum bernde laabunde.

19

Haala ko Iisaa wasii dow ceergal

¹ Nde Iisaa tilii e diin waajuuji ndee, iwi Galili fa'i banng'e Yahuudiya gondo caggal maayo Urdun oo. ² Yimbe heewbe njokki e makko, o sellini ton jawbe mum'en.

³ Yoga e Farisa'en ngari e makko, lamndii mo dum doo faa itta koro makko:

—Tama ana daganii gorko seerdude jom suudu mum daliili tawaado fuu?

⁴ O jaabii, o wii:

—Tama on njanngaali ko Binndi dii mbii? E fuddoode Laamdo tagii be wadii be gorko e debbo, ⁵ wii: «Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, be didon fuu be laaroo neddo gooto.»* ⁶ Nii woni be nganaa didon kasen, be neddo gooto. Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

⁷ Be lamndii mo, be mbii:

—Ko saabii so Muusaa yamiri gorko hokka jom suudu mum talkuru ceergal nde ana seera dum?

⁸ O jaabii be, o wii:

—On yoorbe berde, dum saabii so Muusaa hokki on no ceerdon rewbe moodon. Kaa e fuddoode, wanaa non worrunoo. ⁹ Mido wiya on: ceerdudo jom suudu mum ko wanaa fijirde, so bamii debbo goddo, jeenii.

¹⁰ Taalibaabe makko bee mbii mo:

—So nii hakkunde gorko e debbo worri, waasude bamde buri.

¹¹ Iisaa jaabii be, wii:

—Wanaa yimbe fuu mbaawi jabude kaa haala, be Laamdo hokki dum bee tan mbaawi jabude ka. ¹² Daliiliji kadooji worbe bamde ana ngoodi. Sabi won worbe rimeteebe tawa yo waatoraabe. Won dereteebe. Heddiibe bee noo, kajum'en kadi ko'e mum'en bamde faa ngollana Laamu Laamdo oo. Neddo fuu jarriido ndee tinndinoore, yo jabu!

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Caggal dum, won waddanbe Iisaa cukaloy yalla omo fawa e makkoy juude makko o duwanoo koy, kaa taalibaabe bee njahii e yimbe bee. ¹⁴ Nden o wii:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaadee koy, sabi wa'uube no makkoy nii bee nje Laamu Laamdo oo.

¹⁵ O fawi junngo makko dow makkoy, o duwanii koy. Nden o iwi ton.

No Iisaa e suka jokolle arsukunte ngaddi

¹⁶ Gorko gooto battitii Iisaa, lamndii mo, wii:

—Moobbo, honde huunde moyyunde kaan-mi wafude faa mi heba nguurdam nduumiidam?

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so laamdi-daa kam ko moyyi? Laamdo tan woni moyyo! So ada yidi naatude e nguurdam, jokku sariyaaji dii.

¹⁸ Gorko oo lamndii Iisaa, wii:

—Hodi ngoni sariyaaji dii?

Iisaa jaabii, wii:

—Pati naadu hoore, pati jeenu, pati wujuu, pati seeda fenaande, ¹⁹ teddin inna maa e baam maa, njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.

²⁰ Suka jokolle oo wii mo:

* 19:5 Puddoode 2.24

—Mido haybi dum fuu. Kodum heddi?

²¹ Iisaa wii mo:

—So tawii ada yidi hiɓɓude, yaa soottoy ko njogi-ɗaa fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Nde suka jokolle oo nani diin haalaaji ndee, yaadi e yoomeende, sabi o arsukunte joldo.

²³ E ley dum, Iisaa wii taalibaabe mum bee:

—Mido haalana on goonga: hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁴ Mido haalana on kasen dum doo: ngelooɓa yaɓɓoroo e wuddere mesalal buri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁵ Haaynii taalibaabe bee sanne nde nani diin haalaaji ndee, ɓe mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁶ O yeewi ɓe, o wii:

—Do yimɓe dum laatataako, kaa walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁷ Piyeer ɓami haala, wii mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii e maa. Kodum min keɓoyta?

²⁸ Iisaa wii ɓe:

—Mido haalana on goonga: so Bii Neddo oo joodiima e joodorgal mum laamu teddungal ley aduna keso, onon sappo e didon jukkube e am ɓee duu, on njoodoto e dow joodorde kaanankooɓe, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii. ²⁹ Neddo fuu joppirɗo saabe am galle mum naa sakiraaɓe mum worɓe naa sakiraaɓe mum rewɓe naa inna mum naa baam mum naa sukaaɓe mum naa gese mum, heban ko buri dum cowe teemedere, kasen duu heban nguurndam nduumiidam. ³⁰ Kaa ardinoobe heewɓe laatoto caggalaabe, caggalaabe ɓee laatoto ardiibe.

20

Banndol haala golloobe ley ngesa peguuje

¹ —Annii ko Laamu Laamdo nanndi: jom ngesa peguuje yalti beetee law faa hasa golloobe ɓe ngolla ngesa mum peguuje. ² O hebi golloobe, o hawri e maɓɓe o yoban ɓe hono ko woowi: jalooma fuu mbuudu cardi. O nabi ɓe ngesa makko. ³ Wakkati jawlal, o yalti kasen, o tawi wobbe sakoro ɓe kebaali golle, ⁴ o wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon to ngesa am peguuje too, mi yoban on ko haani yobeede koo.» ⁵ Been duu njehi ton. Jom ngesa oo wadi non kasen hakkunde naange e caggal sallifanaa. ⁶ Caggal dum, o yalti kasen wakkati laasaraa, o tawi wobbe ana ndarii to sakoro too, o wii dum'en: «Kodum wadi so jallu-don doo on ngollaali fay huunde?» ⁷ ɓe njaabii mo, ɓe mbii: «Fay gooto ɓamaali min golle.» O wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon e ngesa am peguuje ngaa.» ⁸ Nde hiirnnoo ndee, jom ngesa oo wii keyaado mum oo: «Noddu golloobe ɓee njobaa dum'en. Ardoro-ɗaa sakitiibe nanngede ɓee, cakitoro-ɗaa adiiɓe nanngede ɓee.» ⁹ Nannganoobe laasaraa ɓee ngari, gooto e mum'en fuu hokkaa mbuudu cardi. ¹⁰ Adinoobe nanngede ɓee duu ngari, cikki njobete ko buri dum. Kaa gooto e maɓɓe fuu hokkaa mbuudu cardi hono no ɓee too nii. ¹¹ Nde ɓe njobaa dum ndee, ebe hermitoo yaade to jom ngesa too ¹² ebe mbiya: «Bee doo golloobe ngollaali kinaa wakkati gooto tan, ɓe ponndaama e amen njobdi, minen nee min ngollii jalooma kuurdo ley ngee naange wulngel!» ¹³ Jom ngesa oo jaabii gooto e maɓɓe, wii: «Gidam, mi toonaali ma. Tama wanaa aan jabunoo mi nanngire mbuudu cardi jalooma? ¹⁴ Ndennoo, ɓam njobdi maa njahaa. Miin muuyi hokkude cakitiido oo hono ko keɓu-ɗaa koo. ¹⁵ Tama wanaa ko weli kam ngadan-mi e kaalisi am oo? Naa moyyuki am kii waddan maa haasidaade?»

¹⁶ Iisaa wii:

—Hono nii caggalaabe ɓee laatoto ardiibe, ardiibe ɓee laatoto caggalaabe.

*No Iisaa sapporii nde tata*ɓere maayde mum e wuurtugol mum

¹⁷ Tawi Iisaa ana njabbita faade Urusaliima, sawndintini taalibaabe sappo e didon ɓee e laawol, wii dum'en:

¹⁸ —Kettinee, eden nii ḡabbita Urusaliima. Don ʾBii Neddo oo wadatee e juude hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, ¹⁹ be ngada mo e juude heeferbe, been duu njaayran mo, piya mo dorri, peḡa mo e leggal bardugal faa mo maaya. Kaa jalooma majjum tatabo oo mo wuurtan.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

²⁰ Nden, inna biḡbe Jebede battini sukaaḡe mum Iisaa. Inna oo diccii yeeso Iisaa faa jaagoo dum ballal. ²¹ Iisaa wii mo:

—Kodum njid-daa?

Debbo oo jaabii mo, wii:

—Mido yidi podaa biḡbe am worbe didon bee njoodoo bannge maa so a laamiima, gooto wona bannge maa naamo, goddo oo wona bannge maa nano.

²² Iisaa jaabii, wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee naa?

Be njaabii mo, ḡe mbii:

—Miden mbaawi.

²³ O wii ḡe:

—On njaran nde jaati. Kaa joodagol bannge am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, ḡe Baabiraado am moyyinani bee njeḡ dum.

²⁴ Nde taalibaaḡe sappo heddiibe bee nani dum ndee, mettaa e rimdaaḡe didon bee.

²⁵ E oon wakkati, Iisaa noddi ḡe fuu, wii ḡe:

—Odon anndi laamiibe heeferbe ana kawjorii dum'en hawju bonḡo. Mawḡe bee duu ana laamarii ḡe laamu bodeejo. ²⁶ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jidḡo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ²⁷ Kasen so won muuydo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon. ²⁸ Dum nee, ʾBii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yimḡe wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heewḡe.

No Iisaa selliniri wumḡe didon

²⁹ Nde Iisaa e taalibaaḡe mum njalti Yeriko ndee, jamaa keewdo jokki e makko. ³⁰ Wumḡe didon ana njoodinoo e sera laawol ngol, nani ana wiyee Iisaa annii bettoo, pudḡi wullude ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

³¹ Jamaa oo darii ana jahoo e maḡbe ana wiya ḡe ndeyyinoo, kaa ḡe ḡeydii wullude eḡe mbiya:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurma min!

³² Iisaa darii, noddi ḡe, wii:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³³ Be njaabii mo, ḡe mbii:

—Moobbo, min mbumta.

³⁴ Iisaa yurminaa ḡe, memi gite maḡbe. Don e don ḡe mbumti, ḡe njokki e makko.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde Iisaa e taalibaaḡe mum ḡadinoo Urusaliima njottii Baytifaaji dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, Iisaa neli taalibaaḡe didon, ² wii ḡe:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, oon wakkati fuu, on tawan ton ndakiiwa e mola mum ana kaḡḡii. Kumton ḡi ngaddanon kam. ³ So won biido on huunde, njaabo-don dum Moobbo ana haajaa ḡi. Don e don on njoppete ngaddon ḡi.

⁴ Dum wadii yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

⁵ «Mbiyee biḡbe Siyona:

Yeew, kaananke maa annii wara e maa, ana leydinkinii, ana waddii tefeewa,

ana waddii mola tefeewa.»*

⁶ Oon wakkati, taalibaaḅe ɓee njehi ngadɔyi ko Iisaa yamiri dɔm'en koo. ⁷ Ɓe ngaddi ndakiiwa ngaa e mola mum, ɓe njappi e majji saayaaji maḅḅe, Iisaa waddii. ⁸ Ko ɓuri heewde e jamaa oo weerti saayaaji mum'en e laawol. Wobbe kelti cাবে ledde, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Ardiibe Iisaa ɓee e jokkubɓe e caggal makko ɓee ana ilina ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda! Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!† Jettooje ngoodanii Laamdo Toowdo!

¹⁰ Nde o naati Urusaliima ndee, yimbe ɓee fuu keddii ana caaya ana mbiya:

—Homo woni oo gorko?

¹¹ Jamaa oo jaabii:

—Dum annabi Iisaa, iwruɗo Nasaraatu ley leydi Galili.

*No Iisaa ribbiri jaagotoo*ɓe ley Suudu Dewal Mawndu

¹² Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, ribbi soodoobe e soottoobe wonbe ley mayre ɓee fuu, libi taabe weccoobe kaalisi e joodorde soottoobe buugaaji. ¹³ Caggal dɔm, o wii ɓe:

—Ley Binndi dɔi Laamdo wii: «Suudu am noddirte suudu rewruɗo Laamdo.»

Iisaa ɓeydi hen, wii:

—Kaa onon, on ngadɔi ndu «suudorde yanoobe!»‡

¹⁴ Wumbe e layoobe ngari e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, o sellini ɓe. ¹⁵ Hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee mettaa nde njii kulle kaayniide de o wadata dee, e nde nani sukaaɓe ana ilina e ley Suudu Dewal Mawndu ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda!

¹⁶ Nden ɓe mbii Iisaa:

—A nanii ko cukaloy koy kaalata koo?

O wii ɓe:

—Mi nanii. Tama on janngaali dɔm dɔo abada:

«A wadii fay sukaaɓe waddube e muynoobe ana njette»?§

¹⁷ Caggal dɔm, o seerti e maḅḅe, o yalti ngalluure ndee, o yehi Baytaniya, o waaloysi ton.

No Iisaa hudiri ibbi

¹⁸ Beeteɓe law omo wirfitoo to ngalluure too, tawi omo yolbi. ¹⁹ O soynii ibbi e sera laawol ngol, o faji ki, kaa o tawaali e makki so wanaa haakooloji. Oon wakkati, o wii ki:

—Pati a rimu abada!

Don e don, ibbi kii yoori kolon. ²⁰ Haaynii taalibaaḅe ɓee nde njii dɔm ndee, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:

—Hono hen kii ibbi yoordi wakkati gooto tan?

²¹ O jaabii ɓe, o wii:

—Mido haalana on goonga: so tawii odon ngoondini on cikitaaki, on njawtan wadude ko ngadu-mi kii ibbi koo. On mbaawan wiide fay ndee dɔo waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», laatoto non. ²² So odon ngoondini, ko jaagi-don e ley duwaawu fuu on njaabante.

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²³ Iisaa naati Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde mo waajotoo ndee, hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee e mawbe Yahuudiyankoobe ɓee battii mo, lamndii, mbii:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Kasen, dow yamiroore homo?

²⁴ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. So on njaabike kam, mi haalanan on jamirɗo kam mi golla ko ngollan-mi koo. ²⁵ Homo neli Yaayaa loota yimbe lootogal batisima? Laamdo naa yimbe?

Ɓe ndawridi hakkunde maḅḅe, ɓe mbii:

* 21:5 Jakariyaa 9.9 † 21:9 Jabuura 118.25-26 ‡ 21:13 Esaaya 56.7; Yereemiya 7.11 § 21:16 Jabuura 8.3

—So en mbii «Laamdo», o wiyan: «Ndennoo, ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?»
²⁶ Kaa so en mbii «yimbe», waajibi kulen jamaa oo, sabi yimbe bee fuu ana njogorii Yaayaa yo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, be mbii:

—Min anndaa.

O jabbitii, o wii be:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala rimdaa be didon

²⁸ Iisaa beydi hen wii:

—Kodum miilaton e ngol banndol: gorko gooto ana joginoo biibe worbe didon, badii arano oo, wii dum: «Binngel am, yaa golloy hannde to ngesa peguuje too.»²⁹ Biddo oo jaabii, wii yahataa. Kaa caggal mum, oon mimsiti yehi.³⁰ Baabiraado oo noddi biddo didabo oo, wii dum ko wiinoo arano oo koo. Oon duu jaabii, wii: «Moyyi Baaba», kaa yahaali.³¹ Homo e mabbe woni jabando baam mum ko wii koo?

Be njaabii, be mbii:

—Arano oo.

Nden, Iisaa wii be:

—Mido haalana on goonga: duwaane'en bee kapum e bamfaaji dii adoyto on naatude e Laamu Laamdo oo.³² Sabi Yaayaa warii e moodon, hollii on laawol fooccitaare, on njabanaali dum. Kaa duwaane'en bee kapum e bamfaaji dii ngoondinii mo. Haya duu, fay nde njii-don dum ndee, on mimsitaali so sakitii ngoondin-don mo.

Banndol haala remoo be bonbe

³³ —Kettinee banndol gonngol: neddo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare boosirde peguujam, o mahi suudu toowndu faa o soynoroo ko warata e ngesa ngaa. Caggal dum, o hasiri nga remoo be gese peguuje, o dawi.³⁴ Faa tebugol peguuje yottii, o neli golloobe makko to remoo be bee too, be ngaddanoya mo ngedu makko e biibe peguuje dee.³⁵ Kaa remoo be bee nanngi golloobe makko bee, pii hen gooto, mbari gooto, mbardi gooto kaaye.³⁶ Jom ngesa oo neli e mabbe golloobe burbe aranndebe bee heewde. Remoo be ngadi be no ngadunoo bee too nii.³⁷ O sakitii nelde biyiiko gorko to mabbe, o wii: «No laatii fuu, be njaagoto biyam oo.»³⁸ Kaa nde remoo be bee njii biyiiko oo ndee, mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!»³⁹ Oon wakkati, be nanngi mo, be mbedii mo to caggal ngesa too, be mbari mo.⁴⁰ Jooni nee, so jom ngesa peguuje oo warii, hono o wadata remoo be?

⁴¹ Be njaabii mo, be mbii:

—Been bonbe, o halkiran be no boniri. O hasira ngesa ngaa remoo be wobbe hokkoobe mo ngedu makko e biibe magga nde nga tebaa fuu.

⁴² Caggal dum, Iisaa wii be:

—Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi dii koo?

«Haayre nde mahoobe bee tippitii ndee,

kapum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii.

Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

⁴³ Saabe dum, mido wiya on: Laamu Laamdo oo ittete e mon, hokkee yimbe wadoobe ko Laamdo yidi.⁴⁴ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

⁴⁵ Nde hooreebe yottinoobe sadaka bee e Farisa'en bee nani banndi makko dii ndee, paamii banndi dii e mum'en peewti.⁴⁶ Ebe tewta no be nanngira mo, kaa be kulii yimbe bee, sabi be fuu ebe njogorii mo annabaajo.

* 21:42 Jabuura 118.22-23

22

Banndol haala niiri yanng'e

¹ Iisaa haaldiri e maɓɓe banndol kasen, wii ɓe:

² —Laamu Laamɗo ana wa'i hono no kaananke kuurtinando biyum gorko, so wadani dum yanng'e. ³ O neli golloobe makko noddanoya mo jaamoobe, kaa gansaabe ɓee calii warde. ⁴ O neli kasen golloobe wobbe, o wii dum'en: «Mbiyee gansaabe ɓee niiri yanng'e ndii moyyinaama faa gasi, mi hirsii ga'i e jalbi paydi, hankasen fuu lanndinaama, ɓe ngara ɓe nootoo yanng'e oo.» ⁵ Kaa gansaabe ɓee koyni mo, kiinnii haajuuji mum'en: oo ngesa mum, oo jaagu mum. ⁶ Heddiibe ɓee nanngi golloobe ɓee, torri ɓe, mbari ɓe. ⁷ Kaananke oo mettaa, neli sordaasi'en mum mbaroyi been jaadube ko'e, nduppi ngeenndi mum'en. ⁸ Caggal dum, o wii golloobe makko ɓee: «Niiri yanng'e ndii moyyinaama, kaa gansaabe ɓee kaandaa e jaamde ndi. ⁹ Dum nee, njehee dow mbeddaaji mawdi dii, noddon neddo fuu mo kawru-don wara jaama niiri yanng'e oo ndii.» ¹⁰ Kaadime'en ɓee njehe dow mbeddaaji dii, noddi yimbe ɓe tawi ton fuu gila e bonɓe faa e moyyube faa galle do yanng'e oo wadata doo heewi yimbe.

¹¹ Nde kaananke oo naati faa yiya noddaabe ɓee ndee, o soynii gorko mo paraaki. ¹² O wii dum: «Gidam, hono naatir-ɗaa doo tawi a paraaki?» Kaa oon deyyinii. ¹³ E ley dum, kaananke oo wii golloobe ɓee: «Kaɓɓee juude makko e koyde makko, tippo-don mo e ley nimre sella ndee, ton o wullata o njeryondira niije.»

¹⁴ Iisaa jokki wiide:

—Noddaabe ana keewi kaa subaabe ana pamdi.

Haala yobugol lampo

¹⁵ Farisa'en njehe ndawridoyi no tuufiranta Iisaa e ley haala mum. ¹⁶ ɓe neli yoga e taalibaabe maɓɓe, kaɗum e howruube Hirudus mbiya mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: ada jannginira laawol Laamɗo ngol goonga, a hulataa fay gooto, sabi a ɓurdintaa yimbe. ¹⁷ Dum nee, haalan min kodum anndu-ɗaa e dum doo: ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

¹⁸ Kaa Iisaa ana anndi anniyaaji maɓɓe bondi dii. O wii ɓe:

—Onon naafigi'en! Kodum wadi so odon tuufana kam? ¹⁹ Kollee kam kaalisi jobirteedo lampo oo.

ɓe ngaddani mo mbuudu cardi gooto. ²⁰ O lamndii ɓe, o wii:

—Natal homo e innde homo woni doo?

²¹ ɓe njaabii mo, ɓe mbii:

—Kaananke Roma.

O wii ɓe:

—Ndennoo, ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamɗo duu ko jey.

²² Haaynii ɓe nde ɓe nani oo jaabu ndee. ɓe celi mo, ɓe mbitti.

Haala immital maayɓe

²³ E ley oon jalooma jaati, yoga e waaldeSaduki'en ngari e Iisaa. Kamɓe ngoni fennuɓe immital. ²⁴ ɓe lamndii mo, ɓe mbii:

—Moobbo, Muusaa wii: «So neddo maayii hebaali biddo, mijum naa mawnum bamta debbo dalaado oo, yalla ana hebana dum beyngu.»* ²⁵ Wadiino e bettaade to amen rimdaabe njeddon worbe. Arano oo caggal dewlii, maayi hebaali biddo. Mijiiko gorko bamti debbo makko oo, ²⁶ kaɗum duu maayi hebaali biddo. Tataɓo oo duu jokki hen faa yottii njeddaɓo oo. ²⁷ Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi. ²⁸ Nannde immital nee, homo e njeddon ɓee debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi ɓe fuu ɓe bamiino mo.

²⁹ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—On majjii, sabi on paamaali Binndi dii, on anndaa baawde Laamɗo dee duu. ³⁰ Sabi so maayɓe immitike, worbe bamataa, rewbe bamataake, ɓe laatoto hono no malaa'ika'en wonɓe dow kammu ɓee nii. ³¹ E haala immital maayɓe, tama on njanngaali ko Laamɗo wii

* 22:24 Fillitagol Tawreeta 25.5

on koo? O wii: ³² «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»†
Laamdo yo Laamdo wuurbe, wanaa Laamdo maaybe.‡

³³ Waaju makko oo haaynii yimbe hettindotoobe mo bee fuu.

Haala yamiroore burnde fuu teentilaade

³⁴ Nde Farisa'en bee nani o mubbii kundude Saduki'en bee e haala ndee, be kawriti.
³⁵ Gooto e mabbe jannginoowo Sariya yidi tuufande mo, lamndii mo, wii:

³⁶ —Moobbo, honde woni yamiroore burnde fuu teentilaade e ley Tawreeta?

³⁷ Iisaa jaabii mo, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa bernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu.§

³⁸ Nden woni yamiroore burnde mawnude, burnde teentilaade. ³⁹ Yamiroore didabere hono mayre annii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* ⁴⁰ Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee fuu e deen jamirooje didi pawii.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

⁴¹ Nde wonnoo Farisa'en bee ana kawriti, Iisaa lamndii be, wii:

⁴² —Kodum miilu-don e Almasiihu oo? O taanii homo?

Be njaabii, be mbii:

—O taanii Daawuuda.

⁴³ O wii be:

—Ndennoo, hono Daawuuda noddirta mo Joomiraado? Ruuhu Laamdo anndini mo dum, saabe majjum o wii:

⁴⁴ «Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

faa mi wada njabbaa waybe maa.»†

⁴⁵ So Daawuuda ana noddirta mo «Joomam», ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

⁴⁶ Be fuu be ndonki jaabaade mo fay karrol. Gila jannde nden, fay gooto suusaali lamndaade mo lamndi godfi.

23

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya e Farisa'en

¹ Nden, Iisaa wii jamaa oo e taalibaabe mum bee:

² —Dunkee'en Sariya bee e Farisa'en bee kanum'en ndokkaa jannginde Sariya Muusaa oo. ³ Saabe dum, odon kaani jabande be, ngadon huunde fuu ko be mbii on. Kaa pati jemmbon golleeji mabbe, sabi be ngadataa ko be mbaajotoo koo. ⁴ Be kabban donnge teddude, be mbakkina yimbe, kaa be njidaa wallirde been huncude de fay hoore fedeeendu. ⁵ Huunde fuu ko be ngadata, be ngadiran dum faa be kollinkinoo. Dum wadi so ebe kabba talki mawdi, ebe njuutina cilmbi saayaaji mabbe faa ana ndaasoo. ⁶ Ebe njidi joolle burde teddude so be noddaama e yanngeeji, ebe njidi joolle burde yiitinkinaade ley cuudi baajordi. ⁷ Ko be njidi tan salmineede calminaali teddudi ley luumooji e noddoreede «Moobbo». ⁸ Kaa onon, pati njabee noddoreede «Moobbo», sabi on fuu on sakiraaabe, Moobbo gooto tan njogi-don. ⁹ Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e aduna, sabi Baabiraado gooto tan njogi-don, dum woni gondo dow kammu oo.* ¹⁰ Pati njabee noddoreede «Hooreejo», sabi Hooreejo gooto tan njogi-don, dum woni Almasiihu oo. ¹¹ Burdo teddude hakkunde moodon yo laato gollanoowo heddiibe bee. ¹² Toownudo hoore mum fuu, leydinte. Leydinkiniido fuu toownete.

† 22:32 Pergu 3.6 ‡ 22:32 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko booyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo mabbe koo, holli ebe nguuri. § 22:37 Pergu 6.5 * 22:39 Lewinkooɓe 19.18 † 22:44 Jabuura 110.1 * 23:9 Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e adunawiyaali pati neddo soowa baaba mum dimdo dum. Ngol haali haala hooreebe diina fonndube ko'e mum'en e baabiraaku Laamdo.

¹³ Bone yanan e mon onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon cokana yimbe damal Laamu Laamdo ngal. On naatataa, on accataa naatoobe naata. [¹⁴ †]

¹⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon njiiloo e leydeele odon mbanngoo geeci faa kebon tuubudo gooto. So on kebii dum, mbirfito-don kasen, ngadon dum bii jahannama faa sowa on cili didi.

¹⁶ Bone yanan e mon, onon wumbe dowoobe yimbe! Odon mbiya: «So neddo hunorike Suudu Dewal Mawndu nduu yo meere, kaa so hunorike kanje Suudu Dewal Mawndu oo, hunoore mum nanngan dum.» ¹⁷ Majjube, wumbe! Kodum buri teentilaade: kanje oo naa Suudu labbinooru kanje oo nduu? ¹⁸ Odon mbiya kasen: «So neddo hunorike ittirde sadaka ndee yo meere, kaa so hunorike sadaka gondo dow mayre oo, hunoore mum nanngan dum.» ¹⁹ Wumbe! Kodum hen buri teentilaade: sadaka oo naa ittirde sadaka labbinoore sadaka oo ndee? ²⁰ Ndennoo, neddo fuu kunoriido ittirde sadaka ndee, hunorike nde kayre e huunde fuu ko fawii e mayre. ²¹ Neddo fuu kunoriido Suudu Dewal Mawndu nduu, hunorike ndu kayru e Laamdo joodiido e mayru oo. ²² Neddo fuu kunoriido kammu oo, hunorike joodorgal Laamdo ngal e Joodiido e maggal oo.

²³ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon ittana Laamdo jakka naanaa, kajum e haakolooji goddi, kaa odon njeeboo ko buri teentilaade e Sariya oo koo, hono fooccitaare e yurmeende e goondinal. Tawee nee, kajum kaanon-don wadude tawee on njeebaaki ko heddi koo. ²⁴ On wumbe dowoobe yimbe! So bowngu saamii e njaram moodon, on ciwan itton dum, tawee nee, odon moda ngelooba!

²⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon lawya caggal kore loode e caggal leho, tawee nee ley mum'en ana heewi ko wujjaa e ko yanaa. ²⁶ Farisanke bumdo! Lawyu ley kore loode tafon, nden caggal ngal duu laaban.

²⁷ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon nanndi e janaale dawninaade, de dow mum'en woodi tawee ley mum'en ana heewi gi'e e ko sobi fuu. ²⁸ Onon duu hono non mbaa-don: e jiile gite odon nanndi e fooccitiibe, kaa ley moodon ana wii pep naafigaaku e oojaare.

²⁹ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon mahana annabaabe bee cuudi dow janaale mum'en, odon gardina janaale fooccitiibe bee, ³⁰ mbirfito-don mbiyon: «Sinndo min kawriino e jamaanu njaatiraabe amen, min ittidataano e maabe yonkiji annabaabe dii.» ³¹ Hono non, ceettori-don onon jaati on bibbe warannoobe annabaabe bee. ³² Ndennoo, kebbintinee saawal golleeji bondi di njaatiraabe mon pudfunoo dii! ³³ Bolle, bibbe posoke! Hono fuu miilorto-don waasude wedeede e jahannama? ³⁴ Dum saabii, mido nelda on annabaabe e hakkilanteebe, kajum e janninoobe. Mbaron yoga, peron yoga, piyon yoga dorri e ley cuudi mon baajordi, njokkon dum'en ngeenndi e ngeenndi. ³⁵ Yalla yonkiji laabube ittaadi e aduna oo dii fuu, hakke mum ana fiitoo on, gila yonki Haabiila poocitiido oo faa yonki Jakariyaa bii Barakiya mo mbaro-don hakkunde Suudu Dewal Mawndu e ittirde sadaka oo. ³⁶ Mido haalana on goonga: jukkungo majjum dum fuu e yimbe oo jamaanu saamata!

No Iisaa sujlirani yimbe Urusaliima

³⁷ —Hay yimbe Urusaliima, on mbarii annabaabe, on mbardii nelaabe e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde bibbe mon no cofal hawrintinirta bibbe mum ley biifoole mum nii. Kaa on njabaali. ³⁸ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laato saabeere. ³⁹ Mido wiya on: on njiyataa kam gila jooni faa wakkati mo mbiyoyton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»

24

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

† ^{23:14} E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 14: Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon teeta cuudi rewbe be worbe mum'en maayi, odon njuutina duwaawuui moodon yalla odon manee. Saabe majjum, on keban jukkungo burngo fuu naawde.

¹ Nde Iisaa yaltunoo Suudu Dewal Mawndu ndee, taalibaabe mum battitii dum, kolli dum maadiiji galle mayru dii. ² O wii be:

—On njii dum doo fuu naa? Mido haalana on goonga: fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ Nde Iisaa joodinoo dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, taalibaabe makko ngari e makko kajum'en tan, mbii mo:

—Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata gartol maa, kajum e timmoode aduna?

⁴ O jaabii be, o wii:

—Ndeentee pati fay gooto yonja on. ⁵ Sabi heewbe ngardan innde am, gooto e mum'en fuu wiya: «Miin woni Almasiihu oo.» Be yonjan heewbe. ⁶ On nanan golowole e kabaaru golowole kaa pati kulee! Ana tilsi dum wada, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁷ Lejol haban e lejol, laamu haban e laamu. Yolbereeji ngadan, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje. ⁸ Dum kaa fuu hono no puddoode natawera beynoowo nii.

⁹ Nden, yimbe naban on e carirdi yalla odon torree, mbare-don. Leji dii fuu mbajan on saabe am. ¹⁰ Oon wakkati, heewbe njoppa goondinal mum'en, ana njammbondira ana mbajondira e ko'e mum'en. ¹¹ Annabaabe peneebe heewbe banngan, yonja heewbe. ¹² Bonanndaaji keewan faa jilli yimbe heewbe buubta. ¹³ Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte. ¹⁴ Oo doo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo ooynete e aduna oo fuu, yalla leji dii fuu ana keba seedaaku oo. Nden, aduna timmata.

Haala torra mawdo gadoowo

¹⁵ —Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»,* ko annabi Daniyel haalnoo koo ana e nokku ceniido oo† (jannugdo dum, tiinnoo faama) ¹⁶ nden, tawaabe ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. ¹⁷ Tawaado dow bene, pati wiya baman kaaki ley suudu mum. ¹⁸ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya bamoowo saaya mum. ¹⁹ Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! ²⁰ Naagee Laamdo pati doddu mon laato wakkati dabbunde naa jalaande fowteteende. ²¹ Sabi nden, torra mawdo wadan mo hono mum wadaali gila puddoode aduna, hono makko wadataa abada kasen. ²² Sinndo tawiino deen jalaade ndabbindinaaka, fay gooto e bibbe aadama hisataano. Kaa Laamdo rabbindinirii de sabaabu be o subii bee. ²³ E oon wakkati, so won biido on: «Yeewee! Almasiihu annii doo», naa «Omo naa too», pati ngoondinee. ²⁴ Sabi almasiihu'en peneebe e annabaabe peneebe banngoyan, be ngada taagumansaaaji mawdi e kaayefiiji yalla ebe majjina fay subaabe bee, so be mbaawii. ²⁵ Paamee gasa. Mi haalanii on gila dum waraali. ²⁶ So won biido on: «Yeewee, omo naa ley ladde jeereende», pati njehee. Naa so won biido on: «Yeewee, omo naa to ley cuudi too», pati ngoondinee. ²⁷ Hono no majere foynirta kammu gila funnaange faa hiirnaange nii, hono non Bii Neddo oo wadata. ²⁸ Do jiibe ngoni fuu, don dute kawritata.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁹ —Don e don, caggal torra ley deen jalaade, naange nibban, lewru noottan yaaynude, koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.‡ ³⁰ E oon wakkati, taagumansa Bii Neddo oo banngan e mbeeyu, leji aduna dii fuu ngullan. Be njiyan Bii Neddo oo, ana wara e duule, ana warda baawde mawde e teddeengal. ³¹ Buututal manngal fuufete, o nela malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moobta subaabe makko bee gila hoore leydi faa hoore leydi.

³² Taykitee ibbe: so cabe majje keyditii, haakoolooji majje mbillitii, odon anndi ndunngu badike. ³³ Hono non, so on njii dum fuu, anndee wakkati oo battiima, omo damal galle. ³⁴ Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali.

³⁵ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

* 24:15 Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † 24:15 Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoo. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen. ‡ 24:29 Esaaya 13.10; 34.4, Yo'ila 2.10

Haala timmoode aduna

³⁶ —Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum, wanaa malaa'ika'en wonbe dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³⁷ No jamaanu Nuuhu nii, hono non nanndata so Bii Neddo oo ana wara. ³⁸ E ley deen jalaade fade ilam tuufaanu dam warde, yimbe ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa jannde Nuuhu naati laana kaa. ³⁹ Be miilaali, be njaalaali faa ilam tuufaanu dam wari yooli be fuu. Garol Bii Neddo oo hono non nanndata. ⁴⁰ E oon wakkati, worbe didon wonbe e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴¹ Rewbe didon undoobe dow unirde wootere, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴² Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata. ⁴³ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, daanataako yoppataa o naata galle mum. ⁴⁴ Dum nee, onon duu lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

Haala golloowo koolniido, kajum e golloowo bondo

⁴⁵ —Ndennoo, homo woni golloowo koolniido, hakkilante? Oon woni mo kalfaado mum halfini dum koreeji mum faa hokka dum'en nguure mum'en e wakkati jidaado. ⁴⁶ Golloowo mo kalfaado mum warti tawi ana hiinnii golle mum, welii hoore. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁸ Kaa so golloowo oo yo bondo, wii e hoore mum kalfaado mum booyan wartaali, ⁴⁹ hedde ana fiya waayiraabe mum golloobe bee, ana naamda ana yarda e sigiroobe, ⁵⁰ nden, kalfaado oo wartiran jalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, ⁵¹ jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde naafigi'en, ton o wullata o neryondira niiye.

25

Banndol haala surbaybe sappo

¹ —Laamu Laamdo oo nanndan e oo janta: surbaybe sappo bambe moottilaaji mum'en so njehi jabboyaade jommbaajo gorko.* ² Njoyon bee yoyaa, njoyon wobbe bee ana yoyi. ³ Be yoyaa bee bami moottilaaji tawi njoobaaki bulannga, ⁴ yoyube bee noo nabori paali bulannga. ⁵ Nde jommbaajo oo jenngi waraali ndee, be fuu be njorji, be daanii. ⁶ Faa hejjere jemma, wullaango nanaa, wii: «Jommbaajo oo warii! Njaltee! Njabbooyee mo!» ⁷ Nden be fuu be pini, ebe moyyina moottilaaji mabbe. ⁸ Surbaybe be yoyaa bee mbii yoyube bee: «Ndokkoree min e bulannga mon mo njoobi-don oo, sabi moottilaaji amen annii nifa.» ⁹ Yoyube bee mbii: «Huɓindaaki, sabi ko min njogii koo hejjataa en, en fuu. Njehee to sootooɓe, coodoyon!» ¹⁰ E ley no be yoyaa bee njaari soodoyde bulannga nii, jommbaajo oo yottii. Lanndininoobe bee naatidi e makko e ley dammbordu nduu, damal ngal uddaa. ¹¹ Faa booyi seeda, surbaybe heddiibe bee ngarti, hedde ana ngulla ana mbiya: «Kalfaado, kalfaado, udditan min!» ¹² Kaa o jaabii be, o wii: «Mido haalana on goonga: mi anndaa on.»

¹³ Iisaa sakitii wiide:

—Njeertee, sabi on anndaa jalaande naa e wakkati mo Bii Neddo warata e mum.

Banndol haala golloobe taton

¹⁴ —Laamu Laamdo ana nanndi e gorko lanndiniido faa dawa, noddi golloobe mum, halfini dum'en jawdi mum. ¹⁵ O halfini gooto mabbe mutakal teemedere joy kanje, goddo teemedere didi, tataɓo oo teemedere, gooto fuu ko waarata e mum. Caggal dum, o dawii. Don e don, ¹⁶ golloowo kebudo mutakal teemedere joy kanje oo yehi jaagoroyii mo, tinorii mutakal teemedere joy godde. ¹⁷ Kalfinaado mutakal teemedere didi kanje oo duu wadi non, tinorii kajum duu mutakal teemedere didi godde. ¹⁸ Kaa kalfinaado mutakal teemedere kanje oo yehi asoyi ngayka, iri ton ko kalfaado mum oo hokkunoo dum koo.

* ^{25:1} E neesu Yahuudiyankooɓe jommbaajo gorko ana yaadannoo e gidiraabe jom suudu mum, sabi kajum'en ndammbotoo.

¹⁹ Faa booyi caggal mum, kalfaado mabbe oo warti noddi be, o yeewi jate mabbe. ²⁰ Kalfinaado mutakal teemedede joy kanje oo wari, waddi mutakal teemedede joy godde, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede joy kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede joy godde.» ²¹ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-den!» ²² Golloowo kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo wari kanjum duu, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede didi kanje kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede didi godde.» ²³ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-den!» ²⁴ Kalfinaado mutakal teemedere kanje oo wari kanjum duu, wii: «Kalfaado am, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada hetta ko a aawaali, ada moobta ko a tutaali. ²⁵ Saabe dum, mi hulii, njaa-mi iroy-mi kanje maa oo. Haya, fii maa annii!» ²⁶ Kalfaado makko jaabii mo, wii: «Golloowo laaliido, nattudo! So tawii ada anndunoo mido hetta ko mi aawaali, mido moobta ko mi tutaali, ²⁷ ndennoo, ada haannoo wadude kanje am oo e banki, yalla ana daja ko tinorii-mi so mi wartoyii. ²⁸ Jooni, teetee mo mutakal teemedere kanje oo, ndokkon dum jom mutakal teemedede joy kanje oo. ²⁹ Sabi jogiido fuu beydante faa heewa. Kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ³⁰ Golloowo meerejo oo kaa, mbedee dum e ley nimre sella ndee, ton o wullata o neryondira niye.»

No Bii Neddo oo sarirta yimbe fuu

³¹ —So Bii Neddo oo warii e teddungal mum, kanjum e malaa'ika'en bee fuu, o joodoto e joodorgal makko laamu ngal. ³² Yimbe aduna bee fuu moobtete yeeso makko, o faltoroo be no duroowo faltortoo baali e be'i nii: ³³ o wadan baali dii e junngo makko jaamo, o wada be'i dii e junngo makko nano. ³⁴ Hono nii, Kaananke oo wiirata wonbe junngo mum jaamo bee: «Ngaree, onon barkinaabe Baabiraado am, nanng ee laamu mo ndesane-don gila e puddoode aduna oo. ³⁵ Sabi mi yolbiino, on jamminii kam, mi domdiino, on njarnii kam, mi laatinoke kodo, on njippinii kam, ³⁶ mi holiino, on koltinii kam, mi jawiino, on njandinii kam, mi uddanooma kasu, on yeewoyii kam.» ³⁷ E oon wakkati, foocitiibe bee njaabotoo mo, mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi, min jammin maa naa ada domdi, min njarnu maa? ³⁸ Mande min njii maa a kodo, min njippin maa naa a koldo, min koltin maa? ³⁹ Mande min njii maa a jawdo naa a uddaado kasu, min ngari yeewde ma?» ⁴⁰ Kaananke oo jaaboo be wiya: «Mido haalana on goonga: ko ngadan-don gooto e burdo famdude e sakiraabe am bee, yo miin ngadan-don.»

⁴¹ Caggal dum, o wiyan wonbe junngo makko nano bee: «Ngoddee kam, onon hudaabe Laamdo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamdo resani Ibiliisa e malaa'ika'en mum ngee! ⁴² Sabi mi yolbiino, on jamminaali kam, mi domdiino, on njarnaali kam, ⁴³ mi kodo, on njippinaali kam, mi koldo, on koltinaali kam, mi jawdo naa mi uddanooma, on ngaraali yeewde kam.» ⁴⁴ Nden, be njaaboto mo kambe duu be mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi naa ada domdi naa a kodo naa a koldo naa a jawdo naa ada uddaa kasu, min paabaaki ma?» ⁴⁵ O jaaboto be o wiya: «Mido haalana on goonga: ko mbaasu-don wadande gooto e bee doo burbe famdude koo, miin woni mo on ngadanaali.» ⁴⁶ Nden, been njaha e jukkungo duumiingo, foocitiibe bee keba nguurndam nduumiidam.

26

No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Nde Iisaa timmini diin waajuuji fuu ndee, wii taalibaabe mum bee:

² —Odon anndi balde didi palii en e iidi Paska, Bii Neddo oo hokkitirte tontee e leggal bardugal.

³ E oon wakkati, hooreeɓe yottinoobe sadaka e mawɓe Yahuudiyankoobe ɓee kawritoyi galle Jottinoowo Sadaka Mawɗo biyeteedo Kayafas. ⁴ ʼBe fuu ɓe ndawridi faa ɓe njammboroo Iisaa hiila, ɓe mbara dum. ⁵ Kaa ɓe mbii:

—Pati ngaden dum ley iidi oo so yimbe ɓee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

⁶ Nde wonnoo Iisaa ana Baytaniya ɗo galle Simon ceppaado oo ɗoo, ⁷ debbo gooto battitii dum ana jogii faandu nebam uuroojam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ana jaama, o wuji ɗam dow hoore mum. ⁸ Nde taalibaabe ɓee njii dum ndee, mettaa, ana mbiya:

—Ko woni oo bonannda meere meere? ⁹ Edam waawnoo soottede kaalisi keewɗo, kaalisi oo hokkee misikiina'en.

¹⁰ Iisaa faami ko ɓe kaalannoo koo, wii ɓe:

—Ko saabii so odon torra oo debbo? O gollanii kam golle njardudo. ¹¹ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ¹² O wujii terde am nebam uuroojam, ko o wadiri dum yalla omo lanndinanoo kam yanaande. ¹³ Mido haalana on goonga: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadi koo jantete, kasen duu o miccitere.

No Yahuuda jammatorii Iisaa

¹⁴ Nden Yahuuda Isikariyota, gooto e taalibaabe sappo e ɗifon ɓee, yehi to hooreeɓe yottinoobe sadaka, ¹⁵ wii dum'en:

—Ko ndokkaton kam so mi waddanii on Iisaa?

ʼBe njakkii buudi capantati cardi, ɓe ndokki mo. ¹⁶ Gila nden, omo fiya dabare no o jammortoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaabe mum hiraande iidi Paska

¹⁷ E jalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, taalibaabe ɓee ngari, lamndii Iisaa, mbii dum:

—Hoto njid-ɗaa min lanndinoyoo hiraande iidi Paska ndee?

¹⁸ O jaabii ɓe, o wii:

—Njehee ngeenndi too, naaton galle maani, mbiyon dum: «Moobbo wii, wakkati mum yonii, e galle maa oo wadata iidi Paska oo, kanko e taalibaabe makko.»

¹⁹ Taalibaabe ɓee ngadi ko Iisaa yamirnoo dum'en koo, lanndinii hiraande ndee.

²⁰ Hiiri, o joododii e taalibaabe sappo e ɗifon ɓee faa ɓe kirto. ²¹ Nde ɓe kirtotoo ndee, o wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammoto kam.

²² ʼBe curli sanne, hedde eɓe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Moobbo, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wii:

—Tummbididɗo e am junngo mum e la'al oo, oon jammotoo kam. ²⁴ Waajibi ʼBii Nedɗo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammotooɗo ʼBii Nedɗo oo! Oon gorko, so rimanooka fey buri moyyande dum.

²⁵ Yahuuda garoowo jambaade mo oo ɓami haala, lamndii mo, wii:

—Moobbo, kori wanaa miin?

O jaabii dum, o wii:

—Aan haaldi hunduko maa.

²⁶ Nde ɓe jaamata ndee, Iisaa ɓami buuru, yetti Laamɗo, helti, hokki taalibaabe mum ɓee, wii:

—Nanngee, jaamee, dum yo terde am.

²⁷ Caggal dum, o ɓami horde peguujam, o yetti Laamɗo, o hokki ɓe, o wii:

—On fuu, njaree hen. ²⁸ Dum yo yiyam am, yiyam tabintinoojam aadi keyri, njupportodam saabe heewɓe faa luutti njaafee. ²⁹ Mido wiya on: abada mi yarataa ɗam peguujam kasen so wanaa jannde njardoy-ɗen peguujam kesam e ley LaamuBaabiraado am.

³⁰ Caggal ɓe njimii Jabuura, * ɓe njalti, ɓe njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer yankiran dum

³¹ E oon wakkati, Iisaa wii ɓe:

—E ley oo jemma jaati, on fuu on njoppa kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, sewre baali ndee saakoo.»†

Iisaa ɓeydi hen, wii:

³² —Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

³³ Nden Piyeer ɓami haala, wii mo:

—Fay so ɓe fuu ɓe njoppu maa, miin kaa abada mi yoppataa ma.

³⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde a wiyana anndaa kam cili tati.

³⁵ Piyeer wii mo:

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaabe ɓee fuu mbii hono non.

No Iisaa naagorii Laamdo ley Gecemane

³⁶ Caggal dum, Iisaa yottodii e maɓɓe nokku biyeteedo Gecemane, wii ɓe:

—Njooɗee doo, faa mi wadoya too duwaawu.

³⁷ O yaadi e Piyeer e ɓiɓɓe Jebede didon ɓee, ɓernde makko fuddi maatude yoomeende e ruubu. ³⁸ E ley dum, o wii ɓe:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertodee e am pati daano-don.

³⁹ O wodditii seeda, o hippii e leydi, omo duwoo, omo wiya:

—Baabiraado, so tawii ana laato, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoroo no njidir-mi, yo laatoroo no njidir-daa aan.

⁴⁰ O warti, o tawi eɓe daanii. O wii Piyeer:

—On mbaawaa jeertodaade e am tawee on daanaaki fay wakkati gooto naa? ⁴¹ Pati daanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

⁴² O yehi kasen, o duwii, o wii:

—Baabiraado, so tawii nden horde bone waawaa woddineede so wanaa mi yara dum, yo sago maa wadu!

⁴³ O warti, o tawi ɓe daantike, sabi doydi ana piilii e maɓɓe. ⁴⁴ O yehi kasen, o duwii tataberde hono no o duworinoo nii. ⁴⁵ Caggal dum, o warti e taalibaabe ɓee, o wii dum'en:

—Faa jooni odon daanii odon noottinoo? Yeewee, wakkati oo yottike! Bii Neddo oo wadete e juude luuttoobe. ⁴⁶ Immee njehen! Yeewee, jammbotooɗo kam oo annii wara!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon ɓee, yottii ana wondi e yimɓe heewɓe jogiibe kaafaaje e cabbi. Hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee e mawɓe Yahuudiyankooɓe ɓee neli ɓe. ⁴⁸ Jammbotooɗo mo oo hokki ɓe finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngede dum.

⁴⁹ Don e don, Yahuuda battitii Iisaa, wii dum:

—Sadi Moobbo!

O buccii dum. ⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Gidam, wadu ko waddu maa koo.

E oon wakkati, ɓe battitii, ɓe njani e Iisaa, ɓe nanngi dum. ⁵¹ Gooto e wondunoobe e Iisaa ɓee soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum. ⁵² Nden, Iisaa wii mo:

—Soornu kaafaawi maa kii e njaro mum, sabi jogotooɗo kaafaawi fuu, kaafaawi halkata dum. ⁵³ Naa ada miila jooni mi waawaa noddude Baabiraado am nelda kam ko ɓuri

* 26:30 Neesu Yahuudiyankooɓe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. † 26:31 Jakariyaa 13.7

konuuji sappo e didi malaa'ika? ⁵⁴ Kaa so non laatorii, hono ko winndaa ley Binndi dii koo tabitirta? Sabi di mbii hono non dum laatotoo.

⁵⁵ E oon wakkati, o wii jamaa oo:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? Ley Suudu Dewal Mawndu nduu ngonannoo-mi jannde fuu mido janngina, on nanngaali kam.

⁵⁶ Kaa dum fuu wadan yalla Binndi annabaabe dii ana tabita.

Nden, taalibaabe bee fuu njoppi mo, ndogi.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁵⁷ Nanngube Iisaa bee nabi dum to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi dunkee'en Sariya bee e mawbe lejol bee ana kawritinnoo ton. ⁵⁸ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde mabbe, faa daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo oo. O naati ley galle oo, o jooddii e doomoobe bee faa o yiya no dum sakitortoo.

⁵⁹ Hooreebe yottinoobe sadaka e waalde Saahiibe ndee fuu ana tewta fenaande nde kappira Iisaa yalla ana waree. ⁶⁰ Fay so taweede yimbe heewbe ngari seedanaade mo pene, be kebaali sabaabu fuu ko waawi warde mo. Ko sakitii koo, worbe didon ngari, ⁶¹ mbii:

—Kanko wiinoo omo waawi wurjinde Suudu Dewal Laamdo, o mahitoo ndu ley balde tati.

⁶² Jottinoowo Sadaka Mawdo oo immii, wii Iisaa:

—A jaabataako fay huunde naa? Tama a nanaali ko be mbiyete koo?

⁶³ Fuu omo deyyinii. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo wii mo:

—Mido lamndore saabe Laamdo guurdo oo, haalan min so tawii aan woni AlmasiihuBii Laamdo oo.

⁶⁴ O jaabii dum, o wii:

—No mbii-daa nii. Kasen, mido wiya on fuu: gila jooni, on njiyan Bii Neddo ana jooddii jaamo Jom Baawde oo, ana wara dow duule kammu.

⁶⁵ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—O bonkike Laamdo! En kaajaaka seedee'en hankasen! On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. ⁶⁶ Kodum njii-don hen?

Be njaabii, be mbii:

—Omo haani wareede.

⁶⁷ Caggal dum, be tutti e yeeso makko, be culkii mo. Yoga mabbe ana piya mo banaaje ⁶⁸ ana mbiya:

—Almasiihu! Haalan min piido ma, so a annabaajo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁹ Piyeer jooddii sella e daalaare galle oo. Gooto e horbe bee battitii mo, wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinke oo.

⁷⁰ Nii o yeddi dum hakkunde yimbe fuu, o wii:

—Mi faamataa ko kaalataa koo.

⁷¹ Caggal dum, o fa'i to damal galle too. Kordo goddo yii mo, wii wonbe don bee:

—Oo gorko e Iisaa Nasaraatunke oo wondunoo.

⁷² Piyeer yeddi kasen, wii:

—Mi hunike, mi anndaa oo gorko.

⁷³ Faa booyi seeda, wonbe don bee battii Piyeer, mbii dum:

—Tayoral, e mabbe njeye-daa, sabi demngal maa ngal hollii to iw-daa.

⁷⁴ E ley dum, Piyeer darii ana hunoo ana huttoo ana wiya:

—Mi anndaa oo gorko!

Oon wakkati fuu, ndontoori joggini, ⁷⁵ non Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Fade ndontoori jogginde, a wiyen a anndaa kam cili tati.» O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

27

No Iisaa nabiraa to Pilaatu

¹ Beete law, hooreebe yottinoobe sadaka bee e mawbe lepol bee fuu njooddii faa yeewa no mbarda Iisaa. ² Be kabbi mo, be nabi mo to Pilaatu goforneer oo.

No Yahuuda maayiri

³ Nde Yahuuda jammbiido Iisaa oo yii no o sariraa o bareteedo nii, mimsiti, wartiri buudi capantati cardi dii to hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe lepol bee, ⁴ wii dum'en:
—Mi luuttii ko njambii-mi mo wiyaali wadaali oo koo!

Nii be njaabii mo, be mbii:

—Ko hilli min? Aan anndi!

⁵ Yahuuda tippii kaalisi oo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Caggal dum, o bami boggol, o wartoyii. ⁶ Hooreebe yottinoobe sadaka bee bami kaalisi oo, mbii:

—E sariya meeden daganaaki en wattude oo kaalisi e keesu oo, sabi dum diyo.

⁷ Caggal be ndawridii, be bami kaalisi oo, be coodi dum ngesa e junngo mahoowo loode faa wadee jenaale joolaa'en. ⁸ Dum wadi so ngaan ngesa ana wiye faa jooni «Ngesa Y'iiyam». ⁹ Nden haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Yeremiya kaa tabiti nde oon wii:

«Be bamii buudi capantati cardi,

coggu mo yimbe Israa'iila njatorii yonki makko,

¹⁰ be coodi dum ngesa mahoowo loode,

hono no Joomiraado yamirnoo kam nii.»*

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oo, oon lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooobe oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

¹² Kaa nde hooreebe yottinoobe sadaka bee e mawbe lepol bee kappi mo ndee, o jaabaaki fay huunde. ¹³ Dum wadi so Pilaatu wii mo:

—A nanaali ko be ceettante koo fuu naa?

¹⁴ Kaa o jaabaaki hen fay karrol. Dum haaynii goforneer oo sanne.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹⁵ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimbe bee subaade e kasunkooobe bee mo njidi yoppitaneede. ¹⁶ E oon wakkati, ana woodunoo kasunke jom innde biyeteedo Iisaa Barabas. ¹⁷ E ley no jamaa oo moobtorii nii, Pilaatu lamndii be, wii:

—Homo njid-don mi yoppitana on: Iisaa Barabas naa, naa Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

¹⁸ Sabi Pilaatu ana anndunoo haasidaaku wadi so be ndokkitiri Iisaa. ¹⁹ Kasen, nde o joodii to sarirde too ndee, jom suudu makko neli e makko, wii:

—Sel e oo gorko pooccitiido, sabi jemma hanken koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hooreebe yottinoobe sadaka bee e mawbe lepol bee ndunyi jamaa oo jaagoo Pilaatu yoppitana be Barabas, wara Iisaa. ²¹ Goforneer oo lamnditii be:

—Homo e didon bee njid-don mi yoppitana on?

Be njaabii, be mbii:

—Barabas!

²² Pilaatu lamndii be, wii:

—Ndennoo, hono ngadan-mi Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

Be fuu be njaabii, be mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²³ O lamndii be, o wii:

—Kodum o wadi ko boni?

Be beydii dukude semmbe, ebe mbiya:

—Tontu mo e leggal bardugal!

* 27:10 Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13; 32.6-15

²⁴ Nden Pilaatu yii walaa ko waawi hen, tawi duko ngoo duu ana beydii sanne, o ɓami ndiyam, o looti juude makko yeeso yimbe ɓee, o wii ɓe:

—Mi woytirtaake yonki oo gorko. Dum yo kunkoo mon.

²⁵ ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbii:

—Yonki makko ana jonngii dow amen, minen e ɓiɓɓe amen!

²⁶ E oon wakkati, Pilaatu yoppitani ɓe Barabas, yamiri Iisaa fiyee dorri, caggal dum, o hokkitiri dum tontoyee e leggal bardugal.

No sordaasi'en njaayriri Iisaa

²⁷ Sordaasi'en goforneer ɓee nabi Iisaa ley galle to huɓeere ndee woni too, fedde sordaasi'en ɓee fuu pilii mo. ²⁸ ɓe ɓoorti mo kaddule makko, ɓe ɓoorni mo burmusuure wodeere.† ²⁹ Caggal dum, ɓe caɗi tenngaade gi'e, ɓe kippi e hoore makko. ɓe ngadi kasen kalacal e junngo makko jaamo, ɓe ndiccii yeeso makko, hedde eɓe njaayra mo eɓe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoobe!

³⁰ ɓe tutti e makko, ɓe ɓami kalacal ngal eɓe piya e hoore makko. ³¹ Nde ɓe tilii jaayrude mo ndee, ɓe itti burmusuure ndee, ɓe ɓoorni mo kaddule makko. Caggal dum, ɓe nabi mo faa ɓe tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

³² Nde ɓe njaltata ngeenndi ndii ndee, ɓe kawriti e gorko Sireenanke biyeteedo Simon. Sordaasi'en ɓee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ³³ ɓe njottii nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ³⁴ ɓe ndokki Iisaa peguujam njillondiraadam e safaare haadunde faa o yara. Nde o meedi dum ndee, o salii yarde.

³⁵ Nde ɓe tonti mo e leggal bardugal ndee, ɓe pecciri kaddule makko urwa. ³⁶ Caggal dum, ɓe njoodii don eɓe kayba mo. ³⁷ ɓe mbinndi daliili ko tonti mo, ɓe takki dum do tiimde hoore makko doo. Dum doo ɓe mbinndi: OO YO IISAA, KAAANANKE YAHUUDIYANKOUBE. ³⁸ E oon wakkati, yanoobe didon tontidaa e makko, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁹ Yimbe yabbotoobe don ɓee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ⁴⁰ ana mbiya:

—Aan gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, biltu hoore maa. So a ɓii Laamdo, jippa leggal bardugal ngal!

⁴¹ Hono non, hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee e mawbe lejol ɓee fuu njaayriri mo ana mbiya:

⁴² —O biltii wobbe, kaa o ronkii biltude hoore makko. Kanko o kaananke Israa'iila. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, faa ngoondinen mo. ⁴³ O fawii fii makko e Laamdo. Yo Laamdo biltu mo jooni, so ana yidi mo. Sabi o wii o ɓii Laamdo.

⁴⁴ Yanoobe tontaabe sera makko ɓee duu ndarii ana mbonkoro mo non.

Haala maayde Iisaa

⁴⁵ Gila hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ⁴⁶ Banngal yamnde tati kiikiide, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—Eli, Eli, lama sabaktanii?

(Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?») ⁴⁷ Yoga e darinoobe ton ɓee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Omo nii nodda annabi Iliyaasa!

⁴⁸ Don e don, gooto dogi waddoyi liccere, suuwi dum e biineegiri, habbi dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo buuccoo. ⁴⁹ Kaa heddiibe ɓee mbii:

—Njoppee mo. Yeewen yalla Iliyaasa waran bilta mo.

⁵⁰ Caggal dum, Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna.

⁵¹ Oon wakkati, heedoode falinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii, ⁵² janaale udditii, seniibe heewɓe

† 27:28 Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke boornotoo.

maaynoobe nguurti. ⁵³ Be njalti e janaale dee. Caggal ko Iisaa wuurti koo, ɓe naati ngalluure seniinde ndee, yimɓe heewɓe njii ɓe.

⁵⁴ Hooreejo sordaasi'en oo e dardinoobe e mum faa kayba Iisaa ɓee njii no leydi ndii dimmborii nii e ko wadi koo fuu, kuli sanne, mbii:

—So goonga nii, oo yo 'Bii Laamɗo!

⁵⁵ Rewɓe heewɓe ana toowti, ana coynoo. 'Been yo jokkunoobe e makko gila Galili faa ngollana mo. ⁵⁶ Ana e been rewɓe: Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufu, kajum e inna ɓiɓɓe Jebede.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁵⁷ Faa hiiri, gorko arsukunte jeyaado Arimatiya wari. Omo wiyee Yuusufu, kanko duu o taalibbo Iisaa. ⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa. E oon wakkati, Pilaatu dujanii mo o hokkee dum. ⁵⁹ O ɓami tew oo, o fiili dum e kasanke keso, ⁶⁰ o watti dum e yanaande heyre nde o yamirnoo o asanee e haayre. Caggal dum, o talliti haayre teddunde, o uddiri damal yanaande ndee, o witti. ⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama godɗo oo ana njoodinoo don, ana peewti e yanaande ndee.

No sordaasi'en kaybiri yanaande Iisaa

⁶² Janngo mum yo jalaande fowteteende. Hooreeɓe yottinoobe sadaka e Farisa'en kawriti to Pilaatu, ⁶³ mbii dum:

—Kaananke, min miccitike yonnoowo yimɓe oo wiino nde wuuri ndee, wuurtan balde tati caggal maayde mum. ⁶⁴ Ndennoo, tiinna yamir yanaande ndee doomee faa jalooma tataɗo oo yawta, pati taalibaaɓe makko ngara ngujjita tew makko mbiya yimɓe ɓee o immitiido hakkunde maayɓe. Nden ngol yonngol cakitiingol buran aranndewol ngol bonde.

⁶⁵ Pilaatu wii ɓe:

—Sordaasi'en hayboobe annii. Njehee ndoomiroyee yanaande ndee no mbaawru-don fuu!

⁶⁶ E oon wakkati, ɓe njehi hiinnoyaade yanaande ndee: ɓe uddi nde faa gasi, ɓe meeli nde, ɓe ndarni don sordaasi'en hayboobe.

28

No Iisaa immintiniraa

¹ Ko jalaande fowteteende ndee ɓettii koo, beetee kecco jannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama godɗo oo njehi yeeewtoyaade yanaande ndee. ² Don, leydi dimmbii semmbe. Malaa'ika Joomiraado jippii iwde dow kammu talliti haayre ndee joodii dow mayre. ³ Omo jalbira hono no majere nii, kaddule makko duu ana ndawni far hono no biraadam nii. ⁴ Doomoobe ɓee kuli sanne faa ana cijɗa, ɓe laatii hono maayɓe nii.

⁵ Malaa'ika oo wii rewɓe ɓee:

—Pati kulee! Mido anndi Iisaa tontanooɗo oo tewtaton. ⁶ O walaa doo, o immitike hono no o wiirunoo nii. Ngaree, yeeewe do o lelinoo doo. ⁷ Njaawnee njehee, kumpitoyee taalibaaɓe makko ɓee o immitike e maayde. Jooni o adoyto on Galili, ton njiyoyton mo. Dum njidunoo-mi haalande on.

⁸ Rewɓe didon ɓee keɗii iwi do yanaande doo, ɓe heewɓe kulol e seyo manngo, ɓe ndogi haalanoyde taalibaaɓe makko ɓee oo kabaaru. ⁹ Don e don, Iisaa hawri e maɓɓe, wii ɓe:

—Cadee!

'Be battitii mo, ɓe nanngi koyde makko, ɓe kujidani mo. ¹⁰ E oon wakkati, o wii ɓe:

—Pati kulee! Njehee mbiyoyee taalibaaɓe am ɓee njaha Galili. Ton ɓe njiyoyta kam.

No hayboobe yanaande Iisaa ɓee njantorii fuu

¹¹ Rewɓe ɓee ana e laawol, faa yoga e sordaasi'en haybannoobe yanaande nde ɓee kooti ngeenndi too, kaalani hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee ko wadi koo fuu. ¹² Hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee kawriti e mawɓe ɓee. 'Be ndawridi yeenude sordaasi'en haybanoobe yanaande ndee ɓee kaalisi keewɗo, ¹³ ɓe mbii dum'en:

—Mbiyon taalibaabe makko bee ngarii jemma tawi ofon daanii, nguujitii mo. ¹⁴ So goforneer oo nanii dum, min kawan dum e haala, min palanoo on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasi'en bee nanngi kaalisi oo, ngadiri no mbiyaa nii. Oon kabaaru ana jantee hakkunde Yahuudiyankoobe faa hannde.

No Iisaa banngirani taalibaabe mum

¹⁶ Taalibaabe sappo e go'o bee njehi Galili to dow waamnde haayre nde Iisaa tinndinnoo dum'en ndee. ¹⁷ Nde be njii mo ndee, be cujidani mo, kaa yoga e mabbe ana sikkitii. ¹⁸ O battitii, o wii be:

—Mi hokkaama baawde fuu dow kammu e leydi. ¹⁹ Ndennoo, njehee ngadee leji dii fuu taalibaabe am, lootiree be lootogal batisima innde Baabiraado e Biddo e Ruuhu Ceniido, ²⁰ njannginee be be njokka ko njamir-mi on koo fuu. Anndee, mido wondi e moodon jannde fuu faa aduna timma.

Linjiila Iisaa Ngedu Marka

No Yaayaa waajorii

¹ Dum woni pud'doodé Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu'Bii Laamdo oo. ² Nii winndorii e dewtere annabi Esaaya:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyy'inanoowo ma laawol.*

³ Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende:

Moyy'inee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko.»†

⁴ Oon nelaado woni Yaayaa lootoowo lootogal batisima oo. O banngi ley ladde jeereende, omo ooynoo omo wiya yimbe tuuba, mbatisee yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁵ Yimbe leydi Yahuudiya e yimbe Urusaliima fuu ngari, njaadiri luutti mum'en, Yaayaa looti be lootogal batisima ley maayo Urdu. ⁶ Yaayaa, kaddule de leebi geloodi boornotonoo, humoo nguruwol, buureeti e njumri ladde o wuuri. ⁷ Omo waajoroo daande toownde, omo wiya:

—Burdo kam baawde waran caggal am, mi fotaa fay turaade mi humta boggi pade makko. ⁸ Miin, ndiyam mbatisir-mi on, kaa kanko, Ruuhu Ceniido o batisirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa hordi mo

⁹ Ley deen jalaade, Iisaa iwi ngeenndi Nasaraatu ley leydi Galili, wari, Yaayaabatisi mo ley maayo Urdu. ¹⁰ Wakkati o yeentata ndiyam dam oo, o yii kammu udditike, o yii Ruuhu Ceniido ana jippoo e makko hono no wuugaandu nii. ¹¹ Daande iwnde dow kammu ooyinii, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

¹² Oon wakkati fuu, Ruuhu nabi mo ley ladde jeereende. ¹³ O wadi ton balde capande nay, Ibiliisa ana tewta seytaade mo, omo hakkunde kulle ladde, malaa'ika'en ana ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaa be aranndeebe

¹⁴ Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ana waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamdo, ¹⁵ ana wiya:

—Wakkati oo warii, Laamu Laamdo battiima. Tuubee, ngoondinee Kabaaru Lobbo.

¹⁶ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, non yii Simon e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu yo awoobe. ¹⁷ Iisaa wii be:

—Njokkee kam, mi wada on awoobe yimbe.

¹⁸ Don e don be njoppi bubbi maabe dii, be njokki e makko. ¹⁹ O yehi yeeso seeda, o yii Yaakuuba bii Jebede e mijum Yuhanna ley laana mum'en ana moyy'intina bubbi. ²⁰ Oon wakkati fuu, o noddi be. Be njoppi baam maabe Jebede, kajum e hasaabe bee ley laana kaa, be njokki e makko.

No Iisaa ribbiri seydaani

²¹ Caggal dum, be njehi ngeenndi mbiyeteendi Kafarnahum, Iisaa naati suudu waajordu, fuddi waajaade. Nannde mum yo fowteteende. ²² Tawaabe don bee kaaynaa e waaju makko oo, sabi o waajorike be no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya nii. ²³ Gorko laddaado ana e waajordu nduu, wulli, ²⁴ wii:

—Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A garfo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwrufo to Laamdo!

²⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

* 1:2 Malakiya 3.1 † 1:3 Esaaya 40.3

²⁶ Seydaani oo dimmbi gorko oo semmbe, wulli wullaango toowngo, yalti e makko.
²⁷ Jamaa oo fuu haaynaa, hedde ana lamndondira:

—Ko dum woni? Dum anndal kesal koy! Omo yamira fay seydaani'en bee, be downtanto mo.

²⁸ Wakkati gooto kabaaru makko saakii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

²⁹ Nde be njaltunoo waajordu nduu ndee, be njehi galle Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e mabbe. ³⁰ Esii Simon debbo ana lelii yo jontaado. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko, ³¹ battitii mo, nanngi junngo makko, immiini mo. Don e don jontere makko selli, o laatanii be njaatigi.

³² Kiikiide caggal janal naange, yimbe ngaddani Iisaa jawbe e laddaabe fuu. ³³ Ngeenndi ndii fuu hawriti dow damal ngal. ³⁴ O sellini jawbe heewbe, jawbe jawuuji di ngaladaa sii. O ribbi seydaani'en heewbe, o accataa seydaani'en bee kaala, sabi ebe anndi ko mo woni jaati.

No Iisaa waajorii ley Galili

³⁵ Janngo mum, Iisaa hujji gila law, yehi nokku teeldo ana wada ton duwaawu. ³⁶ Simon e wondiibe mum ndarii ana tewta mo. ³⁷ Nde be njiiti mo ndee, be mbii mo:

—Yimbe fuu ana ndaarte.

³⁸ Iisaa wii be:

—Njehen ley geelle badiide dee faa mi waajoo ton duu, sabi dum waddi kam.

³⁹ O yehi ley leydi Galili fuu, omo waajoo ley cuudi baajordi mabbe, omo ribba seydaani'en.

No Iisaa selliniri ceppaado

⁴⁰ Gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, ndaardi mo, wii:

—So tawii a jabii, ada waawi sellinde kam!

⁴¹ Iisaa yurminaa, foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

⁴² Don e don, ceppe dee iwi e gorko oo, o selli. ⁴³ Oon wakkati fuu, Iisaa yoppiti mo, daalii mo, ⁴⁴ wii:

—Haya koy, pati humpitin fay gooto, yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laabugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo faa anndina be a sellii.

⁴⁵ Kaa kanko, o iwi don tan, o darii omo saaka kabaaru oo. Dum wadi so Iisaa ronki naatude geelle, heddi ladde, yimbe ana iwra tatteeji fuu ana ngara e mum.

2

No Iisaa selliniri bonnguujjo

¹ Caggal balde seeda, Iisaa warti ngeenndi Kafarnahum. Yimbe nani omo cuudi. ² Jamaa keewdo hawriti don faa fay nokkuure heddaaki, wanaa haala yeeso damal ngal, hedde omo waajoo be konngol Laamdo ngol. ³ Yimbe ngari, ngaddani mo bonnguujjo mo worbe nayon ndoondii. ⁴ Kaa be ndonkii yottinde mo Iisaa sabaabu jamaa oo. Dum wadi so be kippiti bene oo foonndo makko, be njippiniri bonnguujjo oo e yulannde ndee, tawi ana lelanaa e dengeleewo. ⁵ Nde Iisaa yiinoo goondinal mabbe ndee, wii bonnguujjo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

⁶ Dunkee'en Sariya joodinoobe don bee ndarii ana miiloo e berde mum'en: ⁷ «Hono oo gorko haaldi dum? O bonkike Laamdo! Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ⁸ Iisaa faami don e don miilooji mabbe, wii be:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e berde moodon? ⁹ Wiide bonnguujjo «Luutti maa njaafaama» e wiide dum «Imma, bam dengeleewo maa njahaa», kodum hen buri newaade? ¹⁰ Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujjo oo:

¹¹ —Mido haalane: imma, bam dengeleewo maa, kootaa suudu maa.

¹² Don e don gorko oo immii, ɓami dengeleewo mum witti, hedde yimbe fuu ana yeewa dum. Be fuu be kaaynaa, be ndarii ebe njetta Laamdo, ebe mbiya:

—Min njiyaali hono dum abada.

No Iisaa noddiri Lewi

¹³ Iisaa wirfitii to weendu too. Jamaa oo fuu tawoyi mo ton, omo waajoo dum'en. ¹⁴ Nde o yahata ndee, o yii Lewi bii Alfaa ana joodii e duwaajneere mum, o wii dum:

—Jokku e am!

Lewi immii, jokki e makko. ¹⁵ Nde Iisaa naamannoo e ley suudu Lewi ndee, duwaajne'en heewbe e luuttoobe hono mum'en njoodii, ana naamda e makko, kanko e taalibaaɓe makko. Sabi yimbe heewbe ana njokki e Iisaa. ¹⁶ Dunkee'en Sariya jeyaaɓe e waalde Farisa'en njii Iisaa ana naamda e been yimbe, mbii taalibaaɓe makko bee:

—Ko saabii so omo naamda e duwaajne'en, kajum e luuttoobe hono mum'en?

¹⁷ Nde o nani dum ndee, o wii be:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. Wanaa noddude foocitiibe waddi kam, noddude luuttoobe woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁸ Taalibaaɓe Yaayaa e Farisa'en ana kooraa. E ley dum, yimbe ngari, lamndii Iisaa:

—Ko saabii so taalibaaɓe Yaayaa e taalibaaɓe Farisa'en ana kooraa, kaa be maa bee koorataa?

¹⁹ O jaabii be, o wii:

—Nootiibe kuurtungu ana mbaawi salaade naamde tawa jommbaajo gorko oo ana wondi e mum'en naa? Mbaawaa. So nii jommbaajo gorko oo ana wondi e maɓɓe, be mbaawaa salaade naamde. ²⁰ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde maɓɓe. E deen jalaade, be kooran. ²¹ Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal. So dum wadii, fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol beydoo. ²² Kasen duu fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiidfi. So dum wadii peguujam dam fusan di, kanjam e sumalleeji dii fuu mursidee. Peguujam kesam e sumalleeji kesi looweteel!

Haala jalaande fowteteende

²³ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese, taalibaaɓe mum ana kelta butaali e laawol ngol. ²⁴ E ley dum, Farisa'en bee mbii mo:

—Yeew, kodum wadi so taalibaaɓe maa bee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

²⁵ O jaabii be, o wii:

—Tama on meedaali janngude ko Daawuuda wadi nde yolbi haajaa ko jaamete, kajum e yimbe mum? ²⁶ O naati e ley hukku ceniido oo e jamaanu Jottinoowo Sadaka Mawdo biyeteedo Abiyataar, o jaami buuru cakkaado oo, o hokki hen yimbe makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndujanaa naamde oon buuru.

²⁷ Iisaa wii be kasen:

—Nalaande fowteteende ndee kammari neddo wadira, wanaa neddo wadira kammari jalaande fowteteende ndee. ²⁸ Ndennoo fay jalaande fowteteende ndee, Bii Neddo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley jalaande fowteteende

¹ Iisaa naati ley suudu waajordu nduu, o tawi ton gorko mo junngo mum waati.

² Yimbe wonnoobe don bee ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e jalaande fowteteende ndee, faa keba wullanaade mo. ³ Iisaa wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde maɓɓe!

⁴ Caggal dum, o lamndii be:

—E ley njalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa warde dum?

Kaa be njaabaaki. ⁵ Iisaa yeewri be tikkere, tiinndam-hoore mabbe dam woyni yonki makko, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii. ⁶ Don e don, Farisa'en bee njalti, njooddii e howruube Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimbe ngariri e Iisaa

⁷ Caggal dum, o iwi don, o fa'i weendu too, kanko e taalibaabe makko. Jamaa keewdo iwdo Galili jokki e makko. ⁸ Yimbe heewbe, iwbe Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi funnaange Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o wadannoo koo, ngari to makko. ⁹ Iisaa wii taalibaabe mum bee ndaarana dum laana pati jamaa oo billa dum. ¹⁰ Saabe omo sellinannoo heewbe wadi so jawbe bee fuu kejanii mo yalla ana mema mo. ¹¹ Wakkati mo seydaani'en njii mo fuu, ndiccoto, ngulla:

—Aan a Bii Laamdo!

¹² Omo yagginannoo be pati be kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suborii taalibaabe sappo e didon

¹³ Caggal dum, o njaboyi dow waamnde haayre, o noddi be o muuyi noddude, been ngari e makko. ¹⁴ O subii hen sappo e didon, yalla ana ngonda e makko, o nela dum'en waajoyaade, ¹⁵ kasen o hokka dum'en baawde ribbude seydaani'en. ¹⁶ Bee doo ngoni sappo e didon be o subii bee: Simon mo o innditiri Piyeer oo ¹⁷ e Yaakuuba e mijum biyeteedo Yuhanna, bibbe Jebede be o innditiri Bowanerges bee (maanaa mum woni «nanndube e gidaango») ¹⁸ kanum e Andire e Filipa e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba bii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba ¹⁹ e Yahuuda Isikariyota jammbotodo mo oo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²⁰ Caggal dum, o hooti cuudi. Jamaa hawriti dow hoore makko kasen faa kanko e taalibaabe makko be ndonki hebude no be jaamira. ²¹ Nde sakiraaabe makko nani dum ndee, ngarani mo, sabi wiyaama hakkille makko sottii.

²² Dunkee'en Sariya iwnoobe Urusaliima ngari, mbii:

—Beelsebul woni e makko.

Kasen be mbii:

—Oon woni hooreejo seydaani'en mo o ribbirta seydaani'en bee.

²³ E ley dum, Iisaa noddi be be ngara e mum, haalaniri be banndol, wii:

—Hono Ibiliisa waawirta ribbude Ibiliisa? ²⁴ So laamu fecciima ana haba e hoore mum, oon laamu waawataa heddaade. ²⁵ Kasen duu so galle fecciima ana haba e hoore mum, oon galle waawataa heddaade. ²⁶ Ndennoo, so Ibiliisa yanii e hoore mum fecciima, waawataa heddaade. Ko laatoto dee, kabaaru mum timman.

²⁷ Iisaa jokkini hen:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe yaada e jawdi mum tawa habbaali joomum tafon. Kaa so habbii joomum faa teenii, ana waawi nabude ko woni e galle mum fuu. ²⁸ Mido haalana on goonga: yimbe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu e bonkaaji di be mbonkii Laamdo fuu. ²⁹ Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo hebataa yaafaamuya fey, sabi joomum heddoto e luuttal mum faa abada.

³⁰ Iisaa haaldii kaa haala saabe ko be mbii omo wondi e seydaani koo.

Inna Iisaa e mijiraabe Iisaa

³¹ Inna Iisaa e mijiraabe Iisaa worbe ngari, ndarii caggal galle oo, neli o noddee. ³² Do jamaa oo filii mo doo, wii mo:

—Inna maa e mijiraabe maa ana sella too, ana kaaje maa.

³³ O jaabii, o wii:

—Homo woni innam e mijiraabe am?

³⁴ O yeewi joodiibe so ana pili mo bee, o wii:
 —Innam e mijiraabe am annii. ³⁵ Sabi gadoowo sago Laamdo, kajum woni mijnam gorko, kajum woni mijnam debbo, kajum woni innam.

4

Banndol haala aawoowo

¹ Iisaa ana waajoo dow fonngo weendu nduu kasen. Jamaa keewdo filii mo faa o naati laana, o joodii. Jamaa oo fuu ana dow fonngo ngoo. ² O darii omo waajaroo be gedde keewde e banndol, omo wiya be:

³ —Kettinee! Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol: pooli ngari cubi dum. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don, sabi aawdi ndii suddaaki gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fudidi e majje, de cuumi ndi, ndi rimaali. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudi, mawni, rimi: yoga sowii cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

⁹ Caggal dum, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu!

¹⁰ Nden Iisaa teelti, sappo e didon bee e filinoobe mo bee lamndii mo maanaa banndol ngol. ¹¹ O wii be:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga teddufo haala Laamu Laamdo oo. Kaa wonbe sella bee, huunde fuu e banndol kaalaniran-mi be. ¹² Dum wadi so:

«ana yeewa faa gasa tawa njiyataa,
 ana nana faa laaba paca tawa paamataa,
 sako be tuuba so be njaafee.»*

¹³ O wii be:

—On paamaali ngol banndol naa? Hono paamirton banndi goddi dii fuu ndennoo?

¹⁴ Aawoowo oo konngol Laamdo o aawata. ¹⁵ Yimbe yogaabe ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. Be nanan konngol ngol, oon wakkati fuu Ibiliisa warata so itta konngol aawaangol e mabbe ngol. ¹⁶ Yogaabe ana nanndi e korokaaye de aawdi ndii yuppil e muudum dee. Be nanan konngol ngol, be njabboroo ngol seyo oon wakkati fuu, ¹⁷ kaa ngol walaa dadi e mabbe, wakkati gooto tan ngol wonata e mabbe. Wakkati mo billaare naa torra hewti be saabe konngol ngol fuu, be njankiran. ¹⁸ Yogaabe bee ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. Bee ngonni nanbe konngol ngol, ¹⁹ kaa sugullaaji aduna e koomti jawdi, kajum e gidaade yonki godde naatan e mabbe, cuuma konngol ngol, ngol laatoo dimarol. ²⁰ Kaa do aawdi ndii saami e leydi lobbiri doo, bee ngonni nanoobe konngol ngol so njaba ngol. Be ndiman: yoga sowoo cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

Haala Laamu Laamdo

²¹ Caggal dum, Iisaa wii be:

—Won fuu kubboowo lampa so hippa hen saawal, naa soorna dum ley leeso? Wanaa sinndan dum naa? ²² Walaa fuu ko jooobi ko banngintaake, walaa ko suudii ko yaltintaake sella. ²³ Jom nowru fuu yo nanu!

²⁴ O wii be kasen:

—Tiidee e no nanirton haalaaji am dii nii! Sabi no etirton nii, non etirante-don on beydante duu. ²⁵ Sabi jogiido fuu beydante, kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete.

²⁶ O wii kasen:

—Laamu Laamdo ana wa'i no neddo cankudo aawdi e ngesa mum nii. ²⁷ Caggal mum, daanoo jemma daroo jalooma, no laatii fuu aawdi ndii fudan, mawna, tawa joomum annadaa no ndi mawniri. ²⁸ Leydi ndii e hoore mum fudinta ndi, ndi wada gulle, wutaandu

* 4:12 Esaaya 6.9-10

jokka hen, caggal dum, gabbe njokka hen. ²⁹ So ko aawaa koo benndii, o baman wawdu makko o hetta, sabi wakkati mum yottike.

³⁰ O jokkini hen:

—Kodum nanndinten e Laamu Laamdo oo? Banndol hongol mbanndirten mo?

³¹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage. Kanum buri geeyi dii fuu famdude.

³² Kaa so mo aawaama, mo mawnan faa mo laatoo lekki mawki sanne, ki wada caba mawde faa pooli mbaawa nibude cuudi e dowdi makki.

³³ Iisaa haalaniri yimbe bee konngol Laamdo ngol e banndi keewdi baadi non, ko waarata e faamu mabbe. ³⁴ O waajortaako so wanaa e banndol. Kaa nde o teeldi e taalibaabe makko bee fuu, o firritanan dum'en banndi dii fuu.

No Iisaa waaltiniri henndu

³⁵ Kiikiide oon jalooma, Iisaa wii taalibaabe mum bee:

—Lummben, keedoyen ootoo bannge.

³⁶ Be njoppi jamaa oo, be tawti mo e laana ka o wonnoo e mum kaa, be ndeerti. Laanaaji goddi duu ana njokki e makko. ³⁷ Henndu sattundu immii, bempeeje immii ana piya laana kaa, faa ka hosi heewde ndiyam. ³⁸ Kanko, omo daanii to laaci laana too, omo wawlii mbawlu. Be pinndini mo, be mbii mo:

—Moobbo, tama ko min kalkotoo koo wemmbaali ma?

³⁹ O immii, o jahii e henndu nduu, o wii weendu nduu:

—Deyyina! Wii teen!

Henndu nduu deyyinii, fuu wii teen. ⁴⁰ Caggal dum, o wii be:

—Ko saabii so kul-don? Faa hannde on ngalaa hoolaare naa?

⁴¹ Be kuli kulol cattungol hedde ebe mbiyondira:

—Homo oo gorko woni faa henndu e ndiyam ana downtanoo dum?

5

No Iisaa selliniri laddaado

¹ Caggal dum, be njottii oo too bannge e weendu nduu, e leydi Gerasankooobe. ² Nde Iisaa yalti laana kaa ndee, laddaado iwri ley janaale, hawri e makko. ³ Ley janaale dee o joodinoo, fay gooto waawaa habbude mo, sabi fay calali kabataa mo. ⁴ Sabi heewii ko o humti tonngooe e calali, o tayan calali, o hela geyyelle. Fay gooto waawaa nanngirde mo semmbe. ⁵ Nannde fuu, jemma e jalooma ley janaale e baamle kaaye o woni, omo wulla omo fiitoroo kaaye. ⁶ O soynii Iisaa, o dogani dum, o sujidani dum, ⁷ o wulli faa toowi, o wii:

—Iisaa Bii Laamdo Toowdo, kodum njid-daa wadude kam? Mi surdii ma saabe Laamdo, pati torram!

⁸ Walaa ko o wiiri non sinaa Iisaa wii mo:

—Seydaani, yaltu e makko.

⁹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-daa?

O jaabii, o wii:

—Mido wiye jamaa, sabi miden keewi.

¹⁰ O jaagii dum sanne, o ndaardi dum pati yaltina seydaani'en bee leydi ndii. ¹¹ Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre. ¹² Seydaani'en bee ndaardi mo o dujanoo dum'en naata e ley girooji dii. ¹³ O dujanii be dum. Seydaani'en bee njalti, naati e girooji dii. Sewre ndee fuu diiri iwi daande waamnde haayre too, naatoyi ley weendu nduu, yoolii. Edi poti ujunaaji didi. ¹⁴ Duroobe bee ndogi njantanoyii ngeenndi ndii e seraaji mum ko hewtii dum'en koo. Yimbe bee njehi yeewoyde ko wadi koo, ¹⁵ be ngari e Iisaa. Nde be njii gorko laddanoodo oo ana joodii ana boornii kaddule, yeedditii ndee, kulol nanngi be. ¹⁶ Tawaabe don bee njantanii be ko hewtinoo laddaado oo e girooji dii. ¹⁷ Be ndaardi Iisaa yalta leydi mabbe ndii.

¹⁸ Nde o naattata laana kaa ndee, laddanoodo oo ndaardi mo o acca jokka e makko. ¹⁹ O salanii oon, o wii dum:

—Hootu suudu maa e koreeji maa, kumpitaa ɓe ko Joomiraado wadani maa e no o yurmori maa.

²⁰ O yehi omo haala e leydi ndi geelle sappo ndii ko Iisaa wadani mo. Be fuu ɓe kaaynaa.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

²¹ Nde Iisaa naati e laana wirfitii oo too banngwe weendu nduu ndee, jamaa keewdo filii mo kasen dow fonngo doo. ²² Nden gooto e hooreeɓe suudu waajordu biyeteedo Jayrus wari. O yii Iisaa tan, o dicitii yeeso mum, ²³ o jaagii dum o haali faa heewi, o wii:

—Biyam debbo ana habana yonki. War faw junngo maa e makko, yalla omo sella, o wuura!

²⁴ Iisaa yaadi e makko, jamaa keewdo jokki e mum faa ana billa dum.

²⁵ Debbo mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi ana wonnoo ton. ²⁶ O tampii hen sanne, o yehii to sawroobe heewɓe faa junngo makko laabi. Ko burii dum fuu o yiyaali hen sami, jaw oo beydoto jaati. ²⁷⁻²⁸ O nani haala Iisaa ana haalee, o naati e jamaa oo. Sabi o miilii: «So mi memii saaya makko tan, mi sellan.» O iwri caggal mum, o memi saaya mum. ²⁹ Don e don tuundi makko tayi, o maati e caldi makko o sellii. ³⁰ Oon wakkati fuu, Iisaa maati won semmbe iwi e mum, yeecitii hakkunde jamaa oo, wii:

—Homo memi saaya am?

³¹ Taalibaabe makko ɓee mbii mo:

—A yii jamaa annii billu maa, ada lamndoo: «Homo memi kam?»

³² Kaa o darii omo tewta memdo mo oo. ³³ Debbo oo ana sijna no foti hulde sabi ana anndi ko wadi, wari, dicitii yeeso makko, haalani mo goonga. ³⁴ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam! A sellii e jaw maa oo!

³⁵ O tilaaki haalde, faa won iwruɓe to suudu Jayrus hooreejo waajordu oo, mbii dum:

—Biya oo heddaaki. Fotaa ko tampinaa Moobbo oo hankasen!

³⁶ Kaa Iisaa tippitii haala maɓɓe, wii Jayrus:

—Pati hul, hoolam tan!

³⁷ O dalaali fay gooto yaada e makko so wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna mijnii Yaakuuba oo. ³⁸ Be njottii suudu hooreejo waajordu nduu oo. O tawi don dooyoore, yimɓe ana mboya, ana conkina semmbe. ³⁹ Nde o naatunoo ndee, o wii ɓe:

—Ko woni dii bojji e dii nonaali? Suka oo maayaali, o daaniido tan.

⁴⁰ Be puuytini haala makko. Non o yaltini ɓe fuu, o naatidi e baaba suka oo e inna mum e taalibaabe taton ɓee suudu to suka oo lelii too. ⁴¹ O nanngi junngo mum, o wii:

—*Talita kuumii!* (Dum woni: «Suka debbo, imma!»)

⁴² Suka oo immii don e don, ana yaha. Duubi makko yo sappo e didi. Yimɓe ɓee kaaynaa sanne. ⁴³ Iisaa yaggini ɓe pati ɓe anndina dum fay gooto. O wii ɓe ndokka suka oo ko jaama.

6

*No Nasaraatunkoo*ɓe calorii jabande Iisaa

¹ Iisaa iwi e oon nokku, taalibaabe mum njokki e mum, wirfitii ngeenndi mum'en. ² Nde jalaande fowteteende yottinoo ndee, o fuddi waajaade ley suudu waajordu nduu. Nanɓe waaju makko ɓee kaaynaa, hedde ana mbiya:

—Hoto o hebi dum? Hono o hebiri oo hakkille? Yee! Hono neddo waawiri wadirde dii kaayefiiji? ³ Tama o wanaa cehoowo ledde, tama o wanaa bii Mariyama? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yoses e Yahuuda e Simon? Tama wanaa enen e banndiraabe makko rewɓe koddii?

Kammari dum wadi so ɓe njankiri mo. ⁴ E oon wakkati, o wii ɓe:

—Annabaajo ana teddinaa nokku fuu so wanaa e ley ngeenndi mum'en e hakkunde rimdaabe mum, kapum e ley galle mum'en.

⁵ Iisaa hebaali wadude don fay haaynde wootere, so wanaa ko fawi junngo mum e jawɓe seeda, sellini dum'en. ⁶ Kasen duu waasude maɓɓe goondinde laatanii mo haaynde.

No Iisaa neliri taalibaa be mum sappo e didon bee

Caggal dum, Iisaa yiilii e geelle piliide don dee, ana waajoo. ⁷ O noddi taalibaabe sappo e didon bee, o neliri dum'en didon didon. O hokki be baawde ribbude seydaani'en, ⁸ o wii be so ebe ndawa, pati be nabora fay huunde, so wanaa sawru. Pati be nabora buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji maβbe. ⁹ O yamiri be be boornoo pade, kaa pati be nabora saayaaji didi. ¹⁰ O wii be kasen:

—Galle fuu mo njippi-don e mum, keddo-don don faa nde iw-don e oon nokku fuu. ¹¹ So on ngarii e nokku, yimbe njabbaaki on naa kettinanaaki on, iwon ton, pidon colla koyde moodon faa jeertina be ko be ngadi koo ana boni.

¹² Be njehi, be mbaajii yimbe bee tuuba, ¹³ be ndibbi seydaani'en heewbe, be nguji nebam e jawbe heewbe be cellini dum'en.

No Yaayaa maayiri

¹⁴ Hirudus, kaananke oo, nani haala Iisaa ana haalee, sabi innde Iisaa wala fuu do yottaaki. Won wiyooβe Yaayaa mo lootogal batisima wuurti, dum wadi so o jogii baawde wadude kaayde. ¹⁵ Woβbe ana mbiya o annabi Iliyaasa. Woβbe duu ana mbiya o annabaajo no annabaabe aranndeeβe bee nii. ¹⁶ Nde Hirudus nani dum ndee, wii:

—Yaayaa mo tayunoo-mi hoore mum oo, kajum wuurti!

¹⁷ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngēe, habbee, uddee ley kasu. Saabe Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa mo o bamnoo oo, wadi. ¹⁸ Sabi Yaayaa ana wiyannoo mo:

—Dagantaako ma teetaa jom suudu mawna.

¹⁹ Hirudiya mettaa e Yaayaa, yidi o waree, kaa hebaali laawol, ²⁰ sabi Hirudus ana hulannoo Yaayaa, ana anndunoo o gorko poocciido, ceniido. Dum wadi so omo haybannoo dum. So o hettinike haala mum, hakkille makko jiiβoto, haya kasen duu omo yidi hettinaade dum.

²¹ Kaa noo, Hirudiya hebi laawol jannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus. Hirudus wadani howruube mum e hooreeβe sordaasi'en bee e innde-anndee'en Galili bee fuu hiraande. ²² Bii Hirudiya debbo naati ana woma. Dum weli Hirudus e nootiibe dum bee fuu. O wii suka debbo oo:

—Haalanam ko njid-daa faa mi wadane.

²³ O hunanii dum, o wii o hokkan dum huunde fuu ko jaagii mo, fay so tawii feccere laamu makko oo. ²⁴ E ley dum, suka debbo oo yalti, wii inna mum:

—Kodum kaan-mi jaagaade?

Inniraado oo jaabii mo, wii:

—Naaga mo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo!

²⁵ Suka debbo oo hejii, wirfitii to kaananke oo too, jaagii dum, wii:

—Ko njidu-mi, ngaddanaa kam jooni jooni hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

²⁶ Terde Hirudus mbaati faa wanaa seese, kaa nde wonnoo o hunike yeeso nootiibe mo bee, o waji yaltude e konngol makko ngol. ²⁷ O neli don e don gooto e sordaasi'en doomoobe mo bee, o yamiri dum yo waddoy hoore Yaayaa. Sordaasi oo wirfitii, naati e ley kasu oo, tayi hoore Yaayaa, ²⁸ tummbi e la'al, waddi, hokki suka debbo oo. Suka debbo oo duu hokki inna mum. ²⁹ Nde taalibaabe Yaayaa bee nani dum ndee, ngari bamti tew makko oo, ngadoyi dum e yanaande.

No Iisaa namminiri ujunaaji joy neddo

³⁰ Nelaabe bee ngarti e Iisaa, njantanii dum ko ngadi koo e ko mbaajii koo fuu. ³¹ O wii be:

—Njehen nokku teeldo, yalla odon keβa fowtinaade.

Sabi yaha-warta ana heewi, faa kanko e taalibaabe makko bee, be ndonki hebude fay no be jaamira. ³² Be njehi be naatoyi laana, be teeli kambe tan e feere maβbe, ³³ tawi heewbe njii ebe njaha, annditi to be peewi. Yimbe heewbe iwri e geelle dee fuu, kejanii to be peewi too, adii be yottaade. ³⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo. O

zurminaa be sanne, sabi ebe mba'i no baali di ngalaa duroowo nii. O darii omo waajoo be kulle keewde. ³⁵ Nde hiiri ndee, taalibaabe be battitii mo, mbii:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. ³⁶ Yoppitin jamaa oo saakoo e geelle e daakaaji piliidi dii yalla ana coodoya ko jaama.

³⁷ O jaabii be, o wii:

—Onon e ko'e moodon, ndokkee be ko be jaama!

Non be lamndii mo, be mbii:

—Ndennoo ada yidi min bama buudi cardi teemedede didi min coodanoya be buuru ko be jaama?

³⁸ E oon wakkati, o wii be:

—Hono foti buuruuje njogi-don? Njehee yeewoyee!

Nde be njehi be kumpitoyii ndee, be mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi didi min njogii.

³⁹ O yamiri taalibaabe be njoyy'inira jamaa oo tunaale-tunaale dow hudo hecco. ⁴⁰ Be njoodii be ngadi tunaale-tunaale, yoga teemedere neddo, yoga capande njoyon. ⁴¹ O bami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggatii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaabe be njeda yimbe be. Hono non liddi didi dii duu. ⁴² Be fuu be jaami faa be keddi. ⁴³ Taalibaabe be ndeentini kedde dee, kebbini cagiije sappo e didi. ⁴⁴ Ujunaaji joy gorko naamunoo buuru oo.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

⁴⁵ Don tan, Iisaa yamiri taalibaabe mum naata laana kaa yalla ana adoo dum oo too bannge weendu nduu faade Baytisayda, tawi kanko e hoore makko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ⁴⁶ Nde o seerti e mabbe ndee, o njabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu.

⁴⁷ Nde jemma wari ndee, tawi laana kaa ana hakkunde weendu too, kanko tan gooto heddi njoorndi. ⁴⁸ O soynii taalibaabe be ana ngurfa ko mbaawi fuu, sabi be njabbotoobe henndu. Nde badinoo weetude ndee, o wari e mabbe omo yaara koyde dow ndiyam dam, faa o hosi yabbaade be. ⁴⁹ Kaa nde be njii mo omo yaha e dow ndiyam dam ndee, be cikki dum seydaani, be ndarii ebe ngulla, ⁵⁰ sabi be fuu, nde be njiinoo mo ndee, be kulii. Don e don Iisaa wii be:

—Mbaaltinee hakillaaji moodon! Miin, mi Iisaa, pati kulee!

⁵¹ O naati laana kaa, o tawti be, henndu nduu darii. Be mugaa. ⁵² Be paamaano haaynde nde Iisaa wadiri buuru oo ndee, sabi be wumbe berde.

⁵³ Be lummbi weendu nduu, be njottii Genesaret, be panndi don. ⁵⁴ Be njalti e laana kaa tan, yimbe be annditi mo, ⁵⁵ caakii e seraaji dii fuu, ana pawa jawbe mum'en e dengeleeje, ana ngaddana mo nokku fuu do nanaa omo woodi. ⁵⁶ Kasen duu do Iisaa tawaa fuu, gila e ley gure faa e geelle faa e ladde, yimbe be ngaddan jawbe mum'en e daalaaje, ana jaagoo mo mo acca be mema fay so kommbol saaya makko. Kasen duu memdo dum fuu sellii.

7

Haala neesu njaatiraabe

¹ Farisa'en e yoga e dunkee'en Sariya iwnoobe Urusaliima pilii Iisaa. ² Be njii won e taalibaabe makko ana naamira juude cobude, dum woni tawa lootiraali no tawaangal mabbe worri nii.* ³ Sabi Farisa'en e Yahuudiyankooobe fuu naamataa lootaali juude mum'en faa laaba, neesu njaatiraabe mabbe oo be njokki. ⁴ So be ngartii luumo, be naamataa so be lootaaki. Ebe njogii neesuuji goddi keewdi di be njokki, ko wa'i hono lawyude kore loode e potiije e kaaki jakawalle. ⁵ E oon wakkati, Farisa'en e dunkee'en Sariya lamndii Iisaa, mbii:

* 7:2 Ngol lootugol juude habbaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina wadira.

—Kodum wadi so taalibaabe maa bee ana mbaasa rewde neesuuji njaatiraabe meeden dii, ana naamira juude cobude?

⁶ O jaabii be, o wii:

—Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon, onon naafigi'en bee, ngol doo konngol:

«Ngol lejol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley berde mabbe ebe ngoddi kam.

⁷ Meere be ndewata kam,

sabi ko be tuugii e ley janngingol mabbe koo yo jamirooje yimbe tan.»[†]

⁸ Iisaa jokkini hen, wii:

—Odon njoppa jamirooje Laamdo dee, odon njokka neesuuji yimbe dii. ⁹ Eyyoo! Odon mbaawi salaade yamiroore Laamdo faa loomtinon nde neesu moodon! ¹⁰ Sabi Muusaa wii: «Teddin inna maa e baam maa.»[‡] O wii kasen: «Kududo inna mum naa baam mum, wareede laato jukkungo mum.»[§] ¹¹ Kaa onon, odon mbiya: so neddo wii inna mum naa baam mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo *Korbaan*» (dum woni sadaka Laamdo), ¹² hankasen fotaa ko o walla inna makko naa baam makko. ¹³ Hono non tosirton konngol Laamdo neesuuji di ndonondirton dii. Kasen duu odon ngada kulle keewde baade non.

¹⁴ Caggal dum, Iisaa nodditi jamaa oo, wii dum:

—Kettinane kam, on fuu paamee: ¹⁵ Fay huunde naatataa e neddo so sobina dum, kaa kudde iwooje e neddo dee, kapum cobinta dum. [¹⁶ *]

¹⁷ Nde Iisaa seertii e jamaa oo so naatoyi ley suudu ndee, taalibaabe mum bee lamndii dum maanaa banndol ngol. ¹⁸ O wii be:

—Onon duu, edum finkinii on naa? On paamaali ko iwata sella so naata e hunduko neddo koo, sobintaa joomum? ¹⁹ Sabi dum naataali e bernde joomum, e reedu mum naati, kasen duu dum yaltan.

Dii haalaaji Iisaa daginirii naamdu fuu. ²⁰ O wii kasen:

—Ko yaltata e bernde koo, dum sobinta neddo. ²¹ Sabi e bernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e faasigaaku e nguyka e jaako'aaku e ²² jeenu e joote e comndam e jamma e somburaaku e haasidaaku e mbonka e mawninkinaare, kapum e majjere. ²³ Deen gede bonde fuu e bernde iwata, kasen duu kapum'en cobinta neddo.

No debbo mo wanaa Yahuudiyanke goondiniri Iisaa

²⁴ Iisaa iwi don fa'i leydi Tirus. O jippii e galle gooto. O yidaano fay gooto humpitoo omo ton, kaa o waawaano suudaade. ²⁵ E ley dum, debbo gooto mo binngel mum dewel laddaa, nani haala makko ana haalee, hejanii mo sujidi yeeso makko. ²⁶ Oon debbo wanaa Yahuudiyanke, o lejol Sirifenisi'en. O jaagii Iisaa itta ladde ndee e biyiiko oo. ²⁷ Kaa Iisaa wii mo:

—Accu sukaabe bee kaara tafon. Sabi bamde naamdu sukaabe so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁸ Debbo oo jaabii, wii mo:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi minotoodi dii ana jaama naamdu sukaabe iwooru e la'al so sama nduu.

²⁹ E oon wakkati, Iisaa wii mo:

—Saabe oo jaabu, hootu, ladde ndee yaltii e biya oo.

³⁰ E ley dum, o hooti, o tawi biyiiko oo ana lelii dow leeso, ladde ndee yaltii e mum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala mum laabaa

³¹ Iisaa iwi leydi Tirus, wardi leydi Sidon, tacciti leydi ndi geelle sappo ndii, warti weendu Galili. ³² O waddanaa gorko paho mo haala mum laabaa, o jaagaa o fawa junngo makko e dow mum. ³³ E oon wakkati, Iisaa woddintini mo jamaa oo, wadi pedeeli mum e

[†] 7:7 Esaaya 29.13 [‡] 7:10 Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 [§] 7:10 Pergu 21.17; Lewinkooɓe 20.9 * 7:16 E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 16:Jom nowru fuu yo nanu!

noppi makko, siryi, memiri ciryee dee demngal makko. ³⁴ Caggal dum, o tiggittii kammu, o uumi, o wii paho oo:

—*Efata!* (Dum woni: «Sukkita!»)

³⁵ Don e don, noppi gorko oo cukkiti, demngal mum tonngitii, hedde ana haalira no haalirtee nii. ³⁶ Iisaa hadi yimbe bee haalande dum fay gooto. Kaa omo hada be dum tan, ebe beydoo haalde. ³⁷ Be kaaynaa faa yottii kaaddi, ebe mbiya:

—Golle makko fuu ana moyyi. Omo nanina faaduube, omo haalina muumdube.

8

No Iisaa namminiri ujunaaji nay neddo

¹ E oon wakkati, jamaa keewdo hawriti kasen. Nde wonnoo be ngalaa ko be jaama, Iisaa noddi taalibaaabe mum bee, wii dum'en:

² —Bee yimbe ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati ebe ngondi e am, be keddoraaki ko be jaama. ³ So mi yoppitii be koota tawee be jaamaali, be mbobboto yolbere e laawol. Sabi yoga maabbe iwii to woddi.

⁴ Taalibaaabe makko bee njaabii mo, mbii:

—Hoto fuu kebaten ko namminen be e ley ndee ladde jeereende?

⁵ O lamndii taalibaaabe makko bee, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be mbii mo:

—Buuruuje jeddi min njogii.

⁶ E ley dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. O bami buuruuje jeddi dee, o yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaaabe makko bee njeda jamaa oo. Be ngadiri non. ⁷ Ebe njoginoo kasen liikoy pamaroy seeda. Iisaa yetti Laamdo dow makkoy, wii taalibaaabe mum bee njeda koy, kankoy duu. ⁸ Be jaami faa be keddi. Taalibaaabe bee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ⁹ Ebe poti ujunaaji nay neddo. Caggal dum, Iisaa yoppiti be, ¹⁰ naatidi e taalibaaabe mum laana don e don, fa'i leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

¹¹ Farisa'en bee ngari, puddi hiitondirde e Iisaa. Faa itta koro makko, be ndaardi mo o holla be taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ¹² Iisaa uumi, wii:

—Kodum wadi so oo doo jamaanu ana ndaara holleede taagumansa? Midfo haalana on goonga: fay taagumansa gooto mo hebataa!

¹³ Caggal dum, o seerti e maabbe, o naatti e laana kaa, o fa'i oo too banngge.

¹⁴ Taalibaaabe bee njeggiti yoobaade naamdu, sabi buuruwal gootal tan heddinoo e ley laana kaa. ¹⁵ E oon wakkati, o yaggini be, o wii:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en ndii e ndi Hirudus ndii.

¹⁶ Taalibaaabe bee ndarii ana kaalda ana mbiya ko en njoobaaki buuru koo o wiiri non. ¹⁷ Iisaa anndi ko be kaalata koo, wii be:

—Ko wadi so odon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru? Tama faa jooni on paamataa? Naa on wumbe berde? ¹⁸ Odon njogii gite, on njiyataa naa? Odon njogii noppi, on nanataa naa? Tama on miccitaaki ¹⁹ nde njedu-mi ujunaaji njoyon gorko buuruuje joy ndee, cagiije hono foti kebbin-don kedde?

Be njaabii mo, be mbii:

—Cagiije sappo e didi.

²⁰ O lamndii be kasen, o wii:

—Nde njedu-mi ujunaaji nay neddo buuruuje jeddi ndee, cagiije hono foti kebbin-don kedde?

Be njaabii mo, be mbii:

—Cagiije jeddi.

²¹ Nden, o wii be:

—Faa jooni on paamataa naa?

No Iisaa wumtiniri bumdo ley Baytisayda

²² Be njottii Baytisayda, Iisaa waddanaa bumdo, o ndaardaa o mema dum. ²³ O nanngi bumdo oo, o renni dum ngeenndi ndii. Caggal dum, o siryi e gite mum, o fawi juude makko e mum, o lamndii dum, o wii:

—Won ko njiyataa naa?

²⁴ Bumdo oo feerti gite mum, wii:

—Mido yiya yimbe, kaa ebe mba'ani kam no ledde jahooje nii.

²⁵ Iisaa fawi juude mum e gite makko kasen. Nden o tawi o sellii, o wonti yiide no laabiri. ²⁶ Iisaa wii mo:

—Hootu, kaa pati mbirfito-daa ley ngeenndi ndii.

No Piyeer wiiri Iisaa woni Almasiihu

²⁷ Caggal dum, Iisaa e taalibaafe mum pahi geelle badaangal Kaysariya Filipa. O lamndii be dum doo e laawol:

—Homo yimbe mbiyata ngon-mi?

²⁸ Be njaabii mo, be mbii:

—Won wiyooobe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooobe a annabi Iliyaasa, won wiyooobe kasen a gooto e annabaafe bee.

²⁹ O lamndii be, o wii:

—Onon nee, homo mbiyatton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu.

³⁰ E ley dum, o daalii be daalooe sattunde pati be kaalana dum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

³¹ O fuddi famminde be:

—Ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, mawbe bee e hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo. O waree, caggal balde tati o immitoto.

³² O haalani be dum faa laabi, nii Piyeer sawndintini mo, wii pati o haala hono dii haalaaji. ³³ O yeecitii, o yeewi taalibaafe makko bee, o jahii e Piyeer, o wii:

—Woddam aan Ibiliisa! Sabi miilooji maa dii iwraata to Laamdo, to yimbe di iwraata.

No Iisaa jokkirtee

³⁴ Caggal dum, o noddi jamaa oo e taalibaafe makko bee, o wii dum'en:

—Muuydo jokkude kam fuu, njootta yurmaade hoore mum, bama leggal mum bardugal, jokka e am.* ³⁵ Sabi muuydo dannude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirdo ki sabaabu am e sabaabu Kabaaru Lobbo oo, dannan ki. ³⁶ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so tawii waasii yonki mum? ³⁷ Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ³⁸ Neddo fuu jaannoriido kam miin e haalaaji am dii e ley oo jamaanu cobudo, luuttudo Laamdo, miin, Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe e ley teddeengal Baabiraado am.

9

¹ O wii be kasen:

—Mido haalana on goonga: yoga e wonbe doo bee maayataa tawee njiyaali Laamu Laamdo oo ana warda baawde.

Haala waylitagol noone Iisaa

² Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. Noone makko waylitii yeeso ma66e. ³ Kaddule makko ngatti jalbude, ndawni far faa fay cuuwoowo gooto waawaa rawninirde non e aduna oo. ⁴ Iliyaasa e Muusaa banngani be, ana kaalda e Iisaa. ⁵ E ley dum, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

* 8:34 Maanaa bamde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

⁶ O anndaano ko o haalannoo, sabi kulol manngol naati be, kambe taalibaabe bee.
⁷ Luurde wari suddi be, daande iwri e ley luurde ndee ana wiya:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi. Kettindee mo!

⁸ Don e don, taalibaabe bee tiggitee, njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko be njippotoo waamnde haayre ndee koo, o daalii be pati be kaalana fay gooto ko be njii koo faa wakkati nde Bii Neddo oo wuurti e hakkunde maaybe fuu. ¹⁰ Be njabii konngol ngol, kaa be ndarii ebe lamndondira e ko'e mabbe kodum woni maanaa wuurtude e hakkunde maaybe.

¹¹ Caggal dum, be lamndii mo, be mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya bee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹² O jaabii be:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde tafon moyyintinde kulle dee fuu. Ndennoo ko saabii so Binndi dii mbii ana tilsii Bii Neddo torree torraaji keewdi, hoynee? ¹³ Mido haalana on: Iliyaasa warii, be ngollii dum kambe duu ko be muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi dii nii.

No Iisaa selliniri suka laddaado

¹⁴ Nde be ngarti e taalibaabe heddiibe bee ndee, be njii jamaa keewdo ana filii dum'en, dunkee'en Sariya bee ana njeddondira e mum'en. ¹⁵ Yimbe bee njii Iisaa tan, be fuu be kaaynaa, be ndogi be njabboyii mo. ¹⁶ O lamndii be, o wii:

—Kodum njeddondirton e mabbe?

¹⁷ Gorko gooto jaabii mo e jamaa oo, wii:

—Moobbo, mi gaddando ma biyam gorko mo ladde muumfina. ¹⁸ Do ladde ndee immorii mo fuu, liban mo e leydi, hunduko makko yufa ngufo, o neryondira jiiye, o yooraa kolon. Mi jaagike taalibaabe maa bee ndibba nde, kaa be ndonkii.

¹⁹ Iisaa wii yimbe bee:

—Hey yimbe jamaanu jooni be nganaa goondinbe! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi mujande on? Ngaddanee kam suka oo!

²⁰ O waddanaa oon. Nde ladde ndee yii Iisaa ndee, dimmbi suka oo, libi dum, hedde suka oo ana talloo e leydi, hunduko mum ana yufa ngufo. ²¹ Iisaa lamndii baaba suka oo, wii:

—Gila mande dum hebi mo?

Baaba oo jaabii, wii:

—Gila omo famdi. ²² Kasen duu wakkati fuu ladde ndee ana liba mo ley yiite naa ndiyam faa halka mo. Yurma min, mballaa min so tawii ada waawi!

²³ Iisaa wii mo:

—So mido waawi mbii-daa? Huunde fuu ana waawi laatanaade goondindo.

²⁴ Don e don, baaba suka oo wulli, wii:

—Mi goondinii, kaa wallam, sabi goondinde ana tiidi kam!

²⁵ Nde Iisaa yii jamaa oo ana dogaa ana wara ndee, jahii e ladde ndee, wii dum:

—Ladde muumfinoore faadinoore, mi yamirii ma yaltu e suka oo, pati naattu e makko abada kasen!

²⁶ Ladde ndee wulli, dimmbi suka oo semmbe, yalti. O wa'i no maaydo nii, faa ko heewi e wonnoobe don bee ndarii ana mbiya o maayii. ²⁷ Kaa Iisaa nanngi junngo makko, immiini mo tan, o darii.

²⁸ Nden Iisaa naati suudu, taalibaabe mum bee teeldi e mum, lamndii dum, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ribbude ladde ndee?

²⁹ O jaabii:

—Ndee ladde, sii mum ribbirtaake so wanaa duwaawu.

No Iisaa haaliri didabol maayde mum e wuurtugol mum

³⁰ Be iwi don, be ceeki leydi Galili. O yidaa fay gooto annda dum, ³¹ sabi omo waajotonoo taalibaabe makko bee, kasen duu omo wiyannoo dum'en:

—Bii Neddo oo wadete e juude yimbe, be mbara mo, kaa e ley balde tati caggal maayde makko, o wuurtan.

³² Kaa taalibaabe makko bee paamaali haala kaa, kulii lamndaade mo.

Haala burdo teddude

³³ Be njottii Kafarnahum. Nde be njippinoo e galle ndee, o lamndii taalibaabe makko, o wii:

—Kodum njeddondir-don e laawol ngol?

³⁴ Be ndeyyini. Ko be njeddondiri e laawol ngol dee, burdo teddude. ³⁵ Ndennoo Iisaa joodii, noddi taalibaabe sappo e didon bee, wii dum'en:

—Muuydo ardaade fuu, caggal heddiibe bee heedata, laatoo golloowo mabbe be fuu.

³⁶ Caggal dum, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel yeeso mabbe, o huufi ngel, o wii be:

³⁷ —Neddo fuu jabbiido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jabbii. Kasen duu jabbiido kam fuu, wanaa miin tan jabbii, jabbike neldo kam oo duu.

³⁸ Yuhanna wii mo:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa. Min kadii mo, sabi o jokkaali e meeden.

³⁹ Kaa Iisaa wii:

—Pati kadee mo dum, sabi fay gooto waawaa wadirde kaayde e innde am, so sakitoo bonkoo kam don e don. ⁴⁰ Sabi mo honnaaki en fuu, e meeden wondi. ⁴¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu dokkudo on horde ndiyam kammari on yimbe Almasiihu, o waasataa hebude mbarjaari makko.

⁴² Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko buri moyyande joomum haayre teddunde habbee e daande mum, tippee e geeci. ⁴³ So tawii junngo maa luuttinte, tayu ngo. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo buri moyyande ma diina naatude e jahannama yiite nge jifataa tawee a kibbudo. [⁴⁴ *] ⁴⁵ So tawii koynyal maa luuttinte, tayu ngal. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo buri moyyande ma diina tippeede e jahannama a kibbudo. [⁴⁶ †] ⁴⁷ Kasen duu so yitere maa luuttinte, sol nde. Sabi naatude maa e Laamu Laamdo a dokko buri moyyande ma diina tippe-
daa e jahannama a kibbudo. ⁴⁸ Don, «gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa.»[‡] ⁴⁹ Sabi gooto fuu labbinirte yiite hono no sadakaaji labbinirtee lamdam nii. ⁵⁰ Lamdam yo huunde lobbere, so lamdam noottii lammude, kodum lamminta dum? Ngadee lamdam e moodon, moyyondiron.

10

Haala ceergal

¹ O iwi don, o feewi leydi Yahuudiya e funnaange maayo Urdun. Yimbe heewbe pili mo, o darii omo waajoo dum'en kasen, hono no o woownoo nii. ² Yoga e Farisa'en ngari faa itta koro makko, lamndii mo:

—Tama ana daganii gorko seerde jom suudu mum?

³ O jaabii be:

—Kodum Muusaa yamiri on?

⁴ Be njaabii, be mbii:

—Muusaa yamirii gorko winnda talkuru ceergal nde ana seera jom suudu mum.*

⁵ E ley dum, o wii be:

—On yoorbe berde, dum saabii so Muusaa winndani on nden yamiroore. ⁶ Kaa gila e fuddoode, «Laamdo tagii be wadii be gorko e debbo. ⁷ Dum wadi so gorko yoppan inna

* 9:44 E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 44:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48. † 9:46 E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 46:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48. ‡ 9:48 Esaaya 66.24 * 10:4 Fillitagol Tawreeta 24.1

mum e baam mum, ⁸ be didon fuu be laatoo neddo gooto.»[†] Nii woni be nganaa didon kasen, be neddo gooto. ⁹ Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

¹⁰ Nde be kootunoo cuufi ndee, taalibaabe makko bee lamndii mo haala majjum. ¹¹ O wii be:

—Ceerdo jom suudu mum fuu so bami goddo, jeenii, ¹² hono non duu, debbo cuutaniido gorum, so gorko goddo bami dum, oon debbo jeenii.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Won waddanbe Iisaa cukaloy, yalla ana mema koy, non taalibaabe bee njahii e yimbe bee. ¹⁴ Nde o yii dum ndee, o berna, o wii taalibaabe bee:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kadee koy, sabi wa'ube no makkoy nii bee nje Laamu Laamdo oo. ¹⁵ Mido haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen.

¹⁶ Caggal dum, o huufi cukaloy koy, o fawi junngo makko e makkoy, o duwanii koy.

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁷ Nde Iisaa nanngunoo laawol ndee, gorko gooto dogani mo, dicitii yeeso makko, lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wafude faa mi heba nguurndam nduumiidam?

¹⁸ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ¹⁹ Ada anndi dii doo sariyaaji: «Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, pati toonu, teddin inna maa e baam maa.»[‡]

²⁰ Gorko oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²¹ Nden Iisaa yeewi mo, yidi mo, wii mo:

—Huunde wootere ana jaku maa: yaa soottoy ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Kaa nde gorko oo nani diin haalaaji ndee, jirbinii, wittidi e metti, sabi o arsukunte joldo. ²³ Iisaa yeewi taalibaabe mum bee, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi!

²⁴ Taalibaabe bee mugaa e diin haalaaji. O beydi hen kasen, o wii be:

—Sukaabe am, hee naatude e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁵ Sabi ngelooba yaabboroo e wuddere mesalal buri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Taalibaabe bee beydii mugeede, hedde ana lamndondira e ko'e mum'en ana mbiya:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ O yeewi be, o wii:

—Do yimbe dum laatataako, kaa edum laato to Laamdo. Sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁸ Nden, Piyeer darii ana wiya mo:

—Minen, min njoppii fuu min njokkii e maa!

²⁹ O jaabii dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oo galle mum naa sakiraabe mum worbe naa sakiraabe mum rewbe naa inna mum naa baam mum naa sukaabe mum naa gese mum, ³⁰ heban ko buri dum cowe teemedere e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni: joomum heban galleeji e sakiraabe worbe e sakiraabe rewbe e inniraabe e sukaabe e gese, torrete duu. E ley wakkati garoyoowo oo duu, joomum heban nguurndam nduumiidam. ³¹ Kaa ardinoobe heewbe laatoto caggalaabe, caggalaabe bee laatoto ardiibe.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

[†] 10:8 Puddoode 1.27; 2.24 [‡] 10:19 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

³² Ebe e laawol faa be ɗabbita Urusaliima. Iisaa ardii be, tawi taalibaabe bee ana cuɗli, jokkunoobe e maɓbe bee duu yo hulbe. O noddi taalibaabe sappo e didon bee, o darii omo haalana dum'en ko warata hebude mo. ³³ O wii be:

—Kettinee, eden nii ɗabbita Urusaliima, don Bii Neddo oo wadetee e juude hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, be ngada mo e juude heeferbe. ³⁴ Been njaayran mo, tutta e makko, piya mo dorri, mbara mo. Kaa balde tati caggal mum, o wuurtan.

No Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

³⁵ Caggal dum, Yaakuuba e Yuhanna biɓbe Jebede bee ngari e Iisaa, mbii dum:

—Moobbo, won ko min njidi jaagaade ma, miden njidi ngadanaa min dum.

³⁶ O wii be:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³⁷ Be njaabii mo:

—Ngadanaa min min njoodoo oo bannge maa jaamo, oo bannge maa nano e ley teddeengal maa.

³⁸ O jaabii be, o wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee, naa batiseede batisima naawdo mo mbatisetee-mi oo naa?

³⁹ Be njaabii mo, be mbii:

—Miden mbaawi.

O wii be:

—On njaran horde nde njaran-mi ndee, keɓon batisima mo mbatisetee-mi oo. ⁴⁰ Kaa joodagol bannge am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, be Laamdo moyyinani dum'en bee njeɗ dum.

⁴¹ Nde taalibaabe sappo heddiibe bee nani dum ndee, mettaa e Yaakuuba e Yuhanna.

⁴² Iisaa noddi be fuu, wii:

—Odon anndi jataabe laamiibe heeferbe bee, ana kawjorii yimbe mum'en hawju bondo, mawbe bee duu ana laamorii laamu bodeejo. ⁴³ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jidɗo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon.

⁴⁴ Kasen so won muuyɗo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon, on fuu.

⁴⁵ Sabi fay Bii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yimbe wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heewbe.

No Iisaa wumtiniri Bartime

⁴⁶ Be njottii Yeriko. Nde Iisaa e taalibaabe mum bee njalti ngeenndi ndii ndee, kambe e jamaa keewdo, be tawi bumdo biyeteedo Bartime bii Time ana joodii ana garbinoo e sera laawol ngol. ⁴⁷ Nde o nani Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo don ndee, o darii omo wulla omo wiya:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁸ Heewbe ndarii ana njahoo e makko ana mbiya o deyyinoo, kaa o beydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁹ Iisaa darii, wii:

—Noddee mo.

Nden, be noddi bumdo oo, be mbii dum:

—Seya, imma, o noddii ma.

⁵⁰ O gurbitii, o tippii disaare makko, o wari e Iisaa. ⁵¹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Kodum njid-daa mi wadane?

Bumdo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi hewta gite am.

⁵² Iisaa wii mo:

—Yaa, goondinal maa danndii ma.

Don e don o wumti, o yaadi e Iisaa jahaangal muudum ngal.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde be badinoo Urusaliima, be njottii Baytifaaji e Baytaniya, dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, Iisaa neli taalibaaḅe mum didon, ² o wii be:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii. Oon wakkati fuu, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto wadfaaki abada ana habḅii. Kumton nga, ngaddon nga doo. ³ So won biido on ko ngatton nga, njaabo-don Moobbo ana haajaa nga. Don e don on njoppete ngaddon nga.

⁴ Be njehi, be tawi mola ana habḅii damal sella, be kumti dum. ⁵ Yoga e darinoobe don be lamndii be:

—Kodum ngollaton doo? Ko kumtirton mola ngaa?

⁶ Be njaaborii been no Iisaa wiirunoo nii. Been njoppi be. ⁷ Be nabani Iisaa mola ngaa, be njappi e magga saayaaji maḅḅe, o waddii. ⁸ Heewḅe mbeerti saayaaji mum'en e laawol, wobḅe kelti cabe ledde sera ton, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Bee ardii mo, bee keedi caggal makko eḅe ilinoo:

—Jettoje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!* ¹⁰ Barke woodanii laamu njaati meeden Daawuuda, laamu garoowo oo! Jettoje ngoodanii Laamdo Toowdo!

¹¹ Iisaa ḅabbiti Urusaliima tan, naatoyi Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde o yiinoo ko woni e mayru fuu ndee, o feewi Baytaniya kanko e sappo e didon bee, tawi hiirii.

No Iisaa hudiri ibbi

¹² Janngo mum, caggal be ndawii Baytaniya, tawi omo yolbi. ¹³ O soynii ibbi mbillitikki, o yehi yeewoyde yalla omo tawa e makki biḅḅe. Nde o yottinoo ki ndee, o tawaali e makki so wanaa haakolooji. Sabi oon wakkati wanaa wakkati rimugol ibbe. ¹⁴ O wii ibbi kii:

—Pati fay gooto jaamu biḅḅe maa abada kasen!

Taalibaaḅe makko bee nani dum.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

¹⁵ Be njottii Urusaliima, Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba soodoobe e soottoobe wonḅe ley mayre bee. O libi taabe weccoobe kaalisi e joodorde soottoobe buugaaji. ¹⁶ O dalaali fay gooto seeka daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu ana roondii kaaki. ¹⁷ O waajii be:

—Tama wanaa ana winndii: «Suudu am nduu noddirte suudu rewruudu leji fuu!»† Kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoobe.‡

¹⁸ Hooreeḅe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya nani dum, ndaari no masinbinira mo. Be kuli mo, sabi waaju makko oo naatii jamaa oo sanne. ¹⁹ Nde hiirnoo ndee, kanko e taalibaaḅe makko be njalti ngeenndi ndii.

Haala duwaawu gondudo e goondinal

²⁰ Janngo mum, beetee law, eḅe bettoroo to ibbi kii too, be njii ki yoorii kolon faa yottii dadi. ²¹ Piyeer miccitii, wii mo:

—Moobbo, yeew! Ibbi ki kuduno-daa kii yoorii.

²² Iisaa jaabii, wii be:

—Ngoondinee Laamdo! ²³ Midō haalana on goonga: neddo fuu biido ndee waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», sikkitaaki ley bernde mum, goondinii ko wii koo wadan, jabante. ²⁴ Dum saabii so midō wiya on: ko jaagi-don e ley duwaawu fuu, ngoondinee on kebii dum, nden, on njabante. ²⁵ Nde ndari-don faa ngadon duwaawu fuu, so won gadunoodo on huunde, njaafee dum, yalla Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana yaafoo on luutti moodon. [²⁶ §]

Do yamiroore golle Iisaa iwri

* 11:9 Jabuura 118.25-26 † 11:17 Esaaya 56.7 ‡ 11:17 Yereimiya 7.11 § 11:26 E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 26:Kaa so on njaafataako, Baabiraado mon gondō dow kammu oo yaafataako on onon duu luutti moodon.

²⁷ Be mbirfitii Urusaliima kasen. E ley no o yiilortoo ley Suudu Dewal Mawndu nii, hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya e mawbe battitii mo ²⁸ lamndii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa dum?

²⁹ Iisaa wii:

—Huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-don kam, mi haalanan on jamirdu kam mi golla ko ngollan-mi koo. ³⁰ Lootogal batisimaYaayaa ngal to Laamdo iwri naa to yimbe? Njaabee kam!

³¹ Be ndawridi hakkunde maβbe, be mbii:

—So ena mbii to Laamdo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?»

³² En mbiyan «yimbe» naa?

Ebe kula yimbe bee sabi be fuu ebe njogorii Yaayaa yo annabaajo jaati. ³³ Be njaabii Iisaa, be mbii:

—Min anndaa.

Iisaa wii be:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

12

Banndol haala remoo be bonbe

¹ Iisaa fuddi haaldirde e maβbe e banndol, o wii:

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare boosirde, o mahi doomirdu. Caggal dum, o hasiri nga wobbe, o dawii. ² Nde tebugol yottinoo, o neli golloowo makko to remoo be too, be ngaddanoya mo ngedu makko e biβbe peguuje dee. ³ Be nanngi nelaado oo, be pii dum, be mbirfini dum juude teete. ⁴ O neli e maβbe golloowo makko goddo. Be koyni dum, be eli dum. ⁵ Jom ngesa oo neli kasen golloowo mum tatabo, be mbari dum. Non be ngadiri wobbe heewbe: be pii yoga, be mbari yoga. ⁶ Jooni kaa gooto tan o heddorii, biyiiko korsudo oo. Sakitii o neli oo duu e maβbe, o wii: «Be njaagoto biyam oo.» ⁷ Kaa remoo be bee mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-don ngesa ngaa!» ⁸ Be nanngi biddo oo, be mbari dum, be mbedii dum to caggal ngesa too.

⁹ Jooni nee, hono jom ngesa oo wadata? O waran, o halka remoo be bee, o hasira ngesa ngaa wobbe. ¹⁰ Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi dii koo?

«Haayre nde mahoobe bee tippitii ndee,

kanjum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii.

¹¹ Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

¹² Hooreebe Yahuudiyankoo be tewti no nanngira Iisaa, sabi be paamii ngol banndol e maβbe fewti. Kaa be cuusaano jamaa oo, dum wadi so be njoppi mo, be mbitti.

Haala yobugol lampo

¹³ Be neli e makko yoga e Farisa'en e howruube Hirudus yalla ana tuufinira mo konngol makko. ¹⁴ Be ngari, be mbii mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: a hulataa fay gooto, sabi a burdintaa yimbe, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. Ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki? Min ndokka mo naa pati min ndokka mo?

¹⁵ Nde wonnoo omo anndi naafigaaku maβbe, o wii be:

—Kodum wadi so odon tuufana kam? Ngaddanee kam mbuudu cardi faa mi yiya dum.

¹⁶ Be ngaddani mo. O lamndii be:

—Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii mo:

—Kaananke Roma.

¹⁷ O jaabii be, o wii:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

Be kaaynaa e makko.

* 12:11 Jabuura 118.22-23

Haala immital maaybe

¹⁸ Yoga e Saduki'en ngari e makko. Kambe ngoni fennube immital. Be lamndii mo, be mbii:

¹⁹ —Moobbo, Muusaa yamirii en so neddo maayii hebaali biddo, mijnum naa mawnum bamta debbo dalaado oo yalla ana hebana dum beyngu.† ²⁰ Wadiino e bettaade rimdaabe njeddon. Arano oo bami debbo, maayi, hebaali biddo. ²¹ Didabo oo bamti debbo oo, kanjum duu maayi hebaali biddo. Tatabo oo duu wadi hono non. ²² Hono nii njeddon bee fuu bamiri mo, dalaali biddo. Caggal mabbe be fuu, debbo oo duu maayi. ²³ Ndennoo, jannde immital, homo e mabbe debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi be njeddon fuu be bamiino mo!

²⁴ Iisaa jaabii be, wii:

—Hee on majjii! On paamaali Binndi dii, on paamaali baawde Laamdo dee. ²⁵ Sabi so maaybe immitike, worbe bamataa, rewbe bamataake, be laatoto hono no malaa'ika'en wonbe dow kammu bee nii. ²⁶ Ko maaybe immitoto koo, on njanggaali e dewtere Muusaa haala wuutuure, hono Laamdo haaldiri e makko, wii: «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba»?‡ ²⁷ Laamdo yo Laamdo wuurbe, wanaa Laamdo maaybe.§ On majjube sanne.

Haala yamiroore burnde teentilaade

²⁸ Dunkee Sariya gooto battitii Iisaa, nani jeddondiral mabbe, nani o jaabike Saduki'en bee faa gasi, lamndii mo:

—Jamirooje dee fuu, honde buri teentilaade?

²⁹ Iisaa jaabii mo:

—Burnde fuu teentilaade e jamirooje dee yo ndee doo: «Hettina Israa'iila, Laamdo Joomiraado meeden oo tan woni Joomiraado. ³⁰ Yidir Laamdo Joomiraado maa bernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu e semmbe maa fuu.»* ³¹ Didaberde ndee yo hono mayre, kayre woni: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»† Walaa fuu yamiroore burnde dee didi teentilaade.

³²⁻³³ Dunkee Sariya oo wii mo:

—Moobbo! A haalii goonga nde mbii-daa Laamdo tan woni Joomiraado, kasen duu Laamdo goddo walaa so wanaa kanko. E yidirde Laamdo bernde fuu e hakkille fuu e semmbe fuu, e yidirde tanaa no hoore mum nii, kanjum buri sadakaaji duppamaaji e kirsamaaji fuu! Haala maa ana selli sanne.

³⁴ Nde Iisaa yii o jaaborike hakkilantaaku ndee, wii mo:

—A wodfaa Laamu Laamdo oo.

Caggal dum, fay gooto suusaali lamndaade Iisaa huunde.

Haala Almasihu e Daawuuda

³⁵ Nde Iisaa waajotoo ley Suudu Dewal Mawndu ndee, wii:

—Hono dunkee'en Sariya bee mbaawiri wiirude Almasihu oo yo taanii Daawuuda tan?

³⁶ Sabi Daawuuda e hoore mum wiirii Ruuhu Ceniido:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

faa mi wada njaabbaa waybe maa.»‡

³⁷ Daawuuda e hoore mum «Joomam» noddirta mo. Ndennoo, hono o laatortoo taanum tan?

No Iisaa daalorii jamaa oo bangal dunkee'en Sariya

Jamaa keewdo ana hettiranoo Iisaa seyo. ³⁸ E ley waajagol makko ngol, o wii be:

—Ndeentee e dunkee'en Sariya yidube yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, ³⁹ foodantoo be joolle burde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeeji fuu.

† 12:19 Fillitagol Tawreeta 25.5 ‡ 12:26 Pergu 3.6,15-16 § 12:27 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko booyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo mabbe koo, holli ebe nguuri.

* 12:30 Fillitagol Tawreeta 6.4-5 † 12:31 Lewinkoo be 19.18 ‡ 12:36 Jabuura 110.1

⁴⁰ Ebe teeta cuudi rewbe talka'en be worbe mum'en maayi, ebe njuutina duwaawuujii mabbe faa be nanndinkinoo e moyyube. Kambe, jukkungo naawngo burata jippineede e muudum'en.

Haala sadaka burdo moyyude

⁴¹ Iisaa joodii fewti e keesu Suudu Dewal Mawndu nduu, yii no jamaa oo wadirta kaalisi e keesu oo nii. Arsukunte'en heewbe ngadi e makko kaalisi keewdo. ⁴² Debbo talka mo gorum maayi wari, wadi hen buudi didi. ⁴³ Iisaa noddi taalibaabe mum'bee, wii dum'en:
—Mido haalana on goonga: oo debbo talka, ko o wadi e ley keesu oo koo ana buri ko bee too fuu ngadi hen koo. ⁴⁴ Sabi be fuu, ko bonnantaa be huunde tan be ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

13

Haala taagumansaaaji kollooji timmoode aduna

¹ Nde o yalti Suudu Dewal Mawndu nduu ndee, taalibbo makko gooto wii mo:

—Moobbo, yeew! Woy kaaye mawde mahiraade maadi lobbiri!

² Iisaa jaabii mo, wii:

—A yii ndii maadi no foti mawnude? Fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ O joodoyii dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o fewti e Suudu Dewal Mawndu nduu. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

⁴ —Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁵ Nii Iisaa darii ana wiya be:

—Ndeentee, pati fay gooto yonja on. ⁶ Heewbe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko.» Be yonjan heewbe. ⁷ So on nanii dillere golowole badiide, so on kaalanaama golowole goddude, pati kulee, ana tilsi dum wadan, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁸ Lejol haban e lejol, laamu haban e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje, hono non yolbereje duu. Dum woni puddoode jatawera.

⁹ Ndeenee ko'e mon, sabi yimbe naban on to carirdi, on piyete ley cuudi baajordi, be ndarna on yeeso sarooobe e kaanankooobe saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso mabbe. ¹⁰ Ana tilsi Kabaaru Lobbo oo waajee leji dii fuu tafon. ¹¹ Nde be nabii on faa be ndokkitira on, pati mbemmbe-don ko kaalaton. Nde wakkati mum wari fuu, on keban ko kaalon. Sabi wanaa onon kaalata, Ruuhu Ceniido haalata. ¹² Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu biyum. Bibbe immanto saaraabe mum'en, piya dabare yalla been ana mbaree. ¹³ Yimbe fuu mbajan on saabe am. Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte.

¹⁴ Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»* ana woni do haanaa wonde fuu† (janngudo dum, tiinnoo faama), nden, be dum tawi ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. ¹⁵ Tawaado dow bene, pati jippoo fey so wiya naatan faa bama huunde ley suudu muudum. ¹⁶ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya bamoowo saaya mum. ¹⁷ Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! ¹⁸ Naagee Laamdo pati dum wada wakkati dabbunde. ¹⁹ Sabi ley deen jalaade torra wadan mo hono mum wadaali gila fuddoode aduna nde Laamdo tagi tageefu oo warde hannde, mo wattataa kasen duu. ²⁰ Sinndo Joomiraado rabbindinaalino deen jalaade, fay gooto hisataano, kaa sabaabu subaabe bee o rabbindiniri de. ²¹ E oon wakkati, so won biido on: «Almasiihu annii doo», naa «Yeewee! Omo naa too», pati ngoondinee. ²² Sabi almasiihu'en peneebe e annabaabe peneebe banngoyan, be ngada taagumansaaaji e kaayefiiji yalla ebe majjina subaabe bee, so be mbaawii. ²³ Dum nee, so wanaa ndeento-don! Mi haalanii on huunde fuu gila waraali tafon.

* 13:14 Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † 13:14 Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankooobe. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁴—Kaa e ley deen jalaade, caggal oon torra, naange niɓɓan, lewru ɲoottan yaaynude, ²⁵koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.‡ ²⁶E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete ana wara e duule,§ ana warda baawde mawde e teddeengal. ²⁷O nelan malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moobta subaaɓe makko bee gila hoore leydi faa hoore leydi.

²⁸Taykatee ibbe: so cabe majje keyditii, haakooloji majje mbillitii, odon anndi ndunngu badike. ²⁹Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee o battiima, omo damal galle. ³⁰Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali.

³¹Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

³²Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum. Wanaa malaa'ika'en wonbe dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³³Ndeentee, njeerto-don, sabi on anndaa wakkati mo o warata. ³⁴Edum wa'i no gorko lanndiniido faa dawa, yalti suudu mum, hokki gollooɓe mum homo fuu golle mum, yamiri doomoowo damal oo yo jeerto. ³⁵Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa nde jom galle oo wartata: ana waawi laataade kiikiide, naa hejjere jemma, naa wakkati nde ndontoori jogginta, naa beetee law. ³⁶Pati o juha on so o tawa odon daanii! ³⁷Ko kaalanan-mi on koo, dum kaalanan-mi yimbe fuu: njeertee!

14

No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹Balde didi hadi iidi Paska e iidi mo buuru yuufinaaka yottaade. Hooreeɓe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tewti molanaade Iisaa faa nannga dum yalla ana mbara dum.

²Kaa ɓe mbii:

—Pati ngaden dum ley iidi oo so yimbe ɓee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

³Nden Iisaa ana Baytaniya, do galle Simon ceppaado oo doo. O joodii faa o jaama, debbo gooto naati ana jogii faandu nebam laabudam, uuroojam, tiidudam coggu sanne. Debbo oo heli faandu nduu, wuji nebam dam e hoore makko. ⁴Yoga e wonnooɓe ton bee mettaa, mbiyondiri e ko'e mum'en:

—Bonnude dam nebam, kodum nafata? ⁵Edam waawnoo soottee ko ɓuri buudi cardi teemedɗe tati, kaalisi oo hokkee misikiina'en!

Hedde ebe ɲiɲa debbo oo. ⁶Kaa Iisaa wii:

—Celee e makko! Ko saabii so odon torra mo? Golle makko ɲardii sanne. ⁷Sabi misikiina'en ana tawdee e mon ɲannde fuu, nde muuy-don fuu odon mbaawi wadande dum'en moyyere. Kaa miin, mi tawdataake e mon ɲannde fuu. ⁸O wadii ko o waawi: ko o wujiri kam nebam uuroojam dam yalla mido lanndinanoo yanaande. ⁹Mido haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadi koo jantete, kasen duu o miccitete.

No Yahuuda jammборii Iisaa

¹⁰Yahuuda Isikariyota, gooto e sappo e didon ɓee, yehi to hooreeɓe yottinoobe sadaka faa wada Iisaa e juude mum'en. ¹¹Nde ɓe nani dum ndee, ɓe ceyii, ɓe podani mo ɓe njeenan mo kaalisi. E ley dum, omo fiya dabare no o jammбортоo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaabe mum hiraande iidi Paska

¹²Nalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, nde ɓe mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, taalibaabe Iisaa lamndii dum, mbii:

—Hoto njid-daa min njaha min lanndinanoye hiraande iidi Paska ndee?

¹³O neli taalibaabe makko didon, o wii dum'en:

—Njehee ngeenndi too, on kawran ton e gorko ana roondii mbulku ndiyam, njokkon e mum. ¹⁴Galle mo o naati fuu, mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu naamdata

‡ 13:25 Esaaya 13.10; 34.4; Yo'ila 2.10 § 13:26 Daniyel 7.13

e taalibaabe mum bee hiraande iidi Paska?»¹⁵ O hollan on sooro manngo, paraango faa gasi, ton lanndinanto-don en hiraande ndee.

¹⁶ Taalibaabe didon bee njehi, naatoyi ngeenndi ndii, be tawri hono no o wii be nii, ton be lanndinii hiraande Paska ndee.

¹⁷ Hiiri, Iisaa wardi e sappo e didon bee. ¹⁸ Nde be njoodii ebe jaama ndee, Iisaa wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammoto kam, omo jaamda e am jooni.*

¹⁹ Dum laatanii be sugulla, hedde ebe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Kori wanaa miin kaa?

²⁰ O jaabii be, o wii:

—Gooto e moodon, onon sappo e didon bee, tummbidoowo e am junngo mum e la'al oo. ²¹ Waajibi Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammotoodo Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimaanooka fey bure moyyande dum!

²² Nde be jaamata ndee, Iisaa bami buuru, yetti Laamdo, helti, hokki be, wii:

—Nanngee, dum yo terde am.

²³ Caggal dum, o bami horde peguujam, o yetti Laamdo, o hokki be, be fuu be njari.

²⁴ O wii be:

—Dum yo yiyam am, yiyam tabintinoojam aadi keyri, njupportoodam saabe heewbe.

²⁵ Mido haalana on goonga: abada mi yarataa peguujam kasen so wanaa jannde njaroy-mi peguujam kesam e ley Laamu Laamdo.

²⁶ Caggal be njimii Jabuura,[†] be njalti, be njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

²⁷ Iisaa wii be:

—On fuu on njoppam kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, baali dii caakoo.»[‡] ²⁸ Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

²⁹ Piyeer wii mo:

—Fay so be fuu be njoppu maa, miin kaa mi yoppataa ma.

³⁰ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde cili didi a wiyam a anndaa kam cili tati.

³¹ Piyeer haali, tekkini, wii:

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaabe bee fuu mbii hono non.

No Iisaa jaagorii Laamdo ley Gecemane

³² Be njottii nokku biyeteedo Gecemane, o wii taalibaabe makko bee:

—Njoodde doo, faa mi wadoya duwaawu.

³³ O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. O fuddi maatude kulol, o ruubi. ³⁴ O wii be:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertee pati daanee.

³⁵ O wodditii seeda, o hippii e leydi, o duwii yalla omo dada e oo wakkati naawdo so ana hubindoo. ³⁶ O wii:

—Abba! Ada waawi huunde fuu, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoro no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

³⁷ O warti, o tawi ebe daanii. O wii Piyeer:

—Simon, a daaniido naa? A waawaa jeertaade tawee a daanaaki fay wakkati gooto naa?

³⁸ Pati daanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

³⁹ O yehi kasen, o duworii no arannde nii. ⁴⁰ O warti, o tawi be daantike, sabi doydi ana piilii e maabe. Be ndonki anndude ko be njaabotoo mo. ⁴¹ O warti cilol tatabol, o wii be:

—Faa jooni odon daanii odon noottinoo naa? Heyii. Wakkati oo warii. Bii Neddo wadete e juude luuttoobe. ⁴² Immee njehen! Yeewee, jammotoodo kam oo annii.

No Iisaa nanngiraa

* 14:18 Jabuura 41.10 † 14:26 Neesu Yahuudiyankoo be woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. ‡ 14:27 Jakariyaa 13.7

⁴³ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon bee, yottii ana wondi e yimbe heewbe jogiibe kaafaaje e cabbi. Hooreebe yottinoobe sadaka, dunkee'en Sariya e mawbe, kapum'en neli be. ⁴⁴ Jambootodo mo oo hokki be finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngée dum, nabon dum kawjo-don dum.

⁴⁵ Yahuuda yottii tan, battitii Iisaa, wii dum:

—Moobbo!

O buccii dum. ⁴⁶ Nii be njani e Iisaa, be nanngi dum. ⁴⁷ Gooto e darinoobe don bee, soorti kaafaawi mum, soppo golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo, tayi nowru mum. ⁴⁸ Iisaa wii be:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁴⁹ Midó wondi e mon nannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu midó waajoo, on nanngaali kam. Kaa dum wadan yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita.

⁵⁰ E ley dum, taalibaa be fuu njoppi mo, ndogi.

⁵¹ Jokolle mo boornaaki ko wanaa waandaade disaare, jokki e makko, be nanngi dum

⁵² o yoppi disaare ndee, o dogiri be terde teete.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁵³ Be nabi Iisaa to Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe e dunkee'en Sariya fuu ana moobtii. ⁵⁴ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde mabbe, faa naati ley daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. O jooddii e doomoobe, omo yuwloo yiite. ⁵⁵ Hooreebe yottinoobe sadaka e jeyaa be e waalde Saahii be ndee fuu ana tewta ko kappira Iisaa yalla ana waree, kaa be kebaali. ⁵⁶ Heewbe ana kappa mo, kaa kambe e hoore mabbe, kappi mabbe dii ana luuttondiri. ⁵⁷ Yogaabe kappi mo, mbii:

⁵⁸ —Min nanii omo wiya: «Mi wurjinan Suudu Dewal Mawndu ndu yimbe mahiri juude, e ley balde tati mi maha suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juude.»

⁵⁹ Kaa e dum duu, happugol mabbe ngol ana luuttondiri. ⁶⁰ Jottinoowo Sadaka Mawdo oo darii hakkunde jamaa oo, lamndii Iisaa:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? Tama a nanaali ko be mbiyete koo?

⁶¹ Fuu omo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo ana lamndoo mo kasen, ana wiya:

—Aan a Almasiihu, bii mo jettooje ngoodani oo naa?

⁶² O jaabii, o wii:

—Miin woni kanko. On njiyan Bii Neddo ana joodii jaamo Jom Baawde oo, § ana warda e duule kammu.*

⁶³ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—En kaajaaka seedee'en hankasen. ⁶⁴ On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. Kodum njii-don hen?

Be fuu be mbii omo haani wareede.

⁶⁵ Yoga mabbe fuddi tuttude e makko, be cuddi yeeso makko, ebe culkoo mo, ebe mbiya mo:

—Annditin culkiido ma!

Nii doomoobe be nanngi mo, ana piya mo banaaje.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁶ E ley no Piyeer worri e ley daalaare galle oo nii, gooto e horbe Jottinoowo Sadaka Mawdo yottii. ⁶⁷ Nde o yiinoo Piyeer ana yuwloo ndee, o taykitii dum, o wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Nasaraatunke oo.

⁶⁸ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Wanaa miin! Mi faamataa ko kaalataa koo.

Caggal dum, Piyeer yehi naatoyi bolongal galle oo. [Tan ndontoori joggini.]† ⁶⁹ Nde kordo oo yiinoo mo kasen ndee, haaltani darinoobe don bee, wii:

—Oo yo gooto mabbe!

§ 14:62 Jabuura 110.1 * 14:62 Daniyel 7.13 † 14:68 Cakite aaya 68 tawaaka e dereeji burdi fuu booyde dii.

⁷⁰ Piyeer yeddi kasen. Don e don darinoobe don bee mbii Piyeer:

—Tayoral, a gooto e maɓɓe, sabi a Galilinke.

⁷¹ Nii o fuddi hunaade e huttaade, omo wiya:

—Mi anndaa gorko mo kaalaton haala mum oo fey!

⁷² Ndontoori joggini didaɓerde, Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Fade ndontoori jogginde cili didi, a wiyan a anndaa kam cili tati.» O darii omo woƴa.

15

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Beete law, hooreeɓe yottinoobe sadaka e mawɓe e dunkee'en Sariya e waalde Saahiibe ndee, ɓe fuu ɓe ndawridi. ɓe kaɓɓi Iisaa, ɓe nabi dum to Pilaatu goforneer oo.

² Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-ɗaa nii.

³ Hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee ana ngullanoroo mo kulle keewɗe. ⁴ Pilaatu lamndii mo kasen:

—Walaa ko njaaboto-ɗaa naa? A nanaali ko ɓe ngullani maa koo fuu naa?

⁵ Kaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa dum haaynii Pilaatu.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

⁶ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimɓe ɓee subaade e kasunkooɓe ɓee mo njidi yoppitaneede. ⁷ Gorko biyeteedo Barabas murtidiino e wobɓe faa ɓe mbari neddo. Oon wakkati, eɓe uddanoo kasu saabe ko ɓe ngadi koo. ⁸ Jamaa oo ɗabboyi to Pilaatu woni too, naati e jaagaade dum wadana ɓe ko woownoo wadande ɓe koo. ⁹ O jaabii ɓe, o wii:

—Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?

¹⁰ Sabi o anndii hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee haasidaaku wadi so ndokkitiri mo.

¹¹ Kaa ɓe ndunyɗi jamaa oo e jaagaade Pilaatu yoppitana ɓe Barabas burani ɓe yoppita Iisaa. ¹² Pilaatu jaabii kasen, wii ɓe:

—Ndennoo, kodum njid-ɗon mi wada mo mbiyatton kaananke Yahuudiyankooɓe oo?

¹³ ɓe ngulli:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁴ Pilaatu lamndii ɓe:

—Kodum o wadi ko boni?

ɓe beydi dukude semmbe:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁵ Nde wonnoo Pilaatu ana yidi welnude ɓerde jamaa oo, yoppitani dum'en Barabas. Caggal dum, o yamiri Iisaa fiyee dorri, tontoyee e leggal bardugal.

¹⁶ Sordaasi'en ɓee nabi mo naannoyi mo ley galle to huɓeere ndee woni too, moɓti fedde sordaasi'en ɓee fuu. ¹⁷ ɓe ɓoorni mo burmusuure wodeere,* ɓe caji tenngaade gi'e ɓe kippi e hoore makko. ¹⁸ ɓe keddi eɓe calma mo, eɓe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankooɓe.

¹⁹ Eɓe piira hoore makko kalacal, eɓe tutta e makko, ɓe tuggi koppi maɓɓe eɓe cujidana mo. ²⁰ Nde ɓe tilii jaayrude mo ndee, ɓe itti burmusuure wodeere ndee, ɓe ɓoorni mo kaddule makko, ɓe nabi mo sella faa ɓe tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²¹ Gorko gooto biyeteedo Simon, jeyaado Sireene, baaba Aleksandere e Rufus, ana bettoroo don iwruɗo ley ladde. Sordaasi'en ɓee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ²² ɓe nabi Iisaa nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ²³ ɓe ngaddani mo peguujam njillondiraadam e safaare haadunde yalla

* 15:17 Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

omo yara, kaa o jabaali. ²⁴ Be tonti mo e leggal bardugal, be pecciri kaddule makko urwa, be anndi ko gooto fuu hebata.† ²⁵ Nde be tontata mo ndee, wakkati yamnde jeenay beete. ²⁶ Be mbinndi e alluwal tiimde hoore makko daliili ko tonti mo: KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE. ²⁷ Be tontidi mo e yanoobe didon, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. [²⁸ †] ²⁹ Yimbe yabbotoobe don bee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ana mbiya:

—Coo! Gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, ³⁰ biltu hoore maa, jippa leggal bardugal ngal!

³¹ Hono non, hooreebe yottinoobe sadaka bee duu njaayriri mo, kajum e dunkee'en Sariya ana mbiyondira e ko'e mum'en:

—O biltii wobbe, kaa o ronkii biltude hoore makko! ³² Kanko Almasiihu kaananke Israa'iila oo. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, yalla eden njiya ngoondinen!

Yanoobe didon be o tontidaa bee duu ana mbonkoro mo non.

³³ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ³⁴ E ley yamnde tati kiikiide ndee, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—Eloyi, eloyi, lama sabaktanii? (Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?»§)

³⁵ Yoga e darinoobe ton bee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Kettinee, omo nii nodda annabi Iliyaasa!

³⁶ Nii gooto dogi, suuwoyi liccere ley bineegiri, habbi dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo buuccoo, wii:

—Njoppen mo yeewen yalla Iliyaasa waran jippina mo!

³⁷ Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna. ³⁸ Heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi. ³⁹ Hooreejo sordaasi'en darinoodo yeeso makko oo yii no o daliri aduna nii, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo Bii Laamdo!

⁴⁰ Rewbe yogaabe ana toowti, ana coynoo. Ana e mabbe: Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba suka e Yoses. ⁴¹ Been njokkannoo e makko ana ngollana mo nde o wonnoo Galili ndee. E rewbe wobbe kasen, njabbidinoobe e makko Urusaliima ana ngonnoo don.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁴² Hiiri, dum hawri e wakkati lanndinal tawi jalaande fowteteende badike fuddude. ⁴³ Gooto e waalde Saahiibe, tedduo, biyeteedo Yuusufu mo Arimatiya, wari. Kanko duu omo doomunoo banngugol Laamu Laamdo oo. O hulaali yaade to Pilaatu o ndaarda dum tew Iisaa. ⁴⁴ Pilaatu haaynaa nde nanunoo o maayirii nii tan ndee, noddi hooreejo sordaasi'en, lamndii dum so tawii yo goonga o maayii. ⁴⁵ Nde hooreejo sordaasi'en haalani mo dum ndee, o dujanii Yuusufu bamta tew oo. ⁴⁶ Yuusufu soodi kasanke, jippini tew Iisaa oo, fiili dum e kasanke oo, o watti dum e yanaande asaande ley haayre. Caggal dum, o talliti haayre, o uddiri damal yanaande ndee. ⁴⁷ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yoses njii to o wadaa too.

16

No Iisaa immintiniraa

¹ Nde jalaande fowteteende ndee bettinoo ndee, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba, coodi nebameeji uurooji ngaddi faa nguja e tew makko oo. ² Nannde alan, be ngari e yanaande ndee beete kecco wakkati pudal naange. ³ Be ndarii ebe mbiyondira:

—Homo tallitanta en haayre ndee iwa e damal yanaande ndee?

† 15:24 Jabuura 22.19 ‡ 15:28 E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 28:Dum tabintini Binndi biidi: «O hiisodaama e bonbe.» § 15:34 Jabuura 22.1

⁴ Kaa nde be kunci gite ndee, be njii haayre ndee tallitaama. Ende mawni sanne. ⁵ Wakkati be naatunoo e yanaande ndee, be njii jokolle ana joodii banngge jaamo ana boornii saaya ndaneewa, be kuli. ⁶ O wii be:

—Pati kulee! Iisaa Nasaraatunke tontanoodo oo tewtaton. O immitike, o walaa doo. Nokku do o wafanoo doo, annii. ⁷ Jooni kaa, njehee, mbiyoyee taalibaabe makko bee e Piyeer o adoyto on Galili. Ton njiyoyton mo, hono no o wiirunoo on nii.

⁸ Rewbe bee njalti yanaande ndee, be ndogi ebe cijna kulol cattungol. Be kaalanaali fay gooto huunde no be poti hulde.

⁹ Caggal Iisaa wuurtii beetee law jannde alan, Mariyama mo Magdala mo o ribbani seydaani'en njeeddon oo, kajum mo adii banngande. ¹⁰ O yehi humpitoyde dum wondunooobe e Iisaa bee, tawi ebe cunaa ebe mboya. ¹¹ Ko be nanunoo o wuurtii koo e ko Mariyama yii mo koo, fuu be ngoondinaali dum.

¹² Caggal dum, o banngirani didon mabbe mbaadi ngonndi, ebe nanngi laawol jahoowol ladde. ¹³ Be ngarti be kumpitoyi heddiibe bee, be ngoondinaali dum'en kajum'en duu.

¹⁴ Ko sakitii koo o banngani taalibaabe sappo e go'o bee tawaabe ana jaama. O njiri be waasude mabbe goondinde e yoorde mabbe bernde, sabi be ngoondinaali yiibe mo caggal immitagol makko bee. ¹⁵ O wii be:

—Njehee ley aduna oo fuu, mbaajo-don tagoore ndee fuu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁶ Goondindo so lootaa lootogal batisima, hisinte. Mo goondinaali jukkete. ¹⁷ Dii kaayefiiji ana ngoodani goondinbe bee: be ndibbiran seydaani'en saabe am, be kaalan demle kese, ¹⁸ be nanngiran boggi leydi juude mabbe. Fay so be njarii poson, fay huunde wadataa be. Be pawan junngo mabbe e jawbe, cella.

¹⁹ Caggal Iisaa Joomiraado oo haaldii e mabbe, nabinaa kammu, joodii jaamo Laamdo. ²⁰ Kaa kambe, be njehi ebe mbaajoyoo ley nokkuuje fuu. Joomiraado ana wondi e mabbe, tabintiniri konngol ngol taagumansaaji jaadooji e maggol.*

* 16:20 Aaya 9 yaade 20 tawaaka e dereeji burdi fuu booyde dii.

Linjiila Iisaa

Ngeḍu Luuka

Ko sabinbini so dewtere ndee winndaa

¹ Yimbe heewbe kornii jantaade kulle gadude hakkunde men, ² hono no seediibe gila pudfoode, laatiiibe kaadime'en konngol ngol bee, kaalaniri en nii. ³ Tawfilus teddudo, mi widike kulle dee fuu gila arannde, mi tawii ana haani mi winndane dum no wadiri nii, ⁴ yalla ada heba tayoral jannde nde njanngine-daa ndee yo goonga.

No Jibiriilu sapporii pinaade Yaayaa

⁵ E ley jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, jottinoowo sadaka biyeteedo Jakariyaa ana woodunoo. Omo jeyaa e waalde Abiya, bii Haaruuna oo. Jom suudu Jakariyaa duu yo iwdi Haaruuna, innde mum yo Elisabet. ⁶ Be didon fuu be fooccitiibe yeeso Laamdo, ebe njokki jamirooje Joomiraado e sariyaaji mum fuu, niyoore fuu walaa e maḅbe. ⁷ Kaa be kebaalino biddo, sabi Elisabet laatinoke dimaro, kasen duu be didon fuu be naywii.

⁸ Nannde wootere, Jakariyaa ana golla golle mum yottingol sadaka yeeso Laamdo, sabi jannde mum yo waalde makko jeyti. ⁹ Nde wonnoo yottinoobe sadaka ana mboownoo wadude urwa, nii urwa nanngi mo faa o naata Suudu Dewal Mawndu nduu, o ura ton uurdi. ¹⁰ Jamaa oo fuu darii sella ana duwoo wakkati mo uurdi ndii uretee oo. ¹¹ Oon wakkati, malaa'ika Joomiraado banngani mo, darii jaamo urirde ndee. ¹² Nde Jakariyaa yiinoo malaa'ika oo ndee, tayi, darii ana sijja. ¹³ Malaa'ika oo wii mo:

—Jakariyaa pati hul, sabi duwaawu maa jaabaama. Jom suudu maa Elisabet rimante biddo gorko, inndiraa dum Yaayaa. ¹⁴ Oon biddo waddante seyo manngo, heewbe ceyorto pinaade makko, ¹⁵ sabi o laatoto teddudo e Joomiraado. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sigirta. O heewan Ruuhu Ceniido gila e ley reedu inniiko, ¹⁶ o wartiran biḅbe Israa'iilankoobe heewbe e Laamdo Joomiraado mum'en. ¹⁷ O ardoto Joomiraado oo warde, o wonda e ruuhu e baawde de annabi Iliyaasa hebunoo, faa o wartira berde baabiraaḅe faade e biḅbe mum'en, faa o wartira murtuḅe duu e hakkille fooccitiibe, kanum e moyy'inande Joomiraado oo lejol lanndiniingol.

¹⁸ Jakariyaa lamndii malaa'ika oo, wii:

—Hono hen anndiran-mi dum goonga? Sabi miin mi naywii, jom suudu am oo duu wadii duubi.

¹⁹ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Miin woni Jibiriilu darotoodo yeeso Laamdo, mi nelaado e maa faa mi haalane oo kabaaru lobbo. ²⁰ Ndennoo jooni a muumdan. A haalataa so wanaa wakkati mo dum tabiti, sabi a goondinaali haala am. Haala am kaa tabitoyan so wakkati majjum warii.

²¹ E ley dum fuu tawi yimbe bee ana ndoomi Jakariyaa, ana kaaynaa ko booyni dum ley Suudu Dewal Mawndu too. ²² Nde o yalti ndee, o ronki haaldude e maḅbe. Be paami won ko jergii e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O darii omo haalda e maḅbe muumankoore, o heddii e muumaaku. ²³ Nde o tilinoo e golle makko ndee, o hooti suudu makko.

²⁴ Caggal deen balde, Elisabet jom suudu makko oo reedi, dammbii hakke lebbi joy, ana wiya:

²⁵ —Dum woni ko Joomiraado wadani kam nde wattani kam hakkille, ittani kam dukkuru hakkunde yimbe.

No Jibiriilu sapporii pinaade Iisaa

²⁶ E ley lewru Elisabet jeegoburdu nduu, Laamdo neli malaa'ika Jibiriilu e ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu ley leydi Galili, ²⁷ faade e surba mo taanii Daawuuda biyeteedo Yuusufu sabbi. Surba oo ana wiyee Mariyama. ²⁸ Malaa'ika oo naati do Mariyama woni doo, wii dum:

—Aan e jam, kebudo moyyere Laamdo. Joomiraado ana wondi e maa.

²⁹ Haala kaa jiiḅi hakkille Mariyama, darii ana miila ko ngoo jowtaango waawi laataade.
³⁰ Nii malaa'ika oo wii mo:

—Mariyama pati hul! Sabi a hebii moyyere iwnde e Laamḁo, ³¹ a reedan, ndimaa biḁḁo gorko, inndiraa ḁum Iisaa. ³² Oon biḁḁo laatoto tedduḁo, o noddirte Bii Laamḁo Toowḁo. Laamḁo Joomiraado hokkan mo laamu maamiiko Daawuuda. ³³ O laamoto iwḁi Yaakuuba, laamu makko timmataa abada.

³⁴ Mariyama wii malaa'ika oo:

—Hono ḁum laatortoo, mi anndaa gorko?

³⁵ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Ruuhu Ceniido jippoto e maa, baawḁe Laamḁo Toowḁo oo kuurete no ḁowdi nii. Saabe ḁum, biḁḁo mo ndimataa oo noddirte Ceniido, noddirte Bii Laamḁo. ³⁶ Haya yeew, sakiike maa Elisabet duu ḅamii reedu, taweede mo naywii fuu, mo rimaḁ biḁḁo gorko. Ana wiyetenoo mo dimaro, kaa jooni omo woni e lewru makko jeegoburdu, ³⁷ sabi walaa fuu ko Laamḁo waawaa.

³⁸ E oon wakkati, Mariyama wii:

—Miin, mi kordḁo Joomiraado. Yo laatanoram no mbiiru-ḁaa nii. Caggal ḁum, malaa'ika oo witti, seli e makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

³⁹ E ley ḁeen jalaade, Mariyama immii law yehi ngeenndi Yahuudiya ngootiri ngonndi dow baamle kaaye. ⁴⁰ O naati galle Jakariyaa, o jowti Elisabet. ⁴¹ Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndee, biḁḁo gonḁo e reedu mum oo dillinii, Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniido, ⁴² ilinii, wii:

—A barkinaado hakkunde rewḅe, biḁḁo mo caaw-ḁaa oo duu yo barkinaado. ⁴³ Miin, ko ngon-mi faa inna Joomam naata galle am? ⁴⁴ Nde jowtaango maa toḅḅinoo e nowru am ndee, biḁḁo gonḁo e reedu am oo dillinike saabe kuyam. ⁴⁵ A welii hoore, aan goonḁinḁo ko Joomiraado fodaḁ maa koo laatoto.

Yimre Mariyama

⁴⁶ Mariyama wii:

—Yonki am ana yetta Joomiraado,

⁴⁷ ḅernde am ana heewi seyo Laamḁo

Kisinoowo kam,

⁴⁸ sabi o yurmike kam,

miin, kordḁo makko lo'udḁ oo.

Gila jooni jamaanuuji fuu noddiran kam belḁo hoore.

⁴⁹ Sabi Jom Baawḁe oo waḁanii kam kulle mawḁe!

Innde makko yo seniinde.

⁵⁰ Yurmeende makko herataa e hulḅe mo abada.

⁵¹ O gollirii golleeji mawḁi junngo makko semmbinngo,
o saakii mawninkiniibe.

⁵² O ḅoortii kaanankooḅe iwḁe e laamu mum'en,
o toownii leyḁube.

⁵³ O haarnirii yolḅube kulle lobbe,
o wirfintinii taajiri'en juude ḅole.

⁵⁴⁻⁵⁵ O faabike Israa'ilankooḅe, jiyaabe makko,
o yeggitaali yurmaade Ibarahiima e iwḁi mum faa abada,
hono no o fodaḁirnoo njaatiraabe men nii.

⁵⁶ Mariyama faḅḅidi e Elisabet ko waarata e lebbi tati, caggal mum, hooti suudu mum.

Haala pinaade Yaayaa

⁵⁷ Wakkati ḅeynugol Elisabet yottii, o ḅeyni o hebi biḁḁo gorko. ⁵⁸ Taakallemme'en makko e sakiraabe makko nani hinnee mawḁo mo Joomiraado waḁani mo oo, ceyodii e makko.

⁵⁹ Nde cukalel ngel hibbinnoo yontere ndee, ɓe ngari taadude ngel.* ɓe njidiino inndirde ngel baaba maggel Jakariyaa, ⁶⁰ kaa inna maggel jabaali, wii ngel inndiree Yaayaa. ⁶¹ ɓe mbii dum:

—Sii maa fuu walaa inndiraado ndee innde.

⁶² ɓe lamndorii baaba maggel muumankoore, homo yidi biyum oo inndiree. ⁶³ Jakariyaa lamndii alluwal, winndi e maggal: «Innde maggel yo Yaayaa.» ɓe fuu ɓe kaaynaa. ⁶⁴ Oon wakkati fuu, hunduko Jakariyaa yoppitaa, demngal mum humtaa, watti haalde e yettude Laamdo. ⁶⁵ Kulol nanngi hodube e seraaji dii ɓee fuu. Kasen duu dum saakii e ley haayre Yahuudiya fuu. ⁶⁶ Nanbe dum ɓee fuu ndesi dum e hakkillaaaji mum'en, ana mbiya: «Kodum ngel cukalel foti laataade?» Sabi ɓe njii baawde Joomiraado ana e maggel.

Yimre Jakariyaa

⁶⁷ Jakariyaa, baaba cukalel ngel, heewi Ruuhu Ceniido, sappii, wii:

⁶⁸ —Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laamdo Israa'iila, sabi faabike yimbe mum, soottitike dum'en.

⁶⁹ O waddanii en kisinoowo teddudo iwdo e suudu Daawuuda, kaadime makko oo

⁷⁰ hono no o haalirnoo e kundude annabaabe makko seniibe gila arannde nii.

⁷¹ O fodii o danndan en e konnee'en men, o ittan en e juude waybe men.

⁷² O bannginanan en yurmeende nde o bannginani maamiraabe men ndee, sabi o miccitike aadi makko ceniindi ndii,

⁷³ dum yo hunoore nde o hunanii maama men Ibarahiima.

Hunoore ndee woni o hokkan en ⁷⁴⁻⁷⁵ rewirde mo rafi kulol ley nguurdam men fuu e ley senaare e foocitaare yeeso makko, tawi en ittaabe e juude konnee'en men.

⁷⁶ Aan duu binngel am, a noddirte annabaajo Laamdo Toowdo, sabi a ardoto Joomiraado oo warde faa moyyinanaa mo laawol,

⁷⁷ faa anndinaa yimbe makko o hisiniran dum'en yaafaamuya luutti.

⁷⁸ Sabi Laamdo men yo keewdo yurmeende, faa o faaboroo en nanndudo e fooyre iwrunde dow,

⁷⁹ yalla ana fooynana wonbe e nimre, fooynana wonbe e kulol maayde, watta koyde men e laawol jam.

⁸⁰ Suka oo ana mawna, hakkille mum ana beydoo. O joodii ley ladde jeereende faa wakkati mo o bannginanaa Israa'iila.

2

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

¹ E ley deen balde, Ogusta kaananke mawdo oo, yamiri limgal wadee e ley laamu Roma fuu. ² Kannal woni limgal aranal, forri e laamu Kiriniyas ley leydi Siriya. ³ Yimbe fuu njehi winndoyaade, gooto fuu e ngeenndi mum'en. ⁴ Yuusufu duu immii Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha ngeenndi Daawuuda mbiyeteendi Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi e lejol Daawuuda jaati mo iwata. ⁵ O yehi ton winndoyaade, kanko e Mariyama cabbaado makko, cowiido. ⁶ E ley gonol mabbe ton, wakkati beynugol Mariyama yottii, ⁷ o dikkii hammadi makko, o saawi dum e licce, o lelni dum ley akalaawal, sabi ɓe keyaali e jippunde ndee.

⁸ Duroobe ana mbaalannoo haybude sewre mum'en baali e seraaji dii. ⁹ Malaa'ika Joomiraado banngani ɓe, teddeengal Joomiraado filii ɓe hono no fooyre nii. Kulol manngol nanngi ɓe. ¹⁰ Nii malaa'ika oo wii ɓe:

* 1:59 Neesu Yahuudiyankoobe, so suka gorko rimaama, jannde inndaa fuu, nden taadetee duu.

—Pati kulee! Sabi mi gardo haalande on Kabaaru Lobbo gaddanoowo lejol ngol fuu seyo manngo. ¹¹ Hannde on ndimanaama kisinoowo ley ngeenndi Daawuuda ndii, kanko woni Almasiihu, kanko woni Joomiraado oo. ¹² Finnde majjum annii: on tawan cukalel keccel ana saawaa e licce, ana lelnaa ley akalaawal.

¹³ Don e don, higgere malaa'ika'en iwi dow kammu, tawti malaa'ika arano oo, naati e yettude Laamdo, ana mbiya:

¹⁴ —Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo! Jam woodanii yimbe dow leydi, yimbe horsube e makko bee.

¹⁵ Nde malaa'ika'en bee ceerti e maabe ndee, njabbiti kammu. Duroobe bee ndarii ana mbiyondira:

—Njehen Baytilaama, yeewen ko wadi, ko Joomiraado anndini en koo.

¹⁶ Be kejii, be njehi, be tawi ton Mariyama e Yuusufu e cukalel keccel ngel engal lelnaa ley akalaawal. ¹⁷ Nde be njiinoo ngel ndee, be kaalti ko malaa'ika oo haalnoo e maggel koo. ¹⁸ Nanbe haala duroobe bee fuu, kaayde nanngi dum'en. ¹⁹ Kaa Mariyama ana resi dum fuu e hakkille mum, o heddii omo miiloo dum. ²⁰ Caggal dum, duroobe bee mbirfitii ana teddina Laamdo ana njetta dum, saabe ko be nani e ko be njii. Sabi dum fuu dum laatorike no malaa'ika oo haalanirnoo be nii.

No Iisaa taadiraa e no battiniraa Joomiraado

²¹ Nde jalooma jettabo pinaade cukalel ngel yottinoo ndee, ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa. Dum woni innde nde malaa'ika oo haalannoo Mariyama gila reedaali ndee.

²² Nde laabugol Mariyama yottinoo, hono no Sariya Muusaa yamiri nii, be nabi cukalel ngel Urusaliima faa be battina ngel Joomiraado. ²³ Sabi nii winndiraa e Sariya Joomiraado:

«Biddo gorko hammadiijo fuu, Joomiraado woodani.»†

²⁴ Be ngadi duu sadaka kirsamaajo hono no Joomiraado yamiri nii: bibbe buugaaji didi naa bibbe pooli maraadi didi.

²⁵ Gorko gooto ana wonnoo Urusaliima, ana wiyee Simeyon. Ruuhu Ceniido ana e makko, o gorko poocciido kuldo Laamdo, omo hedinoo wakkati mo gondi Israa'iila coccete. ²⁶ Ruuhu Ceniido oo anndinnoo mo e koydol, o maayataa o yiyaali Almasiihu Joomiraado oo. ²⁷ Jooni Ruuhu naanni mo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wakkati mo saaraabe bee ngaddi cukalel ngel faa ngadana dum ko Sariya oo yamiri koo. ²⁸ Simeyon nanngi ngel, tammii ngel e juude mum, darii ana yetta Laamdo, ana wiya:

²⁹ —Joomiraado, fodoore maa ndee tabitii,

bamtu maccudo maa e jam.

³⁰ Sabi mi yiirii gite am kisindam

³¹ dam lanndinani-daa yimbe fuu.

³² Kisindam dam yo fooyre yaaynanoore lejri aduna oo fuu,

dam fooyre teddinoore lejri maa Israa'iila duu.

³³ Ko haalaa e maggel koo, haayni inna maggel e baaba maggel. ³⁴ Simeyon duwanii be, wii Mariyama, inna maggel:

—Ngel cukalel wardii libude yogaabe e imminde yogaabe ley Israa'iila. Ngel finnde nde yimbe calotoo. ³⁵ Nii miilooji gondi e yimbe banngirta. Aan e hoore maa, metti suufan bernde maa no kaafaawi nii.

³⁶ Annabaajo debbo biyeteedo Anna ana don kanum duu. O bii Fanu'iila, jeyaado e suudu Asiira. O naywii sanne. O suddaama e surbaaku makko, o waaldii e jom suudu makko duubi jeddi, ³⁷ oon maayi, o heddii o walaa gorko. Jooni duubi makko ana mbaara e capande jetti e nay, o yaltataa Suudu Dewal Mawndu nduu fey, omo rewra Joomiraado koorka e duwaawu, jemma e jalooma fuu. ³⁸ E oon wakkati, o wari kanko duu, o darii omo yetta Laamdo, omo haalana doomtufe coottitaari Urusaliima bee fuu kabaaru cukalel ngel.

* 2:21 Neesu Yahuudiyankoo, so suka gorko rimaama, jannde inndaa fuu, nden taadete duu. † 2:23 Pergu 13.2,12,15; Limooje 18.15-16

³⁹ Nde Yuusufu e Mariyama ngadunoo huunde fuu ko Sariya Joomiraado yamiri koo ndee, be mbirfitii ngeenndi mabbe Nasaraatu ley leydi Galili.

⁴⁰ Cukalel ngel ana mawna, ana beydoro semmbe e hakkille. Korsa Laamdo ana e maggel.

No Iisaa haaldiri e jannginoo be ley Suudu Dewal Mawndu

⁴¹ Hitaande fuu, saaraabe Iisaa jabban Urusaliima so iidi Paska warii. ⁴² Nde o hebi duubi sappo e didi ndee, be jabbii Urusaliima no be mboowrunoo nii, be nabori mo. ⁴³ Iidi oo tilii, be mbirfitii be kooti, jaka Iisaa heddike Urusaliima, tawi be anndaa, ⁴⁴ be cikkuno omo wondi e yaadube mabbe. Be njehi jalooma kibbo. Caggal mum, be puddi tewtude mo hakkunde sakiraabe mabbe e yibbe mabbe. ⁴⁵ Kaa nde wonnoo be njiitaali mo ndee, be mbirfitii Urusaliima tewtoyde mo. ⁴⁶ Balde tati caggal mum, be tawi mo ley Suudu Dewal Mawndu, omo joodii hakkunde jannginoo, omo hettindii dum'en, omo lamnditoo dum'en. ⁴⁷ Hettindii be mo be fuu kaaynaa hakkille makko e jaabuuji makko. ⁴⁸ Nde saaraabe makko njiiti mo ndee, kaayde nanngi dum'en. Inna makko wii mo:

—Binngel am, ko saabii so ngadu-daa min nii? Miin e baaba maa fuu, min curlii e tewtude ma.

⁴⁹ O jaabii, o wii:

—Kodum wadi so odon tewta kam? Tama on anndaa ana tilsi mi wona e suudu Baabiraado am?

⁵⁰ Kaa be paamaali haala ka o haalani be kaa. ⁵¹ Caggal dum, o regodii e mabbe, be kooti Nasaraatu, o dwtanii be. Inna makko ana resunoo kulle dee fuu e hakkille mum.

⁵² Iisaa ana mawna, hakkille mum ana beydoo. Laamdo e yimbe fuu korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii

¹⁻² Laamdo loowi Yaayaa bii Jakariyaa oo konngol mum ley ladde jeereende. Dum hawrii e hitaande sappo e joyoberde laamu Tibeer kaananke Roma mawdo oo, nde Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus duu ana laamii Galili, mawnum Filipa ana laamii leydi Ituriya e Tarankoniti, Lisaniya duu ana laamii leydi Aibileen, hawri e nde Annas e Kayafas ngonnoo hooreebe yottinoobe sadaka. ³ Yaayaa yiilii e seraaji maayo Urdun fuu ana ooynoo yimbe tuuba, lootee lootogal batisima yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁴ Nii haala mum winndiraa e dewtere annabi Esaaya:

«Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende ana wiya:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko!

⁵ Naddiire fuu diddete,

waamnde haayre e toowondireere fuu leydiinee,

laawi oojiidi fuu ndartinee,

laawi bondi fuu moyyintinee!

⁶ Neddo fuu yiyan kisindam iwroojam to Laamdo.»*

⁷ Yimbe heewe ana ngarannoo to Yaayaa faa lootee lootogal batisima. Kaa omo wiya be:

—Bibbe bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraabe Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laatoo bibbe Ibarahiima. ⁹ Jooni jammere ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa bidde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹⁰ Yimbe be lamndii mo, mbii:

—Kodum min kaani wadude?

¹¹ O jaabii be, o wii:

—Neddo fuu jogiido saayaaji didi, yo hokku ngoota kaa mo walaa, neddo fuu jogiido nguure, yo wadu hono non.

* 3:6 Esaaya 40.3-5

¹² Duwaagne'en ngari kajum'en duu faa lootee lootogal batisima, mbii mo:

—Moobbo, kodum min kaani wafude?

¹³ O jaabii be, o wii:

—Pati njobinee yimbe ko yawti sariya.

¹⁴ Sordaasi'en lamndii mo kajum'en duu, mbii:

—Minen nee, kodum min kaani wafude?

O wii be:

—Pati ngarynee fay gooto, pati kappee fay gooto fenaande, kejjitoree njobdi mon.

¹⁵ Tawi yimbe fuu ana ndenngii Almasiihu, gooto e mabbe fuu ana miila e bernde mum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu ya? ¹⁶ Yaayaa jaabii be fuu, wii:

—Miin, ndiyam mbatisiran-mi on. Kaa burdo kam baawde ana wara. Mi fotaa fay humtude boggi pade makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹⁷ O lanndinike faa o hennoo jamri makko faa laaba. O moobta jamri ndii ley beembal makko, kaa jaande ndee o duppiran dum yiite nge jifataa.

¹⁸ Tawi Yaayaa bannnginani yimbe kabaaru Laamdo, o waajorike be kulle keewde.

¹⁹ Kaa Hirudus kaananke oo, o feliino dum saabe tayii Hirudiya jom suudu mawnum, kajum e kulle godde bonde fuu de wadannoo. ²⁰ Hirudus yowi hen bonnde wonde kasen, o uddii Yaayaa e kasu.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

²¹ Do yimbe fuu lootaa lootogal batisima doo, doo Iisaa duu lootaa. Wakkati mo o duwotoo oo, kammu udditii, ²² Ruuhu Ceniido jipporii e makko mbaadi wuugaandu. Daande ooyinii iwde dow kammu, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

Haala dammbe Iisaa

²³ Nde Iisaa fuddata golle mum ndee, duubi mum ana njaara e capantati. E ley jate yimbe, Iisaa yo bii Yuusufu.

Yuusufu yo bii Eli, ²⁴ Eli bii Matat,

Matat bii Lewi, Lewi bii Melki,
Melki bii Yannaayi, Yannaayi bii Yuusufu,

²⁵ Yuusufu bii Matatiya, Matatiya bii Amos,

Amos bii Nahum, Nahum bii Hesili,
Hesili bii Naggaayi, ²⁶ Naggaayi bii Maata,

Maata bii Matatiya, Matatiya bii Semeyin,
Semeyin bii Yuseka, Yuseka bii Yoda,

²⁷ Yoda bii Yohana, Yohana bii Resa,
Resa bii Jorobaabel, Jorobaabel bii Salaatiyel,

Salaatiyel bii Neeri, ²⁸ Neeri bii Melki,

Melki bii Addi, Addi bii Kusama,
Kusama bii Almadama, Almadama bii Eri,

²⁹ Eri bii Iisaa, Iisaa bii Eliyeseer,

Eliyeseer bii Yorima, Yorima bii Matat,

Matat bii Lewi, ³⁰ Lewi bii Simeyon,
Simeyon bii Yahuuda, Yahuuda bii Yuusufu,

Yuusufu bii Yonam, Yonam bii Eliyakim,

³¹ Eliyakim bii Malaya, Malaya bii Menna,

Menna bii Mattata, Mattata bii Natana,
Natana bii Daawuuda, ³² Daawuuda bii Yessa,

Yessa bii Obed, Obed bii Bo'es,

Bo'es bii Sala, Sala bii Nasuuna,

³³ Nasuuna bii Aminadaabu, Aminadaabu bii Adamin,
Adamin bii Arni, Arni bii Hisuruuna,

Hisuruuna bii Fares, Fares bii Yahuuda,

³⁴ Yahuuda bii Yaakuuba, Yaakuuba bii Isiyaaka,

Isiyaaka bii Ibarahiima, Ibarahiima bii Taraha,

Taraha bii Nahor, ³⁵ Nahor bii Saruku,
 Saruku bii Ragawu, Ragawu bii Faleka,
 Faleka bii Eber, Eber bii Sala,
³⁶ Sala bii Kaynam, Kaynam bii Arfasada,
 Arfasada bii Samu, Samu bii Nuuhu,
 Nuuhu bii Lamaka, ³⁷ Lamaka bii Matusala,
 Matusala bii Henok, Henok bii Yarada,
 Yarada bii Maleliyel, Maleliyel bii Kaynam,
³⁸ Kaynam bii Enos, Enos bii Setu,
 Setu bii Aadama, Aadama bii Laamdo.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraa de Iisaa

¹ Iisaa iwi maayo Urdun yo keewdo Ruuhu Ceniido. Ruuhu oo nabi mo ley ladde jeereende. ² To ley jeereende too, Ibiliisa waddi e makko balde capande nay ana tewta seytaade mo. Fay huunde o jaamaali ley den jalaade fuu. Ko sakitii koo, o yolbi. ³ Ibiliisa wii mo:

—So a Bii Laamdo, yamir ndee haayre laato o jaamdu.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Wanaa jaamdu tan neddo wuurdata.»*

⁵ Ibiliisa nabi mo nokku toowdo, holli mo wakkati gooto laamuuji aduna oo dii fuu, ⁶ wii mo:

—Mi hokkete baawde dow dum fuu, kajum e teddungal mum. Sabi miin hokkaa dum, mido waawi hokkude mo muuy-mi. ⁷ So a sujidanii kam, dum fuu yo aan jey.

⁸ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Joomiraado maa Laamdo tan kaan-daa sujidande, kanko tan kaan-daa rewde.»†

⁹ Kasen Ibiliisa nabi mo Urusaliima, darni mo dow lejje-lejje Suudu Dewal Mawndu, wii mo:

—So a Bii Laamdo, suur njippo-daa e leydi, ¹⁰ sabi ana winndii:

«O yamiran malaa'ika'en makko ndeene.»

¹¹ Ana winndii kasen:

«Be njabbete, pati koyngal maa gaajoo e haayre.»‡

¹² Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.»§

¹³ Nde Ibiliisa ronkunoo seytaade mo ndee, seli e makko seeda.

No Nasaraatunkoo be calorii jafande Iisaa

¹⁴ Iisaa wirfittii leydi Galili, semmbe Ruuhu ana e mum, kabaaru makko saakii e leydi ndii fuu. ¹⁵ Omo waajoo ley cuudi baajordi Yahuudiyankoo be, yimbe fuu ana teddini mo.

¹⁶ O yehi Nasaraatu do o mawni doo, o naati e ley suudu waajordu jalaande fowteteende no o woowiri nii. O immii faa o jannga, ¹⁷ o hokkaa dewtere annabi Esaaya, o udditi nde, o forri e nokku binndiraado hono nii:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado ana e am,

sabi o subike kam faa mi anndina misikiina'en Kabaaru Lobbo.

O nelii kam faa mi ooyanoo nanngaabe yoppiteede mum'en,

e wumbe wumtineede mum'en,

e torraabe yoppiteede mum'en,

¹⁹ faa mi ooynoo hitaande nde Joomiraado hollata moyyere mum ndee warii.»*

²⁰ Caggal dum, o uddi dewtere ndee, o totti nde golloowo ley suudu waajordu nduu oo, o joodii. Wonnoobe ton bee fuu, puttini mo gite. ²¹ O darii omo wiya be:

—Ko winndii koo, hannde dum tabitii do nan-don dum doo.

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3 † 4:8 Fillitagol Tawreeta 6.13 ‡ 4:11 Jabuura 91.11-12 § 4:12 Fillitagol Tawreeta 6.16 * 4:19 Esaaya 61.1-2

²² Be fuu ebe kaala haala makko lobba, kasen duu konngi lobbi jaltudi e hunduko makko dii ana kaaynoo be. Be ndarii ebe mbiya:

—Wanaa oo woni bii Yuusufu oo naa?

²³ O wii be:

—Mido anndi on kaalanan kam ngol banndol: «Cawroowo, sawru hoore maa. Ko min nani a wadii Kafarnahum koo, wadu dum ngeenndi maa doo duu.»

²⁴ O wii kasen:

—Mido haalana on goonga: annabaajo fay gooto jabantaake e ngeenndi mum'en.

²⁵ Mido haalana on, rewbe misikiina'en be worbe mum'en maayi ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde waadere kammu saamaali e leydi ndii duubi tati e lebbi jeegom. Nden yolbere mawnde wadiino e leydi ndii fuu. ²⁶ Kaa annabi Iliyaasa nelaaka e fay gooto e maɓbe, so wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaado Sarepta leydi Sidon. ²⁷ Kasen duu, seppaabe ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Eliisa, kaa fay gooto e maɓbe sellinaaka, so wanaa Naaman jeyaado e leydi Siriya.

²⁸ Nde yimbe wonbe e ley suudu waajordu nduu nannoo kaa haala ndee, mettaa sanne, ²⁹ immii, ndibbi Iisaa faa caggal ngeenndi, ngaddi dum faa sera waamnde haayre do ngeenndi maɓbe ndii woni doo, faa mbedoo mo ley. ³⁰ Kaa o seeki hakkunde maɓbe, o witti.

No Iisaa selliniri gorko laddaado

³¹ Iisaa yehi Kafarnahum ley leydi Galili, omo waajoo yimbe e ley jalaande fowte-teende. ³² Be kaaynaa e waaju makko oo, sabi omo waajaroo be baawde.

³³ Gorko mo seydaani woni e mum ana ley waajordu nduu, wulli faa toowi, wii:

³⁴ —Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwruɗo to Laamdo!

³⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

Seydaani oo libi neddo oo hakkunde yimbe fuu yalti e mum, tawi dum wadaali neddo oo fay huunde. ³⁶ Be fuu be kaaynaa, hedde ebe lamndondira hakkunde maɓbe:

—Ko kaa haala woni? Seydaani'en bee, omo yamira be semmbe e doole be njaltan!

³⁷ Innde Iisaa nanaa e seraaji dii fuu.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

³⁸ Nde o yalti suudu waajordu nduu ndee, o naati galle taalibbo makko biyeteedo Simon. Esii Simon debbo ana wondunoo e jontere naawnde, be ndaardi mo o walla dum.

³⁹ O darii sera daddo mum, o jahii e jontere ndee, non jontere ndee yoppi debbo oo, o selli. Debbo oo immii don e don, laatani be njaatigi.

⁴⁰ Nde naange mutunoo, jogiido jawdo fuu waddi dum e makko. Jawbe jawuuji ko di tawaa fuu ngaddaa, o fawi junngo makko e maɓbe be fuu gooto gooto, o sellini be.

⁴¹ Seydaani'en ana njalta e yimbe heewbe ana ngulla, ana mbiya:

—Aan woni Bii Laamdo!

Omo jahoo e maɓbe, omo wiya be ndeyya, sabi ebe anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala Laamu Laamdo

⁴² Nde weetunoo ndee, Iisaa yalti, yehi nokku teeldo. Jamaa oo tewti mo faa yiiti mo, nanngi mo pati o seerta e mum. ⁴³ Kaa o wii be:

—Ana tilsi mi banngina Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo e geelle godde. Sabi kammari majjum neliraa-mi.

⁴⁴ O yehi, hedde omo waajoo ley cuudi baajordi leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaabe aranndeebe

¹ Nannde wootere Iisaa ana darii dow fonngo weendu Genesareeti, hedde jamaa ana billondira sera makko faa hettindoo konngol Laamdo ngol. ² O yii laanaaji didi ana panndi e danjeere weendu nduu. Awoobe yaltube e majji bee, ana lalla bubbi mum'en. ³ O naati

ngoota e laanaaji dii, ka Simon kaa, o ndaardi dum deerta ka seeda, ka iwa e njoorndi ndii. O joodii e laana kaa, omo waajoo jamaa oo. ⁴ Nde mo tili waajaade ndee, mo wii Simon:

—Njehee to luggidi, tippo-don bubbi mon, awon.

⁵ Simon jaabii, wii:

—Moobbo, min mbaalii miden awa, min kebaali fay huunde. Kaa so non mbii-daa, mi tippoto bubbi dii.

⁶ Nde be tippii di ndee, be nanngi liddi faa heewi, faa bubbi maɓɓe kosi seekaade. ⁷ Be noddi wondiibe maɓɓe wonbe e laana ngokka kaa bee, ngara mballa be. Been ngari, be kebbini laanaaji didi dii fuu, faa di kosi mutude. ⁸ Nde Simon Piyeer yii dum ndee, diccii yeeso Iisaa, wii dum:

—Moobbo, wodditam, sabi mi neddo luuttudo.

⁹ Ko saabii so o wii dum dee, kanko e wondiibe makko bee fuu, be kaaynaama saabe keewal liddi di be nanngi dii. ¹⁰ Hono non Yaakuuba e Yuhanna biɓɓe Jebede reentuɓe e Simon bee duu kaayniraa. Kaa Iisaa wii Simon:

—Pati hul, gila jooni a laatoto awoowo yimbe.

¹¹ Nii be panndi laanaaji maɓɓe dii, be njoppi fuu, be njokki e Iisaa.

No Iisaa selliniri ceppaado

¹² Nden Iisaa ana wonnoo e ngeenndi ngootiri, faa gorko ceppaado yii dum, diccii yeeso mum, wii:

—Moobbo, so tawii a jabii, ada waawi sellinde kam.

¹³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

Don e don ceppe dee iwi e makko. ¹⁴ Caggal dum, Iisaa daalii mo pati mo haalana dum fay gooto, kaa wii mo:

—Yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laaɓugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina be a sellii.

¹⁵ Non innde Iisaa beydii naneede. Jamaa keewdo wari, hawriti do makko faa hettindanoo mo, sellinee e jawuuji mum'en, ¹⁶ kaa o serindii e nokkuuje teelde, omo wada duwaawu.

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹⁷ Nannde wootere Iisaa ana waajoo. Farisa'en e jannginoobe Sariya Muusaa, iwruɓe geelle Galili e Yahuudiya, kapum e Urusaliima fuu, ana njoodii. Joomiraado ana banngina baawde mum e makko, omo sellina jawuuji. ¹⁸ Non yogaaɓe ngaddi gorko bonnguujo ana lelana e dengeleewo, ana tewta naannude dum faa lelana dum yeeso makko. ¹⁹ Kaa nde be ndonkunoo naannude mo sabaabu jamaa oo, be njabbinoyi mo dow bene oo, be kippiti dum, be njippini bonnguujo oo e dengeleewo mum fuu hakkunde yimbe bee yeeso Iisaa. ²⁰ Nde o yiinoo goondinal maɓɓe ndee, o wii bonnguujo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

²¹ Dunkee'en Sariya bee e Farisa'en keddii miilde ana mbiya e ko'e mum'en: «Oo homo bonkotoo Laamdo? Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ²² Iisaa faami miilooji maɓɓe, jaabii be, wii:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e berde mon? ²³ Wiide: «Luutti maa njaafaama» e wiide: «Imma yaa», kodum hen buri newaade? ²⁴ Kaa faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden o wii bonnguujo oo:

—Mido haalane: imma, bam dengeleewo maa, njahaa suudu maa.

²⁵ Don e don, bonnguujo oo immii yeeso yimbe fuu, banti dengeleewo mum, hooti suudu mum ana yetta Laamdo. ²⁶ Be fuu be kaaynaa, hedde ebe njetta Laamdo. Kulol nanngi be, be mbii:

—Hannde njii-den kaayefiiji.

No Iisaa noddiri Lewi

²⁷ Caggal dum, Iisaa yalti, yii duwaaje gooto ana wiye Lewi ana joodii e duwaajeere mum. O wii dum:

—Jokku e am!

²⁸ Lewi yoppi fuu, immii, jokki e makko.

²⁹ Lewi nabi mo galle mum, hoocci mo kodu mawdo, duwaaje'en heewbe e yimbe wobbe ana naamda e mabbe. ³⁰ Farisa'en e dunkee'en Sariya mum'en keddii ana nurnurta, ana mbiya taalibaabe makko bee:

—Ko saabii so odon naamda odon njarda e duwaaje'en, kapum e luuttoobe hono mum'en?

³¹ Iisaa jaabii be, wii:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. ³² Wanaa noddude fooccitiibe waddi kam, noddude luuttoobe faa tuuba woni ko waddi kam.

Haala koorka

³³ Be mbii mo:

—Taalibaabe Yaayaa ana koora ana ngada duwaawu wakkati fuu, hono non taalibaabe Farisa'en bee duu ngadata. Kaa be maa bee, ana naama ana njara.

³⁴ O wii be:

—Odon mbaawi hoorinde nootiiibe kuurtungu, tawa jommbaajo gorko ana wondi e mum'en naa? ³⁵ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde mabbe. E deen jalaade be kooran.

³⁶ O haalani be banndol kasen:

—Fay gooto ittataa e kaddungal kesal fetalaare, faa dammbira kiinngal. So dum wadii, joomum bonnan kesal ngal, tawee fetalaare ittaande hen ndee yaadataa e kiinngal ngal.

³⁷ Kasen duu, fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiddi. So dum wadii, peguujam kesam dam fusan di, yuppoo, di mursee. ³⁸ Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee. ³⁹ Fay gooto muuyataa peguujam kesam so yarii kiiddam, sabi wiyam kiiddam dam buri welde.

6

Haala jalaande fowteteende

¹ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese. Taalibaabe makko ana kelta butaali, ana ngoroo ana yakka. ² Kaa yoga e Farisa'en mbii be:

—Ko saabii so odon ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

³ Iisaa jaabii be, wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbi, kapum e yimbe mum? ⁴ O naati e ley hukku ceniido oo, o naami buuru cackaado oo, o hokki hen yimbe makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndujanaa naamde oon buuru.

⁵ O wii be kasen:

—Bii Neddo jey jalaande fowteteende.

⁶ Jalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu omo waajoo. Gorko mo junngo mum naammo waati ana tawaa ton. ⁷ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ana ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e ley jalaande fowteteende ndee, faa keba wullanaade mo. ⁸ Kaa nde wonnoo omo anndi miilooji mabbe, o wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde yimbe!

Gorko oo immii, darii. ⁹ Caggal dum, Iisaa wii be:

—Mido lamndoo on: e ley jalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa halkude dum?

¹⁰ E oon wakkati, o yeewi be fuu, o wii mo junngo mum waati oo:

—Fooccu junngo maal!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa warti hono no wonngo ngoo nii. ¹¹ Dum metti be sanne, hedde ebe piya dabare no be kaani wadude Iisaa.

No Iisaa suɓorii nelaarɓe sappo e didon

¹² E ley deen jalaade, Iisaa yalti, yehi dow waamnde haayre faa wada duwaawu. O waali wadude duwaawu. ¹³ Nde weetunoo ndee, o noddi taalibaabe makko bee, o subii hen sappo e didon, o inndiri dum'en nelaarɓe. ¹⁴ Kambe ngoni: Simon mo o innditiri Piyeer e Andire mijum e Yaakuuba e Yuhanna e Filipa e Bartolome ¹⁵ e Matta e Tomaa e Yaakuuba bii Alfaa e Simon noddirteedo Kiranoowo suudu baaba ¹⁶ e Yahuuda bii Yaakuuba e Yahuuda Isikariyota jammbotoodo mo oo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe

¹⁷ O jippodii e mabbe, o darii e nokku jaajudo, kanko e heewbe e taalibaabe makko. Jamaa keewdo iwri e ley leydi Yahuudiya fuu e Urusaliima e gure tiimude maayo geeci gila Tirus faa Sidon. ¹⁸ Be ngari hettindanaade mo e sellineede e jawuuji mabbe. Be ladde torrunoo cellinaama. ¹⁹ Yimbe bee fuu ana njidi memde mo, sabi baawde ana njalta e makko cellina dum'en fuu.

Haala welbe hoore e mettuɓe hoore

²⁰ E oon wakkati fuu, o hunci gite makko o yeewi taalibaabe makko bee, o wii:
—Onon misikiina'en, on mbelii hoore,
sabi onon njey Laamu Laamdo oo.
²¹ Onon yolbuɓe jooni, on mbelii hoore,
sabi on kaaran.
Onon woyooɓe jooni, on mbelii hoore,
sabi on njalan.
²² On mbelii hoore so yimbe mbarjii on,
ndibbii on, njennii on,
mbonnii inde mon saabe Bii Neddo.
²³ Nannde mum, ceyee, ilino-don, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu.
Hono non be ngadunoo annabaabe aranndeɓe bee.
²⁴ Kaa bone woodanii on, onon arsukunte'en,
sabi on keɓii neema mon.
²⁵ Bone woodanii on, onon haarɓe jooni,
sabi on njolban.
Bone woodanii on, onon jaloobe jooni,
sabi on cunjlan, on mboyan.
²⁶ Bone woodanii on, so yimbe fuu manii on,
sabi hono non be ngadunoo annabaabe peneɓe bee duu.

Haala yidugol konnee'en

²⁷ —Kaa onon hettindantooɓe kam bee, mido wiya on: njidee konnee'en mon, tikkanɓe on ngadanon dum'en moyyere. ²⁸ Nduwanee hudoobe on, torroobe on duu, jaagano-don dum'en Laamdo. ²⁹ So won piido ma banaawo, accu dum fiye banngede goddo oo duu. So won teetudo ma dolloke maa, pati hadu dum forgo oo duu. ³⁰ Neddo fuu jaagiido ma, ndokkaa dum. Teetudo ma jawdi maa, njoppiraa dum. ³¹ Ngadiranee yimbe no njid-don be ngadirana on nii.

³² So yidube on tan njidaton, bural hongal kebaton? Fay luuttoobe ana njidi yidube dum'en. ³³ So wadanoobe on moyyere tan ngadanton moyyere, bural hongal kebaton? Fay luuttoobe bee hono non ngadata. ³⁴ So be miil-don hebude e mum tan jamloto-don, bural hongal kebaton? Fay luuttoobe bee ana jamloo luuttoobe hono mum'en, yalla ana njobeɓe jamaande mum'en. ³⁵ Kaa onon, njidee konnee'en mon, ngadon moyyere tawa on daminaaki hen fay huunde. Nden, on keɓan mbarjaari mawndi, on laatoto biɓbe Laamdo Toowdo oo, sabi oon ana neemina bonnoobe moyyere ana neemina bonɓe duu. ³⁶ Laatee yurmotoobe, no Baabiraado mon oo laatorii jurmotoodo nii.

Haala jinjondiral

³⁷ —Pati niŋee, on niŋataake. Pati njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete.
³⁸ Ndokkee, on ndokkete. So on ndokkii, on cowirante saawal lobbal, kebbinaangal faa ana yuppoo, sabi ko etiranton wobbe koo, dum etirante-don.

³⁹ O beydani be hen banndol gonngol, o wii:

—Bumdo ana waawi dowde bumdo hono mum naa? So dum wadii, wanaa be didon fuu, be caaman ley ngaykaare naa? ⁴⁰ Taalibbo burataa moobbo mum, taalibbo kibbudo laatoto hono moobbo mum. ⁴¹ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴² Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, a maatataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laabata, faa kebaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

Haala lekki e bidde mum

⁴³ —Lekki lobbi rimataa bidde bonde, lekki ki woodaa rimataa bidde lobbe. ⁴⁴ Sabi lekki fuu ana annditiree bidde mum. Ibbe tebataake e kebbe, peguuje tebataake e gi'e. ⁴⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Sabi ko woni e bernde, dum yaltata e hunduko.

Banndol haala suudu diidaandu dow haayre

⁴⁶ —Ko saabii so odon noddira kam «Moobbo», kaa on ngadataa ko mbii-mi? ⁴⁷ Neddo fuu gardo e am so hettindii haalaaji am so jokki di, mi hollan on mo nanndi: ⁴⁸ Joomum ana nanndi e neddo mahudo suudu, so asi leydi ndii faa yottii haayre, diidi ndu dow mayre. Nde yiiwoonde tobunoo faa ilaali mbuuwi, ronki fay dimmbude ndu, sabi dow haayre ndu mahaa. ⁴⁹ Kaa nando haalaaji am so jokkaali, ana wa'i hono mahudo suudu dow njaareendi, mo asanaali dum diidol. Nde ilaali mbuwnoo, ndu wurji e leydi don e don, ndu boni.

7

No Iisaa selliniri kaadime hooreejo sordaasi'en

¹ Nde Iisaa tilii waajaade hettindotoobe bee ndee, yehi Kafarnahum. ² Hooreejo sordaasi'en gooto, kaadime mum korsudo jawi faa ana habana yonki. ³ Hooreejo oo nani haala Iisaa ana haalee, neli e makko mawbe Yahuudiyankoobe, o wara o dannda kaadime mum oo. ⁴ Be ngari e Iisaa, be ndaardi dum sanne sanne, ebe mbiya:

—Omo haani wafaneede dum, ⁵ sabi omo yidi lejol men ngol, kasen duu kanko mahi suudu men waajordu nduu.

⁶ Iisaa yaadi e mabbe. Kaa nde be badinoo galle oo ndee, hooreejo sordaasi'en oo neli yimbe mum e makko, wii mo:

—Moobbo, pati tampin hoore maa, sabi miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. ⁷ Dum saabii mi taykike miin e hoore am, mi haanaa yaade to maa. Kaa daja ko kaal-daa tan, kaadime am oo sellan. ⁸ Miin e hoore am, mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii kaadime am wada huunde, wadan.

⁹ Nde Iisaa nani kaa haala ndee, haaynaa e hooreejo sordaasi'en oo, yeeyii yimbe jokkuba e mum bee, wii:

—Mido haalana on, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke.

¹⁰ Nde nelaabe bee mbirfitee galle too ndee, tawi kaadime oo sellii.

No Iisaa wuurtiniri bii debbo mo gorum maayi

¹¹ Janngo mum, o yehi ngeenndi mbiyeteendi Nayin, kanko e taalibaabe makko e yimbe heewbe. ¹² Nde o badinoo damal ngeenndi ndii ndee, o hawri e mahiidi suka gorko. Oon yo bajjo, abba mum maayii, inna mum bamaaka kasen. Yimbe ngeenndi ndii heewbe ana njokki e inniraado oo. ¹³ Nde Iisaa yii inniraado oo ndee, yurmii dum, wii:

—Pati woy!

¹⁴ Iisaa badii, memi leggal nabirgal ngal. Roondinoobe bee ndarii, o wii:

—Suka jokolle, mido wiye: imma!

¹⁵ Nii maaydo oo immii joodii, ana haala. Iisaa totti mo inniiko. ¹⁶ Kulol nanngi yimbe bee fuu, hedde ebe njetta Laamdo, ebe mbiya:

—Annabaajo mawdo banngii e ley men! Laamdo warii faabaade yimbe mum!

¹⁷ Oo kabaaru saakii e leydi Yahuudiya e seraaji mum fuu.

Haala nelal ngal Yaayaa neli e Iisaa

¹⁸ Ko wadi koo fuu, Yaayaa narii dum taalibaaBe mum, noddi didon mabbe, ¹⁹ neli dum'en to Iisaa, be lamndoo dum yalla kaɗum woni garoowo oo, naa be ndooman goddo?

²⁰ Been worbe didon ngari e Iisaa, mbii dum:

—Yaayaa mo lootogal batisima neli min e maa, min lamnde yalla aan woni kaando warde oo, naa min ndooma goddo?

²¹ E oon wakkati, omo sellina yimbe heewbe jawuuji di ngalɗaa sii, omo ribba seydaani'en, omo wumtina wumbe heewbe. ²² O jaabii be, o wii:

—Njehee njantanoyee Yaayaa ko njii-don e ko nan-don: wumbe ana mbumta, layannoobe ana njabba faa gasa, seppaabe ana cellinee, faadube ana paadita, maaybe ana nguurta. Misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ²³ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

²⁴ Nde nelaabe bee kooti ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ²⁵ Kodum yeewoyno-don? Neddo pariido naa? Boornotoobe kaddule lobbe so nguura nguurndam lobbam bee, e cuudi kaanankooBe tawetee. ²⁶ Kodum yeewoyno-don ndennoo? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo buri annabaajo. ²⁷ Kanko woni mo Binndi dii mbii e mum:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.»*

²⁸ Mido haalana on, bambaade bambaali burdo Yaayaa, tawee nee, burdo lo'ude e Laamu Laamdo oo buri mo teddude. ²⁹ Yimbe hettindiibe mo bee fuu, fay duwaape'en bee, njabii konngol Laamdo ngol ko Yaayaa looti dum'en lootogal batisima koo. ³⁰ Kaa Farisa'en e jannginoobe Sariya mberrike faandaa Laamdo ko be calii looteede e junngo Yaayaa koo.

³¹ Ndennoo, kodum nanndinan-mi e yimbe oo jamaanu? Hobe be nanndi? ³² Ebe mba'i hono sukaabe joodiibe e luumo, ana noddondira, ana mbiya:

«Min piyanii on cereeli,

on mbamaali.

Min mboyanii on woondu yurminiindu,

on mboyaali.»

³³ Sabi Yaayaa mo lootogal batisima warii, jaamataa bii jalo, yarataa doro, on mbii yo laddaado. ³⁴ Kaa Bii Neddo oo warii, ana jaama ana yara, on mbii jaamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaape'en e luuttoobe hono mum'en. ³⁵ Kaa Laamdo hakkilante oo, jabube dum bee fuu njiyan goonga mum.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

³⁶ Gooto e Farisa'en bee noddi mo bottaari. O naati galle joomum, omo jaamda e mum.

³⁷ Debbo pijoowo ana e ngeenndi ndii. Ko o nani Iisaa ana wottoo to galle Farisanke oo koo, o waddi faandu nebam uuroojam, ³⁸ o heedi caggal mum sera koyde mum, omo woaya, omo leefinira koyde mum dee gondi makko, omo soccira de sukundu makko, omo uurnoo de, omo wuja e majje nebam dam. ³⁹ Nde Farisanke noddudo mo oo yii dum ndee, wii e ley becce mum: «Sinndo oo yo annabaajo, o anndan debbo memoowo mo oo, o annditan oon yo pijoowo.» ⁴⁰ Iisaa haaldi e Simon Farisanke oo, wii:

—Simon, mido haalane huunde wootere.

* 7:27 Malakiya 3.1

O jaabii:

—Haal, Moobbo!

⁴¹ Iisaa wii:

—Namlotoodo gooto ana rewannoo yimbe didon, gooto oo buudi cardi teemedē joy, goddo oo buudi cardi capandē joy. ⁴² Kaa nde mo anndunoo be ngalaa ko be njobira mo ndee, o yaafii be didon fuu. Jooni, homo e mabbe buri yidude mo?

⁴³ Simon jaabii:

—Mido miila mo o yaafii kaalisi keewdo oo.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga!

⁴⁴ Caggal dum, o yeeyii debbo oo, o wii Simon:

—A yii oo doo debbo naa? Mi naatii galle maa, fay ndiyam ko mi semmbira koyde am a hokkaali kam. Kaa kanko, gondi makko o leefiniri koyde am, o socciri de sukundu makko.

⁴⁵ Aan, a buuccaaki kam, kaa kanko, gila naatu-mi, o noottaali buuccaade koyde am. ⁴⁶ A wujaali hoore am nebam, kaa kanko, o wujii e koyde am nebam uuroojam. ⁴⁷ Dum saabii so mido wiye: luutti makko e heewde fuu njaafaama, ndennoo jilli makko ana mawni. Kaa jaafaado seeda, jilli seeda hollata.

⁴⁸ Caggal dum, o wii debbo oo:

—Luutti maa njaafaama.

⁴⁹ Naamdannoobe e makko bee ana mbiya e ko'e mum'en: «Homo woni oo gorko jaafotoodo fay luutti?»

⁵⁰ Non o wii debbo oo:

—Goondinal maa hisinii ma. Yaa e jam.

8

No rewbe downtanirii Iisaa

¹ Caggal dum, Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo. Taalibaabe makko sappo e didon bee ana ngondi e makko, ² kajum e rewbe yogaabe be seydaani'en mum'en ndibbaa, nawuuji mum'en cellinaa. Kambe ngoni Mariyama annditirteedo mo Magdala, mo seydaani'en njeddon ndibbanoo iwde e mum, ³ e Yowanna jom suudu howruujo Hirudus biyeteedo Huja, kajum e Susaana e rewbe wobbe heewbe wallirannoobe be jawle mum'en.

Banndol haala aawoowo

⁴ Yimbe iwi e geelle dee fuu, ngari e makko. Jamaa keewdo filii mo, o haalani be ngol banndol:

⁵ —Aawoowo yalti sankoyde. E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, yaabaa, pooli ngari cubi dum. ⁶ Yoga mayri saami e korokaaye, fudi, yoori, sabi nokku oo darnataa ndiyam. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata, kebbe dee cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudi, rimi, wabbere fuu sowii cowe teemedere.

Nde o haalnoo dum ndee, o toowni daande makko, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu.

⁹ Taalibaabe makko be lamndii mo:

—Kodum ngol banndol firritata?

¹⁰ O wii be:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga tedduco haala Laamu Laamdo oo. Kaa wobbe bee e banndi be kaalanirtee, yalla:

«ebe yeewa, tawa be njiyataa,
be nana, tawa be paamataa.»*

¹¹ Maanaa banndol ngol annii: aawdi ndii yo konngol Laamdo. ¹² Yimbe yogaabe ana nanndi e laawol. So be nanii konngol ngol fuu, ibiliisa waran itta ngol e berde mabbe pati be ngoondina, sako be kisa. ¹³ Yogaabe ana nanndi e korokaaye. Be nanan konngol ngol, be njabboroo ngol seyo. Kaa ngol walaa dadi e mabbe, wakkati gooto tan be ngoondinta.

* 8:10 Esaaya 6.9

Nde soobee oo wari fuu, be njoppan. ¹⁴ Yogaabe ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. So be nanii konngol ngol tan, be mbittan, sabi sugullaaji aduna e joote jawdi e gidaade yonki cuuman ngol ngol waasa benndude. ¹⁵ Kaa do aawdi ndii saami e leydi mbelndi doo, been ngoni naniroobe konngol ngol berde belde, laabude, so kayba ngol faa ngol rima.

Banndol haala lampa

¹⁶ —Fay gooto hubbataa lampa so hippa hen la'al naa soorna dum ley leeso. Ko wadata dee, sinndan dum, yalla eka yaaynana naatoobe. ¹⁷ Sabi walaa fuu ko jooobi ko banngintaake, walaa ko suudii ko annditataake faa yaltinee sella. ¹⁸ Ndennoo, tiidee e no nanir-don nii, sabi jogiido fuu, beydante. Kaa mo walaa oo, fay ko miilata ana jogii koo teetete.

Inna Iisaa e mijiraaabe Iisaa

¹⁹ Inniiko e mijiraaabe makko worbe ngari e makko, kaa be kebaali yottaade mo saabe jamaa. ²⁰ O haalanaa inna makko e mijiraaabe makko ana ndarii sella ana njidi yiide mo.

²¹ Nii o jaabii, o wii:

—Innam e mijiraaabe am yo nanoobe konngol Laamdo ngol so ngollira dum bee.

No Iisaa waaltiniri henndu

²² Nannde wootere Iisaa e taalibaaabe mum naati laana. O wii be:

—Lummben weendu nduu.

Be ndeerti. ²³ E ley lummbugol ngol, mo daanii. Oon wakkati fuu, henndu mawndu immii, laana kaa heewi ndiyam, ka hosi mutude. ²⁴ Be badii, ebe pinndina mo ebe mbiya:

—Moobbo, Moobbo, miden nii kalkool!

O fini, o jahii e henndu nduu e bemppeeje dee, non fuu wii teen! ²⁵ Caggal dum, o wii be:

—Hoto hoolaare mon woni?

Be kuli, be cunli, ebe mbiyondira e ko'e maabe:

—Ko oo gorko woni? Omo yamira fay henndu e ndiyam, di downtanto mo.

No Iisaa selliniri laddaado tuddiido janaale

²⁶ Caggal dum, be panndoyi leydi Gerasankooobe, peewtondirndi e leydi Galili. ²⁷ Nde o yeenti ndee, gorko laddaado, jeyaado e ngeenndi ndii, joppudo kaddule ko booyi so tuddoyii janaale, wari e makko. ²⁸ Nde o yii Iisaa ndee, o wulli, o diccii yeeso mum, o haali faa toowi, o wii:

—Iisaa, Bii Laamdo Toowdo, ko njid-daa wadude kam? Mido jaage, pati torram.

²⁹ Walaa ko o wiiri non, sinnaa Iisaa yamirii seydaani oo yalta e neddo oo. Oo seydaani ana war-wartannoo e makko cili keewdi. Oon ana geyyetenoo juude e koyde fuu, geyyiree calali, kaa o tayan dum fuu, seydaani oo regina mo ngeenndi, naba mo ley ladde jeereende. ³⁰ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-daa?

O jaabii:

—Mido wiye «Jamaa».

O wii dum non, sabi seydaani'en heewbe ana ngondi e makko. ³¹ Be ndarii ebe ndaarda Iisaa pati o yamira be be naatoya e iduru. ³² Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre. Seydaani'en bee ndaardi mo o durannoo dum'en naatoya e ley girooji dii. O dujanii be. ³³ Be njalti e neddo oo, be naati e ley girooji dii. Sewre ndee fuu diiri, iwi hoore waamnde haayre too, naatoyi e ley weendu nduu, yoolii.

³⁴ Nde duroobe bee njii dum ndee, be ndogi, be njantanoyii dum yimbe ngeenndi ndii e seraaji mum. ³⁵ Been ngari yeewde ko wadi koo. Nde be njottii Iisaa ndee, be tawi laddanoodo oo ana joodii bannge makko, ana boornii kaddule, yeedditii. Nii kulol nanngi be. ³⁶ Yiinoobe dum bee njantanii yimbe no laddanoodo oo selliniraa. ³⁷ Yimbe leydi Gerasa fuu ndaardi Iisaa yoppana dum'en leydi mum'en, sabi kulol manngol nanngi

dum'en. O naati laana, o witti. ³⁸ Mo seydaani mum ribbaa oo, ndaardi Iisaa acca o jokka e mum. Kaa Iisaa wirfintini mo, wii:

³⁹ —Hootu suudu maa, kumpitaa yimbe maa ko Laamdo wadan maa.

O yehi, o ooyinii e ngeenndi ndii fuu ko Iisaa wadani mo koo.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

⁴⁰ Nde Iisaa wartunoo ndee, jamaa oo jabbi dum, sabi yimbe fuu ana ndoomunoo dum. ⁴¹ Non gorko biyeteedo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari e makko, diccii yeeso makko, ndaardi mo o wara galle mum, ⁴² sabi biyum debbo bajjo, mo duubi mum mbaarata e sappo e didi, ana habana yonki.

E ley yaadu Iisaa ton nduu, yimbe billi dum sanne. ⁴³ Debbo gooto, mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi, ana tawaa ton. Ko mo joginoo fuu mo sawrorike faa laabi, kaa fay gooto hebaali sellinde mo. ⁴⁴ Mo iwri caggal Iisaa, mo memi kommbol saaya mum. Don e don yiyyam dam tayi. ⁴⁵ Iisaa wii:

—Homo memi kam?

Kaa nde wonnoo fay gooto jaabaaki, Piyeer wii:

—Moobbo, hakkunde yimbe ngon-daa, ebe billu maa.

⁴⁶ Iisaa wii:

—Won memdo kam, sabi mi maatii won semmbe iwdo e am.

⁴⁷ Nde debbo oo annditinnoo dum suudataako ndee, wari ana sijna, diccii yeeso makko, haali hakkunde yimbe fuu ko saabii so memi mo e no selliri don e don. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam.

⁴⁹ Iisaa tilaaki haalde, faa won iwrufo to hooreejo suudu waajordu oo too, wii Jayrus:

—Biya oo heddaaki, fotaa ko tampinaa moobbo oo hankasen.

⁵⁰ Kaa nde wonnoo Iisaa nanii dum, wii hooreejo suudu waajordu oo:

—Pati hul, hoolam tan, biya oo dadan.

⁵¹ Nde o yottii galle Jayrus ndee, o dalaali fay gooto naadda e makko, so wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oo e inna mum. ⁵² Yimbe bee fuu ndarii ana mboya suka oo, ana conkina semmbe. O wii be:

—Pati mboyyee! O maayaali, o daaniido tan.

⁵³ Kaa be puuytini haala makko, sabi ebe anndi o maayii. ⁵⁴ Iisaa nanngi junngo suka oo, toowni daande, wii:

—Suka, imma!

⁵⁵ Yonki makko warti e makko, o immii don e don. Iisaa yamiri be ndokka mo ko o jaama. ⁵⁶ Saaraabe suka oo kaaynaa. O daalii be pati be kaalana fay gooto ko wadi koo.

9

No Iisaa neliri taalibaa be mum sappo e didon bee

¹ Iisaa noddi taalibaa be sappo e didon bee, hokki dum'en semmbe, hokki dum'en baawde ribbugol seydaani'en e sellingol jawuujji. ² O neli be be ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, be cellina jawbe. ³ O wii be:

—Pati naboree fay huunde e laawol ngol, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nguure, wanaa kaalisi. Kasen duu pati naboron saayaaji didi. ⁴ Galle mo njippi-don e mum fuu, keddo-don don faa nde iw-don don. ⁵ Ngeenndi fuu ndi yimbe mum njabbaaki on, njalton dum, pidon colla koyde mon, faa jeertina be ko be ngadi koo ana boni.

⁶ Be mbitti, ebe ngada ngeenndi e ngeenndi, ebe mbaajoo Kabaaru Lobbo oo, ebe cellina jawbe wonbe e nokkuje dee fuu.

No kabaaru Iisaa jii biri hakkille Hirudus

⁷ Hirudus, hooreejo leydi oo, nde nannoo haala Iisaa ana haalee, hakkille mum jii bii. Sabi won wiyannoobe Yaayaa mo lootogal batisima oo wuurti, ⁸ wobbe ana mbiya annabi Iliyaasa banngi, wobbe kasen ana mbiya gooto e annabaabe aranndeebe bee wuurti. ⁹ Kaa Hirudus wii:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Homo woni oo mo nanan-mi baado hono nii?

Omo tewta yiide dum.

No Iisaa namminiri ujunaaji joy gorko

¹⁰ Nelaabe bee ngarti. Be njantanii Iisaa ko be ngadi koo fuu. O nabi be hedde ngeenndi mbiyeteendi Baytisayda, o teeldi e maɓbe. ¹¹ Jamaa oo nani dum, jokki e makko, o jabɓii be, hedde omo haalana be haala ɓanngugol Laamu Laamɗo oo, o sellini e maɓbe hasindinɓe e sellineede bee. ¹² Nde hiiri ndee, sappo e didon bee battitii mo, mbii mo:

—Yoppitin jamaa oo yaha e geelle e daakaaji piliidi yalla ana keba ɗo njippoo jaama, sabi oo nokku yo ladde.

¹³ O wii be:

—Onon e ko'e mon, ndokkee be ko be jaama!

Be mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi didi tan min njogii, naa so wanaa min coodanoyan bee yimɓe fuu ko jaama dee.

¹⁴ Tawi yimɓe bee ana njaha e ujunaaji joy gorko. O wii taalibaabe makko bee:

—Njoyyiniiree be tunaale-tunaale, wootere fuu capande njoyon.

¹⁵ Be ngadiri non, be njoyyini been fuu. ¹⁶ O ɓami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggittii kammu, o yetti Laamɗo. O tayi buuru oo e liddi dii, o hokki taalibaabe makko bee njeda jamaa oo. ¹⁷ Be fuu be jaami faa be keddi. Taalibaabe bee ndeentini taye keddiide dee, kebbini cagiije sappo e didi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹⁸ Nannde wootere omo teeldi e taalibaabe makko, omo wada duwaawu, kanko tan. O lamndii be, o wii:

—Homo yimɓe mbiyata ngon-mi?

¹⁹ Be njaabii mo, be mbii:

—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won wiyooɓe kasen gooto e annabaabe aranndeeɓe bee wuurti.

²⁰ O lamndii be:

—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—A Almasiihu Laamɗo!

²¹ O yaggini be pati be kaalana dum fay gooto.

No Iisaa ɓannginiri maayde mum e wuurtugol mum

²² O ɓeydi hen kasen, o wii:

—Ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewɗi, mawɓe bee e hooreeɓe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo, o waree, kaa mo wuurtan jannde tataɓere.

²³ Caggal dum, o wii be fuu:

—Muuyɗo jukkude kam fuu, ɗoota yurmaade hoore mum, ɓama leggal mum bardugal* jannde fuu, jokka e am. ²⁴ Sabi muuyɗo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirdo ki sabaabu am, danndan ki. ²⁵ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so halkii yonki mum naa mursii hoore mum? ²⁶ Jaannoriido kam miin e haalaaji am dii fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe ley teddeengal am e ley teddeengal Baabiraado am. ²⁷ Mido haalana on goonga: yoga e wonɓe doo bee maayataa, tawee njiyaali Laamu Laamɗo oo ɓanngii.

No noone Iisaa waylitorii

²⁸ Ko waarata e balde jetti caggal ko o haali dii haalaaji koo, o ɗabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu, o yaadi e Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba. ²⁹ Nde mo duwotoo ndee, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni faa ana njalba. ³⁰ Non worɓe didon ɓanngi, ana kaalda e makko, dum Muusaa e Iliyaasa. ³¹ Be ɓanngidi e teddeengal, ebe kaala haala laawol makko tabitoyoowol Urusaliima ngol. ³² Piyeer e wondiibe mum bee

* 9:23 Maanaa ɓamde leggal mum bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

yo daaninoobe doyngol teddungol, be pini, be njii teddeengal makko, be njii worbe didon wondube e makko bee. ³³ Nde yimbe didon bee ngari faa ceerta e Iisaa ndee, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

Kanko e hoore makko, o anndaano ko o haalannoo. ³⁴ O tilaaki haalde, faa luurde wari, suddi be. Taalibaabe bee kuli sanne nde luurde ndee suddi be ndee. ³⁵ Daande iwri e ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo cubii-mi. Kettindee mo!

³⁶ Ko daande ndee nanaa koo, Iisaa kajum tan gooto tawaa ton. Taalibaabe bee cuudi kabaaru oo. E ley deen jalaade, be kaalanaali fay gooto ko be njii koo.

No Iisaa selliniri suka laddaado

³⁷ Janngo mum, ko be njippii waamnde haayre ndee koo, higgere jamaa jabpii mo. ³⁸ E ley jamaa oo, gorko gooto eewnii, wii:

—Moobbo, mido jaage, tiinna yeewanam biyam gorko, sabi kanko tan njogii-mi.

³⁹ Ladde ana nannga mo, o wulla, o sijnja faa hunduko makko yufa ngufo. Nde yoppataa mo so wanaa caldi makko fuu taya. ⁴⁰ Mi jaagike taalibaabe maa bee ndibba nde, kaa be ndonkii.

⁴¹ Iisaa jaabii, wii:

—Hey yimbe jamaanu bondo be nganaa goondinbe. Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi munande on? Battin biya oo doo!

⁴² Nde suka oo badinoo Iisaa ndee, ladde ndee liibi dum e leydi, hedde ana dimmba dum. Nii Iisaa jahii e ladde ndee, sellini suka oo, totti dum baaba mum. ⁴³ Yimbe fuu kaaynaa saabe baawde Laamdo mawde dee.

No Iisaa bannginiri kasen maayde mum e wuurtugol mum

E ley ko jamaa oo fuu haaynaa e golleeji Iisaa dii koo, o wii taalibaabe makko bee:

⁴⁴ —Onon, piddee noppi mon, nanon ko kaalan-mi: Bii Neddo oo wadete e juude yimbe.

⁴⁵ Kaa be paamaali haala kaa, maanaa makka ana suudanii be, faa be mbaasi annditinde ka. Be kullii lamnditaade mo duu.

Haala burdo teddude

⁴⁶ Non taalibaabe bee ndarii ana njeddondira burdo teddude hakkunde mum'en.

⁴⁷ Nde wonnoo omo anndi ko woni e berde mabbe, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel bannge makko, ⁴⁸ o wii be:

—Neddo fuu jabbiido ngel cukalel e innde am, miin jaati o jabpii. Kasen duu, jabbiido kam, jabbike neldo kam oo. Sabi burdo lo'ude hakkunde mon fuu, kajum woni tedduo.

Haala mo yeddaali en fuu, e men wondi

⁴⁹ Yuhanna haali, wii:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa, min kadii mo, sabi o waldaa e men.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Pati kadee mo dum, sabi mo honnaaki on fuu, e mon wondi.

⁵¹ Nde wakkati mo Laamdo jabbintinta Iisaa dow kammu badinoo, Iisaa e hoore mum fellisi yahan Urusaliima, ⁵² neli nelaabe ardoo dum. Been nelaabe naati e ngeenndi Samariyankoobe ngootiri faa ndaartana mo jippunde. ⁵³ Kaa ndiin ngeenndi jabbaaki mo, sabi Urusaliima o fa'i. ⁵⁴ Nde Yaakuuba e Yuhanna njiinoo dum ndee, mbii:

—Kalfaado, ada yidi min njamira yiite iwa dow kammu duppa be naa?

⁵⁵ Nii o yeecitii be, o ninji be. ⁵⁶ Caggal mum, be njehi ngeenndi ngonndi.

No yimbe mbiiri njokkan e Iisaa

⁵⁷ E ley yaadu mabbe nduu, neddo gooto wii mo:

—Mi jokkete to njahataa fuu.

⁵⁸ Iisaa wii mo:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelna hoore mum fowtinoo.

⁵⁹ O wii neddo goddo:

—Jokkam!

Oon jaabii mo, wii:

—Accu mi iroya baabam tafon.

⁶⁰ Iisaa wii mo:

—Dal maaybe ira maaybe mum'en. Aan kaa, waajoya haala Laamu Laamdo oo.

⁶¹ Goddo kasen wii mo:

—Mi jokkan e maa, Moobbo, kaa accu mi waynoyoo galle am tafon.

⁶² Iisaa jaabii mo, wii:

—Neddo fuu nanngudo jalo sari nde yeeyii, walaa ko nafata e Laamu Laamdo oo.

10

*No Iisaa neliri taalibaa*be mum capande njeddon e didon

¹ Caggal dum, Iisaa subii e ley taalibaa be mum capande njeddon e didon, neliri be didon didon, be ardoo dum e ngeenndi fuu e nokku fuu do o haannoo yaade, kanko e hoore makko. ² O wii be:

—Gese benndude ana keewi, kaa hettoobe keewaa. Ndennoo, jaagee Jom kettal oo nelda hettoobe to hettantee too. ³ Njehee, mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. ⁴ Pati naboree fay huunde, wanaa dannga, wanaa mbasu, wanaa pade. Pati njowtee fay gooto e dow laawol. ⁵ Galle mo naataton fuu, njowton joomum'en tafon, mbiyon: «Yo jam wonu e oo galle!» ⁶ So neddo jom jam won don, duwaawu mon hewtan dum. Kaa so walaa, duwaawu mon oo watan e mon. ⁷ Njippo-don e oon galle. Ko be ndokki on fuu jaamon, njaron, sabi golloowo ana haandi e njobdi mum. Pati ngadee naata-yalta e ley galleeji. ⁸ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on njaabbaama, ko ngaddane-don fuu jaamon. ⁹ Cellinon jawbe be taw-don don fuu, mbiyon yimbe ngeenndi ndii: «Laamu Laamdo battiima on.» ¹⁰ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on njaabbaaka e mum, njalton e mbeddaaji mum, mbiyon: ¹¹ «Min piddee e mon fay colla ngeenndi mon takkinooka e koyde amen. Kaa dum e taweede, anndee Laamu Laamdo battiima.» ¹² Mido haalana on: jannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo Sodooma* ngoo naawde.

¹³ Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley mon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hoduube ton bee tuubanno law, tawete be boornike licce caakuuji, be njoodike e ndoondi, faa be kollita tuubugol maabe. ¹⁴ Saabe dum, jannde darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ¹⁵ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maaybe.

¹⁶ O haalani taalibaa be makko kasen:

—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanike neldo kam oo duu.

¹⁷ Capande njeddon e didon bee ngartidi e seyo, mbii:

—Kalfaado, fay seydaani'en bee dwtanike min saabe innde maa.

¹⁸ O wii be:

—Mi yii Ibiliisa ana iwa dow kammu, ana saamira no suraango nii. ¹⁹ Mi hokkii on baawde yaabude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade konnee fuu. Fay huunde torrataa on abada. ²⁰ Kaa noo, pati ceyoree ko seydaani'en dwtanii on koo. Ceyoree ko inde mon mbinndaa dow kammu koo.

Haala seyo Iisaa

²¹ Oon wakkati fuu, Ruuhu Ceniido hebbini Iisaa seyo. Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilanteebe e anndube, bannnginan-daa dum cukaloy. Jaati, Baabiraado, hono non worri, sabi dum wel

* 10:12 Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Pudfoode 19.1-29

maa. ²² Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, kajum e mo Bajjo oo muuyi bannginande dum fuu.

²³ Caggal dum, Iisaa yeecitii taalibaabe bee, gunndii dum'en, wii:

—Gite jiyooje ko njiyaton koo, mbelii hoore! ²⁴ Sabi mido wiya on: annabaabe heewbe e kaanankoobe heewbe njidiino yiide ko njiyaton koo, njiyaali, njidiino nande ko nanaton koo, nanaali.

Banndol haala Samariyanke moyyo

²⁵ Non, jannginoowo Sariya gooto immii faa hora mo, wii:

—Moobbo, hono kaan-mi wadude faa mi heba nguurdam nduumiidam?

²⁶ Iisaa jaabii mo, wii:

—Kodum winndii e Sariya? Kodum njanngu-daa ton?

²⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa bernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkille maa fuu. Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.†

²⁸ Iisaa wii mo:

—Jaabu maa moyy'ii. So a wadii non, a heban nguurdam dam!

²⁹ Kaa jannginoowo Sariya oo ana yidi heedude e goonga, wii mo:

—Homo woni tanaa am?

³⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Nannde wootere gorke gooto iwi Urusaliima, ana fa'i Yeriko. E ley yaadu makko nduu, o hawri e yanoobe, be boli mo, be pii mo faa be njoppi mo wanaa guurdo mo wanaa maaydo. ³¹ Forri e jottinoowo sadaka gooto ana warannoo e laawol ngol. Nde o yiinoo janaado oo ana lelii ndee, o woorti dum, o yabbi. ³² Lewinke‡ gooto, kajum duu wari tawi mo don, yii mo, woorti mo, yabbi. ³³ Samariyanke dawdo wari e makko, yii mo, yurminaa, ³⁴ badii mo, sawriri barme makko nebam e peguujam, fiili hen licce. Caggal dum, o waddini dum daaba makko, o nabi dum e jippunde hobbe, o hinnii dum. ³⁵ Janngo mum, o itti buudi cardi didi, o hokki njaatigi mum oo, o wii dum: «Hinna mo. So almusadda makko burii dum, so mi wartii, mi tottete.»

³⁶ Nde Iisaa tilii banndol ngol ndee, wii:

—E miilo maa, homo e taton bee laatii tanaa janaado oo?

³⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Jurmiido mo oo.

Iisaa wii mo:

—Aan duu, yaa, wadoy hono non!

No Iisaa jippanorii Marta e Mariyama

³⁸ E laawol mabbe ngol, Iisaa fañi ngeenndi ngootiri, debbo biyeteedo Marta jippini mo. ³⁹ Marta ana jogii mijiraado biyeteedo Mariyama. Oon ana joodii sera koyde Iisaa, ana nana haala mum. ⁴⁰ Kaa Marta, no gollleeji dii keewiri nii tan woni e hakkille mum, wari, wii:

—Moobbo, a hillaaka ko mijam oo daldi kam golle oo koo naa? Wii mo o immoo, o walla kam!

⁴¹ Moobbo oo jaabii mo, wii:

—Marta, Marta, ada tampina hoore maa kulle keewde, ada jiiba hakkille maa. ⁴² Kaa huunde wootere tan woni ko neddo hasindini e mum. Mariyama subike ko moyyi koo, o teetataake dum duu.

11

No Iisaa jannginiri taalibaabe mum no duwortee

† 10:27 Fillitagol Tawreeta 6.5, Lewinkoobe 19.18 ‡ 10:32 Yimbe lejol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

¹ Nannde wootere, Iisaa ana wada duwaawu e nokku gooto. Nde o tilinoo ndee, gooto e taalibaabe makko bee wii mo:

—Moobbo, janngin min no min nduwortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaabe mum nii.

² O wii be:

—So odon nduwoo, nii mbiyaton:

Baabiraado,
yo innde maa teddine.

Yo Laamu maa war.

³ Hokku min nannde fuu naamdu heyooru min.

⁴ Yaafa min luutti amen,
sabi miden njaafuu toojube min fuu.

Pati accu min ceytee.

⁵ O wii be kaseen:

—So gooto mon yehii to gidoo mum hejjere jemma, wii dum: «Gidam, namlam buuruuje tati, ⁶ mi hebii kodo jooni, mi walaa ko mi holla dum», ⁷ yalla gidoo maa oo ana jaabe to ley galle too, wiye: «Pati torram, sabi damal ngal cokaangal, sukaabe am duu yo leliibe, mi waawaa immaade faa mi hokke fay huunde»? ⁸ Midoo wiya on: fay so o immaaki o hokkire saabe a gidoo makko, waajibi mo immoo, mo hokke hakke ko kasindin-daa e mum fuu, kammari ko tekkin-daa naagunde maa ndee koo. ⁹ Miin, midoo wiya on: naagee, on keban, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ¹⁰ Sabi naagiido fuu, heban, tewtudo fuu, yiitan, calmindoo fuu, udditante. ¹¹ Homo woni e mon baabiraado mo biyum naagotoo liingu so hokka dum mboddi? ¹² Naa naagoo dum bocconde, hokka dum yaare? ¹³ No mbonir-don fuu, odon ndokka bibbe mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondoo dow kammu oo. Naagiido mo Ruuhu Ceniido fuu, o hokkan dum mo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

¹⁴ Nannde wootere, Iisaa ana ribbana neddo gooto seydaani muumfinnoodoo dum. Nde seydaani oo yalti ndee, muumfunoodoo oo watti haalde. Jamaa oo haaynaa. ¹⁵ Kaa yoga e mabbe ana wiya:

—«Beelsebul», hooreejo seydaani'en oo o ribbirta seydaani'en bee!

¹⁶ Wobbe ndaardi mo taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu faa itta koro makko.

¹⁷ Nde wonnoo omo anndi miilooji mabbe, o wii be:

—Laamu fuu pecciido ana haba e hoore mum, bonan, maadiiji mum fuu ngurjan e leydi. ¹⁸ So Ibiliisa e hoore mum fecciima, hono laamu mum heddortoo? Nde wonnoo on mbii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en bee. ¹⁹ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yimbe mon bee nee, homo ndibbirta be? Yimbe mon bee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁰ Kaa so baawde Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon. ²¹ Gorko jom semmbe jogiido kaafaawi, so haybii galle mum, jawdi mum reenoto. ²² Kaa so burdo dum semmbe yanii e mum, jaalike dum, teetan joomum kaafaawi ki fawnoo hoolaare e mum kii, fecca jawdi mum ndii e wobbe. ²³ Mo waldaa e am fuu yo gajo am. Mo moobtidataa e am fuu yo caakoowo.

²⁴ So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiilooyo e nokkuuje joorde, tewta do noottinoo. So mo hebaali, mo wiyen: «Midoo nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» ²⁵ So mo wirfitike, mo tawan galle oo ana wuuwaa, ana moyyinaa ana paraa faa woodi. ²⁶ Nden, mo wirfitoo, mo waddoya seydaani'en njeddon burbe mo bonde, be naata e galle oo, be koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde.

²⁷ Nde o haalata dum ndee, debbo gooto ana hakkunde jamaa oo, toowni daande mum, wii:

—Debbo caawdo ma so muynin maa, welii hoore!

²⁸ Non Iisaa jaabii, wii:

—Welbe hoore dee, nanoobe konngol Laamdo so njokka ngol bee!

No jamaa ndaardiri taagumansa

²⁹ Nde wonnoo jamaa oo ana billondira e makko sanne, o fuddi wiide:

—Yimbe jamaanu jooni yo yimbe bonbe. Ebe ndaara holleede taagumansa, kaa be kollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ³⁰ Sabi no Yuunusa laatanorii Niniwenkoobe taagumansa nii, hono non Bii Neddo oo duu laatanortoo yimbe oo jamaanu taagumansa. ³¹ Nannde darngal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liɓa dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana won doo! ³² Nannde darngal, yimbe Niniwe duu immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liɓa dum'en. Sabi be tuubii gila nde be nannoo waaju annabi Yuunusa ndee. Haya, burdo Yuunusa won doo!

Haala fooyre caldi

³³ Iisaa wii kasen:

—Fay gooto hubbataa lampa so suuda dum naa hippa e mum kaakol. So lampa hubbaama, sinndete, yalla ana yaaynana naatoobe. ³⁴ Gite maa ngonni lampa caldi maa. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu nibban. ³⁵ Ndennoo, haybu pati fooyre wonnde e maa ndee nibba. ³⁶ Sabi so caldi maa fuu keewii fooyre, tawa walaa fuu salndu maa wonndu e nimre, di fuu di pooyniran no lampa fooynirante nii.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginoobe Sariya

³⁷ E ley ko Iisaa waajotoo koo, Farisanke gooto noddi dum bottaari. O nootoyii dum galle mum, o joodii faa o jaama. ³⁸ Farisanke oo haaynaa nde yiinoo o lootaali juude fade makko jaamde.* ³⁹ E ley dum, Iisaa wii mo:

—Onon Farisa'en, odon lawya caggal kore loode e caggal lehoy, tawee nee, berde mon ana caawi nguykaaji e boneeji! ⁴⁰ Jaahili'en! Tama wanaa Tagudo dow oo tagi ley oo duu? ⁴¹ Ittiree sadakaaji mon dii berde laabude. Nden, ko heddi koo fuu daganto on.

⁴² Bone yanan e mon, onon Farisa'en. Sabi odon ittana Laamdo jakka naanaa, odon ittana dum jakka danndi e ko tutaton fuu. Kaa odon njeebii foocitaare, odon njeebii yidude Laamdo. Tawee nee, kapum kaanno-don wadude tawee on njeebaaki ko heddi koo. ⁴³ Bone yanan e mon, onon Farisa'en! Sabi odon njidi joolle lobbe e ley cuudi baajordi, odon njidi salmineede calminaali teddungal e luumooji. ⁴⁴ Bone yanan e mon. Sabi odon nanndi e janaale de ngalaa maande, de yimbe njahata e mum, tawee anndaa.

⁴⁵ Gooto e jannginoobe Sariya jaabii Iisaa, wii:

—Moobbo, no kaalirtaa nii, ada hoyna min minen duu.

⁴⁶ Iisaa jaabii, wii:

—Onon jannginoobe Sariya bee duu, bone yanan e mon! Sabi odon ndonndina yimbe donnge teddude, tawee onon e ko'e mon, on memirtaa de fay hoore fedeendu mon.

⁴⁷ Bone yanan e mon, sabi odon maha janaale annabaabe be njaatiraabe mon mbari bee. ⁴⁸ Ndennoo, onon, on ceettiima golle maɓbe oo ana weli on. Sabi kambe, be mbarii annabaabe, onon, odon maha janaale mum'en! ⁴⁹ Dum nee, Laamdo hakkilante oo wii:

«Mi neldan be annabaabe e nelaabe, be mbara yoga, be torra yoga.» ⁵⁰ Dum wadi so yiyam annabaabe njuppaadam gila e puddoode aduna oo dam, ana yobtee e yimbe oo jamaanu. ⁵¹ So goonga dee, mido wiya on: yiyam gila Haabiila faa Jakariyaa baraado hakkunde ittirde sadaka ndee e suudu Laamdo nduu, dum fuu dum yobete e oo jamaanu.

⁵² Bone yanan e mon, onon jannginoobe Sariya! Sabi on teetii cokitirgal anndal, on naataali onon e ko'e mon, kasen duu on kadii naatoobe bee naatude.

⁵³ Nde Iisaa iwi don ndee, dunkee'en Sariya e Farisa'en ana mettaa e mum sanne sanne. Ana lamndoo mo kulle keewde, ⁵⁴ hedde ebe tuufana mo faa be keba e makko haala ka be nannginira mo.

* 11:38 Ngol lootugol juude habbaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum foocitanoo diina wadiraa.

¹ Ko foti ujunaaji ujunaaji yimbe kawriti faa ana njaabondira. Nden Iisaa wii taalibaabe mum bee:

—Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en, dum woni be naafigi'en. ² Walaa fuu ko suudii ko banngintaake, walaa sirri mo saakataake. ³ Dum saabii huunde fuu ko kaal-don ley nimre nantete ley fooyre. Kasen duu ko ngunndi-don ley cuudi fuu, ooynete dow beneeji.

⁴ Mido haalana on, onon gidiraaabe am: pati kulee waroobe yimbe be ngalaa fuu ko mbaawi caggal majjum bee. ⁵ Mi hollan on mo kaan-don hulde: kulee baroowo neddo baawdo tippaade dum ley jahannama. So goonga dee, mido wiya on: oon kaan-don hulde! ⁶ Tama biiwuuji joy coottataake buudi didi? Laamdo yeggitataa fay gootel e majji. ⁷ Onon, fay leebi ko'e mon fuu ko limaa faa laabi. Ndennoo, pati kulee, sabi onon buri biiwuuji keewdi teentilaade.

⁸ Mido wiya on: ceettaniido kam hakkunde yimbe fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi settanto dum yeeso malaa'ika'en Laamdo. ⁹ Kaa calaniido kam hakkunde yimbe, salante yeeso malaa'ika'en Laamdo. ¹⁰ Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ¹¹ So on nabaama e cuudi baajordi naa yeeso hooreebe naa kaanankooobe, pati mbembe-don ko njaaboto-don, naa ko kaalaton, ¹² sabi Ruuhu Ceniido oo anndinan on oon wakkati fuu ko kaan-don haalde.

Banndol haala arsukunte pamaro hakkille

¹³ Won biido e ley jamaa oo:

—Moobbo, wii mawnam oo hokka kam ngedu am e ndonu amen oo.

¹⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Hey aan! Homo wadi kam caroowo mon naa peccoowo jawdi mon?

¹⁵ O wii jamaa oo:

—Ndeentee e joote, sabi wanaa jawdi wuurnata neddo fay so tawaa mo arsukunte.

¹⁶ O haalani be banndol, o wii:

—Arsukunte gooto, gese mum moyyunoo faa sanne. ¹⁷ O miilii e hoore makko: «Hono ngadan-mi? Sabi mi walaa fuu do mi moobta jamri am ndii. ¹⁸ Eyyoo! Mi wurjinan beembe am dee, mi maha godde burde de manngu, mi moobta hen jamri am ndii e ngalu am fuu, ¹⁹ mi wiya hoore am: A hebii ngalu baawdo jogaade ma duubi kuurdi, hankasen fowtu, jaamaa, njaraa, mbelto-daa.» ²⁰ Kaa Laamdo wii mo: «Pamaro hakkille! Yonki maa ittete e oo doo jemma. Homo heettata e ko paggiti-daa koo?» ²¹ Nii woni sifa neddo fuu paggitaniido hoore mum jawdi aduna, wanaa galo yeeso Laamdo.

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²² Caggal dum, o wii taalibaabe makko bee:

—Dum saabii so mido wiya on: pati cujlane e ley nguurndam mon ko jaamaton e ko boornoto-don. ²³ Sabi nguurndam buri nguure, terde buri koltal. ²⁴ Yeewee daawle dee: de aawataa, de kettataa, de ngalaa caakuuji, de ngalaa beembe, kaa Laamdo ana jammina de. Onon, odon buri pooli dii teentilaade do woddi! ²⁵ Homo e mon waawi beydude e balde mum fay jalooma gooto kammari sugulla mum? Walaa. ²⁶ Ndennoo, so tawii on mbaawaa wadude fey hono dum e famdude, ko saabii so odon cujlana ko heddii koo? ²⁷ Yeewee piindijji no peertirta. Di tampataa, di mottataa. Haya mido wiya on: Suleymana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ²⁸ Laamdo ana holtina leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, sako onon, onon famdube hoolaare! ²⁹ Pati kiinne ndaartude naamdu e yardu, pati mbembe-don! ³⁰ Sabi dee kulle fuu yimbe aduna tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon ana anndi odon kasindini e majjum. ³¹ Ko kaan-don wadude dee, ndaartee Laamu Laamdo. Ko heddii koo, on beydante dum.

³² Pati kulee, onon sewre famarde, sabi Baabiraado mon ana seyorii hokkude on Laamu oo. ³³ Coottee jawdi mon fuu, cakko-don. Moyyinanee ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogo-don jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo badataako, mooyu duu bonnataa. ³⁴ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Banndol haala lanndiniibe jabbaade kalfaado mum'en

³⁵ —Kumee, kubbee lampaaji mon. ³⁶ Laatee hono yimbe lanndinaniibe jabbaade kalfaado mum'en nde wartata kuurtungu, faa udditana dum don e don so salminii. ³⁷ Kaadime'en be kalfaado mum'en tawi daanaaki, mbelii hoore. Mido haalana on goonga: o humoto, o joyyina be faa be jaama, o wara o gollana be. ³⁸ So o wartirii didabere jemma naa so tatabere jemma, be o tawri non bee, mbelii hoore.

³⁹ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataa o naata galle mum. ⁴⁰ Onon duu, lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

⁴¹ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, ngol banndol, minen tan kaaldu-daa naa yimbe fuu?

⁴² Iisaa jaabii, wii:

—Homo woni golloowo koolniido, hakkilante, mo kalfaado mum halfinta maccube mum hokka dum'en nguure mum'en? ⁴³ Oon golloowo mo kalfaado mum warti so tawi ana golla golle mo halfinaa oo, welii hoore. ⁴⁴ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁵ Kaa so golloowo oo wii e hoore mum kalfaado mum oo booyii wartaali, hedde ana fiya maccube e horbe, ana jaama ana yara ana sigira, ⁴⁶ nden, kalfaado oo wartiran jalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde be nganaa hoolniibe. ⁴⁷ Golloowo anndudo ko kalfaado mum yidi, mo lanndinaaki fay huunde, mo gollaali ko kalfaado mum yidi, fiyete boggi keewdi. ⁴⁸ Kaa golloowo mo anndaa ko kalfaado mum yidi, so wadii ko fiyata dum, fiyete boggi seeda. Dokkaado ko heewi, lamndete ko heewi. Kalfinaado ko heewi, lamndete ko buri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

⁴⁹ —Mi wardii wedaade yiite e leydi ndii. Mido heppi nge hubbaali! ⁵⁰ Won lootogal batisima naawngal ngal lootetee-mi. Mido heppi dum wadaali. ⁵¹ Odon miila jam ngardumi e leydi ndii naa? Wanaa! Mido wiya on: seenndude yimbe ngardu-mi. ⁵² Gila jooni yimbe njoyon ley galle gooto ceeran, taton bee kaba e didon bee, didon bee kaba e taton bee. ⁵³ Baabiraado haban e biyum gorko, biddo gorko haban e baaba mum, inniraado haban e biyum debbo, biddo debbo haban e inna mum, debbo bamaado haban e esum debbo.

Haala seenndude mbaadiiji

⁵⁴ Iisaa wii jamaa oo kasen:

—So on njii luurde ana iwra hiirnaange tan, on mbiyan nde toban. Laatorto hono non duu. ⁵⁵ So henndu baleeri wibbi, on mbiyan wulan taw. Hono non laatortoo duu. ⁵⁶ Onon naafigi'en! Odon mbaawi seenndude mbaadi leydi e kammu, ko wadi so on mbaawaa seenndude mbaadi oo doo jamaanu?

⁵⁷ Ko saabii so on mbaawaa anndande ko'e mon ko woni foocitaare? ⁵⁸ So ada yaada e mo kabu-daa faa cardoyon, ndaartu rewritinde e makko gila e laawol, pati o nabe to caroowo, so caroowo oo hokke kayboowo kasu, kayboowo kasu oo duu udde. ⁵⁹ Mido haalane: abada a yaltataa, so a yobaali ko ndewete-daa koo faa laaba.

13

Haala tuubugol e halkagol

¹ E oon wakkati, won warbe so kumpiti Iisaa ko hewtii Galilinkooobe yogaabe. Be mbii Pilaatu* jillondiriino yiyyam mabbe e yiyyam sadakaaji mabbe. ² Iisaa jaabii be, wii:

—Odon miila bee Galilinkooobe torraabe buri luuttude diina Galilinkooobe heddiibe bee naa? ³ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-don. ⁴ Naa odon miccideo sappo e njetton be suudu Silowam toowndu nduu saami e mum'en faa maayi bee? Odon miila kambe buri Urusaliima fuu junuubu naa? ⁵ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-don.

* 13:1 Pilaatu yo hooreejo leydi Yahuudiya.

⁶ Caggal dum, o wadani 6e ngol banndol:

—Neddo gooto tutiino ibbi ley ngesa mum. O wari tefude ki, kaa o tawaali e makki fay huunde. ⁷ Non o wii golloowo ngesa oo: «Hikka woni duubi tati, hitaande fuu mi waran faa mi teba ki, mi tawa ki rimaali. Feyyu ki! So walaa ko ki nafata, ko saabii so eki itta semmbe leydi ndii?» ⁸ Golloowo oo wii mo: «Kalfaado, yoppu ki doo faa mawuuri. Doo e nden, mi gaawtoto foomre makki, mi wada hen birgi. ⁹ Ana moyya ki rima doo e mawuuri. So ki rimaali, peyyaa ki.»

No Iisaa selliniri debbo ley jalaande fowteteende

¹⁰ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana darii ana waajoo ley suudu waajordu wooturu. ¹¹ Debbo gooto mo ladde jawni duubi sappo e jetti ana tawaa don. O turiido tan, o waawaa dartaade fey. ¹² Nde Iisaa yiinoo mo ndee, noddii mo, wii mo:

—Banndam debbo, a dadii e jaw maa oo.

¹³ Iisaa fawi juude mum dow makko, non o dartii cot! Hedde omo yetta Laamdo. ¹⁴ Jaka hooreejo suudu waajordu oo mettaama ko Iisaa sellini neddo ley jalaande fowteteende koo, wii yimbe bee:

—Balde jeegom kaande golleede ana ngoodi. E deen balde kaan-don warde sellineede, wanaa e jalaande fowteteende.

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Naafigi'en! Wanaa homo e mon fuu ana humta nagge mum naa ndakiiwa mum jalaande fowteteende yarnoya dum naa? ¹⁶ Oo debbo taanii Ibarahiima, mo Ibiliisa habbiri duubi sappo e jetti, haanaa humteede jalaande fowteteende naa?

¹⁷ Nde Iisaa haalnoo dum ndee, waybe mum bee fuu njaagii faa walaa seese. Kaa jamaa oo fuu ana seyii e dow kaayeeffiji di o wadata dii.

Banndi haala Laamu Laamdo

¹⁸ Iisaa wii:

—Hono Laamu Laamdo wa'i? Kodum nanndinan-moo-mi? ¹⁹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo bami, aawi e sardiye mum. Ngeeyu oo fudi, laatii lekki faa pooli ana jiba cuudi e cabe mum.

²⁰ O wii kasen:

—Kodum nanndinan-mi e Laamu Laamdo oo? ²¹ Omo nanndi e yuufinirdi ndi debbo bami, so jiibi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

Haala damal paadungal

²² Iisaa ana fa'i Urusaliima, ana faja geelle e gure fuu, ana waajoo. ²³ Neddo gooto lamndii mo:

—Moobbo, yimbe seeda tan kisata naa?

O wii 6e:

²⁴ —Tiinnee naatiron damal paadungal ngal, sabi mido wiya on: heewbe njidan naatude, ndonka. ²⁵ So jom galle oo immiima sokii damal ngal, onon on keedii sella odon calma, odon mbiya: «Kalfaado, udditan min!» o jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don!» ²⁶ Nden, on ndaroto odon mbiya: «Min jaamdii e maa, min njardii e maa, a waajike e daalaaje amen.» ²⁷ Mo jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don. Ngoddee kam, onon oonii6e!» ²⁸ On njiyan Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kanum e annabaabe fuu ley Laamu Laamdo, tawa onon odon mbedaa sella. Nannde nden on mboyan, on neryondiran jiiye kammari mimsee mon. ²⁹ Yimbe iwran funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, njoodoo jaamda ley Laamu Laamdo. ³⁰ Nden yoga e caggalaabe laatoto ardiibe, yoga e ardiibe laatoto caggalaabe.

No Iisaa sunlirani yimbe Urusaliima

³¹ E oon wakkati fuu, yoga e Farisa'en ngari, mbii mo:

—Iw doo, njahaa e laawol maa, sabi Hirudus kaananke oo ana tewta no warde.

³² O wii 6e:

—Njehee mbiyoyee ndofu oo: «Miin, mi ribban laddeji, mi sellinan jawbe hannde e janngo. Nalooma tatabo oo mi timminan golle am fuu. ³³ Kaa ana tilsi mi yaha hannde e janngo e fabbi-janngo, sabi annabaajo haanaa maayde so wanaa ley Urusaliima.»

³⁴ Hay yimbe Urusaliima, on mbarii annabaabe, on mbardii nelaabe e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde bibbe mon no cofal hawrintinirta bibbe mum ley biifoole mum nii. Kaa on njabaali. ³⁵ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. Mido wiya on: on njiyataa kam so wanaa faa wakkati mo mbiyaton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»†

14

No Iisaa selliniri gorko uppudo

¹ Wadiino e ley jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana wonnoo e galle hooreejo Farisa'en gooto faa jaama. Tawanoobe ton bee ngattani mo hakkille ² kammari neddo uppudo ana tawanoo don. ³ Iisaa haaldi e jannginoobe Sariya e Farisa'en, wii:

—Sellinde jawdo ley jalaande fowteteende, ana dagii naa dagaaki?

⁴ Be fuu, be mbii teen. E oon wakkati, o memi jawdo oo, o sellini dum, o yoppiti dum.

⁵ Caggal dum, o wii be:

—Homo e mon biyum naa ngaari mum saamata e bunndu waasa yaltinde dum don e don, fay so dum jalaande fowteteende?

⁶ Be ndonki jaabaade mo e majjum.

Haala subaade joolle e noddude yimbe

⁷ Nde Iisaa yiinoo noddaabe bee ana cuboo joolle burde teddude ndee, o waajii be, o wii:

⁸ —So a noddaama kuurtungu, pati jooda e joonnde burnde teddude. Sabi burdo ma teddude ana waawi warde, ⁹ noddudo on oo wara, wiye: «Hokku oo doo joonnde ndee!» Nden, a yaagoto joodoyaade e joonnde burnde leydude ndee. ¹⁰ So a noddaama kuurtungu, joodoya caggal, yalla noddudo ma oo ana wara, wiye: «Gido, heettu yeeso gaa!» Nden, dum laatante teddungal yeeso noddaabe bee fuu. ¹¹ Sabi mawninkiniido fuu, leydinte, leydinkiniido teddinte.

¹² O wii noddudo mo oo duu:

—So ada nodda yimbe botaari naa hiraande, pati noddu gidiraaabe naa banndiraabe naa sakiraabe naa taakallemme'en maa tawaabe yo arsukunte'en. So be noddite, dum laatoo mbarjaari maa. ¹³ So a wadii waliima, noddu misikiina'en e wooybe e bonnguuabe e wumbe. ¹⁴ Nden, a welan hoore, sabi been ngalaa ko njobire, a yobete pannde immital foocitiibe.

Banndol haala waliima

¹⁵ Gooto e jaamoobe bee, nde nani haala kaa ndee, wii mo:

—Naamoyoowo ley Laamu Laamdo, welii hoore.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Gorko gooto wadiino waliima, noddi yimbe faa heewi. ¹⁷ Nde jaamdu nduu tilinoo ndee, o neli kaadime makko to yimbe bee, wiya: «ngaree, waliima oo lanndinike.» ¹⁸ Be fuu, gooto gooto, be pudfi ujaade. Gooto wii: «Mi soodii ngesa, ana tilsi mi yaha mi yiyoya nga, njafo-daa kam.» ¹⁹ Goddo wii: «Mi soodii ga'i demooje sappo e jale sari joy. Mido yidi hornoyde di, njafo-daa kam.» ²⁰ Goddo kasen wii: «Mi jommbaajo, dum saabii so mi hebataa warde.» ²¹ Kaadime oo warti, haaltani dum kalfaado mum. Oon bilaa, wii mo: «Yaa law ley boli e dinngiraaji ngeenndi ndii, noddoyaa misikiina'en e wooybe e wumbe e bonnguuabe.» ²² Kaadime oo warti, wii: «Kalfaado, ko mbii-daa koo fuu wadaama, kaa faa jooni yolanne ana heddi.» ²³ Kalfaado oo wii kaadime oo: «Yaa dow dati jaajudi e paadudi. Mo kebu-daa fuu, ndooldinaa dum wara naata, yalla suudu am nduu ana huufa. ²⁴ Sabi mido wiya on: fay gooto e be noddunoo-mi bee meedataa jaamdu am.»

† 13:35 Jabuura 118.26

No neddo laatortoo taalibbo Iisaa

²⁵ Yimbe heewbe ana njaada e Iisaa. O yeecitii, o wii be:

²⁶ —Gardo e am fuu, sinaa mi burana dum inna mum e baam mum e jom suudu mum e sukaabe mum e mijiraabe mum e mawniraabe mum, mi burana dum fay kajum e hoore mum. So wanaa dum, joomum waawaa laataade taalibbo am. ²⁷ Kasen duu, mo bamaali leggal mum bardugal jokka e am fuu, waawaa laataade taalibbo am. ²⁸ So won muuydo e mon mahude suudu toowndu, wanaa joomum joodoto tafon, hiisoo ko hasindini e mum, yeewa so ana jogii ko biltata dum naa? ²⁹ So wanaa dum, so joomum diidii tajjaali, jiido mo fuu jalan mo, ³⁰ wiya: «Yeewee oo neddo diidii, ronkii tajjude.» ³¹ Kasen, so kaananke yehii faa habooya e kaananke goddo, o miilataako tafon yalla worbe ujunaaji sappo ana mbaawi jabbaade worbe ujunaaji noogay faa kaba e mum? ³² So mo waawaa jabbaade dum, o wadan e mum nelaabe gila yottaaki badaaki, faa jam wada hakkunde mabbe. ³³ Hono non, fay gooto e mon waawaa laataade taalibbo am so yoppaali ko jogii fuu.

³⁴ Lamdam ana moyyi, kaa so dam noottii lammude, kodum lamminta dam kasen?

³⁵ Walaa fuu do dam waawata naftoreede, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Dam tippete sella.

Jom nowru fuu yo nanu.

15

Banndol haala mbaalu majjudo

¹ Duwaajne'en e luuttoobe hono mum'en fuu ana badinoo mo faa kettindanoo mo.

² Farisa'en e dunkee'en Sariya ana nurjurta, ana mbiya:

—Oo ana jabboo luuttoobe ana jaamda e mum'en!

³ E ley dum, o wadani be ngol banndol, o wii:

⁴ —So gooto mon ana jogii baali teemedere, majjiraama mbaalu gooto, wanaa yoppa capande jeenay e jeenay dii fuu ley ladde tewtoya majjudo oo faa yiita dum naa? ⁵ So o yiitii mo, o towiran dum seyo. ⁶ Nde o warti galle makko fuu, o hawrintinan gidiraabe makko e taakallemme'en makko, o wiya dum'en: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbaalu am majjunoodo oo.» ⁷ Mido haalana on: hono non seyo laatortoo dow kammu so luuttoowo gooto tuubii. Engo buri seyo capande njeenayon e njeenayon fooccitiibe be kasindinaa e tuubal.

Banndol haala mbuudu cardi majjudo

⁸ —Naa, so debbo ana jogii buudi cardi sappo, majjiraama hen gooto, hubbataa lampa, wuuwa galle oo, tewtira mbuudu oo hakkille faa yiita dum naa? ⁹ So o yiitii mo, o hawrintinan gidiraabe makko e taakallemme'en makko, o wiya: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbuudu am majjunoodo oo.» ¹⁰ Mido haalana on: hono non malaa'ika'en Laamdo ceyortoo so luuttoowo gooto tuubii.

Banndol haala biddo kalkiido

¹¹ Iisaa wii kasen:

—Gorko gooto ana joginoo bibbe worbe didon. ¹² Mijiraado oo wii baam mum: «Baaba, hokkam ngedu am e jawdi ndii.» Ndennoo, baabiraado oo fecci jawdi mum ndii hakkunde mabbe. ¹³ Wadi balde seeda, mijiraado oo reentini ko jogii fuu, dawii, yehi leydi ngoddundi. Ton o bonniri ngedu makko oo fuu e fijirde. ¹⁴ Nde o timminnoo ndee, yobere bonnde wadi e ndiin leydi, o fuddi tampude. ¹⁵ O yehi o takkoyii e gorko jeyaado e ndiin leydi. Oon neldi mo gese mum faa mo duranoya dum girooji. ¹⁶ Omo muuyannoo fay naamde naamdu girooji dii, kaa fay gooto hokkaali mo. ¹⁷ Nde hakkille makko wartunoo ndee, o wii hoore makko: «Gollanoobe baabam jaaman faa njoppa, miin mido maaya doo yobere. ¹⁸ Mi immoto, mi hoota galle baabam, mi wiya dum: Baaba, mi toonii Laamdo, mi toonii ma, ¹⁹ mi haanaa fay wiyeede biya. Ndennoo, jogoram no gooto e golloobe maa bee nii!» ²⁰ Oon wakkati fuu, o immii o fa'i to baabiiko. Baaba oo soynii mo to woddi, bernde mum heccidi, dogi maabii mo. ²¹ Biddo oo wii mo: «Baaba, mi

toojii Laamdo, mi toojii ma, mi haanaa fay wiyeede biya.»²² Non baaba oo wii golloobe mum: «Njaawnee, ngaddoyee saaya burka fuu moyyude boornon mo, ngadanon mo felfelde e fedeeendu makko, ngadon pade e koyde makko.»²³ Ngaddon ngaari njarnaandi faa fayi ndii duu, kirson dum faa jaamen, mbelto-den.²⁴ Sabi biyam oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.» Nii be puddi weltaare.

²⁵ E ley dum, biddo hammadiijo oo iwri gese. Nde o badinoo yottaade galle oo ndee, o nani bawdi e dippande.²⁶ O noddii gooto e golloobe bee, o lamndii dum ko ndee dillere woni? ²⁷ Oon wii mo: «Mijna oo warti e jam, baam maa hirsanii mo ngaari payndi ndii.»²⁸ Nii mawniraado oo tikki, salii naatude galle oo. Baaba oo yalti, suri mo yalla omo naata.²⁹ O jaabii baabiiko, o wii: «Annii, duubi kuurdi mido gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Kaa dum e taweede, abada a hokkaali kam fay damngel faa miin e gidiraabe am, min mbeltoroo.»³⁰ Kaa biya jaamdo jawdi maa fuu e fugaaji so warti oo, a hirsanii dum ngaari payndi ndii.»³¹ Baabiiko wii mo: «Binngel am, enen ngondi abada, ko njey-mi fuu, aan jey.»³² Ana haani ceyo-den, mbelto-den. Sabi mijna oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.»

16

Banndol haala howruujo yoyudo

¹ Iisaa wii taalibaabe mum bee kasen:

—Arsukunte gooto halfiniino howruujo mum jawdi. O haalanaa howruujo oo ana bonna jawdi makko.² O noddii dum, o wii: «Ko nanu-mi e maa koo, ko woni? War, hiisa ko kalfine-daa koo, sabi hankasen a waawaa halfineede.»³ Howruujo oo wii e hoore mum: «Hono ngadan-mi? Sabi kalfaado am yoppan kam golle. Mi walaa doole remde, mido yaagoo jaagaade.»⁴ Ooho! Mi anndii no ngadan-mi, yalla ana dana jabbiibe kam e ley cuudi mum'en, so mi boortaama.»⁵ Oon wakkati, o noddii be kalfaado makko rewata bee, gooto gooto. O wii arano oo: «Hono foti kalfaado am oo rewete?»⁶ Oon wii mo: «Bidojaaji teemedere nebam ndewetee-mi.» Howruujo oo wii mo: «Bam dewtere maa namaale, yaawnu, jooda mbinndaa capande joy.»⁷ O wii goddo kasen: «Aan nee, hono foti ndewete-daa?» Oon wii mo: «Caakuuji teemedere gawri ndewetee-mi.» O wii oon: «Bam dewtere maa namaale, mbinndaa caakuuji capande jetti.»⁸ Kalfaado oo mani howruujo ooniido oo saabe yoyre mum. Sabi yimbe adunankoobe bee buri yimbe jeyaabe e fooyre Laamdo bee yoyande yimbe hono mum'en.⁹ Miin, mido wiya on: tewtee gidiraabe, tewtiree be jawdi aduna yalla so ndi timmii, odon njabbitee e ley nguurndam nduumiidam.

¹⁰ Iisaa beydi hen, wii:

—Koolniido e kulle pamare, hollan hoolaare e kulle teentiliide. Jammiiido e kulle pamare, jammiboto e kulle teentiliide duu.¹¹ Ndennoo, so on kollaali hoolaare e jawdi adunankoori ndii, homo fuu halfinta on jawdi ngoongaraari ndii? ¹² Kasen duu so on kollaali hoolaare e jawdi jananndi, hono ndokkirte-don ko njey-don koo? ¹³ Golloowo fay gooto waawaa gollande halfaabe didon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

¹⁴ Farisa'en bee ana kettindoo dum fuu. Nde wonnoo be yibbe kaalisi, ebe njala mo.

¹⁵ O wii be:

—Onon, odon cenna ko'e mon yeeso yimbe, kaa Laamdo ana humpitii berde mon. Sabi ko yimbe teddinta koo, ana harmi to Laamdo.

¹⁶ Sariya oo e annabaabe ana ngoodunoo faa e jamaanu Yaayaa. Gila e Yaayaa Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo ana bannginee. Gooto fuu ana habanoo naatude e makko.

¹⁷ Timmugol kammu e leydi buri newaade diina ittude tobbere wootere e ley Sariya oo.

¹⁸ Ceerdo jom suudu mum so bami goddo fuu, jeenii. Kasen duu neddo fuu bamdo debbo ceeraado, jeenii.

Banndol haala arsukunte e Laajaru

¹⁹ —Wadiino e bettaade, gorko arsukunte gooto parortonoodo burmusuuje bodéeje daatude, duuminoodo e neema e weltaare. ²⁰ Gorko uubaado mo walaa fay huunde, biyeteedo Laajaru, ana lelinoo damal galle makko. ²¹ Ana yidunoo jaamde kedde makko, fay dawaadi ana ngarannoo ana mettoo uube makko dee. ²² Misikiino oo maayi, malaa'ika'en nabi dum faa to Ibarahiima. Arsukunte oo maayi kajum duu, iraa, ²³ naati yiite. E ley jukkungo makko ngoo, o hunci gite makko, o soynii Ibarahiima to woddi, Laajaru ana dow koyde mum. ²⁴ O eewnii o wii: «Maamam Ibarahiima, yurmam, nel Laajaru suuwa hoore fedeendu mum ley ndiyam, yalla ana buumna demngal am. Sabi mi torrike sanne ley ngee yiite.» ²⁵ Kaa Ibarahiima wii: «Binngel am, miccita a hebii neema maa e ley nguurndam maa, Laajaru kaa bone hebi. Jooni, kanko mo heban hinnee, aan torro-daa. ²⁶ Ko buri dum fuu, ngaykaare mawnde woni hakkunde amen e mon. Ndennoo so won yiduube iwde to mon ngara ga amen, naa iwde ga amen njaha to mon, tawan mbaawaa.» ²⁷ Arsukunte oo wii: «Ndennoo maama, mido jaage, nel Laajaru galle baabam, ²⁸ sabi mi dalii ton mijiraaabe am njoyon worbe, faa o jeertina be pati be ngara e oo nokku torra.» ²⁹ Kaa Ibarahiima wii mo: «Ebe njogii dewtere Muusaa e dewte annabaabe bee, yo be kettindano den.» ³⁰ O jaabii dum: «Wanaa non, maamam Ibarahiima! Kaa so won iwdo hakkunde maaybe yehi to maabe, be tuuban.» ³¹ Ibarahiima wii mo: «So be kettindanaaki Muusaa e annabaabe, fay iwdo e hakkunde maaybe wadataa so be ngoondina.»

17

Haala luuttude e yaafeede

¹ Iisaa wii taalibaabe mum bee:

—Ko fergitata yimbe faa luutta waasataa hebeede, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majjum. ² Haayre teddunde haabee e daande joomum tippee ley geeci buri moyyande dum, diina luuttinde gootel e koy doo cukaloy. ³ Kaybee ko'e mon: so sakiike maa luuttii, jinjaa dum. So tuubii, njaafodaa dum. ⁴ So o toonii ma cili jeddi e ley jalooma gooto, o warti e maa cili jeddi omo tuubane, njaafodaa mo.

Haala goondinal e dowtaare

⁵ Nelaabe bee mbii Moobbo oo:

—Beydan min goondinal.

⁶ Iisaa jaabii, wii:

—So goondinal mon famdiriino no ngeeyu buyaage nii, so on mbiino kii doo lekki ruggitoo, daroyoo ley geeci, ki downtanto on.

⁷ Homo e mon maccudo mum demoowo naa duroowo mum wartata ladde so wiya dum jaamdu mum annii oon wakkati fuu? ⁸ Walaa! A wiyan mo moyy'inane jaamdu, o lanndinoo yalla omo gollane faa jaamaa njaraa. Caggal mum, o jaama kanko duu. Wanaa non worri naa? ⁹ Yalla a yettan maccudo oo saabe wadii ko njamir-daa dum koo? ¹⁰ Onon duu hono non. So on ngadii huunde fuu ko njamire-don, mbiyee: «Min maccoytan, ko min kaani wadude nii min ngadi.»

No Iisaa selliniri seppaabe sappo

¹¹ Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndee, yaabborii hakkunde leyde Samariya e Galili. ¹² O wari faa o naata ngeenndi ngootiri, non seppaabe sappo worbe peewti mo, ndarii to toowti, ¹³ eewnii, mbii:

—Moobbo Iisaa, yurma min!

¹⁴ Nde o yiinoo be ndee, o wii be:

—Njehee, kolloyee ko'e mon yottinoobe sadaka bee.

E ley yaadu maabe nduu, be cellinaa. ¹⁵ Gooto maabe, nde yiinoo sellii ndee, wirfitii ana yetta Laamdo e daande toownde. ¹⁶ O diccii yeeso Iisaa, o yetti dum. Oon yo Samariyanke. ¹⁷ Iisaa jaabiti, wii:

—Tama wanaa sappo bee fuu cellinaama? Hoto njeenayon bee nee ngoni? ¹⁸ Walaa miildo wirfitaade yetta Laamdo so wanaa janano oo naa?

¹⁹ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Imma yaa e laawol maa, sabi goondinal maa danndii ma.

No Laamu Laamdo wardata

²⁰ Nden Farisa'en bee lamndii Iisaa mande Laamu Laamdo oo warata? O jaabii be, o wii:

—No Laamu Laamdo wardata nii, yiyataake. ²¹ Fay gooto waawaa wiide omo nii naa omo naa. Anndee, Laamu Laamdo ana hakkunde mon.

²² Caggal dum, o wii taalibaabe makko bee:

—Wakkati waran mo muuyaton e mum yiide jalaade Bii Neddo oo, fay so jannde wootere, kaa on njiyataa. ²³ On mbiyete: «Omo too», naa «Omo gaa», pati njehee, pati njokkee be. ²⁴ Sabi no majere foynirta kammu fuu nii, hono non Bii Neddo laatortoo jannde gartol mum. ²⁵ Kaa ko adii dum, ana tilsii o torree torraaji keewdi, yimbe oo doo jamaanu tippitoo mo. ²⁶ No wa'unoo e wakkati Nuuhu nii, hono non kasen wa'ata e jalaade Bii Neddo: ²⁷ yimbe ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa jannde Nuuhu naati laana kaa. Nii ilam tuufaanu dam wari, halkiri be fuu. ²⁸ Wa'an hono no wakkati Luudu nii, yimbe ana jaama, ana njara, ana cooda, ana cootta, ana ndema, ana maha. ²⁹ Kaa nde Luudu yaltunoo Sodooma ndee, Laamdo tomni yiite e sitti, halki be fuu. ³⁰ Hono non jannde banngugol Bii Neddo oo duu wa'ata. ³¹ Jannde nden, mo dum tawi dow bene, tawi kaaki mum ana ley suudu, pati wiya jippanto di. Mo dum tawi gese, pati hoota cuudi. ³² Miccitatee jom suudu Luudu oo. ³³ Neddo fuu tewtudo danndude yonki mum, waasan ki, kaa neddo fuu baasudo ki, danndan ki. ³⁴ Mido haalana on: e oon jemma, yimbe didon leldiibe e daddo wooto, gooto mabbe nabete, goddo oo yoppee.

³⁵ Rewbe didon undoobe, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. [³⁶ *]

³⁷ Taalibaabe bee njabbittii, mbii mo:

—Kalfaado, hoto dum wadata?

O wii be:

—Do jiibe ngoni fuu, don dute kawritata.

18

Banndol haala caroowo oopiido

¹ Iisaa wadani be banndol faa hollita be ana tilsii be nduumoo e duwaawu, pati be njeeboo. ² O wii:

—Caroowo gooto mo hulataa Laamdo, yaagataako fay gooto, ana wonnoo e ngeenndi ngootiri. ³ Debbo mo gorum maayi ana ley ndiin ngeenndi. Ana warannoo e caroowo oo, wiya: «Wallam faa mi hewta goonga hakkunde am e kabdo am oo.» ⁴ Caroowo oo deyyinii faa booyi. Kaa saktii o wii hoore makko: «Fay so taweede mi hulataa Laamdo mi yaagataako fay gooto duu, ⁵ mi wallan debbo oo faa o hewta goonga makko, sabi omo torra kam, yalla omo sukkita noppi am.»

⁶ Caggal dum, Iisaa wii:

—On nanii ko caroowo oopiido oo wii naa? ⁷ Laamdo nee wallataa subaabe mum ullitotoobe dum jemma e jalooma bee fuu faa be kewta goonga mabbe naa? Mo jaabantaako be law naa? ⁸ Mido haalana on: o wallan be law. Kaa so Bii Neddo waroyii, omo tawa goondinbe mo e leydi ndii naa?

Banndol haala Farisanke e duwaane

⁹ Yimbe jogoriibe ko'e mum'en yo fooccitiibe, njataaki wobbe, been o wadani ngol banndol:

¹⁰ —Worbe didon naati ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa ngada duwaawu. Gooto oo Farisanke, goddo oo duwaane. ¹¹ Farisanke oo darii ana duworo ley bernde mum hono

* ^{17:36} E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 36:Worbe didon wonbe e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee.

nii: «Laamdo, mi yettirii ma ko mi nanndaali e yimbe heddiibe bee, dum woni wuybe e oojiibe e jeenoobe, e ko mi nanndaali e oo doo duwaaje koo. ¹² Mido hoora yontere fuu cili didi, mido itta jakka e huunde fuu ko kebu-mi.» ¹³ Duwaaje oo nee darii to toowti, huli fay tiggitaade kammu, jurginii, ana wiya: «Laamdo yurmam, mi luuttoowo.» ¹⁴ Haya, mido wiya on: oo hooti yo nanngiraado poocitiido, wanaa oo too. Sabi mawninkiniido fuu leydinte, leydinkiniido fuu toownete.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹⁵ Won waddanbe Iisaa cukaloy keccoy, yalla omo mema koy. Kaa nde taalibaaabe bee njiinoo dum ndee, ndarii ana njahoo e yimbe bee. ¹⁶ Non Iisaa noddi taalibaaabe bee, wii dum'en:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kadee koy, sabi wa'ube no makkoy nii bee nje Laamu Laamdo oo. ¹⁷ Mido haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen!

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁸ Gooto e hooreebe Yahuudiyankoobe lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wadude faa mi heba nguurdam nduumiidam?

¹⁹ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ²⁰ Ada anndi dii doo sariyaaji: «Pati jeenu, pati naadu hoore, pati wujju, pati seeda fenaande, teddin inna maa e baam maa.»*

²¹ Hooreejo oo jaabii mo, wii:

—Mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²² Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii mo:

—Ada jakoraa huunde wootere: soottu ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa, njokkaa kam.

²³ Kaa nde mo nanunoo dum ndee, mo jirbinii, sabi o arsukunte joldo. ²⁴ Iisaa yeewi mo, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁵ Sabi yabboraade ngelooaba e wuddere mesalal furi newaade, diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Hettindantooobe mo bee mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ Iisaa jaabii:

—Do yimbe dum laatataako, kaa edum laato to Laamdo.

²⁸ Piyeer jabbitii, wii:

—Minen, min njoppii ko min njogii fuu, min njokkii e maa.

²⁹ O wii be:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo galle mum naa jom suudu mum naa sakiraaabe mum naa saaraabe mum naa sukaaabe mum saabe Laamu Laamdo, ³⁰ heban cowe keewde e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni, heba nguurdam nduumiidam e wakkati garoyoowo oo duu.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³¹ Iisaa noddi taalibaaabe mum sappo e didon bee, wii dum'en:

—Kettinee, eden nii jabbita Urusaliima. Ko annabaaabe mbinndunoo haala Bii Neddo koo fuu, tabitan. ³² Sabi o wadete e juude heferbe, be njaayra mo, be torra mo, be tutta e makko, ³³ be piya mo dorri, be mbara mo. Kaa jalooma tatabo oo, mo wuurtan.

³⁴ Taalibaaabe bee paamaali haala kaa. Maanaa makka suudanike be, be anndaa ko o yidi wiide.

No Iisaa wumtiniri bumdo

³⁵ Nde Iisaa badinoo Yeriko ndee, tawi bumdo ana joodii sera laawol ngol, ana garbinoo. ³⁶ Oon maati jamaa ana yabboo, lamndii ko dum woni? ³⁷ Be mbii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo doo.

* 18:20 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

³⁸ O wulli, o wii:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

³⁹ Ardiibe bee ndarii ana njahoo e makko, ana mbiya o deyyinoo. Kaa o beydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁰ Iisaa darii yamiri be ngadda mo e mum. Nde mo badinoo ndee, Iisaa lamndii mo, wii:

⁴¹ —Kodum njid-daa mi wadane?

O wii:

—Moobbo, mi hewta gite am!

⁴² Iisaa wii mo:

—Wumtu, goondinal maa danndii ma.

⁴³ Don e don o wumti, o jokki e mum, omo yetta Laamdo. Nde yimbe bee njiinoo dum ndee, ndarii ana njetta Laamdo.

19

No Jakayus goondiniri Iisaa

¹ Iisaa naati Yeriko, ana seeka ngeenndi ndii. ² Gorko biyeteedo Jakayus ana wonnoo ton. O hooreejo duwaaje'en, o arsukunte duu. ³ Omo yidunoo yiide Iisaa faa o annda ko woni, kaa o ronkii saabe billondiral, nde wonnoo mo dabbo. ⁴ O dogi, o arditii, o njabbi lekki do Iisaa yaabortoo doo faa o yiya dum. ⁵ Nde Iisaa yottinoo nokku oo ndee, tiggittii, yii mo, wii:

—Jakayus, yaawnu jippa, sabi ana haani mi jippoo galle maa hannde.

⁶ Jakayus yaawni jippii, jabborii mo seyo. ⁷ Yiibe dum bee fuu keddii ana njurjurta, ana mbiya:

—O jippanoyike luuttoowo.

⁸ Kaa Jakayus darii yeeso Iisaa, wii:

—Moobbo, mi hokkan feccere jawdi am fuu misikiina'en. So won mo teetu-mi huunde, mi yoban dum cowe nay.

⁹ Iisaa wii mo:

—Hannde, kisindam naatii e oo galle, sabi oo duu yo taanii Ibarahiima! ¹⁰ Sabi Bii Neddo warii tewtude majjuube faa hisina dum'en.

Banndol haala mutakal

¹¹ Yimbe ana ngondi e hettindaade haala Iisaa, faa o fawi hen banndol gonngol. Sabi o badike Urusaliima, kasen duu yimbe miilii Laamu Laamdo banngan jooni temmbu. ¹² O wii:

—Gorko dimo dor yehi leydi ngodfundi faa lamminee, caggal dum, warta. ¹³ O noddi kaadime'en makko sappo, o hokki gooto mabbe fuu mutakal karje, o wii be: «Njaagoree faa mi warta.» ¹⁴ Kaa nde wonnoo yimbe ngeenndi makko njidaa mo, be immi nelaabe caggal makko, be mbii: «Min njidaa o laamoo min.» ¹⁵ Nde mo lamminaa so mo warti ndee, mo yamiri mo noddanee kaadime'en be mo halfini jawdi bee, faa mo annda ko gooto mabbe fuu tinorii e jaagu mum oo. ¹⁶ Arano oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal sappo.» ¹⁷ O wii dum: «Golle maa gasii sanne kaadime lobbo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi lamminii ma geelle sappo.» ¹⁸ Didabo oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal joy.» ¹⁹ O wii: «Aan duu, mi lamminii ma geelle joy.» ²⁰ Caggal dum, goddo kasen wari, wii: «Kalfaado, annii mutakal maa, mi pibunoodo ngal e fetalaare ²¹ sabi mido hule. Sabi a gorko jaadudo, ada bama ko a resaali, ada hetta do a aawaali.» ²² O wii dum: «Dara! Haalaaji maa jaati cariran-maa-mi, aan kaadime laaliido. Ada anndi mi gorko jaadudo, mi baman ko mi resaali, mi hettan do mi aawaali. ²³ Ko saabii so a wadaali jawdi am ndii e ley banki, yalla ana daja ko kebu-mi hen so mi wartoyii?» ²⁴ Caggal dum, kalfaado oo wii kaadime'en mum bee: «Teetee mo mutakal ngal, ndokkon ngal jogiido mutakal sappo oo.» ²⁵ Be mbii mo: «Kalfaado, kanko, omo jogii mutakal sappo.» ²⁶ O wii: «Mido haalana on, jogiido fuu beydante, kaa

mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ²⁷ Kaa waybe am be njidaa mi laamoo dum'en bee, ngaddee be doo, mbaron be yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima

²⁸ Nde Iisaa tilinoo haalde dum ndee, ardii wobbe bee, njabbiti fa'i Urusaliima. ²⁹ Nde o badinoo Baytifaaji e Baytaniya hedde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o neli taalibaabe makko didon, ³⁰ o wii be:

—Njehee, naatoyee e ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto wadfaaki abada ana habbii. Kumton nga, ngaddon nga doo. ³¹ So won biido on, «Ko saabii so odon kumta nga?» mbiyon dum hono nii: «Moobbo ana haajaa nga.»

³² Nelaabe bee njehi, tawri no o wiiri dum'en nii. ³³ E ley humtugol mabbe mola ngaa, jeybe mola ngaa bee mbii:

—Ko kumtirton mola ngaa?

³⁴ Be njaabii, be mbii:

—Moobbo ana haajaa nga.

³⁵ Nii be nabani Iisaa mola ngaa, be njappi e magga saayaaji mabbe, o waddii. ³⁶ No o yaarata nii, be mbeerti saayaaji mabbe dow laawol ngol. ³⁷ Nde o faandii Urusaliima ndee, hedde jipporde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, tawi taalibaabe bee fuu ana keewi seyo, ndarii ana njetta Laamdo e daande toownde, saabe deental kaayde de be njiinoo dee. ³⁸ Ebe mbiya:

—Barke woodanii kaananke gardoowo e dow innde Joomiraado!* Jam dow kammu. Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo!

³⁹ Yoga e Farisa'en tawaabe e jamaa oo bee mbii mo:

—Moobbo, haja taalibaabe maa bee!

⁴⁰ O jaabii be, o wii:

—Mido haalana on, so kambe be ndeyyii, kaaye dee ngattata wullude!

No Iisaa woyirani Urusaliima

⁴¹ Nde o badinoo, so o yii ngeenndi ndii ndee, o woyi ndi, ⁴² o wii:

—So aan duu, ada anndunoo hannde ko hokkete jam...! Kaa jooni, dum suudaama e gite maa. ⁴³ Nalaade ngaran nde waybe maa moyyinta cuudorde, pile, bille, ⁴⁴ ngurjine, kalke aan e bibbe maa fuu. Be njoppataa e maa fay haayre wootere ana fawii dow wonnde, sabi a annditaali wakkati mo Laamdo wari faabaade ma oo.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴⁵ Caggal dum, o naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba jaagotoobe, ⁴⁶ omo wiya dum'en:

—Ana winndii: «Suudu am laatoto rewruudu Laamdo»,† kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoobe.

⁴⁷ Iisaa ana waajoo nannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya e mawbe lejol ngol bee ana ndaara no masinbinira mo, ⁴⁸ kaa be ndonkii hebude laawol, sabi yimbe bee ana ngattani haalaaji makko dii hakkille faa sanne.

20

Do yamiroore golle Iisaa iwri

¹ Nannde wootere Iisaa ana janngina yimbe ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu. E ley no o jannginirta be Kabaaru Lobbo oo nii, mawbe bee e hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya ngari e makko, ² mbii mo:

—Yamiroore hende ngollirta ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa dum?

³ Iisaa jaabii be, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-don kam dum: ⁴ lootogal batisima Yaayaa ngal, to Laamdo iwri naa to yimbe?

* 19:38 Jabuura 118.26 † 19:46 Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11

⁵ Be ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbii:

—So en mbii to Laamɗo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?»

⁶ Kaa so en mbii «yimbe», jamaa oo wedoto en kaaye, sabi ɓe fuu eɓe tayori Yaayaa yo annabaajo.

⁷ Non ɓe njaabii ɓe anndaa to lootogal batisima Yaayaa iwri. ⁸ Iisaa wii ɓe:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala remoo ɓe bonɓe

⁹ Iisaa fuddi haalande yimbe ngol banndol, wii:

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, hasiri nga remooɓe, dawi. O ɓooyi e dawol makko ngol. ¹⁰ Nde tebugol yottinoo, o neli golloowo makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngedu makko e ɓiɓɓe peguuje dee. Kaa remooɓe ɓee pii nelaado oo, mbirfini dum juude teete. ¹¹ O neli e maɓɓe golloowo goddo, ɓe pii oon duu, ɓe koyni dum, ɓe mbirfini dum juude teete. ¹² O neli kasen golloowo tataɓo, ɓe mbarmini oon, ɓe ndibbi dum. ¹³ E oon wakkati, jom ngesa oo wii: «Hono ngadan-mi? Ooho, mi nelan ɓiyam gorko korsudo oo, yaama ɓe njaagoo mo!» ¹⁴ Kaa nde remooɓe ɓee njiinoo biɗɗo oo ndee, mbiyondiri hakkunde mum'en: «Oo woni donoowo mo, mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ¹⁵ Be mbedii mo to caggal ngesa too, ɓe mbari mo. Jooni nee, hono jom ngesa oo waddata e maɓɓe? ¹⁶ O waran, o halka remooɓe ɓee, o hasira ngesa ngaa wɓɓe.

Nde yimbe ɓee nannoo dum ndee, mbii:

—Pati hono majjum laato!

¹⁷ Iisaa yeewi ɓe, wii:

—Ndennoo, kodum woni maanaa ko winndii koo:

«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,

kaɗum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii?»*

¹⁸ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

¹⁹ Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinoobe sadaka paamii banndol ngol e mum'en fewti. Be njidiino nanngude mo don e don, kaa ɓe kulii yimbe.

Haala yobugol lampo

²⁰ Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinoobe sadaka ngattani Iisaa hakkille, neli horooɓe nanndinkiniibe e moyyuɓe, yalla ana keɓa e haala makko laawol, ngada mo e juude goforneer laamiido leydi ndii oo, sara dum. ²¹ Been lamndii mo:

—Moobbo, miden anndi ko kaalataa koo e ko mbaajoto-daa koo yo goonga, miden anndi a burdintaa yimbe, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. ²² Minen nee, ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

²³ Nde wonnoo o faamii hiila maɓɓe kaa, o wii ɓe:

²⁴ —Kollee kam mbuufu cardi! Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii:

—Kaananke Roma.

²⁵ Caggal dum, o wii ɓe:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

²⁶ Be ndonki hebude laawol e ko mo haalata yeeso yimbe koo, jaabu makko oo haaynii ɓe, ɓe ndeyyinii.

Haala immitagol maay ɓe

²⁷ Yoga e waalde Saduki'en ngari e Iisaa. Kambe ngoni fennuɓe immital. Be lamndii mo, ɓe mbii:

²⁸ —Moobbo, Muusaa yamirii en, so neddo ɓamii debbo, maayii, hebaali biɗɗo, mijum naa mawnum ɓamta debbo oo, yalla ana hebana maaydo oo beyngu. ²⁹ Wadiino e bettaade rimdaabe njeddon. Arano oo ɓami debbo, maayi, hebaali biɗɗo. ³⁰ Didabo oo ɓamti debbo oo, maayi, ³¹ tataɓo oo jokki hen. Hono nii njeddon ɓee fuu ɓamiri mo, dalaali biɗɗo. ³² Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi. ³³ Ndennoo, jannde immital, homo e maɓɓe debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi ɓe njeddon fuu ɓe ɓamiino mo.

* 20:17 Jabuura 118.22

³⁴ Iisaa jaabii be, wii:

—Yimbe oo jamaanu ana bama, ana bamee. ³⁵ Kaa haandinaabe e nguurndam janngo, kajum e immitagol bee, bamataa, bamataake, ³⁶ sabi be mbaawaa maayde kasen. Be laatoto no malaa'ika'en nii, be bi'bbe Laamdo, sabi be immitike e maayde. ³⁷ Kaa ko maaybe immitoto koo, fay Muusaa sappike dum e ley haala wuutuure. Sabi ton o noddiri Joomiraado oo «Laamdo Ibarahiima e Laamdo Isiyaaka e Laamdo Yaakuuba.»[†] ³⁸ Laamdo yo Laamdo wuurbe, wanaa Laamdo maaybe.[‡] Sabi bannagal makko yimbe fuu yo wuurbe!

³⁹ Yoga e dunkee'en Sariya mbii:

—Moobbo, a haalii goonga.

⁴⁰ Caggal dum, be cuusaali lamndaade mo fay huunde.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

⁴¹ Iisaa wii be:

—Hono be mbaawiri wiide Almasiihu yo taanii Daawuuda? ⁴² Daawuuda e hoore mum wii e ley dewtere mum Jabuura:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

⁴³ faa mi wada njabbaa waybe maa.»[§]

⁴⁴ Daawuuda «Joomam» noddirta mo, ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya

⁴⁵ Nde wonnoo yimbe bee fuu ana kettindanoo mo, o wii taalibaaabe makko bee:

⁴⁶ —Ndeentee e dunkee'en Sariya yidube yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, foodantooobe joolle burde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeeji fuu.

⁴⁷ Ebe teeta cuudi rewbe talka'en be worbe mum'en maayi, ebe njuutina duwaawuuji mabbe faa be nanndinkinoo e moyyube. Kambe, jukkungo naawngo burata jippineede e mabbe.

21

Haala sadaka burdo moyyude

¹ Iisaa hunci gite, yii arsukunte'en ana ngada sadakaaji mum'en e keesu sadaka oo.

² Mo yii debbo misikiino mo gorum maayi, kajum duu ana wada hen buudi didi. ³ E ley dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: oo debbo misikiino, ko o wadi e ley keesu oo koo, bure ko bee too fuu ngadi hen koo. ⁴ Sabi be fuu, ko bonnantaa be huunde tan be ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

Haala taagumansaaaji kollooji timmoode aduna

⁵ Won yogaaabe ana kaala haala Suudu Dewal Mawndu nduu, no ndu njardiniraa kaaye e kulle cakkaade. Nden Iisaa wii:

⁶ —Ko njiyaton koo, wakkati waran nde fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

⁷ Be lamndii mo, be mbii:

—Moobbo, humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁸ O wii:

—Ndeentee pati on yonje. Heewbe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko», «Wakkati oo badike». Pati njokkee be. ⁹ So on nanii golowole e murtereeji, pati kulee. Ana tilsii dum wada tafon, kaa dum wanaa timmoode don e don.

¹⁰ O jokki wiide:

—Lepol haban e lepol, laamu haban e laamu, ¹¹ dimmbande leydi mawde e yobereeeji ngadan, nawuuji bondi ngaran e nokkuuje yogaaje, kulle kulbiniide e taagumansaaaji

[†] 20:37 Pergu 3.6 [‡] 20:38 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko booyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo mabbe koo, holli ebe nguuri. [§] 20:43 Jabuura 110.1

mawdi banngan dow kammu. ¹² Kaa gila dum fuu dum wadaali, yimbe nanngan on, torra on cara on ley cuudi baajordi, mbede-don e kasu, nabe-don yeeso kaanankoobe e sarooobe saabe am. ¹³ Dum hokkan on seettanaade kam. ¹⁴ Pibee anniya e berde mon mbaason lanndinanaade no ndanndirton ko'e mon, ¹⁵ sabi mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko waybe mon bee fuu mbaawaa salaade naa yeddude. ¹⁶ Saaraabe mon e sakiraabe mon e koreeji mon e gidiraabe mon, kapum'en njammbotoo on, mbara yoga e mon. ¹⁷ Yimbe fuu mbajan on saabe am, ¹⁸ kaa fay leembol ko'e mon majjataa. ¹⁹ Mujal mon ndanndirton yonkijji mon.

No Urusaliima halkirtee e no Bii Neddo oo wartirta

²⁰ —Nde njii-don Urusaliima ana filaa konuuji fuu, anndee helde mum badike. ²¹ Oon wakkati, be dum tawi Yahuudiya fuu, yo ndogu peewa baamle kaaye, be dum tawi e ley ngeenndi ndii fuu, yo njaltu e mayri, tawaabe ladde duu, pati naattu ngeenndi ndii. ²² Sabi deen jalaade yo jalaade yobtagol, faa ko winndii koo fuu tabita. ²³ Bone woodanii haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! Sabi torraaji mawdi njanan e leydi ndii, jukkungo jippoo e lejol ngol. ²⁴ Be camminirte kaafaawi, be nanngée, be nabee hakkunde heeferbe. Been ndippan e Urusaliima faa nde wakkati mum'en timmi.

²⁵ Taagumansaaji ngadan e naange e lewru e koode. Kulol wadan e leydi ndii, faa lepi dii fuu mbembee saabe dillere geeci e bempeeje mum. ²⁶ Yimbe modoto saabe kulol so miilike albalaawu jippotoodo e aduna oo, sabi fay kulle gonde dow kammu dee ndimbotoo. ²⁷ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete, ana wara e duule, ana warda baawde e teddeengal manngal. ²⁸ Onon, so dum fuddii wadude, ceyo-don, njoonndoro-don soottiteede mon badike.

Banndol haala ibbe

²⁹ Caggal dum, o haalani be ngol banndol:

—Taykatee ibbe e ledde godde dee fuu. ³⁰ So on njii de mbillitii, odon anndi onon e ko'e mon, ndunngu badike. ³¹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee Laamu Laamdo oo badike. ³² Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa, tawee kudde dee fuu ngadaali. ³³ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala jeertanagol gartol Almasiihu

³⁴ —Ndeenee ko'e mon pati berde mon metta, so kebbinoro-don yaraawo faa cigiron, so cunjlanon aduna, so nannde gartol Almasiihu ndee juhira on ³⁵ no piccal nii. Sabi ende wara dow yimbe aduna fuu. ³⁶ Ndennoo, njeerto-don wakkati fuu, nduwo-don, yalla odon keba dadude e deen kulle gadooje fuu, mbaawon daraade yeeso Bii Neddo oo.

³⁷ Nalooma, Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, jemma, o yaltan, o waaloya dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ³⁸ Yimbe fuu ana immoo, ana njaha to Suudu Dewal Mawndu too gila beetee kecco faa kettindanoo mo.

22

No hooree be ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Wakkati iidi mo buuru yuufinaaka biyeteedo Paska oo badike. ² Hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya bee ana tewta no mbarda Iisaa, kaa ebe kula yimbe bee.

³ Nden Ibiliisa naati e Yahuuda anndirteedo Isikariyota, jeyaado e sappo e didon bee. ⁴ Yahuuda yehi haaldoyi e hooreebe yottinoobe sadaka e hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu no o wadira Iisaa e juude mum'en. ⁵ Be ceyii, be podani mo be njeenan mo kaalisi. ⁶ O jabi, omo fiya dabare no o jammortoo Iisaa tawa yimbe bee kumpitaaki.

Haala lanndinanaade hiraande iidi Paska

⁷ Iidi mo buuru yuufinaaka, nde be mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, yottii. ⁸ Nden Iisaa neli Piyeer e Yuhanna, wii dum'en:

—Njehee lanndinaneen en hiraande iidi Paska faa jaamen.

⁹ Be lamndii mo:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo nde?

¹⁰ O wii ɓe:

—Yeewee, so on naatii ngeenndi ndii, on kawran ton e gorko, ana roondii mbulku ndiyam. Njokkee e makko faa e galle do mo naatata doo, ¹¹ mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu jaamdata e taalibaabe mum ɓee hiraande iidi Paska?» ¹² O hollan on sooro manngo paraango, ton lanndinanto-don en dum.

¹³ Be njehi, ɓe tawri hono no o wii ɓe nii, ɓe lanndinii hiraande Paska ndee.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaabe mum hiraande iidi Paska

¹⁴ Nde wakkati oo yottinoo ndee, o joodii kanko e sappo e didon ɓee. ¹⁵ O wii ɓe:

—Mido yidi jaamdude e mon sanne hiraande Paska ndee, gila mi torraaka. ¹⁶ Sabi mido wiya on: mi hiirtataako nde kasen faa jannde nde nde tabiti ley Laamu Laamdo.

¹⁷ O ɓami horde, o yetti Laamdo, o wii:

—Nanngee dum, peccee dum e hakkunde mon ¹⁸ sabi mido wiya on: mi yarataa peguujam kasen faa nde Laamu Laamdo waroyi.

¹⁹ Kasen, o ɓami buuru, o yetti Laamdo, o helti, o hokki ɓe, o wii:

—Dum yo terde am cakkiraade kammari mon, ngadee dum faa miccito-don kam.

²⁰ Hono non duu, nde ɓe tilii hiraande ndee, o ɓami horde peguujam, o hokki ɓe, o wii:

—Ndee doo horde woni aadi keyri. Aadi ndii tabintiniraama yiiyam am njuppor-toodam saabe mon. ²¹ Kaa jammbootodo kam oo ana jaamda e am e la'al gootal. ²² Waajibi Bii Neddo dalira aduna no fodiranaa nii. Kaa bone woodanii jammbootodo mo oo!

²³ Hedde eɓe lamndondira hakkunde maɓɓe homo e maɓɓe gollata oo golle.

No Iisaa waynorii taalibaabe mum ɓee

²⁴ Nii taalibaabe ɓee ndarii ana njeddondira hakkunde mum'en homo ɓuri teddude.

²⁵ Iisaa wii ɓe:

—Kaanankooɓe ana ndonna laamu mum'en dow lepi mum'en. Jom'en doole e maɓɓe ɓee duu ana njidi noddireede sooninkooɓe. ²⁶ Kaa onon, wanaa non dum laatortoo hakkunde mon. Ko kaan-don laataade dee, burdo teddude e mon yo laato hono cukalel, ardiido laato hono golloowo. ²⁷ Homo ɓuri teddude, joodiido faa jaama naa battinoowo jaamdu? Wanaa jaamoowo oo naa? Kaa miin, mido wa'i hakkunde mon no battinoowo jaamdu nii.

²⁸ Onon ngonni wondube e am e ley ko koro am ittete koo fuu. ²⁹ Kammari dum, miin duu, mi hokkii on laamu no Baabiraado am hokkiri kam laamu nii, ³⁰ faa jaamden, njarden e la'al am ley laamu am, njoodo-don e dow joodorde kaanankooɓe, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii.

³¹ Simon, Simon, Ibiliisa jaagike faa seda on no alkama sedirtee nii. ³² Kaa mi jaaganike ma pati goondinal maa mursee. Aan, so a wartii e am, ngadaa e sakiraabe maa ɓee semmbe.

³³ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, mi lanndinike naɓdeede e maa kasu e wardeede e maa!

³⁴ Kaa Iisaa wii:

—Piyeer, mido haalane: fade ndontoori jogginge hannde a wiyam a anndaa kam cili tati.

³⁵ O wii ɓe kasen:

—Nde nelunoo-mi on rafi dannga e mbasu e pade, won ko jaki on naa?

Be mbii:

—Walaal!

³⁶ O wii ɓe:

—Jooni kaa, jogiido dannga ɓama, jogiido mbasu naɓora, mo walaal kaafaawi, sootta saaya mum sooda ngooti. ³⁷ Sabi ana winndii mi hiisodete e bonɓe.* Mido wiya on: ana tilsu dum hewtoo kam. Ko cappanaa-mi koo fuu goondan.

³⁸ Be mbii:

—Kalfaado, kaafaaje didi annii!

* 22:37 Esaaya 53.12

O wii be:
—Hey'ii!

No Iisaa jaagorii Laamdo dow waamnde haayre Jaytun

³⁹ Iisaa yalti, fa'i waamnde haayre wiyeteende Jaytun no o woowiri nii. Taalibaabe makko bee njokki e makko. ⁴⁰ Nde o yottinoo ndee, o wii be:

—Nduwee pati on ceyte.

⁴¹ Caggal dum, o toowtiri be ko waarata e wedannde haayre, o diccii, omo duwoo, ⁴² omo wiya:

—Baaba, so a muuyii, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoo sago am, laatoo sago maa aan!

⁴³ Oon wakkati fuu, malaa'ika iwrufo dow kammu banngani mo, hokki mo semmbe.

⁴⁴ O ruubi faa walaa seese, o beydii tekkinde duwaawu makko, nguli makko ana tobba e leydi no tobbe yiyam nii. ⁴⁵ Nde o tilii duwaade ndee, o wirfitii e taalibaabe makko bee, o tawi ebe daanii saabe terde baatufe. ⁴⁶ O wii be:

—Kodum daanoto-don? Immee nduwo-don, pati on ceyte!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ Omo e haala kaa faa jamaa wari. Biyeteedo Yahuuda, gooto e sappo e didon bee, ardiid be. Yahuuda battitii Iisaa faa buuccoo dum. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Yahuuda, buccaango njamborto-daa Bii Neddo oo naa?

⁴⁹ Nde wondube e Iisaa bee njii ko wadata koo ndee, mbii:

—Kalfaado, min coppa be kaafaaje naa?

⁵⁰ Non gooto mabbe soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum naamuru. ⁵¹ Iisaa jaabii, wii:

—Daldee nii!

O memi nowru kaadime oo, o sellini dum. ⁵² Iisaa haalani warbe nanngude dum bee, mawbe bee e hooreebe yottinoobe sadaka e hayboobe Suudu Dewal Mawndu bee, wii:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁵³ Nannde fuu mido wondunoo e mon ley Suudu Dewal Mawndu nduu, on pawaali e am junngo. Kaa jooni yo wakkati mon, jooni yo wakkati mo nimre laamotoo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁵⁴ Be nanngi Iisaa, be ngusi dum faa ley galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde mabbe. ⁵⁵ Yiite hubbanooma hakkunde daalaare galle oo, Piyeer wari jooddii e joodiibe ton bee. ⁵⁶ Kordo gooto yii omo fewti e fooyre ndee, taykitii mo faa gasi, wii:

—Oo duu e makko wondunoo.

⁵⁷ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Banndam debbo, mi anndaa mo fey.

⁵⁸ Nde booynoo seeda, goddo yii mo, wii:

—Aan duu e mabbe njeje-daa!

Piyeer wii oon:

—Gido, mi jeyaaka e mabbe!

⁵⁹ Faa wadi leer caggal mum, goddo kasen immi haala kaa, wii:

—Tayoral, kanko duu omo wondunoo e makko, sabi o Galilinke.

⁶⁰ Piyeer jaabii, wii:

—Gido, mi faamataa ko kaalataa koo!

O tilaaki haalde, faa ndontoori joggini. ⁶¹ Nden Iisaa yeecitii, yeewi Piyeer. Non Piyeer miccitii konngol ngol Iisaa haalannoo dum ngol: «Fade ndontoori jogginde hannde, a wiyam a anndaa kam cili tati.» ⁶² O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁶³ Yimbe nanngube Iisaa bee ndarii ana njaayra dum, ana piya dum. ⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, ebe lamndoo mo, ebe mbiya:

—Annditin homo fii maa!
⁶⁵ Hedde ebe mbiya mo bihiile bonde.
⁶⁶ Nde weetunoo ndee, waalde Saahiibe ndee hawriti, dum woni mawbe lejol ngol e hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Iisaa waddaa yeeso maβbe. ⁶⁷ Be mbii dum:
 —So aan woni Almasiihu oo, haalan min.
 O wii be:
 —Fay so mi wii on non, on njaβataa. ⁶⁸ So mi lamndike on duu, on njaabataako. ⁶⁹ Kaa gila jooni, Bii Neddo oo joodoyto jaamo Laamdo, Jom Baawde oo.
⁷⁰ Be fuu be mbii:
 —Ndennoo a Bii Laamdo naa?
 O wii be:
 —No mbii-don nii.
⁷¹ Be mbii:
 —En kaajaaka seedee hankasen, nde wonnoo o haaldii hunduko makko, en fuu en nani!

23

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Caggal dum, waalde Saahiibe ndee fuu immii, nabi Iisaa to Pilaatu goforneer oo. ² Be ndarii ebe ngullanoo mo, ebe mbiya:
 —Min tawii oo ana jirkita lejol amen, ana hada dum yobude kaananke Roma oo lampo, ana wiya hoore mum yo Almasiihu, dum woni kaananke.
³ Pilaatu lamndii mo, wii:
 —Aan woni kaananke Yahuudiyankoobe oo naa?
 O jaabii, o wii:
 —No mbii-daa nii.
⁴ Pilaatu jabbitii, wii hooreebe yottinoobe sadaka e jamaa oo fuu:
 —Mi yiyaali e makko daliili fuu ko jukkata mo.
⁵ Kaa be cattini e haala maβbe faa sanne, ebe mbiya:
 —Ko o waajotoo koo ana murtina yimbe ley leydi Yahuudiya fuu, gila Galili to o fuddiri too faa doo.
⁶ Nde Pilaatu nanunoo dum ndee, lamndii yalla o Galilinke naa? ⁷ O faami Iisaa e laamu Hirudus iwata, o neldi dum Hirudus. Sabi e ley den jalaade tawi Hirudus ana Urusaliima.
⁸ Nde Hirudus yii Iisaa ndee, weltii hen sanne, sabi booyii omo yidi yiide dum saabe ko mo nannoo e mum koo. Kasen duu omo yeloo yiide dum ana wada kaayde. ⁹ O lamndii dum lamndi keewdi, kaa Iisaa jaabaaki fay huunde. ¹⁰ Hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya ndarii don, ana ngullanoo mo ko mbaawi fuu. ¹¹ Hirudus duu hoyni mo, jaayri mo, kajum e sordaasi'en mum, boorni mo saaya lobba, neltiri mo Pilaatu.
¹² Nannde mum Pilaatu e Hirudus laatii gidiraabe, arande be honnondirnoobe.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹³ Pilaatu noddi hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe bee e yimbe fuu, ¹⁴ wii dum'en:
 —On ngaddanii kam oo neddo jirkitoowo yimbe. Mi lamndike mo yeeso mon, kaa ko ngullaniri-don mo koo fuu, mi yiyaali hen daliili ko jukkata mo. ¹⁵ Hirudus duu yiyaali e makko fay huunde, sabi o neltirii en mo. Anndee, oo gorko wadaali fay huunde ko warata dum. ¹⁶ Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo. [¹⁷*]
¹⁸ Be fuu be ngullidi daande wootere, be mbii:
 —War mo, njoppitanaa min Barabas!
¹⁹ Barabas nee yo uddiranoodo kasu saabe murtere wadunoonde e ngeenndi ndii, e saabe war-hoore. ²⁰ Pilaatu haaldi e maβbe cilol didabol dow yidude yoppitinde Iisaa,
²¹ kaa be ndarii ebe ngulla, ebe mbiya:

* ^{23:17} E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 17:Nde wonnoo ana tilsi e Pilaatu iidi Paska fuu yoppitana be kasunke gooto.

—Tontu mo! Tontu mo e leggal bardugal!

²² Pilaatu wii be tatabol:

—Kodum o wadi ko boni? Mi yiyaali e makko daliili fuu ko haani warde mo! Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo.

²³ Kaa be beydii wullude gullaali mawfi, ebe mbiya o tontee. Gullaali mabbe dii njaalii Pilaatu, ²⁴ o fellisi wafande be ko be jaagii koo. ²⁵ O yoppitani be mo be jaagii yoppitee oo, oon yo uddiranoodo kasu saabe murtere e war-hoore. Kaa Iisaa, o wadi dum e juude mabbe, faa be ngada dum ko weli be.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²⁶ Nde be nabata mo ndee, be nanngi gorko Sireenanke biyeteedo Simon, iwrufo ley ladde. Be mbakkini dum leggal bardugal ngal faa jokka e caggal Iisaa. ²⁷ Yimbe heewbe njokki hen. Rewbe duu ana hakkunde mabbe, ana mboya no dum foti mettude dum'en.

²⁸ Iisaa yeecitii rewbe bee, wii dum'en:

—Rewbe Urusaliima, pati mboyye kam, mboyye ko'e mon e bibbe mon! ²⁹ Sabi jalaade ngaran nde yimbe mbiyata: «Rewbe rimarbe e deedi di caawaali abada e endi di muyninaali, mbelii hoore!» ³⁰ Nden, yimbe mbiyan baamle kaaye caama dow mum'en, mbiya tule cudda dum'en. ³¹ Sabi so be ngadii nii gila cabal ngal keccal, hono laatotoo so ngal yoorii?

³² Be nabidi e Iisaa yimbe didon yanoobe. Been duu yo wareteebe. ³³ Nde be njottinoo nokku biyeteedo Laalagal Hoore ndee, be tonti mo e leggal bardugal, kanko e yanoobe didon bee, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁴ O wii:

—Baaba, yaafa be sabi be anndaa ko be ngadata.

Nii be pecciri kaddule makko urwa. ³⁵ Yimbe ndarii don ana yeewa. Hooreebe bee duu ndarii ana njaayra mo, ana mbiya:

—O biltii wobbe, o bilta hoore makko so o Almasiihu, Cubaado Laamdo oo!

³⁶ Sordaasi'en bee duu njaayri mo, ngaddani mo biineegiri, ³⁷ ana mbiya:

—So aan woni kaananke Yahuudiyankooobe oo, biltu hoore maa!

³⁸ Tawi ana winndii e tiimde hoore makko: OO YO KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE.

³⁹ Gooto e yanoobe didon tontidaabe e makko bee ana jija mo, ana wiya:

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Biltu hoore maa, mbiltaa min minen duu!

⁴⁰ Kaa goddo oo jahii e oo too, wii:

—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo. ⁴¹ Enen, en kebii ko kaandu-den, jukkeede men yo goonga jaati, sabi ko ngollu-den tan njobete-den. Kaa kanko, o wadaali fay huunde ko dagaaki.

⁴² Caggal dum, o wii:

—Iisaa, miccito-daa kam so a laatitike kaananke.

⁴³ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: hannde jaati a wondoyan e am ley alijenne.

Haala maayde Iisaa

⁴⁴ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide, ⁴⁵ naange nibbi, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii, laatii taye didi. ⁴⁶ Iisaa wulli wullaango manngo, wii:

—Baaba, mi tummbii yonki am kii e junngo maa.

O haali dum tan, o dali aduna. ⁴⁷ Nde hooreejo sordaasi'en oo yii ko wadi koo ndee, yetti Laamdo, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo poocitiido!

⁴⁸ Jamaa garnoodo yeewde oo fuu, nde yiinoo ko wadi koo ndee, wirfitee terde mum ana mbaati. ⁴⁹ Kaa anndube mo bee fuu, ndarii to toowti ana yeewa. Rewbe jukkunoobe e makko gila leydi Galili bee ana e mabbe.

No tew Iisaa wadiraa e yanaande

⁵⁰⁻⁵¹ Gorko gooto ana jeyaa e waalde Saahiibe ndee, ana wiyee Yuusufu. Omo iwa Arimatiya, ngootiri e geelle leydi Yahuudiya. O gorko moyyo, poocitiido, omo

doomunoo banngugol Laamu Laamdo oo. O tawdaaka e waalde Saahiibe ndee haala e golle. ⁵² O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa, ⁵³ o jippini dum leggal bardugal ngal, o fiili dum e kasanke, o watti dum e yanaande asaande ley haayre, do fay gooto meedaali wateede. ⁵⁴ Dum hawri e jannde lanndinal tawi jalaande fowteteende badike fuddude.

⁵⁵ Rewbe wondunoobe e Iisaa gila Galili bee njokki e Yuusufu, njii yanaande ndee e no o wattiraa ley mayre, ⁵⁶ kooti, moyyinooyi nebameeji uurooji.

Caggal dum, be powti jalaande fowteteende no yamiroore ndee wiiri nii.

24

No Iisaa immintiniraa

¹ Beetee law jannde alan, be pahi to yanaande too, tawi be naborii nebameeji uurooji di be moyyinnoo dii. ² Be tawi haayre ndee tallitaama, ittaama e damal yanaande ndee, ³ kaa nde be naatunoo ndee, be tawaali ton tew Iisaa, Moobbo oo. ⁴ E ley no hakkille mabbe jirkitorii nii, worbe didon ndarii yeeso mabbe, ana boornii kaddule jalbooje. ⁵ Nii kulol nanngi be, be tuggi tiide mabbe e leydi. Oon wakkati worbe bee mbii be:

—Ko saabii so odon tewta guurdo hakkunde maaybe? ⁶ O walaa doo, o immitike. Miccilee ko o haalannoo on leydi Galili koo ⁷ nde o wii: «Ana tilsi Bii Neddo oo wadee e juude luuttoobe, tontee e leggal bardugal, immitoo jannde tatabere.»

⁸ Nii be micciii haala Iisaa kaa. ⁹ Be iwi to yanaande too, be mbirifitii be kaalanoyi dum sappo e go'o bee e wobbe bee fuu. ¹⁰ Been rewbe ngonni: Mariyama mo Magdala e Yowanna e Mariyama inna Yaakuuba. Kambe e rewbe wondunoobe e mabbe bee kaalani dum nelaabe bee. ¹¹ Nelaabe bee njogorii haala mabbe kaa yo meere, calii goondinde be, ¹² kaa Piyeer immii, dogani yanaande ndee. Nde o yuurninoo ndee, kasanke oo tan o yii. Caggal dum, o hooti galle mabbe, o bemmbaado saabe ko wadi koo.

No Iisaa banngirani taalibaabe mum didon dow laawol Emmayus

¹³ E oon jalooma jaati, didon e taalibaabe bee nanngi laawol wuro wiyeteengo Emmayus. Hakkunde ngoon wuro e Urusaliima ana waara e kilooji sappo e go'o. ¹⁴ Ebe ngaajodoo ko wadi koo fuu. ¹⁵ E ley gaajaate mabbe dee ebe ndokkondira hakkillaaji, nii Iisaa e hoore mum hewtii be, waddi e mabbe jaadal. ¹⁶ Kaa heedoode wadaa e gite mabbe pati be anndita mo. ¹⁷ O wii be:

—Kodum ngaajoto-don e laawol mon ngol?

Non be ndarii, terde mabbe mbaati. ¹⁸ Gooto e mabbe biyeteedo Kiliyopas jaabii mo, wii:

—Aan tan gooto woni koddo ley Urusaliima mo anndaa ko wadi e ley jalaade dee koo naa?

¹⁹ O wii be:

—Kodum?

Be mbii mo:

—Ko wadi e Iisaa Nasaraatunke oo koo. O annabaajo, jom baawde ley haala makko e golle makko yeeso Laamdo e yimbe fuu. ²⁰ Kaa hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe men ngadi mo e juude laamu yalla omo jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal bardugal. ²¹ Miden njikkunoo kanko soottitotoo Israa'iila. Hannde woni jalooma tatabo ko dum wadi. ²² Kasen, yoga e rewbe amen kaaynii min. Be njehi to yanaande too beetee law, ²³ be tawaali ton tew makko, be ngarti, be mbii malaa'ika'en bannganii be, mbii omo wuuri. ²⁴ Caggal dum, yoga e wondiibe amen njaabe to yanaande too bee, tawri no rewbe bee mbiiri nii, kaa kanko e hoore makko, be njiyaali mo.

²⁵ Oon wakkati Iisaa wii be:

—Hey onon famarbe hakkille! Booyii on ngoondinaali haala annabaabe! ²⁶ Wanaa ana tilsi Almasiihu torree, naata e teddungal mum naa?

²⁷ Nden o fammini be ko Binndi dii fuu kaali haala makko, gila e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaabe bee.

²⁸ Nde be paandii wuro ngo be immanii ngoo ndee, Iisaa wadi hono o anniyiido bettaade nii. ²⁹ Nii be jaagii mo, be mbii:

—Heddoda e amen, sabi hiirii, jemma warii.

O jokki e maɓɓe, o jippanii ɓe. ³⁰ Nde ɓe njoodinoo eɓe jaama ndee, o ɓami buuru, o yetti Laamɗo, o helti buuru oo, o hokki ɓe. ³¹ Non gite maɓɓe peerti, ɓe annditi mo. Don e don o iwi e gite maɓɓe. ³² Gooto fuu darii ana wiya godɗo:

—Nde o haaldata e men e laawol ngol omo fammina en Binndi dii ndee, wanaa ɓerde men ɓuuɓii naa?

³³ Don e don, ɓe immii ɓe mbirfitii Urusaliima, ɓe tawtoyi ton sappo e go'o ɓee e wondiibe mum'en ana kawriti. ³⁴ Been mbii:

—Goonga, Kalfaado men Iisaa wuurtii, o ɓannganii Simon.

³⁵ Didon ɓee duu njantanii ɓe ko waɗunoo e laawol mum'en, e no annditiri mo nde o helti buuru ndee.

No Iisaa ɓanngirani taalibaabe mum sappo e go'o ɓee

³⁶ ɓe tilaaki haalde, faa Iisaa e hoore mum darii hakkunde maɓɓe, wii ɓe:

—Onon e jam!

³⁷ ɓe kuli, ɓe demyii, ɓe miili ko ɓe njii koo yo mbeelu. ³⁸ Non o wii ɓe:

—Ko hulɓini on? Ko saabii so oɗon miila dii miilooji e ɓerde mon? ³⁹ Yeewee juude am e koyɗe am, dum miin jaati. Memee kam, yeewon. Sabi mbeelu walaa tew, walaa gi'e no am nii.

⁴⁰ Nde o haalata dum ndee, o holli ɓe juude makko e koyɗe makko. ⁴¹ Nde wonnoo ɓe ndonkii goondinde saabe seyo e kaayɗe, o wii ɓe:

—Oɗon njogii doo ko jaametee naa?

⁴² ɓe ngaddani mo tayre liingu cahaaɗo, ⁴³ o nanngi nde, o jaami yeeso maɓɓe.

⁴⁴ Caggal dum, o wii ɓe:

—Ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe e Jabuura cappii e am koo fuu, ana tilsi dum goonda. Dum jaati woni ko kaalannoo-mi on nde ngondunoo-mi e mon ndee.

⁴⁵ Oon wakkati, o udditi hakillaaji maɓɓe, yalla eɓe paama Binndi dii. ⁴⁶ O wii ɓe:

—Ana winndii Almasiihu oo torrete faa maaya, immitoto hakkunde maayɓe jalooma tataɓo. ⁴⁷ Ana winndii kasen: saabe makko leɓi dii fuu ooyante faa tuuba, keɓa yaafaamuya luutti. Dum ana fudɗa gila Urusaliima. ⁴⁸ Onon ngoni seettotoobe kulle dee! ⁴⁹ Miin, mi neldan on ko Baabiraado am fodi koo fuu. Kaa keddee e ngalluure ndee, faa nde baawɗe gonɗe dow dee njippii e mon fuu.

No Iisaa ɓabbiniraa dow kammu

⁵⁰ Iisaa naɓi ɓe faa hedde Baytaniya, hunci juude, duwanii ɓe. ⁵¹ Do o duwantoo ɓe doo, o seerti e maɓɓe, o ɓabbinaa dow kammu. ⁵² ɓe kujidani mo, caggal dum, ɓe mbirfodii Urusaliima e seyo manngo. ⁵³ Wakkati fuu eɓe tawee ley Suudu Dewal Mawndu nduu, eɓe njetta Laamɗo.

Linjiila Iisaa Ngedu Yuhanna

No Konngol Laamdo laatorii neddo

¹ E puddoode biyeteedo Konngol ana woodi. Biyeteedo Konngol oo ana wondi e Laamdo, o Laamdo. ² Omo wondi e Laamdo gila puddoode. ³ E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde e ko woodi koo, tagaaka so wanaa e makko. ⁴ E makko nguurndam woni, dam nguurndam laatani yimbe fooyre. ⁵ Fooyre ndee ana yaayna ley nimre. Nimre ndee waawaa jifude nde.

⁶ Wadiino e wakkati, Laamdo nelii neddo biyeteedo Yaayaa. ⁷ O seedee gardo haalde haala ndeen fooyre oo, yalla yimbe fuu ana ngoondinira saabe haala makko kaa. ⁸ Wanaa kanko woni fooyre ndee, kaa o seedee gardo haalde haala mayre oo. ⁹ Kayre woni fooyre goongaraare warnde ley aduna faa yaaynana yimbe fuu.

¹⁰ Biyeteedo Konngol oo ana ley aduna, kanko woni tagudo aduna oo, kaa aduna oo annditaali mo. ¹¹ Mo warii e lepol makko, kaa lepol makko jabbaaki mo. ¹² Kaa jabbiibe mo so ngoondini mo bee, o hokkii dum'en baawde laataade bibe Laamdo. ¹³ Been yo rimraabe ko wanaa muuyo terde, ko wanaa muuyo gorko, kambe be rimraabe iwruude to Laamdo.

¹⁴ Konngol ngol laatii neddo. Oon hodidi e meeden, o keewdo hinnee e goonga. Min njii teddeengal makko, teddeengal hono ngal Bajjo hebata e baam mum.

¹⁵ Yaayaa seettanike mo, eewnii, wii:

—Kanko woni mo kaalannoo-mi on haala mum oo, mbii-mi: «Caggal am ardiido kam waran, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»

¹⁶ No hinnee makko foti heewde, en fuu en kebii, hinnee dow hinnee. ¹⁷ Saabe Muusaa kebir-den Sariya, kaa hinnee e goonga saabe Iisaa Almasiihu hebiraa. ¹⁸ Fay gooto yiyaali Laamdo abada. Jonnoo, Biddo bajjo gondudo e Baabiraado oo, kajum humpiti en mo.

No Yaayaa waajorii

¹⁹ YahuudiyankoobeUrusaliima neli Lewinkoo^{*} e yottinoobe sadaka to Yaayaa lamndoo kajum woni homo. ²⁰ O jaabii be ko selli:

—Miin, mi wanaa Almasiihu.

²¹ Be lamndii mo, be mbii:

—Aan, a homo? A annabi Iliyaasa naa?

O wii:

—Mi wanaa.

Be mbii:

—A Annabaajo oo naa?

O jaabii:

—Mi wanaa!

²² Be mbii mo:

—A homo ndennoo? Haalan min ko min kaaltanoya nelube min bee. Ko njogori-daa hoore maa?

²³ O jaabii, o wii:

—Miin woni «ooynotoodo ley ladde jeereende so ana wiya: moyyintinee laawol Joomiraado»,† hono no annabi Esaaya wiiri nii.

²⁴ Nelaabe bee to Farisa'en iwri. ²⁵ Be lamndii mo:

—Ko saabii so ada loota yimbe lootogal batisima, tawi a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oo?

²⁶ Yaayaa jaabii be, wii:

* 1:19 Yimbe lepol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

† 1:23 Esaaya 40.3

—Miin, mido batisira ndiyam, kaa won dariido hakkunde mon mo on anndaa. ²⁷ Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay e humtude boggi pade makko.

²⁸ Dum wadii Baytaniya ootoo banngge maayo Urdun, do Yaayaa batisannoo doo.

²⁹ Janngo mum, Yaayaa yii Iisaa ana wara e mum, wii:

—Anni, njawdiri Laamdo ndoondotoondi luutti aduna. ³⁰ Dum woni ko mbiinoo-mi e makko: «Neddo waran caggal am, ardiido kam, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»

³¹ Miin, mi anndaano mo, kaa mi warii mido batisira ndiyam yalla omo banngana Israa'iilankooɓe.

³² Yaayaa seettii, wii:

—Mi yii Ruuhu hono wuugaandu ana jippoo iwde dow kammu faa hodi dow makko.

³³ Miin, mi anndaano mo. Kaa neldo kam mi batisira ndiyam oo, kaɗum wii kam: «Oon mo njiyataa Ruuhu ana jippoo dow mum oo, kaɗum woni batisiroowo Ruuhu Ceniido.»

³⁴ Miin, mi yii, mi seettike kanko woni Bii Laamdo.

No Iisaa suɓorii taalibaabe mum aranndeeɓe

³⁵ Janngo mum kasen Yaayaa ana dardii e taalibaabe mum didon. ³⁶ O yii Iisaa ana bettoo, o wii:

—Anni, njawdiri Laamdo!

³⁷ Taalibaabe didon ɓee nani ko o haali koo, njokkitii Iisaa. ³⁸ Iisaa yeecitii, yii eɓe njokki e mum, wii ɓe:

—Kodum tewtaton?

Ɓe njaabii, ɓe mbii:

—*Rabbii* (dum woni «Moobbo»), hoto njoodfoto-daa?

³⁹ O wii ɓe:

—Ngaree yeewee!

Nden ɓe ngari, ɓe njii do o joodotoo doo. Ɓe ngondi e makko oon jalooma. Dum wadii wakkati kiikiide.

⁴⁰ Andire mijii Simon Piyeer oo yo gooto e didon nanɓe haala Yaayaa so njokkitii Iisaa ɓee. ⁴¹ Mawniiko Simon o adii fuu hawrude, o wii dum:

—Min njii Almasiihu.

(Dum woni Cuɓaado.)

⁴² O nabi dum to Iisaa. Iisaa yeewi Simon, wii dum:

—Aan, Simon ɓii Yuhanna mbiyete-daa, caggal jooni a innditirte Kefas.

(Kefas e Piyeer fuu gootum. Maanaa majjum yo haayre.)

⁴³ Janngo mum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipa, o wii dum:

—Jokkam!

⁴⁴ Filipa ana jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e mum ndee.

⁴⁵ Filipa hawri e Natanayel, wii dum:

—Min tawii mo haala mum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaabe oo.

O Iisaa Nasaraatunke ɓii Yuusufu oo.

⁴⁶ Natanayel wii mo:

—Ko moyyi ana waawi iwruɗe Nasaraatu naa?

Filipa jaabii mo:

—War yeew!

⁴⁷ Iisaa yii Natanayel ana feewi dum, wii:

—Oo yo Israa'iilanke jaati, kutee fuu walaa e makko.

⁴⁸ Natanayel wii mo:

—Hoto anndu-daa kam?

Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi yii ma ley ibbi gila Filipa noddaali ma.

⁴⁹ Natanayel jaabii, wii:

—Moobbo, a Bii Laamdo, a kaananke Israa'iila.

⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Saabe mi wii mi yii ma ley ibbi koo tan ngoondinir-daa naa? A yiyan ko buri dum haaynaade.

⁵¹ Nden o wii Natanayel:

—Mido haalana on goonga: on njiyan kammu ana udditoo, on njiyan malaa'ika'en Laamdo ana nabba ana njippoo dow Bii Neddo.

2

No Iisaa wadiri haaynde ley kuurtungu

¹ Balde didi caggal mum, kuurtungu wadi ley ngalluure wiyeteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ana tawanoo ton. ² Iisaa e taalibaabe mum duu noddaama ngara kawra e kuurtungu oo. ³ Nde peguujam maɓɓe timmunoo ndee, inna Iisaa wii:

—Be ngalaa peguujam.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Tama aan haalanta kam ko kaan-mi wadude? Wakkati am yonaali tafon.

⁵ Inniiko wii golloobe bee:

—Ko o yamiri on fuu, ngadon.

⁶ Kaaye jeegom, asiide faa laatii hono pakaaje mawde do Yahuudiyankoobe lootetee faa laɓɓinee banngal diina, ana ngonnoo ton. Honde fuu ana naanna bulki sappo ndiyam.

⁷ Iisaa wii ɓe:

—Kebbinee pakaaje dee ndiyam.

Be kebbini de faa de keewi. ⁸ O wii ɓe:

—Jooni kaa, nedee nabanee hooreejo kuurtungu oo.

Be nabi. ⁹ Nde hooreejo oo meedunoo ndiyam mbaylitaadam peguujam dam ndee, annditaali to dam ittaa. Kaa golloobe jedube ndiyam dam bee ana anndi. O noddi jommbaajo gorko oo, ¹⁰ o wii dum:

—Yimbe fuu peguujam mbeldam mboowi adoraade. Nde yimbe cigirii, nden dam welaam dam yaretee. Kaa aan, ada resi mbeldam dam faa jooni.

¹¹ Nii Iisaa golliri haaynde mum aranndeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O banngini baawde makko, taalibaabe makko bee ngoondini mo. ¹² Caggal dum, o iwi Kaana, o yehi ngalluure wiyeteende Kafarnahum, kanko e inniiko e mijiraabe makko e taalibaabe makko. Be pabbi ton balde seeda.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

¹³ Nde iidi Yahuudiyankoobe biyeteedo Paska oo badinoo ndee, Iisaa nabbiti Urusaliima. ¹⁴ O tawi ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu julaabe ga'i e baali e soottooɓe buugaaji, kanum e weccoobe kaalisi ana njoodii. ¹⁵ O nanngi boggi, o sowi, o ribbi ɓe fuu ɓe njalta Suudu Dewal Mawndu nduu, kambe e ga'i maɓɓe e baali maɓɓe. O sankiti kaalisi weccoobe, o hippii taabe maɓɓe. ¹⁶ O wii soottooɓe buugaaji bee:

—Ittee dum doo, pati ngadee suudu Baabiraado am nduu soottirdu.

¹⁷ Taalibaabe makko bee miccitii ko Binndi dii mbii koo:

«Jilli suudu maa laatanike kam sugulla.»*

¹⁸ Nden hooreebe Yahuudiyankoobe mbii mo:

—Haaynde honde kollataa min ada foti wadude ko ngad-daa koo?

¹⁹ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Ngurjinee Suudu Dewal nduu. So on ngurjinii ndu, on njiyan mido mahitoo ndu ley balde tati.

²⁰ Be njaabii mo:

—Nduu suudu mahiraama duubi capande nay e jeegom. Dee aan, a mahitoto ndu ley balde tati naa?

²¹ Kaa Iisaa hoore mum wappiri suudu nduu. ²² Nde Iisaa wuurtunoo ndee, taalibaabe mum bee miccitii o haaliino dum. Be ngoondini ko Binndi dii mbii koo e konngol o haalnoo ngol.

* 2:17 Jabuura 69.10

²³ Nde Iisaa fabboynoo Urusaliima iidi Paska ndee, heewbe ngoondini mo saabe njii kaayde de o wadi dee. ²⁴ Kaa Iisaa hoolaaki be faa hokkita be hoore mum, sabi omo anndi be fuu. ²⁵ O hasindinaa fay gooto seettanoo mo ko woni e yimbe, nde wonnoo omo humpitii ko woni e bii-aadama.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemus

¹ Won gorko Farisanke biyeteedo Nikodemus, gooto e hooreebe Yahuudiyankoobe. ² Oon gorko yehi to Iisaa jemma, wii dum:

—Moobbo, miden anndi a jannginoowo iwrufo to Laamdo, sabi fay gooto waawaa wadude hono kaayde de ngadataa dee so Laamdo wondaa e mum.

³ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: fay gooto waawaa yiide Laamu Laamdo tawee rimtaaka kasen.

⁴ Nikodemus wii mo:

—Hono mawdo waawiri rirtireede? Omo waawi naattude e reedu inniiko, o rimtee kasen naa?

⁵ Iisaa jaabii:

—Mido haalane goonga: so wanaa neddo rirtiree ndiyam e Ruuhu so heba naatude e Laamu Laamdo. ⁶ Ko bii-aadama rimata koo yo bii-aadama. Ko Ruuhu oo rimata koo yo ruuhu. ⁷ Pati dum haayne saabe mi wii ma kinaa ndimte-don kasen. ⁸ Henndu ana wibba do muuyiri fuu. Ada nana dillere mayru, kaa a anndaa to ndu iwri, a anndaa to ndu yahata. Hono non oon dimraado Ruuhu oo worri.

⁹ Nikodemus wii mo:

—Hono hen dum laatortoo?

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Aan, jannginoowo ley Israa'ila oo fuu, a anndaa dum naa? ¹¹ Mido haalane goonga: minen, ko min anndi min kaalata, ko min njii min ceettotoo, kaa onon, on njabataa seedaaku amen. ¹² On ngoondinaali nde kaalan-mi on haala kulle leydi ndee. Hono ngoondinirton so mi haalanii on haala kulle dow kammu? ¹³ Fay gooto jabbali dow kammu, so wanaa oon iwrufo dow kammu oo, dum woni Bii Neddo. ¹⁴ Hono no Muusaa toowniri mboddi jakawalle ley ladde jeereende nii, so wanaa Bii Neddo oo duu toowniree hono non, ¹⁵ yalla goondindo mo fuu ana heba nguurndam nduumiidam.

¹⁶ Sabi Laamdo bamii ana yida aduna oo faa hokkitiri Biyum bajjo, yalla goondindo Bajjo oo fuu ana waasa naatude yiite, heba nguurndam nduumiidam.

¹⁷ Laamdo neliraali Biyum oo e aduna faa Biyum oo saroo aduna oo. Ko mo neliraa dee, faa aduna oo hisira saabe makko. ¹⁸ Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaali fuu tilike sareede, sabi goondinaali Bii Laamdo bajjo oo.

¹⁹ Sariya oo annii: fooyre warii e aduna, kaa yimbe, nimre cubii dow fooyre saabe golleeji mum'en bondi. ²⁰ Bondo tagu yidaa fooyre, warataa e mayre, hulde pati golleeji mum bondi banngu. ²¹ Kaa goongirante waran e fooyre yalla golleeji di wadiri saabe Laamdo dii ana bannga.

No Yaayaa seettorii kabaaru Iisaa

²² Caggal mum, Iisaa yaadi e taalibaafe mum leydi Yahuudiya. O fabbidi e mabbe ton, omo loota yimbe lootogal batisima. ²³ Yaayaa duu ana batisa to Aynon too banngge Salim, sabi cewle ana keewi ton. Yimbe ana ngara ana mbatisee. ²⁴ Tawi Yaayaa nannganooka tafon.

²⁵ Taalibaafe Yaayaa bee njeddondiri e Yahuudiyanke haala laabal. ²⁶ Be njehi to Yaayaa, be mbii dum:

—Moobbo, gorko gondunoodo e maa ootoo banngge maayo Urdun mo ceettani-daa oo, kanko duu omo batisa, yimbe fuu ana njaha to makko.

²⁷ Yaayaa jaabii be, wii:

—Neddo waawaa hebude fay huunde so wanaa ko Laamdo hokki dum. ²⁸ Onon e ko'e mon, on seedee'en am mi wii mi wanaa Almasiihu, kaa mido adii mo neleede. ²⁹ Gaddanaado jommbaajo debbo, kajum woni jommbaajo gorko. Dammbidiido gorko oo ana darii, ana hettindii. So o nanii daande jommbaajo gorko oo, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoo hibbiri. ³⁰ So wanaa kanko o toowa, so miin mi leyda.

³¹ Oon iwrufo dow, kajum tiimti yimbe fuu. Iwdo e leydi yo leydinke. Haalaaji mum duu yo haalaaji leydinkooji. Oon iwrufo dow kammu, kajum tiimti yimbe fuu. ³² Ko o yii e ko o nani o seettotoo, kaa fay gooto jabataa seedaaku makko. ³³ Oon jabudo seedaaku makko, sellinii Laamdo yo goongirante. ³⁴ Oon mo Laamdo neli, ko Laamdo haali haaltata, sabi Laamdo hokkii mo Ruuhu mo walaa do haadi. ³⁵ Baabiraado oo ana yidi Biddo oo faa wadi huunde fuu e junngo makko. ³⁶ Goondindo Biddo oo, hepii nguurndam nduumiidam. Mo goondinaali Biddo oo, hebataa dam, tikkere Laamdo duu ana woodani dum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

¹ Farisa'en nanii wiyaama Iisaa ana loota lootogal batisima ana heba taalibaabe faa buri Yaayaa. ² Tawi Iisaa e hoore mum kaa batisaali fay gooto. Taalibaabe makko bee tan mbatisannoo. ³ Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e mum koo ndee, iwi leydi Yahuudiya, wirfitii leydi Galili, ⁴ kinaa o seeka leydi Samariya. ⁵ O wari e ngalluure Samariya wiyeteende Sikar bannge ngesa nga Yaakuuba hokkunoo biyum Yuusufu ngaa. ⁶ Don bunndu Yaakuuba nduu woni. Iisaa joodii daande bunndu nduu faa noottinoo. Dum forrii e wakkati hakkunde naange. ⁷ Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wii mo:

—Hokkam ndiyam, mi yara no!

⁸ Tawi taalibaabe makko bee njehii to ngeenndi too soodoyde jaamdu. ⁹ Debbo oo wii Iisaa:

—Haa! Hono aan, Yahuudiyanke, jaagorto-daa kam miin, Samariyanke, ndiyam njaraa?

(Sabi Yahuudiyankooɓe e Samariyankooɓe yo harmondirɓe.)

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Sinndo ada anndunoo no dokke Laamdo poti e oon biido ma ndokkaa dum ndiyam yara oo, a jaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.

¹¹ Debbo oo wii mo:

—Gido, a walaa cafirgal. Bunndu nduu ana luggidi. Hoto kebataa dam ndiyam nguurndam? ¹² Aan, ada buri njaatigi amen Yaakuuba dokkudo min bunndu nduu oo teddude naa? Kanko e biɓɓe makko e daabaaji makko fuu, ɓe njarii e mayru.

¹³ Iisaa jaabii mo:

—Neddo fuu jardo dam ndiyam domdan kasen, ¹⁴ kaa jardo ndiyam dam ndokkan-mi dum dam fuu, domdataa abada. Sabi ndiyam ndokkan-mi dum dam laatanto dum ndiyam iloojam nguurnoojam dum nguurndam nduumiidam.

¹⁵ Debbo oo wii:

—Gido, hokkam dam ndiyam pati mi domda kasen, sako mi warta yoogude doo kasen.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Yaa noddoy jom suudu maa, ngardon!

¹⁷ Debbo oo jaabii mo:

—Mi walaa jom suudu.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga ko mbii-daa a walaa jom suudu koo. ¹⁸ A ɓamanooma worɓe njoyon. Gorko ngondu-daa jooni oo duu, wanaa jom suudu maa. A haalii goonga.

¹⁹ Debbo oo wii mo:

—Moobbo, laabani kam a annabaajo. ²⁰ Njaatiraabe amen ndewii Laamdo e ndee waamnde haayre, kaa onon Yahuudiyankooɓe, odon mbiya to Urusaliima too Laamdo haani reweede.

²¹ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, jaɓu ko kaalan-an-maa-mi koo: wakkati waran, mo ndewaton Baabiraado tawee wanaa e ndee waamnde haayre, wanaa e Urusaliima. ²² Onon Samariyankooɓe, oɗon ndewa ko on anndaa, kaa minen Yahuudiyankooɓe, ko min anndi min ndewata, sabi kisindam to Yahuudiyankooɓe iwra. ²³ Wakkati ana wara, mo yottike jaati, nde rewirooɓe Laamɗo goonga ɓee ndewirta dum Ruuhu e goonga. Hono ɓee rewooɓe Baabiraado ndaarti. ²⁴ Laamɗo yo Ruuhu. Rewooɓe mo ɓee kinaa ndewira mo ruuhu e goonga.

²⁵ Debbo oo wii:

—Mido anndi Cubaado biyeteedo Almasiihu oo yo garoowo. Nde o warii, o humpitan min kulle fuu.

²⁶ Iisaa wii mo:

—Miin kaalɗoowo e maa oo woni kanko.

No Samariyankooɓe heewɓe ngoondiniri Iisaa

²⁷ E dow dum taalibaabe makko ɓee njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oo koo haaynii ɓe, kaa fay gooto e maɓɓe wiyaali dum: «Ko ndaartataa? Ko kaaldataa e makko?» ²⁸ Nden debbo oo yoppi mbulku mum ton, wirfitii ngeenndi haalanoyi yimɓe, wii:

²⁹ —Ngaree yeewee gorko kaaltando kam ko ngannoo-mi fuu annii, yalla wanaa kanko woni Almasiihu?

³⁰ Be njehi yeewoyde mo.

³¹ Oon wakkati, taalibaabe ɓee ndaardi mo, ana mbiya:

—Moobbo, tiinna jaamu!

³² O jaabii ɓe:

—Mido jogii ko mi jaama ko on anndaa.

³³ Taalibaabe ɓee ana lamndondira:

—Dum nee, won gaddando mo ko jaametee naa?

³⁴ Iisaa wii ɓe:

—Naamdu am yo wadude sago neldo kam oo e timminde golle makko. ³⁵ Onon, oɗon mbiya: «Faa hannde lebbi nay so kettal wara.» Kaa miin, mido wiya on: tippee gite mon, yeewee gese dee fuu ɓenndii, de njonii hetteede. ³⁶ Kettudo heban ngeenaari, moobtana jamri ndii nguurndam nduumiidam, yalla aawudo e kettudo ana ceyodoo. ³⁷ Dum tabintinta banndol biyoowol: «Gooto ana aawa, goddo ana hetta.» ³⁸ Mi nelii on kettoyon nga on tampanaali. Wobɓe tampi. Onon, on ndaamitike e tampere maɓɓe.

³⁹ Samariyankooɓe heewɓe ley ndee ngalluure ngoondinii Iisaa saabe haala debbo ceettiido so wii: «O haaltanii kam ko ngadunoo-mi fuu.» ⁴⁰ Nde Samariyankooɓe ɓee njottinoo Iisaa ndee, ndaardi mo o faɓɓana dum'en. O wadi don balde didi. ⁴¹ Yimɓe heewɓe ngoondini mo kasen faa furi no arannde nii saabe konngol makko ngol. ⁴² Be mbii debbo oo:

—Jooni, wanaa saabe haalaaji maa dii tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dee, minen e ko'e amen, min nani konngol makko, min anndi kanko jaati woni kisinoowo aduna oo.

No Iisaa selliniri bii howruujo kaananke

⁴³ Caggal balde didi dee, o iwi ton, o yehi Galili. ⁴⁴ Kanko e hoore makko o seettinokke: «Annabaajo teddintaake e ley suudu baam mum.» ⁴⁵ Nde o yottinoo Galili ndee, Galilinkooɓe njaɓɓorii mo juude didi, sabi kamɓe duu ɓe njehiino iidi Urusaliima, ɓe njiino ko o gollunoo ley iidi oo koo.

⁴⁶ Nden Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, do mo waylitinoo ndiyam o wadi dam peguujam doo. Howruujo kaananke mo biyum sellaa ana ley Kafarnahum. ⁴⁷ Nde howruujo oo nannoo Iisaa iwrii Yahuudiya wartii Galili ndee, yehi to Iisaa, ndaardi dum jippoo sellinoya biyiiko kaanoowo yonki. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—So on kebaali finnde, on njiyaali kaayde, on ngoondintaa.

⁴⁹ Howruujo kaananke oo wii mo:

—Moobbo, njehen gila biyam oo maayaali.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Hootu, biya oo sellii.

Gorko oo goondini ko Iisaa wii dum koo, hooti. ⁵¹ Gollooɓe makko kawriti e makko e laawol, kumpiti mo, mbii:

—Biya oo dadii.

⁵² O lamndii ɓe wakkati homo suka o samtanaa. ʼBe mbii mo:

—Sallifanaa keenen jonte dee njoppiti mo.

⁵³ Baaba suka oo annditi oon wakkati jaati Iisaa wiinoo dum: «Biya oo sellii!» Nii kanko e koreeji makko fuu ɓe ngoondiniri Iisaa. ⁵⁴ Dum woni haaynde didaɓere nde Iisaa golli kasen leydi Galili nde iwnoo Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujjo

¹ Caggal majjum, iidi Yahuudiyankooɓe ana wada. Iisaa ɗabboyi Urusaliima. ² To Urusaliima too, bannge dammbugal biyeteengal Dammbugal Baali ngal, luggal ndiyam ana ton. Engal wiyeɓ Baytijata e ibaraninkooɓe. Dande joy ana pilii ngal. ³ Nawɓe heewɓe ana lelii ley deen dande: wumbe e wooyɓe e ɓe terde mum'en fuu mbaati. [⁴*] ⁵ Gorko jawdo duuɓi capantati e jetti ana wonnoo don. ⁶ Iisaa yii omo lelii, anndi o ɓooydii e jaw, lamndii mo:

—Ada yidi sellude naa?

⁷ Nawdo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi walaa fay gooto balloowo kam regaade e luggal ngal nde ndiyam ɗam jirkitike. Do mbiyan-mi mi regike fuu, a tawan won adiido kam jolde.

⁸ Iisaa wii mo:

—Imma, ɓamtu dadɗo maa, yaa!

⁹ Don e don gorko oo selli, ɓamti dadɗo mum fudditi yaade.

Dum hawrii e jalaande fowteteende, ¹⁰ saabe majjum hooreeɓe Yahuudiyankooɓe mbii cellinaado oo:

—Hannde yo jalaande fowteteende, dagantaako ma ndoondo-daa dadɗo maa.

¹¹ O jaabii ɓe:

—Cellindo kam oo, kaɗum wii kam: «Bamtu dadɗo maa, yaa!»

¹² ʼBe lamndii mo:

—Homo woni oo neddo biido ma ɓamtu dadɗo maa, yaa?

¹³ Kaa cellinaado oo anndaano mo, sabi Iisaa iwii don sabi yimɓe ana keewnoo e oon nokku. ¹⁴ Caggal dum, Iisaa hawriti e makko ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wii mo:

—Yeew, jooni kaa, a sellii, pati luuttu kasen so ko ɓuri dum bonde heɓe.

¹⁵ Gorko oo yehi haalanoyi hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓee Iisaa woni cellindo dum oo.

Kabaaru Baabiraado oo e Bidɗo oo

¹⁶ Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe puɗɗi torrude Iisaa sabi o wadii dum e jalaande fowteteende. ¹⁷ Iisaa wii ɓe:

—Baabiraado am ana golla faa jooni, miin duu, mido golla.

¹⁸ Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe beydi tewtude warde mo, wanaa saabe ko o bonnii jalaande fowteteende ndee koo tan, ko o wii kasen Laamɗo yo baam makko koo. O fonndii hoore makko e Laamɗo.

¹⁹ Iisaa wii ɓe:

—Mido haalana on goonga: Bidɗo waawaa gollude fay huunde kaɗum tan, kinaa ko yii Baabiraado ana golla. Sabi ko Baabiraado oo gollata koo, dum Bidɗo oo duu gollata.

²⁰ Sabi Baabiraado oo ana yidi Bidɗo oo, ana holla dum huunde fuu ko gollata. O hollan

* ^{5:4} E dereeji ɓooydi dii, yoga ana beyda aaya 4:Eɓe ndoomi faa ndiyam ɗam jirkitoo, sabi malaa'ika Joomiraado ana jippoo e luggal ngal saatu e saatu ana jirkita ndiyam ɗam. Jawdo adiido fuu regaade e ndiyam ɗam nde ɗam jirkitii ndee, sellan ko jaw mum oo tawaa fuu.

dum golleeji burdi dii doo fuu teentilaade faa kaayne-don. ²¹ Sabi hono no Baabiraado oo immintinirta maaybe so hokka dum'en nguurndam nii, non Biddo oo duu hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude. ²² Baabiraado oo, kajum kaa sarataa fay gooto, o wadii sariya kaa fuu e junngo Biddo oo, ²³ yalla yimbe fuu ana teddinira Biddo oo hono no teddinira Baabiraado oo nii. Neddo fuu mo teddinaali Biddo oo, teddinaali Baabiraado neldo mo oo.

²⁴ Mido haalana on goonga: nando haala am so goondini neldo kam oo hebii nguurndam nduumiidam. Mo sarataake, mo diwii maayde, mo naatii e nguurndam. ²⁵ Mido haalana on goonga: wakkati ana wara, o yottike jaati, wakkati mo maaybe nanata daande Bii Laamdo oo. Nanbe bee nguuran. ²⁶ Hono no Baabiraado oo wuuriri e hoore mum nii, hono non o hokkiri Biddo oo duu baawde wuurirde e hoore mum. ²⁷ O hokkii oon baawde sarde, sabi oon yo Bii Neddo. ²⁸ Pati dum haayno on. Wakkati waran mo maaybe wonbe ley janaale fuu nanata daande makko, ²⁹ njalta. Gollube golleeji lobbi immitanoo nguurndam, gollube golleeji bondi immitanoo sariya. ³⁰ Miin, walaa fuu ko mbaaw-mi gollirde hiini hoore am. Ko nanu-mi koo cariran-mi. Sariya am ana dartii, sabi mi jokkataa sago am, sago neldo kam oo njokku-mi.

No Laamdo seettirantoo Iisaa

³¹ —So mi seettanike hoore am, seedaaku am sellataa. ³² Won goddo ceettantoodo kam. Mido anndi seedaaku mo seettantoo kam oo yo goonga. ³³ Onon, on nelii e Yaayaa, o seettike goonga. ³⁴ Miin, mi hasindinaa e seedaaku bii-aadama, walaa ko mbiiru-mi seedaaku Yaayaa oo so wanaa faa kison. ³⁵ Yaayaa laatike lampa kubboowa, njaaynoowa. On njabii weltaade wakkati gooto e fooyre makko. ³⁶ Miin, mido jogii seedaaku burdo mo Yaayaa oo teentilaade: golleeji di Baabiraado yamiri kam mi golla dii, kajum jaati ceettantoo kam Baabiraado neli kam. ³⁷ Kasen duu, Baabiraado neldo kam oo hoore seettantoo kam. Abada on nanaali daande makko, abada on njiyaali mo, ³⁸ haala makko deembilaaki e mon, sabi on ngoondinaali mo o neli oo. ³⁹ Odon mbiditoo Binndi dii sabi on miilii on keban e majji nguurndam nduumiidam. Kanji jaati ceettantoo kam. ⁴⁰ Kaa on njabaali warde e am faa kebon nguurndam.

⁴¹ Wanaa teddeengal yimbe tewtan-mi. ⁴² Kaa miin, mido anndi on, mido anndi jilli Laamdo ngalaa e mon. ⁴³ Miin, mi wardii saabe Baabiraado am, on njabbaaki kam. Kaa so goddo wardii saabe hoore mum, on njabboto dum. ⁴⁴ Odon tottondira teddeengal, on tewtataa teddeengal iwrungal to Laamdo gooto, hono mbaawru-don goondinirde? ⁴⁵ Pati miilee miin wullantoo on to Baabiraado. Muusaa, mo pawu-don jikke mon dow mum oo, kajum wullantoo on. ⁴⁶ So nii on ngoondiniino Muusaa, on ngoondinanno kam miin duu, sabi miin o sappinoo e binndi makko. ⁴⁷ Kaa so on ngoondinaali ko o winndi koo, hono ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa namminiri ujunaaji joy gorko

¹ Caggal dum, Iisaa lummbi weendu Galili, wiyeteendu Tiberiyas. ² Jamaa keewdo ana jokki e makko sabi be njii kaayde de o wadunoo nde o sellinnoo nawbe bee ndee. ³ Iisaa njabbi dow waamnde haayre, jooddii ton e taalibaafe mum. ⁴ Tawi iidi Yahuudiyankooobe biyeteedo Paska oo badike. ⁵ Iisaa hunci hoore, soynii jamaa keewdo ana fa'i dum. O wii Filipa:

—Hoto coodaten naamdu ko nammintaa be fuu?

⁶ Tawi o biirudo non tan faa o nana ko Filipa jaabotoo, sabi omo anndi ko o faandii gollude. ⁷ Filipa jaabii mo:

—Buuru teemedde didi cardi heyataa be faa gooto e mabbe fuu heba hen seeda.

⁸ Taalibbo makko goddo, biyeteedo Andire mijii Simon Piyeer, wii mo:

⁹ —Annii, suka gorko gooto ana jogii buuruuje joy e liddi didi, kodum dum nafirta yimbe heewbe hono be?

¹⁰ Iisaa wii:

—Mbiyee ɓe njoodoo!

Nde wonnoo nokku oo ana heewi hudɓo, ɓe njoodii. Eɓe poti e ujunaaji joy gorko. ¹¹ Iisaa ɓami buuruuje dee, yetti Laamɗo, hokki taalibaabe ɓee. ʼBeen ndokki joodiibe ɓee. Hono non liddi dii duu. Gooto fuu heɓi ko haajaa. ¹² Nde ɓe kaarnoo ndee, Iisaa wii taalibaabe mum:

—Ndeentinee kedde dee pati fay huunde mursee.

¹³ ʼBe kawrini kedde taye buuruuje joy de jaamnoobe ɓee keddi dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ¹⁴ Nde yimɓe ɓee njiinoo haaynde nde Iisaa golli ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo cappanoodo ana wara e aduna oo.

¹⁵ Nde Iisaa annditinnoo eɓe njarroo nanngirde dum junngo ɓe ngada dum kaananke ndee, iwi don ɓabbi dow waamnde haayre kajum tan.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, taalibaabe Iisaa ɓee ndegii e weendu nduu. ¹⁷ ʼBe naati laana faa ɓe lummba, yaade Kafarnahum. Jemma naatii, tawi Iisaa hewtaaki ɓe. ¹⁸ Henndu mawndu ana wibba, bempeeje immike. ¹⁹ ʼBe ngurfi laana kaa faa ɓe kebi hono kilooji joy naa jeegom. Nden ɓe coynii Iisaa ana warda koyde dow weendu nduu, ana fewti ɓe. ʼBe kuli.

²⁰ Iisaa wii ɓe:

—Dum miin. Pati kulee!

²¹ ʼBe ndaardi mo o naata laana kaa. ʼDon e don ɓe panndi do ɓe pa'unoo doo.

²² Janngo mum, jamaa keddinoo oo too banngwe weendu nduu oo ana anndunoo laana ngoota tan wonnoo ton. ʼBe njii Iisaa naatidaali e taalibaabe mum laana kaa. ʼBe njii duu taalibaabe ɓee tan ngonnoo e makka, ndeerti, mbitti. ²³ Laanaaji iwrudi Tiberiyas ngarii banngwe do Iisaa yettunoo Laamɗo so ɓe jaami buuru doo. ²⁴ Nde jamaa oo yiinoo Iisaa e taalibaabe mum fuu ngalaa don ndee, naati laanaaji dii, peewti Kafarnahum tewtoyde Iisaa.

No Iisaa wiiri kajum woni jaamdu wuurnooru

²⁵ Nde ɓe tawnoo Iisaa oo too banngwe weendu nduu ndee, ɓe mbii dum:

—Moobbo, mande ngar-daa doo?

²⁶ Iisaa jaabii ɓe:

—Mido haalana on goonga: wanaa saabe on njii kaayde tewtirton kam. Ko tewtirton kam dee, saabe on jaamii buuru on kaarii. ²⁷ Pati tampanee jaamdu murseteendu. Ko kaan-don tampande dee, jaamdu heddotoondu wuurnooru yimɓe nguurndam nduumiidam. Nduun jaamdu ʼBii Nedɗo hokkata on. Sabi Laamɗo Baabiraado oo wadii maande mum e makko.

²⁸ Nden ɓe lamndii mo:

—Kodum min ngadata faa min ngolla golleeji di Laamɗo yidi?

²⁹ Iisaa jaabii ɓe:

—Golle mo Laamɗo yidi oo woni ngoondinon mo o neli oo.

³⁰ ʼBe njaabii mo:

—Haaynde honde ngadataa faa min njiya, min ngoondine? Kodum ngollataa?

³¹ Njaatiraabe amen jaamii jaamdu wiyeteendu «maanu» ley ladde jeereende, hono no winndiraa nii: «O hokkii ɓe jaamdu iwrundu dow kammu faa ɓe jaama.»*

³² Iisaa jaabii ɓe:

—Mido haalana on goonga: wanaa Muusaa hokki on jaamdu iwrundu dow kammu. Ko selli hen dee, Baabiraado am kajum woni dokkoowo on jaamdu goongaraaru iwrundu dow kammu. ³³ Sabi jaamdu ndu Laamɗo hokkata nduu woni iwrooru dow kammu, hokkooru aduna oo nguurndam.

³⁴ ʼBe mbii mo:

—Moobbo, hokku min jannde fuu nduun jaamdu.

³⁵ Iisaa wii ɓe:

* 6:31 Pergu 16.4; Jabuura 78.24

—Miin woni jaamdu wuurnooru. Gardo e am fuu, yolbataa abada. Goondindo kam fuu domdataa abada. ³⁶ Mi wii on: on njii kam, kaa on ngoondinaali. ³⁷ Mo Baabiraado hokki kam fuu, waran e am. Gardo e am fuu, mi ribbataa dum. ³⁸ Sabi wanaa faa mi wada sago am iwru-mi dow kammu, faa mi wada sago neldo kam oo. ³⁹ Annii sago neldo kam oo: pati fay gooto e be o hokki kam bee majja, mi immintinan be jalaande sakitotoonde. ⁴⁰ Annii sago Baabiraado am oo: neddo fuu jiido Biddo oo so goondini dum heban nguurndam nduumiidam, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde.

⁴¹ Hooreebe Yahuudiyankooobe bee ana hermitoo haala makko sabi o wii «Miin woni jaamdu iwrundu dow kammu nduu.» ⁴² Be mbii:

—Oo, wanaa Iisaa bii Yuusufu mo anndu-den inna mum e baam mum oo naa? Hono o wiirata dow kammu o iwri?

⁴³ Iisaa wii be:

—Pati hermitee hakkunde mon! ⁴⁴ Fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado neldo kam oo foodaali dum. Gardo e am fuu, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde. ⁴⁵ Ana winndii ley dewte annabaabe: «Be fuu, Laamdo anndinan be.»† Neddo fuu kettindiido Baabiraado oo so faami, waran e am. ⁴⁶ Fay gooto yiyaali Baabiraado, so wanaa iwruudo to makko oo. Kanko tan yii Baabiraado. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: goondindo kam, hepii nguurndam nduumiidam. ⁴⁸ Miin woni jaamdu wuurnooru. ⁴⁹ Njaatiraabe moodon jaamii «maanu» ley ladde jeereende. Dum e taweede hadaali be maayde. ⁵⁰ Kaa dum doo jooni yo jaamdu iwrundu dow kammu, yalla so neddo jaamii ndu ana waasa maayde. ⁵¹ Miin woni jaamdu wuurnooru iwrundu dow kammu. So neddo jaamii nduun jaamdu, wuuran faa abada. Naamdu ndu ndokkiran-mi saabe nguurndam aduna nduu yo terde am.

⁵² Dow dum Yahuudiyankooobe ana ndukida ko mbaawi fuu, ana mbiya:

—Hono o waawiri hokkude en terde makko faa jaamen?

⁵³ Iisaa jaabii be:

—Mido haalana on goonga: so on jaamaali terde Bii Neddo, on njaraali yiyam mum, nguurndam walanaa on. ⁵⁴ Neddo fuu jaamdo terde am so yari yiyam am hepii nguurndam nduumiidam. Miin duu mi immintinan dum jalaande sakitotoonde. ⁵⁵ Sabi terde am yo jaamdu jaati, yiyam am duu yo njaram jaati. ⁵⁶ Neddo fuu jaamdo tew am so yari yiyam am, niibii e am, mi niibii e mum. ⁵⁷ Baabiraado neldo kam oo yo guurdo. E makko nguuru-mi. Hono non jaamdo kam fuu wuurirta e am. ⁵⁸ Kayru woni jaamdu iwrundu dow kammu: ndu waldaa e ndu njaatiraabe mon jaamunoo so maayii nduu. Naamdo nduun jaamdu, wuuran faa abada.

⁵⁹ Dii waajuuji Iisaa waajinoo ley waajordu Kafarnahum.

⁶⁰ Nde be nannoo di ndee, heewbe e taalibaabe makko mbii:

—Dii waajuuji njoorii sanne. Homo waawi hettinaade di?

⁶¹ Iisaa humpitii ley becce mum taalibaabe mum bee ana hermitoo e majjum, wii be:

—Dum hubindanaaki on naa? ⁶² Ndennoo so on njii Bii Neddo jabbitii to wonnoo too, hono ngadaton? ⁶³ Ruuhu, kajum hokkata nguurndam, kaa terde bii-aadama nafataa fay huunde. Haalaaji di kaalanan-mi on dii, kajum woni ruuhu, kajum woni nguurndam. ⁶⁴ Ana e mon be ngoondintaa.

Nde wonnoo Iisaa ana anndi gila e puddoode be ngoondintaa dum bee, kajum e jammotoodo dum oo. ⁶⁵ O beydi hen:

—Dum saabii so mbii-mi on: fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado hokkaali dum no warda.

⁶⁶ Caggal dum, heewbe e taalibaabe makko bee mbitti, jootti jokkude e makko. ⁶⁷ Nden Iisaa wii sappo e didon bee:

—Onon duu, odon njidi wittude naa?

⁶⁸ Simon Piyeer jaabii mo:

† 6:45 Esaaya 54.13

—Moobbo, to homo min njahata? Do maa doo haalaaji guurnooji neddo nguurndam nduumiidam ngonni. ⁶⁹ Min ngoondinii, miden anndi a Ceniido Laamdo.

⁷⁰ Iisaa wii:

—Onon sappo e didon bee, wanaa miin subii on naa? Kaa gooto moodon yo seydaani.

⁷¹ Haala Yahuuda bii Simon Isikariyota o haalannoo. Oo woni jammbootoodo mo oo, haya o gooto e sappo e didon bee nee.

7

No Iisaa yaari iidi Buguuji

¹ Caggal mum, Iisaa wonti yiilaade ley Galili. Omo teedii yiilaade ley Yahuudiya sabi hooreebe Yahuudiyankooŋe ana tewta no mbarda mo. ² Tawi iidi Yahuudiyankooŋe biyeteedo iidi Buguuji oo badike. ³ Mijiraabe Iisaa worŋe mbii dum:

—Eggu, njahaa Yahuudiya yalla taalibaabe maa bee ana njiya golleeji di ngollataa dii.

⁴ Fay gooto suudataa ko gollata so ana yidi anndeede. So ada golla dii golleeji, bannginan yimbe hoore maa.

⁵ Tawi fay mijiraabe makko bee duu ngoondinaali mo. ⁶ Iisaa wii be:

—Wakkati am waraali tafon, kaa onon, wakkati fuu yo wakkati mon. ⁷ Yimbe aduna mbaawaa wajude on, kaa miin ebe mbani kam, sabi mido seedii golleeji maŋŋe dii moyyaa. ⁸ Onon, njehee kawroyee e oon iidi. Miin, mi yahataa hawroyde e oon iidi sabi wakkati am yottaaki tafon.

⁹ O haalani be dum tan, o heddi Galili.

¹⁰ Nde mijiraabe Iisaa bee njahunoo hawroyde e iidi oo ndee, Iisaa duu yehii ton, kaa o bannginaali hoore makko, o suudi. ¹¹ Hooreebe Yahuudiyankooŋe ana tewta mo ley jamaa iidi oo, ana mbiya:

—Hoto o woni?

¹² Yimbe heewbe ana liddondira haala makko. Yoga ana wiya:

—O neddo lobbo!

Wobbe ana mbiya:

—Wanaa dee, o majjinoowo yimbe.

¹³ Kaa fay gooto suusaali haalde haala makko faa nanee, sabi ebe kula hooreebe Yahuudiyankooŋe.

¹⁴ Nde iidi oo feccirta, tawi Iisaa fuddii waajaade ley Suudu Dewal Mawndu nduu.

¹⁵ Yahuudiyankooŋe kaaynaa sanne, be mbii:

—Hono o waawiri dewte, kanko mo janngaali?

¹⁶ Iisaa jaabii be:

—Waaju mo mbaajotoo-mi oo, iwataa e am. To neldo kam oo mo iwranta kam. ¹⁷ So neddo muuyii gollude sago makko, annditan so konngi am dii to Laamdo iwri, naa so waajuuji am dii e am iwi. ¹⁸ Oon baajortoodo hiini hoore mum, hoore mum teddinta. Kaa oon teddinoowo neldo dum, goonga haalata, oonaare walaa e mum. ¹⁹ Wanaa Muusaa hokki on Sariya naa? Kaa fay gooto e mon jokkaali Sariya. Ko saabii so odon tewta warde kam?

²⁰ Yimbe bee njaabii mo:

—Aan, a laddaado. Homo ndaarata warde ma?

²¹ Iisaa jaabii be:

—Golle gooto tan ngollu-mi, on fuu, on kaaynaama. ²² Muusaa yamiri on taadagol. Taweede to njaatiraabe moodon dum iwri fuu, wanaa to Muusaa. Odon taada neddo fay palaande fowteteende. ²³ So nii neddo ana taadee palaande fowteteende pati on luuttu Sariya Muusaa, kodum tikkiranton kam saabe mi sellinii neddo kuurdo palaande fowteteende? ²⁴ Pati cariree no njiiru-don, cariree goonga.

No yimbe lamndorii yalla Iisaa woni Almasiihu

²⁵ Yoga e yimbe Urusaliima mbii:

—Wanaa oo woni mo be tewtata warde oo naa? ²⁶ Omo nii darii, omo waajoo hakkunde jamaa oo. Be mbiyaali mo fay huunde. Tama mawbe bee cellinii kanko woni Almasiihu oo jaati? ²⁷ Oo doo kaa, eden anndi do iwata, kaa nde Almasiihu oo ana wara, fay gooto anndataa to iwrata.

²⁸ Tawi Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O haali faa toowi, o wii:

—Odon anndi kam, odon anndi do iwan-mi? Wanaa miin waddi hoore am. Neldo kam oo yo goongaraajo. Onon, on anndaa mo. ²⁹ Kaa miin, mido anndi mo sabi to makko iw-mi. Kanko neli kam.

³⁰ Nden be ndaari nanngude mo, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko, sabi wakkati makko waraalino tafon. ³¹ Heewbe e ley jamaa oo ngoondinii mo, mbii:

—So Almasiihu oo warii, gollan kaayde burde de oo gorko golli dee naa?

No hayboobe Suudu Dewal Mawndu neliraa nannga Iisaa

³² Farisa'en nani ko yimbe bee ngunndondirta e haala Iisaa koo. Hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en neli hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu nannga mo. ³³ Non Iisaa wii:

—Miin, mido wondi e moodon seeda tafon. Caggal mum, mi wirfitoto to neldo kam oo. ³⁴ On tewtan kam, kaa on njiitataa kam, sabi on mbaawaa yaade to ngonan-mi too.

³⁵ Yahuudiyankoobe lamndondiri:

—Hoto o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? O tawtoyan yimbe men ferbe to Yunaninkoobe, o waajoo dum'en naa? ³⁶ O wii en tewtan mo, en njiitataa mo, sabi en mbaawaa yaade to mo tawetee too. Kodum woni maanaa kaa haala?

No Iisaa wiiri goondindo dum fuu domdataa

³⁷ Nalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, haali faa toowi, wii:

—Neddo fuu domdudo wara e am, yara. ³⁸ Neddo fuu goondindo kam, calludi ndiyam nguurnoojam ilan iwde e bernde mum, hono no winndiraa e Binndi dii nii.

³⁹ Tawi dum o haali haala Ruuhu mo goondindo mo fuu hebata oo. Nden Ruuhu waraali, sabi Iisaa jabbitaali e teddeengal Laamdo tafon.

No yimbe luurriri saabe Iisaa

⁴⁰ Nde heewbe e jamaa oo nanunoo kaa haala ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo oo.

⁴¹ Yogaabe mbii:

—Kanko woni Almasiihu oo.

Wobbe kasen mbii:

—Almasiihu, Galili iwata naa? ⁴² Binndi dii mbii e lepol Daawuuda Almasiihu iwata, e ngeenndi Baytilaama ndi Daawuuda iwata e mum ndii.

⁴³ Jamaa oo fecci saabe makko. ⁴⁴ Won yibbe nanngude mo e mabbe, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko.

No mawbe Yahuudiyankoobe calorii goondinde Iisaa

⁴⁵ Non hayboobe Suudu Dewal Mawndu bee ngarti to hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en. Been mbii be:

—Ko saabii so on ngaddaali mo?

⁴⁶ Hayboobe bee njaabii:

—Abada fay gooto waajoraaki no oo gorko nii.

⁴⁷ Farisa'en njaabii be:

—Onon duu on majjinaama naa? ⁴⁸ Won fuu e hooreebe bee naa e Farisa'en goondindo mo naa? ⁴⁹ Bee yimbe paamataa Sariya Muusaa, be hudfaabe.

⁵⁰ Gooto e Farisa'en biyeteedo Nikodemus, jahunoodo to Iisaa jemma oo, wii be:

⁵¹ —Sariya meeden ana sara neddo tawee nanaaka ko haali, anndaaka ko golli naa?

⁵² Be njaabii mo:

—Aan duu, a Galilinke naa? Widita Binndi dii, a yiyan annabaajo fuu iwataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo mabbaado e jeenu

⁵³ Caggal mum, gooto fuu hooti suudu mum.

8

¹ Nden Iisaa njaboyi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ² Beete kecco o warti ley Suudu Dewal Mawndu. Jamaa oo fuu wari. O joodii, omo waajoo be. ³ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ngaddani mo debbo mabbaado e jeenu. Be ndarni dum hakkunde jamaa oo.

⁴ Be mbii Iisaa:

—Moobbo, oo debbo yo mabbaado ana jeena. ⁵ Muusaa yamirii min ley Sariya min mbarda hono bee rewbe kaaye. Aan nee, ko mbiyataa?

⁶ Be kaaldi nii faa be tuufana mo, yalla ebe keba ko be kappira mo. Iisaa noo turii, ana diidira fedeendu mum leydi. ⁷ Nde wonnoo ebe njokki e lamndaade mo ndee, Iisaa hunci hoore, wii be:

—Gooto mon mo luuttaali abada yo ardo wedaade mo haayre.

⁸ O turii kasen, omo diida e leydi. ⁹ Nde be nannoo dum ndee, be mbittiri gooto gooto. Nayeebe bee fuu adii wittude faa heddii Iisaa tan e debbo oo. ¹⁰ Iisaa hunci hoore, wii mo:

—Banndam debbo, hoto wullaniibe ma bee ngoni? Fay gooto jukkaali ma naa?

¹¹ O jaabii:

—Moobbo, fay gooto.

Iisaa wii mo:

—Miin duu, mi jukkataa ma. Yaa, pati luuttaa kasen.*

No Iisaa wiiri kaqum woni fooyre aduna

¹² Iisaa waajii be kasen, wii:

—Miin woni fooyre aduna oo. Jokkudo kam fuu heban fooyre nguurndam, yahataa ley nimre.

¹³ Nden Farisa'en mbii mo:

—Ada seettanoo hoore maa, seedaaku maa sellataa.

¹⁴ Iisaa jaabii be:

—Fay so mi seettanike hoore am, seedaaku am ana sella, sabi mido anndi do iwru-mi, mido anndi to njahan-mi. Kaa onon, on anndaa do iwru-mi, on anndaa to njahan-mi.

¹⁵ Onon, no njiiru-don yimbe cardaton dum'en, kaa miin, mi sarataa fay gooto. ¹⁶ Fay so mido sara, sariya am ana sella, sabi mi sarataa miin tan, Baabiraado neldo kam oo ana wondi e am. ¹⁷ Warii e Sariya moodon: seedaaku yimbe didon ana sella. ¹⁸ Miin, mido seettanoo hoore am. Baabiraado neldo kam oo duu, ana seettanoo kam.

¹⁹ Be mbii mo:

—Hoto Baabiraado maa oo woni?

Iisaa jaabii:

—On anndaa kam miin, sako Baabiraado am. Sinndo odon anndunoo kam, maa on annduno Baabiraado am oo duu.

²⁰ Iisaa haali dii haalaaji nde waajotonoo ley Suudu Dewal Mawndu, nokku do keesuwal sadakaaji ngal woni doo. Fay gooto nanngaali mo, sabi wakkati makko yottaaki tafon.

²¹ Iisaa wii be kasen:

—Mido nii yaha, on tewtan kam, on maaydan e luutti mon. On mbaawaa yaade to njahan-mi too.

²² Non Yahuudiyankooobe mbii:

—Dum nee, o bartoytoodo so o wii en mbaawaa yaade to o yahata too naa?

²³ Iisaa wii be:

—Onon, ley njeye-don, kaa miin, dow njeyaa-mi. Onon, e aduna njeye-don, kaa miin, mi jeyaaka e makko. ²⁴ Dum saabii so mbii-mi on: on maaydan e luutti mon. Sabi so on ngoondinaali miin woni mo ngon-mi oo, on maaydan e luutti mon.

²⁵ Be mbii mo:

* 8:11 Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e derejeji burdi fuu booyde dii.

—Aan homo?

Iisaa jaabii:

—Ko mbiinoo-mi on gila arannde koo ngon-mi. ²⁶ Mido joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Haya neldo kam oo yo goongirante. Ko narru-moo-mi kaalanan-mi aduna oo.

²⁷ Be paamaali haala Baabiraado o haalanta be. ²⁸ Nden Iisaa wii be:

—Nde Bii Neddo toownaa fuu, nden paamaton miin woni mo ngon-mi oo. Mi wadirtaa fay huunde hiini hoore am, mi haalan ko Baabiraado anndini kam koo. ²⁹ Neldo kam oo ana wondi e am, o yoppaali kam mi teeldo, sabi ko weli mo tan ngadan-mi wakkati fuu.

Haala rimbe e maccube

³⁰ Nde Iisaa haaldunoo nii ndee, heewbe ngoondini mo. ³¹ Non Iisaa wii Yahuudiyankoo be goondinbe dum bee:

—So on niibii e konngol am, on taalibaabe am jaati. ³² Nden anndaton goonga. Goonga oo rimdinan on.

³³ Be njaabii mo:

—Minen, min iwdi Ibarahiima, abada fay gooto maraali min. Hono mbiirataa min ndimdan?

³⁴ Iisaa jaabii be:

—Mido haalana on goonga: luuttoowo fuu yo maccudo luutti. ³⁵ Abada maccudo heddataako e galle, kaa biddo ana heddo faa abada. ³⁶ So Biddo rimdinii on, on laatoto rimbe dor. ³⁷ Mido anndi on iwdi Ibarahiima, kaa odon tewta warde kam sabi waaju am naataali on. ³⁸ Miin, ko njiiru-mi Baabiraado am mbaajotoo-mi. Onon, ko narru-don baaba mon ngadaton.

³⁹ Be njaabii mo:

—Ibarahiima woni baaba amen.

Iisaa wii be:

—Sinndo on iwdi Ibarahiima, maa on ngolluno golleeji Ibarahiima. ⁴⁰ Kaa jooni odon tewta warde kam, miin kaalando on goonga mo narru-mi Laamdo oo. Dum Ibarahiima wadaali. ⁴¹ Onon, golleeji baaba mon ngollaton.

Be mbii mo:

—Minen, min nganaa biibe haram, baaba gooto min njogii, oo woni Laamdo.

⁴² Iisaa wii be:

—Sinndo Laamdo wonnoo baam mon jaati, maa on njidam, sabi to Laamdo iwru-mi, so ngar-mi. Mi wardaali hiini hoore am, kanko neli kam. ⁴³ Ko saabii so on paamataa haala am? Saabe on nanataa ko kaalan-mi koo. ⁴⁴ Onon, Ibiliisa woni baam mon. Gidaade baam mon ngollaton. O jaadii hoore gila puddoode. O walaa e goonga sabi goonga walaa e makko. So o fenii, gikku makko tan o wadi, sabi mo penoowo, mo inna pene. ⁴⁵ Kaa miin, saabe mido haala goonga woni ko on ngoondiniraali kam. ⁴⁶ Homo e moodon waawi felirde kam luutti? So mi haalii goonga, ko saabii so on ngoondintaa kam? ⁴⁷ Neddo Laamdo hettintoo haala Laamdo. Onon nee, on kettintaako sabi on nganaa yimbe Laamdo.

No Iisaa burdi Ibarahiima

⁴⁸ Yahuudiyankoo be mbii mo:

—Min kaalaalino goonga nde min mbiinoo a Samariyanke, a laddaado ndee naa?

⁴⁹ Iisaa jaabii:

—Mi wanaa laddaado, mido teddina Baabiraado am. Onon, odon koyna kam. ⁵⁰ Miin, mi tewtanta hoore am teddeengal. Ana woodi tewtanoowo kam ngal. Oon woni caroowo. ⁵¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu jokkudo konngol am maayataa abada.

⁵² Yahuudiyankoo be mbii mo:

—Jooni fuu tabitani min a laddaado. Ibarahiima e annabaabe fuu maayii, kaa aan, ada wiya neddo fuu jokkudo konngol maa, meedataa deddere maayde. ⁵³ Tama ada buri baaba amen Ibarahiima teentilaade? Oon maayii, annabaabe duu maayii. Kodum cikku-daa ngon-daa?

⁵⁴ Iisaa jaabii be:

—Miin, so hoore am teddinan-mi, teddeengal am yo meere. Baabiraado am mo mbiyaton Laamdo mon oo teddinta kam. ⁵⁵ On anndaa mo. Kaa miin, mido anndi mo. So mi wii mi anndaa mo, naa mi laato penoowo hono mon. Mido anndi mo, mido jokki konngol makko. ⁵⁶ Baaba mon Ibarahiima ana seyortonoo yiide jalaande am. O yii nde, o seyike.

⁵⁷ Yahuudiyankooobe mbii mo:

—Fay duubi capande joy a hebaali tafon, kaa a yii Ibarahiima?

⁵⁸ Iisaa jaabii be:

—Mido haalana on goonga: gila Ibarahiima tagaaka, miin, mido woodi.

⁵⁹ Non, be cuɓi kaaye faa be mbedoo mo. Nden Iisaa mooltii, yalti Suudu Dewal Mawndu nduu.

9

No Iisaa wumtiniri pindudo e mbumndam

¹ Nden Iisaa ana yahannoo faa yii gorko pindudo e mbumndam. ² Taalibaabe makko lamndii mo:

—Moobbo, homo luutti so mo findi e mbumndam, kanko naa saaraabe makko?

³ Iisaa jaabii:

—Wanaa kanko luutti, wanaa saaraabe makko. Dum wadii yalla baawde Laamdo ana banga e makko. ⁴ So nii jalooma ana heddi, ana haani no ngollen golleeji neldo kam oo, sabi jemma waran nde fay gooto waawaa gollude. ⁵ So nii mido heddi e aduna oo, miin woni fooyre makko.

⁶ Nde o haalnoo dum ndee, o tutti e leydi, o jiiɓiri tuttaade dee loope, o wuji e gite bumdo oo. ⁷ O wii dum:

—Yaa sulmoya luggal biyeteengal Silowam.

(Maanaa majjum yo «nelaado».)

O sulmoyii, o warti omo yiya. ⁸ Hoddiibe makko, kajum e yiyannoobe mo omo garbinoo, mbii:

—Tama wanaa oo woni joodinoodo ana garbinoo oo?

⁹ Bee mbii:

—Dum kanko!

Bee mbii:

—Wanaa! Nanndoore makko!

Gorko oo e hoore mum wii:

—Dum miin jaati!

¹⁰ Be mbii mo:

—Hono mbumtir-daa?

¹¹ O jaabii:

—Gorko biyeteedo Iisaa oo jiiɓi loope, wuji e gite am, wii kam mi yaha luggal Silowam, mi sulmoyoo. Culmoyii-mi, mbumtu-mi.

¹² Be mbii mo:

—Hoto gorko oo woni?

O wii:

—Mi anndaa!

No Farisa'en lamndorii bumtinaado oo

¹³ Nden be nabi bumnoodo oo to Farisa'en. ¹⁴ Nde Iisaa jiiɓunoo loope so wumtini mo ndee, yo jalaande fowteteende. ¹⁵ Non Farisa'en duu lamndii mo:

—Hono mbumtir-daa?

O jaabii be:

—O wuji loope e gite am, culmii-mi, mbumtu-mi.

¹⁶ Yoga e Farisa'en mbii:

—Gorko oo iwraali to Laamdo sabi o jokkaali sariya jalaande fowteteende.

Wobbe mbii:

—Hono neddo luuttudo waawiri wadirde hono dee kaayde?

Dow dum be luurri, be ceeri. ¹⁷ Farisa'en bee lamndii bumnoodo oo kasen:

—Aan nee, ko mbiyataa e bumtindo ma oo?

O jaabii:

—O annabaajo.

¹⁸ Dum fuu e taweede hooreebe Yahuudiyankoobe njabaali mo bumnoodo so mo wumtinaa faa be noddi saaraabe makko. ¹⁹ Be lamndii been:

—Oo doo yo bii moodon naa? Mbii-don e mbumndam mo findi naa? Ndennoo hono mo wumtiri jooni?

²⁰ Saaraabe bee njaabii:

—Miden anndi mo bii amen, e mbumndam mo findi. ²¹ Kaa no o wumtiri jooni, min anndaa. Min anndaa duu homo wumtini mo. Kanko duu o mawdo, lamndee mo! Omo waawi jaabanaade hoore makko.

²² Walaa ko saaraabe makko mbiiri nii so wanaa kammari ebe kula hooreebe Yahuudiyankoobe. Saabe been kawrii: neddo fuu cellindo Iisaa woni Almasiihu oo, be ndibban dum yalta waajordu. ²³ Dum saabii so saaraabe makko bee mbii: «O mawdo, lamndee mo!»

²⁴ Farisa'en nodditi bumnoodo oo, mbii mo:

—Haalu hakkunde maa e Laamdo! Minen kaa miden anndi oo gorko yo luuttudo.

²⁵ O jaabii be:

—So o luuttudo duu, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndu-mi: mi bumnoodo, jooni mi wumtii.

²⁶ Be mbii mo:

—Kodum o wadi e maa? Hono o wumtinir ma?

²⁷ O jaabii be:

—Mi haalaniino on dum, kaa on njabaali. Ko saabii so odon njidi nantude dum kasen? Tama onon duu, odon njidi laataade taalibaabe makko?

²⁸ Been njenni mo, mbii mo:

—Aan woni taalibbo makko! Minen, min taalibaabe Muusaa. ²⁹ Minen, miden anndi Laamdo haaldii e Muusaa, kaa kanko, min anndaa fay to mo iwata.

³⁰ Gorko oo jaabii, wii be:

—Hee, ko haayni! O wumtinii kam. Onon, odon mbiya on anndaa to mo iwata!

³¹ Eden anndi Laamdo jaabantaako luuttoobe, kaa omo jaabanoo kuldo mo, gadoowo sago makko. ³² Abada nanaaka bumtindo pindudo e mbumndam. ³³ Sinndo wanaa to Laamdo oo gorko iwri, o waawataa wadude fay huunde.

³⁴ Be njaabii mo:

—Aan, a fuu ley luutti pinu-daa! Aan waajotoo min minen naa?

Be njaltini mo sella.

Haala mbumndam berde

³⁵ Iisaa nani be njaltinii mo, yiiti mo, lamndii mo:

—Aan nee, ada goondini Bii Neddo oo naa?

³⁶ O jaabii:

—Moobbo, homo woni kanko faa mi goondina mo?

³⁷ Iisaa wii mo:

—A yii mo. Kaaldoowo e maa oo woni kanko.

³⁸ O jaabii:

—Moobbo, mido goondini.

O sujidani dum. ³⁹ Nden Iisaa wii mo:

—Sarde waddi kam e oo aduna, faa wumbe njiya, yiyoobe mbuma.

⁴⁰ Farisa'en tawanoobe don bee, nani haala kaa, lamndii mo:

—Minen nee, min wumbe naa?

⁴¹ Iisaa jaabii be:

—Sinndo on wumbe, on luuttataano. Kaa no mbii-don jooni odon njiya nii, luutti moodon keddike.

10

Haala duroowo lobbo

¹—Mido haalana on goonga: neddo fuu naatoowo hoggo baali mo naatiraali damal, kajum woni gujjo, kajum woni janoowo. ² Kaa naatiroowo damal oo, kajum woni duroowo baali. ³ Kayboowo damal oo udditinan mo, baali dii nana daande makko. O noddira baali makko dii, hongu fuu innde mum, o yaltina di. ⁴ Nde o yaltini di fuu, o ardoto di njokka e makko, sabi edi anndi daande makko. ⁵ Di njokkataa kodfo, ko jaasi dum fuu, di ndogan mo sabi di annditataa daande hobbe.

⁶ Iisaa haalani be ngol tinndinol, kaa be paamaali ko o muuyiri dum.

No Iisaa wiiri kajum woni duroowo lobbo oo

⁷ Iisaa wii be kasen:

—Mido haalana on goonga, miin woni damal hoggo baali. ⁸ Adiibe kam warde bee fuu yo wuybe nii e yanoobe, baali dii nanataa daade mabbe. ⁹ Miin woni damal. Neddo fuu naatirde kam, hisan, naatan, yaltan, heban durdude. ¹⁰ Gujjo wardataa so wanaa faa wujja, hirsaa, bonna. Kaa miin, mi wardii faa yimbe nguura, be nguura nguurdam lobbam. ¹¹ Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni dokkitiroowo yonki mum saabe baali mum. ¹² Kaa kasaado mo wanaa dunkee durngol, mo walaa ko wonani dum e dammuli dii, nde yii jannngiri fuu, yoppaan di doga, jannngiri ndii nannga ko nanngata, keddiidi dii caakoo. ¹³ Kasaado oo dogan yoppa di sabi o kasaado tan, walaa ko wonani mo e majji. ¹⁴⁻¹⁵ Miin woni duroowo lobbo. Hono no Baabiraado oo anndiri kam so anndiri mi dum nii, hono non anndiri mi baali am so baali am anndi kam. Non mido hokkitira yonki am saabe majji. ¹⁶ Mido jogii baali goddi kasen di ngalaa ley ngoo hoggo. Diin duu kinaa mi wadda di. Di nana daande am, di laatoo sewre wootere, duroowo gooto. ¹⁷ Baabiraado ana yidi kam saabe mido hokkitira yonki am faa mi hewta ki kasen. ¹⁸ Fay gooto ittanta kam ki. Miin e hoore am hokkitirta ki. Mido jogii baawde hokkitirde ki. Mido jogii baawde wartirde ki. E Baabiraado am kebu-mi ndee yamiroore.

¹⁹ Dii haalaaji beydi waddondirde Yahuudiyankooobe. ²⁰ Heewbe mabbe ana mbiya:

—O laddaado o kaahaango. Ko saabii so odon kettindoo mo?

²¹ Kaa yogaa be mbii:

—Dii waajuuji nganaa waajuuji laddaado. Laddaado ana waawi wumtinde bumdo naa?

No Yahuudiyankooobe calorii goondinde Iisaa

²² Yiitu mawuuri heydingol Suudu Dewal Mawndu nduu wadii Urusaliima. Dum hawrii e dabbunde. ²³ Do Suudu Dewal Mawndu doo, Iisaa ana wada yaha warta ley ndanki Suleymaana kii. ²⁴ Nden Yahuudiyankooobe pilii mo, mbii mo:

—Faa mande keddoto-daa ada yoppi min e wemmberere? Haalan min faa laaba, aan woni Almasiihu oo naa?

²⁵ Iisaa jaabii be:

—Mi haalanii on, on ngoondinaali. Golleeji di ngollir-mi e innde Baabiraado am dii, kanji ceettantoo kam. ²⁶ Kaa onon, on ngoondinaali sabi on nganaa baali am. ²⁷ Baali am ana nana daande am. Mido anndi di, edi njokka e am. ²⁸ Mido hokka di nguurdam nduumiidam, di mbaatataa abada. Fay gooto ittataa di e junngo am. ²⁹ Baabiraado dokkudo kam di oo buri huunde fuu teddude. Fay gooto waawaa ittude di e junngo Baabiraado am oo. ³⁰ Miin e Baabiraado, min gooto.

³¹ Yahuudiyankooobe cubi kaaye kasen faa mbedoo mo. ³² Iisaa wii be:

—Mi gollirii baawde Baabiraado golleeji lobbi keewdi yeeso mon. E ley dii golleeji, saabe homo e majji mbedorto-don kam kaaye?

³³ Yahuudiyankooobe njaabii mo:

—Wanaa saabe golle lobbo min mbedorte kaaye, ko min mbedorte kaaye dee, saabe ada bonkoo Laamdo. Aan a neddo, a wadii hoore maa a Laamdo.

³⁴ Iisaa jaabii be:

—Tama winndaaka ley Sariya mon too: Laamdo wii «onon on laamdo'en»?* ³⁵ Laamdo noddirii laamdo'en been be o haaldi. Ko Binndi dii mbii koo sottataa. ³⁶ Mo Baabiraado subii so neli e aduna oo, hono mbiiraton mo bonkike Laamdo saabe mi wii mi Bii Laamdo? ³⁷ So mi gollaali golleeji Baabiraado am, pati ngoondinee kam. ³⁸ Kaa so mido golla di, fay so on ngoondintaa kam, ngoondinee golleeji dii yalla odon annda, ngoondinon mido e Baabiraado, Baabiraado ana e am.

³⁹ Be tewti nanngude mo kasen. O sobbitorii be.

⁴⁰ O yehi ootoo bannge maayo Urdun nokku do Yaayaa lootannoo lootogal batisima arannde doo kasen, o fabbi ton. ⁴¹ Yimbe heewbe ngari e makko, mbii:

—Yaayaa wadaali haaynde fay wootere. Kaa ko o haali e gorke oo koo fuu goondii.

⁴² Heewbe ngoondini Iisaa ton.

11

Haala maayde Laajaru

¹ Gorke jawdo biyeteedo Laajaru ana Baytaniya, kajum e banndiraabe mum rewbe Mariyama e Marta. ² Tawi Mariyama woni gujudo Moobbo oo nebam uuroojam so socciri koyde makko sukundu muudum. Laajaru jawdo oo yo mijiiiko gorke. ³ Banndiraabe rewbe bee neli e Iisaa, mbii:

—Moobbo, gido maa mo korsin-daa oo jawii.

⁴ Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii:

—Oo jaw wanaa jaw saate. Mo jaw tabintinoowo teddeengal Laamdo, yalla Bii Laamdo oo ana teddiniree mo.

⁵ Iisaa ana horsini Laajaru e banndiraabe mum rewbe, Marta e Mariyama, ⁶ taweede o nanii Laajaru sellaa fuu, hadaali mo fabbude ton balde didi godde. ⁷ Caggal dum, o wii taalibaabe makko:

—Mbirfito-den Yahuudiya!

⁸ Taalibaabe bee njaabii:

—Moobbo, booyaa fey ko Yahuudiyankooobe ndaari wardude ma kaaye, laatoo ton mbirfoto-daa kasen naa?

⁹ Iisaa jaabii:

—Wanaa wakkatiiji sappo e didi ngoni ley jalooma naa? Jahoowo jalooma fergataako sabi omo yiya fooyre aduna oo. ¹⁰ Kaa jahoowo jemma fergoto sabi fooyre walaa e muudum.

¹¹ Caggal o haalii dii haalaaji, o wii be:

—Gido men Laajaru daanike, mi yahan mi finndinoya mo.

¹² Taalibaabe bee mbii:

—Moobbo, so tawii o daaniido, ndennoo o dadii.

¹³ Haala maayde Laajaru o haalannoo. Kambe be miilii haala doyngol o haali. ¹⁴ Iisaa labbinani be:

—Laajaru hedditaaki! ¹⁵ Mi seyorike saabe moodon ko mi tawaaka ton koo yalla odon ngoondina. Kaa jonnoo, njehen to makko.

¹⁶ Nden Tomaa noddirteedo Funeeru oo wii taalibaabe wobbe bee:

—Njehen enen duu yalla eden maayda e makko.

No Iisaa wiiri kajum woni immital e nguurndam

¹⁷ Nde Iisaa yottinoo ndee, tawi wadii balde nay ko Laajaru iriraa. ¹⁸ Nde wonnoo hakkunde Baytaniya e Urusaliima buraa hono kilooji tati, ¹⁹ Yahuudiyankooobe heewbe ngarii to Mariyama e Marta duwaaru Laajaru, ebe koomta dum'en e maayde mijiiibe gorke. ²⁰ Nde Marta nannoo Iisaa warii ndee, yehi sakkitooyii mo. Mariyama kaa heddii cuudi. ²¹ Marta wii Iisaa:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorke oo maayataano. ²² Kaa fay jooni mido anndi huunde fuu ko ndaardu-daa Laamdo, wadante.

²³ Iisaa wii mo:

—Mijna gorke oo immitoto.

* 10:34 Jabuura 82.6

²⁴ Marta wii:

—Mido anndi o immitoto jannde immital, jalaande sakitotoonde.

²⁵ Iisaa wii mo:

—Miin woni immital, miin woni nguurndam. Neddo fuu goondindo kam, fay so maayi, wuuran. ²⁶ Guurdo fuu goondindo kam, maayataa abada. Ada goondini dum naa?

²⁷ O jaabii:

—Sanne Moobbo! Mido goondini aan woni Almasiihu'Bii Laamdo garoowo e aduna oo.

²⁸ E dow dum, o yehi noddoyde mijiiko Mariyama, o gunndii dum:

—Moobbo oo warii, omo nodde.

²⁹ Nde Mariyama nanunoo dum ndee, hejii law, nootoyii. ³⁰ Tawi fuu Iisaa naataalino ngeenndi ndii tafon. Omo heddi do Marta hawrunoo e makko doo. ³¹ Yahuudiyankooobe ana ngondunoo e Mariyama ley galle, ana koomtannoo dum. Be njii o gurbitike, o yaltii. Be njokkitii mo, be miili o woyoyan dow yanaande too. ³² Mariyama yottii do Iisaa woni doo, yii dum tan, diccii yeeso muudum, wii dum:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maayataano.

³³ Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Yahuudiyankooobe wondube e mum bee ana mboya ndee, yonki makko jawi, hakkille makko immii. ³⁴ O wii:

—Hoto ndesu-don mo?

Be njaabii:

—Moobbo, war yeew!

³⁵ Nii Iisaa woyi. ³⁶ Yahuudiyankooobe bee mbii:

—Yeewee no o foti horsinde dum.

³⁷ Yoga e mabbe wii:

—Bumtindo bumdo waawaano hadude Laajaru maayde naa?

No Iisaa wuurtiniri Laajaru

³⁸ Yonki Iisaa beydi jawde, o yehi tiimoyde yanaande ndee. Yanaande ndee yo lowol uddiraangol haayre. ³⁹ Iisaa wii:

—Ittee haayre ndee!

Marta, banndii debbo maaydo oo, wii mo:

—Moobbo, ana haani ko tawee henndu makko waylitike, sabi hannde woni balde makko nay.

⁴⁰ Iisaa jaabii mo:

—Tama mi wiyaali ma, so a goondinii, a yiyan teddeengal Laamdo?

⁴¹ Be itti haayre ndee. Iisaa tiggittii, wii:

—Baabiraado, mido yettire ko njaabani-daa kam koo. ⁴² Miin kaa, mido anndi jannde fuu ada jaabanoo kam. Kaa mi haaldirii nii saabe yimbe filiiibe kam bee, yalla ebe ngoondina aan neli kam.

⁴³ Caggal dii haalaaji, o duki semmbe, o wii:

—Laajaru, yaltu sella!

⁴⁴ Maaydo oo yalti, juude mum e koyde mum ana piilaa leppi, yeeso mum ana suddii. Iisaa wii be:

—Kumtee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiiibe dawriri faa nannga Iisaa

⁴⁵ Heewbe e Yahuudiyankooobe warnoobe to Mariyama bee njii ko Iisaa wadi koo, ngoondini dum. ⁴⁶ Kaa yogaabe njehi to Farisa'en, kaaltani dum'en ko Iisaa wadi koo.

⁴⁷ Nden Farisa'en e hooreebe yottinoobe sadaka moobti waalde Saahiiibe ndee, mbii:

—Oo gorko ana wada kaayde keewde. Hono ngadaten? ⁴⁸ So en njoppirii mo nii, jamaa oo fuu goondinan mo. Nden kaa, Romankooobe ngaran mbonna nokku men ceniido oo e lepol men ngol.

⁴⁹ Gooto mabbe biyeteedo Kayafas, laatinoodo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nden hitaande, wii be:

—Onon, on anndaa fay huunde. ⁵⁰ On anndaa neddo gooto maayana yimbe fuu buri moyyande en diina lejol meeden fuu halkoo.

⁵¹ Tawi wanaa hiini hoore makko o haaldi kaa haala, kaa nde wonnoo o Jottinoowo Sadaka Mawdo nden hitaande, o sappike Iisaa maayanen lejol ngol. ⁵² Kaa wanaa lejol ngol tan o maayanta, ko o maayanta dee, faa o moobta bibbe Laamdo saakiibe bee fuu e fedde wootere. ⁵³ Gila oon jalooma, be ndawridi faa be mbara mo.

⁵⁴ Dum wadi so Iisaa nootti saccude hakkunde Yahuudiyankooɓe. O iwi do o wonnoo doo, o yehi ngalluure wiyeteende Efrayim heettunde e ladde jeereende. O joododii ton e taalibaabe makko.

⁵⁵ Tawi iidi Yahuudiyankooɓe biyeteedo Paska oo badike. Heewbe e yimbe leydi ndii njehi Urusaliima faa cenna ko'e mum'en gila iidi oo yottaaki. ⁵⁶ Ebe tewta Iisaa. Ebe ndarii ley Suudu Dewal Mawndu nduu, ebe kaalda:

—Odon miila o wara e iidi oo naa on miilaali?

⁵⁷ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en njamiriino neddo fuu anndudo to mo woni yo haalu faa mo nanngée.

12

No Mariyama wujiri koyde Iisaa nebam

¹ Balde jeegom fade iidi Paska yottaade, Iisaa yehi Baytaniya do Laajaru mo o wuurtinnoo oo jeyaa doo. ² Don be ndefani mo jaamdu. Marta feccani be, Laajaru yo gooto e jaamdoobe e Iisaa bee. ³ Nden Mariyama bami feccitere liituru nebam laabudam, uuroojam, tiidudam coggu, wuji dam e koyde Iisaa, socciri de sukundu mum. Suudu nduu fuu ukkiti. ⁴ Gooto e taalibaabe Iisaa bee, dum woni Yahuuda Isikariyota jammbotoodo mo oo, wii:

⁵ —Ko saabii so dam nebam soottaaka buudi teemedé tati cardi,* hokkee misikiina'en?

⁶ Walaa ko o wiiri non so wanaa o gujjo, wanaa yurmeende misikiina'en. Kanko woni kawjotoodo jawdi mabbe, omo woowi wujitidde hen. ⁷ Iisaa wii:

—Celee e debbo oo. O resirii dam jannde iretee-mi. ⁸ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu.

No hooreebe yottinoobe sadaka anniyorii warde Laajaru

⁹ Yahuudiyankooɓe heewbe anndi Iisaa ana Baytaniya, njehi ton. Wanaa saabe Iisaa tan waddi be, yalla ebe njiya Laajaru guurtinaado oo duu. ¹⁰ Non hooreebe yottinoobe sadaka ndawridi mbaran Laajaru duu, ¹¹ sabi Yahuudiyankooɓe heewbe ana njoppa be ngoondinoya Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹² Janngo mum, jamaa keewdo gardo hawrude e iidi oo nani Iisaa garoowo Urusaliima. ¹³ Be bami cabe tamarooje, be cakkitoyii mo. Ebe kuljina, ebe mbiya:

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraado oo!† Jettooje ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!

¹⁴ Iisaa hebi mola ndakiiwa, waddii, hono no Binndi dii mbiiri dum nii:

¹⁵ «Yimbe ngalluure Siyona, pati kulee!

Yeew, kaananke mon ana wara,

ana waddii mola ndakiiwa.»‡

¹⁶ Nden taalibaabe makko bee paamaalino ko dum woni. Kaa caggal Iisaa teddinaama, be miccitii ko mo sappananoo koo be ngadi mo. ¹⁷ Jamaa tawdanoodo e makko nde o wuurtinnoo Laajaru, o noddi dum iwde e yanaande ndee, kapum'en duu ana ceettii.

¹⁸ Dum wadi so yimbe heewbe njehi cakkitoyii mo sabi be nanii o wadii ndee haaynde.

¹⁹ Non Farisa'en mbiyondiri:

—On njii, walaa fuu ko mbaawan-d'en mo, aduna oo fuu annii jokki e makko.

* 12:5 Buudi teemedé tati cardi ana mbaara e njobdi neddo hitaande. † 12:13 Jabuura 118.25-26

‡ 12:15 Jakariyaa 9.9

²⁰ Won Yunaninkooɓe tawaabe hakkunde warɓe Urusaliima faa ndewa ley jalaade iidi dee. ²¹ Be battitii Filipa jeyaado Baytisayda ley leydi Galili, ɓe mbii dum:

—Moobbo, miden njidi yiide Iisaa.

²² Filipa yehi haalanoyi Andire. Be njottinoyi haala kaa Iisaa. ²³ Iisaa jaabii ɓe:

—Wakkati mo Laamɗo hollata teddeengal Bii Nedɗo oo yottike. ²⁴ Mido haalana on goonga: so wabbere alkama yoorali aawaama e leydi, heddoto yo wabbere wootere. Kaa so nde yoorii nde aawaa fuu, nde riman faa heewa. ²⁵ Nedɗo fuu jiddo yonki mum, mursan ki, kaa jeebiido yonki mum e aduna oo, damman ki, heban nguurndam nduumiidam. ²⁶ So won muuyɗo gollande kam, yo jokku e am. Do ngon-mi fuu, doo golloowo am duu wonata. Baabiraado teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde mum

²⁷ —Jooni mi wemmbaama. Kodum mbiyan-mi? Mi wiya Abba hisinam e oo wakkati naa? Mi waawaa wiide dum sabi kammari wakkati oo ngardu-mi. ²⁸ Abba, teddin innde maa.

Daande nanaa iwruɗe dow kammu:

—Mi teddinii nde, mi teddinan nde kasen.

²⁹ Nde yimɓe darinooɓe ton ɓee nanunoo nden daande ndee, mbii dum riggaango kammu. Wobɓe mbii:

—Malaa'ika haaldi e makko!

³⁰ Iisaa wii ɓe:

—Wanaa saabe am daande ndee wardi, saabe moodon. ³¹ Jooni woni sariya aduna oo. Jooni kaananke oo doo aduna tippete sella. ³² Miin, so mi toownaama iwde e leydi ndii, mi foodan yimɓe fuu warde e am.

³³ Tawi dɗii haalaaji o sapporii no mo maayrata nii. ³⁴ Yimɓe ɓee njaabii mo:

—Sariya oo anndinii min Almasihu yo duumotoodo. Hono aan mbiirataa kinaa Bii Nedɗo oo toownee? Homo woni oo Bii Nedɗo?

³⁵ Iisaa jaabii ɓe:

—Fooyre ana wondi e mon wakkati seeda tafon. Njahon gila fooyre ana heddii e mon, pati nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa do yahata. ³⁶ Ngoondinee fooyre gila ende e mon yalla oɗon laatoo yimɓe fooyre.

No yimɓe calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu dum tan, yehi suudoyii ɓe. ³⁷ Kaayɗe ɗe o wadi yeeso maɓɓe ɗee fuu, wadaali so ɓe ngoondini mo, ³⁸ yalla haala annabi Esaaya kaa ana tabita:

«Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?

Homo bannginanaa baawɗe Joomiraado?»[§]

³⁹ Be mbaawaano goondinde, sabi Esaaya wii kasen:

⁴⁰ «O wumnii gite maɓɓe,

o helii hakkillaaji maɓɓe,

pati gite maɓɓe njiya,

pati hakkillaaji maɓɓe paama

sako ɓe tuuba, so mi sellina ɓe.»^{*}

⁴¹ Dum Esaaya wii nde yiinoo teddeengal Iisaa, so haali haala makko ndee.

⁴² Kaa dum fuu e taweede, hooreeɓe Yahuudiyankooɓe heewɓe ngoondinii Iisaa. Kaa saabe Farisa'en, ɓe kulii yaadirde pati ɓe njaltinee waajordu. ⁴³ Dum woni teddineede yimɓe burani ɓe teddineede Laamɗo.

⁴⁴ Iisaa haali faa toowi, wii:

—Goondindo kam, wanaa miin tan o goondini, neldo kam oo duu o goondinii dum.

⁴⁵ Nedɗo fuu jiido kam, yii neldo kam oo. ⁴⁶ Miin, mi warii mi fooyre aduna oo, faa goondindo kam fuu pati heddooye ley nimre. ⁴⁷ So won nando waaju am jokkaali dum, miin, mi sarataa dum. Sabi mi wardaali sarde aduna oo, faa mi hisina mo ngardu-mi.

⁴⁸ Oon calaniido kam, so jabaali waajuuji am, ana jogii caroowo. Konngol ngol kaal-mi ngol sarata dum jalaande sakitotoonde. ⁴⁹ Sabi miin, mi haaldaali hiini hoore am. Baabiraado neldo kam oo hokki kam yamiroore ko kaalan-mi e ko mbaajotoo-mi. ⁵⁰ Miin, mido anndi yamiroore makko, kajum woni nguurndam nduumiidam. Ko kaal-mi koo, no Baabiraado haalaniri kam nii kaaltir-mi.

13

No Iisaa lootiri koyde taalibaaɓe mum

¹ Gila iidi Paska yottaaki, Iisaa ana anndi wakkati mo iwata e aduna so hootana Baabiraado oo warii. Ga aduna gaa omo yidi yimɓe makko, omo yidi ɓe kaaddi jilli.

² Wakkati mo ɓe kirtotoo oo, Ibiliisa wadi e ɓernde Yahuuda bii Simon Isikariyota jammaade mo. ³ Iisaa e hoore mum ana anndi to Laamdo iwri to Laamdo hootata. Laamdo wadii huunde fuu e junngo makko. ⁴ O immii e hiraande ndee, o ɓoortii saaya makko, o ɓami disawel, o fiili e makko. ⁵ Non o wayli ndiyam e feere lootorde, o naati e lootude koyde taalibaaɓe makko, omo soccira de disawel o fiilii ngel. ⁶ Nde o yottinoo Simon Piyeer ndee, oon wii mo:

—Moobbo, aan lootata koyde am naa?

⁷ Iisaa jaabii mo:

—A faamaali ko ngadan-mi koo tafon, kaa a faamoyan caggal jooni.

⁸ Piyeer wii mo:

—A lootataa koyde am abada!

Iisaa jaabii mo:

—So mi lootanaali ma, a walaa ngedu e am.

⁹ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo! So non, pati haadu e koyde am tan, lootu juude am e hoore am duu.

¹⁰ Iisaa wii mo:

—Lootiido fuu yo laabudo. Mo hasindinaa e lootaneede kinaa koyde tan. Onon on laabube, kaa wanaa on fuu.

¹¹ Tawi omo anndi jammbootodo mo oo. Dum wadi so o wii wanaa on fuu ngonni laabɓe.

¹² Nde Iisaa lootunoo koyde mabɓe ndee, ɓamti saaya muudum, joottii, wii ɓe:

—On paamii ko ngadu-mi on koo naa? ¹³ Odon noddira kam «Moobbo» odon noddira kam «Kalfaado». Ko mbiyatoo koo ana moyyi, sabi dum ngon-mi. ¹⁴ Ndennoo, miin Kalfaado, miin Moobbo, mi lootii koyde mon, waajibi onon duu gooto fuu lootana goddo koyde mum. ¹⁵ Ko ngadu-mi on koo yo tinndinol yalla onon duu, odon ngadondira hono ko ngadu-mi on koo. ¹⁶ Mido haalana on goonga: maccudo burataa kalfaado mum teddude, nelaado duu burataa neldo dum. ¹⁷ Nde wonnoo on anndii dum jooni, so nii on njokkirii non, on mbelan hoore. ¹⁸ Wanaa haala mon on fuu kaal-mi. Mido anndi been ɓe cubii-mi, kaa kinaa ko Binndi dii mbii koo tabita: «Naamdudo e am latiri kam teppere muudum.»* ¹⁹ Gila jooni mido haalana on dum, fade majjum yottaade, yalla nde dum yottii fuu, odon ngoondina miin woni mo ngon-mi. ²⁰ Mido haalana on goonga: neddo fuu jabbiido nelaado am, jabbike kam. Neddo fuu jabbiido kam, jabbike neldo kam oo duu.

No Yahuuda jammborii Iisaa

²¹ Nde o haalnoo dum ndee, yonki makko jawi, o wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammbooto kam.

²² Taalibaaɓe ɓee yeewondiri. ɓe anndaa mo o haalata haala mum. ²³ Gooto e taalibaaɓe ɓee, mo Iisaa horsini oo, ana joodinoo bannge mum. ²⁴ Simon Piyeer himyi mo gite mo lamndoo Iisaa homo o haalata haala mum. ²⁵ Non taalibbo oo naayorii hedde Iisaa, wii:

—Moobbo, dum homo?

²⁶ Iisaa jaabii:

* 13:18 Jabuura 41.10

—Mo ndokkan-mi lonngere nde cuuwan-mi ndee oo.

O suuwi lonngere, o hokki Yahuuda bii Simon Isikariyota oo. ²⁷ Caggal lonngere ndee, Ibiliisa naati e Yahuuda. Iisaa wii mo:

—Wadu ko ngadataa koo law!

²⁸ Tawi fay gooto e joodiibe don bee faamaali ko Iisaa haalani mo koo. ²⁹ Nde wonnoo Yahuuda woni kawjotoodo jawdi mabbe, yoga miilii Iisaa wii mo somonoyoo iidi, naa daja ko o hokki misikiina'en. ³⁰ Yahuuda nanngu lonngere ndee tan, yalti oon wakkati fuu. Dum jemma.

Haala yamiroore heyre

³¹ Nde Yahuuda yaltunoo ndee, Iisaa wii:

—Jooni Bii Neddo teddinaama, Laamdo duu teddiniraama saabe makko. ³² So Laamdo teddiniraama saabe makko,† kajum duu teddinan mo e hoore mum, teddinan mo law. ³³ Sukaabe am, mido wondi e mon seeda tafon. On tewtan kam. Mido wiya on jooni hono ko mbiinoo-mi Yahuudiyankooƙe e bettaade: on mbaawaa yaade to njahan-mi too. ³⁴ Mido hokka on yamiroore heyre: njidondiree! Hono no njidir-mi on nii, onon duu njidondiron hono non! ³⁵ So on njidondirii, yimbe fuu annditan on taalibaabe am.

No Iisaa holliri Piyeer yankiran dum

³⁶ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo, hoto njahataa?

Iisaa jaabii mo:

—To njahan-mi jooni too, a waawaa jokkude e am. Kaa caggal jooni a jokkan e am!

³⁷ Piyeer wii mo:

—Moobbo, ko saabii so mi waawaa jokkude e maa jooni? Mido hokkitira yonki am saabe maa.

³⁸ Iisaa jaabii mo:

—Goonga fuu, a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Mido haalane goonga: fade ndontoori jogginde hannde a wiyam a anndaa kam cili tati.

14

No Iisaa wiiri kajum woni laawol ngol

¹ Iisaa wii taalibaabe mum bee:

—Pati imminee hakkille mon. Ngoondinee Laamdo, ngoondinee kam. ² Cuudi keewdi ana ley galle Baabiraado am. So walaano, mi wiyanno on. Mi yahan, mi moyyanoya on ton nokku. ³ Ndennoo, so mi moyyanoyii on nokku, mi wartan kasen mi bamta on faa onon duu ngonon to ngonan-mi too. ⁴ Odon anndi to njahan-mi too, odon anndi laawol mum.

⁵ Tomaa wii mo:

—Moobbo, min anndaa to njahataa, hono min anndirta laawol mum?

⁶ Iisaa jaabii mo:

—Miin woni laawol ngol, miin woni goonga oo, miin woni nguurndam dam. So wanaa saabe am fay gooto waawaa yaade to Baabiraado. ⁷ Sinndo odon anndunoo kam, maa on anndu Baabiraado am oo duu. Gila jooni on anndii mo, on njii mo.

⁸ Filipa wii mo:

—Moobbo, hollu min Baabiraado, dum tan ana hey'a min.

⁹ Iisaa wii mo:

—No ngondir-mi e moodon faa booyi nii fuu, Filipa, a anndaali kam naa? Jiido kam, yii Baabiraado. Hono mbiirataa: «Hollu min Baabiraado»? ¹⁰ A goondinaali mido e ley Baabiraado, Baabiraado ana e am naa? Waajuuji di mbaajii-mi on dii fuu, mi waajortaako di hiini hoore am. Baabiraado gondo e am oo gollata gollleeji mum. ¹¹ Ngoondinee kam so mi wii mido e Baabiraado, Baabiraado ana e ley am. Fay so on goondinaali dum,

† ^{13:32} Puddfoode aaya 32, «So Laamdo teddiniraama saabe makko», tawaaka e dereeji burdi fuu booye dii.

ngoondiniron kam saabe golleeji dii. ¹² Midó haalana on goonga: neddo fuu goondindo kam, gollan kajum duu golleeji di ngollan-mi dii, gollan ko buri di, sabi mi kootoowo to Baabiraado am. ¹³ Mi wadanan on huunde fuu ko jaagori-don Laamdo saabe am. Mi wadan dum yalla Baabiraado oo ana teddiniree saabe Biddo oo. ¹⁴ So won ko jaagori-don Laamdo saabe am, mi wadanan on.

No Iisaa fodiri neldan Ruuhu Ceniido

¹⁵ —So odon njidi kam, on njokkan jamirooje am. ¹⁶⁻¹⁷ Mi jaagoto Baabiraado hokka on Balloowo goddo, oo woni Ruuhu goonga, yalla omo wonda e mon faa abada. Aduna oo waawaa jabbaade mo, sabi yiyataa mo, anndaa mo. Kaa onon, odon anndi mo sabi omo wondi e mon, omo e mon. ¹⁸ Mi yoppataa on atiime'en, mi wartan e mon. ¹⁹ So booyii seeda aduna oo yiyataa kam kasen. Kaa onon, on njiyan kam, sabi mi guurdo, onon duu on nguuran. ²⁰ Nannde nden on paaman mido e ley Baabiraado, odon e am, mido e ley mon. ²¹ Neddo fuu anndudo jamirooje am so jokki de, kajum woni jiddo kam. Jiddo kam, Baabiraado am yidan dum. Miin duu, mi yidan dum, mi bannginanan dum hoore am.

²² Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyota, jaabii mo:

—Moobbo, hono bannginirantaa min hoore maa, tawee a bannganaali aduna oo?

²³ Iisaa jaabii mo:

—So neddo ana yidi kam, jokkan konngol am, Baabiraado am yidan dum. Miin e Baabiraado am oo min ngaran to mum min njooddo e mum. ²⁴ Neddo fuu mo yidaa kam, jokkataa konngol am. Haala ka nanaton kaa, ka wanaa ka am, ka haala Baabiraado neldo kam oo. ²⁵ Dum kaalanan-mi on gila mido tawdaa e mon. ²⁶ Ruuhu Ceniido, Balloowo on mo Baabiraado neldirta on saabe am oo, kajum anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoo-mi on koo fuu.

²⁷ Jam njoppidan-mi on, jam am ndokkan-mi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on nii. Pati imminee hakkille mon, pati kulee. ²⁸ On nanii ko mbii-mi on: «mi yahan, caggal mum mi warta e mon.» Sinndo odon njidunoo kam, maa on ceyoro mi jahoowo to Baabiraado, sabi Baabiraado buri kam teddude. ²⁹ Mi haalanii on jooni gila dum waraali, yalla so dum warii, odon ngoondina. ³⁰ Haala am e moodon heewataa kasen, sabi kaananke oo aduna ana wara. Fay huunde o waawaa e am. ³¹ No Baabiraado yamiri kam nii, non ngadiran-mi, faa aduna oo faama mido yidi Baabiraado. Immee njehen, iwen doo.

15

No Iisaa wiiri kajum woni peguwi ngoongaraawi

¹ —Miin woni peguwi ngoongaraawi, Baabiraado woni jom ngesa peguuje. ² Cabal am dimaral fuu o feyyan dum, cabal dimoowal fuu, o saltoto dum yalla engal beydoo rimde. ³ Onon, jooni on laabube saabe waaju mo mbaajii-mi on oo. ⁴ Niibee e am. So on jiiibii e am, miin duu mi jiiiban e mon! Hono no cabal peguwi waawaa rimde e hoore mum kinaa tawee engal jiiibi e peguwi nii, hono non onon duu, on mbaawaa rimde so on jiiibaali e am. ⁵ Miin woni peguwi, onon ngoni cabe. Neddo fuu jiiibudo e am, mi jiiibii e mum, rima duu faa heewa. On mbaawaa wadude fay huunde so on ngaldaa e am. ⁶ Neddo fuu mo jiiibaali e am, tippete sella hono no cabal peyyaangal nii, yooraa. Cabe joorde dee moobtete, tippee ley yiite, de kubba. ⁷ So on jiiibii e am, waaju am jiiibii e mon, nden kaa jaagee Laamdo ko muuy-don fuu, on keban. ⁸ So on ndimii faa heewii, dum hollititta on laatike taalibaabe am, nden yimbe njiyata teddeengal Baabiraado am. ⁹ Hono no Baabiraado yidiri kam nii, miin duu hono non njidir-mi on. Niibee e jilli am. ¹⁰ So on njokkii jamirooje am, on jiiiban e jilli am, hono no njokkir-mi jamirooje Baabiraado am so jiiibu-mi e jilli mum nii.

¹¹ Mi waajike on dum yalla seyo am ana jiiiba e mon, seyo mon hibba. ¹² Annii yamiroore am: njidondiree hono no njidir-mi on nii. ¹³ Huunde fuu buraa dii doo jilli mawnude: neddo hokkitira yonki mum saabe yibbe mum. ¹⁴ Onon ngoni yibbe am, so on ngollii ko njamir-mi on koo. ¹⁵ Mi wiyataa on maccube kasen sabi maccudo anndaa

ko kalfaado mum gollata. Mido wiya on yiɓɓe, sabi ko narru-mi Baabiraado am koo fuu, mi anndinii on. ¹⁶ Wanaa onon cubii kam, miin subii on so yamiri on njahon ndimoyon biɓɓe, biɓɓe mon nduumoo, yalla Baabiraado ana hokka on huunde fuu ko jaagori-don saabe am. ¹⁷ Njidondiree! Dum njamir-mi on.

No aduna oo wajiri Iisaa e taalibaabe mum fuu

¹⁸ —So aduna oo ana waji on, anndee, miin o adii wajude. ¹⁹ Sinndo on laatinoke adunankooɓe, maa aduna oo yidu on. Kaa on nganaa adunankooɓe. Mi subike on mi seenndii on e aduna oo. Dum saabanii mo wajude on. ²⁰ Miccitee ko mbiinoo-mi on koo: «Maccudo burataa kalfaado mum.» So ɓe torrii kam, ɓe torran on, onon duu. So ɓe njokkii konngol am, ɓe njokkan ngol mon ngol duu. ²¹ ɓe ngadiran on dum fuu saabe am, sabi ɓe anndaa neldo kam oo. ²² So mi waraalino, mi waajanooki ɓe, ɓe njataakeno. Kaa jooni mi warii, mi waajike ɓe, ɓe ngalanaa luutti maɓɓe dii ujuuru fuu. ²³ Nedo fuu bajudo kam, warii Baabiraado am oo duu. ²⁴ Sinndo mi gollaalino dii golleeji di fay gooto meedaali gollude yeeso maɓɓe, ɓe njataakeno. Kaa jooni ɓe njii di fuu, eɓe keddii wajude kam, miin e Baabiraado am. ²⁵ Dum wadii faa tabintina ko winndaa ley Sariya maɓɓe: «Be mbajirii kam dow meere.»*

²⁶ Ruuhu goonga iwroowo to Baabiraado, Balloowo on mo neldan-mi on oo, nde warii, kaɗum seettantoo kam. ²⁷ Onon duu, on ceettanto kam sabi oɗon ngondi e am gila puɗɗooɗe.

16

¹ —Mi waajike on dum pati on njoppu goondinal. ² ɓe njaltinan on cuudi baajordi. Wakkati waroyan nde bardo on fuu miilata rewii Laamdo. ³ ɓe ngadan dum sabi ɓe anndaa Baabiraado oo, ɓe anndaa kam miin duu. ⁴ Mi waajike on dum, yalla so wakkati oo warii, oɗon miccadoo mi haalaniino on dum.

Haala golle Ruuhu Ceniido

—Mi haalanaali on gila arannde sabi mido wondi e mon. ⁵ Jooni mido nii hootana neldo kam oo, kaa fay gooto e mon lamndaaki kam hoto njahan-mi. ⁶ On cunaama sanne saabe ko kaalan-mi on dum koo. ⁷ Dum fuu e taweede, mido haalana on goonga: yaadu am buri moyyande on. Sabi so mi yahaali, Balloowo on oo warataa. Kaa so mi yehii, mi neldan on mo. ⁸ So o warii, o njinan aduna oo banngal luutti e fooccitaare e sariya. ⁹ Banngal luutti, sabi ɓe ngoondinaali kam. ¹⁰ Banngal fooccitaare, sabi mido hoota to Baabiraado oo, on njiyataa kam kasen. ¹¹ Banngal sariya, sabi kaananke oo doo aduna saraama.

¹² Mido jogii ko heewi kasen ko mi waajoo on, kaa on mbaawtataa dum jooni. ¹³ Nde Ruuhu goonga oo warii fuu, dowan on faade e goonga fuu. Sabi o haaldataa hiini hoore makko, o haalanan on ko o nani fuu, o humpitan on ko waroyta. ¹⁴ Kanko, o teddinan kam, sabi o baman ko njey-mi koo, o humpitira on. ¹⁵ Ko Baabiraado oo jogii fuu, miin jey. Dum saabii mbii-mi o humpitan on ko o hebi e am koo.

No sunu waylitorto seyoy

¹⁶ —So booyii seeda, on njiyataa kam, so booyii seeda kasen, njiyon kam.

¹⁷ Yoga e taalibaabe makko ɓee lamndondiri, mbii:

—Kodum woni maanaa haala makko so o wii «so booyii seeda, on njiyataa kam e so booyii seeda kasen, njiyon kam», o wii kasen «sabi mi jahoowo to Baabiraado»?

¹⁸ ɓe mbii:

—«So booyii seeda», kodum dum firritata? Min paamaali ko o wii koo.

¹⁹ Nde Iisaa anndunoo eɓe njidi lamndaade dum ndee, wii ɓe:

—Odon lamndondira maanaa haala am kaa: «So booyii seeda on njiyataa kam, so booyii seeda kasen, njiyon kam.» ²⁰ Mido haalana on goonga: onon, on mboyan, on mboytoto, tawee aduna oo ana seyii. On cuɗlan, kaa sunu mon waylitoto seyoy. ²¹ So debbo ana ɗaywa, mo sunɗan sabi wakkati makko warii. Kaa so cukalel ngel rimaama, o

* 15:25 Jabuura 35.19; 69.5

miccitataako naawalla njatawere makko, no seyo makko foti heewde dow aduna oo hebii kodo. ²² Onon duu hono non cunjir-don jooni, kaa mi yiitan on kasen, on ceyoto, fay gooto waawaa bonnude seyo mon. ²³ Nannde nden, on lamndataako kam fay huunde. Mido haalana on goonga: huunde fuu ko jaagi-don Baabiraado oo, hokkiran on saabe am. ²⁴ Faa jooni, walaa fuu ko jaagori-don saabe am. Naagee, on keban, yalla seyo mon ana hibba.

No Iisaa jaalorii aduna

²⁵ —Ko kaalan-mi on jooni koo yo haala hippaaka. Wakkati waran, wakkati mo mi hippataa haala. Nden kaa mi haalanan on haala Baabiraado faa laaba. ²⁶ Nannde nden on jaagorto Laamdo saabe am. Mi wiyaali mido jaaganoo on Baabiraado, ²⁷ sabi Baabiraado e hoore mum ana yidi on. O yidirii on saabe odon njidi kam, on ngoondinii to Laamdo iwru-mi. ²⁸ Mi iwii to Baabiraado, mi warii e aduna. Jooni mido dala aduna oo, mi hootana Baabiraado.

²⁹ Taalibaafe makko mbii mo:

—Jooni kaa, a haalii faa laabi, walaa fuu ko kippu-daa hen. ³⁰ Jooni kaa, min anndii walaa fuu ko a anndaa, fay gooto hasindinaa e lamndaade ma. Dum saabii so min ngoondini a iwdo to Laamdo.

³¹ Iisaa jaabii be:

—Jooni, on ngoondinii naa? ³² Wakkati oo ana wara, o warii jooni, do on fuu caakoto-don, homo fuu hoota suudu mum, njoppon kam mi teeldo. Kaa mi wanaa teeldo, sabi Baabiraado oo ana wondi e am. ³³ Mi haalanii on dum, yalla odon kemra jam e am. Odon ngondi e torra ley aduna oo. Kaa ceyo-don, miin, mi jaalike aduna oo!

17

No Iisaa duworii saabe taalibaafe mum

¹ Nde Iisaa waajinoo waajuuji dii ndee, tiggittii kammu, wii:

—Baabiraado, wakkati oo warii, teddin Biya, yalla Biya oo duu ana teddine. ² Sabi a hokkii mo baawde dow neddo fuu, yalla omo hokka been be ndokku-daa mo bee fuu nguurndam nduumiidam. ³ Nguurndam nduumiidam woni be annde, aan Laamdo goongaraajo gooto oo, be annda Iisaa Almasihu mo nel-daa oo. ⁴ Mi teddinii ma e dow leydi ndii, mi yottinii golle mo ndokku-daa kam mi golla oo. ⁵ Jooni kaa, Baabiraado, teddinam teddeengal ngal njoginoo-mi do maa doo gila aduna oo tagaaka ngal.

⁶ Yimbe be ndokku-daa kam e aduna oo bee, mi bannginanii dum'en innde maa. Aan jey be, a hokkii kam be, ebe njokki konngol maa. ⁷ Jooni kaa, be anndii ko ndokku-daa kam koo fuu to maa iwi, ⁸ sabi mi haaltanii be haalaaji di kaalan-daa kam dii, be njabii di. Be kebii tayoral to maada iwru-mi, be ngoondinii aan neli kam. ⁹ Mido jaagore saabe mabbe. Mi jaagortaako saabe aduna oo, mido jaagoroo saabe be ndokku-daa kam bee, sabi aan jey be. ¹⁰ Be njey-mi fuu, aan jey, be njey-daa fuu, miin jey. Mi teddiniraama saabe mabbe. ¹¹ Kambe, be keddoto e aduna oo, kaa miin, mi heddataako e makko. To maa njahan-mi. Aan Baabiraado Ceniido, reenir be baawde maada de ndokku-daa kam dee, yalla ebe laatoo gooto hono no men nii. ¹² Nde ngondunoo-mi e mabbe ley aduna oo ndee, mi reenirii be baawde maa de ndokku-daa kam dee, mi tiidii e mabbe. Fay gooto majjaali so wanaa yiitenke oo, yalla ko sappaa e Binndi dii koo ana tabita. ¹³ Jooni kaa mido wara to maa. Mido haala dii haalaaji gila mido heddi e aduna oo tafon, yalla seyo am ana hibba e mabbe. ¹⁴ Mi yottinii be konngol maa. Aduna oo wajii be, sabi be njeyaaka e makko, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁵ Mi jaagaaki ittaa be e aduna oo, kaa mido jaage ndeenaa be e Ibiliisa. ¹⁶ Be njeyaaka e aduna oo, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁷ Sennir be goonga maa. Konngol maa woni goonga. ¹⁸ Hono no nelir-daa kam e oo aduna nii, miin duu non nelir-mi be e makko. ¹⁹ Mido sennira hoore am saabe mabbe, yalla kambe duu ebe laatoo senniraabe goonga.

²⁰ Wanaa saabe mabbe tan jaagorto-maa-mi. Mido jaagoroo duu saabe been goondinirbe kam waajuuji mabbe, ²¹ yalla be fuu ebe laatoo gooto. Hono no aan

Baabiraado laatori-daa e am, miin duu mido e maa nii, yalla kambe duu ebe laato gooto e men, yalla aduna oo ana goondina aan neli kam. ²² Mi wadanii be teddeengal ngal ngadan-daa kam ngal, yalla ebe laato gooto, hono no laatori-den gooto nii. ²³ Miin mido e mabbe, aan ada e am, yalla ngootummaaku mabbe ana hibba, yalla aduna oo ana annda aan neli kam, mo annda duu ada yidi be hono no njidir-daa kam nii. ²⁴ Baabiraado, mido yidi be ndokku-daa kam bee ngonda e am nokku fuu do tawaa-mi, yalla ebe njiya teddeengal ngal ngadan-daa kam ngal sabi a yidii kam gila aduna oo diidaaka.

²⁵ Baabiraado pooccitiido, aduna oo anndaa ma, kaa miin noo mido anndu maa, bee doo ana anndi aan neli kam. ²⁶ Mi anndinii be ko ngon-daa, mi beydan anndinde be, yalla jilli njid-daa kam dii ana tawee e mabbe, miin duu mi tawee e mabbe.

18

No Iisaa nanngiraa

¹ Nde Iisaa duworinoo nii ndee, yaadi e taalibaabe mum ootoo bannge callugol biyeteengol Kedoron. Be naati ton e nokku keewdo ledde. ² Yahuuda jammbotodo mo oo ana anndi nokku oo, sabi Iisaa e taalibaabe mum ana moobotonoo ton sanne. ³ Yahuuda ardii oorngal sordaasi'en e golloobe iwruube to hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en. Be ngari ton, ebe njogii cunkume kubbooje e lampaaji e kaborde. ⁴ Nde wonnoo Iisaa ana anndi ko fa'i warde e mum fuu, sakkitii be, wii:

—Homo tewtaton?

⁵ Be njaabii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

O wii be:

—Miin woni kanko!

Yahuuda jammbotodo mo oo duu ana dardii e mabbe. ⁶ Nde Iisaa wiinoo «Miin woni kanko» ndee, be njaari cagga-caggarde be caami e leydi. ⁷ Iisaa lamndii be kasen:

—Homo tewtaton?

Be njaabii:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

⁸ Iisaa wii be:

—Mbii-mi on, miin woni kanko! So miin tewtaton, accee bee kaa njaha.

⁹ Non dum laatorii, yalla haala Iisaa kaa ana tabita: «Mi majjoraaka fay gooto e be ndokku-daa kam bee.» ¹⁰ Simon Piyeer ana joginoo kaafaawi, soorti ki, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nowru naamru faa ndu tayi. Golloowo oo ana wiyee Malkus.

¹¹ Nden Iisaa wii Piyeer:

—Soornu kaafaawi maa kii e njaro mum. Ada miili mi yarataa horde bone nde Baabiraado hokki kam ndee naa?

¹² Don sordaasi'en e kaananke mum e gollanoobe hooreebe Yahuudiyankoobe nanngi Iisaa, kabbi dum. ¹³ Be nabi mo to Annas tafon. Annas yo esii Kayafas laatiido Jottinoowo Sadaka Mawdo ley nden hitaande. ¹⁴ Kanko Kayafas oo dawranoo hooreebe Yahuudiyankoobe dabare, wii: ko bure moyyude e yimbe lejol ngol, neddo gooto maayana be.*

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

¹⁵ Simon Piyeer e taalibbo goddo njokkitii Iisaa. Taalibbo oo ana anndondiri e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, dum wadi so o hebi naaddude e Iisaa galle mawdo hooreebe yottinoobe sadaka oo. ¹⁶ Piyeer kaa, darii damal sella too. Taalibbo anndondirdo e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yalti haaldi e debbo doomoowo damal ngal oo, naanni Piyeer. ¹⁷ Kordo doomoowo damal oo lamndii Piyeer:

—Aan nee, a wanaa gooto e taalibaabe gorko oo naa?

Piyeer jaabii mo:

—Mi wanaa!

* 18:14 Yuhanna 11.49-50

¹⁸ Nde wonnoo jaangol ana heewi, gollooƙe e doomooƙe kuɓɓiino yiite ana yuwloo. Piyeer duu dardii e mabbe ana yuwloo.

*No maw*ƙe diina cariri Iisaa

¹⁹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo lamndii Iisaa haala taalibaabe mum e waaju mum. ²⁰ Iisaa jaabii mo:

—Mi ɓannginanii aduna oo waaju am. Wakkati fuu mido waajoo ley cuudi baajordi e ley Suudu Dewal Mawndu to Yahuudiyankooƙe fuu kawrititta too. Walaa fuu ko kaaldu-mi cuucuukka. ²¹ Ko lamndorto-ɗaa kam? Lamnda been hettindiibe kam. Kambe kaa, ebe anndi ko mbaajii-mi koo.

²² Nde Iisaa haalnoo ɗum ndee, gooto e doomooƙe ɓee fii mo banaawo, wii:

—Nii jaaborto-ɗaa Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo naa?

²³ Iisaa jaabii mo, wii:

—So ko boni mbii-mi, haalanam ko boni e majjum. So tawii ko moyyi mbii-mi, ko saabii so pii-ɗaa kam?

²⁴ Nden Annas neldi mo to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, omo haɓɓii.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa kasen

²⁵ Simon Piyeer ana darinoo ton ana yuwloo. Faa ɓe mbii mo:

—Aan, a wanaa gooto e taalibaabe makko ɓee naa?

O yeddi, o wii:

—Mi wanaa!

²⁶ Gooto e gollanooƙe Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru muudum oo, wii:

—Mi yiidaalino ma e makko ley nokku keewɗo ledde too naa?

²⁷ Piyeer yeddi kasen, e oon wakkati fuu, ndontoori joggini.

No Iisaa sariraa yeeso Pilaatu

²⁸ Caggal ɗum, ɓe itti Iisaa to Kayafas gila beetee kecco, ɓe naɓi mo to huɓeere goforneer oo. Nabuɓe mo ɓee naataali huɓeere ndee, sabi so ɓe naatii nde, ɓe coɓan, ɓe jaamataa ndeendi iidi Paska ndii. ²⁹ Pilaatu, goforneer oo, tawoyi ɓe sella too, wii:

—Kodum ngullaniri-don oo gorko?

³⁰ ɓe njaabii mo:

—Sinndo o gollaalino ko boni, min ngaddataano mo ga maa.

³¹ Nden Pilaatu wii ɓe:

—Nabee mo, cardon mo sariya moodon.

Yahuudiyankooƙe ɓee njaabii:

—Min nduɗanaaka warde fay gooto.

³² Nii haala ka Iisaa haalnoo haala maayde mum kaa tabitiri. ³³ Pilaatu naatti galle mum, noddi Iisaa, wii ɗum:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooƙe oo naa?

³⁴ Iisaa jaabii mo:

—Aan e hoore maa wii non naa wobbe narru-ɗaa?

³⁵ Pilaatu jaabii mo:

—Miin, mi Yahuudiyanke naa? Ko ngadu-ɗaa so leɗol maa e hooreeɓe yottinooƙe sadaka ngaddu maa ga am?

³⁶ Iisaa jaabii:

—Laamu am jeyaaka e oo aduna. Sinndo omo jeyanoo e oo aduna, gollooƙe am kabotono pati mi naata juude hooreeɓe Yahuudiyankooƙe. Kaa jooni laamu am oo wanaa mo ɗoo.

³⁷ Nden Pilaatu wii mo:

—Ndennoo, a kaananke?

Iisaa jaabii:

—No mbii-ɗaa nii, mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraa-mi so ngar-mi ley aduna oo so wanaa faa mi seetoo goonga. Nedɗo fuu jidɗo goonga, ana nana daande am.

³⁸ Pilaatu wii mo:

—Goonga? Kodum woni goonga?

Nde o haalnoo dum ndee, o yalti kasen, o tawtoyi Yahuudiyankooɓe ɓee to sella too, o wii ɓe:

—Mi heɓaali feloore fay wootere e makko. ³⁹ Kaa ley aada moodon, iidi Paska fuu mido yoppitana on kasunke gooto. Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?

⁴⁰ ɓe fuu ɓe ngulli, ɓe mbii:

—Wanaa oo, Barabas min njidi.

Barabas nee yo janoowo.

19

¹ Nden Pilaatu nanngi Iisaa, yamiri fiyee dorri. ² Sordaasi'en ɓee caɗi tenngaade gi'e, kippi e hoore makko, ɓoorni mo burmusuure wodeere.* ³ ɓe battitii mo, eɓe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankooɓe!

Eɓe piya mo banaaje. ⁴ Pilaatu yalti kasen, wii Yahuudiyankooɓe ɓee:

—Mi yaltinan mo faa anndon mi heɓaali feloore fay wootere e makko.

⁵ Non Iisaa yaltinaa ana hippii tenngaade gi'e ndee, ana ɓoornii saaya mɓodeewa kaa. Pilaatu wii ɓe:

—Gorko oo annii!

⁶ Nde hooreɓe yottinoobe sadaka e doomoobe ɓee njiinoo mo ndee, ngulli mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu wii ɓe:

—Nanngɛe mo onon tonton mo, sabi miin kaa, mi heɓaali feloore e makko.

⁷ Yahuudiyankooɓe njaabii mo:

—O luuttii sariya amen. E ley sariya amen oo kaa waajibi o waree, sabi o wadii hoore makko o Bii Laamɗo.

⁸ Nde Pilaatu nannoo kaa haala ndee, kulol mum ɓeydii. ⁹ O naatti huɓeere ndee kasen o wii Iisaa:

—Aan, hoto iwataa?

Iisaa jaabaaki mo fay huunde. ¹⁰ Nden Pilaatu wii mo:

—Miin muroto-daa naa? Tama a anndaa mido waawi yoppitidde ma, mido waawi tontude ma?

¹¹ Iisaa jaabii mo:

—So wanaa Laamɗo hokku maa baawɗe, a waawaano e am fay huunde. Dum saabii so gattudo kam e junngo maa oo ɓur maa jinjinaade.

¹² Gila nden Pilaatu ana ndaara yoppitinde mo. Dum saabii so Yahuudiyankooɓe ana ngulla, ana mbiya:

—So nii a yoppitii mo, a wanaa gido kaananke Roma mawɗo oo. Neddo fuu gadudo hoore mum kaananke yo gajo kaananke Roma.

¹³ Nde Pilaatu nannoo dii haalaaji ndee, yaltini Iisaa, joodii dow joodorgal sariya, nokku biyeteedo Dinngira Kaaye (e ibaraninkoore omo wiyee Gabbata). ¹⁴ Nden yo jannde lanndinal iidi Paska, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wii Yahuudiyankooɓe:

—Kaananke moodon annii!

¹⁵ ɓe nduki semmbe:

—War mo! War mo! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu jaabii:

—Mi tonta kaananke moodon oo naa?

Hooreɓe yottinoobe sadaka ɓee mbii:

—Min ngalaa kaananke ko wanaa kaananke Roma mawɗo oo.

¹⁶ Nden o hokki ɓe Iisaa faa ɓe tontoya dum.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

* 19:2 Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

Nii be nanngi Iisaa, be naŋi d̄um. ¹⁷ Iisaa yalti ana roondii leggal mum bardugal faa yottii nokku biyeteedo Laalagal Hoore (e ibaraninkoore omo wiyee Golgata). ¹⁸ Don be tontidi mo e didon wobbe: oo nano, oo jaamo, Iisaa ana lommbii. ¹⁹ Pilaatu winndi e alluwal: IISAA NASARAATUNKE OO, KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE. O yamiri ngal takkee e leggal bardugal ngal. ²⁰ Yahuudiyankooŋe heewbe njann̄gii binndi d̄ii sabi do Iisaa tontaa doo woddaa ngalluure ndee. Alluwal ngal winndaama e ibaraninkoore e romankoore. ²¹ Nden hooreŋe yottinoobe sadaka beebii Pilaatu:

—Pati winndu: «Kaananke Yahuudiyankooŋe», winndu: «o wii kanko woni kaananke Yahuudiyankooŋe».

²² Pilaatu jaabii:

—Ko mbinndu-mi koo winndaama, tilike.

²³ Nde sordaasi'en beebii tilinoo tontude Iisaa ndee, pecci kaddule makko pecece nay. Homo fuu bami feccere mum. Be bami saaya makko duu. Saaya kaa walaa jootol. Ka fuu ka lefol gootol. ²⁴ Sordaasi'en beebii kaaldi:

—Pati ceeken saaya kaa. Ngaden ka urwa, yeewen keboowo ka.

Dum wadii, yalla ko sappaa e Binndi d̄ii koo ana tabita:

«Be peccii kaddule am hakkunde maŋŋe,

be ngadii saaya am urwa.»†

Dum sordaasi'en beebii ngadi.

²⁵ Inna Iisaa, e sakiike mum debbo, Mariyama jom suudu Kolopa, e Mariyama mo Magdala ana ndarii bannge leggal ngal Iisaa tontaa e mum ngal. ²⁶ Iisaa yii inna mum e taalibbo mum korsudo oo ana ndarodii, wii inna mum:

—Inna, biya annii!

²⁷ Nden o wii taalibbo oo:

—Inna maa, annii.

Gila nden taalibbo oo naŋi Mariyama galle mum.

Haala maayde Iisaa

²⁸ Caggal d̄um, Iisaa anndi walaa fuu ko heddi. Yalla ko Binndi d̄ii mbii koo ana tabita, o wii:

—Mi d̄omd̄ii!‡

²⁹ Mbulku keewdo biineegiri ana wonnoo don. Be cuuwi liccere e biineegiri oo, be kaŋŋi e loocol hisopiyaawol, be cukki e hunduko makko. ³⁰ Nde Iisaa buuccinoo biineegiri oo ndee, wii:

—Tilike!

O turi hoore, o d̄ali aduna. ³¹ Nden yo nannde lanndinal iidi. Hooreŋe Yahuudiyankooŋe ndaardi Pilaatu yalla korre tontaaŋe beebii ana kelee, beebii bante, pati terde deebii keddo e ledde deebii jalaande fowteteende. Sabi jalaande ndee yo teddunde. ³² Non sordaasi'en beebii ngari, keli korre worbe didon tontidanoobe e Iisaa beebii. ³³ Kaa nde be njottinoo Iisaa ndee, be tawi mo maayii. Dum saabii beebii kelaali korre makko. ³⁴ Kaa gooto e sordaasi'en beebii yuwi Iisaa labbo e wuttuldu. Don yiyam e ndiyam mbaacii. ³⁵ Neddo ceettiido d̄um oo yii d̄um. Seedaaku makko duu ana sella. Kaaldo oo ana anndi haalii goonga, yalla onon duu, odon ngoondina. ³⁶ Dum fuu wadii, yalla ko Binndi d̄ii mbii koo ana tabita:

«Fay gootal e gi'e makko helataake.»§

³⁷ Di mbii kasen:

«Be njiitan oon mo be njuwnoo oo.»*

No tew Iisaa wadira e yanaande

³⁸ Caggal mum, Yuusufu Arimatyanke ndaardi Pilaatu yalla omo banta tew Iisaa oo. Pilaatu jabani mo. O banti oon. Tawi Yuusufu oo yo taalibbo Iisaa e cuucuukka, sabi omo hulannoo hooreŋe Yahuudiyankooŋe. ³⁹ Nikodemus jaanoodo to Iisaa jemma oo duu wari, o jillondiri urd̄iiji mbiyeteedi miiri e alo'e o waddori. Edum yaha e kilooji

† 19:24 Jabuura 22.19 ‡ 19:28 Jabuura 22.16 § 19:36 Pergu 12.46; Jabuura 34.21 * 19:37 Jakariyaa 12.10

capantati e didi. ⁴⁰ Non ɓe ɓamti tew Iisaa, ɓe nguji mo uurdi ndii, ɓe ngadi mo e kasanke hono no Yahuudiyankooɓe mboowiri wadude fade mum'en irde maayɗo nii. ⁴¹ Nokku keewɗo leɗɗe ana wonnoo ɗo Iisaa tontanoo doo. Yanaande heyre ana ley nokku oo, ɗo fay gooto meedaali watteede. ⁴² Dum hawri e wakkati lanndinal Yahuudiyankooɓe, tawi yanaande ndee ana ɓadii, dum wadi so ɓe ndesi Iisaa ɗon.

20

No Iisaa immintiniraa

¹ Nannde alan, Mariyama mo Magdala hujji, yehi to yanaande too. O tawi haayre uddiranoonde yanaande ndee tallitaama. ² O dogi, o yehi to Simon Piyeer e taalibbo mo Iisaa horsinnoo oo, o wii ɓe:

—Be ittii Moobbo oo e yanaande ndee, mi anndaa fuu ɗo ɓe ngadi mo.

³ Piyeer e taalibbo oo njalti, njehi to yanaande too. ⁴ Eɓe ndoga ko ɓe mbaawi fuu. Taalibbo oo dadi Piyeer, adii dum e yanaande ndee. ⁵ O yuurnii, o yii kasanke oo yo bolo, kaa o naataali. ⁶ Simon Piyeer, kaɗum kaa yottii fuu, naati, tawi kasanke oo ana joodii. ⁷ Pilkol pilkanoongol e hoore Iisaa ngol tawdaaka e kasanke oo, ngol tawaama engol sowii feere maggol. ⁸ Nden taalibbo ardinoodo warde oo, kaɗum duu naati, yii, goondini. ⁹ Tawi ɓe paamaano tafon ko Binndi dii mbii koo, Iisaa yo immitintoodo. ¹⁰ Caggal mum, taalibaabe didon ɓee kooti to mum'en.

No Iisaa ɓanngirani Mariyama mo Magdala

¹¹ Kaa Mariyama ana darii ɗo damal yanaande doo, ana woya. O turii, o yuurnii ley yanaande ndee. ¹² O yii malaa'ika'en didon ɓe kaddule daneeje ana njoodii ɗo tew Iisaa oo resanoo doo, gooto ɗo hoore doo, godɗo oo to koyɗe too. ¹³ Malaa'ika'en ɓee mbii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa?

O jaabii ɓe:

—Be ittii Moobbo am doo, mi anndaa fuu to ɓe ndesi dum.

¹⁴ Nde o haalnoo kaa haala ndee, o yeecitii, o yii Iisaa ana darii, kaa o annditaali dum. ¹⁵ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa? Homo tewtataa?

Mariyama miili golloowo nokku oo haaldata e mum, wii oon:

—Gido, so aan itti mo doo, haalanam ɗo ndesu-ɗaa mo, faa mi ɓamta mo.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Mariyama!

O yeecitii, o wii e ibaraninkoore:

—*Rabbunii!*

(Dum woni «Moobbo».)

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Pati memam, sabi mi njabbitaali to Baabiraado am tafon. Yaa to sakiraaɓe am, mbiyaa ɓe mi njabbitan to Baabiraado am, Baabiraado mon, Laamɗo am, Laamɗo mon.

¹⁸ Mariyama mo Magdala martinoyi taalibaabe ɓee kumpa, wii ɓe:

—Mi yii Moobbo oo.

O haaltani ɓe ko Iisaa haalani mo koo fuu.

No Iisaa ɓanngirani taalibaabe mum

¹⁹ Nde kiikiɗe alan warnoo ndee, taalibaabe Iisaa coki baafal dow hoore mum'en nokku ɗo ɓe kawriti doo, saabe kulol hooreeɓe Yahuudiyankooɓe. Nden Iisaa wari darii hakkunde maɓɓe, wii ɓe:

—Onon e jam!

²⁰ Nde o jowtunoo ɓe ndee, o holli ɓe nebbe juude makko e wuttuldu makko. Taalibaabe ɓee ceyii nde njii Joomiraado oo ndee. ²¹ Nden Iisaa wii ɓe kasen:

—Onon e jam! Hono no Baabiraado neliri kam nii, neliran-mi on.

²² Nde o haalnoo dii haalaaji ndee, o fuufi e maɓɓe, o wii:

—Njabɓee Ruuhu Ceniido! ²³ Mo njaafi-ɗon luutti mum, yaafaama di, mo on njaafaaki luutti mum, yaafataake.

No Iisaa banngirani Tomaa

²⁴ Kaa Tomaa noddirteedo Funeeru, gooto e sappo e didon bee, walaano don nde Iisaa banngunoo hakkunde maɓɓe ndee. ²⁵ Taalibaaɓe bee mbii mo:

—Min njii Moobbo men!

O jaabii ɓe:

—So mi yiyaali batte tontande dee e nebbe makko, mi wada fedeendu am e majje, mi wada junngo am e wuttuldu makko, abada mi goondintaa.

²⁶ Yontere wootere caggal mum, taalibaaɓe bee kawriti kasen. Tomaa ana wondi e maɓɓe. Baafe dee fuu ana cokii. Iisaa banngi, darii hakkunde maɓɓe, wii:

—Onon e jam!

²⁷ O wii Tomaa:

—Waddu doo fedeendu maa, yeew juude am, waddu junngo maa, wadu ngo e wuttuldu am. Sel sikkitaade, goondin tan.

²⁸ Tomaa jaabii, wii mo:

—Joomiraado am, Laamdo am.

²⁹ Iisaa wii mo:

—Saabe a yii kam ngoondinir-daa. Been ɓe njiyaali kam so ngoondini, mbelii hoore.

Haala faandaa dewtere ndee

³⁰ Iisaa wadii yeeso taalibaaɓe mum kaayde godde keewde de mbinndaaka ley ndee dewtere. ³¹ Dee doo mbinndaama, yalla odon ngoondina Iisaa woni AlmasiihuBii Laamdo oo, yalla so on ngoondinii, odon kebira nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa banngirani taalibaaɓe mum njeddon

¹ Caggal dum, Iisaa bannganii taalibaaɓe mum bee kasen sera weendu Tiberiyas. Annii no mo banngiri: ² Simon Piyeer e Tomaa noddirteedo Funeeru oo e Natanayel mo Kaana leydi Galili e ɓiɓɓe Jebede worɓe bee e taalibaaɓe didon wobɓe, ɓe fuu eɓe tawdanoo ton.

³ Simon Piyeer wii ɓe:

—Mi yahan awgal.

Be mbii mo:

—Minen duu, min njaadan e maa.

Don e don ɓe njalti, ɓe naatoyi laana. Oon jemma, ɓe keɓaali fay huunde. ⁴ Nde fajiri feccii ndee, Iisaa darii dow danjeere ndee, kaa taalibaaɓe ɓee annditaali dum Iisaa. ⁵ O wii ɓe:

—Sukaabe, odon jogii ko naametee naa?

Be mbii:

—Min ngalaa!

⁶ O wii ɓe:

—Tippee bubbol ngol bannge jaamo laana kaa, on keɓan.

Non ɓe tippii ngol. Be kebi liddi faa ɓe ndonki suutude ngol. ⁷ Taalibbo mo Iisaa horsini oo wii Piyeer:

—Dum Moobbo men!

Nde Simon Piyeer nannoo dum moobbo mum'en ndee, ɓoornii saaya mum, sabi mo ɓoortinoodo ka, mo fiyii e ndiyam dam. ⁸ Taalibaaɓe heddiibe ɓee ngaddi laana kaa, ana ndaasa bubbol keewngol liddi ngol. Be ngodɗoraaki danjeere ndee kinaa ko waarata e meeturuuji teemedere. ⁹ Nde ɓe yeentunoo ndee, ɓe njii liddi ana pawii dow yulɓe yiite, ɓe njii buuru duu. ¹⁰ Iisaa wii ɓe:

—Ngaddee yoga e liddi di nanngu-don jooni dii.

¹¹ Simon Piyeer naati laana kaa, foodi bubbol ngol, yenjini. Ngol keewngol liddi mawdi. Liddi dii yo teemedere e capande joy e tati. No di poti heewde nii fuu, bubbol ngol seekaaki. ¹² Iisaa wii ɓe:

—Ngaree, naamee!

Nde wonnoo ɓe fuu ɓe anndii ɗum Joomiraado, fay gooto e taalibaabe ɓee lamndaaki mo «Aan homo?»¹³ Nden Iisaa wari, ɓami buuru e lidɗi, hokki ɓe. ¹⁴ Ngol woni cilol tatabol ko Iisaa ɓanngani taalibaabe mum caggal immitagol mum.

No Iisaa haalɗi e Piyeer

¹⁵ Nde ɓe tayunoo kooyol ndee, Iisaa wii Simon Piyeer:

—Simon ɓii Yuhanna, a ɓuraa ɓee ɗoo yidude kam naa?

O jaabii:

—Goonga, Moobbo, aɗa anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baaloy am!

¹⁶ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yidi kam naa?

O jaabii:

—Sanne, Moobbo, aɗa anndi mido yidu maa!

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am!

¹⁷ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yidi kam naa?

Piyeer sunaa sabi jooni woni cilol tatabol ko Iisaa wii mo «Aɗa yidi kam naa?» Piyeer wii mo:

—Joomiraado, aɗa humpitii huunde fuu, aɗa anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am! ¹⁸ Mido haalane goonga, e njokollaaku maa a ɓoornike kaddule maa, a yehii to njid-ɗaa fuu. Kaa nde a naywii, a foocan juude maa, goddo ɓoorne ɗe, nabe to a yidaa.

¹⁹ E ɗii haalaaji Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddirirta Laamdo. Nde o haalnoo ɗum ndee, o wii ɗum:

—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibbo mum korsudo oo

²⁰ Piyeer yeecitii, yii taalibbo mo Iisaa horsini oo ana jokki e mum'en. Kaɗum woni naayinoodo e Iisaa nde ɓe kirtotonoo ndee, so wii: «Moobbo, homo woni jammbotoodo ma oo?»

²¹ Nde Piyeer yiinoo korsudo oo ndee, wii Iisaa:

—Moobbo, hono oo nee wattinirta?

²² Iisaa jaabii mo:

—So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen? Aan kaa, jokkam tan.

²³ Ngol konngol saakii hakkunde goondinɓe Iisaa fuu: «Taalibbo oo maayataa.» Kaa Iisaa wiyaali mo maayataa, ko o wii dee: «So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen?»

²⁴ Oo taalibbo seettii dee kulle so winndi ɗe, eden anndi duu seedaaku makko oo yo goonga.

Timmooɗe dewtere ndee

²⁵ Iisaa wadii kudde godde keewde kasen. So ɗe mbinndiranooma gootel gootel, mido miila dee dewte mbaawataano heyude e aduna oo.

Golle Nelaabe

¹ Waayam Tawfilus, e ley dewtere am aranndeere ndee, mi winndii hen ko Iisaa fuddiri gollude e waajaade fuu, ² faa jannde nde mo ɗabbinaa ndee, caggal o wasike nelaabe ɓe o suborii Ruuhu Ceniido ɓee.

³ Caggal nde o torraa ndee, o ɓannginani ɓe hoore makko, o hollirii ɓe e daliilaaji keewdi omo wuuri. O wondi e maɓɓe balɗe capande nay, omo waajoo ɓe haala Laamu Laamdo. ⁴ Nannde wootere omo jaamda e maɓɓe, o wasii ɓe pati ɓe ngodɗoo Urusaliima, ɓe kettoo fodoore Baabiraado nde ɓe naniri mo ndee.

O wii:

⁵ —Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa e ley balɗe seeda, onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.

⁶ Be fuu ɓe kawri, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:

—Joomiraado, e oo wakkati ngartirtaa laamu Israa'iila naa?

⁷ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—On mbaawaa anndude jamaanuuji e wakkatiiji di Baabiraado wadiri baawde mum.

⁸ Kaa so Ruuhu Ceniido oo jippike e moodon, on keɓan baawde, on laatoto seedee'en am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kaɗum e Samariya, faa to leydi haadi.

⁹ Nde o haalnoo dum ndee, o ɗabbinaa. Be tiggittii, ebe yeewa faa luurde suddi mo.

¹⁰ Do ɓe tiggittii kammu oo tawi omo ɗabbinee doo, worɓe didon ɓe kaddule daneje ngari ndardii e maɓɓe, ¹¹ mbii:

—Galilinkooɓe, ko saabii so ndari-ɗon, odon yeewa kammu? Iisaa ittaado e mon so ɗabbintinaa dow kammu oo wartiran hono no njiiru-ɗon omo ɗabbittira dow kammu nii.

¹² Nde ɓe iwnoo to waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, ɓe mbirfitii Urusaliima. Ton e Urusaliima ana waara e kilon gooto. ¹³ Nde ɓe njottii ndee, ɓe ɗabboyi suudu dowuuru ndu ɓe mboownoo moobtaade e mum nduu. Nelaabe ɓee ngonii: Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipa e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba ɓii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda ɓii Yaakuuba. ¹⁴ Be fuu ɓe laatii daande wootere, ebe tiidi e duwaawu, kamɓe e mijiraabe Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rewɓe woɓɓe.

No Mattiyas loomtorii Yahuuda

¹⁵ Ley deen nalaade, goondinɓe ko waarata e teemedere e noogay kawri. Piyeer immii, darii hakkunde maɓɓe, wii:

¹⁶ —Sakiraabe, ko Ruuhu Ceniido haaliri e hunduko Daawuuda, ko woni e Binndi dii koo, tabitirii no haaniri nii: o haaliino haala Yahuuda, kolludo nanngube Iisaa ɓee laawol oo. ¹⁷ E meeden Yahuuda hiiseteno, o heɓii ngedu makko e golle e nelal. ¹⁸ (Kaalisi mo o yeenanoo e golle makko bonɗo oo, o soodi dum ngesa, o yehi o wartoyii ley magga, reedu makko seekii, teketi makko fuu mbaylii e leydi. ¹⁹ Yimɓe Urusaliima fuu nanii dum. Dum wadi so ɓe inndiri ngesa ngaa Akeldama. E ley demngal maɓɓe dum woni «Ngesa Yiyamaawa».) ²⁰ Sabi dum winndii e ley dewtere Jabuura:

«Yo galle makko laato saabeere,
pati fay gooto hoɗu hen.

Yo godɗo darto darnde makko.»*

²¹ Haya, worɓe yogaabe njaadii e men ko juuti gila nde Joomiraado men Iisaa wondi e men ndee, ²² iwde e wakkati mo Yaayaa looti mo lootogal batisima yaade e nalaande nde o ɓamtaa faade e kammu ndee. Joonnoo, ana tilsi gooto e maɓɓe laatidoo e men seedee immitagol Iisaa.

²³ Be ndarni worɓe didon: Yuusufu noddirteedo Barasaba coowirteedo Yustus, kaɗum e Mattiyas. ²⁴ Be nduwii, ɓe mbii:

* 1:20 Jabuura 69.26; 109.8

—Joomiraado, aan anndudo berde yimbe fuu, fammin min mo cubi-daa e bee doo didon ²⁵ faa roondoo golle e nelal, loomtoo Yahuuda joppudo dum so yehi to nokku mo haandi e mum oo.

²⁶ Be ngadi urwa mabbe. Urwa oo hawri e Mattiyas. O hiisodaa e nelaabe sappo e go'o bee.

2

No Ruuhu Ceniido jipporii dow goondinbe

¹ Nde iidi biyeteedo Pantekot warnoo ndee, goondinbe Iisaa bee fuu moobtii e nokku gooto. ² Oon wakkati fuu, dillere wa'unde no henndu mawndu nii iwri dow kammu, hebbini suudu do be njoodii doo fuu. ³ Ko wa'i no demde yiite nii banngani be. De peccii, de pawii e gooto mabbe fuu. ⁴ Be fuu be keewi Ruuhu Ceniido, be puddi haalde demde janane no Ruuhu oo hokkiri be be kaala nii.

⁵ Worbe Yahuudiyankooobe hulbe Laamdo iwoobe e tatteeji dii fuu ana njoodii Urusaliima. ⁶ Nde dillere ndee wadunoo ndee, jamaa oo fuu hawriti, wemmbaa, sabi gooto fuu nanii demngal mum ana haalee. ⁷ Be fuu be mbemmbaa, be kaaynaa, be mbiyondiri:

—Bee haaloobe fuu nganaa Galilinkooobe naa? ⁸ Dum nee, hono hen gooto e meeden fuu nanirta ko be kaalata e demngal ngal muyni? ⁹ En Partiyankooobe e Mediyankooobe e Elamiyankooobe, en joodiibe Mesopotamiya, kapum e Yahuudiya e Kappadokiya e Ponta e Asiya ¹⁰ e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyde sera Libiya hedde Sireene. Yoga e meeden iwii e Roma, ¹¹ en Yahuudiyankooobe kapum e naatube e diina Yahuudiyankooobe. Yoga kasen iwii Kereta, yoga iwii leydi Arabiya. Kaa dum e taweede fuu, en fuu eden nii nana ebe kaala e demde meeden gollleeji mawdi di Laamdo wadi dii!

¹² Be fuu be mbemmbaa, be cikkitii, be mbiyondiri:

—Kodum dum foti laataade?

¹³ Wobbe ana njaayra goondinbe bee, ana mbiya:

—Be haarbe doro so ebe cigira!

No Piyeer waajorii jamaa oo

¹⁴ Piyeer dardii e sappo e go'o bee, toowni daande muudum, wii jamaa oo:

—Onon Yahuudiyankooobe e onon joodiibe Urusaliima fuu, kettinee haala am yalla odon paama kabaaru gadudo oo. ¹⁵ Bee yimbe nganaa sigirbe hono no onon miildaton nii, sabi jooni yo jawlal tan. ¹⁶ Dum woni ko annabi Yo'ila wii:

¹⁷ «Laamdo wii:

E ley jalaade cakitotoode dee
mi saakan Ruuhu am e dow tagaabe fuu.

Bibbe moodon worbe e rewbe
kaaliran hono no annabaabe nii,
jokolbe moodon njiyan ko yellitii e mum'en,
nayebe moodon koydinte.

¹⁸ Fay golloobe am worbe e golloobe am rewbe,
mi saakan Ruuhu am dow muudum'en e ley deen jalaade,
be kaaltan konngol ngol loow-mi e mabbe ngol.

¹⁹ Mi wadan kaayde dow kammu,
mi wadan taagumansaaji dow leydi,
di laatooyiiyam e yiite e cuurki.

²⁰ Fade jannde gartol Joomiraado mawnde teddunde ndee warde,
naange nibban,
lewru wojjan hono no yiiyam nii.

²¹ Nden, neddo fuu noddudo innde Joomiraado hisinte.»*

²² Piyeer wii kasen:

* 2:21 Yo'ila 3.1-5

3

No Piyeer selliniri bonnguujoo e no waajorii yimbe

¹ Piyeer e Yuhanna naaddi ley Suudu Dewal Mawndu nduu wakkati sallifanaa. ² Tawi gorko bonnguujoo pindudo e bonnguwaaku ana joodii damal Suudu Dewal Mawndu mbiyeteengal Damal Lobbal. Nannde fuu yimbe makko njoyyinan mo don faa o garbinoo naatoobe Suudu Dewal Mawndu bee sadaka. ³ Nde o yii Piyeer e Yuhanna ana naata ndee, o garbinii dum'en. ⁴ Be taykitii mo, non Piyeer wii:

—Yeew min!

⁵ O yeewi be, sabi omo miilii hebude e mabbe huunde. ⁶ Piyeer wii:

—Mi walaa kaalisi, mi walaa kanje, kaa mi hokkete ko njogii-mi koo: saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke oo, imma yaa!

⁷ O nanngi junngo muudum jaamo, o darni dum. Don e don koyde muudum teenji e leydi, ⁸ gurbitii, darii, ana yiiloo. O naatidi e mabbe ley Suudu Dewal Mawndu nduu, omo yiiloo, omo fitta, omo yetta Laamdo. ⁹ Yimbe bee fuu njii mo, omo yiiloo, omo yetta Laamdo. ¹⁰ Be annditi mo, kanko woni joodotonoodo e Damal Lobbal ngal so ana garbinoo oo. Kaayde e wemmbere nanngi be sanne saabe ko o hebi koo.

¹¹ Do o jikkondirnoo e Piyeer e Yuhanna doo, yimbe bee fuu ndogi kawriti e mabbe to ndanki mbiyeteeki ndanki Suleymaana too no poti haayneede. ¹² Nde Piyeer yiinoo dum ndee, wii yimbe bee:

—Israa'iilankoobe, ko wadi so odon kaaynee dum doo? Ko wadi so odon puttina min gite, hono baawde amen naa kulol amen Laamdo wadi so oo gorko ana yaha e koyde muudum? ¹³ Laamdo Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamdo njaatiraabe meeden, teddini kaadime muudum Iisaa. Kaa onon on ngadii mo e juude laamu, on njankirii mo yeeso Pilaatu, fay so taweede Pilaatu ana yidunoo yoppitinde mo. ¹⁴ Kaa onon, on njankirii Ceniido Pooccitiido oo, on ndaartii yoppitaneede bardoo hoore. ¹⁵ Gaddoowo nguurndam nduumiidam oo, oon mbar-don. Kaa Laamdo wuurtinii mo e maayde. Miden ceedii dum. ¹⁶ Gorko mo njiyaton mo anndu-don oo, ko mo goondini Iisaa koo sellini mo yeeso moodon on fuu.

¹⁷ Haya, sakiraabe, hono ko onon e hooreebe moodon ngadu-don Almasiihu koo, mido anndi yo majjere tan. ¹⁸ Kaa hono nii Laamdo tabintiniri ko annabaabe muudum fuu kaali koo: Almasiihu toroto. ¹⁹ Ndennoo tuubee, ngarton, yalla luutti moodon ana tosee, ²⁰ yalla Joomiraado ana waddana on wakkatiiji ceyniidi, nelda on Iisaa Almasiihu cubananoodo on gila arannde oo. ²¹ Ana tilsii oon heddoow kammu faa nde Laamdo heydintini kulle dee fuu, no annabaabe seniibe bee kaaldunoo haala muudum gila arannde nii.

²² Sabi Muusaa wii: «Joomiraado Laamdo moodon nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon. Njabon huunde fuu ko o haalanta on. ²³ Neddo fuu mo jabanaali annabaajo oo, yaltinte e suudu baaba, halkete.»*

²⁴ Gila e Samuyila faa e annabaabe jokkuube e muudum, be fuu ebe kaalannoo haala dee jalaade. ²⁵ Onon ngonni ronoobe annabaabe bee, onon ngonni ronoobe aadi ndi Laamdo nanngani njaatiraabe men bee nde wii Ibarahiima: «E iwdi maa, cuudi baaba aduna oo fuu kebirta barke.»†

²⁶ Nde Laamdo immintinnoo Iisaa kaadime muudum oo ndee, e moodon o adii nelde dum, faa o wada e mon barke e ley ko o wartirta homo e mon fuu e makko so njoppon golle mon bondo.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiiibe

¹ Nde Piyeer e Yuhanna kaaldata e yimbe bee ndee, yottinoobe sadaka e mawdo hayboobe Suudu Dewal Mawndu oo, kanjum e Saduki'en ngari e mabbe. ² Ebe mettaa sabi Piyeer e Yuhanna ana njanngina yimbe bee haala immital maaybe, ko be mbii Iisaa

* 3:23 Fillitagol Tawreeta 18.15,18,19 † 3:25 Puuddoode 12.3

wuurtii koo. ³ Be nanngi been, be uddi dum'en e kasu faa janngo muudum, sabi tawii hiiriino. ⁴ Kaa heewbe e nanbe waaju oo bee ngoondini, faa be laatii ko foti ujunaaji joy gorko.

⁵ Janngo muudum, hooreebe mabbe e mawbe e dunkee'en Sariya kawritoyi Urusali-ima. ⁶ Annas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e Kayafas e Yuhanna e Aleksandere e iwdi hooreebe yottinoobe sadaka ndii fuu ana ton. ⁷ Be ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso mabbe, be lamndii dum'en e dow dabare honde naa alhorma homo be celliniri bonnguujo oo.

⁸ Nden, Piyeer keewdo Ruuhu Ceniido oo wii be:

—Hooreebe e mawbe, ⁹ so on lamndike min hannde moyyere nde min ngadani bonnguujo oo ndee, on lamndike min no o selliri, ¹⁰ odon kaani anndineede dum, onon e Israa'iilankooobe bee fuu. Saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke mo tontuno-don e leggal bardugal so Laamdo wuurtini dum oo, kapum darni mo yeeso mon so sellini mo. ¹¹ Iisaa woni:

«haayre nde onon mahoobe tippiti-don,

laatiinde haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii.»*

¹² Kisindam hebirtaake e goddo fey, innde wonnde duu walaa ley aduna oo fuu nde Laamdo hokki yimbe nde kaan-den hisinireede.

¹³ Nde waalde Saahiibe bee njiinoo cuusal Piyeer e Yuhanna ndee, be kaaynaa, sabi ebe anndi been njannginaaka, be baadiyankooobe. Be annditi been ana ngondunoo e Iisaa.

¹⁴ Kaa nde be njiinoo gorko cellinaado oo ana dardii e mabbe, walaa fuu ko be mbaawi yeddude. ¹⁵ Be njamiri yo been njaltu sarirde ndee, ebe ndawrida, ¹⁶ ebe mbiya:

—Kodum ngadaten bee doo worbe didon? Tabitanii hodube Urusaliima fuu, be ngadii doo haaynde maanunde, kasen duu en mbaawaa yeddude dum. ¹⁷ Kaa ndaalo-don be, kaden be haalande fay gooto innde Iisaa ndee pati dum saakoo e ley yimbe bee.

¹⁸ Nden be nodditi been kasen, be njaggini dum'en pati mbaajoo, pati njanngina innde Iisaa. ¹⁹ Kaa Piyeer e Yuhanna njaabii be, mbii:

—Onon e ko'e moodon, yeewee yalla dwtanaade on luutta Laamdo woni goonga.

²⁰ Minen kaa, min mbaawaa noottude haalde ko min njiiri gite amen e ko min naniri noppi amen.

²¹ Be ndaalii been kasen. Caggal dum, be njoppiti dum'en, tawi be kebaali fay huunde ko be njukkira dum'en saabe yimbe bee. Sabi yimbe fuu ana njetta Laamdo dow ko wadi koo. ²² Celliniraado haaynde ndee oo, duubi muudum ana buri capande nay.

²³ Nde be njoppaa ndee, Piyeer e Yuhanna mbirfitii to yimbe muudum'en, njantanii dum ko hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe mbii dum'en koo fuu. ²⁴ Nde been nani dum ndee, be fuu be laatii daande wootere, be eewnii Laamdo, be mbii:

—Laamdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu, ²⁵ aan kaalirdo dow baawde Ruuhu Ceniido e hunduko njaati amen Daawuuda kaadime maa nde oon wii: «Ko saabanii leji jirkitaade?

Ko saabanii yimbe miilde miilooji boli?

²⁶ Kaanankooobe aduna ndarii,
ardiiibe moobtondiri faa kaba
e Joomiraado e Almasiihu muudum.»†

²⁷ Tayoral, e ley ndee ngalluure Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngondirii e Israa'iilankooobe e leji goddi faa kaba e Iisaa, kaadime maa ceniido mo cubi-daa oo, ²⁸ yalla ebe ngolla ko koddirro-daa baawde maa e muuyde maa fuu. ²⁹ Jooni Joomiraado, yeew gidi mabbe dii, ndokkaa golloobe maa waajoraade haala maa fuu cuusal, ³⁰ banngin baawde maa, sellin jawbe, wadu taagumansaaji e kaayde saabe Iisaa, kaadime maa ceniido oo.

³¹ Nde be tilinoo jaagaade Laamdo ndee, nokku do be kawritinnoo doo dimmbii. Be fuu be kebbinaa Ruuhu Ceniido, ebe mbaajoroo konngol Laamdo ngol cuusal.

No goondinbe bee nguurdi

* 4:11 Jabuura 118.22 † 4:26 Jabuura 2.1-2

³² Jamaa goondinbe oo fuu yo daande wootere yo hakkille gooto. Be ngadi ko be njogii fuu foroba, fay gooto e mabbe wiyantaa jawdi muudum fay huunde. ³³ Baawde mawde nelaabe bee ceettortonoo immitagol Iisaa Joomiraado, kasen duu moyyere mawnde ana e mabbe be fuu. ³⁴ Fay gooto e mabbe hasindinaa, sabi jogiibe gese e galleeji fuu coottan, ngadda kaalisi oo, ³⁵ tummba dum e juude nelaabe bee. Nden homo e mabbe fuu hokkee ko hasindini e muudum.

³⁶ Iwdo e lejol Lewi[‡] biyeteedo Yuusufu, mo nelaabe bee coowirannoo Barnabas (dum woni bii koomtoowo), pindo Kiprus, ³⁷ ana joginoo ngesa, sootti nga, waddi kaalisi oo, tummbi dum e juude nelaabe bee.

5

No Ananiyas e Safiira penirani Ruuhu Ceniido

¹ Gorko biyeteedo Ananiyas ana wondi e jom suudu muudum Safiira. O sootti ngesa makko. ² O suudi feccere e kaalisi oo, jom suudu makko oo ana anndani. O nabi ko heddi koo, o hokki nelaabe bee. ³ Piyeer wii:

—Ananiyas, ko saabii so accu-daa Ibiliisa naata e bernde maa faa penanaa Ruuhu Ceniido, cuudaa yoga e coggu ngesa ngaa? ⁴ Tama wanaa aan e hoore maa jeynoo nga? Tama nde coottu-daa nga ndee, a waawaano nawtoraade kaalisi oo? Ko hewti maa so ngad-daa nii? Wanaa yimbe penan-daa, Laamdo penan-daa.

⁵ Nde Ananiyas nani kaa haala ndee, tayi, saami, maayi. Dum laatani nanbe dum bee fuu kulol manngol. ⁶ Sukaabe jokolbe immii, ngadi mo e kasanke, ndoondii mo, njalti sella, iri mo.

⁷ Caggal muudum, ko waarata e leeruuji tati, jom suudu makko naati, tawi nanaali ko wadi koo. ⁸ Piyeer wii mo:

—Haalanam so tawii dum jaati coottu-don ngesa moodon ngaa?

O wii:

—Ooho, dum jaati min cootti.

⁹ Nden Piyeer wii mo:

—Hono aan e jom suudu maa kawrir-don faa itton koro Ruuhu Joomiraado? Mujju, iroynoobe jom suudu maa ana ngara, naa be nabe, aan duu!

¹⁰ Oon wakkati fuu, kanko duu o tayi, o saami yeeso Piyeer, o maayi. Jokolbe bee naati, tawi o maayii, be ndoondii mo, be njalti sella, be iri mo banng e jom suudu makko. ¹¹ Kulol manngol nanngi deental goondinbe bee e nanbe dum bee fuu.

No nelaabe bee ngolliri taagumansaaji e kaayde

¹² Nelaabe bee ana ngadannoo taagumansaaji e kaayde keewde hakkunde yimbe bee. Goondinbe bee fuu ana kawrita ley ndanki Suleymaana kii, be fuu be daande wootere.

¹³ Fay gooto e wobbe bee suusaa takkaade e mabbe. Kaa dum e taweede yimbe bee ana teddina be. ¹⁴ Goondinbe Joomiraado bee ana beydoro yimbe heewbe, jamaa worbe e rewbe, ¹⁵ faa be ndoondii jawbe, be njaltini dum'en dow mbeddaaji, ebe lel na dum'en e dow leese e daage, yalla so Piyeer warii, mbeelu muudum ana mema yoga mabbe.

¹⁶ Yimbe heewbe iwri e geelle piliide Urusaliima dee, ngaddi jawbe e laddaabe. Been fuu cellinaa.

No nelaabe bee torrira

¹⁷ Ndennoo, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e tawdaabe e muudum hakkille bee, dum woni Saduki'en, haasidaaku naati e mabbe. ¹⁸ Be nanngi nelaabe bee, be uddi dum'en ley kasu. ¹⁹ Kaa e oon jemma, malaa'ika Joomiraado udditi dame kasu oo dee, yaltini be, wii:

²⁰ —Njehee ndaroyee ley Suudu Dewal Mawndu too, mbaajo-don yimbe haalaaji dokkooji nguurndam kesam dii fuu.

²¹ Nde be nannoo dum ndee, be naatoyi e Suudu Dewal Mawndu nduu gila beete, ebe njannina.

[‡] 4:36 Yimbe lejol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

Non Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e battaa'en mum noddii waalde Saahii'be e mawbe Israa'iila fuu batu. Be njamiri nelaabe bee ittoyee to kasu too, ngaddee. ²² Kaa nde doomoobe bee njottinoo ndee, tawaali been e ley kasu oo. Be mbirfitii, be kaaltani waalde Saahii'be bee, be mbii:

²³ —Min tawii kasu oo ana uddii ana sokii, doomoobe bee ana ndarii sella ana pewtondiri e dame dee, kaa nde min udditinnoo ndee, min tawaali fay gooto ley too.

²⁴ Nde mawdo doomoobe Suudu Dewal Mawndu oo e hooreebe yottinoobe sadaka bee nani dum ndee, be mbemmbaa ko dum foti laataade. ²⁵ Nden neddo gooto wari, humpiti be, wii:

—Worbe be udduno-don kasu bee, annii ndarii ley Suudu Dewal Mawndu too, ana njanngina yimbe!

²⁶ Nden, mawdo doomoobe oo yaadi e doomoobe, ngartiri nelaabe bee. Kaa be ngadiraali dum doole sabi ebe kula pati yimbe mbedoo be kaaye.

²⁷ Nde be ngartiri been ndee, be ndarni dum'en yeeso waalde Saahii'be bee. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii be, ²⁸ wii:

—Min ndaalinoke on daaloore sattunde, pati njannginon haala gorko oo. Kaa onon on caakii waaju moodon oo ley Urusaliima. Kasen duu, odon njidi min ngoytiree gorko oo.

²⁹ Piyeer e nelaabe bee njaabii, mbii:

—Neddo ana haani dwtanaade Laamdo faa bura no dwtirantoo yimbe nii. ³⁰ Laamdo njaatiraabe meeden wuurtinii Iisaa mo tontu-don e leggal so mbar-don dum oo. ³¹ Kanko Laamdo teddini so toowni, so joyyini bannge muudum jaamo, wadi mo hooreejo, wadi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankooobe no tuubira, yalla ana keba yaafeede luutti. ³² Minen ngoni seedee'en kabaaruuji dii, minen e Ruuhu Ceniido mo Laamdo hokki been dwtaniibe dum.

³³ Nde be nani dum ndee, be mbilaa sanne, be ndawridi no be mbarda been. ³⁴ Gorko jeyaado e waalde Farisa'en biyeteedo Gamaliyel, janninoowo Sariya Muusaa, teddudo e yimbe fuu, immii darii hakkunde waalde Saahii'be bee, yamiri nelaabe bee njaltinee seeda. ³⁵ Caggal dum, o wii be:

—Israa'iilankooobe, ndeenee ko'e mon e bee yimbe e ko anniyi-don wadude koo. ³⁶ Tewdas banngiino ko booyaali. Omo jogorinoo hoore makko won no o foti. Ko waarata e yimbe teemedde nayan ana njokkunoo e makko. O waraama, jokkunooobe e makko bee fuu caakike, fay gooto heddaaki. ³⁷ Caggal makko, Yahuuda Galilinke oo wariino wakkati limgal, yimbe heewbe njokkii e makko. O halkike kanko duu, jokkunooobe e makko bee fuu caakike. ³⁸ Jooni, mido haalana on: ngoortee bee yimbe, celon e mabbe. Sabi so anniyaaji mabbe e golle mabbe to yimbe iwri, firritoto. ³⁹ Kaa so nii tawii to Laamdo iwri, on mbaawaa sakkaade dum. Kaybee, pati on luuttu Laamdo!

⁴⁰ Waalde Saahii'be bee nja'bi dabare makko. Be nodditi nelaabe bee, be pii dum'en, be ndaalii dum'en pati kaala haala innde Iisaa kasen, be njoppiti dum'en. ⁴¹ Nelaabe bee iwi yeeso waalde Saahii'be bee. Be ceyii sabi Laamdo ana teddini be, ko yimbe koyni be saabe Iisaa koo. ⁴² Gila dum wadi, be keraali e waajaade e jannginde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasihu ley Suudu Dewal Mawndu nduu e ley galleeji.

6

No worbe njeddon cubiraa faa mballa nelaabe bee

¹ E deen balde, tawi taalibaabe bee ana beydoo heewde, Yahuudiyankooobe haaloobe yunaninkoore ngullanii Yahuudiyankooobe haaloobe ibaraninkoore, sabi rewbe mum'en talka'en be worbe mum'en maayi bee njakkantaake hiraande so yimbe fuu ana njakka-nee. ² Nelaabe sappo e didon bee noddii jamaa goondinbe oo fuu, mbii:

—Minen, yoppude konngol Laamdo, min kiinnoo jakkaade hiraande, sellantaa min.

³ Sakiraabe, cubee hakkunde moodon worbe njeddon anndiraabe gikku lobbo, heewbe Ruuhu Ceniido e caahu, faa min keettina dum'en e oon golle. ⁴ Minen kaa, accon min kiinnoo wadude duwaawu e waajaade konngol Laamdo.

⁵ Haala kaa weli goondinbe bee fuu. Nden be cubii Eciyen, gorko goondindo keewdo Ruuhu Ceniido oo, kajum e Filipa e Porokor e Nikanor e Timon e Parmenas e Nikolas, jeyaado Antiyokiya naatudo e diina Yahuudiyankooobe oo. ⁶ Be ndarnaa yeeso nelaabe bee. Been pawu juude muudum'en e dow mabbe, nduwani be.

⁷ Konngol Laamdo ana yaaja yaade, taalibaabe ana beydoo heewde sanne e ley Urusaliima. Yottinoobe sadaka heewbe ngoondini Iisaa.

No Eciyen nanngiraa

⁸ Eciyen, keewdo moyyere e baawde Laamdo oo, ana wadannoo kaayde e taagumansaaaji mawdi hakkunde yimbe. ⁹ Kaa won yoga e jeyaabe e waajordu wiyeteendu waajordu rimfinaabe, kajum e iwbe Sireene e Aleksandiri e Silisi e Asiya, immaniibe mo ana ndukida e makko, ¹⁰ kaa be ndonkii jaalaade mo saabe omo haaldira e mabbe hakkilantaaku e Ruuhu. ¹¹ Nden be kaaldi e yimbe yalla ana mbiya nanii omo yenna Muusaa e Laamdo. ¹² Nii be njirkitiri jamaa oo e mawbe bee e dunkee'en Sariya bee. Nden, be nanngi Eciyen, be nabi dum to waalde Saahiiibe too, ¹³ be ngaddi seedee'en peneebe, ana mbiya:

—Oo gorko joottaali yennude Suudu Dewal Mawndu nduu, o joottaali yennude Sariya Muusaa. ¹⁴ Min nanii omo wiya Iisaa Nasaraatunke oo wurjinan suudu nduu, waylita aadaaji di Muusaa daldi en dii.

¹⁵ Saahiiibe joodiibe ton bee fuu puttini Eciyen gite, njii yeeso makko ana wa'i no yeeso malaa'ika nii.

7

No Eciyen waajorii

¹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii:

—Ko be mbii koo, hono non worri naa?

² Eciyen jaabii, wii:

—Sakiraabe e baabiraabe, accee hakke, kettinee! Laamdo tedduudo oo bannganii njaati meeden Ibarahiima nde wonnoo leydi Mesopotamiya, fade muudum hodoyde Haran, ³ wii dum: «Eggu e leydi maa e suudu baam maa, njahaa e leydi ndi kollan-maa-mi ndii.»* ⁴ Nden Ibarahiima iwi leydi Kaldiya, yehi hodoyi Haran. Caggal maayde baam mum, Laamdo eggini dum don, waddi dum e ndii doo leydi, ndi kodu-don e muudum joonin ndii. ⁵ Laamdo hokkaali mo e leydi ndii fay taabannde, kaa fodii hokkude mo ndi, ndi laato halal makko, kanko e iwdi makko, fay so taweede o walaa biddo tafon. ⁶ Anni ko Laamdo wii: «Iwdi maa feran joodoyoo leydi jananndi, maree, torree duubi teemedde nay. ⁷ Kaa lejol marngol be ngol, mi jukkan dum'en. Caggal dum, be njaltan, be ndewa kam e oo doo nokku.»† ⁸ Nden Laamdo nanngondiri e Ibarahiima aadi. Taadagol laatii finnde aadi ndii. Hono non, Ibarahiima hebi Isiyaaka, taadi dum nde hebunoo balde jetti. Hono non Isiyaaka taadiri Yaakuuba, hono non Yaakuuba duu taadiri bibbe muudum sappo e didon, laatiibe njaatiraabe lepi sappo e didi bee.

⁹ Njaatiraabe bee kaasidii Yuusufu, cootti dum Misira. Kaa Laamdo ana wondi e makko, ¹⁰ hinnii mo e torraaji makko fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oo. Oon wadi mo o dawranoowo galle muudum e Misira fuu. ¹¹ Nden yolbere wadi ley Misira e Kanaana fuu. Billaare mawni faa njaatiraabe meeden ndonki nguure. ¹² Nde Yaakuuba nannoo jamri ana Misira ndee, neli ton njaatiraabe meeden. Be ngarti, be njehi kasen. ¹³ Nden Yuusufu anndintini sakiraabe muudum bee hoore mum. Suudu baaba Yuusufu duu banngani Fira'awna. ¹⁴ Nden Yuusufu neli noddanee baam mum Yaakuuba e koreeji muudum fuu, be capande njeddon e njoyon neddo. ¹⁵ Yaakuuba nootoyii Yuusufu Misira. O maayi ton, kanko e njaatiraabe meeden bee. ¹⁶ Be nabtaa Sikem, be iraa e yanaande nde Ibarahiima soodunoo e bibbe Hamor to Sikem too kaalisi cardi.

* 7:3 Puɖɖoode 12.1 † 7:7 Puɖɖoode 15.13-14

¹⁷ Nde fodoore nde Laamdo fodannoo Ibarahiima badinoo yottaade ndee, Ibaraniinkooƙe keewi ley Misira. ¹⁸ Oon wakkati, kaananke goddo mo annaano Yuusufu laamii Misira. ¹⁹ Oon kaananke hiili lejol meeden, torri njaatiraabe meeden faa tilsini ƙe ƙe njoppa cukaloy maƙƙe yalla ana maaya. ²⁰ Ley oon wakkati, Muusaa fini, laatii moy-ɗaro sanne. O muyninaa lebbi tati e galle baam makko. ²¹ Nde o tippaa ndee, ɓii Fira'awna debbo hoociti mo, jogorii mo biyum. ²² Hono non Muusaa janngiri annde Misirankooƙe fuu, o laatii barkaani haalaaji e golleeji.

²³ Nde Muusaa hebunoo duubi capande nay ndee, anniyii faabaade sakiraabe muudum ɓiɓɓe Israa'iila. ²⁴ O yii Misiranke ana toɗna gooto maƙƙe, o yoftii ko neddo makko oo toɗnaa koo, o fii Misiranke oo, o wari dum. ²⁵ O sikkuno sakiraabe makko ɓee paaman Laamdo ana hisinira dum'en saabe makko, kaa ɓe paamaali. ²⁶ Janngo muudum o forri e didon maƙƙe ana kaɓa. O yidi rewrintinde ɓe, o wii: «Gidiraabe am, onon, on sakiraabe! Ko waddondiri on?» ²⁷ Non toɗnudo tanaa muudum oo dunyi mo, wii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo amen?» ²⁸ Dum nee a muuydo warde kam no mbardunoda Misiranke oo keɗen nii?»[‡] ²⁹ Muusaa dogiri saabe konngol ngol, feri, yehi leydi Madiyan. O hebi ton ɓiɓɓe worɓe didon.

³⁰ Nde mo hiɓɓinnoo ton duubi capande nay ndee, malaa'ika ɓanngani mo e ley metangal wuutuure hubboore ley ladde jeereende banngede waamnde haayre wiyeteende Siinaayi. ³¹ Nde Muusaa yii dum ndee, haaynaa e ko yii koo. Omo battitoo faa mo yeewa, nii daande Joomiraado wii: ³² «Miin woni Laamdo njaatiraabe maa, Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.» Muusaa darii ana siɗna, huli yeewde. ³³ Joomiraado wii mo: «Boorta pade maa, sabi nokku do ndari-daa doo yo leydi seniindi. ³⁴ Mi yii torra kewtiido yimɓe am ɓee to Misira, no dum foti naawde, mi nanii boytaali maƙƙe, mi jippiima faa mi tonngita ɓe. Joonin, war mi nele Misira.»[§]

³⁵ Muusaa mo ɓe calanii so ɓe mbii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo?» oo Laamdo neli, so wadi dum ardiido e kisinoowo, saabe malaa'ika ɓanngannoodo dum e ley wuutuure oo. ³⁶ Kanko yaltini ɓe, o wadi kaayde e taagumansaaji ley leydi Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde jeereende duubi capande nay. ³⁷ Oo woni Muusaa biido ɓiɓɓe Israa'iila: «Laamdo nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon.» ³⁸ Kanko wondi e malaa'ika kaaldunoodo e makko to waamnde haayre wiyeteende Siinaayi, kanko wondi e njaatiraabe meeden nde ɓe mooftinoo ley ladde jeereende ndee, kanko hebi konngi guurnooji faa o hokka en.

³⁹ Kaa njaatiraabe meeden njabaali dowaanaade mo. Ƴe calanii mo, hakiillaaji maƙƙe mbirfii Misira, ⁴⁰ ɓe mbii Haaruuna: «Wadan en tooruuji ardotoodi en, sabi en annaako ko hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi Misira oo.»^{*} ⁴¹ E ley deen jalaade ɓe tafi tooru suuriindu suura gahel, ɓe ngadani ndu sadaka, ɓe ceyorii golle juude maƙƙe. ⁴² Laamdo duurtii ɓe, yoppiri ɓe rewde koode kammu, hono no winndiraa e dewtere annabaabe nii: «Hey suudu baaba Israa'iila!

Duubi capande nay di ngadu-don ley ladde jeereende dii,
on ngadanii kam sadakaaji kirsamaaji naa?

⁴³ On ngadaali. On ndoondiima hukku tooru Moloko,
kajum e hoodere tooru moodon Refan,
nate de moyyin-don faa kujidanon dum'en!

Dum wadi so mido eggina on,
faa nabe-don caggal Baabila.»[†]

⁴⁴ Eciyen jokkini hen:

—Njaatiraabe meeden ɓee ana njoginoo hukku seedaaku ley ladde jeereende. Oon hukku moyyiniraama hono no Laamdo tinndiniri Muusaa nii. ⁴⁵ Njaatiraabe meeden ndoni hukku oo. Ƴe eggidi e makko wakkati mo Yosuwa ardii ɓe, ɓe naanni mo leydi ndi ɓe teeti leji di Laamdo ribbi dii. Dum worri non faa jamaanu Daawuuda. ⁴⁶ Daawuuda

[‡] 7:28 Pergu 2.11-14 [§] 7:34 Pergu 3.1-10 ^{*} 7:40 Pergu 32.1 [†] 7:43 Amos 5.25-27

hebii moyyere Laamdo, o jaagii dum yalla omo yarranee mo mahana Laamdo Yaakuuba hodorde. O hebaali. ⁴⁷ Suleymaana, kaɗum mahi ndu. ⁴⁸ Kaa Laamdo Toowdo oo joodataako e cuudi di yimbe ngolli, hono no annabaajo wiiri nii:

⁴⁹ «Joomiraado wii:

Kammu yo joodorgal am,
leydi yo njaabirdi koyde am.

Suudu hondu mahanton kam?
E nokku homo powtintoo-mi?

⁵⁰ Tama wanaa miin tagiri kulle dee fuu baawde am?»[‡]

⁵¹ Eciyen jokkini hen, wii:

—Onon tiidube ko'e, yoorbe berde, pahinkiniibe, abada odon calanii Ruuhu Ceniido oo hono no njaatiraabe moodon bee nii. ⁵² Homo woni annabaajo mo njaatiraabe moodon torraali dum? Be mbarii ardinoobe haalde haala garol Pooccitiido, mo onon e ko'e mon njammbi-don, so mbar-don dum jooni oo, ⁵³ onon hebuube Sariya Muusaa mo malaa'ika'en njippini so njokkaali dum bee.

No Eciyen wardiraa kaaye

⁵⁴ Nde Saahiibe bee nannoo dii haalaaji ndee, be tikki faa be ndarii ebe nattanoo mo ebe picca pedeeli. ⁵⁵ Kaa kanko kebbinaado Ruuhu Ceniido oo, o tiggitii kammu, o yii teddeengal Laamdo, o yii Iisaa ana darii jaamo Laamdo. ⁵⁶ O wii:

—Yeewee! Mido yiya kammu ana udditii, Bii Neddo ana darii jaamo Laamdo!

⁵⁷ Be fuu be ngulli semmbe, be cukki noppi mabbe, be ndiirani mo, ⁵⁸ be njaltini mo ngalluure ndee, be mbedii mo kaaye. Seede'en bee boortii saayaaji muudum'en, njoyyini banngede koyde jokolle biyeteedo Sool. ⁵⁹ Ebe mbedoo Eciyen kaaye forri omo jaagoo Laamdo omo wiya:

—Iisaa Joomiraado, jabba yonki am!

⁶⁰ Ndennoo, o diccii, o wulli faa toowi, o wii:

—Joomiraado, pati rewta be e dii luutti!

Nde o haalnoo dum ndee, o maayi.

8

¹ Sool ana yarrii ko be mbari Eciyen koo.

Oon jalooma, torra mawdo hewtii deental goondinbe to Urusaliima too. Be fuu be caakii ley leyde Yahuudiya e Samariya, so wanaa nelaabe bee. ² Worbe hulbe Laamdo iri Eciyen, mboyi dum bojji mawdi sanne. ³ Kaa Sool tewtii timminde deental goondinbe ngal. Omo naata cuudi, o nannga worbe e rewbe, o daasa dum'en, o uddoya dum'en kasu. ⁴ Kaa saakinoobe bee naati e yiilaade ana mbaajoo Kabaaru Lobbo oo.

No Filipa waajorii Kabaaru Lobbo oo ley leydi Samariya

⁵ Filipa yehi e ngalluure wonnde ley leydi Samariya, waajii be haala Almasiihu. ⁶ Be fuu be kettinii ko Filipa waajotoo koo faa gasi, be njii taagumansaaji di o wadi dii. ⁷ Sabi laddaabe heewbe, seydaani'en muudum'en njaltiri gullaali mawdi. Bonnguube heewbe e layoobe cellii. ⁸ Dum laatanii ngalluure ndee seyo manngo.

⁹ Gorko biyeteedo Simon ana wonnoo e ngalluure ndee. Omo gollannoo ndaggadaaku, omo haaydinannoo Samariyankoobe sanne, omo jogorinoo hoore makko won no o foti.

¹⁰ Be fuu ebe njarranii mo, gila suka faa mawdo, be mbii:

—Oo gorko woni mo Laamdo lubii baawde biyeteede «Baawde mawde».

¹¹ Be njokkii mo ko booyi saabe omo haaydinannoo be e bidiga makko. ¹² Kaa nde Filipa waajinoo be Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo e haala Iisaa Almasiihu ndee, be ngoondini, worbe e rewbe fuu lootaa lootogal batisima. ¹³ Simon e hoore muudum goondini, kaɗum duu. Nde o batisaa ndee, o takkondiri e Filipa, o haaynaa nde o yiinoo taagumansaaji e kaayde mawde gadaade dee.

[‡] 7:50 Esaaya 66.1-2

¹⁴ Nelaabe wonbe Urusaliima bee nani Samariyankoobe ngoonfinii konngol Laamdo. Be neli e muudum'en Piyeer e Yuhanna. ¹⁵ Nde been njottinoo ndee, nduwani be yalla ebe keba Ruuhu Ceniido, ¹⁶ sabi Ruuhu Ceniido jippaaki e fay gooto e maβbe tafon. Saabe Iisaa Joomiraado oo tan be mbatisiraa. ¹⁷ Nden Piyeer e Yuhanna pawu juude muudum'en dow maβbe so be kebi Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Nde Simon yii Piyeer e Yuhanna ana pawu juude muudum'en dow maβbe ana ndokka be Ruuhu Ceniido ndee, waddani be kaalisi, ¹⁹ wii:

—Ndokkee kam miin duu deen baawde yalla mo paw-mi juude am e dow muudum fuu ana heba Ruuhu Ceniido.

²⁰ Nii Piyeer jaabii mo, wii:

—Yo Laamdo halke, aan e kaalisi maa, sabi a miilii dokke Laamdo ana coottitiree kaalisi! ²¹ A walaa gedal, a walaa yolannde e ley haala kaa, sabi bernde maa foocitanaaki Laamdo. ²² Tuubu, iw e bonannda maa oo, jaago-daa Joomiraado yaafe ko miilataa koo.

²³ Sabi mi yii ma a baleejo yonki, bonannda maa jaalike ma.

²⁴ Simon jaabii, wii:

—Naagane kam Joomiraado pati fay huunde e ko mbii-don koo hewtoo kam.

²⁵ Caggal ko be ceettii so be mbaajii konngol Joomiraado ngol koo, Piyeer e Yuhanna mbirfitii Urusaliima. E laawol ngol, be mbaajii Kabaaru Lobbo oo e geelle Samariya keewde.

No Filipa batisiri howruujo kaananke Ecopii

²⁶ Malaa'ika Joomiraado wii Filipa:

—Imma, yaaaru baleeri, laawol iwrungol Urusaliima so ana fa'i Gaaja, kanngol ngol jeewnugol.

²⁷ O immii, o yehi. Nden o tawi gorko Ecopiyanke, howruujo kaananke debbo Ecopii biyeteedo Kandaake, yehiino Urusaliima juuroyaade. Kanko haybata beembal jawdi kaananke debbo oo. ²⁸ Nde o wirfitinoo ndee, omo joodii e wotoro makko, omo jannga ley dewtere annabi Esaaya. ²⁹ Ruuhu wii Filipa:

—Batta, sawnda wotoro oo.

³⁰ Filipa dogi hewtii mo, nani omo jannga dewtere annabi Esaaya, wii mo:

—Ada faama ko njanngataa koo naa?

³¹ Gorko oo jaabii, wii:

—Hono paamiran-mi so fay gooto firritanaali kam?

O ndaardi Filipa njabba jooddo e makko. ³² Dee aayaaje o jannannoo e dewtere ndee: «O nabiraa hono no mbaalu kirsoyteedo nii.

E no njawdiri deyyirta yeeso kesoowo dum nii,
hono non o deyyiri.

³³ Leydinkinaare makko bonni sareede makko.

Homo waawi jantaade janta iwdi makko?

Sabi o mursinanaama yonki makko ga aduna gaa.»*

³⁴ Howruujo oo wii Filipa:

—Mido ndaarde, haalanam homo annabaajo oo haalata haala muudum, hoore muudum naa goddo?

³⁵ Non Filipa jaabii, yeewi binndi dii, waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa. ³⁶ Ebe njokki laawol maβbe ngol faa be njii ndiyam. Howruujo oo wii:

—Ndiyam annii! Ko hadata kam looteede lootogal batisima? [³⁷ †]

³⁸ O yamiri wotoro oo daroo. Be didon fuu be njippii, be ndegii e ndiyam dam. Filipa batisi mo. ³⁹ Nde be yeentunoo ndiyam dam ndee, Ruuhu Joomiraado diwtii Filipa. Howruujo oo yiitaali mo kasen, jokkiri laawol muudum seyo. ⁴⁰ Filipa tawoyaa Ajootus.

* 8:33 Esaaya 53.7-8 † 8:37 E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 37:Filipa wii: —So tawii ada goondiniri bernde laabunde, walaa ko hadete batisi. O jaabii, o wii: —Mido goondini Iisaa Almasihu woni Bii Laamdo.

Gila don faa Kaysariya, ngeenndi fuu ndi mo wari e muudum, o waajoto Kabaaru Lobbo oo.

9

No Sool tuubiri

¹ Sool ana heddii e gidoraade taalibaabe Joomiraado bee waran be. O yehi to Jottinoowo Sadaka Mawdo. ² O ndaardi dum talki yamiroore naannooji mo cuudi baajordi Yahuudiyankooobe gondi Damas, yalla so o tawii ton yimbe jokkufe laawol Iisaa, worbe naa rewbe, o nannga dum'en, o habba, o naba Urusaliima. ³ Nde o yahunoo faa o badii Damas ndee, wakkati gooto fooyre iwri dow kammu filii mo. ⁴ O saami e leydi, o nani daande ana wiya mo:

—Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?

⁵ O lamndii:

—Aan homo, gido Laamdo?

Jaabu wari e makko:

—Miin Iisaa mo torru-daa oo. ⁶ Imma naatu e ley ngalluure ndee. Be kaalante ko kaan-daa wadude.

⁷ Worbe wondufe e makko bee, nanii daande ndee kaa njiyaali fay gooto. Be ndarii, be mugaa. ⁸ Sool immii e leydi, darii ana futtini gite muudum, kaa yiyataa fay huunde. Nden o dowaa, o naannaa Damas. ⁹ O wadi balde tati o bumdo, o jaamaali o yaraali.

¹⁰ Taalibbo biyeteedo Ananiyas ana wonnoo Damas. Joomiraado noddi dum ley koydol, wii dum:

—Ananiyas!

O jaabii, o wii:

—Haa, Joomiraado.

¹¹ Joomiraado wii mo:

—Imma yaaru Bolol Dartiingol, naataa galle Yahuuda, ndaartaa gorko biyeteedo Sool, jeyaado Tarsus, sabi jooni omo wondi e wadude duwaawu. ¹² O yii e ley koydol gorko biyeteedo Ananiyas ana naata, ana fawa juude muudum e makko, yalla omo wumta.

¹³ Ananiyas jaabii, wii:

—Joomiraado, mi narrii yimbe heewbe haala oo gorko e torraaji keewdi di o wadi seniibe maa wonbe Urusaliima bee. ¹⁴ O wardii doo e yamiroore hooreebe yottinoobe sadaka, faa o habba noddoobe innde maa fuu.

¹⁵ Joomiraado wii mo:

—Yaa wadoy no mbii-mi nii, sabi oo gorko cubii-mi faa anndina yimbe innde am. O waajoo dum leji e kaanankooobe, kajum e bibbe Israa'iila. ¹⁶ Mi hollan mo no tilsiri mo torriree torraaji keewdi saabe am.

¹⁷ Nden, Ananiyas yehi, naatoyi suudu nduu, fawi juude muudum e makko, wii:

—Sakiike am Sool, Joomiraado men Iisaa banngannoodo ma e laawol ngardanno-daa ngol oo, nelii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Oon wakkati fuu, huunde wa'unde no kobbaaje nii hobbitii e gite Sool, o wumti, o immii, o lootaa lootogal batisima. ¹⁹ O jaami, o warti e noone makko. O heddodii e taalibaabe wonbe Damas bee balde seeda.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

²⁰ Sool hejii law fuddi waajaade haala Iisaa ley cuudi baajordi. O wii kajum jaati woni Bii Laamdo. ²¹ Hettintonooobe mo bee fuu kaaynaa, mbii:

—Wanaa kanko wonnoo torrannoodo goondinbe Iisaa wonbe ley Urusaliima bee naa? Wanaa faa o habba goondinbe o naba dum'en to hooreebe yottinoobe sadaka waddi mo doo naa?

²² Ana booya fuu Sool ana beydoro soobee e ley waaju mum oo, faa dum wemmbi Yahuudiyankooobe wonbe Damas bee fuu, o labbinani be Iisaa woni Almasiihu oo.

²³ Nalaade njehi, ngarti, Yahuudiyankooobe ndawridi faa mbara Sool. ²⁴ Sool humpitii dabare mabbe oo. Jemma e jalooma ebe kayba dame ngalluure ndee pati o yalta, yalla

ebe keba no be mbarda mo. ²⁵ Jemma gooto taalibaabe makko bami mo, ngatti mo e sagiire, kabbi hen boggol, njawtini mo tatawol pilingol ngalluure ndee ngol.

No taalibaabe wonbe Urusaliima kebiri hoolaade Sool

²⁶ Nde Sool warnoo Urusaliima ndee, yidi takkaade e taalibaabe Iisaa bee, kaa be fuu ebe kula mo, be koolaaki yalla o laatike taalibbo Iisaa jaati jaati. ²⁷ Nden Barnabas nabi mo to nelaabe bee too, haalani dum'en no o yiiri Joomiraado oo ana haalda e makko e laawol ngol, e no o waajorii haala Iisaa to Damas too e cuusal. ²⁸ Caggal dum, Sool wondi e mabbe, ana naata ana yalta ley galleeji mabbe Urusaliima, ana waajoroo haala Joomiraado kaa cuusal. ²⁹ Omo haalda e Yahuudiyankoobe haalannoobe yunaninkoore bee, omo yeddondira e mabbe, jaka been ana tewtannoo no mbarda mo. ³⁰ Nde deental goondinbe ngal annditinnoo dum ndee, nabi Sool Kaysariya. Caggal dum, be neli mo Tarsus.

³¹ Nii deental goondinbe ngal hebiri jam ley Yahuudiya e Galili, kajum e Samariya fuu. Ngali jiiɓi, ngal wattiniri kulol Joomiraado, ngal beydorii heewde saabe ballal Ruuhu Ceniido.

No Piyeer golliri kaayde ley geelle biyeteede Lidda e Yoppe

³² Piyeer ana yiilotonoo e ley leydi ndii fuu, o jippanii seniibe wonbe Lidda bee duu. ³³ O tawi ton gorko jawdo mo terde muudum fuu mbaati, biyeteedo Ayneyas. Wadii duubi jetti ana lelii. ³⁴ Piyeer wii mo:

—Ayneyas, Iisaa Almasiihu sellinii ma! Imma, moyyintin lelnde maa!

Oon wakkati fuu o immii. ³⁵ Wonbe Lidda e feeyo Saron fuu njii mo, tuubani Joomiraado.

³⁶ Taalibbo debbo biyeteedo Tabita ana wonnoo Yoppe. Tabita woni Dorkas e yunaninkoore, maanaa mum yo lewla. Omo golla golleeji lobbi, o wadana misikiina'en moyyere. ³⁷ E deen balde o jawi, o maayi, o lootaa, o lelnaa dow sooro tafon. ³⁸ Nde wonnoo Yoppe wodondiraa e Lidda, taalibaabe bee nani Piyeer ana ton, neli worbe didon ndaarda mo o yottoo dum'en law. ³⁹ Piyeer immii, yaadi e mabbe. Nde yottinoo ndee, be jabbini dum dow sooro too. Rewbe talka'en be worbe mum'en maayi bee fuu battii dum ndarii ana mboya, ana kolla dum forgooji e dollokaaji di Dorkas jo'unoo nde wondunoo e muudum'en ndee. ⁴⁰ Piyeer yaltini yimbe bee fuu, diccii, ana duwoo. Caggal dum, yeecitii e maaydo oo, wii:

—Tabita, imma!

Non Tabita feerti gite muudum, yii Piyeer, joodii. ⁴¹ Piyeer nanngi junngo makko, immi mo. Caggal dum, o noddi seniibe bee e rewbe talka'en bee, o holli dum'en Tabita yo guurdo. ⁴² Dum nanaa e ley Yoppe fuu, heewbe ngoondini Joomiraado. ⁴³ Piyeer fabbi Yoppe balde kuurde e galle jobboowo guri biyeteedo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus too

¹ Gorko biyeteedo Korneliyus ana wonnoo Kaysariya. O hooreejo konu biyeteedo Italiyanke. ² O kuppidiido e diina, kanko e koreeji makko fuu be hulbe Laamdo. Omo sakkoo Yahuudiyankoobe sadakaaji keewdi, omo jaagoo Laamdo wakkati fuu. ³ Kiikiide gooto hono wakkati sallifanaa buubudo, o hebi holleede, o yii malaa'ika ana naata ley suudu makko ana wiya mo:

—Korneliyus!

⁴ O huli faa gite makko paapii, o wii dum:

—Gido Laamdo, kori jam?

Malaa'ika oo wii mo:

—Laamdo jaabanike ma duwaawuuji maa e sadakaaji maa. ⁵ Nel jooni worbe to ngeenndi Yoppe, nodda biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. ⁶ Omo jippii galle jobboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.

⁷ Nde malaa'ika kaaldannoodo e makko oo wittunoo ndee, o noddi golloobe makko didon e sordaasi gooto kuldo Laamdo jeyaado e howruube makko. ⁸ O haalani be ko malaa'ika oo wii koo fuu, o neli be Yoppe.

⁹ Janngo muudum, ebe e laawol. Nde worbe taton bee battii ngeenndi ndii ndee, tawi Piyeer nabbii dow bene muudum wakkati hakkunde naange faa wada duwaawu. ¹⁰ O yolbi faa sanne, omo yidi naamde. Nde be moyyinanta mo naamdu ndee, Laamdo holli mo, ¹¹ o yii kammu udditike, huunde wa'unde no daddamaare mawnde, nde cobbuli muudum nay fuu kabbaa, ana rennee faade e leydi. ¹² Sii daabaaji fuu, di koyde nay e jaarooji, kajum e sii pooli fuu ana e mayre. ¹³ Daande wii mo:

—Piyeer, imma, hirsu, naam!

¹⁴ Piyeer wii:

—Sawra Joomiraado! Abada mi naamali ko harmi naa ko sobi.

¹⁵ Daande ndee wii mo kasen:

—Pati harmin ko Laamdo senni.

¹⁶ Dum wadi non cili tati. Nden daddamaare ndee nabbintinaa dow kammu.

¹⁷ Ko Piyeer hollaa koo, omo miiloo no dum waawi laatoraade. Tawi e oon wakkati, worbe be Korneliyus nelnoo bee, lamndike galle Simon. Be ngari, be ndarii e damal ngal. ¹⁸ Be noddi, be lamndii yalla Simon noddirteedo Piyeer don jippii. ¹⁹ Piyeer ana heddii miilde ko yii koo, faa Ruuhu wii dum:

—Worbe taton ana tewte. ²⁰ Imma, jippa, njaadaa e mabbe tawa a sikkitaaki, sabi miin neli be.

²¹ Piyeer jippii, wii worbe bee:

—Mido nii, miin woni mo tewtaton oo. Kori jam waddi on?

²² Be njaabii, be mbii:

—Korneliyus hooreejo konu neli min. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, mo lejol Yahuudiyankoobe fuu seettanii moyyere. Malaa'ika ceniido yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, yalla omo nana waaju maa.

²³ Piyeer noddi be, silmini be, jippini be galle muudum.

Janngo muudum, o immii, o yaadi e mabbe. Yoga e sakiraaabe jeyaabe Yoppe njaadi e makko. ²⁴ Faabi-janngo muudum be njottii Kaysariya. Korneliyus ana tijjinoo be, noddi sakiraaabe muudum e yibbe muudum badiibe. ²⁵ Nde Piyeer naatannoo ndee, Korneliyus jabbii dum, sujidani dum. ²⁶ Piyeer itti mo e sujuudu nduu, wii:

—Imma, sabi miin duu mi neddo tan.

²⁷ Piyeer ana haalda e makko, faa be naati galle oo, tawi ton yimbe heewbe ana moobtii.

²⁸ O wii be:

—Odon anndi dagantaako Yahuudiyanke jokkondira e mo wanaa Yahuudiyanke, naa naatude suudu muudum. Kaa Laamdo hollii kam pati mi nanngira fay gooto karmudo naa cobudo. ²⁹ Dum wadi nde nelan-don kam ndee, mi warii, mi ujaaki. Dum nee, kaalane kam, saabe kodum noddir-don kam?

³⁰ Korneliyus jaabii, wii:

—Hannde woni balde nay, mido wada duwaawu ley suudu am e oo doo wakkati, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am, ³¹ wii: «Korneliyus, Laamdo jaabanike ma duwaawu maa e sadakaaji maa. ³² Jooni, nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe, noddane-daa gorko biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. Omo jippii galle jobboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.» ³³ Dum wadi so nel-mi noddoye-daa oon wakkati fuu. Ko ngar-daa koo gasii sanne. Jooni min fuu miden nii yeeso Laamdo faa min kettinoo ko Joomiraado yamir maa mbaajo-daa fuu.

³⁴ Nden Piyeer fuddi waajaade, wii:

—Jooni mi yii goonga jaati Laamdo burdintaa yimbe. ³⁵ Neddo kuloowo mo, gadoowo ko fooccitii, o yidan dum ko lejol muudum tawaa fuu. ³⁶ Odon anndi konngol ngol Laamdo neldi bibbe Israa'iila ngol, ngol ceyniroowol jam hebiraama saabe Iisaa Almasiihu, kajum woni Joomiraado yimbe fuu. ³⁷ Odon anndi ngol konngol kuubungol leydi Yahuudiya fuu, puddirngol gila Galili, caggal Yaayaa waajike yo yimbe loote

batisima. ³⁸ Odon anndi no Laamdo suborii Iisaa Nasaraatunke oo, no jippiniri e muudum Ruuhu Ceniido e baawde. Odon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ana golla golleeji lobbi, ana sellina wonnoobe e margal Ibiliisa fuu sabi Laamdo ana wondi e muudum. ³⁹ Minen min seedee'en ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Be bili mo e leggal bardugal, be mbari mo, ⁴⁰ kaa Laamdo wuurtinii mo jannde tatabere, banngintini mo hakkunde amen. ⁴¹ Kaa wanaa yimbe fuu o banngani. O bannganii seedee'en be Laamdo adii subaade bee, minen jaamdube e makko so njardi e makko caggal wuurtugol makko bee. ⁴² O yamirii min mbaajoo yimbe, min ceettoo kanko woni mo Laamdo wadi caranoowo wuurbe e maaybe. ⁴³ Annabaabe fuu ceettanike mo, mbii goondindo mo fuu heban yaafeede luutti muudum saabe makko.

⁴⁴ Nde Piyeer waajotoo waaju oo ndee, Ruuhu Ceniido jippii e hettintooobe bee fuu. ⁴⁵ Yahuudiyankoobe goondinbe wardunooobe e Piyeer bee fuu kaaynaa, no dokkal Ruuhu Ceniido ngal saakorii e yimbe be nganaa Yahuudiyankoobe nii. ⁴⁶ Sabi ebe nanannoo been yimbe ana kaala e demde janane ana njetta Laamdo. Nden, Piyeer jaabii, wii:

⁴⁷ —Yimbe bee kebii Ruuhu Ceniido hono no meeden nii. Homo waawi hadude be looteede lootogal batisima?

⁴⁸ O yamiri be mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal dum, be ndaardi mo o fabbana be balde.

11

No Piyeer jaaborii deental goondinbe gonngal Urusaliima

¹ Nelaabe bee e sakiraabe wonnoobe Yahuudiya bee nani yimbe be nganaa Yahuudiyankoobe bee duu kebii konngol Laamdo. ² Nde Piyeer jabbunoo Urusaliima ndee, goondinbe tilsinbe taadagol bee peli dum, ³ mbii:

—A jippike e yimbe be taadaaki, a jaamdii e muudum'en!

⁴ Nden Piyeer haalani be ko wadi koo gila e pudfoode faa e timmoode, wii:

⁵ —Ngeenndi Yoppe ngonnoo-mi, mido duwoo faa njii-mi huunde yellitike e am. Huunde wa'unde no daddamaare mawnde nde cobbuli muudum nay fuu kabbaa, ana rennee iwde e kammu faade e am. ⁶ Taykitii-mi nde faa gasi, njii-mi daabaaji fuu, di koyde nay e kulle ladde e jaarooji e sii pooli fuu. ⁷ Nanu-mi daande ana wiya kam: «Piyeer, imma, hirsu, jaam!» ⁸ Mbii-mi: «Sawra Joomiraado! Abada mi paamaali ko harmi naa ko sobi.» ⁹ Daande dow kammu ndee jaabitii kam kasen, wii: «Pati harmin ko Laamdo senni.» ¹⁰ Dum wadi non cili tati. Caggal mum, kulle dee fuu jabbintinaa dow kammu. ¹¹ E oon wakkati, worbe taton nelaabe e am iwde Kaysariya ngari e suudu do min ngonnoo doo. ¹² Ruuhu Ceniido wii kam mi yaada e mabbe pati mi sikkitoo fay huunde. Bee doo sakiraabe njeegom njaadi e am, min naaddi suudu Korneliyus. ¹³ O haalani min no o yiiri malaa'ika darinoodo suudu makko ana wiya mo: «Nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe noddane-daa Simon noddirteedo Piyeer. ¹⁴ O waajete waaju kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.» ¹⁵ Nde puddu-mi waajaade ndee, Ruuhu Ceniido jippii e mabbe hono no jipporinoo e meeden arannde nii. ¹⁶ Nden, miccitii-mi ngol doo konngol ngol Joomiraado wiinoo: «Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.» ¹⁷ So Laamdo fonndii en e mabbe, hokkii be ko hokkunoo en koo nde ngoondinno-den Joommen Iisaa Almasiihu ndee, ndennoo miin, ko ngon-mi so mi hada Laamdo?

¹⁸ Nde be nannoo dum ndee, be ndeyy'ini, ebe njetta Laamdo, ebe mbiya:

—Laamdo tuubinii yimbe be nganaa Yahuudiyankoobe duu yalla ana keba nguurndam ngoongaraajam.

No Kabaaru Lobbo waajiraa ley Antiyokiya

¹⁹ Yoga e saakiibe saabe torraaji gadudi caggal maayde Eciyen bee, njehi faa Finikiya e Kiprus e Antiyokiya. Be mbaajaaki konngol ngol so wanaa Yahuudiyankoobe. ²⁰ Kaa yoga e goondinbe iwoobe Kiprus e Sireene naati Antiyokiya ana mbaajoo Kabaaru Lobbo

haala Iisaa Joomiraado oo hakkunde Yunaninkoobe. ²¹ Baawde Joomiraado ana e maabbe. Yimbe heewbe ngoondini, tuubi, ngarti e Joomiraado.

²² Deental goondinbe wonbe Urusaliima bee nani kabaaru gadudo Antiyokiya oo, neli ton Barnabas. ²³ Nde oon yottinoo so yii e maabbe moyyere Laamdo ndee, seyii, waajii be fuu be tiinoo be tabita e Joomiraado bernde laabunde. ²⁴ Barnabas yo gorko moyyo, kebbinaado Ruuhu Ceniido e goondinal. Jamaa keewdo goondini Joomiraado saabe makko.

²⁵ Caggal dum, Barnabas yehi Tarsus faa tewtoya Sool. ²⁶ Nde o yiiti dum ndee, o nabi dum Antiyokiya. Be ngondii e deental goondinbe wonbe ton bee hitaande hibbere, be njannginii yimbe heewbe. Taalibaabe wonbe Antiyokiya bee adii fuu wiyeede yimbe Iisaa.

²⁷ E deen balde, yimbe loowaabe konngol Laamdo iwruube Urusaliima ngari Antiyokiya. ²⁸ Gooto e maabbe biyeteedo Agabus, immii, darri, sapporii saabe Ruuhu yolbere mawnde wadan ley laamu Roma fuu. Nde wadi e laamu kaananke mawdo biyeteedo Kalawdiyus.* ²⁹ Taalibaabe bee anniyii hawrintinde gooto fuu ko waawi, faa be nelda sakiraabe maabbe wonbe Yahuudiya bee paaboroo. ³⁰ Be ngadi dum, be neldi ballal ngal Barnabas e Sool tummba e juude mawbe deental ton.

12

No goondinbe torrira

¹ Oon wakkati, kaananke biyeteedo Hirudus fuddi torrude yoga e deental goondinbe ngal. ² O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oo wardee kaafaawi. ³ Nde o yiinoo edum weli Yahuudiyankooobe ndee, o nanngi Piyeer duu. Dum hawri e wakkati iidi mo buuru yuufinaaka. ⁴ Nde o nanngunoo Piyeer ndee, o uddi dum, o yamiri pelle nay sordaasi'en loomtondira e haybugol mum, fedde fuu yimbe nayon. O anniyike nabude dum yeeso yimbe fuu, so iidi Paska oo yabbike. ⁵ Dum wadi so Piyeer haybaa e ley kasu oo, kaa deental goondinbe ngal noottaali jaaganaade mo Laamdo.

⁶ Nde Hirudus anniyinoo nabude mo ndee, oon jemma omo daaninoo hakkunde sordaasi'en didon, omo habbiraal calali didi. Hayboobe damal kasu oo bee duu ana kayba. ⁷ Nii malaa'ika Joomiraado wari e makko, suudu nduu fuu fooyni, memi mo, finndini mo, wii:

—Heja law, imma!

Non calali dii kumtii, iwi e juude makko, caami. ⁸ Malaa'ika oo wii mo:

—Huma kumorgol maa, boorna pade maa.

Piyeer wadiri non. Malaa'ika oo wii mo:

—Waanda suddamaare maa, njokkaa e am.

⁹ Piyeer yalti, jokki e makko. O anndaa ko malaa'ika oo wadata, ana wa'ani mo hono no koydol nii, kaa dum goonga jaati. ¹⁰ Be bettii kayboowo arano oo, kajum e didafo oo, be njottii damal njamndi pewtungal e ngalluure ndee ngal. Ngali udditi hoore maggal yeeso maabbe, be njalti, be njokki e laawol ngol. Oon wakkati, malaa'ika oo seerti e makko.

¹¹ Hakkille Piyeer warti, o wii:

—Jooni mi tayorii Joomiraado neli malaa'ika muudum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Yahuudiyankooobe njoonndorinoo mi wadete fuu.

¹² Nde hakkille makko jippitinoon ndee, o yehi galle Mariyama, inna Yuhanna noddirteedo Marka, ton yimbe heewbe moobtoonoo ana ngada duwaawu. ¹³ Nde Piyeer tappunoo damal galle too ndee, golloowo debbo biyeteedo Rode wari e damal ngal faa humpitoo. ¹⁴ Nde o annditinoon daande Piyeer ndee, o yeggiti udditinde damal ngal no o foti seyaade, o dogi o naatoyi, o humpiti be Piyeer darri damal sella too. ¹⁵ Be mbii mo:

—A kaahaango!

* 11:28 Kalawdiyus yo kaananke Roma mawdo joyafo. O laamike hakkunde duubi 41 e 54 caggal pinaade Iisaa. Taariki oon jamaanu ana holla yolbere mawnde wadiino ley laamu Roma fuu hakkunde duubi 46 e 48 caggal pinaade Iisaa.

Kaa omo heddii nanngude dum Piyeer. Be mbii kasen:

—Dum yo malaa'ika makko.

¹⁶ Kaa dum fuu Piyeer ana heddii tappude. Nde be udditinnoo so be njii mo ndee, be kaaynaa sanne. ¹⁷ O huncani be junngo yalla ebe ndeyyinoo, o jantanii be no Joomiraado yaltiniri mo kasu, o wii:

—Kaalanee dum Yaakuuba, kapum e sakiraabe wobbe bee.

Caggal muudum, o yalti, o yehi nokku goddo.

¹⁸ Nde finnoo beetee ndee, sordaasi'en bee ana lamndondira hoto Piyeer woni, be mbemmbaa faa hakkillaaji mabbe keli. ¹⁹ Nde Hirudus ndaarnoo faa nannga mo, so hebaali mo ndee, lamndii hayboobe bee no laatii, yamiri be mbaree. Caggal dum, Hirudus regii Yahuudiya, yehi Kaysariya joodoyii ton.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

²⁰ Hirudus tikkani yimbe Tirus e Sidon. Been kaaldi, kawri, ngari e makko. Be adorii Bilastus howruujo makko oo, be kefi hakkille muudum, be jaagii yalla dewral ana wada hakkunde maabe, sabi leydi maabe ndii e leydi Hirudus etata.

²¹ Sarti maabe oo yottii, Hirudus boornii kaddule kaananke, joodii dow bimmbeere laamu, haaldi e maabe. ²² Yimbe bee ngulli, mbii:

—Dum daande laamdo, wanaa daande neddo!

²³ Oon wakkati fuu, malaa'ika Joomiraado fii Hirudus, sabi o jabii teddinireede o Laamdo, tawi o wanaa. O yumi gildi, o maayi.

²⁴ Kaa konngol Laamdo ngol ana yaara yeeso, ana beydoo saakaade. ²⁵ Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muudum'en Urusaliima ndee, be mbirfodii e Yuhanna noddirteedo Marka.

Dawol Pool aranol

13

No Barnabas e Pool cubiraa so nelaa faa ngolla golle Laamdo

¹ Annabaabe e jannginoobe ana e ley deental goondinbe gonngal Antiyokiya ngal. Kambe ngoni Barnabas e Simeyon noddirteedo Baleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, bammidanoo e Hirudus hooreejo leydi oo, kapum e Sool. ² Nannde wootere ebe ndewa Joomiraado tawi ebe ngoni e koorka, faa Ruuhu Ceniido wii be:

—Keertanee kam Barnabas e Sool saabe golle mo noddir-mi be oo.

³ Caggal be koorii, be nduwike, be pawu juude maabe e dow been, be njoppiti dum'en ndawi.

⁴ Nii Ruuhu Ceniido neliri be, be ndegii e Selewkiya, be naati laana geeci be peewi Kiprus. ⁵ Nde be njottinoo Salamis ndee, be mbaajii konngol Laamdo ngol ley cuudi baajordi Yahuudiyankooobe. Ebe ngondi e Yuhanna (noddirteedo Marka) ana faaboo be. ⁶ Nde be taccunoo ruunde ndee so be njottii Pafos ndee, be tawi ton daggada Yahuudiyanke biyeteedo Bar-Iisaa, jaarooowo yo annabaajo, ⁷ howruujo Segiyus Pool. Oon yo kaananke hakkilante, caahiido. O noddi Barnabas e Sool sabi ana yidi nande konngol Laamdo ngol. ⁸ Kaa Elimas daggada oo yo calaniido be, omo tewta bonnitidde goondinal kaananke oo. (Maanaa Elimas woni daggada.) ⁹ E ley dum, Sool biyeteedo kasen Pool kebbinaado Ruuhu Ceniido oo futtini mo gite, ¹⁰ wii:

—Bii Ibiliisa! Aan keewdo jamma e njiibdu, gano ko moyyi fuu! A seerataa e oonude laawi Joomiraado poocitiidi dii naa? ¹¹ Jooni jukkungo Joomiraado saaman e maa, a wuman, a yiyataa naange faa sarti cartaado oo yottoo.

Oon wakkati fuu, gite makko ngadi mbummbaalu, de niibi, omo wummbiloo, omo tewta dowoowo. ¹² Nde kaananke oo yiinoo ko wadi koo ndee, goondini Iisaa, haaynaa e ko nani haala Joomiraado kaa koo.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyokiya ley leydi Pisidiya

¹³ Pool e yaadube e muudum naati laana geeci ngalluure wiyeteende Pafos, peewi Perge ley leydi Pamfiliya. Don Yuhanna Marka seerti e mabbe, wirfitii Urusaliima. ¹⁴ Be yaabbii Perge, be ngari Antiyokiya ley leydi Pisidiya. Be naati waajordupalaande fowteteende, be njoodii. ¹⁵ Caggal janngeede Sariya Muusaa e annabaabe, hooreebe waajordu nduu bee neli e mabbe, mbii:

—Sakiraabe, so won ko mbaajoto-don yimbe bee, kaalee.

¹⁶ Pool immii, hunci junngo muudum, wii:

—Israa'ilankooobe e hulbe Laamdo wobbe, kettinee: ¹⁷ Laamdo Israa'ilankooobe oo subiiima njaatiraabe meeden, teddinii lejol mabbe nde ngol hodoyi leydi Misira ndee, kasen yaltiniri be ton baawde muudum. ¹⁸ O munanii* be ko foti duubi capande nay e ley ladde jeereende. ¹⁹ Caggal o halkii leji jeddi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yimbe makko ndona ndi. ²⁰ Edum waara e duubi teemedede nay e capande joy. Caggal dum, o hokki be sarooobe faa jamaanu annabi Samuyila. ²¹ Nde dum bettii ndee, be jaagii Laamdo hokka be kaananke. Laamdo hokki be Sawul bii Kis iwdo e lejol Benjamin. Oon laamii be duubi capande nay.

²² Nden Laamdo boorti Sawul, lammini Daawuuda, mo o haali haala muudum so o wii: «Mi hebii Daawuuda bii Yessa gorko buubinoowo bernde am, gadooowo sago am.» ²³ E iwdi makko Laamdo yaltini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no fodirnoo nii. ²⁴ Fade Iisaa warde, Yaayaa waajinoke lejol Israa'iila fuu yo tuubu, lootee lootogal batisima. ²⁵ Kasen, nde Yaayaa timminta golle muudum ndee, wiino: «Mi wanaa mo miilaton ngon-mi oo. Kaa mo mi fotaa fay e humtude boggi pade muudum ana wara caggal am.»

²⁶ Sakiraabe, onon iwdi Ibarahiima e been hulbe Laamdo wonbe hakkunde mon! Onon neldaa oo kabaaru kisinoowo. ²⁷ Sabi wonbe Urusaliima bee e hooreebe muudum'en fuu annditaali Iisaa. Kasen duu be paamaali haalaaji annabaabe janngetenoodi jalaande fowteteende fuu dii. Kaa be njottinii diin haalaaji nde be carunoo mo ndee. ²⁸ Fay so taweede be kebaali feloore fay wootere nde be pelira mo yalla omo maaya, be ndaardii Pilaatu o waree. ²⁹ Nde be ngolli ko Binndi dii mbiinoo e makko koo faa hibbi ndee, be njippini mo leggal bardugal ngal, be ngadi mo e yanaande. ³⁰ Kaa Laamdo wuurtinii mo. ³¹ Balde kuurde o banngani wondunoobe e makko bee gila Galili faa Urusaliima. Been ngoni seettantoobe mo yeeso yimbe jooni. ³² Minen, miden ceynira on fodoore nde njaatiraabe meeden podanaa ndee, ³³ Laamdo hibbinanii en dum, enen bibbe mabbe, nde wuurtinnoo Iisaa ndee. No winndiraa kasen e jimol Jabuura didaabol:

«Aan, a biyam, hannde ndimu-maa-mi.»[†]

³⁴ Kasen, haala immitagol makko e hakkunde maaybe e waasugol makko nolde, nii Laamdo wii:

«Mi tabintinanan on podooje ceniide de mbontataa,
de podannoo-mi Daawuuda dee.»[‡]

³⁵ Dum wadi so o wii e nokku goddo:

«A accataa Ceniido maa jola.»[§]

³⁶ Daawuuda wadii sago Laamdo e jamaanu muudum. Caggal dum, o maayi, o mooftidaa e njaatiraabe makko, o joli. ³⁷ Kaa mo Laamdo wuurtini oo jolaali. ³⁸ Sakiraabe, anndee saabe makko mbaajore-don yaafeede luutti. ³⁹ Sariya Muusaa waawaa wadude neddo poocciido, kaa kanko, goondindo mo fuu, o nanngiran dum poocciido. ⁴⁰ Dum nee, kaybee pati ko annabaabe cappinoo koo hewto on:

⁴¹ «Onon hoynube,
yo on kaayne yo on kalko!

Sabi mido nii golla golle e ley wakkati moodon,
golle mo on ngoondintaa so neddo haalaniino on.»*

⁴² Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduu, jamaa oo ndaardi be yo be ngartu fowteteende waroore, yalla ebe njokka e waaju mabbe oo. ⁴³ Caggal mooftagol ngol,

* 13:18 Won binndandee biideo namminii be. † 13:33 Jabuura 2.7 ‡ 13:34 Esaaya 55.3 § 13:35 Jabuura 16.10 * 13:41 Habaakuk 1.5

Yahuudiyankooɓe heewɓe e naatube e diina maɓɓe njokki e Pool e Barnabas. Been didon duu ana kaalda e maɓɓe ana mbaajoo ɓe yo ɓe jiiɓu e moyyere Laamɗo.

⁴⁴ Fowteteende jokkunde hen ndee, ngalluure ndee fuu moobtii yalla ana hettinoo konngol Laamɗo. ⁴⁵ Kaa nde Yahuudiyankooɓe ɓee njiinoo oo jamaa ndee, haasidaaku naati e muudum'en, eɓe njedda ko Pool waajotoo koo, eɓe njenna dum. ⁴⁶ Nden Pool e Barnabas kaalaniri ɓe cuusal, mbii:

—Waajibi min adoo haalande on konngol Laamɗo ngol, kaa ko tippiti-don ngol so car-don ko'e moodon on kaandaa e nguurndam nduumiidam koo, min njahan to yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe. ⁴⁷ Sabi ko Joomiraado yamiri en koo annii:

«Mi darnii ma yalla adaa laatanoo leɓi dii fooyre,

faa kisinaa aduna oo fuu.»[†]

⁴⁸ Nde yimɓe leɓi godɗi dii nannoo dii haalaaji ndee, ceyii, teddini konngol Joomiraado ngol. ɓe Laamɗo subanii nguurndam nduumiidam ɓee fuu ngoondini.

⁴⁹ Konngol Joomiraado ngol saakii e leydi ndii fuu. ⁵⁰ Kaa Yahuudiyankooɓe ɓee loofi rewɓe rewoɓe Laamɗo saahiiɓe, kaɓum e mawɓe ngalluure ndee ɓee. ɓe ndooɓi torra dow Pool e Barnabas, ɓe njaltini dum'en leydi maɓɓe. ⁵¹ Been duu pidɗi e maɓɓe colla koyɗe muudum'en, peewti Ikoniya. ⁵² Taalibaabe ɓee kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniido.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Ikoniya

¹ Ley Ikoniya duu Pool e Barnabas naati e ley waajorduYahuudiyankooɓe. Eɓe mbaajoo faa Yahuudiyankooɓe e yimɓe leɓi godɗi heewɓe ngoondini. ² Kaa Yahuudiyankooɓe saliiɓe goondinde ɓee loofi leɓi godɗi dii, mbonni ɓerde muudum'en yalla ana mbaya sakiraabe ɓee. ³ Dum e taweede hadaali ɓe ɓooyde ton, eɓe pawɓi jikke maɓɓe e Joomiraado, eɓe mbaajaroo cuusal. Joomiraado seettii konngol hinnee muudum, nde hokkunoo ɓe baawɗe wadude taagumansaaji e kaayɗe dogooje e juude maɓɓe. ⁴ Yimɓe ngeenndi ndii ɓee peccii: yoga heedani Yahuudiyankooɓe ɓee, yoga heedani nelaabe ɓee.

⁵ Yimɓe leɓi godɗi e Yahuudiyankooɓe e ardiibe muudum'en anniyii torrude ɓe e wardude ɓe kaaye. ⁶ Nde ɓe maatunoo dum ndee, ɓe ndogani Listara e Derbe e geelle seraaji muudum'en ley leydi Likoniya, ⁷ eɓe mbaajoo ton Kabaaru Lobbo oo.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Listara

⁸ Gorko bonnguujoo, dimdaado e bonnguwaaku, mo meedaali daraade e koyɗe muudum, ana wonnoo Listara. ⁹ Omo hettinoo waaju Pool. Pool yeewi mo, yii goondinal makko sellinta mo, ¹⁰ haaldi semmbe, wii:

—Imma, dara e koyɗe maal!

Gorko oo gurbitii, darii, ana yaha. ¹¹ Nde yimɓe ɓee njii ko Pool wadi koo ndee, ngulliri gullaali likoniyankooɓe, mbii:

—Laamɗo'en nanndinkinike e yimɓe, njippiima e meeden!

¹² ɓe inndiri Barnabas «Jewus», ɓe inndiri Pool «Hermes»,* sabi Pool wonnoo kaaloowo. ¹³ Galle do Jewus rewetee ana wonnoo to naatirde ngeenndi too. Jottinoowo sadaka oo waddi ga'i pariraadi piindi e dame dee. Omo yidi wadude sadaka, kanko e yimɓe ɓee. ¹⁴ Kaa nde Barnabas e Pool nannoo dum ndee, ceeki kaddule muudum'en, kepanii jamaa oo ana ngulla, ¹⁵ ana mbiya:

—Worɓe, kodum ngadaton doo? Minen duu min yimɓe hono moodon. Miden mbaajoo Kabaaru Lobbo oo faa tuubon, iwon e dii golleeji laaliidi, ngarton e Laamɗo guurɗo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu. ¹⁶ E jamaanuujii jawtudi dii o yoppii leɓi dii fuu njokka laawi muudum'en. ¹⁷ Dum e taweede, omo golla ko moyyi faa dum seettanoo mo, omo hokka on toɓo kammu, omo benndinana on pamri e wakkati muudum, omo waaltinira hakkillaaji mon nguure e seyo.

¹⁸ Ko ɓe mbaajii koo fuu, semmbe ɓe kadiri jamaa oo hokkude ɓe sadaka.

[†] 13:47 Esaaya 49.6 * 14:12 E ley diina Yunaninkooɓe Jewus woni hooreejo tooruuji, Hermes woni nelaado majji.

¹⁹ Caggal dum, Yahuudiyankooɓe iwi Antiyokiya e Ikoniya. Be kebi hakkillaaji yimbe bee, been mbedii Pool kaaye, ndaasi dum faa nabi dum caggal ngeenndi ndii, sabi miilii mo maaydo. ²⁰ Kaa nde taalibaabe bee ngari pilii mo ndee, o immii, o naatti e ley ngeenndi ndii.

No Pool e Barnabas mbirfitorii Antiyokiya

Janngo muudum, o yaadi e Barnabas ngeenndi mbiyeteendi Derbe. ²¹ Be mbaajii ton Kabaaru Lobbo oo, be kebi taalibaabe faa keewi. Caggal muudum, be mbirfitee Listara e Ikoniya, kajum e Antiyokiya. ²² Ebe cuusina yonkijii taalibaabe, ebe mbaajoo dum'en yo jiiɓu e goondinal, ebe mbiya:

—Kinaa tampen tampereeeji keewdi so naaten e Laamu Laamdo.

²³ E ley deente goondinbe dee fuu, be cubanii dum'en hooreebe. Caggal dum, be koori, be nduwii, be kalfini dum'en Joomiraado mo be ngoondini oo.

²⁴ Nde be ceekunoo Pisidiya ndee, be ngari Pamfiliya. ²⁵ Be mbaajii konngol ngol ley ngeenndi Perge. Caggal muudum, be njippoyii Attaliya. ²⁶ Ton be naati laana geeci, be mbirfitee Antiyokiya do be kalfinanoo moyyere Laamdo faa be ngolla golle mo be tilii jooni oo.

²⁷ Nde be njottinoo ndee, be moofti deental goondinbe ngal, be kaalani ngal ko Laamdo wadi e mabbe fuu, no o udditirani yimbe be nganaa Yahuudiyankooɓe damal goondinal. ²⁸ Be ngondi don e taalibaabe bee faa booyi.

15

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

¹ Yimbe yogaaɓe iwi Yahuudiya ngari Antiyokiya, ana njanngina sakiraaɓe bee, ana mbiya:

—So on taadiraaka no Muusaa wiiri nii, on kisataa.

² Pool e Barnabas poodondiri e mabbe, nduddi e mabbe faa naawi. Dum wadi so be tabintini nelde Pool e Barnabas e yimbe wobbe faa Urusaliima, faade e nelaabe bee e hooreebe bee, saabe haala kaa. ³ Dum saabii so deental goondinbe ngal neli be. Be ceeki Finikiya e Samariya, ebe kaalana dum'en haala tuubugol yimbe be nganaa Yahuudiyankooɓe. Dum laatanii sakiraaɓe bee fuu seyo manngo. ⁴ Nde be njottinoo Urusaliima ndee, deental goondinbe ngal e nelaabe bee e hooreebe bee njabbii be. Be kaalani dum'en ko Laamdo wadani be fuu.

⁵ Kaa yoga e goondinbe jeyaabe e fedde Farisa'en immii, mbii:

—Waajibi be taadee, be njamiree jokkude Sariya Muusaa oo.

⁶ Nelaabe bee e mawbe bee kawriti faa yeewa haala kaa. ⁷ Caggal haali-haalti keewdo, Piyeer immii, wii be:

—Sakiraaɓe, odon anndi Laamdo subike kam e ley moodon gila ko booyi, faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oo hakkunde yimbe be nganaa Yahuudiyankooɓe, yalla ebe nana be ngoondina. ⁸ Laamdo anndudo berde oo hollii jabanii be, nde hokki be Ruuhu Ceniido oo hono no meeden nii. ⁹ Walaa fuu ko o seenndiri en e mabbe, nde wonnoo o labbinirii berde mabbe goondinal. ¹⁰ Jooni, ko saabii so odon itta koro Laamdo? Odon pawa e taalibaabe bee donngal, ngal enen e maamiraaɓe meeden en mbaawaa roondaade. ¹¹ E moyyere Joomiraado men Iisaa ngoondinir-den so kisu-den, hono non kambe duu.

¹² Deental ngal fuu deyyinii teen, ana hettinoo Barnabas e Pool ana njantoo no Laamdo wadiri taagumansaaji e kaayde hakkunde lepi goddi. ¹³ Caggal be ndeyyinike, Yaakuuba jabbitee, wii:

—Sakiraaɓe, kettinane kam! ¹⁴ Simon humpitii en no Laamdo suborii gila e puɗdoode yimbe be nganaa Yahuudiyankooɓe, faa wada dum'en yimbe muudum. ¹⁵ Dum hawri e haalaaji annabaabe dii, hono no winndiraa nii:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Caggal dum, mi watan,

mi mahitoo suudu Daawuuda saamundu nduu,

mi reentinan taye tuufeeje dee,
 mi darna ndu kasen,
¹⁷ yalla yimbe heddiibe bee ana tewta Joomiraado.
 Dum woni, leji di innde am noddaa e muudum'en dii.
 Joomiraado tabintindo deen kulle
¹⁸ anndaade gila huunde fuu tagaaka,
 wii non.»*

¹⁹ Dum saabii miin kaa ko njii-mi, pati tiidinanen yimbe leji goddi tuubuube so ngarti e Laamdo bee. ²⁰ Kaa ko haani hen, nelen e mabbe be nantoo e ko tooruuji cobini e jeenu e jaamde jiibe e jaamde yiyam. ²¹ Gila e jamaanuuji booydi, Sariya Muusaa ana jannginee ley geelle dee fuu, ebe njangga mo jalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala bataaki faade e goondinbe be nganaa Yahuudiyankooobe

²² Dum wadi so nelaabe bee kajum e hooreebe bee e deental goondinbe ngal fuu ndawridi faa cuboo worbe e ley muudum'en faa nela dum'en Antiyokiya, be tawta Pool e Barnabas. Be cubii hooreebe didon ley sakiraabe bee, Yahuuda noddirteedo Barasaba, kajum e Silas. ²³ Be ndokki dum'en oo doo bataaki:

Minen sakiraabe moodon, nelaabe kajum e hooreebe, miden njowta on, onon sakiraabe amen leji goddi wonbe Antiyokiya e Siriya e Silisi.

²⁴ Min nanii yimbe iwii ga amen giryinirii on haalaaji, njiiibii hakkillaaji mon. Minen nee, min njamiraali be. ²⁵ Min ndawridii, min kawrii, min cubike worbe faa min nela dum'en e moodon, be tawta yibbe amen Barnabas e Pool, ²⁶ yeebiibe yonkiiji muudum'en saabe Joommen Iisaa Almasiihu. ²⁷ Dum wadi so min neli Yahuuda e Silas, pammina on ko min mbinndi e mon koo hunduko e hunduko. ²⁸ Minen e Ruuhu Ceniido, min kawrii pati min njappa on ko teddi so wanaa ko tilsi koo: ²⁹ nanto-don e kirsanaadi tooruuji e yiyam e jiiibudi e jeenu. So on ndeenii ko'e mon e majji, on ngadii ko moyyi. Yo Laamdo faabo en!

³⁰ Be ndokkaa laawol, be njehi Antiyokiya. Nde be njottinoo ndee, be moobti deental goondinbe ngal, be ndokki ngal bataaki oo. ³¹ Nde been janngunoo mo ndee, ceyii sabi haalaaji dii ndokkii dum'en semmbe. ³² Yahuuda e Silas, Laamdo loowi e mum'en konngol mum faa be mbaajii sakiraabe waajuuji keewdi, cuusini dum'en. ³³ Caggal be pabbi ton, be ceerti e sakiraabe bee e dow jam, be mbirfitii to nelnoobe bee too. [³⁴ †]

³⁵ Pool e Barnabas njoodii ley Antiyokiya ana njanngina ana mbaajoo konngol Joomiraado. Wobbe heewbe ana mballa be.

Dawol Pool dida6ol

No Pool e Barnabas ceertiri

³⁶ Caggal balde seeda, Pool wii Barnabas:

—Mbirfo-don e geelle de mbaajino-don konngol Joomiraado ngol dee fuu, njippano-don sakiraabe meeden bee, yeewen no be ngorri.

³⁷ Barnabas ana yidunoo be njaada e Yuhanna noddirteedo Marka. ³⁸ Kaa dum welaali Pool sabi oon seeriino e mabbe Pamfiliya yaadaali e mabbe faa gollida e mabbe. ³⁹ Barnabas e Pool mettondiri faa ceerti. Homo e mabbe fuu subii neddo goddo. Barnabas yaadi e Marka, naati laana geeci feewi Kiprus. ⁴⁰ Pool subii Silas, yaadi e muudum caggal sakiraabe bee kalfinii dum e hinnee Joomiraado. ⁴¹ O seeki Siriya e Silisi, omo yaha omo hokka deente goondinbe dee semmbe.

16

No Timote yaadiri e Pool e Silas

* 15:18 Amos 9.11-12 † 15:34 E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 34:Kaa Silas, kajum kaa, heddi ton.

¹ Pool wari Derbe, caggal dum, o yottii Listara. Goondindo biyeteedo Timote ana wonnoo don. Inniiko yo Yahuudiyanke goondindo, kaa baam makko yo Yunaninke. ² Sakiraafe wonbe Listara e Ikoniya bee ana njetta mo. ³ Pool yidi naborde mo, taadi mo, nde wonnoo Yahuudiyankooobe hodube e deen leyde bee fuu ana anndi baam makko yo Yunaninke. ⁴ Ley geelle de be ceeki dee, ebe njottina goondinbe bee sariya mo nelaabe e mawbe wonbe Urusaliima bee bami oo, ebe njamira been yo njokku mo. ⁵ Hono non, deente goondinbe dee ana beydoro semmbe banngal goondinal, ana beydoo heewde nannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

⁶ Ruuhu Ceniido hadi be waajaade konngol ngol ley Asiya, saabe majjum be ceeki leydi Firigiya e leydi Galaatiya. ⁷ Nde be ngarnoo keerol Misiya ndee, be tewti yaade Bitiniya, kaa Ruuhu Iisaa yarranaaki be be naata. ⁸ E ley dum, be yaabii Misiya, be ndegii e ngeenndi mbiyeteendi Torowas. ⁹ E ley jemmaaku muudum won ko yellitii e Pool. O yii gorko Makedoniyanke ana darii, ana ndaarda mo ana wiya:

—Lummbu, ngaraa Makedoniya paabo-daa min!

¹⁰ Nde Pool yiinoo won ko yellitii e mum ndee, oon wakkati fuu min ndaari yaade Makedoniya, min tayori Laamdo noddii min faa min mbaajoo be Kabaaru Lobbo oo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipa

¹¹ Hono non, min naati laana geeci iwde Torowas, min paati ruunde Samotaras. Janngo muudum, min pahi Neyapolis. ¹² Min iwi don, min pahi Filipa, ngeenndi burndi fuu teentilaade e leydi Makedoniya ndi Romankooobe kumanii. Min ngadi don balde. ¹³ Nalaande fowteteende, min njaltiri ngeenndi ndii hedde daande maayo, ton Yahuudiyankooobe mboownoo wadude duwaawu. Min tawi don rewbe ana moobtii, min njoodii, min mbaajii be. ¹⁴ Debbo dewoowo Laamdo, biyeteedo Lidiya, coottoowo kaddule bodeeje, jeyaado ngalluure wiyeteende Tiyatira, ana hettinoo. Joomiraado udditi bernde makko yalla omo goondina ko Pool waajotoo koo. ¹⁵ Kanko e koreeji makko fuu be lootaa lootogal batisima. Caggal dum, o naagii min, o wii:

—So odon njogorii kam mi goondindo Joomiraado, njippe suudu am.

O tilsini min njippanoo mo.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

¹⁶ Nannde wootere miden njahannoo to nokkuure wadirde duwaawu. Kordo debbo bataado anndudo ko warata hawriti e amen. Halfaabe makko paggike kaalisi keewdo e ndaggadaaku makko oo. ¹⁷ Mo jokki e amen, minen e Pool, omo wulla, omo wiya:

—Bee yimbe yo gollanoobe Laamdo Toowdo oo! Ebe mbaajoo on laawol kisindam.

¹⁸ Balde kuurde omo wada non faa Pool mettaa, yeecitii, wii ladde ndee:

—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e makko!

Ladde ndee yalti oon wakkati fuu. ¹⁹ Nde halfaabe bee anndunoo jikke muudum'en iwii e faggitoraade kordo oo ndee, nanngi Pool e Silas, ndaasi dum'en faa sakoro to saroobe. ²⁰ Non be nabi been to hooreebe ngeenndi ndii, mbii:

—Bee worbe didon be Yahuudiyankooobe, ebe nii ngadda baasi e ngeenndi meeden ndii. ²¹ Ebe mbaajoo aadaaji di ndagantaako en njaßen naa ngollen, enen Romankooobe.

²² Jamaa oo diirani be. Hooreebe bee njamiri kaddule maabe ceekee, be piyee. ²³ Be piyaa faa naawi, be uddaa ley kasu. Hooreebe bee njamiri kayboowo kasu oo hayba be faa gasa. ²⁴ Oon nee, gila hebi ndee yamiroore, naanni be e ley suudu kasu hakkundeeru, o geyyii koyde maabe geyyelle ledde.

²⁵ Nde hejjere jemma warnoo ndee, Pool e Silas ana ndewa Laamdo, ebe njaaroo dum. Kasunkooobe wobbe bee ana kettinanoo be. ²⁶ Oon wakkati fuu, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa poobe kasu dee njergi. Dame dee fuu udditii, geyyelle kasunkooobe dee fuu kumtii. ²⁷ Nde kayboowo oo finnoo so yii dame kasu dee ana udditii ndee, soorti kaafaawi muudum faa wartoo, miili kasunkooobe bee ndogii. ²⁸ Pool wulli faa toowi, wii mo:

—Pati wadu hoore maa fay huunde ko boni, min fuu miden doo!

²⁹ Nde o hebunoo fooyre ndee, o dogani kasu to Pool e Silas ngoni too, o sujidi, hedde omo sijna. ³⁰ Caggal dum, o yaltini be, o wii be:

—Baabiraabe, hono fuu kaan-mi wadude yalla mido hisa?

³¹ Be njaabii mo, be mbii:

—Goondin Iisaa Joomiraado oo faa kisaa, aan e koreeji maa.

³² Be mbaajii mo konngol Joomiraado ngol, kanko e koreeji makko fuu. ³³ Oon jemma fuu o nabi be, o lootoyi barme maɓbe. Oon wakkati fuu o lootaa lootogal batisima, kanko e koreeji makko fuu.

³⁴ O naanni Pool e Silas suudu makko, o hokki dum'en jaamdu. Kanko e koreeji makko fuu be ceyii sabi be kebii goondinde Laamdo. ³⁵ Nde weetunoo ndee, hooreebe Romankooɓe bee neli laamunkooɓe mbiya kayboowo oo yoppa worbe didon bee.

³⁶ Kayboowo oo haalanoyi dum Pool, wii:

—Hooreebe bee nelii njoppite-don. Njalton jooni, yo on njottoyo e jam.

³⁷ Pool jaabii, wii:

—Be njamirii min piyee yeeso yimbe tawee min caraaka, be naanni min e kasu. Minen worbe didon bee, min fuu min Romankooɓe. Jooni be yaltinirooɓe min cuucuukka naa? Patti, dum waawaa laataade. Kinaa kambe e ko'e maɓbe, be ngara be njaltina min!

³⁸ Laamunkooɓe bee kaaltani hooreebe Romankooɓe bee haala kaa. Been kuli nde nannoo Pool e Silas yo Romankooɓe ndee. ³⁹ Be njehi, be curoyi been, be njaltini dum'en kasu oo. Be ndaardi dum'en njaltana be ngeenndi ndii. ⁴⁰ Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu oo ndee, naati galle Lidiya. Be njii sakiraabe bee, be mbaaltini hакkillaaɓi mum'en. Caggal dum, be mbitti.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

¹ Pool e Silas ceeki Amfipolis e Apolloni, njottii Tesaloniiki, toon duu waajorduYahuudiyankooɓe won. ² Pool wadi no woowri nii, naati e ley waajordu nduu. Nalaade powteteede tati omo liddondira e maɓbe omo dallinoroo Binndi dii. ³ O fammini be, o holli be ana tilsi Almasiihu oo torree, immintinee e maayde. O wii be:

—Iisaa mo mbaajotoo-mi on haala muudum oo, kajum woni Almasiihu.

⁴ Yoga e maɓbe tayori dum goonga, njokki e Pool e Silas, kajum e Yunaninkooɓe rewoobe Laamdo heewbe e rewbe saahiibe yonbe. ⁵ Yahuudiyankooɓe be nganaa goondinbe bee konnii Pool e Silas, nanngi yimbe laaliiibe yiilotoobe ley sakoro, ndeentini dum'en. Be njirkiti ngalluure ndee fuu. Be naati e galle Yason, ebe tewta Pool e Silas faa be naba dum'en to yimbe bee too. ⁶ Nde be ndonki yiitude been ndee, be ndaasi Yason e yoga e sakiraabe bee faa to saranoobe ngalluure ndee, ebe ngulla ebe mbiya:

—Yimbe imminoobe baasi e aduna oo fuu ngarii doo, ⁷ Yason jippinii dum'en! Be fuu ko be ngadata koo ana luuttondiri e sariya kaananke Roma mawdo oo, ebe mbiya ana woodi kaananke goddo biyeteedo Iisaa.

⁸ Diin haalaaji njirkiti jamaa oo e saranoobe ngalluure ndee bee. ⁹ Yason e sakiraabe bee njobi kaalisi, caggal muudum be njoppitaa.

No yimbe Bereya njaɓborii Kabaaru Lobbo oo soobee

¹⁰ Oon wakkati fuu e ley jemmaaku muudum, sakiraabe bee neli Pool e Silas Bereya. Nde be njottii ndee, be njehi to waajorduYahuudiyankooɓe too. ¹¹ Been buri Yahuudiyankooɓe wonbe Tesaloniiki bee laabude bernde. Be njaɓborii konngol ngol soobee, ebe mbidoo Binndi dii jannde fuu faa be yeewa yalla ko Pool waajii koo yo goonga. ¹² Heewbe e maɓbe ngoondini, kajum e rewbe Yunaninkooɓe saahiibe e worbe Yunaninkooɓe heewbe. ¹³ Nde Yahuudiyankooɓe Tesaloniiki bee anndunoo Pool waajike konngol Laamdo ngol ley Bereya ndee, be ngari ton, be njiibi jamaa oo. ¹⁴ Oon wakkati fuu, sakiraabe bee neli Pool faa maayo geeci, Silas e Timote keddii don. ¹⁵ Liwndiibe Pool

bee njaadi e muudum faa Ateena. Be ngarti, be ngaddani Silas e Timote nelal ngara to Pool law.

No Pool waajorii ley ngalluure wiyeteende Ateena

¹⁶ Nde Pool doomannoo be Ateena fade maɓbe warde ndee, yonki muudum jawi sanne ko yii no ngalluure ndee foti heewde tooruuji nii. ¹⁷ Dum wadi so o haaldi e Yahuudiyankooɓe e rewoobe Laamdo wobbe ley waajordu nduu, omo haalda e be o hawrannoo e mum jannde fuu ley sakoro bee duu. ¹⁸ Yoga e miijotoobe wiyeteɓe Epikuri'en e Sitoyko'en njaabondiri e makko. Yogaaɓe ana mbiya:

—Kodum oo ndoryoowo haalata?

Wobbe duu ana mbiya:

—Omo nanndi e baajotoodo haala tooruuji janani.

Walaa ko be mbiiri non so wanaa haala Iisaa kaɓum e immital maayɓe o waajinoo be.

¹⁹ Nden be bami Pool be nabi dum waamnde haayre wiyeteende Areyopagus,* be mbii dum:

—Miden njidi anndude diina keso mo mbaajoto-daa oo. ²⁰ Sabi a tobbii e noppi amen haalaaji di min mboowaa nande. Miden njidi anndude maanaa majji.

²¹ Tawi Ateenankooɓe e hobbe joodiibe ton bee ngollataa huunde fuu so wanaa haalde huunde heyre nde be nani.

²² Nden Pool darii hakkunde Areyopagus, wii:

—Ateenankooɓe, mi yii e mon on diinankooɓe sanne, ²³ sabi nde njiilino-mi e ngalluure moodon ndee, mi yii cuudi moodon dewirdi, mi tawii ana winndaa e ittirde sadaka wootere: «laamdo mo anndaaka».† Ndennoo, ko ndewaton ko on anndaa koo, dum mbaajotoo-mi on e muudum. ²⁴ Laamdo tagudo aduna e ko woni e muudum fuu oo, kaɓum woni Jom kammu e leydi, o joodataako ley cuudi mahiraadi juude. ²⁵ O hasindinaa e yimbe ngollana mo fay huunde, sabi kanko hokkata tageefu oo fuu nguurndam e yonki e foofaango e huunde fuu. ²⁶ E neddo gooto Laamdo yaltini lepi dii fuu, joyyini dum'en e aduna oo. Gila dum wadaali, o darnani dum'en jamaanuui e keeri hakkunde kodorde muudum'en, ²⁷ yalla ebe tewta Laamdo, be moomoo faa be njiita dum. Dum e taweede o woddaaki fay gooto e meeden. ²⁸ «Nguurndam e dillinaade e goodal, saabe makko kebir-den.» No yoga e yimooɓe moodon mbii: «Enen duu, en iwdi makko.»

²⁹ Nde wonnoo en iwdi makko, en kaanaa miijaade omo nanndi e tooru moyyiniiraandu kaɓɓe naa kaalisi naa haayre sehaande, nde neddo moyyiniirta jeeɓal e hakkille. ³⁰ Laamdo rewtaaki yimbe nde ngonnoo e majjere ndee. Jooni, o yamirii yimbe fuu tuuba do tawaa fuu, ³¹ sabi o sartike wakkati mo o sarirta aduna oo e fooccitaare, o sarira dum neddo mo o subii oo. O hollii yimbe fuu dum yo goonga nde o immintini oon neddo e maayde.

³² Nde be nannoo Pool ana waajoo haala immital maayɓe ndee, yoga ana uyyoo mo, yoga ana wiya:

—Min kettinante oo waaju jannde wonnde.

³³ Non Pool iwi hakkunde maɓbe. ³⁴ Yoga jokkii e makko, goondinii. Ana jeyaa e been biyeteedo Dyonisiyus, jeyaado e deental Areyopagus, kaɓum e debbo biyeteedo Damaris, e wobbe kasen.

18

No Pool golliri ley ngalluure wiyeteende Korintu

¹ Caggal dum, Pool iwi Ateena, yehi Korintu. ² O tawi ton Yahuudiyanke biyeteedo Akilas, pindo leydi mbiyeteendi Ponta. Booyaali ko oon e jom suudu muudum biyeteedo Piriskilla iwi Italiya, sabi Kalawdiyus kaananke mawdo oo yamiriino Yahuudiyankooɓe

* ^{17:19} Areyopagus yo deental burngal toowde deentinoawal ardiibe ngalluure Ateena. † ^{17:23} Ateenankooɓe ngadi e rewruude innde laamdo mo anndaaka, yalla tooru fuu mo be njeggiti ana waasa mettinde.

fuu njalta Roma.* Pool yehi yeewoyde be. ³ O woni don, omo gollida e maɓɓe sabi o moyyinoowo hukkummaaji no maɓɓe nii. ⁴ Nalaande fowteteende fuu, Pool ana liddondira e Yahuudiyankooɓe e Yunaninkooɓe ley waajordu, yalla omo heba hakkillaaji maɓɓe.

⁵ Nde Silas e Timote iwnoo Makedoniya njottii Korintu ndee, Pool watti hakkille muudum fuu e waajaade, ana seettanoo Yahuudiyankooɓe ɓee Iisaa woni Almasiihu oo.

⁶ Kaa nde wonnoo eɓe calanii mo, eɓe njennannoo mo, o fiddi kaddule makko, o wii ɓe:

—Yo diina mon fiito on! Mi walaa hen hannde, mi walaa hen janngo. Gila jooni mi yahan to ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe.

⁷ O iwi don, o yehi to gorko dewoowo Laamɗo, biyeteɗo Titus Yustus, mo galle muudum takkii e waajordu nduu. ⁸ Kirispus, hooreejo waajordu nduu oo, kaɗum e koreeji muudum fuu ngoondini Joomiraado. Heewɓe e Korintunkooɓe hettintonooɓe ɓee ngoondini, lootaa lootogal batisima.

⁹ Jemma gooto Joomiraado yellintini e Pool, wii:

—Pati hul, pati deyyina, waaja. ¹⁰ Midɗo wondi e maa. Fay gooto waawaa torrude ma, sabi yimɓe am ana keewi ley ndee ngalluure.

¹¹ Pool joodii hakkunde maɓɓe hitaande e feccere, ana janngina ɓe konngol Laamɗo ngol.

¹² Nde Galliyon laaminoo leydi Akaya ndee, Yahuudiyankooɓe kaaldi, kawri, nanngi Pool, nabi dum sarirde, ¹³ kappi dum, mbii:

—Oo gorko yo yonnoowo yimɓe yalla ana ndewra Laamɗo ko waldaa e sariya oo.

¹⁴ Pool anniyii faa haala, forri Galliyon wii Yahuudiyankooɓe ɓee:

—Yahuudiyankooɓe, so tawii toonnanngge naa golle bonɗo, mi jabanani on ko ngullani-don mo koo, ¹⁵ kaa nde wonnoo dum jeddi dow haalaaji diina moodon e inde, kaɗum e sariya moodon onon tan, dum onon e ko'e moodon carata. Miin, mi sarataa dee kudɗe!

¹⁶ O yaltini ɓe sarirde ndee. ¹⁷ Nden, ɓe fuu ɓe nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduu oo, ɓe pii dum do yeeso sarirde doo. Kaa fuu Galliyon bilaaki hen fey.

No Pool wirfitorii Antiyokiya

¹⁸ Pool faɓɓi don balɗe kuurde. Caggal dum, o waynondiri e sakiraaɓe ɓee, o naati laana, o feewi Siriya, kanko e Piriskilla e Akilas. Fade makko naatude, tawi o laɓii hoore makko nokku biyeteɗo Kankiriya sabi o fodiino fodoore. ¹⁹ ɓe njottii Efeesu, Pool yoppi don Piriskilla e Akilas, kaɗum naati waajordu ana liddondira e Yahuudiyankooɓe ɓee.

²⁰ ɓe ndaardi mo o faɓɓana ɓe, kaa o jabaali. ²¹ Nde o waynondirta e maɓɓe ndee, o wii:

—Mi wartan e moodon so Laamɗo jabii.

O naati laana, o iwi Efeesu, ²² o yottii Kaysariya, o njabbiti Urusaliima faa o jowta deental goondinɓe ngal. Caggal dum, o yehi Antiyokiya.

Dawol Pool tataɓol

²³ Caggal Pool wadii ton wakkati, o witti. O seeki leydi Galaatiya e leydi Firigiya, omo yaha omo beydana taalibaabe cuusal.

No Apollos waajorii ley Efeesu e Korintu

²⁴ Yahuudiyanke biyeteɗo Apollos, pindo Aleksandiri, wari Efeesu. O gorko fasiilante haala, baawɗo Binndi dii, ²⁵ annduɗo laawol Joomiraado. Omo waajaroo soobirantaaku e seyo, diina Iisaa kaa pay o jannginta. Kaa o anndaa so wanaa lootogal batisima Yaayaa ngal. ²⁶ Omo waajaroo cuusal e ley waajordu nduu. Nde Piriskilla e Akilas kettinaninoo mo ndee, ɓe nabi mo, ɓe pirritani mo laawol Laamɗo ngol faa buri no arannde nii laabude.

²⁷ Nde Apollos anniyinoo yaade leydi Akaya ndee, sakiraaɓe ɓee mballi mo, ɓe mbinndi e taalibaabe wonɓe ton ɓee bataaki njaɓɓoo mo faa gasa. Nde o yottii ton ndee, o walli goondinɓe ɓee e dow moyyere Laamɗo sanne. ²⁸ Sabi o libii Yahuudiyankooɓe ɓee ngattu naawɗo hakkunde yimɓe, omo dallinoroo Binndi dii, omo tabintina Iisaa woni Almasiihu.

* 18:2 Yamiroore Kalawdiyus ribbunde Yahuudiyankooɓe Roma ndee darname hitaande 49 naa 50 caggal pinaade Iisaa.

19

*No Pool hawrintiniri taalibaa*be Yaayaa ley Efeesu

¹ Nde Apollos wonnoo Korintu ndee, Pool jokki laawol haayre, yehi Efeesu. O tawi ton taalibaabe, ² o lamndii dum'en, o wii:

—Yalla on kebiino Ruuhu Ceniido oo nde ngoondin-don ndee naa?

Be njaabii mo:

—Min nanaali Ruuhu Ceniido ana woodi duu, sako min keba.

³ O lamndii be, o wii:

—Ndenoo, lootogal batisima hongal kebu-don?

Be njaabii, be mbii:

—Lootogal batisima Yaayaa ngal.

⁴ Pool wii:

—Yaayaa batisima tuubugol batisannoo, ana wiya yimbe bee yo ngoondin garoowo caggal muudum oo, dum woni Iisaa.

⁵ Nde be nannoo dum ndee, be mbatisiraa saabe Iisaa Joomiraado oo. ⁶ Nde Pool fawnoo juude muudum e mabbe ndee, Ruuhu Ceniido jippii e mabbe, ebe kaala e demde janane, ebe kaalta ko Laamdo loowi e mabbe koo. ⁷ Ebe mbaara e yimbe sappo e didon.

⁸ Pool naati e ley waajordu nduu, ana waajoroo be cuusal hakke lebbi tati, omo haalda e mabbe, omo liddondira e mabbe, omo habanoo famminde be haala Laamu Laamdo. ⁹ Kaa tiidube ko'e ngon e mabbe, calii goondinde, ana mbonnita laawol Joomiraado ngol yeeso yimbe fuu. Dum wadi so Pool seerti e mabbe, nabi taalibaabe bee feere, ana waajoo dum'en nannde fuu e ley janngirde neddo biyeteedo Tirannus. ¹⁰ O worri non faa hibbi duubi didi, faa hodunoobe e Asiya bee fuu, gila e Yahuudiyankoobe faa e Yunaninkoobe, nani konngol Joomiraado ngol.

¹¹ Laamdo wadiri juude Pool kaayde mawde, ¹² fay e sarbetiiji e kaddule memnoode terde makko ana nabee pawee e jawbe, jawuuji muudum'en cella, seydaani'en njalta e muudum'en. ¹³ Yoga e Yahuudiyankoobe yiilotoobe faa ndibba seydaani'en, ndaarii ribbirde dum'en innde Iisaa, mbii:

—Alhorma Iisaa mo Pool waajotoo haala muudum oo, njaltee!

¹⁴ Gooto e hooreebe yottinoobe sadaka, Yahuudiyanke biyeteedo Sikewas, biibe muudum worbe njeddon ngadii non, ¹⁵ faa seydaani jaabii dum'en, wii:

—Mido anndi Iisaa, mido anndi Pool, kaa onon, on hobe?

¹⁶ Neddo laddaado oo habi e mabbe, jaalii be, torri be faa be ndogi, be njaltiri galle oo terde teete e barme. ¹⁷ Kabaaru majjum saakii hakkunde Yahuudiyankoobe e Yunaninkoobe joodiibe Efeesu. Kulol nanngi be fuu, innde Iisaa Joomiraado oo teddinaa. ¹⁸ Heewbe e goondinbe bee ngari njaadiri, kaalti golleeji di ngadunoo. ¹⁹ Bonjobii'en heewbe ndeentini dewte muudum'en, nduppi de yeeso yimbe fuu. Be kiisii coggu majje, be tawi ana foti ujunaaji capande joy kaalisi daneejo.* ²⁰ Hono nii, haala Joomiraado kaa beydorii saakaade e heewde semmbe.

No fitina mawdo wadiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraado

²¹ Caggal dum, Pool fellisi seekude Makedoniya e Akaya faade Urusaliima. O wii:

—So mi tilike ton, waajibi mi yaha Roma duu.

²² O neli gollidoobe makko didon, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko, o fabbi Asiya. ²³ E oon wakkati, fitina mawdo wadi sabaabu laawol Joomiraado ngol. ²⁴ Baylo ndaneeri biyeteedo Demeteriyus ana tafa cuuroy kaalisi nanndukoy e rewudu tooru biyeteedo Artemis. Omo heba hen tino heewngo, kanko e golloobe makko. ²⁵ O reentini been e wobbe be nanndi golle, o wii dum'en:

—Yiibe, odon anndi e oo doo golle kebal meeden ngal fawii. ²⁶ Odon njiya, odon nana Pool majjini yimbe heewbe, wanaa ley Efeesu doo tan, ley leyde Asiya fuu. O haalani be kulle deweteede de yimbe moyyiniri juude mum'en dee nganaa deweteede. ²⁷ So jokkii

* 19:19 Dum hawrata e golle jokolle duubi teemedere e capande joy.

nii, yimbe mbonnan golle meeden. Wanaa dum tan, yimbe noottan teddinde rewruu Artemis nduu duu, tooru men mawdo mo hodube Asiya e aduna oo fuu ndewata oo.

²⁸ Nde be nani diin haalaaji ndee, be mettaa sanne, hedde ebe ngulla, ebe mbiya:

—Artemis Efeesunkooɓe yo mawdo! Artemis Efeesunkooɓe yo mawdo!

²⁹ Ngalluure ndee fuu jiiɓii. Gooto fuu dogani boowal manngal ngal. Be ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankooɓe, yaadube Pool ɓee. ³⁰ Pool ana yidi naatude hakkunde jamaa oo, kaa taalibaabe ɓee kaɗi mo dum. ³¹ Yoga e hooreebe leydi Asiya, yiɓɓe makko, neli e makko ana ndaarda mo pati o naata boowal too. ³² E oon wakkati, jamaa oo ana jiiɓii sanne. Bee ana ngullana dum doo, ɓee too ana ngullana dum gaa. Ko ɓuri heewe e yimbe ɓee anndaa fay ko hawrintini dum'en. ³³ Yoga e jamaa oo kaaltani haala kaa gorko biyeteedo Aleksandere mo Yahuudiyankooɓe ɓee ngadi kaaloowo muudum'en oo. Aleksandere huncani be junngo faa jinngana yimbe muudum ɓee. ³⁴ Kaa nde be annditinnoo o Yahuudiyanke ndee, be fuu ebe ngulla ko waarata e leeruuji didi, ebe mbiya:

—Artemis Efeesunkooɓe yo mawdo!

³⁵ Nden binndoowo ngalluure ndee deyyini jamaa oo, wii:

—Onon Efeesunkooɓe, homo woni mo anndaa ngalluure Efeesu ndee woni hayboore rewruu Artemis deweteedo mawdo oo, kajum e natal muudum iwrungal dow kammu ngal? ³⁶ Nde wonnoo fay gooto waawaa yeddude dum, odon kaani jippinde hakkillaaji moodon pati ngolliron fay huunde e hejaare. ³⁷ Worbe be ngaddu-don ɓee, nganaa wujjooɓe kulle rewruu, nganaa yennoobe deweteedo meeden oo. ³⁸ So tawii Demeteriyus e golloobe wondube e muudum ɓee won mo njidi wullanaade, nalaade careteede ana ndarnaa, kaanankooɓe saroobe ana ngoodi, yo be noddondir! ³⁹ Kaa so tawii won goddum ko ndaartaton, to deental saahiibe dum saroytee. ⁴⁰ Eden mbaawi felireede murtere wadunde hannde ndee, sabi fitina baado nii walaa fay daliili gooto.

⁴¹ Caggal dii haalaaji, o firriti jamaa oo.

20

No Pool dawiri yaade leyde Makedoniya e Yuunan

¹ Nde fitina oo yawti ndee, Pool moobti taalibaabe ɓee, waajii dum'en. Caggal dum, waynii dum'en, feewi Makedoniya. ² O seeki ndiin leydi, omo waajoo yimbe ɓee haalaaji keewɗi. Caggal dum, o yehi Yuunan. ³ O wadi ton lebbi tati. O lanndinii faa o naata laana faade Siriya. Kaa caggal nde Yahuudiyankooɓe ndawridi faa njamboo mo, o anniyii wirfitoraade laawol Makedoniya. ⁴ Bee doo dɔwtunoo mo: Sopater ɓii Pirrus jeyaado Bereya, e Aristarka e Sekundus jeyaabe Tesaloniiki, e Gayus jeyaado Derbe e Timote e Tikikus e Torofim jeyaabe leydi Asiya. ⁵ Been ardii min, ndoomoyi min Torowas. ⁶ Minen, min naati laana faade Filipa caggal iidi mo buuru yuufinaaka. E ley balde joy min kewtii be Torowas, min ngadi don yontere.

No Pool wuurtiniri Ewtikus

⁷ Nannde aranndeere e yontere, tawi miden moobtii faa min taya buuru.* Pool ana waajoo yimbe ɓee, nde wonnoo omo anniyii wittude janngo mum. O jokki e waaju oo faa hejere jemma. ⁸ Lampaaji keewɗi ana ngonnoo e ley suudu dowuuru ndu min moobtinoo e muudum nduu. ⁹ Suka jokolle biyeteedo Ewtikus ana joodii dow falanteere. Ko Pool juutini waaju muudum oo koo, Ewtikus daanii doyingol teddungol. O saami iwde e falanteere sooro tataɓo ngoo. Nde be ɓamti mo ndee, tawi o maayii. ¹⁰ Kaa Pool jippii, hippii e makko, ɓami mo e juude muudum, wii:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii e makko!

¹¹ Nii Pool ɗabbiti, tayi buuru, jaami. Caggal dum, o jokki waaju makko faa weenndoogo, o witti. ¹² Suka jokolle oo naftaa ana wuuri. Dum buubini berde maɓɓe sanne.

* 20:7 Tayude buuru ana firrita rewirde Laamdo hiraande seniinde.

No Pool waynorii hooree be goondinbe wonbe Efeesu

¹³ Minen, min adii wirfitaade, min naati laana faade Assos do min kaani naatinde Pool, sabi o anniyiido yaarude ton koyde. ¹⁴ Nde min tawondiri Assos ndee, min naanni mo laana, min peewi Mitilene. ¹⁵ Min iwi don e laana, min njottoyii janngo mum yeeso ruunde Kiyos. Fabbi-janngo mum min yabborii bannge ruunde Samos, fabbiti-janngo mum min njottii Miletus. ¹⁶ Pool fellisii yabboraafe Efeesu, sabi o yidaa neeptude e leydi Asiya ndii, omo hegoo yottaade Urusaliima jannde iidi Pantekot so tawii ana laatoo.

¹⁷ Nde Pool wonnoo Miletus ndee, nelani hooreefe deental goondinbe Efeesu bee. ¹⁸ Nde be ngari ndee, o wii be:

—Odon anndi no ngorru-mi e moodon gila jannde koyngal am adii naatude e leydi Asiya ndii faa hannde. ¹⁹ Mi golliranii Joomiraado leydinkinaare fuu, kajum e gondi keewdi e torraaji Yahuudiyankooobe kewtiidi kam dii. ²⁰ Odon anndi mi suudaali on huunde fuu ko nafata on, mi waajike on, mi jannginii on hakkunde yimbe kajum e ley galleeji moodon. ²¹ Mi tinndinii Yahuudiyankooobe e Yunaninkooobe fuu tuubana Laamdo, ngoondina Joomiraado meeden Iisaa. ²² Jooni, mido nii jokki e Ruuhu Ceniido, mido yaha Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytooo kam ton, ²³ so wanaa ko Ruuhu Ceniido oo hollata kam: ley geelle dee fuu ana wiya kam geyyelle e torra ana ndoomi kam. ²⁴ Kaa miin, mi jataaki nguurndam am e maayde am fuu so mi hebii yottinirde golle mo Iisaa Joomiraado halfini kam oo seyo. Oon golle woni seettaade Kabaaru Lobbo haala hinnee Laamdo.

²⁵ Jooni, mido anndi on njiitataa kam kasen, onon be ngondunoo-mi so mido waajoo dum'en haala Laamu Laamdo oo bee. ²⁶ Dum wadi so mido seettanoo on hannde dum doo: so tawii gooto e moodon halkiima, wanaa sabaabu am. ²⁷ Sabi mi waajike on anniyaaaji Laamdo fuu, mi suudaali on fay huunde. ²⁸ Ndeenee ko'e moodon, ndeenon sewre nde Ruuhu Ceniido oo daldi on ndee, laato-don duroobe deental goondinbe Laamdo ngal, sabi yiyam makko o soottitorii ngal. ²⁹ Miin, mido anndi caggal am yimbe bonbe cooroto e ley moodon hono no pobbi nii, kasen duu di njokkan e sewre ndee. ³⁰ Fay e ley moodon dajan worbe immiibe ana mbaajoo waajuuji peneeji faa pooda taalibaabe bee njokka caggal muudum'en. ³¹ Dum nee, njeertee! Miccito-don duubi tati, jemma e jalooma, mi noottaali waajoraade gooto e moodon fuu gondi.

³² Jooni, mi halfinii on Laamdo, kajum e konngol hinnee muudum baawngol nabude on yeeso e ley goondinal, hokka on ko resani sennaabe bee fuu. ³³ Abada mi muuyaali fay huunde e mon, wanaa kaalisi, wanaa kanje, wanaa kaddule. ³⁴ Onon e ko'e moodon, odon anndi juude am dee kumti haajuuji am e haajuuji wondube am. ³⁵ Mi hollii on e kabaaruuji dii fuu, kinaa ngolliron non, mballon lo'ube tawa odon miccideo dii doo haalaaji di Joomiraado men Iisaa haali kajum e hoore muudum: «Hokkude buri mbelko'aaku diina hokkoreede.»

³⁶ Nde Pool tilinoo haalde dum ndee, kajum e mabbe fuu be ndiccii, be nduwii. ³⁷ Be fuu be mboyi bojji mawdi, be kippii e Pool, be cabbindii dum. ³⁸ Ko beydi surjinde be ko o wii be njiitataa mo kasen koo. Caggal dum, be liwndii mo faa to laana too.

21

No Pool jabbitiri Urusaliima

¹ Nde min ceerti e mabbe ndee, min naati laana geeci, min peewi ruunde Kos. Janngo mum, min njottii ruunde Rodusa, min iwi don, min peewi ngeenndi Patara. ² Min kebi laana lummoowa yaade Finikiya, min naati hen, min bettii. ³ Nde min njahunoo faa min coynorii Kiprus bannge amen nano, min peewi Siriya, min njottoyii Tirus.

Don laana kaa jippinta kaaki muudum. ⁴ Min tawi don taalibaabe, min ngoni don balde jeddi. Ebe mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido pati jabbita Urusaliima. ⁵ Nde yontere ndee hibbunoo ndee, min mbitti. Be fuu be liwndii min faa min njalti ngeenndi ndii, kambe e rewbe e sukaabe. Min ndiccii dow fonngo maayo geeci, min nduwii. ⁶ Nde min mbaynondirnoo ndee, minen min naati laana, kambe be mbirfitii cuudi mabbe.

⁷ Nde min naati laana Tirus ndee, min njottoyii Potolemays. Min njowti sakiraabe, min jallani be, min mbaali. ⁸ Janngo mum, min ndawi, min njottii Kaysariya, min naati suudu Filipa baajotoodo Kabaaru Lobbo oo, min njippanii dum. Kanko omo jeyaa e njeddon subaaabe Urusaliima bee.* ⁹ Omo jogii bibbe rewbe nayon be bamaaka, haaltoobe ko Laamdo loowi e mum'en koo. ¹⁰ Nde min pabbunoo don ndee, gorko loowaado konngol Laamdo biyeteedo Agabus iwri Yahuudiya. ¹¹ O wari e amen, o bami kumorgol Pool, o habbi juude makko e koyde makko, o wii:

—Ruuhu Ceniido wii: nii Yahuudiyankooobe wonbe Urusaliima bee kabbirta jeydo ngol kumorgol oo, ngada dum e juude heeferbe.

¹² Nde min nani dum ndee, minen e jeyaaabe don bee fuu, min ndaardi Pool pati jappa Urusaliima. ¹³ Pool jaabii, wii:

—Kodum wadi so odon mboya, odon taya bernde am? Miin, mido lanndinanii ko wanaa habbeede tan, mido lanndinanii fay maayde Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraado oo.

¹⁴ Nde min ndonkunoo waylitinde mo ndee, min celi e makko, min mbii:

—Yo muuyde Joomiraado laato!

No Pool yottorii Urusaliima e no hawritiri e Yaakuuba

¹⁵ Caggal deen balde, min lanndinii, min jabbiti Urusaliima. ¹⁶ Yoga e taalibaabe Kaysariyankooobe njaadi e amen, nabi min galle gorko biyeteedo Manason, jeyaado Kiprus, laatiido taalibbo gila ko booyi, yalla miden jippanoo dum.

¹⁷ Nde min njottii Urusaliima ndee, sakiraabe bee njabborii min weltaare. ¹⁸ Janngo mum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Hooreebe deental goondinbe bee fuu ana tawanoo ton. ¹⁹ Caggal ko o jowti be koo, o haalani be huunde fuu ko Laamdo wadani yimbe be nganaa Yahuudiyankooobe saabe golle makko. ²⁰ Nde be nani dum ndee, be njetti Laamdo. Be mbii Pool:

—Sakiike, hono foti ujunaaji Yahuudiyankooobe njii-daa ko ngoondini, haya faa hannde ebe tiinnii e jokkude Sariya Muusaa oo. ²¹ Be kaalanaama ada janngina Yahuudiyankooobe wonbe hakkunde leji goddi njoppa Sariya Muusaa, mbii-daa pati taada sukaaabe muudum'en kasen, pati njokka neesuuji dii kasen. ²² Ndennoo, hono ngadaten? Sabi min tayorii be nanan a warii. ²³ Wadu ko min kaalante koo. Miden njogii doo worbe nayon bamanbe Laamdo fodoore. ²⁴ Nabu be cennidaa hoore maa e mabbe, njobaa ko be kaani yobude koo, yalla ebe mbaawa labeede. Yimbe fuu anndan ko haalenoo e maa koo fuu wanaa goonga, be anndan kasen aan e hoore maa, ada jokki Sariya Muusaa. ²⁵ Goondinbe iwbe e leji goddi bee, min mbinndii e mum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiyyam e jibudi, kanum e jeenu.

²⁶ Pool bami nabi worbe bee, yaadi e mum'en. Janngo mum, be cennidaa. O naati Suudu Dewal Mawndu nduu, o haalani yottinoobe sadaka jalaade sennugol dee kibbii, faa gooto e mabbe fuu wadanees sadaka.

No Pool nanngiraa ley Suudu Dewal Mawndu

²⁷ Nde balde jeddi dee badinoo hibbude ndee, yoga e Yahuudiyankooobe leydi Asiya njii Pool e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, be njirkiti yimbe bee fuu, be nanngi mo. ²⁸ Ebe ngulla, ebe mbiya:

—Israa'ilankooobe, paabee min! Oo woni gorko jannginoowo yimbe e ley nokkuuje dee fuu ana bekkisoo yimbe lepol meeden, ana bekkisoo sariya meeden oo, ana bekkisoo nokku ceniido oo. Jooni kaa, o waddii fay Yunaninkooobe e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O sobinii oo nokku ceniido!

²⁹ Walaa ko be mbiiri non so wanaa be njiino Torofim Efeesunke oo ana wondi e Pool ley ngalluure ndee. Be cikkiino Pool naanniino mo e ley Suudu Dewal Mawndu nduu.

³⁰ Jirkitagol ngol huubi ngalluure ndee. Yimbe ana njaltira tatteeji dii fuu. Be nanngi Pool, be ndaasi dum faa be njaltini dum Suudu Dewal Mawndu nduu, be uddi dame dee

* 21:8 Golle Nelaabe 6.1-6; 8.5

oon wakkati fuu. ³¹ Nde be tewti faa be mbara Pool ndee, tawi hooreejo sordaasi'en oo humpitike Urusaliima fuu ana darorii koyngal gootal. ³² Don e don, o bami sordaasi'en e mawbe muudum'en, o dogani be. Nde yimbe bee njii mo kanko e sordaasi'en bee ndee, nootti fiide Pool. ³³ O battii Pool, o yamiri Pool nanngée, o wii habbiree calali didi, o lamndii kajum yo homo e kodum wadi? ³⁴ Jamaa oo ana wulla. Bee ana ngulla gedel, bee too ana ngulla gonngel. Nde wonnoo jirkitaare ndee hadii mo faamde, o yamiri Pool nabee to hubeere too. ³⁵ Nde Pool wari faa jappa kalikali hubeere oo ndee, sordaasi'en bee ndoondii mo saabe jirkitaare jamaa oo, ³⁶ sabi yimbe heewbe ana njokki e makko ana ngulla, ana mbiya:

—War mo!

*No Pool jaaborii Urusaliimankoo*be

³⁷ Nde be ngari faa be naanna mo e damal hubeere ngal ndee, Pool wii hooreejo oo:

—Ana daganoo kam mi haalda e maa naa?

Oon wii mo:

—Ee? Ada waawi yunaninkooe naa? ³⁸ Ndennoo wanaa aan woni Misiranke gadudo murtere ko booyaali, wardi e waroobe ko'e ujunaaji nayon, nabi dum'en ley ladde jeereende oo?

³⁹ Pool jaabii, wii:

—Miin, mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi, e ndee ngalluure nde wanaa noobunde njeyaa-mi. Mido jaage ndujano-daa kam mi haalda e yimbe bee.

⁴⁰ O dujanii dum. Pool darii e dow jabbirde ndee, huncani yimbe bee junngo. Nde be ndeyyiniino ndee, o haali e ibaraninkooe, o wii:

22

¹ —Sakiraabe e baabiraabe, kettinee jooni faa mi fammina on mi wadaali ko boni.

² Nde be nani ibaraninkooe o haaldata e mabbe ndee, be ndeyyiniin teen. O wii:

³ —Mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi. Kaa do Urusaliima doo mawnu-mi. Gamaliyel wonnoo moobbo am. Kanko janngini kam sariya njaatiraabe meeden oo faa paamu-mi. Mido jootunoo e Laamdo hono no on fuu ngorru-don hannde nii. ⁴ Mi torrii jokku be ngol doo Laawol bee faa maayi. Mi nanngii worbe e rewbe, mi uddii dum'en kasu. ⁵ Jottinoowo Sadaka Mawdo e waalde Saahibe bee fuu ana ceettanoo kam kajum'en duu. Kebu-mi e mabbe kasen talki faa mi holla sakiraabe mabbe wonbe Damas bee, njaa-mi habboyde jokku be laawol Iisaa wonbe ton bee, faa mi wadda dum'en Urusaliima yalla ana caree.

⁶ Njaa-mi faa badii-mi Damas, wakkati hakkunde naange, fooyre mawnde iwi dow kammu, yaayni, filii kam. ⁷ Caamu-mi e leydi, nan-mi daande ana wiya kam: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?» ⁸ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gidu Laamdo?» O wii kam: «Miin, Iisaa Nasaraatunke mo torru-daa oo.» ⁹ Wondube e am bee njii fooyre ndee, kaa be nanaali daande kaaldufo e am oo. ¹⁰ Nden, mbii-mi: «Joomiraado, kodum ngadan-mi?» Joomiraado wii kam: «Imma, yaa Damas, a haalante ton ko njamire-daa ngadaa koo fuu.» ¹¹ Wondube e am bee dowi kam faa ley Damas, sabi fooyre ndee wummiino kam no nde sattiri yaaynude.

¹² Ananiyas yo gorko kuldo Laamdo, jokkudo Sariya Muusaa, mo Yahuudiyankoo be hodube ton fuu ceettii moyyo oo, ¹³ wari, darii yeeso am, wii kam: «Sool, sakiike, wumtu!» Don e don njii-moo-mi. ¹⁴ O wii: «Laamdo njaatiraabe meeden oo subike ma yalla ada annda sago muudum, njiyaa Pooccitiido oo, nanaa haala muudum. ¹⁵ Sabi aan seettantoo mo yeeso yimbe fuu ko njii-daa e ko nan-daa. ¹⁶ Jooni, kodum ndoomataa? Imma, loote-daa lootogal batisima, njaafire-daa luutti maa e noddude innde Joomiraado.»

¹⁷ Caggal mi wirfitike Urusaliima, mido rewa Laamdo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa won ko yellitii e am, ¹⁸ nden njii-mi Joomiraado, wii kam: «Heja law, yaltu Urusaliima, sabi be njabataa seedaaku mo ceettanto-daa kam oo.» ¹⁹ Njaabii-mi, mbii-mi: «Joomiraado, ebe anndi mido yahannoo ley cuudi baajordi dii fuu, mido uddannoo

mido fiyannoo goondinbe ma bee. ²⁰ Nde yiyam Eciyen seede maa oo yuppetee ndee, mido darii, edum weli kam ko o waraa koo, miin haybannoo kaddule warbe mo bee.» ²¹ Joomiraado jaabii kam, wii: «Yaa, mi nelete to woddi to yimbe be nganaa Yahuudiyankoobe.»

No Pool wiiri yo Romanke

²² Ebe kettinanii mo faa o haali ngol konngol. Nden be ngulli, be mbii:

—Ittu mo e leydi ndii! Hono oo haanaa wuurde!

²³ Ebe ngulla, ebe mbeeynaa saayaaji mabbe, ebe immina colla. ²⁴ Hooreejo oo yamiri Pool nabee to ley hubeere too, lamndoree piide faa be annda ko saabii so jamaa oo ana wulla e makko hono nii. ²⁵ Nde be kabbi mo faa be piya mo ndee, o wii mawdo gondo don oo:

—Ana daganoo on piyon Romanke sako mo saraaka naa?

²⁶ Nde mawdo oo nani dum ndee, haalanoyi hooreejo oo, wii:

—Ada anndi ko kosu-daa faa ngadaa naa? Gorko oo yo Romanke non!

²⁷ Nden hooreejo oo yehi to Pool, lamndii dum, wii:

—Haalanam, soabee fuu a Romanke naa?

Pool jaabii, wii:

—Kajum!

²⁸ Hooreejo oo jaabii, wii:

—Miin, so wanaa njobu-mi kaalisi keewdo nde kebu-mi laataade Romanke.

Pool wii mo:

—Miin, mi finii mi tawii mi kajum.

²⁹ Don e don anniyiibe fiide mo faa tilsina mo haaltude bee njalti. Hooreejo oo huli, sabi anndii Pool yo Romanke, habbiino dum.

No Pool nabiraa yeeso waalde Saahiiibe

³⁰ Janngo mum, kammari hooreejo oo ana yidunoo tayorde ko Yahuudiyankoobe bee ngullanirii Pool, humti dum, yamiri hooreebe yottinoobe sadaka e waalde Saahiiibe ndee fuu kawrita. Caggal dum, o waddi Pool, o darni dum yeeso mabbe.

23

¹ Pool yeewi waalde Saahiiibe bee, wii:

—Sakiraabe, hakkille baaltiido nguurdu-mi yeeso Joomiraado gila pinu-mi faa yottaade jalooma hannde oo.

² Nii Ananias, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yamiri darinoobe bannge makko bee piya mo e hunduko. ³ Nden, Pool wii mo:

—Laamdo fiyete, aan kokowol dawninaangol! A joodoto faa cariraa kam Sariya Muusaa, ko njamir-daa mi fiyee koo a luuttii Sariya Muusaa.

⁴ Darinoobe don bee mbii Pool:

—A yennan Jottinoowo Sadaka Mawdo mo Laamdo subii oo naa?

⁵ Pool jaabii, wii:

—Sakiraabe, mi anndaa o Jottinoowo Sadaka Mawdo, sabi mido anndi ana winndii: «Pati yennu hooreejo lepol maa!»*

⁶ Nde wonnoo Pool ana anndi yoga e Saahiiibe bee yo Saduki'en, yoga mum'en yo Farisa'en, duki semmbe, wii:

—Sakiraabe, miin mi Farisanke, bii Farisanke. Saabe fawgol jikke e immital maaybe carirtee-mi.

⁷ Nde o haalnoo dum ndee, Farisa'en bee e Saduki'en bee njeddondiri, deental ngal feccii. ⁸ Tawi Saduki'en ana mbiya immital walaa, malaa'ika'en ngalaa, ruuhuuji ngalaa, kaa Farisa'en ana ngoondini dum fuu. ⁹ Duko ngoo beydii mawnude. Yoga e dunkee'en Sariya heedanbe Farisa'en bee ndarii, immini duko manngo, ana mbiya:

—Walaa fuu ko boni ko min njii e oo gorko. Ana waawi taweede ruuhu naa malaa'ika haaldi e makko!

* 23:5 Pergu 22.27

¹⁰ Jeddi dii mawni faa hooreejo sordaasi'en oo huli pati Pool seekee. Dum wadi so o yamiri sordaasi'en njippoo to deental too, itta Pool e juude yimbe bee, nafta dum to huweere too.

¹¹ Jemma jokkudo hen oo, Joomiraado darii yeeso Pool, wii dum:

—Pati hul! No ceettanori-daa kam ley Urusaliima nii, ana haani ceettanoro-daa kam non Roma duu.

*No Yahuudiyankoo*be ngadiri gaddal faa mbara Pool

¹² Nde weetunoo ndee, Yahuudiyankoo^{be} bee ngadi gaddal, kunii naamataa njarataa gila doo faa mbara Pool. ¹³ Wannoo^{be} ngal gaddal bee ana buri capande nayon gorko.

¹⁴ Be njehi to hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe, be mbii:

—Min kunike hunoore fay huunde min naamataa min njarataa gila doo faa min mbara Pool. ¹⁵ Jooni, onon e waalde Saahii^{be} bee, mbiyee hooreejo sordaasi'en oo waddana on Pool, mbiyon ofon njidi faamtindaade ko o haalannoo koo. Minen, miden lanndinii faa min mbara mo gila mo yottaaki.

¹⁶ Baadii Pool gorko nani haala gaddal ngal, yehi to huweere too, naati, humpiti Pool.

¹⁷ Pool noddi gooto e mawbe sordaasi'en bee, wii dum:

—Nabu oo suka gorko to hooreejo too, sabi won ko o yidi haalande dum.

¹⁸ Mawdo sordaasi'en oo nabi mo to hooreejo muudum too, wii dum:

—Nanngaado biyeteedo Pool oo noddi kam, jaagii kam mi wadda oo suka gorko to maa, sabi won ko oon yidi haalande ma.

¹⁹ Hooreejo oo nanngi junngo makko, sawdintini mo, wii:

—Kodum kaalantaa kam?

²⁰ O wii dum:

—Yahuudiyankoo^{be} kaaldii, kawrii, ndaardete janngo yalla ada waddana dum'en Pool yeeso waalde Saahii^{be} bee, be nanndinkinoo e yi⁶be faamtindaade ko o haalannoo koo.

²¹ Pati njabanaa be! Sabi ko buri worbe capande nayon e mabbe ana jugganii mo, kunike naamataa njarataa so mbaraali mo. Be lanndinike, ebe ndoomi yamiroore maa.

²² Hooreejo oo wii suka gorko oo:

—Pati haalan fay gooto a haalanii kam dum.

O yoppi dum witti.

No Pool neldiraa Kaysariya

²³ Caggal dum, o noddi mawbe sordaasi'en makko didon, o wii dum'en:

—Moobtee worbe teemedede didon e waddiibe pucci capande njeddon, karum e teemedede didon jom'en gaawe. On fuu, lanndinee yaade Kaysariya wakkati jeenabo jemma. ²⁴ Kabbee pucci faa nabiron Pool e dow jam, to Filikus goforneer oo too.

²⁵ Hooreejo oo winndi oo bataaki:

²⁶ Miin, Kalawdiyus Lisiyas, mido jowte, aan Filikus goforneer teddudo oo.

²⁷ Gorko mo neldu-maa-mi oo, Yahuudiyankoo^{be} nanngunoo dum, anniyii warde dum. Nde kumpitinoo-mi o Romanke ndee, naatu-mi hen, miin e fedde sordaasi'en ndee, mbiltu-moo-mi. ²⁸ Nde wonnoo mido yidi faamde ko be ngullanirii mo ndee, ngaddu-moo-mi yeeso waalde Saahii^{be} mabbe. ²⁹ Taw-mi banngal sariya mabbe tan be ngullanirii mo, kaa ko o wullanaa e muudum koo, waawaa waddande mo wareede naa uddeede. ³⁰ Caggal dum, martu-mi kumpa Yahuudiyankoo^{be} ndawridii faa nannga mo. Dum wadi so neldu-maa-mi mo don e don, njamir-mi wullaniibe mo bee duu njaha to maa.

³¹ Sordaasi'en bee ngadi ko njamiraa koo, bami Pool ley jemmaaku, nabi dum faa Antibatiris. ³² Janngo mum, sordaasi'en yaaranoo^{be} koyde bee mbirfitii to huweere too, daldi Pool waddiibe pucci bee njottinoya dum. ³³ Nde been njottinoo Kaysariya ndee, ndokki goforneer oo bataaki oo, kolli dum Pool. ³⁴ Nde kaananke oo janngi bataaki oo ndee, lamndii hoto o jeyaa. Nde o nani Silisi Pool jeyaa ndee, ³⁵ o wii dum:

—So wullaniibe ma bee ngarii, mi nanan haala maa.
O yamiri oon moobtoyee to suudu laamordu Hirudus too.

24

No Pool wulliranaa to Filikus

¹ Balde joy caggal muudum, Ananiyas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo yottii Kaysariya ana wondi e yoga e mawbe bee, kajum e dunkee sariya Romankoobe biyeteedo Tartulus. Be ngullanii Pool to goforneer oo. ² Nde Pool noddaa ndee, Tartulus fuddi wullanaade mo yeeso kaananke oo, wii:

—Filikus kaananke teddufo, laamu maa waddanii min jam booydo, kasen jeejal maa waylitii lejol ngol sanne. ³ Dum fuu saabe maa min kebiri tatteeji fuu, min njettii ma sanne. ⁴ Mi yidaa joonnde ndee juuta, kaa mido ndaarde saabe moyyuki maa, kettinanda min seeda. ⁵ Min tawii oo doo gorko yo bondo sanne, gaddoowo fitina hakkunde Yahuudiyankoobe wonbe e aduna oo bee fuu. O hoorejo diina Nasaraatunkoobe oo. ⁶ O naatii e sobinde Suudu Dewal Mawndu nduu, dum nee min nanngii mo. [⁷ *] ⁸ Aan e hoore maa, lamndo-daa mo, paamaa ko min ngullanirii mo koo fuu.

⁹ Yahuudiyankoobe tawdaabe e makko bee mbii non jaati worri.

¹⁰ Nde goforneer oo hokkunoo Pool haala ndee, jaabii:

—Mido anndi wadii duubi ada sara ngol lejol. Dum wadi so mido seyoro liddi am dii.

¹¹ Buraa balde sappo e didi ko ngar-mi Urusaliima faa mi rewa Laamdo. So a taykiima, aan e hoore maa, a tawan hono non worri. ¹² Fay gooto tawaali kam mido hiitondira e neddo naa mido jirkita jamaa, wanaa e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa e ley cuudi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndee. ¹³ Be mbaawaa tabintinde ko be ngullanirii kam e muudum jooni koo. ¹⁴ Kaa mido jabi yeeso maa: mido rewri Laamdo njaatiraabe meeden oo diina mo be mbiyata diina peneejo oo. Mido goondini ko winndaa e Tawreeta Muusaa koo e ko winndaa e dewte annabaabe koo fuu. ¹⁵ Kasen duu mido fawi jikke am e Laamdo mo be pawii jikke mabbe e muudum kambe duu oo, o wuurtinan fooccitiibe e be poocitaaki fuu. ¹⁶ Dum saabii so tiinnitii-mi yalla ana laatanoo kam hakkille baaltiido jannde fuu ko waldaa e feloore yeeso Laamdo e yeeso yimbe.

¹⁷ Caggal duubi keewdi, ngartu-mi faa mi wadana yimbe am dokke, mi itta sadakaaji.

¹⁸ E ley majjum be tawi kam e ley Suudu Dewal Mawndu nduu caggal mi sennaama, mi waldaa e jamaa, mi waldaa e dillere. ¹⁹ Yoga e Yahuudiyankoobe leydi Asiya wonnoobe don, been kaannoo warde wullanaade kam yeeso maa, so tawii won ko be ngullantoo kam. ²⁰ Naa bee doo, kajum e hoore mum'en kaala boofi di njii e am nde ndarinoo-mi yeeso walde Saahiibe ndee, ²¹ so wanaa konngol gootol ngol ndarii-mi so ngullu-mi, mbii-mi: «Saabe immital maaybe carirton kam hannde!»

²² Nde Filikus nannoo dum ndee, riiwti be e dow no mo anndiri diina oo. O wii:

—So Lisiyas hoorejo oo warii, mi saran haala moodon kaa.

²³ O yamiri mawdo sordaasi'en oo hayba Pool, wadana dum mosolaa, pati hada fay gooto e yibbe muudum bee gollande dum naa warde e muudum.

²⁴ Balde seeda caggal muudum, Filikus wardi e jom suudu muudum Yahuudiyanke biyeteedo Durusilla. O neli Pool waddoyee, o nanii ana haala haala goondinal Iisaa Almasiihu. ²⁵ Kaa nde Pool haalannoo haala foocitaare e nantaare e sariya garoowo ndee, Filikus huli, wii:

—Jooni kaa, gasii, yaa! Nde kebindii-mi fuu, mi nodditete.

²⁶ O miilii Pool hokkan mo kaalisi. Dum saabii so omo nodda dum cili keewdi faa be ngaajodoo.

* ^{24:7} E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 7:Midan njidfi sarde mo sariya amen, tawi Lisiyas hoorejo sordaasi'en oo ittirii mo e juude amen semmbe, yamiri wullaniibe mo bee ngara yeeso maa.

²⁷ Kaa nde dum hebunoo duubi didi ndee, Porsiyus Festus loomtii Filikus, laatii kaananke. Nde wonnoo Filikus ana yidi seynude Yahuudiyankooɓe ɓee, yoppi Pool e ley kasu oo.

25

No Pool jaagorii sariya mum nabee to kaananke Roma

¹ Balde tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndii koo, iwi Kaysariya, yehi Urusaliima. ² Don, hooreeɓe yottinoobe sadaka e mawɓe Yahuudiyankooɓe ngari to makko ngullitani Pool. ɓe ndaardi mo soobe ³ o hokka ɓe Pool, ɓe ngadda dum Urusaliima, sabi eɓe tewta no ɓe njanira mo, ɓe mbara mo. ⁴ Festus wii Pool ana uddii kasu Kaysariya too, kanko e hoore makko o birfitotoodo ton law. ⁵ O wii:

—Mawɓe moodon ngara njaada e am Kaysariya, ngullanoo gorko oo so tawii won ko wadi.

⁶ Festus fabbidaali e mabɓe ko ɓuri balde jetti naa sappo, caggal dum, o regii o feewi Kaysariya. Janngo mum, o joodoyii to sarirde too, o yamiri Pool waddee. ⁷ Nde Pool yottii ndee, Yahuudiyankooɓe iwɓe Urusaliima ɓee pilii dum, kappi dum kudde bonde keewde, de ngalaa daliili. ⁸ Pool jaabii, ana wiya:

—Mi meedaali toonude, wanaa sariya Yahuudiyankooɓe oo, wanaa Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa kaananke Roma mawdo oo.

⁹ Nde wonnoo Festus ana yidi seynude Yahuudiyankooɓe ɓee, lamndii Pool, wii:

—Ada jaba yaade Urusaliima faa miin e hoore am mi saroya ton kabaaru maa oo naa?

¹⁰ Pool wii:

—E sarirde kaananke Roma mawdo ngon-mi, do kaan-mi sareede doo. Mi toonaali Yahuudiyankooɓe ɓee, no aan e hoore maa anndir-ɗaa dum nii. ¹¹ So tawii miin tooni, mi wadii ko foti warde kam, mi salataako wareede. Kaa so fay huunde e ko ɓe kappi kam koo wanaa goonga, fay gooto waawaa wattude kam e juude mabɓe. Sariya am ɓettinee, yaha to kaananke Roma mawdo oo.

¹² Caggal nde Festus haaldi e howruube muudum, jaabii, wii:

—Sariya maa ɓettinee to kaananke Roma mawdo njid-ɗaa, dum nee, a bettinte yaade to kaananke Roma mawdo!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Barniki

¹³ Balde seeda caggal muudum, Agirippa kaananke oo e Barniki ngari Kaysariya jowtude Festus. ¹⁴ Nde ɓe pabbunoo don balde seeda ndee, Festus haalani kaananke oo haala Pool, wii:

—Won gorko mo Filikus yoppi doo e kasu. ¹⁵ Nde njaa-mi Urusaliima ndee, hooreeɓe yottinoobe sadaka e mawɓe Yahuudiyankooɓe kaalanii kam haala makko, jaagiima mi sara mo. ¹⁶ Njaabii-mi ɓe: Romankooɓe neesoraaki sarde neddo tawee jooddaaki e happuɓe dum ɓee, jaaboo dum'en. ¹⁷ Nde ɓe moobtinoo so ɓe ngari doo ndee, miin nee, mi neemtinaali fay huunde. Janngo mum, njoodoyii-mi to sarirde too, njamir-mi gorko oo waddee. ¹⁸ Nde wullaniibe mo ɓee ndarii banngge makko ndee, ngaddaali fay feloore wootere e ko miilannoo-mi koo. ¹⁹ ɓe ngaddi e makko haalaaji banngal diina mabɓe, kapum e gooto biyeteedo Iisaa maaydo, mo Pool wiyata ana wuuri oo. ²⁰ Miin nii, haala wa'uka nii ana wemmbi kam, dum wadi so lamndi-moo-mi yalla omo jaba saroyeede Urusaliima naa? ²¹ Kaa o jaagiima kabaaru makko wattee e juude kaananke mawdo oo, ndennoo njamir-mi o haybee doo faa mi heɓa neldude mo kaananke Roma mawdo oo.

²² Agirippa wii Festus:

—Mido yidi hettinaade oo gorko, miin e hoore am.

Festus wii:

—A hettinto mo janngo.

²³ Janngo mum, Agirippa e Barniki ngardi e fuukinaare mawnde, naati e ley sarirdu nduu, kambe e hooreeɓe sordaasi'en ɓee e mawɓe ngalluure ndee. Festus yamiri Pool waddee. ²⁴ Festus wii:

—Agirippa kaananke e deental tawaabe doo! On njii oo gorko. Yahuudiyankooɓe fuu ngullanike mo ga am ley Urusaliima e doo fuu, ebe ngulla ebe mbiya o haanaa yoppeede o wuura. ²⁵ Miin e hoore am, mi tawii o wadaali fay huunde ko haani warde mo. Kaa nde wonnoo kanko e hoore makko o naagiima sariya makko bettinee, nabee to kaananke Roma mawdo oo, mi fellisii neldude mo ton. ²⁶ Mi walaa tayoral fuu e makko ko kaan-mi winndude e kaananke oo. Dum wadi so ndarnu-moo-mi yeeso moodon on fuu, faa dum teerja e maa, aan Agirippa kaananke oo, yalla so en kettinike haala makko, mido heba ko mi winnda. ²⁷ Sabi dum gasataa no kasunke neldirtee kaananke mawdo oo tawee ko nanngiraa koo hollitaaka faa laaba.

26

¹ Agirippa wii Pool:

—A hokkaama haala, haal haala maa.

Nden, Pool hunci junngo, jaabii, wii:

² —Agirippa kaananke, mi seyorike hujjaade yeeso maa hannde ko Yahuudiyankooɓe ngullanirii kam koo fuu. ³ Sabi ada anndi neesuuji Yahuudiyankooɓe e haalaaji muudum'en fuu. Saabe majjum mido jaage, mujnaa, kettinano-daa kam.

⁴ Yahuudiyankooɓe fuu ana anndi no nguurdu-mi gila mi cukalel tusukel. Ebe anndi no ngorrunoo-mi e ley suudu baaba am e ley Urusaliima fuu. ⁵ Ebe anndi gila arannde, so be njabii seettaade: mido jokki laawol diina amen burngol tiidude ngol, mido hiisodaa e Farisa'en. ⁶ Jooni, mi darike faa mi saree saabe mi fawii jikke am dow fodoore nde Laamdo wadani njaatiraabe meeden ndee. ⁷ Lejni meeden sappo e didi dii ana pawii jikke muudum e tabital fodoore ndee, ana ndewira soobee jemma e jalooma. Kaananke, saabe oo jikke Yahuudiyankooɓe ngullanorii kam! ⁸ Ko saabii so onon Yahuudiyankooɓe miildon Laamdo waawaa immitinde maaybe?

⁹ Miin e hoore am, e bettaade mi tayoriino mido haani bonnude innde Iisaa Nasaraatunke oo, no laatorii fuu. ¹⁰ Dum woni ko ngadu-mi Urusaliima. Hooreebe yottinoobe sadaka bee njarraninoo kam mi udda seniibe heewbe e kasu. Nde be caranoo be wareteebe ndee, mido yarii dum. ¹¹ Mi torrii be cili keewdi e cuudi baajordi dii fuu, mi tilsinii be mbonkoo Joomiraado. Torra am e maɓbe ana mawnunoo sanne faa mido tawoyannoo be ley geelle janane.

¹² Hono non njaaru-mi Damas nde hooreebe yottinoobe sadaka bee njarranii kam ndee. ¹³ Kaananke, mido e laawol wakkati hakkunde naange, njii-mi fooyre ana iwa dow kammu ana filoo kam, miin e yaadube e am bee fuu. Fooyre ndee ana buri naange jalbude. ¹⁴ Min fuu, min caami e leydi, nan-mi daande ana wiya kam e ley ibaraninkooɓe: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam? So ndemoori wii saloto ko nanngudo ginol mum wadata fuu, beydan naawnaade.» ¹⁵ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamdo?» Joomiraado wii: «Miin, Iisaa mo torru-daa oo. ¹⁶ Imma dara, sabi mi bannganii ma mi subike ma faa ngollanaa kam, ceedano-daa kam ley ko njii-daa koo e ko anniyii-mi bannginanoyde ma caggal hannde. ¹⁷ Mi reenete e Yahuudiyankooɓe e yimbe lejni goddi, be nelan-maa-mi e muudum jooni bee, ¹⁸ yalla ada feerta gite maɓbe, be iwa e nimre, be ngarta e fooyre, be iwa e junngo Ibiliisa, be ngarta e Laamdo, be keba yaafeede luutti, be ndonida e sennaabe bee saabe ko be goondini kam koo.»

¹⁹ Kaananke Agirippa, dum wadi so mi salaaki dwtanaade ko njii-mi, ko iwrani kam dow kammu koo. ²⁰ Be mido adoo waajaade fuu yo yimbe Damas e yimbe Urusaliima e piilol Yahuudiya fuu. Caggal dum, njokkin-mi hen yimbe lejni goddi tuuba, ngarta e Laamdo, ngolla golleeji kollitooji be tuubii. ²¹ Saabe dum Yahuudiyankooɓe nanngiri kam ley Suudu Dewal Mawndu nduu, tewti warde kam. ²² Kaa faa hannde, Laamdo ana reeni kam. Mido seettanoo teddube e lo'ube. Mi waajataako fay huunde so wanaa ko annabaabe e Sariya Muusaa kaali waroyan koo: ²³ Almasiihu torroto, adoo maaybe immitaade. Caggal dum, o waajoto fooyre, ko wanaa yimbe meeden tan, o waajoto lejni goddi duu.

²⁴ Nde Pool haalata dum ndee, Festus jahii jahaango manngo, wii:

—Pool, a haandii! Heewgol maa anndal ngol haandinii ma!

²⁵ Pool jaabii, wii:

—Teddudo, mi haandaali. Ko kaalan-mi koo yo haalaaji goondudi, jogiidi maanaa.

²⁶ Agirippa kaananke oo ana anndi kudde dee. Dum wadi so mido hoolii haalde dum yeeso makko. Sabi mido tayori fay huunde joobanaali mo hen, sabi dum wadaali e cuucuukka. ²⁷ Kaananke! Ada goondini annabaabe naa? Midu anndi ada goondini!

²⁸ Agirippa wii Pool:

—Seeda tan hadete wadude kam neddo Iisaa.

²⁹ Pool jaabii, wii:

—Yaawi taadi fuu, mi jaagoto Laamdo faa aan e hettintooobe kam jooni bee fuu laaton ko ngon-mi koo, tawee boggol e calali ngalaa e mon.

³⁰ Kaananke oo e goforneer oo e Barniki e jooddinoobe e muudum'en bee fuu immii.

³¹ Nde be njalti suudu nduu ndee, ebe mbiyondira:

—O wadaali ko haani warde mo naa ko haani uddude mo kasu.

³² Agirippa wii Festus:

—Omo waawnoo yoppiteede so o wiyaalino sariya makko bettinee nahee to kaananke Roma mawdo oo.

27

No Pool neldiraa Roma

¹ Nde jaarugol amen Italiya laana tabitinnoo ndee, Pool e kasunkooobe wobbe ngadaa e junngo mawdo sordaasi'en biyeteedo Yuliyus, jeyaado e fedde sordaasi'en kaananke Roma mawdo oo. ² Min naati laana geeci iwka Adaramatiya njahoowa so ana faja ley leydi Asiya, min ndeerti. Miden ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke iwoowo Tesaloniiki. ³ Janngo mum, min njottii Sidon. Yuliyus wadani Pool mosolaa, duranii dum yaha to yibbe mum yalla ana paaboroo dum ko hasindini e mum. ⁴ Nde min iwi don ndee, min battitii fonngo ruunde Kiprus, sabi e henndu min peewtunoo. ⁵ Min lummbiri maayo geeci ngoo hedde Silisi e Pamfiliya, min njottii Mira ley leydi Lisiya. ⁶ Don, mawdo sordaasi'en oo hebani min laana iwka Aleksandiri ana fa'i Italiya, naanni min hen.

⁷ Balde kuurde laana amen kaa wadi ana yaara seese. Semmbe e doole min njottorii danjeere Kinidus. Nde wonnoo henndu nduu hadii min yawtude ndee, min lummbiri Salmone. Gila don min takkii e fonngo ruunde Kereta. ⁸ Nde min yabborinoo don semmbe e doole ndee, min ngari e nokku biyeteedo Hodorde Lobbere nde woddaa e ngeenndi Lasiya.

⁹ Nde wonnoo min pabbii sanne ndee, dawirde laana geeci hulbiniima sabi nannde hooreteende bettike, jaangol ngol duu fuddii. Pool ana jeertina be, ¹⁰ ana wiya:

—Sakiraabe, mi yii ngol doo dawol yo keewoolwolkunkooji e mursee, wanaa laana kaa e kaaki dii tan, ana waawi laataade yonkiiji men duu.

¹¹ Kaa mawdo sordaasi'en oo, haala mawdo laana oo kajum e joomiika buri hoolaade, diina ko Pool haali koo. ¹² Danjeere nde be ngoni e muudum ndee, wela dabbunde, dum wadi so burbe heewde e wonbe e laana bee mbii be njaha be tewta yottaade Feniksa, danjeere Kereta fewtunde e sobbundu hiirnaange baleeri e sobbundu hiirnaange saahal, yalla ebe ndabba ton.

¹³ Nde henndu iwrundu baleeri fuddi mooyde ndee, be cikki be mbaawan yottinde faandaare maabe ndee. Be nabini torooje dee, be takkii e fonngo Kereta, be mbirfitii.

¹⁴ Kaa caggal dum seeda, henndu mawndu wiyeteendu henndu funnaange saahal iwri to ruunde too, jippii. ¹⁵ Laana kaa hayti, min ndonki hadude henndu nduu nabude ka. Dum wadi so min acci ka doya. ¹⁶ Nde min bettotoo duungel tusukel biyeteengel Kawda ndee, duungel ngel huuri min seeda e henndu, min cippiri don e laanawel tusukel ngel, min kewti ngel. ¹⁷ Nde be bamtunoo ngel ndee, be bami boggi, be cacci e laana mawka kaa. Ko be kuli pati be njanoy e sobbundu Sirta koo, be jippini wiir oo, be njoppi eka doya.

¹⁸ Henndu nduu wibbi semmbe. Dum wadi so janngo mum be puddi tippaade donngal laana kaa. ¹⁹ E jalooma tatabo oo, be mbedorii juude mabbe kaaki laana dii. ²⁰ Balde kuurde naange e koode fuu njiyataake. No henndu nduu foti mawnude, min tayi jikke amen fuu e hisude.

²¹ Nde wonnoo yimbe bee pabbii kebaali ko jaama, Pool darii hakkunde mabbe, wii:

—So on njabiino haala am on iwaalino Kereta, dii kunkooji e oo mursee hewtataakono en. ²² Jooni, mido haalana on: ceyee, sabi fay gooto e moodon yonki muudum mursataake, laana kaa tan mursetee. ²³ Jemma hanken, malaa'ika iwrii to Laamdo mo ndewan-mi oo warii e am, ²⁴ wii kam: «Pool, pati hul, a daroto yeeso kaananke Roma mawdo oo, Laamdo reenete aan e dawdube e maa bee fuu.» ²⁵ Ndennoo, tiinnee, sabi mido hoolii ko Laamdo haalani kam koo, hono non jaati worrata, ²⁶ kaa waajibi en njanoyan e ruunde.

²⁷ E ley jemma sappo e nayaabo oo, nde min ndoydata e geeci Adiriyatiki ndee, wakkati hejjere jemma donnoobe laana kaa bee cikki badike fanndude. ²⁸ Be tippii boggol kabbaangol ko teddi, be tawi luggeendi ndii yo hakke darde noogay. Be njehi yeeso seeda, be tippii kasen, be tawi luggeendi ndii yo hakke darde sappo e joy. ²⁹ Ko be kuli pati be njanoy e kaaye koo, be njippini torooje nay caggal laana kaa, ebe ndoomi beetee. ³⁰ Nde wonnoo donnoobe laana kaa bee ana njidunoo sobbitaade, be njippini laanawel pamarel ngel e ndiyam, be mbii ebe jiboya torooje to yeeso laana kaa too. ³¹ Pool wii mawdo oo e sordaasi'en be:

—So yimbe bee keddaaki e ley laana kaa, onon, on ndadataa.

³² Nden sordaasi'en bee tayi boggi nanngunoodi laanawel pamarel ngel dii, njoppi ngel doyi.

³³ Nde badinoo weetude ndee, Pool ndaardi be fuu be jaama, wii:

—Hannde woni balde sappo e nay odon kettii on jaamaali fay huunde. ³⁴ Dum wadi so mido ndaarda on jaamon, yalla odon ndada, sabi fay gooto e moodon leebol hoore muudum solataa so saama.

³⁵ Nde o haalnoo dum ndee, o bami buuru, o yetti Laamdo yeeso mabbe be fuu, o helti, o fuddi naamde. ³⁶ Nden be fuu be ceyii, kambe duu be bami be jaami. ³⁷ Minen wonbe ley laana kaa bee, min yimbe teemedi didon e capande njeddon e njeegom. ³⁸ Nde be jaamnoo faa be kaari ndee, be bami caakuuji alkama gondi e laana kaa dii, be tippii di ley geeci yalla edum hoyfina ka.

³⁹ Nde weetunoo ndee, be coynii leydi, kaa be annditaali ndi. Be njii sobbundu e fonngo muudum. Be kawri be naban ton laana kaa so be mbaawii. ⁴⁰ Be tayi torooje dee, be njoppi de ley ndiyam dam, be njorjini boggi kummbeeje gurfirde dee. Caggal dum, be piilti wiir oo, be njabbini dum to hoore laana too, yalla henndu nduu ana dunyira ka yeeso. Be peewi fonngo ngoo. ⁴¹ Be porri e siwre, laana kaa higgi. Becce makka jibii e ley njaareendi ndii faa ka ronki dillinaade, bempeeje keli laaci makka.

⁴² Sordaasi'en bee anniyii warde kasunkoobe bee pati fay gooto e mabbe yinoo so dogo. ⁴³ Kaa nde wonnoo mawdo sordaasi'en oo ana yidi danndude Pool, hadi be wadude anniya mabbe oo, yamiri waawbe yinaade bee adoo fiyaade e ndiyam yeentoya, ⁴⁴ heddiibe bee, yoga muudum'en nanngi bamuuje laana kaa, yoga nanngi taye makka. Hono nii be fuu be njottorii njoorndi e jam.

28

¹ Nde min ndadi ndee, min nani ruunde ndee Malta wiyetee. ² Hodube don bee njabborii min caahu mawdo. Nde wonnoo oon wakkati kammu ana toba jaangol ana woodi, be kubbi yiite, be njabbii min faa min yuwloo. ³ Pool moobi ledde, wedii e yiite ngee. Nguleefi kii yaltini e majje mboddi, ndi soppi junngo makko. ⁴ Nde hodube don bee njii mboddi ndii ana weelta e junngo Pool ndee, mbiyondiri e ko'e muudum'en:

—Tayoral oo gorko yo bardo hoore, taweede o dadii to geeci too fuu, hakkeeji makko dii accataa mo wuura.

⁵ O ficci mboddi ndii e yiite ngee, dum torraali mo fay huunde. ⁶ Be miili o buutan naa o saama don e don o maaya. Kaa nde be kettinoo faa booyi ndee, be njii dum torriraali mo fay huunde, hakkillaaji mabbe mbaylitii e makko, be mbii o gooto e laamdo'en bee.

⁷ Publiyus, hooreejo ruunde ndee oo, ngesa muudum ana e sera nokkuure ndee. O jabbiima min faa gasi, o jippini min, o saahii e amen, min ngadi to makko balde tati. ⁸ Hawri baaba Publiyus ana lelii sellaa, jontaado, reedu muudum ana dogo yiyam. Pool yehi to makko, duwii, fawi juude muudum e makko, sellini mo. ⁹ Nde dum wadunoo ndee, jawbe wonbe e ruunde ndee bee ngari, cellinaa. ¹⁰ Be teddini min teddeengal manngal. Nde min njahata ndee, be njoobini min ko min kasindini e mum fuu.

No Pool dawiri iwde Malta yaade Roma

¹¹ Caggal lebbi tati, min naati e laana iwka Aleksandiri, ndabbunooka e ruunde ndee kaa, min mbitti. Eka nejnaa nejngol Tooruuji Puneeki.* ¹² Min njottii ngeenndi mbiyeteendi Sirakusa, min ngadi don balde tati. ¹³ Min naati don, min takkii e fonngo geeci faa Regiyus. Janngo mum, henndu baleeri wifi. E ley balde didi min njottii Potiyoli. ¹⁴ Min tawi ton sakiraabe, ndaardi min pabbana dum'en yontere. Hono nii min njottorii Roma. ¹⁵ Nde wonnoo sakiraabe wonbe Roma bee nanii garol amen, ngarii faa sakoro Abiya e nokku biyeteedo Jippule Tati sakkitaade min. Nde Pool yiinoo be ndee, yetti Laamdo, beydorii cuusal. ¹⁶ Nde min njottii Roma ndee, Pool dujanaa jippoo feere muudum, kapum e sordaasi kayboowo dum oo.

No Pool waajorii ley Roma

¹⁷ Balde tati caggal muudum, Pool noddi mawbe Yahuudiyankooobe. Nde be moobtinoo ndee, o wii be:

—Sakiraabe! Mi wadaali fay huunde ko luuttondirta kam e yimbe meeden bee naa aadaaji njaatiraabe meeden dii, kaa mi nanngaama Urusaliima, mi wattaama e juude Romankooobe. ¹⁸ Nde been yeewi kabaaru am ndee, njidiino yoppude kam, sabi be tawaali e am fay daliili gooto kaando warde kam. ¹⁹ Kaa kammari Yahuudiyankooobe bee caliima mi yoppitee, dum waddani kam jaagaade sariya am bettinee nabee to kaananke Roma mawdo oo, tawee mi happaali lejol am ngol fay huunde. ²⁰ Dum wadi so noddu-mi on yalla mido yiya on mi haalana on. Mido habborii dii calali saabe mo Israa'ilankooobe pawii jikke e muudum oo.

²¹ Be mbii mo:

—Min kebaali bataaki iwdo Yahuudiya kaaloowo haala maa. Kasen duu fay gooto e sakiraabe bee waraali humpita min naa haala ko boni ko ngad-daa. ²² Kaa miden njidi kaalanaa min ko njii-daa e hakkille maa, sabi miden anndi diina mo njokku-daa oo ana luurraa ley nokkuuje dee fuu.

²³ Be cartanii mo nde be ngartata. Nalaande ndee yottii, heewbe ngari kawriti to jippunde makko too. Gila beetee kecco faa caggal kiraade omo waajoo be, omo fammina be haala Laamu Laamdo. Omo dallinoroo Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe haala Iisaa. ²⁴ Yoga e mabbe jabi ko o haali koo, yogaabe njabaali. ²⁵ Nde be caakotoo, tawi be nganaa hawrube ndee, Pool beydi hen konngol gootol, wii:

—Ruuhu Ceniido haalii goonga nde yottiniri haala annabi Esaaya, nde oon wii njaatiraabe moodon:

²⁶ «Yaa to ngol lejol mbiyaa dum:

On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

²⁷ Sabi ngol lejol bernde mum yoorii.

Be cukkii noppi mabbe, be mbumnii gite mabbe,
 pati gite mabbe njiya, pati noppi mabbe nana,
 pati hakkillaaji mabbe paama,
 sako be ngarta mi sellina be.»†

* 28:11 E oon jamaanu, summbooobe laanaaji mbii kanji ndeenata dum'en. † 28:27 Esaaya 6.9-10

²⁸ Pool jukkini hen, wii:

—Anndee, kisindam Laamdo neldaama be nganaa Yahuudiyankooɓe. Kambe be kettinto! [²⁹ †]

³⁰ Pool wadii duubi didi kibbi e ley suudu hasunoo nduu. Don o silminannoo warannoobe yeewde mo bee fuu, ³¹ omo waajoo Laamu Laamdo, omo jannginira cuusal kabaaru Iisaa Almasihu Joomiraado oo, walaa kadudo mo.

† ^{28:29} E dereeji ɓooydi dii, yoga ana beyda aaya 29:Nde Pool haalnoo dii haalaaji ndee, Yahuudiyankooɓe bee mbitti ana ndukida hakkunde mum'en semmbe.

Bataaki Pool faade e Romankooɓe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi noddaado faa mi laatoo nelaado mum, mi cubaado faa mi yottina Kabaaru Laamdo Lobbo oo. ² Oon Kabaaru Lobbo, Laamdo fodiriino mo gila arannde annabaabe mum e ley Binndi ceniidi dii. ³ Kabaaru oo haala Biyiiko haalata, iwdo e Daawuuda banngal bii-aadamaaku mum, ⁴ banngal Ruuhu Ceniido oo holliraa mo Bii Laamdo Jom Baawde ko o immitii e maayde koo. Kanko woni Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ⁵ saabe makko kebir-mi moyyere laataade nelaado faa goondinbe dwtaniibe mo kebee ley leji dii fuu, yalla innde makko ndee ana teddinee. ⁶ Onon wonbe Roma bee duu, odon njeyaa e mabbe, onon be Laamdo noddi faa kabbo-don e Iisaa Almasiihu bee. ⁷ Mido jowta on fuu, onon be Laamdo horsini, onon be Laamdo noddi faa laato-don seniibe. Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yidiri yiide goondinbe wonbe Roma bee

⁸ Ko adii fuu, mido yetta Laamdo e innde Iisaa Almasiihu saabe moodon on fuu, sabi haala goondinal mon haalaama e aduna oo fuu. ⁹ Laamdo mo ndewiran-mi bernde laabunde e ley ko njottinan-mi Kabaaru Lobbo haala Biyiiko oo koo, o seede mido miccotoo on wakkati fuu ¹⁰ e ley duwaawuuji am fuu. Mido jaagoo Laamdo newnana kam laawol e ley muuyde muudum no mi warda to mon. ¹¹ Sabi mido yidi yiide on sanne, yalla ana daja ko njottin-mi on e dokkal ngal Ruuhu hokkata ngal faa jiiɓina on. ¹² Mi beyda hen: yalla goondinal ngal ndeentu-den e mum ngal ana hokka en fuu semmbe. ¹³ Sakiraaɓe, mido yidi anndon: cili kuurdi ngadu-mi anniya mi waran to mon, yalla ana daja be kebu-mi hakkunde mon no kebir-mi yimbe hakkunde leji goddi dii nii, kaa faa jooni mi hebaali warde. ¹⁴ Waajibi mi yaha to yimbe fuu, joodiibe e ferbe, janngube e be njanngaali. ¹⁵ Dum saabanii kam yidude yottinde on, onon Romankooɓe bee duu Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.

Haala baawde Kabaaru Lobbo oo

¹⁶ Mi yaagortaako Kabaaru Lobbo oo, sabi o baawde Laamdo, omo waawi hisinde goondindo mo fuu: Yahuudiyankooɓe tafon, caggal dum, leji goddi dii duu. ¹⁷ Sabi Kabaaru Lobbo oo bannginta no Laamdo nanngirta neddo pooccitiido yeeso mum – goondinal tan wadata dum, iwde e fuddoode yaade e timmoode, no Binndi dii mbiiri nii: «Pooccitiido wurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamdo faade e yedduɓe

¹⁸ Tikkere Laamdo ana bannga iwde dow kammu ana jippoo e yedduɓe e oojiibe fuu be oojaare mum'en deddata goonga oo bee, ¹⁹ sabi ko neddo waawi anndude e Laamdo koo ana laabani be, Laamdo jaati bannginani be dum. ²⁰ Sabi gila Laamdo tagi aduna oo faa hannde, golle mum ana banngina sifa mum mo yiyataake oo faa laaba, dum woni baawde makko faa abada dee e allankaaku makko oo. Saabe dum, yedduɓe mo bee ngalaa dadirgal fey. ²¹ Fay so taweede ebe anndi Laamdo, be teddiniraali dum no foti teddinireede nii, be njettaali mo duu. Miilooji mabbe dii laatike boli, fay ko be anndi seeda koo duu niɓɓii. ²² Ebe njaara be hakkilante'en, kaa be kaandii. ²³ Be loomtiniirii teddeengal Laamdo duumiido oo tooruuji nanndufi e yimbe maayooɓe e pooli e daabaaji di koyde nay e boggi leydi.

²⁴ Saabe dum, Laamdo daldi be e cobe no yonkiiji mabbe dii njidiri nii faa be koyni terde mabbe, kambe e ko'e mabbe. ²⁵ Be loomtiniirii Laamdo goongaraajo oo fenaande, be teddini ko tagaa be ndewii dum, be njoppii Tagudo oo. Yo jettooje ngoodan mo faa abada! Aamiina. ²⁶ Saabe dum, Laamdo daldi be e gidaade yonki mabbe kersiniide.

* 1:17 Habaakuk 2.4

Rewɓe maɓɓe ɓee njoppii leɗe worɓe mum'en ɗee, ndeentii e rewɓe hono mum'en faa woortondiri e no Laamɗo muuyrunoo dum nii. ²⁷ Hono non worɓe ɓee duu njoppi waaldude e rewɓe faa ngatti muuyondirde. Worɓe ana ngadondira ko hersinii. ɓe njukkaama kamɓe e ko'e maɓɓe jaati hakke majjere maɓɓe.

²⁸ Saabe ko ɓe miijinoo anndude Laamɗo walaa ko nafata koo, Laamɗo ɗaldi ɓe e majjere maɓɓe, faa ɓe ngadi ko nedɗo haanaa wadude. ²⁹ ɓe oojiibe, ɓe ɓaleeɓe yonki, eɓe keewi joote e comndam fuu, kaɗum e haasidaaku e war-hoore e poodondiral e jamma e anniya bondo. ɓe no'oobe yimɓe, ³⁰ ɓe jiiɗooɓe yimɓe, ɓe wajube Laamɗo, ɓe hoynoobe yimɓe, ɓe mawninkiniibe, ɓe mantotoobe, ɓe seeɓanɓe ko boni, ɓe murtirɓe saaraabe maɓɓe, ³¹ ɓe ngalaa hakkille, ɓe nganaa hoolniibe, ɓe yoorɓe ɓerde, ɓe ngalaa yurmeende. ³² Fay so taweede eɓe anndi Laamɗo yamirii gadoowo hono ɗee kulle fuu ana haandi e maayde, ɓe kaadataa e wadude ɗe tan, eɓe njabani duu gadoowo ɗe fuu.

2

Haala jukkungo Laamɗo

¹ Ndenoo, aan peloowo wobɓe oo, ko mbaaw-ɗaa laataade fuu a walaa dadirgal. Sabi so a felii wobɓe tawi golle moodon yo gooto, a libii hoore maa. ² Eden anndi Laamɗo ana sarira golliroobe hono dii golleeji ɓee ko waarata e goonga oo. ³ Hey! Aan peloowo golloobe hono dii golleeji ɓee tawee hono non ngollirtaa, tama ada sikki a dadan sarri jukkungo Laamɗo ngoo? ⁴ Naa a jawɗo moyyuki Laamɗo mawki kii, kaɗum e mujal mum e sawraare mum? Tama a anndaa Laamɗo ana holle moyyuki mum yalla ada tuuba? ⁵ Kaa ko a joordo ɓernde a caliido tuubude koo, ada waddana hoore maa tikkere Laamɗo jannde Laamɗo ɓannginta tikkere mum e sariya mum poocciido oo. ⁶ Sabi Laamɗo barjoto gooto fuu golle mum. ⁷ Tewtoobe darja e teddeengal e ko duumotoo, tewtiroobe dum mujal ley golle lobbo ɓee keɓan nguurndam nduumiidam. ⁸ Kaa haasidi'en saliiɓe goonga so ana kaɓɓii e bonannda ɓee, jukkungo naawngo keɓata. ⁹ Torra e wemmberɓe ngoodanii gadoowo ko boni fuu: Yahuudiyankooɓe tafon, leɗi godɗi njokka hen. ¹⁰ Darja e teddeengal e jam ngoodanii gadoowo ko moyyi fuu, Yahuudiyankooɓe tafon, leɗi godɗi njokka hen. ¹¹ Sabi Laamɗo burdintaa yimɓe.

¹² Laamɗo jukkan luuttoobe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe, fay so ɓe anndaa Sariya Muusaa oo. Kasen duu luuttoobe so tawi ana anndi Sariya Muusaa oo, carirte Sariya oo. ¹³ Neddo nanngirtaake poocciido yeeso Laamɗo e hettinaade Sariya tan, jokkude Sariya oo wadata so nanngiree poocciido. ¹⁴ ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee, kamɓe e waasude anndude Sariya Muusaa oo fuu, so ɓe ngadirii no Sariya Muusaa oo wiiri nii, ɓe kollii eɓe njogii sariya e ley hakkillaaji maɓɓe kamɓe e ko'e maɓɓe fay so ɓe ngalaa Sariya Muusaa oo. ¹⁵ ɓe kollii ko Sariya Muusaa oo yamiri koo ana winndaa e ɓerde maɓɓe. Hakkillaaji maɓɓe ceediima dum, wakkatiiji eɓe anndi ley miilooji maɓɓe ɓe ngadii ko boni, wakkatiiji eɓe anndi ɓe ngadii ko moyyi. ¹⁶ Dum woni ko ɓanngoyta jannde Laamɗo yamirta Iisaa Almasiihu sara ko suudii ley ɓerde koo, sarira dum no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo wiiri nii.

No Yahuudiyankooɓe ngorri e Sariya Muusaa

¹⁷ Aan, so a wii a Yahuudiyanke, a tuugike Sariya Muusaa oo, a mantorike Laamɗo, ¹⁸ ada anndi sago Laamɗo, a jannginaado Sariya Muusaa oo faa mbaaw-ɗaa subaade ko moyyi, ¹⁹ a tayorii a dowoowo wumɓe, a fooyre wonɓe e nimre ɓee, ²⁰ ada waajoo ɓe njanngaali ɓee, ada janngina sukaabe saabe ko njogi-ɗaa anndal e goonga faa hiɓɓi e ley Sariya Muusaa oo koo – ²¹ ada tinndina wobɓe, ndenoo a tinndintaa hoore maa naa? Ada waajoo pati wujjee, a wujjataa naa? ²² Ada wiya pati jeenee, a jeenataa naa? Ada harmina tooruuji, a wujjataa ley to ɗi ndewetee too naa? ²³ Aan mantortoodo Sariya Muusaa oo, a luuttataa mo koynaa innde Laamɗo ndee naa? ²⁴ Dum wadi so Binndi dii mbii: «Onon ngadi so ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee ana mbonkoo innde Laamɗo ndee.»*

* 2:24 Esaaya 52.5

²⁵ Sabi taadagol ana waawi nafude ma so aɗa haybi Sariya Muusaa oo, kaa so a yaabii Sariya Muusaa oo, a laatike hono mo taadaaki nii. ²⁶ So mo taadaaki haybii jamirooje Sariya Muusaa dee, yalla waasude taadaade makko hiisataake no o taadiido nii naa? ²⁷ Mo taadaaki kaybudo Sariya Muusaa oo ana sare aan luuttudo Sariya oo, fay so a taadiido anndudo Binndi dii. ²⁸ Sabi wanaa ko yiyetee koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e terde koo woni taadagol. ²⁹ Ko yiyataake koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, taadagol duu ley bernde neddo tawetee. E Ruuhu oo dum fawii, wanaa e binndi dii. Neddo baado non, wanaa yimbe njettata dum, Laamdo yettata dum.

3

¹ Ndennoo, kodum Yahuudiyanke burdi leni goddi dii? Kodum woni nafaa taadagol? ² Nafaa taadagol ana heewi e alhaaliji dii fuu. Ko adii fuu, Yahuudiyankooɓe kalfinaa konngol Laamdo ngol. ³ Kaa so yoga mabbe nganaa hoolniibe, dum ana waawi bonnude ko Laamdo yo koolniido koo naa? ⁴ Waawaa! Fay so yimbe fuu yo fenoobe, Laamdo kaa yo goongirante. Sabi nii winndorii:

«Fooccitaare maa ana annditee
e ko kaalataa koo,

so a sardaama a liban.»*

⁵ Doo mido haalda no yimbe nii: so oojaare men ana beyda bannginde fooccitaare Laamdo ndee, dum ana wada so mbiyen Laamdo yo oojiido so jippinii e men tikkere mum naa? ⁶ Fes! Sabi so Laamdo yo oojiido, hono o sarirta aduna oo? ⁷ So tawii fenaande am ana beyda bannginde goonga Laamdo oo edum teddina mo, saabe kodum carirtee-mi mi luuttoowo? ⁸ Won no'ooɓe en wiyooɓe eden mbiya: «Ngaden ko boni yalla ko moyyi ana funta hen.» Been yimbe, jukkungo mum'en ana foti e golleeji mum'en.

No yimbe fuu ndonkiri laataade fooccitiibe

⁹ Ndennoo, enen Yahuudiyankooɓe bee, eden buri heddiibe bee naa? En buraa. Sabi mi hollii Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke fuu e ley luutti ngoni, ¹⁰ no Binndi dii mbiiri nii:

«Walaa fuu pooccitiido, fay gooto,

¹¹ fay gooto walaa faamu,

fay gooto tewtataa Laamdo.

¹² Yimbe fuu yo majjube, fuu yo bonbe,

walaa fuu gadoowo ko moyyi, fay gooto.»†

¹³ «Kundude mabbe ana mba'i no janaale udditiide nii,

demde mabbe ana mbowla pene bonde.

Toni mabbe ana caawi tooke posoke.»‡

¹⁴ «Haala mabbe fuu yo kuddi e konngi mettudi.»§

¹⁵ «Koyde mabbe ana njaawani yuppude yiyam,

¹⁶ bonannda e kunkoo ana jokki e mabbe to be njahata fuu,

¹⁷ be anndaa laawol jam.»*

¹⁸ «Kulol Laamdo walaa e berde mabbe fey.»†

¹⁹ Eden anndi huunde fuu ko Sariya Muusaa oo wii, wonbe e ley mum bee haaldi, yalla kundude fuu ana muɓɓoo, yimbe aduna fuu paama potii e jukkungo Laamdo. ²⁰ Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo saabe haybude mum Sariya Muusaa oo, sabi walaa ko Sariya Muusaa oo waawi so wanaa anndinde yimbe ko woni luuttal.

No yimbe laatortoo fooccitiibe yeeso Laamdo

²¹ Kaa jooni Laamdo bannginii no nanngirta yimbe fooccitiibe ko wanaa haybude mum'en Sariya Muusaa – no Sariya oo e dewte annabaaɓe dee ceedorii nii: ²² o nanngiran goondinbe bee fuu fooccitiibe saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu. Sabi walaa ko

* 3:4 Jabuura 51.6 † 3:12 Jabuura 14.1-3; 53.2-4 ‡ 3:13 Jabuura 5.10 § 3:14 Jabuura 10.7 * 3:17 Esaaya 59.7-8 † 3:18 Jabuura 36.2

burdini yimḃe: ²³ yimḃe fuu luuttii, ngalaa ngedu e annoora Laamdo. ²⁴ Kaa Laamdo nanngirii ḃe fooccitiibe meere meere kammari hinnee mum. O wadii dum saabe Iisaa Almasiihu coottitiido ḃe oo. ²⁵ Oon Laamdo fodi hokkitirde yonki mum faa yaafoo luutti goondinḃe dum, saabe yiyam mum dam. Hono non Laamdo holliri fooccitaare mum, fay so jukkaalino luuttooḃe arannde ²⁶ saabe mujal mum. O wadirii dum faa o ḃanngina fooccitaare makko wakkati mo ngon-den e mum oo, yalla omo holla o pooccitiido, kasen neddo fuu goondindo Iisaa, o nanngiran dum pooccitiido.

²⁷ Ndennoo, kodum fuu woni daliili wasu mo neddo heddorii? Fay gooto! Haybude Sariya Muusaa oo saabii dum naa? Wanaa! Goondinal tan saabii dum! ²⁸ Sabi miden anndi neddo goondinal mum nanngirtee pooccitiido, wanaa saabe haybugol mum Sariya Muusaa oo. ²⁹ Naa Laamdo yo Laamdo Yahuudiyankooḃe tan? Wanaa kanko woni Laamdo leji goddi dii duu naa? Kanko jaati woni Laamdo leji goddi dii duu, ³⁰ sabi Laamdo gooto woodi, nanngiroowo taadiibe ḃee fooccitiibe saabe goondinal mum'en, ḃe taadaaki ḃee duu o nanngiran dum'en fooccitiibe saabe goondinal mum'en. ³¹ Ndennoo, min ittirooḃe Sariya Muusaa oo goondinal naa? Fes! Min ittaali mo, min tabintinḃe mo!

4

Haala goondinal Ibarahiima

¹ Kodum mbiyaten e Ibarahiima njaati men oo? ² So tawiino nii mo laatike pooccitiido saabe golleeji makko dii, nden omo waawi mantaade. Kaa mo waawaa mantaade yeeso Laamdo. ³ Sabi Binndi dii mbii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorike mo saabe majjum mo pooccitiido.»* ⁴ Golloowo, njobdi mum jatortaake wadaneede moyyere, dum tilsudum. ⁵ Kaa mo fawataa jikke mum e golleeji mum lobbi, pawoowo jikke oo e goondinde Laamdo baawdo nanngirde yeddube fooccitiibe oo, kanko, Laamdo jatorto mo saabe goondinal makko ngal mo pooccitiido. ⁶ Nii Daawuuda siforii mbelko'aaku neddo mo Laamdo jatorii pooccitiido tawi walaa golleeji lobbi:

⁷ «ḃe boofi mum'en njaafaa,
ḃe luutti mum'en tosaa,
mbelii hoore.

⁸ Neddo mo Joomiraado hiisaaki luutti mum,
welii hoore.»†

⁹ Tama taadiibe ḃee tan njei oon mbelko'aaku? Tama ḃe taadaaki ḃee ngalaa hen? Tama wanaa saabe goondinal Laamdo jatorii Ibarahiima yo pooccitiido? ¹⁰ Ndennoo, hono Ibarahiima worrunoo nde nanngiraa pooccitiido ndee? O taadiido naa o wanaa? O nanngiraama o pooccitiido gila o taadaaki. ¹¹ Taadagol makko duu yo maande holloore fooccitaare makko ndee saabe goondinal o hebiri gila o taadaaki. Hono non, o laatorii njaati goondinḃe ḃe taadaaki ḃee fuu, yalla been duu ana njatoree yo fooccitiibe. ¹² Kasen kanko woni baaba taadiibe ḃe kaadaali e taadagol tan, jokkuḃe laawol makko, kanko baaba men Ibarahiima goondindo Laamdo gila taadaaki oo.

Haala ko Laamdo fodani Ibarahiima

¹³ Laamdo fodanii hokkude Ibarahiima e iwdi mum aduna oo. Wanaa kammari Ibarahiima ana jokki Sariya oo Laamdo fodiri dum, o fodirii dum kammari fooccitaare nde o hokkiri Ibarahiima saabe goondinal mum ndee. ¹⁴ Sabi so tawii jokkude Sariya ana heya neddo faa hokkee ko fodaa koo, goondinal laatike meere, fodoore ndee duu nafataa. ¹⁵ Sabi Sariya oo jukkungo Laamdo waddata, kaa do sariya walaa, boofi duu ngalaa.

¹⁶ Ndennoo, fodoore Laamdo ndee e goondinal fawii, yalla ende laato moyyere makko, nde tabitana iwdi Ibarahiima fuu, wanaa jokkuḃe Sariya ḃee tan, nde tabitana goondinirḃe no Ibarahiima goondiniri nii ḃee fuu. Kanko woni njaati meeden en fuu ¹⁷ yeeso Laamdo, no winndorii nii: «Mi wadii ma baaba leji keewdi.»‡ Ibarahiima goondinii Laamdo guurtinoowo maayḃe, biyoowo ko woodaa yo laato. ¹⁸ Do Ibarahiima

* 4:3 Puddfoode 15.6 † 4:8 Jabuura 32.1-2 ‡ 4:17 Puddfoode 17.5

haannoo tayude jikke doo, don fawi jikke goondini, nii laatorii baaba leji keewdi no Laamdo wiirunoo mo nii: «Hono nii iwdi maa fotata.»^{§ 19} Ibarahiima duubi mum ana mbaara e teemedere, kaa goondinal makko lo'aali nde o yiinoo terde makko naywii, Saaratu jom suudu makko oo duu naywii yawtii rimde. ²⁰ O sikkitaaki fodoore Laamdo ndee, ko laatii dee, goondinal makko beydi hebude semmbe, mo teddini Laamdo, ²¹ sabi o tayorii Laamdo ana waawi tabintinde fodoore mum. ²² Saabe dum, «Laamdo jatorii mo o pooccitiido.» ²³ Ko Binndi dii mbii «Laamdo jatorii mo o pooccitiido» koo, wanaa kammari makko tan winndorii, ²⁴ ana winndorii kammari meeden enen duu, enen waroobe jatoreede en fooccitiibe, goondinbe Laamdo guurtindo Joomiraado men Iisaa e hakkunde maaybe oo, ²⁵ oon bardaado saabe luutti men, guurtiniraado yalla eden nanngiree en fooccitiibe.

5

Haala jam hakkunde men e Laamdo

¹ Nde wonnoo en nanngiraama fooccitiibe saabe goondinal, jam wadii hakkunde men e Laamdo kammari Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Kanko udditani en damal hinnee Laamdo mo ngon-den e mum jooni oo, dum laatorike saabe goondinal men ngal. Eden ceyoroo jikke hebude ngedu e annoora Laamdo. ³ Wanaa dum tan, eden ceyoroo torraaji men duu sabi eden anndi torraaji ndimata mujal, ⁴ mujal ngal rima neddaaku, neddaaku oo rima jikke. ⁵ Jikke oo noo fuurataa, sabi Ruuhu Ceniido mo ndokke-den oo hebbinanii en jilli Laamdo dii.

⁶ Sabi nde en ngalaano semmbe ndee, nden Almasiihu maayani en, enen yeddube Laamdo, e ley wakkati mo Laamdo subii oo. ⁷ Ana tiidi neddo jaba maayande goddo fay so oon yo pooccitiido, ana moyya neddo jaba maayande neddo moyyo. ⁸ Kaa Laamdo tabintinanii en jilli mum e men ko Almasiihu maayani en gila en luuttoobe koo. ⁹ Jooni ko nanngira-den en fooccitiibe saabe yiiyam makko dam koo, tayoral en ndadan e jukkungo Laamdo ngoo saabe makko. ¹⁰ Sabi nde ngonno-den en konnee'en Laamdo ndee, Laamdo rewrintinii en e mum saabe maayde Biyum oo ndee. Ko ndewrintina-den e makko jooni koo, tayoral en kisinirte saabe nguurndam Biyiiko oo dam. ¹¹ Kasen duu eden ceyoroo Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, dewrintindo en e Laamdo oo.

No Aadama nannditirta e Almasiihu garoynoodo oo

¹² Jooni, saabe neddo gooto luutti naatiri e aduna oo, kasen duu luutti dii ngaddi maayde. Non maayde ndee yottorii yimbe fuu, sabi be fuu be luuttii. ¹³ Gila Sariya Muusaa oo jippinaaka, luutti ana ngoodi e aduna oo, kaa so sariya walaa, luutti kiisataake. ¹⁴ Gila e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde heerii. Fay be luuttiraali no Aadama luuttudo yamiroore Laamdo bee nii duu maayan. Oon Aadama ana nanndita e garoyoowo oo.

¹⁵ Kaa en kaanaa fonndude luuttal Aadama e dokkal Laamdo. Goonga, yimbe heewbe maayii saabe luuttal neddo gooto, kaa hinnee Laamdo buri fuu mawnude, kajum e moyyere nde o wadani yimbe heewbe saabe neddo gooto ndee, dum woni Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Kasen duu en kaanaa fonndude ko dokkal Laamdo waddata koo e ko luuttal neddo gooto waddata koo. Sabi sariya banngal luuttal neddo gooto jukkungo waddi, kaa moyyere Laamdo mawnde caggal luutti keewdi wadi faa yimbe nanngiraa fooccitiibe. ¹⁷ Ko luuttal neddo gooto (dum woni Aadama) waddani maayde laamaade yimbe koo, tayoral heboobe hinnee Laamdo keewdo hokkaabe fooccitaare bee, kajum'en laamoto ley nguurndam saabe neddo gooto (dum woni Iisaa Almasiihu).

¹⁸ Ndennoo, no luuttal neddo gooto waddirani yimbe fuu jukkungo nii, hono non kasen golle pooccitiido mo neddo gooto golli wadirta yimbe fuu nanngiree fooccitiibe hokka dum'en nguurndam. ¹⁹ No salaare neddo gooto wadiri yimbe heewbe luuttoobe nii, hono non dowtaare neddo gooto duu wadiroyta heewbe nanngireede fooccitiibe.

²⁰ Sariya Muusaa oo wardii faa luutti beyda annditeede, kaa do luutti keewi fuu, don hinnee Laamdo burata fuu heewde. ²¹ Hono no luuttal laamorii saabe maayde ndee nii, hono non hinnee Laamdo oo duu laamoroytoo saabe fooccitaare ndee faa naba en to nguurndam nduumiidam dam Joomiraado men Iisaa Almasiihu hokkata en dam.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurtidinde e mum

¹ Ndennoo, kodum mbiyaten? En keddoto e luuttal yalla hinnee Laamdo oo ana beydoo naa? ² Dum waawaa laataade! En maaybe banngal luutti, dum woni en ceertii e majji. Ndennoo hono mbaawraten kasen wuurde e ley luutti? ³ Odon anndi lootogal men batisima kabɓungal en e Iisaa Almasiihu ngal habɓii en e maayde mum duu. ⁴ Ndennoo, e ley batisima oo en maaydii e makko en irdaama e makko, yalla no Almasiihu wuurtiri e hakkunde maaybe saabe baawde Baabiraado teddude dee nii, enen duu eden nguurda non nguurndam kesam. ⁵ E ley dum, no ndeentir-den e makko maayde nanndunde e nde makko ndee nii, hono non ndeentirten e makko immital nanndungal e ngal makko ngal. ⁶ Sabi eden anndi ko hiiddi ko woni ley men koo tontidaama e makko dow leggal bardugal, yalla terde men luuttooje dee ana kalkoo, tonngite-den iwde e tonngoode luuttal. ⁷ Sabi maaydo tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, nanngiraama pooccitiido. ⁸ Ko maayuden e Almasiihu koo, eden koolii en nguurndan e makko duu, ⁹ sabi eden anndi ko Almasiihu wuurti e hakkunde maaybe koo, maayataa kasen, maayde duu jaalataako mo kasen. ¹⁰ Sabi nde o maayi ndee, o tayii tonngoode luuttal cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuuji dii fuu. Jooni e nguurndam makko dam, Laamdo o wuurani. ¹¹ Hono non, onon duu, laatee no maaybe nii banngal luuttal, no wuuranbe Laamdo nii e habɓagol mon e Iisaa Almasiihu ngol.

¹² Ndennoo, pati accee luuttal jaaloo terde mon maayooje dee faa njokkon gidaade majje. ¹³ Pati ndokkee caldi mon dii luuttal, pati ngadon di kaborde oopaare. Ndokkee ko'e mon Laamdo. Kammari on maaynoobe, jooni kaa on wuurbe, ngadon caldi moodon dii kaborde fooccitaare. ¹⁴ Luuttal jaalataako on kasen, sabi on joottii taweede e ley Sariya oo, ko ngon-don e mum dee, e ley hinnee Laamdo.

No yimbe laatortoo golloobe dɔwtaniibe fooccitaare

¹⁵ Kodum hen, ndennoo? En luuttan saabe e ley hinnee ngon-den wanaa e ley Sariya naa? Dum waawaa laataade! ¹⁶ Odon anndi so on ngadii ko'e mon e gollande neddo faa dɔwtano-don dum, on laatiima maccube mo dɔwtano-don oo. Ndennoo, naa on laatiima maccube luutti nabooji on e maayde, naa on dɔwtaniima Laamdo naboowo on e fooccitaare. ¹⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo! Arannde e tonngoode luuttal ngonno-don, kaa jooni odon nii dɔwtorii berde laabude laawol ngol njanngine-don ngol. ¹⁸ On tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike golloobe dɔwtaniibe fooccitaare ndee. ¹⁹ Mido haalda doo no yimbe paamirta nii kammari on njaawaali faamde. No ngadirnon-don caldi mon dii e maral tuundi e oopaare faa ngollu-don ko boni nii, jooni ngadirnon caldi mon dii e maral fooccitaare faa ngollon ko senii.

²⁰ Nde ngonno-don e tonngoode luuttal ndee, on laatanooki golloobe dɔwtaniibe fooccitaare. ²¹ Kodum kebuno-don e majjum? Fay huunde, so wanaa ko kersirton hannde koo, sabi battane majjum yo maayde. ²² Kaa jooni, on tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike gollanoobe Laamdo, odon nguura e senaare. Battane majjum yo nguurndam nduumiidam. ²³ Sabi mbarjaari luuttal yo maayde, kaa moyyere nde Laamdo hokkata ndee yo nguurndam nduumiidam e ley habɓagol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

7

No yimbe tonngitirtee iwde e tonngoode Sariya

¹ Sakiraabe, mido haaldana on no yimbe anndube Sariya Muusaa oo bee nii. Odon anndi faa laabi paca neddo e ley Sariya tawetee so nii ana heddi wuurde. ² Hono nii

debbo ɓamaado, sariya tonngi dum e gorum oo so nii gorko oo ana wuuri. Kaa so gorko oo maayii, mo tonngitaama iwde e sariya tonngunoodo mo oo. ³ So goddo ɓamii mo e ley nguurndam goriiko oo, wiyete mo jeenoowo. Kaa so goriiko oo maayii, sariya oo yoppitan mo, mo wiyataake jeenoowo so mo ɓamondirii e gorko goddo. ⁴ Sakiraabe am, onon duu on maayanii Sariya Muusaa, on iwii e ley mum kammari maayde Almasiihu ndee, on jeyaama e goddo, dum woni Almasiihu mo Laamdo wuurtini e hakkunde maayɓe oo yalla eden ngolla ko welata Laamdo. ⁵ Wakkati nde ngonno-den e hiini hoore men ndee, gidaade yonki bonde de Sariya Muusaa oo tekkini dee ana ngolla e terde men faa naba en to maayde. ⁶ Kaa jooni, en tonngitaama iwde e tonngoode Sariya Muusaa, sabi en maayii banngal Sariya tonngunoodo en oo faa mbaawen gollande Laamdo ley nguurndam kesam tuugiidam e Ruuhu oo, tawee dam tuugaaki e Sariya kiidoo binndaado oo.

No Sariya Muusaa anndiniri ko woni luuttal

⁷ Ndennoo, kodum mbiyaten? Sariya Muusaa oo yo luuttal naa? Wanaa! Kaa noo, Sariya oo anndini kam ko woni luuttal. Sabi mi anndataano ko woni tuuyo so Sariya oo wiyaalino: «Pati tuuye-daa!» ⁸ Luuttal ngal tuugike kadaadi dii, wadi e am sii tuuyooji fuu. Sabi so Sariya walaa, luutti dii yo baatudii. ⁹ Arannde, nde mi anndaano Sariya oo ndee, miin, mido wuurnoo, kaa ko kadaadi dii ngari koo, luuttal laattii guurngal, ¹⁰ miin, maay-mi. Jamirooje kaannooɗe waddande kam nguurndam dee, laatii nabooje kam to maayde. ¹¹ Sabi luuttal ngal tuugike kadaadi dii, yonji kam, wardi kam di. ¹² Ndennoo, Sariya Muusaa yo ceniido, jamirooje dee duu yo ceniide yo poocciide yo moyyude.

¹³ Jooni, ko moyyi waddanii kam maayde naa? Waddanaali! Luuttal woni ko waddani kam maayde. Hono nii ngal annditirtee ngal luuttal jaati, sabi ngal nawtorike ko moyyi faa rima e am maayde. Ndennoo, saabe jamirooje dee luuttal ngal ɓanngii ngal luuttal yaɓɓitiingal.

No yimɓe njogoraaki semmbe haɓude e luutti

¹⁴ Eden anndi Sariya Muusaa oo to Ruuhu Ceniido iwi. Kaa miin mi neddo lo'udoo mo luutti njaalii. ¹⁵ Sabi mi faamaali ko ngadan-mi koo: ko njidu-mi wadude koo, mi wadataa dum, kaa ko mɓaju-mi koo, dum ngadan-mi. ¹⁶ So mido wada ko mi yidaa koo, dum ana holla mi jabii Sariya Muusaa oo ana moyyi. ¹⁷ Joonnoo, wanaa miin wadirta non, luuttal gonngal e am ngal wadirta non. ¹⁸ Mido anndi e ley am, dum woni e ley terde am, ko moyyi walaa e mum. Yidude wadude ko moyyi ana e am, kaa mi waawaa wadude dum. ¹⁹ Mi wadataa ko moyyi ko njidu-mi koo, ko boni ko mi yidaa koo ngadan-mi. ²⁰ Kaa so mi wadii ko mi yidaa, wanaa miin gollirta non, luuttal gonngal e am ngal gollirta non. ²¹ Ko taykii-mi hen dee: wakkati fuu mido yidi wadude ko moyyi, kaa ko boni koo hubindii kam. ²² To ley hakkille am too, Sariya Laamdo oo ana weli kam jaati, ²³ kaa mido maata neesu bondo e ley terde am, ana haɓa e sariya gondo ley hakkille am oo. Neesu bondo oo ana wada kam maccudo luuttal gonngal e terde am ngal. ²⁴ Hee mido yurminii! Homo waawi ittude kam e dee terde nabooje kam to maayde? ²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu!

Ndennoo miin, e ley hakkille am mi gollanoowo Sariya Laamdo, kaa e terde am mi gollanoowo luuttal.

8

Haala nguurndam kaɓɓiidam e Ruuhu Laamdo

¹ Jooni kaa, jukkungo fuu walaa e haɓɓiibe e Iisaa Almasiihu ɓee, ² sabi baawde Ruuhu dokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu dee ittii en e baawde luuttal, kajum e maayde fuu. ³ Ko Sariya Muusaa ronki timminde saabe loore terde men koo, dum Laamdo timmini. Faa o tosa luutti o neldi Biyiiko jaati dow mbaadi nanndundi e ndi ɓiɓɓe aadama luuttoobe ndii. E mum o jukki luuttal golloowal e ley terde men ngal. ⁴ Dum fuu yalla laabal ngal Sariya oo yamiri ngal ana hiɓɓa e meeden, enen jokkuɓe Ruuhu ɓe

njokkaali e gidaade yonki mum'en ɓee. ⁵ Habɓiiɓe e gidaade yonki ɓee, gidaade yonki miilata, kaa habɓiiɓe e Ruuhu ɓee, ko Ruuhu jey koo miilata. ⁶ Miilde gidaade yonki mum tan, maayde waddanta nedɗo, kaa noo, miilde ko Ruuhu jey koo, nguurndam e jam waddanta nedɗo. ⁷ Sabi miiloowo gidaade yonki mum tan yo gaɗo Laamɗo, sabi joomum dɔwantaako Sariya Laamɗo oo, ko selli hen dee, waawaa jaati. ⁸ Habɓiiɓe e gidaade yonki ɓee mbaawaa welde Laamɗo.

⁹ Kaa onon, on kabɓataako e gidaade yonki so Ruuhu Laamɗo ana e mon, e Ruuhu oo kabɓoto-don. Nedɗo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oo, waldaa e Almasiihu. ¹⁰ Kaa so Almasiihu wonii e mon, fay so taweede terde mon dee yo maayde saabe luuttal ngal, yonkiiji mon dii kaa yo guurɗi kammari on nanngiraama foocitiibe. ¹¹ Laamɗo guurtindo Iisaa Almasiihu e hakkunde maayɓe oo, so Ruuhu mum ana e mon, kaɗum jaati hokkata terde mon maayooje dee nguurndam, o hokkiran dum Ruuhu makko gondo e mon oo.

¹² Jooni kaa, sakiraabe, so won ko tilsinte-den, wanaa jokkude gidaade yonki tilsintenden. ¹³ So on nguurdii no gidaade yonki ngorri nii fuu, on maayan. Kaa so on mbardii gidaade dee Ruuhu Laamɗo oo, on nguuran. ¹⁴ Be Ruuhu Laamɗo oo dowata ɓee yo ɓiɓɓe Laamɗo. ¹⁵ Sabi Ruuhu mo Laamɗo hokki on oo wadataa on maccuɓe faa wartira on e kulol. Ko keɓu-don dee, Ruuhu gadoowo on ɓiɓɓe Laamɗo. Kanko wadata en noddiren Laamɗo «Abba». ¹⁶ Ruuhu oo jaati, kaɗum e berde men dee ana ceedoo en ɓiɓɓe Laamɗo. ¹⁷ So en ɓiɓɓe, en ronooɓe duu. So en ronooɓe ko Laamɗo fodi koo, en rondoobe e Almasiihu. So eden torridee e makko, en keɓidan e makko teddeengal duu.

Haala teddeengal garoyoowal

¹⁸ Midɗo anndi torraaji meeden hannde dii mbaawaa fonndeede e teddeengal ngal Laamɗo ɓannginanta en janngo ngal. ¹⁹ Tagoore ndee fuu ana heppi jalaande nde Laamɗo ɓannginta teddeengal ɓiɓɓe mum ndee. ²⁰ Sabi tagoore ndee, baawde naboobe nde e meere laamotoo nde. Wanaa e sago mayre dum wadaa, Laamɗo muuyrunoo dum non. Kaa jikke ana woodi, ²¹ sabi tagoore ndee tonngitete iwde e tonngoode nolgol, soottitee heɓa ngedu e teddeengal ngal ɓiɓɓe Laamɗo ɓee keɓata ngal. ²² Sabi eden anndi, faa jooni tagoore ndee fuu ana uuma ana tampi e naawalla ɗatawere. ²³ Wanaa dum tan, enen heɓirɓe Ruuhu Laamɗo oo no dokkal Laamɗo adiingal nii ɓee duu eden uuma, sabi eden keppi Laamɗo soottitaaki terde men dee wada en ɓiɓɓe mum. ²⁴ Sabi e ley jikke kisina-den. Kaa jikke keɓaado ɗoottii laataade jikke, sabi nedɗo fawataa jikke e ko heɓi. ²⁵ Kaa so eden pawa jikke e ko en keɓaali tafon, en ndoomiran dum sawraare.

²⁶ Hono non Ruuhu oo waran walla en e loore men duu, sabi en anndaa no kaanden wadirde duwaawu nii. Kaa Ruuhu oo e hoore mum jaaganto en Laamɗo, jaagoroo uumaali di mbaawaa sifeede e haalaaji. ²⁷ Laamɗo kumpitiido ko woni ley berde men oo duu ana anndi anniya Ruuhu, sabi e sago makko Ruuhu oo jaagirantoo seniibe ɓee.

²⁸ Eden anndi, yidube Laamɗo noddiraabe anniya makko ɓee, Laamɗo ana wada huunde fuu gollida faa laatanoo dum'en ko moyyi. ²⁹ Sabi ɓe Laamɗo anndi gila tagaaka ɓee, o hoddiranii dum'en nanndude e Biyiiko oo, yalla Biɗɗo oo ana laatoo hammadiijo sakiraabe heewɓe. ³⁰ Kasen duu ɓe o hoddirani ɓee, o noddii dum'en, ɓe o noddi ɓee, o nanngirii dum'en foocitiibe, ɓe o nanngiri foocitiibe ɓee, o hokkii dum'en ngedu mum'en e teddeengal makko.

Haala jilli Almasiihu

³¹ Caggal dum fuu, kodum mbiyaten? So Laamɗo ana wondi e men, homo waawi honude en? ³² Kanko, fay Biyiiko oo e hoore mum mo hadaali en, o hokkitirii dum kammari men en fuu. Fay huunde hadataa mo hokkude en ko moyyi fuu, o hokkida en dum e mum. ³³ Homo nabata ɓe Laamɗo subii ɓee sariya? Fay gooto, sabi Laamɗo nanngirii ɓe foocitiibe! ³⁴ Homo waawi libude ɓe e sariya? Walaa, sabi Iisaa Almasiihu maayanii en, ko ɓuri dum fuu, o wuurtanii en. Omo joodii jaamo Laamɗo omo jaaganoo en. ³⁵ Kodum waawi seenndude en e jilli di Almasiihu yidi en dii? Billaare naa,

wemmbere naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, farati naa, naa kaafaawi? ³⁶ Nii Binndi dii mbiiri:

«Saabe maa miden nii kosa maayde
nannde fuu,

miden nanngiraa no baali kirsoyteeŋi nii.»*

³⁷ Dum fuu e taweede, eden kebira jaalogal manngal saabe jidŋo en oo. ³⁸ Sabi mido tayori, wanaa maayde, wanaa nguurndam, wanaa malaa'ika'en, wanaa laamu, wanaa ko wari jooni, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe, ³⁹ wanaa baawde gonde dow, wanaa gonde ley, wanaa huunde fuu ko tagaa, fay huunde waawaa seenndude en e jilli di Laamŋo wadi e men dii e ley habbagol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

9

Haala lejol ngol Laamŋo subii

¹ Ko kaalan-mi doo koo yo goonga, sabi ko ngon-mi e Almasiihu koo kaaliran-mi, mi fenataa. Hakkille am mo Ruuhu Ceniido dowata oo, ana seedanoo kam ² mboy-yonki cattudo, kajum e naawalla duumiido ana e am ³⁻⁴ saabe Israa'ilankooŋe sakiraabe am bee. Mido yelinoo laataade kudaado mi seerta e Almasiihu miin e hoore am so ana nafannoo lejol am ngol. Kambe ngoni be Laamŋo wadi biŋbe mum, holli be teddeengal mum. Kambe njey aadiiji dii e Sariya Muusaa oo. Kasen duu Laamŋo anndinii be no rewirtee, wadani be podooje mum. ⁵ Lejol am yo iwdi maamiraabe Israa'iila arandeebe bee, Almasiihu duu banngal bii-aadamaaku mum e lejol ngol iwi, kanko woni Laamŋo, o tiimdo huunde fuu, yo o yette faa abada. Aamiina.

⁶ Dum wanaa wiide konngol Laamŋo ngol laatike meere. Sabi wanaa iwbe e Israa'iila bee fuu ngoni Israa'ilankooŋe, ⁷ wanaa iwbe e Ibarahiima bee fuu ngoni biŋbe mum jaati. Sabi Laamŋo wii Ibarahiima: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»*

⁸ Dum woni: wanaa biŋbe Ibarahiima rimiraabe no yimbe fuu ndimirtee nii ngoni biŋbe Laamŋo, rimiraabe saabe fodoore ndee bee nanngiraa no iwdi makko jaati nii. ⁹ Sabi Laamŋo fodii dii konngi wii: «Mi wartan e hono oo wakkati mawuuri, Saaratu heban bidŋo gorko.»† ¹⁰ Wanaa dum tan. Rebekka duu bamii reedu funeebe. Baaba maŋbe yo Isiyaaka, maama men oo. ¹¹⁻¹² Gila biŋbe bee ndimaaka sako be ngada ko moyyi naa ko boni, nden Laamŋo wii Rebekka: «Mawniraado oo laatoto maccudo mijiraado oo.»‡ O wadiri non faa anniya makko banngal subagol tabita, dum woni: subagol makko ngol fawaaki e golle yimbe, e Laamŋo noddoowo oo ngol fawii ¹³ no Binndi dii mbiiri nii: «Yaakuuba korsin-mi, Iisuwa koynu-mi.»§

¹⁴ Ndennoo, kodum mbiyaten? Laamŋo yo oopiido naa? Fes! ¹⁵ Anni ko o wii Muusaa: «Mi hinnoto mo muuy-mi hinnaade, mi yurmoto mo muuy-mi yurmaade.»*

¹⁶ Ndennoo, subagol makko fawaaki e sago nedŋo naa e golle mum, ko fawii e mum dee, dow Laamŋo jurmootoo oo. ¹⁷ Sabi e ley Binndi dii, Laamŋo wii Fira'awna: «Ko ngadir-maa-mi kaananke dee, faa mi hollira baawde am e maa, kasen duu faa innde am ooynee e aduna oo fuu.»† ¹⁸ Ndennoo, Laamŋo yurmoto mo muuyi, yoornan bernde mo muuyi.

¹⁹ Ana moyya daja biido kam: «So non dum worri, kodum Laamŋo felirta yimbe so fay gooto waawaa salaade muuyde makko dee?» ²⁰ Aan nedŋo oo, kodum ngon-daa faa njeddaa Laamŋo? Loonde mahaande ana wiya mahudo dum oo: «Ko saabii so mahir-daa kam nii?» ²¹ Mahoowo loode ana waawi wadude e loope dee ko yidi fuu: e loopal gootal o maha loonde nde gollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, o maha wonnde gollirteende ko wanaa ko hensaa. ²² Haya, fay so taweede Laamŋo muuyii bannginde tikkere mum kajum e baawde mum, o mujanii be o tikkani bee mujal cattungal, dum woni haandube e halkaade bee. ²³ O wadirii nii faa o banngina annoora makko mawŋo dow be o yurmotoo

* 8:36 Jabuura 44.23 * 9:7 Puŋŋoode 21.12 † 9:9 Puŋŋoode 18.10,14 ‡ 9:11-12 Puŋŋoode 25.23 § 9:13 Malakiya 1.2-3 * 9:15 Pengu 33.19 † 9:17 Habaakuk 9.16

bee, ɓe o lanndinanii gila ko ɓooyi yalla ana keɓa ngedu e annoora makko. ²⁴ Been yimɓe ngonni enen ɓe o noddi bee, wanaa ley Yahuudiyankooɓe bee tan, ley leji goddi dii duu.

²⁵ Nii Laamdo wiiri dum e dewtere annabi Hosee'a:

«Lejɓol ngol wanaa lejɓol am ngol,
mi noddiroyan ngol lejɓol am,
yimɓe ɓe korsinaaka bee,
mi noddiroyan ɓe yimɓe am horsuɓe.

²⁶ Kasen duu do ɓe mbiyetenoo ɓe nganaa yimɓe am doo,
don ɓe mbiyoytee ɓiɓɓe Laamdo guurdo oo.»[‡]

²⁷ Annabi Esaaya duu haalii haala Israa'iilankooɓe, wii: «Fay so ɓiɓɓe Israa'iila keewiri no njaareendi geeci nii, seeda maɓɓe tan hisintee, ²⁸ sabi Joomiraado tabintinan konngol mum faa hiɓɓa e leydi ndii ko yaawi.»[§] ²⁹ Kasen duu nii Esaaya wiirunoo gila arannde: «Sinndo Joomiraado Jom Semmbe oo daldaalino en iwdi, tawanno en laatike no ngeenndi Sodooma nii, en nanndii e ngeenndi Gomoora.»^{*}

No Laamdo nanngirta goondinɓe Iisaa ɓee fooccitiibe

³⁰ Ndenoo, kodum mbiyaten? Ko mbiyaten annii: yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓe tewtaalino nanngireede fooccitiibe yeeso Laamdo ɓee, been keɓi fooccitaare, dum woni fooccitaare saabe goondinal. ³¹ Israa'iilankooɓe tewtunoobe nanngireede fooccitiibe yeeso Laamdo saabe jokkude Sariya ɓee ndonkii hebude nanngireede fooccitiibe. ³² Ko saabii? Saabe ɓe tewtiraali dum goondinal, golle maɓɓe ɓe tewtiri dum faa ɓe pergitii e «haayre fergitoore ndee» ³³ no haala kaa hippiraa ley Binndi dii nii:

«Mi fawan e Siyona haayre nde yimɓe pergitotoo e mum so liɓa dum'en.

Kaa goondindo nde fuu hersataa abada!»[†]

10

¹ Sakiraabe, ko njidu-mi e ɓernde am jaati, e ko jaagotoo-mi Laamdo: Israa'iilankooɓe kisinee. ² Midu seedanoo ɓe eɓe kirana Laamdo sanne, kaa kiram maɓɓe dam waldaa e faamu. ³ Be paamaali fooccitaare nde Laamdo hokkata neddo ndee, faa ɓe piyani ko'e maɓɓe dabare laataade fooccitiibe. Hono nii ɓe dowtanaaki sariya mo Laamdo darni faa nanngira neddo poocciido oo. ⁴ Sabi Almasiihu woni timmoode Sariya Muusaa oo, yalla goondindo Almasiihu fuu ana nanngiree poocciido.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

⁵ Ko Muusaa winndi banngal fooccitaare iwnde e Sariya ndee annii: «Neddo fuu jokkudo Sariya oo, wuurdan saabe Sariya oo.»^{*} ⁶ Kaa ko fooccitaare iwnde e goondinal ndee wii koo: pati wii e ɓernde maa «Homo njabbata dow kammu?» Dum woni faa jippina Almasiihu, ⁷ naa «Homo yahata laakaraa?» Dum woni faa immintina Almasiihu e hakkunde maayɓe. ⁸ Ndenoo, kodum fooccitaare iwnde e goondinal wiyata? Dum doo nde wiyata: «Konngol Laamdo ana ɓadi maa, engol e hunduko maa, engol e ɓernde maa.»[†] Ngol konngol woni kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngal. ⁹ So a seedorike hunduko maa Iisaa yo Joomiraado, a goondinii e ɓernde maa Laamdo wuurtinii mo e hakkunde maayɓe, a hisinte. ¹⁰ Sabi goondindo e ley ɓernde mum, Laamdo nanngiran dum poocciido, ceedoriiɗo hunduko mum, Laamdo hisinan dum ¹¹ no Binndi dii mbiiri nii: «Goondindo mo fuu hersataa.» ¹² Jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke, ɓe fuu ɓe Joomiraado gooto, o kebbinoowo moyyereeki makko e noddooɓe mo ɓee fuu. ¹³ Sabi «neddo fuu noddudo innde Joomiraado, hisinte.»[‡]

¹⁴ Kaa hono ɓe mbaawiri noddude mo so ɓe ngoondinaali mo? Hono ɓe mbaawiri goondinde mo so ɓe nanaali kabaaru makko? Hono ɓe mbaawiri nande kabaaru makko

[‡] 9:26 Hosee'a 2.25; 2.1 [§] 9:28 Esaaya 10.22-23 ^{*} 9:29 No Sodooma e Gomoora kalkiraa nii winndaama e ley Puɗɗooɗe 19.1-29 [†] 9:33 Esaaya 28.16 ^{*} 10:5 Lewinkooɓe 18.5 [†] 10:8 Fillitagol Tawreeta 30.12-14
[‡] 10:13 Yo'ila 3.5

so baajotoodo walaa? ¹⁵ Hono yimḃe mbaawiri waajaade so nelaaka? Binndi ḃii mbii: «Huunde fuu ḃuraa yiigol warooḃe yottinde Kabaaru Lobbo ḃee ngol woodude.»[§] ¹⁶ Kaa wanaa yimḃe fuu njabani Kabaaru Lobbo oo. Annabi Esaaya wii: «Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?»^{*} ¹⁷ Hono nii goondinal hebiraa e nande waaju, waaju duu hebiraa e konngol Almasiihu.

¹⁸ Kaa mido lamndoo dum ḃoo: Israa'iilankooḃe nanaali naa? 'Be nanii jaati! Nii Binndi ḃii mbii:

«Daade maḃḃe nanaama e aduna oo fuu,
konngi maḃḃe njottiima faa hoore leydi.»[†]

¹⁹ Mido lamndoo kasen: Israa'iilankooḃe paamaali naa? Ley Tawreeta Muusaa Laamḃo wii tafon:

«Mi wadan kiron ḃe laataaki lejol ḃee,
mi wadan tikkanon lejol ngol walaa hakkille.»[‡]

²⁰ Nden kaa, annabi Esaaya hulaali wiide caggal mum:

«'Be tewtaalino kam ḃee tawii kam,
ḃe lamndanaaki kam ḃee,

mi bannganii dum'en.»[§]

²¹ Kaa banngal Israa'iila, Laamḃo wii:

«Nannde fuu mido lanndinii jaḃḃaade lejol caliingol jeddungol ngol.»^{*}

11

No Laamḃo holliri ana yurmoo Israa'iilankooḃe

¹ Ndennoo, mido lamndoo: Laamḃo yoppii yimḃe mum Israa'iilankooḃe ḃee naa? O yoppaali! Sabi miin e hoore am mi Israa'iilanke, mi iwdi Ibarahiima, e suudu baaba Benjamin njeyaa-mi. ² Laamḃo yoppaali yimḃe mum ḃe subinoo gila arande ḃee. Tama on anndaa ko Binndi ḃii mbii nde annabi Iliyaasa wullantonoo Israa'iilankooḃe ḃee to Laamḃo, wii: ³ «Joomiraado, ḃe mbarii annabaabe maa, ḃe ngurjinii ittirde maa sadaka, miin tan gooto heddi, eḃe ndaara no ḃe mbarda kam.» ⁴ Kodum Laamḃo jaabii mo? Dum ḃoo: «Mi moobtanii hoore am ujunaaji njeddon gorko ḃe kujidanaali tooru wiyeteendu Ba'ala.» ⁵ Hono non, hakkunde yimḃe hannde ḃee, ana woodi yimḃe seeda ḃe Laamḃo suborii saabe hinnee mum. ⁶ Kaa so o suborike ḃe hinnee, en anndan o suboraaki ḃe saabe golle maḃḃe. So wanaa dum, hinnee Laamḃo oo heddataako laataade hinnee hankasen.

⁷ Ndennoo, hono laatii? Ko laatii dee, Israa'iilankooḃe ḃee kebaali ko ndaartunoo koo, ḃe Laamḃo subii ḃee nii kebi dum. Wobbe ḃee, berde mum'en mbumnaa ⁸ no winndorii nii:

«Laamḃo uddii hakkillaaji maḃḃe,
wumnii gite maḃḃe, faadinii noppi maḃḃe.

Faa hannde non worri.»^{*}

⁹ Daawuuda duu wii:

«Yo rewgol maḃḃe bonngol ngol laatano ḃe piccal kajum e yambuure,
laatanoo ḃe fergitere yalla eḃe njukkee.

¹⁰ Yo gite maḃḃe niḃḃine pati ḃe njiya,
yo cagge maḃḃe ture faa abada!»[†]

¹¹ Ndennoo, mido lamndoo: ko Yahuudiyankooḃe ḃee pergitee koo, yalla faa ḃe caama faa abada naa? Wanaa! Kaa saabe luutti maḃḃe ḃii, yimḃe ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ḃee kebiru kisindam dam, yalla Yahuudiyankooḃe ḃee ana kira. ¹² So luutti maḃḃe ḃii ngaddanii aduna oo ko moyyi, so waasude maḃḃe goondinde Iisaa duu waddanii ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ḃee ko moyyi, wanaa haala so Yahuudiyankooḃe ḃee fuu tuubii.

§ 10:15 Esaaya 52.7 * 10:16 Esaaya 53.1 † 10:18 Jabuura 19.5 ‡ 10:19 Fillitagol Tawreeta 32.21 § 10:20 Esaaya 65.1 * 10:21 Esaaya 65 * 11:8 Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10 † 11:10 Jabuura 69.23-24

Haala hisineede ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe

¹³ Jooni, onon ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ḃee kaaldan-mi: ko laatii-mi nelaado e moodon koo, mido mantoroogolle mo ndokkaa-mi oo ¹⁴ yaama mi heḃa waddude kiram e ley leḃol am, faa mi hisina yoga e maḃḃe. ¹⁵ So wodḃineede Yahuudiyankooḃe rewrintinii aduna oo e Laamḃo, hono laatoytoo so ḃe njaḃḃoyaama? Walaa fuu no laatoytoo so wanaa iwde e maayde so naata e nguurndam.

¹⁶ So tamre aranndeere sakkaama Laamḃo, tame keddiide ḃee duu cakkaama. So ḃadi lekki cakkaama Laamḃo, ḃe ḃee duu cakkaama. ¹⁷ Jonnoo, Israa'iilankooḃe ana mba'i no maangoroowi tutaaki ki ḃe mum yogaaje caltaa. Aan mo wanaa Yahuudiyanke nanndudo e cabal maangoroowi ki tutaaka, a waddaama a doḃaama e maangoroowi kii. Nii keḃir-ḃaa ngedu e ko iwata e ḃadi maangoroowi tutaaki kii no ḃe ḃe ḃe ḃe keḃiri nii. ¹⁸ Kammari majjum, pati manta yeeso ḃe caltaade ḃe. Kaa so ada mantoo, anndaa wanaa aan wuurni ḃadi ḃi, ḃadi ḃi nguurnu maa. ¹⁹ Ana moyya tawee ada wiya: «ḃe caltaama yalla mido doḃee ḃo ḃe ngonnoo ḃoo.» ²⁰ Ana selli! Kaa ko ḃe caltiraa ḃe, rafi goondinal majje, aan ada heddi e doḃe ḃe ḃe goondinal maa. Ndennoo, pati mawninkina, tawde-ḃaa e kulol Laamḃo. ²¹ Sabi so Laamḃo ḃe ḃe layliije ḃe, ḃalataa ma aan duu. ²² Ndennoo, taykita moyyuki Laamḃo e janngere mum fuu: omo janngana saamḃe ḃe, kaa omo moyya e maa so nii ada jiiḃi e kii moyyuki. So wanaa ḃum, aan duu a saltete. ²³ Israa'iilankooḃe duu, so ḃe jiiḃaali e salaare maḃḃe ndee, ḃe ndoboyte, sabi Laamḃo ana waawi doḃirde ḃe e maangoroowi kii no ḃe caltiranoo nii. ²⁴ Ndennoo aan iwḃo e maangoroowi ki tutaaka kii oo, so a saltaama iwde e makki a doḃaama e maangoroowi tutaaki kii, haala walaa ḃe iwde e lekki tutaaki kii, so caltanooma ana mbaawi doḃe ḃe e inna mum'en.

No Laamḃo yurmortoo yimḃe fuu

²⁵ Sakiraabe, mido yidi anndinde on oo ḃoo sirri, pati yeewron ko'e mon on hakkilante'en: yoga e Israa'iilankooḃe, ko'e mum'en tiidinaa faa nde ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe goondinoyooḃe ḃee fuu kisinaa. ²⁶ Hono non Israa'iilankooḃe ḃee fuu kisinirtee, no Binndi ḃi mbiiri nii:

«Kisinoowo oo Siyona iwraata,

mo ittan iwḃi Yaakuuba fuu e geddi Laamḃo.»[‡]

²⁷ «Dum woni aadi am e maḃḃe

wakkati mo tosoyan-mi luutti maḃḃe ḃi fuu.»[§]

²⁸ Ko ḃe calii Kabaaru Lobbo oo koo, Yahuudiyankooḃe ḃee laatorii konnee'en Laamḃo kammari mon. Kaa ko Laamḃo subii ḃe koo, ḃe laatiḃe yibḃe mum saabe maami-raabe maḃḃe. ²⁹ Sabi mimsee walaa e dokkal Laamḃo, kaḃum e noddaango mum. ³⁰ No calorino-ḃon Laamḃo arannde, keḃu-ḃon jooni yurmeende saabe salaare Yahuudiyankooḃe nii, ³¹ hono non, jooni ḃe calorii mo yalla eḃe keḃa yurmeende kamḃe duu saabe yurmeende nde ngadana-ḃon ndee. ³² Sabi Laamḃo uddii yimḃe fuu e ley salaare, yalla omo yurmoo ḃe fuu.

³³ Hee ngalu Laamḃo ana mawni! Hakkilantaaku makko e anndal makko ana luggidi! Fay gooto waawaa anndude anniyaaji makko. Fay gooto waawaa faamde laawi makko.

³⁴ Sabi nii winndorii:

«Homo anndi miilooji Joomiraado?

Naa homo waawi laataade howruujo makko?»^{*}

³⁵ «Homo adii hokkude mo sako o yoba ḃum?»[†]

³⁶ Sabi, huunde fuu e makko iwi, huunde fuu saabe makko woodiri, huunde fuu kanko woodani. Yo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina!

12

No goondinḃe Iisaa kaani wuurdude

[‡] 11:26 Esaaya 59.20 [§] 11:27 Yeremiya 31.33-34 ^{*} 11:34 Esaaya 40.13 [†] 11:35 Ayyuuba 41.3

¹ Ndennoo sakiraabe, mido ndaarda on saabe yurmeende Laamdo ndee, cakkee ko'e mon laatoo sadaka guurdo, ceniido, beldo Laamdo. Dum woni dewal ngal kaan-don rewirde mo ngal. ² Pati nemmbee aduna, kaa dalee Laamdo heydfintina hakkillaaji mon yalla berde mon ana mbaylitoo. Nden, on mbaawan anndude muuyde Laamdo: ko moyyi e ko weli mo e ko hiɓbi.

³ Saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, mido wiya gooto e mon fuu: pati nabee ko'e mon to on njottaaki. Ko kaan-don wadude dee, yeewron ko'e mon miilooji hakkilantaaku baarooji e goondinal ngal Laamdo etani on ngal. ⁴ Gooto e men fuu ana jogii caldi keewdi, kaa caldi dii fuu ngal daa golle. ⁵ Hono non, enen e heewde fuu, en neddo gooto e ley haɓɓagol men e Almasiihu, en fuu eden njeydaa no gooto fuu jeydiri e goddo nii.

⁶ En ndokkaama dokke ceertude de Laamdo hokkiri en moyyere mum. Dokkaado haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum, haaltira ngol no hawwirta e goondinal nii. ⁷ Dokkaado gollande deental goondinbe Laamdo, golla. Dokkaado tinndinde tinndina. ⁸ Dokkaado waajaade waajoo. Dokkitiroowo oo hokkira bernde laabunde. Hooreejo fuu ardoroo soobee. Jurmotoodo yurmoroo neddo dow seyo.

⁹ Jilli mon dii laatoo di ngal daa e naafigaaku. Ngoddee ko boni, tiidee e ko moyyi. ¹⁰ Njidondiree jilli sakiraagu, gooto fuu teddina bannum faa burna dum hoore mum. ¹¹ Pati laatee nattube, laatee soobirante'en, ndewiron Joomiraado berde laabude, ¹² mbeltee e ley jikke oo, mujee torra, pati ceeree e duwaawu. ¹³ Mballee seniibe Laamdo bee e haajuuji mum'en dii, laatee jippinoobe hobbbe, ¹⁴ nduwanee torroobe on bee, nduwo-don, pati kudon. ¹⁵ Mbeltoodee e weltotoobe bee, mboydee e woyooobe bee. ¹⁶ Laatodee miilooji gooti, laatee leydinkiniibe, pati mawninkinee, pati njogoree ko'e mon on hakkilante'en. ¹⁷ So won gadudo on ko boni, pati njobtee dum. Ndaaree wadude ko yimbe fuu miilii ana moyyi. ¹⁸ Nguurdee e yimbe fuu dow jam so ana waawi laataade, dow no mbaawru-don. ¹⁹ Sakiraabe horsube, pati njobtanee ko'e mon, ko kaan-don wadude dee, dalee tikkere Laamdo ndee yobtanoo on. Sabi e ley Binndi dii Joomiraado wii: «Miin yobtoytoo mi yoboyan be.»* ²⁰ Nii winndorii kasen: «So gajo maa yolbii jamminaa dum, so domdii njarnaa dum. So a wadii nii, a wadan o yaagoo saabe ko o wadi ko boni koo.»† ²¹ Pati dal ko boni jaale, jaalora ko boni koo moyyere.

13

Haala downtanaade laamiibe

¹ Yo gooto fuu downtano laamiibe bee, sabi laamu walaa so wanaa iwruɗo to Laamdo oo, kasen duu laamiibe bee Laamdo lammini dum'en. ² Saabe dum, neddo fuu calaniido laamu saliima yamiroore Laamdo, caliido yamiroore Laamdo nee jukkete. ³ Gadoowo ko moyyi walaa ko huldata hooreebe bee, kuloowo be dee, gadoowo ko boni. Ada yidi waasude hulde laamu naa? Ndennoo, wadu ko moyyi, o yette. ⁴ Sabi laamu yo gollanoowo Laamdo faa nafe. Kaa so tawii ko boni ngadataa, hul, sabi wanaa meere laamu wakkorii kaafaawi, o gollanoowo Laamdo faa o tabintina jukkungo mum faade e gadoowo ko boni fuu. ⁵ Ndennoo, waajibi downtano-don laamiibe bee, wanaa saabe hulde jukkeede tan, pati hakkillaaji mon niija on duu. ⁶ Dum saabii so odon njoba lampo, sabi laamiibe bee e ley golle mum'en nanngugol lampo ngol, be gollanoobe Laamdo. ⁷ Ndokkee be fuu hakkeji maɓbe. Ndokkee lampo mo kaan-don hokkude lampo, ndokkon usuru mo kaan-don hokkude usuru, kulon mo kaan-don hulde, teddinon mo kaan-don teddinde.

⁸ Pati jamaande fuu biloo hakkunde mon so wanaa jamaande jilli. Homo fuu rewa bannum jilli. Sabi jiddo neddo hono mum fuu, tabintinii Sariya Muusaa oo. ⁹ E ley dum, dii doo kadaadi: «Pati jeenu, pati naadu hoore, pati wujju, pati tuuye-daa», kanji e jamirooje godde dee fuu ede kawriti e ndee doo yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.» ¹⁰ Jiddo tanaa mum gollataa dum ko boni, ndennoo, jilli tabintinta Sariya oo.

* 12:19 Fillitagol Tawreeta 32.35 † 12:20 Tinndi 25.21-22

¹¹ Oḃon anndi wakkati mo ngon-ḃen e mum. Wakkati mo kaan-ḃon finde oo yonii. Sabi jooni kisindam ɓuri ɓadaade en diina nde naatuno-ḃen e goondinal ndee. ¹² Jemma oo wodḃiima, jalooma oo battiima. Ndennoo, njoppen gollude gollleeji nimre dii, ɓamen kabitorde fooyre, ¹³ nguurden no haaniri, no wonɓe e fooyre jalooma nii, tawee wanaa e ley wanngiyaare e sigiro e ko sobi e njaahilaaku e poodondiral e haasidaaku. ¹⁴ Boornoree Joomiraado men Iisaa Almasiihu no kaddungal nii, pati kiinnee gidaade yonki mon, pati njokkon de.

14

Haala tewtude ko naɓata deental goondinbe yeeso

¹ Njaɓɓee mo goondinal mum lo'i tawa on jinjiraali dum ko woni e hakkille mum. ² To banngal jaamdu, oo ana tawree goondinal faa waawa jaamde huunde fuu, tawee ootoo goondinal mum ana lo'i faa waasa jaamde tew. ³ Naamoowo tew oo pati yawa mo jaamataa tew oo. Mo jaamataa tew oo pati jinja jaamoowo tew oo, sabi Laamɗo jabbiima mo. ⁴ Aan, kofum ngon-ɗaa faa jinjaa gollanoowo godɗo? Mo heddo tarsinaade naa mo saama, yo donngal kalfaado makko oo. Kaa mo tarsinto faa gasa, sabi Joomiraado ana waawi niibinde mo.

⁵ To banngal jalaade, oodoo ana jogorii jalaade dee ana burdi moyyude, ootoo ana jogorii jalaade dee fuu potu. Gooto fuu yo hebu tayoral e ley hakkille mum. ⁶ Burdindo jalaade dee oo wadirii dum kammari Joomiraado. Kasen duu, jaamoowo ko yidi fuu oo wadirii dum kammari Joomiraado, sabi o yettan Laamɗo. Mo jaamataa tew oo wadirii dum kammari Joomiraado, o yettan Laamɗo kanko duu. ⁷ Sabi fay gooto e men wuuranaali hoore mum, kasen duu fay gooto e men maayanaali hoore mum. ⁸ So en nguurii, Joomiraado oo nguuran-ḃen, so en maayii, Joomiraado oo maayan-ḃen. So en nguur naa so en maay, Joomiraado oo jey en. ⁹ Sabi Almasiihu maayii, kasen duu wuurtii faa laatanoo wuurɓe e maayɓe fuu Joomiraado.

¹⁰ Aan, ko wadi so ada jinja sakiike maa goondindo oo? Naa aan, ko wadi so ada yawa sakiike maa goondindo oo? En fuu, en ndaroyto yeeso sarirde Laamɗo, ¹¹ sabi ana winndii:

«Joomiraado wii:

‹ Mi hunorike baawde am:

Koppi fuu kofanto kam,

gooto fuu sellinan miin woni Laamɗo. › »*

¹² Nden gooto men fuu jaabanto hoore mum yeeso Laamɗo.

¹³ Dum nee, pati pelondiren e ko'e men hankasen, ɓamee anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergitinde sakiike mon liba dum. ¹⁴ Saabe Joomiraado men Iisaa mido tayori jaamdu fuu harmaa e hoore mum. Kaa so nedɗo miilii won harmundu, dum harmanan dum kajum. ¹⁵ So a torrii sakiike maa goondindo oo saabe jaamdu maa, a jokkaali laawol jilli. Pati halku mo Almasiihu maayani oo saabe jaamdu maa nduu. ¹⁶ Ndennoo, ko keɓu-ḃon so taw-ḃon ana moyyi koo, pati waddana yimɓe haalde haala mbonka. ¹⁷ Sabi Laamu Laamɗo fawaaki e jaamdu naa e yardu, ko fawii e mum dee, fooccitaare e jam e seyo e ley habɓagol men e Ruuhu Ceniido oo. ¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hono non fuu, Laamɗo welete dum, yimɓe ɓee duu teddinan dum. ¹⁹ Ndennoo, tewten ɓeydude jam hakkunde men, kasen duu homo fuu tewta ko naɓata banndum yeeso e ley goondinal.

²⁰ Pati bonnitin golle Laamɗo saabe jaamdu. So goonga, jaamdu fuu ana dagii, kaa so jaamdu ndu jaamataa nduu ana liba sakiike maa, jaamde ndu moyyaa. ²¹ Ko moyyi dee, waasude jaamde tew e waasude yarɗe doro, kajum e waasude wadude huunde fuu ko fergitata sakiike mum. ²² Huunde fuu ko ngoondin-ɗaa hen, yo laato hakkunde maa e Laamɗo. Mo sikkitataako ko woni e hakkille mum, welii hoore! ²³ Kaa nedɗo fuu cikkitiido e ko jaamata, jukkete, sabi joomum jaamirtaa goondinal. Huunde fuu ko walɗaa e goondinal yo luuttal.

* 14:11 Esaaya 45.23

15

¹ Enen selluḃe goondinal ḃee, eḃen kaani wallude ḃe goondinal mum lo'i ḃee, mbaasen tewtude ko weli en tan. ² Gooto e men fuu yo tewtu ko welata tanaa mum, faa oon yaara yeeso e ley goondinal. ³ Sabi Almasiihu tewtaalino ko weli dum, kaa o wii no winndorii nii: «Bonkaaji bonkiḃe ma dii e am njani.»* ⁴ Ko winndanoo arannde e ley Binndi dii koo fuu, faa janngina en winndiraa, yalla mujal e ḃerde ḃuuḃude ḃe Binndi dii ndokkata en ḃee ana laatanoo en jikke. ⁵ Yo Laamḃo Jom mujal, ḃuuḃinoowo ḃerde oo, hokku on laataade miilo wooto no Iisaa Almasiihu anndiniri on nii, ⁶ faa teddiniron Laamḃo anniya gooto e daande wootere. Sabi kanko Laamḃo woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

⁷ Njaḃḃondiree no Almasiihu jaḃḃorii on nii, faa Laamḃo teddinee. ⁸ Mido wiya on: Almasiihu warii gollande Yahuudiyankooḃe faa hollita Laamḃo yo koolniido. Sabi Almasiihu tabintinii podooje ḃe Laamḃo wadannoo njaatiraabe Yahuudiyankooḃe ḃee ⁹ yalla leji godḃi dii duu ana teddinira Laamḃo saabe yurmeende mum, no Binndi dii mbiiri nii:

«Saabe dum, mi jaarete hakkunde leji,
mi yimete faa teddina innde maa.»†

¹⁰ Binndi dii mbii kasen:
«Leji, mbeltodee e yimḃe Joomiraado ḃee.»‡

¹¹ Kasen:
«Onon leji dii fuu, njettee Joomiraado,
yo yimḃe fuu njettu mo.»§

¹² Annabi Esaaya duu wii:
«Iwḃo e Yessa waroyan,
oon immoytoo faa laamoo leji dii,
ḃi pawoyan jikke majji e makko.»*

¹³ Yo Laamḃo Jom jikke oo hebbin on seyo e jam fuu e ley goondinal mon, yalla oḃon ḃeydoo heewde jikke saabe baawde Ruuhu Ceniido oo!

No Pool haaldi kabaaru golle mum

¹⁴ Sakiraaḃe am, miin jaati mido tayori oḃon moyyi sanne, oḃon keewi anndal, kasen duu oḃon mbaawi waajondirde. ¹⁵ Kaa ley bataaki oo mido suusi haalande on haalaaji yogaaji faa laaba faa mi miccintina on ḃi. Mi haaldii non saabe moyyere nde Laamḃo hokki kam ¹⁶ nde waḃi kam gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ndee. Ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo oo koo yo golle ceniido yalla ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ḃee ana laatoo sadaka belḃo Laamḃo mo Ruuhu Ceniido oo senni. ¹⁷ Ndennoo, e haḃḃagol am e Iisaa Almasiihu, mido waawi mantoraade gollleeji ḃi ngollan-mi Laamḃo dii. ¹⁸ Sabi walaa fuu ko cuusu-mi haalde so wanaa ko baawde Almasiihu tabintini e ley golle am faa waddana ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ḃee ḃowntanaade Laamḃo. Haala am e golle am duu, ¹⁹ Laamḃo tabintinirii dum baawde taagumansaaji e kaayḃe e ley baawde Ruuhu Laamḃo oo. Hono non njottinir-mi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo nokkuje ḃee fuu gila Urusaliima e seraaji mum faa leydi Illiriya. ²⁰ Kasen duu, gila arannde anniya am yo waajaade Kabaaru Lobbo oo ḃo innde Almasiihu ndee yottanooki pati mi maha dow maadi nedḃo godḃo, ²¹ no Binndi dii mbiiri nii:

«Be njottinanooka haala makko ḃee njiyoyan,
ḃe nanaalino kabaaru makko ana haalee ḃee paamoyan.»†

Haala anniyaaji Pool

²² Golle am oo haḃi kam warde to moodon too cili keewḃi. ²³ Kaa jooni golle oo huubii ḃee ḃoo leyḃe, kasen duu ko njidū-mi warde to moodon koo waḃi duubi kuurdi jooni.

* 15:3 Jabuura 69.10 † 15:9 2 Samuyila 22.50, Jabuura 18.50 ‡ 15:10 Fillitagol Tawreeta 32.43 § 15:11 Jabuura 117.1 * 15:12 Esaaya 11.10 † 15:21 Esaaya 52.15

²⁴ Mido yidi fanjude to mon so mido yaha Espaniya, mi wonda e moodon seeda, njoobinon kam ko kasindinan-mi e laawol am ngol.

²⁵ Kaa jooni Urusaliima njahan-mi faa mi walla seniibe wonbe ton bee. ²⁶ Sabi deente goondinbe gonde Makedoniya e Akaya dee anniyike hawrintinde kaalisi faa mballa misikiina'en jeyaabe e seniibe Urusaliima bee. ²⁷ Be anniyorii dum berde laabude, kaa ebe kaani wadande been dum duu. Sabi tawii be nganaa Yahuudiyankooɓe bee kebii ngedu e moyyereji di Ruuhu oo hokki Yahuudiyankooɓe bee dii, ndennoo, be nganaa Yahuudiyankooɓe bee duu ana kaani feccude jawle mum'en e Yahuudiyankooɓe bee. ²⁸ So dum yawtii, so mi hokkii be ko hawrintinaa koo, mi yaɓɓorto to moodon too so mido yaha Espaniya. ²⁹ Mido anndi so mido wara to moodon, mi wardan e barke Almasiihu kibbudo oo.

³⁰ Sakiraabe, saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu e saabe jilli di Ruuhu oo hokkata dii, mido ndaarda on: kabodo-don e am e ley duwaawuuji mon faade e Laamdo saabe am, ³¹ yalla mido dada e be ngoondinaali wonbe Yahuudiya bee, kasen seniibe wonbe Urusaliima bee njabboo ballal ngal naban-an-mi dum'en ngal. ³² Hono non, so Laamdo muuyii, mi yottorto on weltaare, kasen duu mi fowta hakkunde mon. ³³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo wonda e mon, on fuu. Aamiina!

16

Jowtaali

¹ Mido haalana on kabaaru bannadii men debbo biyeteedo Febe, gollanoowo deental goondinbe gonngal ley Kankiriya oo. ² Njaɓɓoro-don mo e dow innde Joomiraado no seniibe bee kaani wadude nii, kasen duu mballee mo e huunde fuu ko mo hasindini e mum, sabi kanko duu o wallii heewbe, miin e hoore am mido hen. ³ Mido jowta Piriskilla e Akilas, gollidoobe e am golle Iisaa Almasiihu bee. ⁴ Sabi be kosii mursude yonkijji maɓbe faa be ndannda yonki am. Wanaa miin tan yettata be, deente goondinbe be nganaa Yahuudiyankooɓe dee fuu ana njetta be. ⁵ Mido jowta deental goondinbe kawroowal galle maɓbe ngal fuu. Mido jowta Epaynetus, gido am korsudo oo. Kanko adii goondinde Almasiihu ley leydi Asiya fuu. ⁶ Mido jowta Mariyama tampando on sanne oo. ⁷ Mido jowta Andronikus e Yuniyas, suudu baabaabe am worbe be uddidanoo-mi kasu bee. Be nelaabe teddinaabe, kasen duu kambe adii kam goondinde Almasiihu.

⁸ Mido jowta Ampiliyatus mo korsinir-mi saabe Joomiraado oo. ⁹ Mido jowta Urbanus, gollidoowo e men golle Almasiihu oo, kapum e Estakis gido am korsudo oo. ¹⁰ Mido jowta Apelles mo goondinal mum Almasiihu horaa so tawaa ana laabi oo. Mido jowta galle Aristobil. ¹¹ Mido jowta Herodiyon suudu baabaajo am oo. Mido jowta yimbe galle Narsisi habbiibe e Joomiraado bee. ¹² Mido jowta Tirifena e Tirifosa, been yo rewbe gollanoobe Joomiraado. Mido jowta Persis mo korsin-mi, oon yo debbo tampudo sanne e ley gollande Joomiraado. ¹³ Mido jowta Rufus mo Joomiraado subii oo, mido jowta inna makko mo nanngir-mi no innam nii, miin duu. ¹⁴ Mido jowta Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermasa e goondinbe Iisaa wondube e maɓbe bee. ¹⁵ Mido jowta Filolog e Yuliya, mido jowta Nere e bannidum debbo, kapum e Olimpasi, mido jowta seniibe wondube e maɓbe bee fuu. ¹⁶ Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli. Deente goondinbe Almasiihu dee fuu ana njowta on.

¹⁷ Sakiraabe, mido ndaarda on, ndeento-don e waddoobe ceeraagu e pergite saabe salagol mum'en jannde nde keɓu-don ndee, ngoddee be! ¹⁸ Sabi yimbe wa'ube non ngollanta Joomiraado men Almasiihu, ko be ngollanta dee, deedi maɓbe dii. Haalaaji maɓbe beldi e manooje maɓbe jaayde be majjinirta hakkillaaji yimbe be yoyaa bee. ¹⁹ Kaa onon, kabaaru dowtaare mon yottike yimbe fuu. Saabe dum mido weltanii on, kaa mido muuyani on laato-don hakkilante'en bannagal ko moyyi, laato-don laabube bannagal ko boni. ²⁰ Laamdo gaddoowo jam oo wadan niison Ibiliisa ley teppe mon booyataa. Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon!

²¹ Timote gollidiido am oo ana jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoros suudu baabaabe am ḃee ana njowta on. ²² Miin, Tertiyus, binndando Pool oo bataaki oo, mido jowta on saabe habḃagol meeden e Joomiraado. ²³ Gayus, njaatigi am mo deental goondinḃe ngal hawrata galle mum oo, ana jowta on. Erasta kalfinaado kaalisi ngeenndi ndii oo ana jowta on, kajum e Kartus sakiike men oo. [²⁴ *]

Jettooje

²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo baawdo hokkude on semmbe oo. O hokkiran on dum Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajii-mi oo. Oon Kabaaru Lobbo yo ḃanngugol sirri Laamdo cuudanoodo gila arannde ²⁶ kaa jooni o ḃannginaama. Dewte annabaabe anndinii dum leji dii fuu no Laamdo duumiido oo yamiri nii, faa di ngoondina Laamdo di downtanoo dum. ²⁷ Yo teddeengal woodan Laamdo gooto hakkilante oo faa abada saabe Iisaa Almasiihu. Aamiina!

* ^{16:24} E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 24:Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu. Aamiina!

Bataaki Pool arano faade e Korintunkooḅe

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kaḅum e sakiike men Sosteni. Miin Pool, mi noddiraado sago Laamdo faa mi laato nelaado Iisaa Almasiihu. ² Miden njowta deental goondinḅe Laamdo gonngal ngalluure Korintu.* Laamdo laḅḅinirii on saabe Iisaa Almasiihu, noddii on faa laato-don yimḅe mum, onon e noddooḅe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu do mbaawi wonde fuu. Sabi Iisaa yo Joomiraado maḅḅe, yo Joomiraado men. ³ Yo on keḅu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo banngal Korintunkooḅe

⁴ Mido yetta Laamdo saabe mon wakkati fuu dow moyyere makko nde ndokkire-don Iisaa Almasiihu ndee. ⁵ Saabe makko on keḅii arsuku fuu e ley haala e ley anndal fuu. ⁶ Seedaaku amen haala Almasiihu jiiḅii e mon jaati, ⁷ dum wadi so on jakoraaka fay dokkal Laamdo gootal e ley doomugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu faa warta. ⁸ Kanko hokkata on semmbe faa do aduna haadi, yalla oḅon laatoḅe ngalaa jiiḅe jannde gartol makko, kanko Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Laamdo yo koolniido, kanko noddii on kaḅḅo-don e Biyiiko Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

Haala poodondiral hakkunde goondinḅe

¹⁰ Sakiraabe, mido ndaarda on dum doo e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu: nanngondiree, laato-don daande wootere, pati ceerton, laato-don hakkille gooto e anniya gooto. ¹¹ Sakiraabe am, mi narrii yimḅe suudu Kolowe poodondiral won hakkunde mon. ¹² Ko njidu-mi wiide dee, yogaabe mon ana mbiya ana ngoodani Pool, wobbe ana mbiya ana ngoodani Apollos,† wobbe duu ana mbiya ana ngoodani Piyeer, wobbe kasen duu ana mbiya ana ngoodani Almasiihu. ¹³ Tama Almasiihu yo pecciido? Tama Pool maayani on dow leggal bardugal, naa e innde Pool lootira-don lootogal batisima? ¹⁴ Mi yettirii Laamdo ko mi lootaali fay gooto e mon lootogal batisima koo, so wanaa Kirispus e Gayus. ¹⁵ Non, fay gooto waawaa wiide e innde am lootira-don lootogal batisima. ¹⁶ Ooho, goonga mi batisiino kasen duu galle Istifanas. Ko yawti dum, mi anndaa yalla mi batisii goddo. ¹⁷ Sabi Almasiihu nelaali kam mi batisa, ko mo neli kam dee, mi haala Kabaaru Lobbo oo, tawa mi haaliraali dum jeeḅal haala, pati maayde makko dow leggal bardugal ndee laatoḅe meere.

No Almasiihu holliri baawde Laamdo e hakkilantaaku Laamdo

¹⁸ Haala maayde Iisaa dow leggal bardugal yo safiyaaku banngal halkotooḅe ḅee, kaa banngal men enen hisinteeḅe ḅee, ka baawde Laamdo. ¹⁹ Sabi ana winndii:

«Mi bonnitan hakkilantaaku hakkilante'en ḅee,
mi jiiḅan faamu faamuḅe ḅee.»‡

²⁰ Ndennoo, hakkilante won ko woni naa? Dunkee Sariya won ko woni naa? Baawdo haala e oo jamaanu won ko woni naa? Wanaa Laamdo waylitii hakkilantaaku oo aduna wadii dum majjere naa? ²¹ Yimḅe aduna oo e hakkilantaaku mum'en fuu annditaali no Laamdo holliri hoore mum e ley hakkilantaaku mum nii. Dum saabii so Laamdo yidi hisinirde goondinḅe dum ḅee waaju amen nanndudo e safiyaaku oo. ²² Yahuudiyankooḅe ana ndaarta kaayde, Yunaninkooḅe ana njidi kaḅum'en hakkilantaaku. ²³ Kaa enen, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal bardugal mbaajoto-don. Banngal Yahuudiyankooḅe dum metti, banngal leji goddi dum safiyaaku. ²⁴ Kaa banngal noddaabe ḅee, Yahuudiyankooḅe e leji goddi fuu potu, Almasiihu yo baawde Laamdo yo hakkilantaaku

* 1:2 Golle Nelaabe 18.1-17 † 1:12 Golle Nelaabe 18.24-28 ‡ 1:19 Esaaya 29.14

Laamḁo. ²⁵ Sabi golle Laamḁo mo yimḃe njogorii yo safiyaaku oo ana ḃuri hakkilantaaku nedḁo, kasen duu ko ḃe njogorii yo loore Laamḁo koo ana ḃuri semmbirantaaku nedḁo.

²⁶ Yeewee ko'e mon, onon sakiraabe ḃe Laamḁo noddi: banngal yimḃe, hakkilante'en keewaa e ley mon, jom'en semmbe keewaa e ley mon, iwḃe e leji teddudi keewaa e ley mon. ²⁷ Kaa Laamḁo subike ko aduna jogorii yo safiyaaku koo faa hoyna hakkilante'en ḃee, ko aduna jogorii yo loore koo faa o hoyna ko jogii semmbe koo. ²⁸ O subike ko hoyi, ko yawonii, ko jataaka e aduna oo koo faa o wada ko jataa koo yo meere, ²⁹ yalla ḃii-aadama fuu ana ronka mantaade yeeso Laamḁo. ³⁰ Kanko habḃi on e Iisaa Almasiihu faa Iisaa laatanii en hakkilantaaku iwḁo e Laamḁo, laatanii en fooccitaare e senaare e coottitaari ³¹ faa «mantotoodo fuu mantoroḃo golle Joomiraado» hono no winndorii nii.

2

Haala hakkilantaaku Laamḁo

¹ Sakiraabe, miin, nde ngarnoo-mi to mon faa mi waajoo on goonga Laamḁo teddudo oo ndee, mi waajoraaki on haalaaji belḁi, mi waajoraaki on hakkilantaaku yimḃe. ² Sabi mi fellisiino mi waajataako on fay huunde so wanaa haala Iisaa Almasiihu e tonteede mum e leggal bardugal. ³ Nde ngondunoo-mi e mon ndee, mido lo'i, mido huli, mido sijja sanne. ⁴ Haala am e waaju am fawanooki e jeejal haala jaalotoongal nedḁo. Ko dum fawinoo e mum dee, baawḁe ḁe Ruuhu Ceniido hollata ḁee ⁵ pati goondinal mon fawoo e hakkilantaaku yimḃe, fawoo e baawḁe Laamḁo.

⁶ Dum e taweede, miden mbaajoo hakkilantaaku hakkunde niibube e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku oo ḁoo aduna min mbaajotoo naa hakkilantaaku jom'en baawḁe halkotooḃe e ley oo ḁoo jamaanu – ⁷ hakkilantaaku Laamḁo min mbaajotoo. Hakkilantaaku oo yo goonga teddudo cuudaado yimḃe mo Laamḁo fodani en gila aduna tagaaka faa naaten e teddeengal mum. ⁸ Fay gooto e adunankooḃe laamiibe ḃee anndaa oo hakkilantaaku, sabi sinndo ebe anndunoo mo, ḃe tontataano Joomiraado teddudo oo. ⁹ Kaa nii winndorii:

«Ko yitere yiyaali nowru nanaali,
e ko hakkille waddaali abada,

dum jaati woni ko Laamḁo moyyinani yidube dum.»*

¹⁰ Kaa enen, Laamḁo hollirii en dum Ruuhu Ceniido. Oon Ruuhu ana yiya fuu, fay ko luggidi to Laamḁo. ¹¹ Homo waawi anndude nedḁo faa laaba so wanaa yonki wonki e mum kii? Laamḁo duu hono non, fay gooto anndaa mo faa laaba so wanaa Ruuhu gondo e makko oo. ¹² Enen, wanaa adunankaaku keḃ-den, Ruuhu iwḁo e Laamḁo oo keḃ-den, yalla eden annda moyyere nde Laamḁo wadani en ndee fuu. ¹³ So miden mbaajoo dum, min nawtortaako haalaaji ḁi hakkilantaaku ḃiḃḃe aadama waajotoo min ḁii – haalaaji ḁi Ruuhu oo waajotoo ḁii min nawtortoo. Hono non min pamminirta heḃube Ruuhu ḃee goongaaji Ruuhu ḁii. ¹⁴ Mo hebaali Ruuhu Laamḁo oo waawataa jabbaade kulle oon Ruuhu, sabi ḁe safiyaaku ḁo joomum. O waawataa faamude ḁe, sabi Ruuhu oo tan waawi hollude no kulle ḁee carirtee. ¹⁵ Nedḁo keḃudo Ruuhu oo, ana waawi sarde fuu, kaa fay gooto waawaa sarde dum. ¹⁶ Sabi nii Binndi ḁii mbiiri:

«Homo anndi anniya Joomiraado oo?

Homo waawi waajaade dum?»†

Kaa enen, anniya Almasiihu oo njogi-den.

3

Haala gollanooḃe Laamḁo

¹ Miin noo, sakiraabe, mi waawaa haalirande on hono no on heḃube Ruuhu Ceniido nii. No kaaliran-mi on ḁee, hono no on adunankooḃe nii, hono no on cukaloy keccoy e ley goondinal Almasiihu ngal nii. ² Biraadam ndokku-mi on, wanaa jaamdu tekkundu, sabi on mbaawanaano ndu. Fay jooni duu, on mbaawanaa ndu, ³ sabi adunankaaku tan

* 2:9 Esaaya 64.3 † 2:16 Esaaya 40.13

nguurdu-don tafon. Ko haasidaaku e poodondiral woni hakkunde mon koo, wanaa dum ana holla e oo doo aduna njeya-don? Wanaa edum holla nguurndam bii-aadama nguurdon naa? ⁴ So gooto e mon wii Pool woodani, goddo kasen wii Apollos woodani, wanaa dum ana holla miilooji oo doo aduna njokku-don?

⁵ Ko Apollos woni? Ko Pool woni? Min gollanoobe Laamdo tan, gooto fuu ko Joomiraado hokki dum. E juude amen ngoondin-don. ⁶ Miin, mi tutii, Apollos yarnii, kaa Laamdo woni mawninoowo. ⁷ Hono non, tutudo oo e jarnudo oo fuu nganaa hen fay huunde, Laamdo mawninoowo oo tan woni fuu. ⁸ Tutudo oo e jarnudo oo fuu potu, homo e mabbe fuu barjete ko waarata e tampere mum. ⁹ Sabi minen min gollidoobe e Laamdo, onon on ngesa Laamdo, on maadi Laamdo.

¹⁰ Kammari moyyere nde Laamdo wadani kam ndee, mi asii gasol no mahoowo hakkilante wadata nii, mi wadii mahol aranol. Jooni goddo ana maha e maggol. Kaa gooto fuu wada hakkille e no mahirta nii. ¹¹ Sabi fay gooto waawaa wadude mahol gongol so wanaa aranol ngol, kanngol woni Iisaa Almasiihu. ¹² Neddo ana jiba e maadi aranndeeri ndii kanje naa carda naa kaaye dime naa ledde naa hudo naa gawye. ¹³ Nannde gartol Almasiihu, neddo fuu sariya bannginan fayda golle mum, sabi nden, neddo fuu yiite bannginan golle mum, holla gooto fuu fayda golle mum. ¹⁴ Mo golle mum heddii daraade dow mahol aranol ngol, heban mbarjaari. ¹⁵ Kaa mo yiite ngee jaami golle mum, waasii mbarjaari mum, kaa kanjum hisinte, ana wa'i no cobbitiido e yiite nii.

¹⁶ Tama on anndaa on suudu Laamdo, kasen Ruuhu Laamdo oo ana e mon? ¹⁷ Ndennoo, neddo fuu kalkudo suudu Laamdo nduu, Laamdo halkan dum. Sabi suudu Laamdo nduu yo seniindu, kasen duu onon ngoni suudu nduu.

¹⁸ Pati fay gooto jaayra hoore mum. Miildo e mon yo hakkilante e oo aduna fuu yo laato safi, yalla ana laato hakkilante jaati. ¹⁹ Sabi hakkilantaaku e oo aduna yo safiyaaku yeeso Laamdo. Sabi ana winndii: «Laamdo nanngiran hakkilante'en bee hiila mum'en.»* ²⁰ Ana winndii kasen: «Joomiraado ana anndi miilooji hakkilante'en bee, omo anndi di meere.»† ²¹ Ndennoo, pati fay gooto mantaroo yimbe, sabi onon njey fuu: ²² Pool e Apollos e Piyeer, kanjum e aduna oo, nguurndam e maayde, hannde e janngo, fuu onon njey. ²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu duu, Laamdo jey dum.

4

Haala golle nelaabe Almasiihu e tampereji mum'en

¹ Ndennoo, njogoree min min gollanoobe Almasiihu, njogoree min min halfinaabe goongaaji Laamdo teddu di cuudaadi dii. ² Kalfinaado, hoolaare tan ndaardaa. ³ Jooni, banngal am, so on pelii kam naa so mi darnaama e sarirde bibbe aadama wiyooobe mi wanaa koolniido, walanaa kam baasi. Mi felataa hoore am duu jaati. ⁴ So goonga nii, fay so mi walaa ko mi felda hoore am, dum wadataa kam mi poocitiido. Joomiraado woni caroowo kam. ⁵ Saabe dum, pati pelee fay gooto fade wakkati oo yottaade, fade Joomiraado oo warde. Kanko yaltinta ko suudinoo e nimre, kanko bannginta ko woni e berde yimbe. Nannde nden, gooto fuu heban e Laamdo jettooje de foti hebude.

⁶ Sakiraaabe, haalaaji dii fuu mi fawii dum dow amen miin e Apollos kammari moodon, yalla miden laatanoo on misaalu, paamon pati njawton ko winndii koo, tawa on mawninkinaaki e jabande oodoo e salanaade ootoo. ⁷ Ndennoo homo burnu maa wobbe bee? Kodum njogi-daa ko a hokkaaka? Ko njogi-daa fuu a dokkaado, ko wadi so ada mantaroo dum hono dum wanaa dokke Laamdo?

⁸ Woy on kaarii, woy on kebii arsuku, woy on laamiima, minen min laamaaki! Haya miden njidi laamo-don jaati, yalla miden mbaawa laamodaade e mon minen duu! ⁹ Sabi ana nanndani kam, minen nelaabe bee, Laamdo heedini min caggal no saraabe wareteebe nii. Sabi min laatike fijirteebe yeeso aduna oo fuu: yeeso malaa'ika'en e yimbe fuu. ¹⁰ Min majjuube saabe Almasiihu, onon on hakkilante'en e habbagol mon e

* 3:19 Ayyuuba 5.13 † 3:20 Jabuura 94.11

Almasiihu. Min lo'ube, onon on jom'en semmbe. Min hoynaabe, onon on teddinaabe. ¹¹ Fay wakkati mo ngon-den e mum jooni oo, min ceeraali e yolbere e domka e kolndam e fiyeede, kapum e yiilaaru, ¹² miden tiinnitoo wuurdude semmbe terde amen. So min njennaama, min nduwoto. So min torraama, min mupan. ¹³ So min jo'aama, min mbaaltinan hakkillaaji joomum'en. Faa jooni miden njogoraa no mbuuwdi nii ley aduna oo, hono tuundi ndi yimbe fuu mbedotoo.

¹⁴ Mi winndiraali dum faa mi hersina on, ko mbinndir-mi dum dee, faa mi jannginira on no sukaabe am horsube nii. ¹⁵ Fay so taweede e ley habbagol mon e Almasiihu odon njogii dowoobe ujunaaji ujunaaji, on keewaa baabiraabe kaa. Sabi e habbagol mon e Almasiihu, miin laatii baaba mon nde mbaajii-mi on Kabaaru Lobbo oo ndee. ¹⁶ Dum wadi so mido ndaarda on jemmbon kam. ¹⁷ Dum wadi duu so nel-mi e mon Timote biyam korsudo koolniido e ley habbagol mum e Joomiraado. O miccintinan on laawi di njokku-mi saabe Almasiihu e no mbaajortoo-mi diin laawi nii nokku fuu e ley deente goondinbe dee fuu. ¹⁸ Won e mon mawninkiniibe dow jikkude mi warataa to mon. ¹⁹ Kaa booyataa mi waran to mon so Joomiraado jabii. Nden mi humpitoto ko wanaa haala mawninkiniibe bee tan, mi humpitoto baawde mum'en duu. ²⁰ Sabi Laamu Laamdo wanaa haala tan, yo baawde. ²¹ Hono njid-don mi warda e mon? Sawru naa jilli e newaare?

5

Haala ko yaannii hakkunde goondinbe

¹ Haya, ko sobi nanaama wadii hakkunde mon. Hono ndee somnde wadaali fay hakkunde heeferbe: gooto e mon ana wondi e jom suudu baam mum! ² Kasen duu odon mantoro dum! Ko kaanno-don wadude dee, metteede dum, yalla odon itta gadudo oo golle bondo e hakkunde mon.

³ Miin, mido woddorii on banngal terde, kaa mido battorii on e hakkille. Gila jooni hono no mi tawaado ton nii, mi sarii gadudo golle oo. ⁴ So on kawritii e dow innde Joomiraado men lisa, hakkille am ana tawdee e mon, baawde Joomiraado men lisa duu ana e men, ⁵ yo oon neddo wade e juude Ibiliisa, terde mum kalkee, yalla yonki mum ana hisinee jannde gartol Joomiraado.

⁶ So goonga dee, on ngalaa ko mantoro-don fey! Tama on anndaa yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiiibaandi fuu? ⁷ Laabinee ko'e mon, itton yuufinirdi kiinndi ndii hakkunde mon, yalla odon laato conndi farani njiiibaandi keyri ndi walaa yuufinirdi. Non ngorru-don jaati, sabi layyaari men iidi Paska ndii hirsama, dum woni Almasiihu. ⁸ Ndennoo, teddiniren iidi oo ko wanaa luutti e bone hono no yuufinirdi kiinndi naa yuufinirdi cobundi naa mbonndi. Teddiniren mo buuru mo walaa yuufinirdi, buuru laabal kapum e goonga.

⁹ E bataaki mo mbinndunoo-mi e mon oo, mi wii on e ley makko pati nawtondiron e sobube. ¹⁰ Nde mbiinoo-mi non ndee, mi faandoraakino sobube wonbe e oo doo aduna bee fuu, naa haasidi'en fuu naa wuybe fuu naa rewoobe tooruuji fuu. So non fii worri, waajibi njalton aduna oo. ¹¹ Ko njidunoo-mi wiide on, pati nawtondiron e innditortodo sakiike tawee yo cobudo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa jo'oo yimbe naa jaroowo doro naa gujjo. Baado hono non, pati jaamdon e mum duu. ¹²⁻¹³ Sabi be ngalaa e ley deental goondinbe Laamdo ngal bee, wanaa miin sarata be, Laamdo sarata be. Kaa wonbe ley deental goondinbe Laamdo ngal bee, onon carata dum'en. Sabi nii winndorii: «Ittee neddo bondo oo e ley mon.»*

6

Haala gullondiral hakkunde sakiraabe goondinbe

¹ So luurral wadii hakkunde mon, hono joomum'en cuusirta wullitaade oojiibe bee njoppa fooccitiiibe bee? ² Tama on anndaa fooccitiiibe bee caroyta aduna oo? Ndennoo, so onon fooccitiiibe bee caroyta aduna oo, hono ndonkirton sarde kulle pamare dee?

* 5:12-13 Fillitagol Tawreeta 13.6; 17.7

³ Tama on anndaa enen caroyta malaa'ika'en ḃee? Sako kulle ḃam ḃoo nguurndam!
⁴ Ndennoo, so luurral wadii hakkunde mon banngal kulle aduna, ko saabii so oḃon ngullitoyoo ḃe deental goonḃinḃe ngal jataaki ḃee? ⁵ Faa njaago-ḃon mbiiru-mi non. Tama on ngalaa fay hakkilante gooto baawḃo sarde sakiraabe luurrube? ⁶ Ee, goonḃinḃo wullanoo goonḃinḃo banndum, tawa to ḃe ngoonḃinaali!

⁷ Haya, ko cardaton e mum hakkunde mon koo duu yo ayiibe bonḃo jaati. Ko saabii so on cubaaki mujude toonange? Ko saabii so on cubaaki mujude ḃoleede? ⁸ Kaa onon toonata, onon ḃolata fay sakiraabe mon.

⁹ Tama on anndaa oojiibe naatataa e Laamu Laamḃo oo? Pati njaayree ko'e mon: sobube e rewoobe tooruuji e jeenoobe e luudunkooḃe ¹⁰ e wuyḃe e haasidi'en e yaroobe doro e no'ooḃe yimḃe e yanoobe, fay gooto e ḃee naatataa e Laamu Laamḃo oo. ¹¹ Yoga mon laatinoke hono non, kaa jooni on lootaama on laabii, on nanngiraama foocitiibe saabe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, kaḃum e Ruuhu Laamḃo men oo.

No goonḃinḃe kaaniri teddinirde Laamḃo terḃe mum'en

¹² Oḃon mbiya: «Huunde fuu ana daganii kam.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga «huunde fuu ana daganii kam», kaa mido salii huunde fuu mara kam. ¹³ Oḃon mbiya: «Naamdu jey reedu, reedu jey naamdu.» Ooho, kaa Laamḃo halkan ḃi ḃiḃi fuu. Terḃe ḃii-aadama tagiraaka kammari ko sobi, ko ḃe tagiraa dee, faa ḃe ndewa Joomiraado, Joomiraado duu hayba ḃe. ¹⁴ Laamḃo immintinḃo Joomiraado men iwde e maayde oo, immintiniran en enen duu e baawḃe mum. ¹⁵ Tama on anndaa terḃe mon ngonni calḃi Almasiihu? Ndennoo, ana dagoo mi ḃama calḃi Almasiihu ḃii mi wada ḃum calḃi ḃebbo coottoowo hoore mum? Abada! ¹⁶ Tama on anndaa piilondirḃo e ḃebbo coottoowo hoore mum fuu, laatodike e mum terḃe goote? Sabi ana winndii: «ḃe ḃiḃon fuu ḃe laatoto neḃḃo gooto.»* ¹⁷ Kaa kaḃḃondirḃo e Joomiraado laatodike e mum ruuhu gooto. ¹⁸ Ndogee ko sobi! Luuttal fuu ngal neḃḃo luutti, takkataako e terḃe mum. Kaa cobinḃo hoore mum toonii terḃe mum. ¹⁹ Tama on anndaa terḃe mon ḃee ngonni suudu Ruuhu Ceniḃo gonḃo e mon mo Laamḃo hokki on oo? Wanaa onon njeḃ ko'e mon, ²⁰ sabi Laamḃo soottitorii on coggu tiiduro. Ndennoo, teddiniree Laamḃo terḃe mon ḃee.

7

Haala dewgal

¹ Jooni kaa mido yidi jaabaade lamndi ḃi mbinndan-ḃon kam ḃii. Goonga, ana moyyi e gorko waasude ḃamde ḃebbo. ² Kaa pati fijirde wada, gorko fuu yo tawre ḃebbo, ḃebbo duu tawree gorko. ³ Yo gorko hokku genndum hakke mum, ḃebbo duu hokka gorum hakke mum. ⁴ ḃebbo jeyaa terḃe mum, gorum jey ḃe. Gorko duu hono non, jeyaa terḃe mum, genndum oo jey ḃe. ⁵ Pati fay gooto e mon salanoo godḃo so wanaa tawee e dow kawral mon wakkati keertaado faa keḃon no jaagoro-ḃon Laamḃo. Kaa caggal ḃum, keḃo-ḃon wuurdude no haaniri nii pati mbaason nantaade so Ibiisa seytoo on. ⁶ Ko kaalan-mi on ḃoo koo, wanaa ko tilsi, mi kolluro on laawol loḃḃol nii. ⁷ Miin, mido yidi yimḃe fuu laatoḃo hono am, kaa gooto fuu no Laamḃo hokkiri ḃum: yoga hokkiraa nii enne, yoga hokkiraa nii too.

⁸ Faade e ḃe ḃamaali e ḃe ḃamaaka, kaḃum e rewḃe ḃe worḃe mum'en maayi, mido wiya worrude no am nii ḃuri moyyude e mum'en. ⁹ Kaa so tawii ḃe mbaawaa nantaade, ḃe ndewla, sabi ḃum ḃuri joodoraade nii tan ana maaya muuyo.

¹⁰ Wonḃe e dewle ḃee, mido yamira ḃum'en ndee yamiroore nde iwaali e am, iwnde e Joomiraado: ḃebbo haanaa seerde gorum. ¹¹ So taweede mo seerii oon yo hedḃoro non, naa duu o warta e mum. Gorko duu haanaa seerde genndum.

¹² Kaa wobḃe ḃee, miin e hoore am haalanta ḃum'en, wanaa Joomiraado: so goonḃinḃo Iisaa ana jogii ḃebbo mo goonḃinaali tawee ḃebbo oo ana yarii wondude e makko, pati o seera ḃum. ¹³ Naa so ḃebbo goonḃinḃo ana dewlaa gorko mo goonḃinaali tawee gorko

* 6:16 Puḃḃooḃe 2.24

oo yarrii wondude e makko, pati o seera dum. ¹⁴ Sabi gorko mo goondinaali oo ana labbiniree genndum, kasen duu debbo mo goondinaali oo ana labbiniree gorum. So wanaa dum, biɓɓe mon laatoto ɓe anndaa Laamɗo, tawee nee ɓe seniibe. ¹⁵ Kaa mo goondinaali, so yidii seerde goondindo oo, yo seer. Goondindo oo kaa, so debbo so gorko, tilsinaaka e dewgal ngal, sabi Laamɗo noddii en faa nguuren e jam. ¹⁶ Debbo goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gora? Gorko goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gennda?

No gooto fuu haani worruɗe no Joomiraado feccirani dum nii

¹⁷ Dum nee, yo gooto fuu wuurdu no Joomiraado feccirani dum nii, no worrunoo nde Laamɗo noddii dum ndee. Dum njamir-mi deente goondinɓe dee fuu. ¹⁸ Tawaado yo taadiido nde Laamɗo noddii dum ndee, pati tewta bonnitidde ko taadaa koo. Noddaado so tawi taadaaki, pati taado. ¹⁹ Taadaade e waasude taadaade fuu walaa ko nafata, ko nafata dee, jukkude jamirooje Laamɗo. ²⁰ Yo gooto fuu heddero no worrunoo wakkati nde Laamɗo noddata dum ndee. ²¹ Nde noddete-daa ndee, so tawii a diimaajo, pati dum laatane sugulla. Kaa so a hebii laawol no ndimɗiraa, rimɗu. ²² Sabi maccuɗo mo Joomiraado noddii, laatike coottitaado Joomiraado. Dimo noddaado duu, laatike diimaajo Almasiihu. ²³ On coottitoraama coggu tiidudo, ndennoo pati laatee maccuɓe yimɓe. ²⁴ Sakiraabe, gooto fuu no worrunoo nde noddetee ndee, yo heddero non yeeso Laamɗo.

Haala dewlude e waasude dewlude

²⁵ Banngal yimɓe ɓe ndewlaali ɓee, mi walanaa ɓe yamiroore iwnde to Joomiraado, kaa mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraado wadi koolniido oo: ²⁶ saabe torraaji jooni dii, mido miila neddo hedderoo no worri nii furi moyyude e mum. ²⁷ So dewgal won hakkunde maa e debbo, pati tewtaa tayude ngal. So dewgal walaa hakkunde maa e debbo, pati tewtaa debbo. ²⁸ Kaa so a ɓamii duu, a luuttaali. Mboomri duu so ɓamaama, luuttaali. Kaa naatuɓe e dewle ɓee billoto e nguurndam mum'en, mi yidanaa on dum. ²⁹ Sakiraabe, ko kaalunoo-mi koo annii: wakkati oo ɓadike. Jooni, yo ɓamɓe ɓee mba'u no ɓamaali nii, ³⁰ woyooɓe mba'a no mboyaali nii, weltiiɓe mba'a no mbeltaaki nii, soodoɓe mba'a no njogaaki nii, ³¹ heɓooɓe e oo doo aduna mba'a no meedaali hebude e makko nii. Sabi oo doo aduna no wa'i nii, annii yawta.

³² Ko njidu-mi dee, ceerton e sugulla. Mo dewlaali, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, ko welata Joomiraado tewtata. ³³ Kaa dewluɗo, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata genndum tewtata, ³⁴ joomum fecciima. Hono non, mo ɓamaaka, kajum e mboomri, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, yalla terɗe mum e yonki mum fuu ana cenoo. Kaa ɓamaado, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata gorum tewtata. ³⁵ Faa nafa on mbiiru-mi non, wanaa faa tonnga on. Mido yidi nguurdon no kaan-don wurdude nii, kaɓɓo-don e Joomiraado, tawa hakkillaaji mon peccaaki.

³⁶ So muuyo mawnii e neddo sanne faa huli pati ronka nantaade e cabbaado mum, miila dewgal ngal ana haani timmineede, yo ngal timmine no joomum yidiri nii, luuttaali. ³⁷ Kaa so gorko fellisii e ɓernde mum fuu tawa tilsinaaka, faa ɓami anniya huurtintaa cabbaado mum, so ana waawi nantaade, wadii ko moyyi. ³⁸ E ley dum, kuurtindo cabbaado mum wadii ko moyyi, kaa mo huurtinaali cabbaado mum buri wafude ko moyyi.

³⁹ Debbo ɓamaado yo kaɓɓaado so nii gorum ana heddi wuurde. Kaa so goriiko oo yawtii, mo o yidi fuu ana waawi ɓamde mo, yo tawe e laawol Joomiraado ngol tan. ⁴⁰ Dum nee, so o heddiima e ngoortaalaaku o burata welde hoore. Dum woni miilo am, kasen duu mido miila miin duu, mi hebii Ruuhu Laamɗo.

8

Haala tew cakkanaado tooruuji

¹ Jooni mido jaaboo lamndal mon banngal tew cakkanaado tooruuji dii. Eden tayori «en fuu eden njogii anndal». «Anndal» nee waddan mawninkinaare, jilli ngoni ko nabata

deental goondinbe ngal yeeso. ² Neddo fuu miiludo ana anndi huunde, anndaa tafon no haani anndirde. ³ Kaa neddo fuu jiddo Laamdo, Laamdo ana anndi dum.

⁴ Ndennoo e banngal jaamugol tew cakkanaado tooruuji, eden anndi «so goonga, ley aduna, tooru wanaa fay huunde», «Laamdo walaa so wanaa gooto oo». ⁵ Sabi fay so ko yimbe mbiyata reweteebe koo ana ngoodi dow kammu e dow leydi – so goonga, wiyeteebe «reweteebe» e «joomiraaabe» keewii – ⁶ enen, banngal men, Laamdo gooto tan woodi, Baabiraado tagudo huunde fuu mo nguuran-den oo. Kasen Joomiraado gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii oo, mo kebir-den nguurndam oo.

⁷ Kaa wanaa yimbe fuu paami dum tafon. Yogaabe woownoobe rewde tooruuji, faa hannde ebe jaama tew cakkanaado tooruuji e miilde tew oo tooruuji jaati njeji dum. Dum wadata so ebe miila be coban, tawi be mbaawaa seenndude goonga e pene. ⁸ Tayoral, jaamdu battintaa en Laamdo. So en jaamii, nafataa en fay huunde, so en jaamaali, bonnantaa en fay huunde. ⁹ Goonga, on ndokkaama laawol faa mbaawon jaamde huunde fuu. Kaa ndeentee pati ngol laawol liba be jiiibaali e ley goondinal bee. ¹⁰ Sabi aan anndudo goonga oo, so lo'udo yii ma ada jaama ley suudu tooru, hakkille mum hokkataa dum jaamde tew cakkanaado tooruuji kajum duu naa? ¹¹ Hono non, oon sakiike men lo'udo mo Almasiihu maayani oo, halkortoo saabe anndal maa ngal. ¹² So on toonirii non sakiraaabe be jiiibaali e ley goondinal bee, so on njiibi hakkillaaji mabbe, on luuttii Almasiihu. ¹³ Dum nee, so tawii jaamdu ana liba sakiike am, mi jaamataa kasen tew abada, pati mi liba sakiike am.

9

Haala ko nelaado foti wadaneede

¹ Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nelaado naa? Mi yiyaali Joomiraado men Iisaa naa? Goondinal mon, wanaa e ley golle mo ngollan-mi Joomiraado oo iwi naa? ² Fay so banngal yogaabe mi wanaa nelaado, banngal mon onon mi nelaado, sabi ko ngoondindon Iisaa koo ana holla Joomiraado neli kam jaati.

³ Annii ko mbiyan-mi feloobe kam bee: ⁴ min kaandaa e hebude jaamdu e yardu e ley golle amen naa? ⁵ Min kaandaa e naborde rewbe amen no nelaabe wobbe bee nii naa? No mijiraabe Joomiraado bee nii, kajum e Piyeer? ⁶ Naa miin e Barnabas tan ngoni haanbe gollude faa keba no nguurda? ⁷ Homo e mon yii sordaasi joboowo hoore mum? Homo woni demoowo mo jaamataa ko hetti e ngesa mum? Homo woni duroowo mo yarataa kosam sewre mum?

⁸ Ko kaalan-mi koo, e dow miilooji yimbe tan fawii naa? Sariya oo yamiraali dum naa? ⁹ Sabi nii winndiraa e Sariya Muusaa: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude gawri.»* Ga'i alooji dii tan ngoni ko Laamdo wattani hakkille naa? ¹⁰ Tama wanaa saabe men o haalirta? Goonga, enen mbinndanaa ngol konngol, sabi demoowo e tappoowo fuu ana ngollira jikke hebude ngedu mum'en. ¹¹ Min aawii e mon kulle ruuhunkooje. So min kettii e mon kulle adunankooje, yalla miden kaawanee dum naa? ¹² So wobbe ana kaandi e hebude jaamdu e junngo mon, wanaa minen buri haandude hen?

Kaa minen, min njokkaali ngol laawol. Miden muna huunde fuu pati min kada Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo yaade yeeso. ¹³ Tama on anndaa golloobe e ley Suudu Dewal Mawndu bee ana nguuri e kulle de yimbe ndokkata Suudu nduu dee? Tama on anndaa halfinaabe golle ittirde sadaka bee ana keba ngedu mum'en e mayre? ¹⁴ Hono non, Joomiraado yamirii waajotoobe Kabaaru Lobbo bee nguura e Kabaaru Lobbo oo.

¹⁵ Kaa miin, mi jokkaali hen fay laawol gootol, kasen duu mi winndiraali dum faa mi heba huunde. Maayde burani kam jaagaade huunde. Sabi dum woni ko mantortoomi, mi jabataa fay gooto itta kam e majjum duu. ¹⁶ Sabi waajaade Kabaaru Lobbo oo manataa kam, dum tilsudum kam. Bone woodanii kam so mi waajaaki Kabaaru Lobbo oo! ¹⁷ Sinndo mi golliriino oo golle saabe mido fellisinnoo dum miin e hoore am, nden kaa mi hebanno njobdi. Kaa laatike tilsere ngolliran-moo-mi, mo golle mo kalfinaa-mi.

* 9:9 Fillitagol Tawreeta 25.4

¹⁸ Ndennoo kodum woni njobdi am? Njobdi am, dum woni seyo am ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo meere meere koo, tawti e ko mi lamndataako ko waajotooɓe Kabaaru Lobbo oo ɓee poti hebude.

¹⁹ Mi walaa e margal fay gooto, kaa mi wadii hoore am maccudo yimɓe fuu, yalla mido heɓa ko ɓuri heewde e maɓɓe. ²⁰ E ley Yahuudiyankooɓe, mi wadii hoore am Yahuudiyanke, yalla mido heɓa ɓe. E ley jokkuɓe Sariya Muusaa, mi wadii hoore am jokkudo Sariya Muusaa, yalla mido heɓa ɓe, fay so wanaa waajibi mi jokka Sariya oo. ²¹ E ley ɓe ngalaa e Sariya Muusaa ɓee, mi wadii hoore am mo walaa e Sariya oo, yalla mido heɓa ɓe, fay so miin e hoore am, mi waasaali taweede e sariya Laamdo oo, sabi ley sariya Almasiihu ngon-mi. ²² E ley lo'ube, mi wadii hoore am mi lo'udo, yalla mido heɓa ɓe. Walaa fuu no mi wadaali hoore am kammari yimɓe fuu, yalla ana daja ɓe kisin-mi. ²³ Ko ngadan-mi fuu, mi wadiran dum kammari Kabaaru Lobbo oo yalla mido heɓa hen ngedu.

²⁴ Tama on anndaa daɗondirteeɓe ɓee fuu yo dogooɓe, kaa gooto tan heɓata deesewal? Ndennoo, ndogiree hebude ngal. ²⁵ Lanndinantooɓe ndaggu fuu, mbiiran terɗe mum'en biirugol cattungol. Ko ɓe ngadirta dum dee, faa ɓe keɓa deesewal ngal duumataako. Enen nee, faa keɓen deesewal duumotoongal. ²⁶ Saabe majjum mi dogiraali meere, mi wa'aali no kaɓoowo e henndu nii. ²⁷ Kaa mido biira terɗe am no naawiri mido jaalii de, yalla miin baajotoodo wobɓe Kabaaru Lobbo oo, pati mi waasa yarraneede.

10

Haala waasude rewde tooruuji

¹ Sakiraabe, mido yidi paamon faa gasa ko hewtii maamiraabe men jamaanu Muusaa koo. ɓe fuu ɓe ngonniino e ley luurde ndee, ɓe fuu duu ɓe lummbiino geeci oo. ² E ley haɓɓagol maɓɓe e Muusaa ɓe fuu ɓe keɓii lootogal batisima e ley luurde ndee, kaɗum e ley geeci oo. ³ Kasen duu ɓe fuu ɓe jaamdii jaamdu wooturu ruuhunkooru, ⁴ ɓe fuu ɓe njardii njaram ngootam ruuhunkoojam, sabi eɓe njarannoo ɗam e haayre ruuhunkooɓe jokkunoonde e maɓɓe ndee. Nden haayre woni Almasiihu. ⁵ Kaa ko ɓuri heewde e maɓɓe, Laamdo welaaka dum'en. Dum saabii so ɓe kalkii ley ladde jeereende ndee.

⁶ Dum fuu edum holla en pati njokken gidaade yonki bonde no maɓɓe nii. ⁷ Pati laatee rewoobe tooruuji no yoga maɓɓe nii, hono no winndorii nii: «Yimɓe ɓee njoodiima ana jaama ana njara, kasen immii ana mboma.»* ⁸ Pati naaten e fijirde no yogaaɓe e maɓɓe naatiri e fijirde nii. Dum saabii so ujunaaji noogay e taton neddo maayi jaannde wootere. ⁹ Pati itten koro Almasiihu no yoga maɓɓe nii. Dum saabii so bolle kalki dum'en. ¹⁰ Pati ɗermitee no yoga maɓɓe nii. Dum saabii so malaa'ika baroowo oo halki ɓe. ¹¹ Dum fuu wadii yalla ana laatanoo en misaalu, dum winndiraama faa dum waajoo en, enen wonɓe e cakite jamaanu ɓee. ¹² Dum nee, miiloowo ana darii fuu, wada hakkille pati boɓɓoo e leydi. ¹³ Walaa torra ittoowa koro hebuka on ka heɓaali ɓiɓɓe aadama. Laamdo yo koolniido, o ɗalataa torra koroowa ɓurka on semmbe fawee e mon. Torra fuu koroowa on, o hokkan on no mbaawron mujude dum, o hokkan on laawol no njaltiron e mum.

¹⁴ Saabe dum, sakiraabe am horsuɓe, ngoddee dewal tooruuji. ¹⁵ Mido haalirana on hono no on hakkilante'en nii, caree onon e ko'e mon ko mbii-mi koo. ¹⁶ Horde hiraande seniinde nde njettaten Laamdo kammari mum ndee, so en njarii nde, tama en ndeentaali e yiyyam Almasiihu ɗam? Buuru mo tayaten oo, so en jaamii mo, tama en ndeentaali e terɗe Almasiihu dee? ¹⁷ Tawi buuru oo yo gooto, enen duu, enen e heewde fuu, en terɗe goote, sabi eden njogii ngedu e oon buuru gooto. ¹⁸ Taykee leɗol Israa'iila ngol: tama yimɓe maɓɓe jaamoobe sadakaaji ɓee ndeentaali e Laamdo gadanaado ittirde sadaka ndee oo? ¹⁹ Mido yidi wiide tew cakkanaado tooruuji won ko woni naa? Naa tooru e hoore mum won ko woni? ²⁰ Walaa! Ko njidu-mi wiide dee, ko heeferɓe ɓee cakkotoo koo, sakkete seydani'en, wanaa Laamdo. Mi yidaa ndeenton e seydani'en. ²¹ On mbaawaa yarɗe e horde Joomiraado ndee njaron kasen e horde seydani'en, on mbaawaa jaamde

* 10:7 Pergu 32.6

e la'al Joomiraado ngal jaamon kasen e la'al seyɗaani'en ɓee. ²² Naa iirtude tikkere Joomiraado njid-den? Naa en miilii eden buri mo semmbe?

Haala ngadiiree huunde fuu faa Laamdo teddinee

²³ Mbii-don: «Huunde fuu ana dagii.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga, «huunde fuu ana dagii», kaa wanaa fuu nabata deental goondinɓe ngal yeeso. ²⁴ Pati fay gooto laato hammadi haaje mum tan, ndarta nafaa wobbe ɓee duu. ²⁵ Tew cootteteedo luumo fuu, odon mbaawi jaamirde dum hakkillaaji di jinjataa on tawa on lamndaaki yalla dum tew cakkanaado tooruuji naa wanaa. ²⁶ Sabi «leydi e ko woni e mum fuu Joomiraado woodani.»† ²⁷ So neddo mo goondinaali noddii on, on njabii nootaade, jaamon ko ndokke-don fuu, tawa hakkillaaji mon jinjataa on. ²⁸ Kaa so won biido on: «Dum ko sakkanaa tooruuji», nden, pati jaamee dum saabe biido non oo e saabe hakkille mum jinjoowo dum. ²⁹ Wanaa ko wartata e hakkillaaji mon onon kaalan-mi doo, ko wartata e hakkille biido non oo kaalan-mi.

Kaa fotaa ko hakkille neddo goddo sara ndimaaku am. ³⁰ So mido yetta Laamdo e dow ko jaaman-mi, ko wadi so mido bonkee e nduun jaamdu ndu njettu-mi Laamdo kammari mum?

³¹ Ndennoo, so on jaaman, so on njaran naa ko ngadaton fuu, ngadiiree dum faa Laamdo teddinee. ³² Pati laatane fay gooto fergitere, wanaa Yahuudiyankooɓe wanaa ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe wanaa deental goondinɓe Laamdo ngal. ³³ Ngolliree no am nii, sabi mido tewta ko welata yimbe fuu e dow huunde fuu, tawee mi tewtaali nafaa am miin tan, ko nafata heewbe tewtan-mi, yalla ebe kisinee.

11

¹ Nemmbee kam no jemmbiran-mi Almasiihu nii.

Haala banngal soomugol hoore

² Mido yetta on ko micciti-don kam e huunde fuu koo, e ko njokku-don waajuuji di mbaajii-mi on dii koo. ³ Kaa noo, mido yidi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko woni hooreejo debbo, kasen duu Laamdo woni hooreejo Almasiihu. ⁴ Ndennoo, gorko fuu kippiido kufina so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo. ⁵ Kaa debbo fuu mo soomaaki so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo, sabi omo wa'i hono no o labiido nii. ⁶ Sabi so debbo soomaali hoore mum, yo mesu sukundu mum. Kaa so nii mesude hoore mum naa labude nde ana yaannoo debbo, yo soomu hoore mum. ⁷ Gorko noo haanaa hippaade kufina, sabi yo mbaadi Laamdo, kaɗum e darja mum. Kaa debbo yo darja gorko. ⁸ Sabi wanaa gorko ittaa e debbo, debbo ittaa e gorko. ⁹ Wanaa gorko taganaa debbo, debbo taganaa gorko. ¹⁰ Saabe dum ana wajibii e debbo soomude e hoore mum taagumansa baawde saabe malaa'ika'en. ¹¹ Kaa dum e taweede, e ley habɓagol men e Joomiraado, debbo ana habɓii e gorko, gorko duu ana habɓii e debbo. ¹² Sabi no debbo ittira e gorko nii, hono non debbo duu rimirta gorko. Kaa dum fuu, to Laamdo dum iwi. ¹³ Caree onon e ko'e mon: yalla ana ɗardi e debbo rewa Laamdo tawa soomaaki? ¹⁴ Wanaa neesu oo e hoore mum ana anndina on sukundu juutundu ana yaaginii e gorko, ¹⁵ kaa e debbo, yo darja? Sabi o hokkiraama sukundu juutundu yalla ana sudda hoore ndee. ¹⁶ Muuydo yeddude dum fuu yo anndu en ngalaa oon aada, wanaa minen, wanaa deente goondinɓe Laamdo dee.

Haala hiraande seniinde

¹⁷ Won ko njidu-mi yamirde on kasen, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa yettude on, sabi kawrite mon dee nabataa on yeeso, to boni de nabata on. ¹⁸ Ko adii fuu, mi nanii so on kawritii, luurral ana hakkunde mon, kasen duu won ko ngoondin-mi hen. ¹⁹ Ana tilsi pelle-pelle ngada hakkunde mon, yalla hoolniibe jaati wonbe e ley mon ɓee ana annditee. ²⁰ So on kawritii e nokku gooto, wanaa hiraande Joomiraado

† 10:26 Jabuura 24.1

ndee jaamaton. ²¹ Sabi gooto gooto mon fuu hejoto jaamde hiraande mum faa ḃee doo njolba, ḃee too cigira. ²² Tama on ngalaa cuudi do kaan-don jaamde e yarde? Naa on yawḃe deental goondinḃe Laamdo ngal? Naa odon njidi hoynude ḃe ngalaa ko njogii ḃee? Ko mbiyan-mi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e dum.

²³ Sabi miin, e Joomiraado keḃu-mi ko njottin-mi on koo: e ley jemma mo Joomiraado men Iisaa jammaa e mum oo, o ḃami buuru, ²⁴ o yetti Laamdo, o heli buuru oo, o wii: «Dum yo terde am keliraade kammari mon. Ngadee dum faa miccito-don kam.» ²⁵ Hono nii, nde ḃe tili hiraande ndee, o ḃami horde peguujam, o wii: «Ndee doo horde woni aadi keyri tabintiniraandi yiyam am. Faa nde njaraton fuu, miccito-don kam.» ²⁶ Sabi nde jaamaton oon buuru e nde njaraton nden horde peguujam fuu, odon mbaajoo haala maayde Joomiraado faa nde o warti.

²⁷ Dum nee, neddo fuu jaamirdo buuru Joomiraado no haanaa, yardi horde makko no haanaa, oon luuttii terde Joomiraado dee e yiyam makko dam fuu. ²⁸ Ndennoo, gooto fuu yo yeewto hoore mum fade mum jaamde oon buuru naa yarde nden horde. ²⁹ Sabi neddo fuu jaamdo buuru oo so yari horde ndee, so miilaaki dum terde Joomiraado dee, jukkete saabe ko jaami koo e ko yari koo. ³⁰ Dum saabii so jawḃe e lo'ube ana keewi e mon, kasen duu won yawtuḃe. ³¹ Sinndo eden yeewtonoo ko'e men, en yeewtatanooke. ³² Kaa Joomiraado ana sara en faa ne'a en, pati njukkide-den e aduna oo.

³³ Ndennoo sakiraabe am, so odon kawrita faa jaamdon hiraande Joomiraado ndee, ndoomondiree. ³⁴ So tawii won jolbudo e mon, yo jaamu to suudu mum too, pati kawrite mon dee laatanoo on jukkungo. Kaa ko heddii koo mi biltan dum so mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Haala dokke de Ruuhu Ceniido hokkata dee, sakiraabe, mido yidi paamon de faa gasa. ² Nde ngonno-don heeferḃe ndee, odon anndi no tooruuji muumi dii majjiniri on. ³ Dum wadi so njidu-mi paamon dum doo: fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo kudaado» so Ruuhu Laamdo ana e mum, kasen duu fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo Joomiraado» so Ruuhu Ceniido walaa e mum.

⁴ Dokke de Ruuhu Ceniido hokkata en dee ana ceerti sifaaji, kaa Ruuhu oo yo gooto. ⁵ Gollanoobe deental ḃee ana ceerti sifaaji, kaa Joomiraado oo yo gooto. ⁶ Golleeji ana ceerti sifaaji, kaa Laamdo gooto oo kapum gollata di fuu ley yimḃe ḃee fuu. ⁷ Ruuhu Laamdo oo ana ḃanngina e gooto fuu dokkal nafoowal deental ngal fuu. ⁸ O hokka oodoo waaju kebbinaado hakkilantaaku, o hokka ootoo waaju kebbinaado anndal. ⁹ Kanko Ruuhu gooto oo hokkata oodoo goondinal, ootoo sellinde jawḃe. ¹⁰ O hokka oodoo wadude kaayde, ootoo haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, oodoo seenndude ko woni seydaani'en e Ruuhu goonga oo, ootoo haalirde demde Ruuhu Ceniido, o hokka goddo duu maandinde deen demde. ¹¹ Ruuhu gooto oo tan gollata dum fuu, feccirana gooto fuu dokkal ngal muuyi.

Haala caldi keewdi di neddo gooto

¹² E ley dum, no neddo gooto jogorii caldi keewdi nii, e no caldi dii e heewde fuu laatorii neddo gooto nii, hono non Almasiihu duu wa'i. ¹³ Sabi en fuu en mbatisiraama Ruuhu gooto faa laato-den neddo gooto, so en Yahuudiyankooḃe naa so en nganaa Yahuudiyankooḃe, so en rimḃe naa so en riimayḃe, kasen duu en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oo.

¹⁴ Neddo wanaa salndu wooturu, yo caldi keewdi. ¹⁵ So koyngal wii: «Nde mi wanaa junngo, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ngal jeyeede e makko. ¹⁶ Naa so nowru wii: «Nde mi wanaa yitere, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ndu jeyeede e makko. ¹⁷ So caldi dii fuu yo gite, hono neddo oo nanirta? Naa so di fuu di noppi, hono neddo oo maatirta ko uurata e ko luubata? ¹⁸ Kaa noo, Laamdo reentini caldi dii fuu e neddo gooto hono no muuyiri nii. ¹⁹ Salndu wooturu laatataako neddo. ²⁰ Ndennoo, caldi dii

ana keewi, kaa neddo oo yo gooto. ²¹ Yitere waawaa wiide junngo: «Haaje am walaa e maa.» Hoore duu waawaa wiide koyde: «Haaje am walaa e mon.» ²² Kaa noo, caldi neddo nanndudi e burdi lo'ude dii, diin ngoni kasindinaadi sanne. ²³ Di nanngir-den burdi jaasude dii, diin bur-den teddinde. Burdi gaccinaade dii, diin bur-den suudude, ²⁴ sabi caldi men goddi dii kasindinaa e suudeede. Laamdo reentini caldi fuu, hokki caldi lo'udi dii teddeengal, ²⁵ pati ceeraagu wada e neddo oo, yalla caldi dii fuu ana tiidondira. ²⁶ So tawii salndu wooturu naawii, goddi dii fuu naawdan e mum. So salndu wooturu teddinaama, goddi dii fuu mbeltidoto e mum.

²⁷ Onon, on fuu on terde Almasihu, gooto e mon fuu yo salndu e caldi makko dii. ²⁸ Nii Laamdo darniri deental goondinbe ngal: ko adii fuu o joyyini nelaabe, o jokkini hen haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, o jokkintini hen jannginoobe, caggal dum, wadoobe kaayde e sellinoobe jawbe e faabotoobe e ardotoobe, kapum e haaliroobe demde Ruuhu. ²⁹ Yimbe fuu yo nelaabe naa? Naa haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en? Naa jannginoobe? Yimbe fuu ngadata kaayde naa? ³⁰ Yimbe fuu ndokkaa sellinde jawbe naa? Naa haalirde demde Ruuhu? Naa maandinde deen demde? ³¹ Hono non, tiinnee, poodanee dokke burde heewde nafaa dee.

Kaa jooni mi hollan on laawol burngol fuu moyyude ngol.

13

Haala jilli

¹ So kaalir-mi demde yimbe e demde malaa'ika'en, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi lennguru senyooru naa mi mbaggu dinndoowo tan. ² So Laamdo loowii kam konngol mum mi annda sirriiji fuu e annde fuu, naa so tawraa-mi goondinal faa mi sottina baamle kaaye, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi wanaa fay huunde. ³ So ndokku-mi jawdi am fuu misikiina'en naa so ndokkitir-mi tew am duppee, kaa fuu so jilli ngalaa e am, nafataa kam fay huunde.

⁴ Jilli ana njogii mujal, ana njogii moyyuki. Di ngaladaa e haasidaaku, di ngaladaa e haawtaare, mawninkinaare duu waldaa e majji. ⁵ Jilli ngadataa ko yaannii, nganaa hammadi haaje mum, edi caloo metti, di caawataa rikke. ⁶ Jilli kuyantaa oojaare, goonga di kuyanta. ⁷ Jilli ana njaafoo fuu, ana kooloo fuu, ana njoonndoroo fuu, ana muja fuu.

⁸ Jilli mbonataa abada. Haaltude ko Laamdo loowi e men koo ana timma, demde ana timma, anndal ana timma. ⁹ Sabi anndal men ana jaki, looweede men konngol Laamdo ana jaki, ¹⁰ kaa so ko hiibi koo warii, ko jaki koo fuu wittan. ¹¹ Nde mi cukalel ndee, no cukalel haaldata nii kaaldan-mi, no cukalel miilortoo nii miilortoo-mi, no cukalel yiirata nii njiiran-mi. Kaa ko mawnu-mi koo, mi seerii e golle cukaaku. ¹² Jooni en njiyataa kulle dee faa laaba, ko wa'i hono no timgorgal niibungal nii njiiraten. Kaa wakkati waran en njiiran de gite men jaati. Jooni anndal am hiibaali, kaa wakkati waran nde anndan-mi faa hiiba, no Laamdo anndiri kam faa hiibi nii.

¹³ Ndennoo, kulle tati ngoni duumotoode: goondinal e jikke e jilli. Kaa jilli buri de fuu teddude.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Ndennoo, poodanee jilli no mbaawru-don fuu, tewton kasen dokke Ruuhu Ceniido dee. Ko bur-don fuu haande tewtude e majje, haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol. ² Sabi kaaliroowo demde Ruuhu e Laamdo haaldata, wanaa e yimbe. Sabi fay gooto faamataa ko joomum haalata, Ruuhu oo hokkata joomum haalde goongaaji Laamdo teddudi cuudaadi dii. ³ Kaa loowaado konngol Laamdo oo, yimbe haalanta, faa naba dum'en yeeso e ley goondinal, hokka dum'en semmbe, buubina berde mum'en. ⁴ Kaaliroowo demde Ruuhu, hoore mum nabata yeeso, loowaado konngol Laamdo oo noo, deental goondinbe nabata yeeso. ⁵ Mido yidi kaaliron demde Ruuhu on fuu, kaa ko burani kam, kaalton konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol. Sabi kaaltoowo konngol

ngol Laamḃo loowi e mum ḃuri kaaliroowo demḃe Ruuhu, so wanaa tawa nedḃo ana waawi maandinde, yalla deental goondinḃe ngal ana yaara yeeso.

⁶ Ndennoo sakiraabe, so mi wariino to mon mi haalirananno on demḃe Ruuhu, so haala am waddanaalino on ko Laamḃo ḃannginani kam koo, naa anndal, naa konngol ngol Laamḃo loowi kam ngol, naa waaju, kodum dum fuu dum nafata on? ⁷ Tayko-den kaaki wanngiyaare hono sereendu naa hoddu. So di piyaaka faa laaba, hono annditirten ko sereendu nduu fiyata naa ko hoddu nduu hodata? ⁸ Naa so puufoowo buututal wolde fuufaali faa laaba, homo lanndinantoo wolde ndee? ⁹ Hono non, onon duu, so on njottinirii kabaaru oo demḃe Ruuhu tawa ko famminii fuu walaa hen, hono paamirteḃon? On tippike haala mon! ¹⁰ No demḃe dee keewiri e no ceertiri e aduna oo nii fuu, walaa haala ka nanataake hen. ¹¹ Kaa so nedḃo haaldii e am demngal ngal mi nanataa, mi laatike janano mum, laatike janano am. ¹² Hono non, onon duu e ley foodanagol mon dokke Ruuhu dee, tewtee dokke naḃooje deental goondinḃe ngal yeeso dee, tewtee de faa sanne.

¹³ Dum nee, kaaliroowo demḃe Ruuhu fuu jaagoo Laamḃo waawde maandinde de. ¹⁴ Sabi so mido jaagoroo Laamḃo demḃe Ruuhu, goonga, yonki am ana e duwaawu, kaa mi faamataa miin e hoore am. ¹⁵ Ndennoo, hono ngadan-mi? Mi jaagorto yonki am, mi jaagorto hakkille am. Mi yimiran yonki am, mi yimiran hakkille am. ¹⁶ So wanaa dum, so a yettirii Laamḃo demḃe Ruuhu tan, hono tawaadḃo ton mo woowaa dum waawirta wiide «Aamiina» e yettugol maa ngol? Sabi joomum nanataa ko kaalataa koo. ¹⁷ Fay so yettugol maa ngol ana woodi sanne, ngol nafataa joomum. ¹⁸ Mido yetta Laamḃo, ko ḃur-mi on on fuu heewde haalirde demḃe Ruuhu koo. ¹⁹ Kaa e ley deental goondinḃe, haalde konngi joy pamminiidi baajotoodi heddiibe bee, ḃurani kam haalirde konngi ujunaaji ujunaaji demḃe Ruuhu.

²⁰ Sakiraabe, pati laatee be ngalaa hakkille no cukaloy nii. Laatee cukaloy banngal bone, kaa laatee baaliki'en banngal hakkille. ²¹ Nii winndorii e Sariya:

«Yimbe de demḃe godde,
 kaḃum e kundude wobbe
 kaaliranan-mi yimbe am bee.

Dum fuu e taweede,

be kettintaako kam.»*

Hono non Joomiraado wiiri.

²² Hono non, demḃe Ruuhu dee yo maande do be ngoondinaali bee, kaa do goondinḃe bee, wanaa non worri. Haaltude konngol ngol Laamḃo loowi e mum duu yo maande do goondinḃe bee, kaa do be ngoondinaali bee, wanaa non worri. ²³ Ndennoo, so yimbe deental goondinḃe ngal fuu njoodiima, so be fuu be naatii e haalirde demḃe Ruuhu, so yimbe be mboowaa dum naa be ngoondinaali ngarii, joomum'en mbiyataa on haandube naa? ²⁴ Naa so gooto e been yimbe warii, tawii yimbe fuu ana kaalta konngol ngol Laamḃo loowi e mum'en ngol, ko o nanata koo fuu ana fammina mo luutti makko, ana sara mo duu, ²⁵ sirriiji bernde makko bannginee, o diccoo o sujidana Laamḃo, o wiya: «So goonga nii, Laamḃo ana wondi e mon.»

No deental goondinḃe haani worrude

²⁶ Ndennoo sakiraabe, hono wadettee? So on kawritii, dokkaado yimre e dokkaado janngingol e dokkaado ko Laamḃo ḃannginani dum e dokkaado haalirde demḃe Ruuhu e dokkaado maandinde de, fuu yo wadire faa naba deental goondinḃe ngal yeeso. ²⁷ So demḃe Ruuhu kaalirtee, didon naa taton so heewii kaani wadude dum, gooto fuu e wakkati mum. Yo gooto mon maandin. ²⁸ Kaa so maandinoowo walaa, joomum deyyinoo e ley deental ngal, gunndoo e ley bernde mum, haalda e Laamḃo. ²⁹ Didon naa taton kaalta konngol ngol Laamḃo loowi e mum'en, heddiibe bee cara haala mabbe kaa. ³⁰ Kaa so won ko Laamḃo ḃannginani gooto e joodiibe bee, yo kaaloowo arano oo deyyino. ³¹ Sabi on fuu, odon mbaawi haaltude konngol ngol Laamḃo loowi e mon ngol, tawa gooto

* 14:21 Esaaya 28.11-12

gooto kaaldaton, yalla deental ngal fuu ana heɓa anndal e cuusal. ³² Haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en ɓee ana poti waawde jogaade konngol mum'en ngol, ³³ sabi Laamdo waɗataa ko jiiɓata kawrital, o Laamdo gaddoowo jam.

No worri e deente seniibe dee fuu nii, ³⁴ yo rewɓe ndeyyiɓo ley deente dee, sabi ɓe nduɗanaaka haalde ley hen. Yo ɓe dowtoro no sariya oo wiiri nii. ³⁵ So tawii won ko ɓe njidi faamtinaade, yo ɓe accu faa ɓe koota, ɓe lamndoo jom'en cuudi maɓɓe. Sabi konngol debbo nanee ley deental goondinɓe ana yaaginii. ³⁶ Naa oɗon miila konngol Laamdo ngol to mon iwi? Naa onon tan kebi ngol?

³⁷ Neddo fuu miiludo ana waawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol naa miiludo yo keɓudo Ruuhu Ceniido, ana haani annditidde ko mbinndan-mi faade e mon koo yo yamiroore Joomiraado. ³⁸ Mo annditaali dum fuu, Laamdo annditataa joomum. ³⁹ Ndennoo sakiraabe, poodanee looweede konngol Laamdo, kasen duu pati kaɗee demde Ruuhu haalireede. ⁴⁰ Kaa huunde fuu yo waɗire no haaniri, tawee jiiɓaaki.

15

Haala immital Almasiihu

¹ Sakiraabe, mido miccintina on Kabaaru Lobbo mo njottin-mi on, mo njabu-don, mo jiiɓu-don e mum oo. ² Saabe oon Kabaaru kisinirte-don so tawii on nanngirii mo no kaalanir-mi on nii. So wanaa dum, goondinal mon laatoto meere.

³ Mi yottinii on kabaaru burɗo faydinde mo keɓu-mi oo, dum woni: Almasiihu maayirii saabe luutti men, no Binndi dii mbiiri nii, ⁴ o irama, o immitike e jalooma tataɓo oo no Binndi dii mbiiri nii, ⁵ o ɓanngani Piyeer, caggal dum, o ɓanngani taalibaabe sappo e didon ɓee, ⁶ caggal dum, o ɓanngani ko furi sakiraabe teemedede njoyon darannde wootere. Ko furi heewde e maɓɓe ana nguuri faa jooni, kaa won yawtube e maɓɓe. ⁷ Jokkiti hen kasen, o ɓanngani Yaakuuba, o ɓanngani nelaabe ɓee fuu. ⁸ Ko sakitii koo, o ɓanngani kam miin baado no ɓinngel ngel lebbi mum kiɓɓaali nii. ⁹ Sabi miin furi nelaabe ɓee fuu famɗude, mi fotaa fay noddireede nelaado, sabi mi torriino deental goondinɓe Laamdo ngal. ¹⁰ Jonnoo, saabe moyyere Laamdo ndee laatorii-mi ko ngonmi koo. Moyyere nde mo waɗani kam ndee duu laatanaaki kam meere, sabi miin furi nelaabe ɓee fuu gollude. So goonga, wanaa miin gollata, moyyere Laamdo wonnde e am ndee gollata. ¹¹ Kaa so miin so kamɓe, fuu fotu, hono non min mbaajorii, hono non ngoondinir-don.

Haala immital maayɓe

¹² Jooni, miden mbaajoo Almasiihu immitike e maayde. Ndennoo, hono yoga mon wiirata maayɓe immitataako? ¹³ Sinndo immital maayɓe walaa, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁴ so Almasiihu immitaaki, waaju amen yo meere, goondinal mon duu yo meere. ¹⁵ Edum holla duu ko min kaali haala Laamdo koo yo fenaande, sabi min mbii Laamdo immintinii Almasiihu, tawi wanaa goonga so maayɓe immitataako. ¹⁶ Sabi so maayɓe immitataako, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁷ so Almasiihu immitaaki, goondinal mon yo meere, oɗon ngondi e luutti mon faa jooni, ¹⁸ maaynoobe e ley goondinal Iisaa Almasiihu ɓee duu kalkike. ¹⁹ So jikke men e Almasiihu e ley ɗam doo nguurndam tan nafannoo, enen burannoo yimɓe fuu yurminaade.

²⁰ Kaa jooni, Almasiihu immintinaama e maayde, laatike arano e immitotoobe. ²¹ Sabi no neddo gooto sabinbiniri maayde nii, hono non kasen neddo gooto sabinbiniri immital e maayde. ²² No yimɓe fuu maayirta saabe Aadama nii, hono non kasen yimɓe fuu immintinirtee saabe Almasiihu, ²³ kaa gooto fuu e wakkati mum immitotoo. Dum woni Almasiihu woni arano oo, caggal dum, ɓe o jey ɓee njokka hen nannde gartol makko. ²⁴ So dum ɓettike, darngal daroo, Almasiihu halka kaanankaaku e baawde e semmbe fuu, totta Laamdo Baabiraado men oo Laamu oo. ²⁵ Sabi ana tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamdo wadi o yabɓa wayɓe ɓee fuu. ²⁶ Gajo cakitotoodo halkeede oo yo maayde, ²⁷ sabi ana winndii: «Laamdo wadii huunde fuu ley koyɗe makko.»* Kaa so wiyaama non, tayoral

* 15:27 Jabuura 8.7

Laamḃo gaḃuḃo huunde fuu ley koyḃe makko oo walaa hen. ²⁸ So huunde fuu heedii ley Bajjo oo, Bajjo oo e hoore mum heedan ley gaḃuḃo huunde fuu ley makko oo faa Laamḃo laamoo huunde fuu e nedḃo fuu.

²⁹ Haya, won yogaabe jabuḃe lootireede lootogal batisima saabe maayḃe. So tawii maayḃe immitataakono, kodum wadi so yimḃe ana mbatisiree saabe maḃḃe? ³⁰ Enen e ko'e men, ko wadi so eden njarroo wakkati fuu naatude e farati? ³¹ Sakiraaḃe, nannde fuu mido hosa maayḃe saabe golleeji am dii. Mido haalana on dum kammari ko mantortoo-mi on saabe haḃḃagol mon e Joomiraado men Iisaa Almasiihu koo. ³² So no nedḃo wa'i nii tan miilortonoo-mi ko kabannoo-mi e waasooji ley Efeesu koo, kodum dum nafata kam? So maayḃe immitataakono, ngaden no wiiraa nii: «Naamen njaren, sabi en maayooḃe janngo.» ³³ Pati njaayree ko'e mon: «Yaadude e bonḃe ana bonna needi.» ³⁴ Ngartiree hakkillaaji mon e ko haani, pati luuttee. Sabi yoga mon anndaa Laamḃo. Ko mbiiru-mi non yalla oḃon njaagoo.

³⁵ Kaa dajan lamndiido: «Hono maayḃe immitortoo? Terde hode ḃe tawretee?» ³⁶ Pamaro hakkille! Aawdi ndi aaw-ḃaa fuu, sinaa waata so fuda. ³⁷ Aawdi ndi aaw-ḃaa fuu, so gawri so goddum yo wabbere tan, a aawataa wullere ndee e hoore mum. ³⁸ Caggal dum, Laamḃo wadata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere mum. ³⁹ Kulle jogiḃe yonki duu ngalḃaa terde: yimḃe terde mum, daabaaji terde mum, pooli terde mum, liddi terde mum. ⁴⁰ Ana woodi terde kammunkooje e terde leydinkooje. Kammunkooje ḃee e ḃari mum, leydinkooje ḃee e ḃari mum. ⁴¹ Naange e jalbugol mum, lewru e jalbugol mum, koode e jalbugol mum. Fay koode ḃee e ko'e mum'en jalbugol mum'en ana seerti.

⁴² Immital maayḃe duu hono non worri. Ko iretee koo ana jola, ko immitotoo koo jolataa. ⁴³ Ko iretee koo ana hoyi, ko immitotoo koo ana teddi. Ko iretee koo ana lo'i, ko immitotoo koo ana jogii semmbe. ⁴⁴ Ko iretee koo yo terde leydinkooje, ko immitotoo koo yo terde ruuhunkooje. Terde leydinkooje ana ngoodi, ndennoo terde ruuhunkooje duu ana ngoodi. ⁴⁵ Dum wadi so ana winndii: «Nedḃo arano oo, dum woni Aadama, laatii yonki wuurki.» Aadama cakito oo noo yo Ruuhu dokkoowo nguurndam. ⁴⁶ Wanaa ko jeyaa e Ruuhu koo ardi warde, ko jeyaa e leydi koo ardi warde, caggal dum, ko jeyaa e Ruuhu koo jokki hen. ⁴⁷ Nedḃo arano oo e leydi iwi, leydi moyy'iniraa. Nedḃo diḃabo oo e kammu iwi. ⁴⁸ No iwḃo e leydi oo wa'i nii, hono non iwḃe e leydi ḃee duu mba'i. No iwḃo dow kammu oo wa'i nii, hono non iwḃe dow kammu ḃee duu mba'ata. ⁴⁹ Hono no nanndir-ḃen e iwḃo e leydi oo nii, hono non nanndirten e iwḃo dow kammu oo duu. ⁵⁰ Sakiraaḃe, ko kaalunoo-mi koo annii: tew e yiyam mbaawataa naatude e Laamu Laamḃo oo, kasen duu ko jolata waawataa tawreede ko jolataa.

⁵¹ Mido ḃannginana on sirri: en maayataa en fuu, kaa en fuu en mbaylitete ⁵² e wakkati gooto, no himyaango yitere nii, so buututal cakite jamaanu ngal fuufii. Sabi ngal fuufan, maayḃe ḃee immitoto ḃe jolataa, enen, mbaylite-ḃen. ⁵³ E ley dum, ana tilsi terde jolooje ḃee ḃoornoo ko jolataa, terde maayooje ḃee duu ḃoornoo ko maayataa. ⁵⁴ So terde jolooje ḃee ḃoornike ko jolataa, maayooje ḃee ḃoornike ko maayataa, e oon wakkati, ngol konngol binndaangol tabitan: «Jaalogal modii maayḃe.»†

⁵⁵ «Maayḃe, hoto jaalogal maa woni?»

Maayḃe, hoto semmbe maa woni?»‡

⁵⁶ Maayḃe, e luuttal heḃata semmbe, luuttal duu e Sariya oo heḃata baawḃe. ⁵⁷ Kaa jet-tooje ngoodanii Laamḃo dokkiroowo en jaalogal saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁵⁸ Ndennoo sakiraaḃe am horsuḃe, laatee joottiibe ḃe ndimmbataako, beydo-ḃon nannde fuu soobaade e golle Joomiraado oo, sabi oḃon anndi ko ngollaton e haḃḃagol mon e Joomiraado koo wanaa meere.

16

Haala wallugol seniibe wonḃe ngalluure Urusaliima

† 15:54 Esaaya 25.8 ‡ 15:55 Hosee'a 13.14

¹ Jooni kaa, haala ballal mon faade e seniibe wonɓe ngalluure Urusaliima ɓee, onon duu ngadon no njamir-mi deente goondinɓe gonde leydi Galaatiya dee nii. ² Alan fuu, gooto e mon fuu moobta ko waawi, pati ndoomon faa mi wara, kawrinon ballal ngal. ³ So mi warii, mi waddanan ɓe cuboto-don ɓee bataakiji anndinooji ko ɓe ngonni, faa ɓe naba ballal mon ngal Urusaliima. ⁴ So ana foti ko mi yaha miin duu, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

⁵ Mi garoowo to mon so mi iwii leydi Makedoniya, sabi ton yaɓɓortoo-mi. ⁶ Ana moyya mi faɓɓa to mon seeda naa mi dabba ton jaati. E ley dum oɗon mbaawi yoobinde kam faa mi yaha to njahan-mi fuu. ⁷ Sabi e ngol laawol, mi yidaa faɗude on tan so mi yaɓɓoo, mido yidi faɓɓude to mon seeda so Joomiraado jabii. ⁸ Kaa mi faɓɓan do Efeesu doo faa iidi Pantekot, ⁹ sabi mi heɓii doo laawol manngol no mi gollira golle nafoowo, wayɓe duu ana keewi.

¹⁰ So Timote warii e mon, njabɓee dum faa gasa pati hula, sabi Joomiraado o gollanta no am nii. ¹¹ Ndennoo, pati fay gooto yawa mo. Njoobinee mo e laawol ngol yalla omo warta e am e jam, sabi mido doomi mo, kanko e sakiraaɓe ɓee.

¹² Haya, sakiike men Apollos, mi ndaardii mo cili keewɗi o yaada e sakiraaɓe ɓee to mon, kaa faa hannde o jabaali fey. O waran so o heɓindiima.

Baynondiral

¹³ Njeertee, niibe e ley goondinal, laatee worɓe, ɓeydoro-don semmbe. ¹⁴ Ko ngadaton fuu, ngadiree dum jilli.

¹⁵ Oɗon anndi Istifanas e koreeji mum. Kaɗum'en adii fuu goondinde ley leydi Akaya, ɓe tiinnike e gollande seniibe ɓee. Sakiraaɓe, mido waajoo on: ¹⁶ njarranee yimɓe wa'ube non, kaɗum e gollidoobe e maɓɓe, tiinniiɓe e golle oo fuu. ¹⁷ Mido weltii e garol Istifanas e Fortunatus e Akaykus ngol. ɓe ngadanii kam ko onon on mbaawaa waɗande kam saabe waasude mon taweede. ¹⁸ ɓe mbaaltinii hakkille am, kaɗum e hakkillaaji mon fuu. Teddinee hono maɓɓe.

¹⁹ Deente goondinɓe gonde leydi Asiya dee ana njowta on. Akilas e genndum Piriskilla e deental goondinɓe kawroowal galle maɓɓe ngal ana njowta on sanne e innde Joomiraado. ²⁰ Sakiraaɓe ɓee fuu ana njowta on. Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli.

²¹ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. ²² Neddo fuu mo yidaa Joomiraado, kuddi woodanii dum! Joomiraado amen Iisaa, war! ²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon! ²⁴ Jilli am ana e mon on fuu saabe haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu.

Bataaki Pool diḁaḅo faade e Korintunkooḅe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kajum e sakiike men Timote. Miden njowta deental Laamdo gonngal Korintu ngal, miden njowta seniibe wonbe leydi Akaya bee fuu. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Kanko woni Baabiraado jom yurmeende, o Laamdo buubinoowo berde faade e huunde fuu. ⁴ Kanko buubinta berde men e ley torraaji men fuu, yalla enen duu, eden mbaawa buubinde berde wonbe e sii torraaji fuu no kanko o buubinirta berde men nii. ⁵ Sabi, no njogori-den ngedu e torraaji Almasiihu keewdi dii nii, hono non Almasiihu duu buubinirta berde men. ⁶ So min torraama, dum faa kisine-don, berde mon buuba. So berde amen buubinaama minen, dum yalla berde mon ana buuba, mbaawon mujude sii torraaji di min torrete minen e ko'e amen dii. ⁷ Jikke amen e moodon ana selli, sabi miden anndi no njogori-don ngedu e torraaji amen dii nii, hono non kasen njogori-don ngedu e buubinegol berde ngol min ndokkaa ngol duu.

⁸ Sakiraabe, miden njidi anndinde on torraaji kewtiidi min e leydi Asiya dii. Torraaji kewtiidi min ton dii ana yaḅḅitii sanne faa min tayi jikke fay e yonkiji amen. ⁹ Ana wa'annoo min hono no min saraabe sariya wareede. Kaa noo, dum wadirii pati min pawa jikke amen e ko'e amen, kaa min pawa de e Laamdo immintinoowo maaybe oo. ¹⁰ Kanko danndi min e nden maayde, o danndan min kasen duu. E makko jaati min pawu jikke o danndan min kasen ¹¹ e ley ko mballirton min duwaawuuji mon koo, yalla moyyere nde min kebirta duwaawuuji yimbe heewbe ndee ana wada heewbe njetta Laamdo saabe amen.

Haala bantugol Pool

¹² Senaare e laabal berde iwngal to Laamdo min nguurdi e aduna oo, sako hakkunde mon. Dum woni naayo amen, kasen duu berde amen ana mbaaltii e majjum. Min njokkaali hakkilantaaku biḅḅe aadama, hinnee Laamdo dowi min. ¹³ Sabi ko min mbinndanta on koo, fay huunde walaa ley hen so wanaa ko njanngaton so paamon. Mido yidi paamon ¹⁴ ko puddu-don faamude jooni koo faa laaba: jannde gartol Joomiraado men Iisaa min mantorto on hono no onon duu mantorto-don min nii.

¹⁵ Saabe nden hoolaare anniyorinoo-mi arande warde to mon yalla odon ceyoo cili didi. ¹⁶ Ko njidunoo-mi dee, mi faa to mon, mi yaha leydi Makedoniya, caggal dum, mi warta to mon kasen lanndinano-don kam mi yaha leydi Yahuudiya. ¹⁷ Nde mbiyan-mi mi waran to mon too ndee, mi soobaaki naa? So mi fellisii huunde, tama muuyde am tan ngadan-mi faa dum waddana ooho e a'aa fuu taweede e am? ¹⁸ No Laamdo laatorii koolniido nii, hono non konngol ngol min kaalani on ngol waasiri laatoraade ooho e a'aa. ¹⁹ Sabi Iisaa Almasiihu Bii Laamdo oo wanaano ooho e a'aa: ooho tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru mum to mon too oo. ²⁰ Sabi podooje Laamdo dee fuu tabitii e ley makko. Ndennoo enen duu, kanko mbiiraten Aamiina faa Laamdo teddinee. ²¹ Laamdo jaati jiiḅini min, minen e mon fuu, haḅḅagol men e Almasiihu. Kanko jaati subii en. ²² Kasen kanko wadi maande makko e men, o loowi Ruuhu makko e berde men laatoo piḅiraado moyyereji di o moobtani en dii.

²³ Laamdo ceenu-mi, yurmaade on hadi kam wirfitaade Korintu. ²⁴ Wanaa yidude dawrande goondinal moodon – sabi odon tabiti e goondinal ngal – ko min njidi dee, wallondirde e moodon faa ceyo-don.

2

¹ Dum nee, mi fellisiino mi wirfataako to mon, pati mi waddana on sugulla kasen. ² Sabi so mi sunjini on, homo seynata kam so wanaa onon ɓe cunjlin-mi ɓee? ³ Dum wadi so mbinndir-mi no mbinndir-mi nii e ley bataaki am oo. Mi yidaano warde to mon so fotube seynude kam ɓee cunjina kam. Mido hoolii on fuu seyo am yo seyo mon on fuu. ⁴ Ruubu e ɓernde mettunde e gondi keewdi mbinndiran-mi on. Mi yidaa sunjinde on, ko njidu-mi dee, anndinde on no jilli am poti mawnude e mon on fuu.

No Pool yaaforii toonudo oo

⁵ So gooto e mon laatike sabaabu sunu, wanaa miin o suni, on fuu – naa yoga e moodon, pati mi yawta goonga. ⁶ Jukkungo ngo ɓurɓe heewde e mon njukki joomum ngoo heyii, ⁷ jooni kaa, ko ɓuri moyyude dee: njaafodon mo, koomton mo pati mboy-yonki jaaloo mo. ⁸ Ndennoo, mido ndaarda on tabintinon jilli mon e makko. ⁹ Sabi ittude koro mon saabanii kam winndande on kasen faa mi annda odon dɔwtanii kam. ¹⁰ Mo njaafi-don fuu mi yaafoto dum miin duu. Banngal am, ko njaafotoo-mi koo – so won ko kaan-mi yaafaade mo – mi yaafoto dum yeeso Almasiihu faa nafa on ¹¹ pati Ibiliisa jammboo en, sabi eden anndi anniyaaji mum.

Haala jaalogal Almasiihu

¹² Nde njaa-mi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo ndee, mi tawii Joomiraado udditanii kam ton damal ¹³ kaa hakkille am waaltaaki, sabi mi tawaali ton Titus sakiike am oo. E oon wakkati, mabaynii-mi sakiraaɓe ɓee, paa-mi leydi Makedoniya.

¹⁴ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkoowo en jaalogal wakkati fuu saabe haɓɓagol men e Almasiihu. Laamdo hokki min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi mbelndi nii. ¹⁵ E ley dum, do Laamdo, min uurdi Almasiihu e ley hisinteeɓe ɓee e halkotooɓe ɓee. ¹⁶ Do halkotooɓe ɓee, min kaccol maayde naboowol ɓe e maayde, do hisinteeɓe ɓee, min uurdi nguurndam naboori ɓe e nguurndam.

Homo foti gollude oo golle? ¹⁷ Min nganaa julortoobe konngol Laamdo ngol no heewɓe ngadata nii, sabi min nelaabe Laamdo, miden kaalda ɓerde laaɓude yeeso Laamdo ley haɓɓagol amen e Almasiihu.

3

Haala gollanooɓe aadi keyri

¹ Kori min puɗɗitaali mantaade kasen? Naa miden kaajaa bataakiiji anndinooji ko min ngonni paadi e mon naa iwdi e mon hono no yimɓe yogaabe kaajiraa nii naa? ² Onon jaati ngonni bataaki amen binndaado e ɓerde amen, mo yimɓe fuu mbaawi anndude e janngude. ³ Sabi ana tayoraa on bataaki Almasiihu saabe golle amen. Bataaki oo winndiraaka dawa, Ruuhu Laamdo guurdo o winndiraa. Kasen duu mo winndaaka e alluujje kaaye, do mo winndaa e mum dee, e ɓerde yimɓe.

⁴ Miden njogii hoolaare mawnde e Laamdo saabe Almasiihu. ⁵ Minen min ngalaa baawde faa min ngolla oo golle. Baawde amen to Laamdo iwri. ⁶ Kanko wadi min fotube laataade gollanooɓe aadi keyri. Ndiin aadi fawaaki e Sariya binndaado, e Ruuhu Ceniido ndi fawii. Sabi Sariya binndaado oo ana naɓa yimɓe to maayde, kaa Ruuhu oo to nguurndam naɓata yimɓe.

⁷ Sariyaaji binndaadi e alluujje kaaye, naɓooji yimɓe to maayde dii, ana njogii darja faa Israa'iilankooɓe ndonki yeewde yeeso Muusaa saabe darja gondo hen oo, fay so taweede o nifoowo. ⁸ Kaa golle Ruuhu oo ɓuri darja! ⁹ Golle liboowo oo ana jogii darja, sako golle foocitaare oo. ¹⁰ Eden mbaawi fay wiide ko joginoo darja arannde koo majjii kammari darja gardo jooni mo walaa nanndo oo. ¹¹ Ko njifata koo ana waawi jogaade darja, kaa ko jiiɓata faa abada koo ɓuri fuu jogaade darja.

¹² Nde wonnoo miden njogii oo jikke, ngorgu min kaaldata. ¹³ Min ngadataa no Muusaa nii, gadunoodo heedoode e yeeso mum pati Israa'iilankooɓe keddo yeeuwe

darja nifoowo oo faa timma. ¹⁴ Kaa berde maḃḃe mbumii. Sabi faa hannde so eḃe keddii janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddii e geese maḃḃe. Nde huncaaka tafon, sabi e kaḃḃiiḃo e Almasiihu tan nde huncetee.* ¹⁵ Goonga, faa e jalooma mo ngonḃen e mum jooni oo, so Tawreeta Muusaa ana janngēe, heedoode ndee ana heddii huurde hakkillaaji maḃḃe. ¹⁶ Kaa so nedḃo warti e Joomiraado fuu, heedoode ndee huncete iwde e mum. ¹⁷ Sabi Joomiraado woni Ruuhu oo, kasen ḃo Ruuhu Joomiraado oo woni fuu, ḃon ndimaaku duu woni. ¹⁸ Enen ḃe geese mum'en cudditaa ḃee fuu, darja Joomiraado oo ana ḃannga e meeden no e timtorgal nii. Omo nii waylita en faa nannden e makko mbaadi, darja makko ḃeydoo e meeden. Dum woni golle Joomiraado, kanko woni Ruuhu oo.

4

Haala jawdi ley loode

¹ Ndennoo, min kaabataa, sabi Laamḃo hokki min oo golle kammari yurmeende mum. ² Min calike kulle cuudiide kersinooje dee. Min yonḃataa yimḃe, min mbaylitataa konngol Laamḃo ngol. Ko min ngadata dee, e ley ḃanngingol amen goonga ngol miden tewta hebude hakkillaaji yimḃe fuu yeeso Laamḃo. ³ So Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oo suudaama, halkotooḃe ḃee tan o suudante. ⁴ Been ngalaa goondinal, sabi Ibiliisa wumni hakkillaaji maḃḃe pati ḃe njiya fooyre Kabaaru Lobbo kolloowo darja Almasiihu jogiido mbaadi Laamḃo oo. ⁵ Sabi wanaa kabaaru amen min mbaajotoo, ko min mbaajotoo dee, kabaaru Iisaa Almasiihu, Joomiraado men oo. Minen, saabe makko min laatorii maccube moodon. ⁶ Sabi Laamḃo biido: «Yo fooyre yaaynu e ley nimre» oo, kaḃum yaayni fooyre mum e ley berde amen, faa hokka min anndal darja mum jiyeteedo e yeeso Almasiihu oo.

⁷ Miden njogorii ndiin jawdi mawndi e ley amen hono no ley loode ḃe ngalaa semmbe nii, yalla ana anndee deen baawde mawde e Laamḃo iwi, wanaa e amen. ⁸ E huunde fuu miden nii ḃillee, kaa min kalkaaki, miden nii e wemmbere wakkati fuu, kaa min tayaali jikke, ⁹ miden nii torree, kaa Laamḃo yoppaali min, miden nii tippee e leydi, kaa min maayaali. ¹⁰ Wakkati fuu, maayde Iisaa ndee ana e terde amen, yalla nguurndam Iisaa ḃam duu ana yiyee e terde amen. ¹¹ Fay so miden nguuri, miden kosa maayde wakkati fuu saabe ko min mbaajotoo kabaaru Iisaa koo, yalla nguurndam Iisaa ḃam ana yiyee e terde amen maayooje dee. ¹² Hono nii, maayde gollirta e amen, nguurndam gollirta e mon.

¹³ Ana winndii: «Mi goondinii Joomiraado, dum wadi so mido waajoo.»* Minen duu min goondinḃe hono no makko nii, dum wadi so miden mbaajoo. ¹⁴ Sabi miden anndi immintindo Joomiraado men Iisaa e maayde oo immintinidan min e makko minen duu, kasen duu waddan min yeeso makko, minen e moodon fuu. ¹⁵ Ko hewtii min fuu yo kammari moodon yalla moyyere Laamḃo ndee ana yottoo yimḃe heewḃe. Hono nii yimḃe heewḃe njettirta Laamḃo faa Laamḃo ḃeydoo teddineede.

Haala teddeengal manngal duumiingal

¹⁶ Dum wadi so min kaabataa. Fay so terde amen dee yo kalkotoode, yonkiiji amen dii ana keyḃintinee jannde fuu. ¹⁷ Sabi torraaji amen hannde dii ana kakindii ana njawta, kasen duu di lanndinanto min teddeengal manngal ngal timmataa, ḃurngal diin torraaji abada. ¹⁸ Sabi wanaa e ko yiyetee min ngatti hakkillaaji amen, e ko yiyataake min ngatti hakkillaaji amen. Sabi ko yiyetee koo, yawtan, kaa ko yiyataake koo, heddoto faa abada.

5

No ndarorto-den yeeso Almasiihu

* ^{3:14} Yooḃaḃe ana paamira aaya oo hono nii: Sabi faa hannde so eḃe keddii janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddii e geese maḃḃe, ḃe paamaali aadi ndii huncaama saabe Almasiihu. * ^{4:13} Jabuura 116.10

¹ Eḃen anndi so suudu leydiiru ndu kodu-ḃen e mum jooni nduu wurjinaama, dum woni terḃe men, Laamḃo darnanii en suudu dow kammu ndu junngo darnaaḃi, darotoondu faa abada. ² Eḃen nii cabḃitoo saabe heppugol men naatude e ley suudu men dow kammu nduu, eḃen ḃoornoroo ndu no kaddungal nii, ³ yalla so en ḃoorniima ndu pati tawe-ḃen en wuttiniibe. ⁴ Sabi e ley nduu suudu, en tampii en ottii. En njidaa ḃoortaade ndu, ko njid-ḃen dee, ḃoornaade wonndu dow mayru, yalla nguurndam ḃam ana moḃa ko halkotoo ko woni e men koo. ⁵ Laamḃo jaati lanndinanii en e kabaaru majjum, mo loowi en Ruuhu makko laatoo pibiraado moyyereeji desanaadi en ḃii.

⁶ Ndennoo, eḃen njogii hoolaare wakkati fuu, fay so eḃen anndi so nii eḃen keddi e ḃee ḃoo terḃe, eḃen ngodḃii suudu Joomiraado nduu tafon. ⁷ Sabi ko ngoonḃin-ḃen nguurdu-ḃen, wanaa ko njiyaten nguurdu-ḃen. ⁸ Ndennoo eḃen njogii hoolaare, kaa ko ḃurani en, eggude e ḃee ḃoo terḃe kammari faa kodoyen banngē Joomiraado. ⁹ Kaa waḃude ko welata mo woni ko ḃur-ḃen fuu tewtude, hoḃude ḃoo e eggude ḃoo fuu fotu. ¹⁰ Sabi ana tilsii en fuu ndaro-ḃen yeeso Almasiihu faa care-ḃen, yalla gooto fuu ana yobeḃe golle mum mo waḃunoo e aduna, so golle lobbo naa so golle bonḃo.

No Iisaa hawrintiniri en e Laamḃo

¹¹ Ndennoo, tawee min anndii ko woni hulde Joomiraado, min tewtan heḃude hakkillaaji yimḃe bee. Laamḃo ana anndi min, miḃo joonndorii onon duu oḃon anndi min e ley ḃerḃe mon. ¹² Min njidaa mantaade yeeso mon. Ko min njidi dee, hokkude on daliili no mantoro-ḃon min, yalla oḃon keḃa ko njaabo-ḃon mantortoobe kulle gonḃe sella, ḃe mantortaako kulle gonḃe e ḃerḃe. ¹³ So min njogoraama min haanḃuḃe, dum saabe Laamḃo. So min njogoraama min yeedḃuḃe, dum kammari moodon. ¹⁴ Sabi jilli Almasiihu njaalike min, sabi min tayorii, gooto maayanii yimḃe fuu, ndennoo yimḃe fuu maayii. ¹⁵ O maayanii yimḃe fuu, yalla wuurḃe bee ana ḃootta wuurande ko'e mum'en, mo ḃe nguuranta dee, maayando ḃe so wuurtani ḃe oo.

¹⁶ Ndennoo, gila jooni, walaa fuu mo min njogorii no ḃii-aadama jogortoo nedḃo nii. So min njogorikeno non Almasiihu, jooni min ḃoottii jogoraade mo non. ¹⁷ So nedḃo haḃḃike e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiidḃi koo yawtii, hankasen kabaaru oo fuu heyḃitii. ¹⁸ Dum fuu to Laamḃo iwri, kanko neli Almasiihu faa rewrintina en e makko, o halfini min golle rewrintingol hakkunde makko e yimḃe. ¹⁹ Sabi Laamḃo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yimḃe aduna fuu e mum e waasude jataade luutti mum'en. Kanko halfini min kabaaru rewrintingol ngol. ²⁰ Ndennoo, min daraniibe Almasiihu, hono no Laamḃo jaati waajortoo ko iwata e kundude amen koo. Miden ndaarda on dum ḃoo e innde Almasiihu: ngartee e Laamḃo! ²¹ Almasiihu meeḃaali luuttude abada. Kaa Laamḃo fawii luutti men fuu dow makko, yalla haḃḃagol men e Almasiihu ana waḃa en foocciitibe yeeso Laamḃo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamḃo

¹ Minen, kammari min gollidoobe e Laamḃo, miden ndaarda on pati pijiron moyyere Laamḃo nde keḃ-ḃon ndee. ² Sabi o wii:
«Mi hettindanike ma wakkati lobbo,

mi faabike ma jalaande kisindam.»*

Jooni jaati woni wakkati lobbo, jooni woni jalaande kisindam. ³ Min njidaa waḃude fay huunde ko fergitata yimḃe so feloore tawee e golle amen. ⁴ Kaa e huunde fuu, min kolliran miden kaandi e laataade gollanoobe Laamḃo ley tiinnitaare mawnde, ley torraaji, ley cadeele, ley wemmberē, ⁵ ley piide, ley kasu, ley murtere, ley tampere, ley rafi doyingol, ley yolbere, ⁶ ley laaḃal, ley anndal, ley munal, ley moyyuki, ley Ruuhu Ceniidō, ley jilli ḃi ngalḃaa e naafigaaku, ⁷ ley konngol goonga, ley baawḃe Laamḃo, e kaḃorḃe foocciitaare gonḃe e juude amen nane e jaame, ⁸ ley teddeengal, ley koyeendam, ley ko yimḃe ḃo'ata min, kajum e ko njettata min. Miden kolla yimḃe min gollanoobe

* 6:2 Esaaya 49.8

Laamɗo ley ko min njogoraa min majjinoobe tawee min goongirante'en, ⁹ ley ko min njogoraa min anndaaka tawee min anndaabe, ley ko min njogoraa min maayoobe jooni tawee min wuurbe, ley ko min njogoraa min jukkaabe tawee min maayaali, ¹⁰ ley ko min njogoraa min sunaabe tawee min seyotoobe wakkati fuu, ley ko min njogoraa min misikiina'en tawee miden ngada heewbe arsukunte'en, ley ko min njogoraa min ngalaa fay huunde tawee minen nje fuu.

¹¹ Korintunkooɓe, min kaaldanii on laaɓal reedu, min njaajinanii on berde amen. ¹² Minen, min paadinanaali on berde amen, onon paadinani ko'e mon berde mon. ¹³ Jooni mido haaldira e moodon no kaaldoowo e bikkoy mum nii: njaajinee berde moodon.

No laatori-den suudu Laamɗo guurɗo

¹⁴ Pati kaɓɓondiree e ɓe ngoondinaali ɓee, sabi edum wa'i hono no reentinde daabaaji didi di ngalɗaa faa ndemda. Won ko reentini fooccitaare e oɗaare naa? Won ko reentini fooyre e nimre naa? ¹⁵ Won ko reentini Almasiihu e Ibiliisa naa? Won ko reentini goondindo e mo goondinaali naa? ¹⁶ Aadi won hakkunde suudu Laamɗo nduu e tooruuji dii naa? Anndee, enen ngoni suudu Laamɗo guurɗo oo. Sabi Laamɗo wii:

«Mi hodidan e maɓɓe,
mi yiilodoto e maɓɓe,
mi laatoo Laamɗo maɓɓe,
ɓe laatoo yimɓe am.»[†]

¹⁷ Dum saabii so Joomiraado wii kasen:

«Iwee hakkunde maɓɓe!
Ceertee e maɓɓe!
Pati memee ko sobi!
Nden, mi jabɓoto on.»[‡]

¹⁸ Mi laatanto on baaba,
laatano-don kam ɓiɓɓe rewɓe e worɓe,
Dum Joomiraado Jom Baawɗe oo wii.»[§]

7

¹ Sakiraabe horsube, en ngadanaama dee podooje fuu, ndennoo labɓinen ko'e men iwde e tuundi ngonndi e terde men e yonkiiji men fuu, tabintinen senaare men e ley kulol Laamɗo.

Haala sunu e seyo

² Labɓinane min berde moodon! Min toɗnaali fay gooto, min mbonnanaali fay gooto, min jaamaali jawdi fay gooto. ³ Mi haaldaali dum faa laatanoo on jukkungo. Sabi mi haaliino gila naanen: miden njidi on sanne, fay huunde seenndataa en, wanaa nguurndam wanaa maayde. ⁴ Mido hoolii on sanne, mi hebii jaati no mi mantaroo saabe moodon, on buubinii bernde am sanne, mido heewi seyo e ley tampereji amen dii fuu.

⁵ Sabi, fay nde min njottii leydi Makedoniya ndee, min powtinaaki fey, torraaji tan min njii, gila e kulol ley berde faa e sippirooji. ⁶ Kaa Laamɗo buubinoowo berde sunaabe oo, buubinirii berde amen garol Titus. ⁷ Wanaa garol makko ngol tan wadi dum, ko buubinno-don bernde makko koo waaltinii hakkillaaji amen, kajum e ko mo wii odon njidi yiide kam sanne e ko o haalani min haala sunu mon kammari ko wadi koo e haala tiinnaare mon e am, dum buri fuu beydude seyo am. ⁸ So bataaki am oo sunjiniino on, mi mimsitaali dum jooni. Fay so mi mimsitiino – sabi mi yii bataaki oo sunjiniino on fay so e wakkatiwel gootel – ⁹ mido seyii jooni. Wanaa ko cuɗluno-don koo waddani kam seyaade, ko sugulla moodon waddani on tuubude koo. Sabi sugulla kewtinooɗo on oo ana hawri e sago Laamɗo, hono non, walaa ko min mbonnannoo on. ¹⁰ Sabi sugulla kawroowo e sago Laamɗo oo waddata tuubugol, tuubugol ngol waddata kisindam, mimsee walaa e majjum. Kaa sugulla aduna, maayde waddata. ¹¹ Ndennoo, yeewee sugulla kawroowo e sago Laamɗo oo ko waddani on: o waddanii on soobaade, o wallii on daranaade ko'e mon,

[†] 6:16 Lewinkooɓe 26.12, Esekiyel 37.27 [‡] 6:17 Esaaya 52.11 [§] 6:18 2 Samuyila 7.14, Esaaya 43.6

o waddanii on metteede e gaduɗo bone oo, kajum e kulol, o waddanii on yeeweede kam, kajum e tiinnaade, o wallii on jukkude bondo oo. E huunde fuu on kollii oɗon laabi e oon kabaaru. ¹² Ndennoo so mi winndanii on, wanaa saabe toɗuɗo mbinndir-mi, wanaa saabe toɗnaado duu mbinndir-mi, ko mbinndiran-mi on dee, yalla oɗon ɓannginane soobee mo njogani-ɗon min oo yeeso Laamɗo. ¹³ Hakkillaaji amen mbaaltorike saabe majjum.

Ko jokkiti hen kasen, seyo Titus ngoo beydi waaltinde hakkillaaji amen, sabi on fuu on ɓuuɓinii ɓernde makko. ¹⁴ So mi mantorike on seeda yeeso makko duu, on kersinaali kam. Kaa no min kaalanirta on goonga wakkati fuu nii, hono non ko min mantorii on e yeeso Titus koo laatorii goonga. ¹⁵ Bernde makko beydoto yidude on so o miilike no ɗowtiri-ɗon on fuu e no njabbori-ɗon mo kulol e sijnjugol nii. ¹⁶ Mido seyii ko keɓu-mi e mon hoolaare e dow huunde fuu koo.

8

Haala wallugol seniibe wonɓe Urusaliima

¹ Sakiraabe, miden njidi anndinde on moyyere Laamɗo jippiinde e deente goondinɓe Iisaa gonde leydi Makedoniya dee. ² Kamɓe e horireede ɓillaare sattunde fuu, keewal maɓɓe seyo waddanii ɓe hokkitirde ko heewi, fay so eɓe e talkaaku cattuɗo. ³ Mi seedee: ɓe ndokkitirii ko ɓe mbaawi fuu fay ko ɓuri baawɗe maɓɓe, ɓerɗe laabude tal ɓe ndokkiri. ⁴ ɓe ndaardii min sanne yalla eɓe keɓa laawol waɗude juude maɓɓe e wallugol seniibe wonɓe Urusaliima ɓee. ⁵ ɓe ngadii ko ɓuri miilo amen. Ko adii fuu, ɓe ndokki ko'e maɓɓe Joomiraado, caggal ɗum, e sago Laamɗo ɓe ndokki min ko'e maɓɓe minen duu. ⁶ ɗum waɗi so min ndaardi Titus timmintinoya to moodon ngal dokkal no fuddirnoo ngal nii. ⁷ On arsukunte'en e huunde fuu – goondinal e waaju e anndal, oɗon njogii soobee dow huunde fuu, oɗon korsini min duu. Tiinno-ɗon faa arsinkinire-ɗon non e ngal dokkal duu.

⁸ Wanaa kammari tilsere waɗi so mbii-mi non, ko mbiiru-mi non dee, faa mi hokka on laawol hollude jilli mon ɗii ana celli. ⁹ Sabi oɗon anndi moyyere Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu: kanko arsukunte oo, o waɗii hoore makko talka kammari mon yalla oɗon laatoroo arsukunte'en talkaaku makko oo. ¹⁰ Mido haalana on ko woni miilo am haala wallugol seniibe wonɓe Urusaliima ɓee, sabi ɗum ɓuri nafude on: rowanen onon adii fiide dabare wallude ɓe, onon adii fuddude golle oo duu. ¹¹ Jooni noo, kibbinee ɗum. No tiinnori-ɗon fiide dabare nii, tiinnoree non gollude ɗum duu, ndokkiron no baawɗe mon mbaarata. ¹² Sabi so neddo anniyike waɗude moyyere, Laamɗo jabanani ɗum hakke ko jogii koo, wanaa hakke ko jogaaki. ¹³ Mi wiyaali naaton e ɓillaare yalla wobbe ɓee ana powta, yimbe fuu pota njidu-mi. ¹⁴ Jooni ɗum forran onon on keɓii faa heewi faa mbaawon wallude wonɓe e baasal ɓee. Caggal jooni, so tawii onon on ngonii ley baasal, kamɓe ɓe keɓii ko heewi faa ɓe mbaawa wallude on. Hono nii yimbe potirta, ¹⁵ no winndorii nii: «Moobtunoodo ko heewi oo yaɓɓintinaali, moobtunoodo seeda oo jakoraaka.»*

Kabaaru Titus e yaaduɓe mum

¹⁶ Jettooje ngoodanii Laamɗo e ko waɗi e ɓernde Titus sii soobee mo min njoganii on oo. ¹⁷ Titus jabii ko min jaagii ɗum wirfitaade to mon koo. Ko ɓuri ɗum fuu, soobirantaaku mawɗo e ɓernde laabunde tal o wirfitorii faade to moodon. ¹⁸ Miden neldida e makko sakiike men jetteteedo e deente goondinɓe dee fuu saabe golle mo o gollani Kabaaru Lobbo oo. ¹⁹ Wanaa ɗum tan, deente goondinɓe dee cubii mo, yalla omo laato jaado amen faa min naba dokkal ngal Urusaliima. Ngal dokkal ana teddina Joomiraado, ana ɓanngina anniya amen lobbo duu. ²⁰ Miden ngada ko min mbaawi fuu pati min keɓa feloore e ndiin jawdi keewndi ndi min ndaranii. ²¹ Sabi wanaa ko woodi yeeso Joomiraado tan min tewtata, miden tewta ko woodi yeeso yimbe duu. ²² Miden neldida e ɗiɗon ɓee sakiike meeden mo min taykitii soobee mum wakkatiiji keewɗi e

* 8:15 Pergu 16.18

kulle keewḁe. Jooni mo ḅuri fuu tiinnaade e golle oo kammari hoolaare mawnde nde mo joganii on ndee. ²³ Titus duu yo gondiido am yo gollidiido am kammari moodon. Sakiraaḅe men wonduḁe e makko ḅee yo nelaabe deente goondinḅe dee, ḅe teddeengal Almasiihu. ²⁴ Ndennoo jooni, kollee ḅe jilli moodon, kollee ḅe kamḅe e deente goondinḅe dee fuu miden njogii daliili e mantoraade on.

9

No Laamḁo yidiri dokkiroowo seyo

¹ Fotaa ko mi winndana on banngal wallugol seniibe wonḅe Urusaliima ḅee, ² sabi mido anndi on muuyii wallude ḅe sanne. Mi mantorike on dum yeeso Makedoniyankooḅe, mbii-mi ḅe: Akayankooḅe lanndiniima gila rowanen wallude. Tiinnaare moodon soobini ko ḅuri heewde e maḅḅe. ³ Kaa mido nela e moodon ḅee sakiraaḅe pati ko min mantorii on koo laatoo meere, kaa tawee oḁon lanndinii no mbiiru-mi nii. ⁴ So wanaa dum, so Makedoniyankooḅe ngardii e amen to moodon tawi on lanndinaaki, hoolaare nde min njoginoo e moodon ndee laatanto min gacce, kasen duu onon ḅurata fuu hersude. ⁵ Dum nee, ko njii-mi hen ana tilsi mi ndaarda sakiraaḅe ḅee ardo kam to moodon, ndaranoo ballal ngal poduno-ḁon ngal. Nden so mi warii fuu mi tawan engal hawriti, ngal laatoo ballal ḅernde laaḅunde tal, tawee wanaa tilsere. ⁶ Taykee: aawuḁo seeda, seeda hettata, aawuḁo ko heewi, ko heewi hettata. ⁷ Gooto fuu yo hokku ko anniyii e ḅernde mum, tawa wanaa dow metti, wanaa e tilsere. Sabi Laamḁo ana yidi dokkiroowo seyo. ⁸ Laamḁo ana waawi hokkude on sii moyyereji fuu, yalla e huunde fuu oḁon keḅa ko heyata on wakkati fuu, keddoro-ḁon ko heewi kammari golle lobbo fuu, ⁹ hono no winndorii nii: «Omo saaka moyyere makko e ley talka'en,

moyyuki makko duumoto faa abada.»*

¹⁰ Laamḁo dokkoowo demoowo aawdi hokka dum nguure oo, hokkan on aawdi heyoori on onon duu, o funnan ndi, yalla moyyuki mon ana rima faa heewa. ¹¹ Sabi o arsinkan on e huunde fuu, faa mbaawon hokkitirde wakkati fuu. Nden heewḅe njettan Laamḁo e ko mballir-ḁon dum'en ko iwri e juude amen koo. ¹² Sabi ngal ballal wanaa faa nafa seniibe ḅee tan wadira, ko ngal wadira dee, faa ngal waddana heewḅe yettude Laamḁo. ¹³ So ḅe yeewii ballal moodon ngal, ḅe teddinan Laamḁo saabe ḁowtaare mon nde ceettorto-ḁon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu, ḅe teddinan mo duu saabe ko caakaton jawdi mon e maḅḅe, kamḅe e yimḅe fuu. ¹⁴ ḅe kolliran korsa maḅḅe faade e moodon duwaawuuji ḁi ḅe nduwantoo on ḁii saabe moyyere mawnde nde Laamḁo wadani on ndee. ¹⁵ Jettooje ngoodanii Laamḁo saabe dokkal mum ḁaḁungal sifa!

10

No Pool jaaborii feluḅe dum

¹ Miin Pool biyeteḁo lo'udo so mido hakkunde moodon kaa cuuso so mido woddii on oo, mido waajoroo on newaare e moyyuki Almasiihu, ² mido ndaarda on: pati ngadee so mi garjoo on nde ngaroy-mi to mon fuu. Sabi banngal wiyooḅe miden ngollana muuyooji ḅii-aadama ḅee anniyii-mi gollirde ngorgu. ³ Goonga, min ḅiḅḅe aadama tan, kaa no min kabirtee nii wanaa no ḅiḅḅe aadama kabirtee. ⁴ Sabi kaborde ḁe min kabortoo dee nganaa ḁe ḅii-aadama, semmbe majje to Laamḁo iwri faa ḁe mbaawi wurjinde tataaji e leydi. Minen, min wurjinoobe miilooji wayḅe e leydi ⁵ kaḅum e mawninkinaare fuu haḁore yimḅe anndude Laamḁo. Kasen min nanngoḅe miilo fuu faa min ngartira dum e ḁowtanaade Almasiihu. ⁶ So ḁowtaare moodon hiḅḅii, min lanndiniima jukkude nedḁo fuu mo ḁowtaaki.

⁷ Yeewree kudḁe dee no ngorri nii – so won e moodon kooliido yo nedḁo Almasiihu, yo miccito dum ḁoo duu: no joomum laatorii nedḁo Almasiihu nii, minen duu, non min laatorii yimḅe Almasiihu. ⁸ Joomiraado men Iisaa hokkii min baawḁe faa min naḅa goondinal mon yeeso, wanaa faa min ngurjina ngal. Fay so mantii-mi hen faa kosu-mi

* 9:9 Jabuura 112.9

yaɓɓitaade, dum hersintaa kam. ⁹ Mi yidaa miilon mi tewtoowo hulbinde on e bataakiiji am dii. ¹⁰ Sabi ana wiyeɓe bataakiiji am dii ana teddi, ana njogii semmbirantaaku, kaa so mido hakkunde mon, mido lo'i, haala am ana yawonii. ¹¹ Neddo fuu biyoowo non, yo annu ko min mbinndata so miden ngoddi on koo, dum min ngollata so min ngondii e moodon duu. ¹² Min cuusaa fonndude ko'e amen e mantotoobe bee. Min nanndaa e maɓɓe duu. Kambe, ebe ponnda ko'e maɓɓe e etirdum maɓɓe, be nanndintaa ko'e maɓɓe e fay gooto so wanaa e ko'e maɓɓe tan! Be ngalaa hakkille.

¹³ Minen noo, min njidaa mantaade faa yaɓɓitoo keerol, miden kaada e keerol ngol Laamdo darnani min ngol, faa min njottii on onon duu. ¹⁴ So min njottanooki to mon, min yaɓɓitinoke keerol e manti amen. Kaa min yaɓɓitaaki keerol, sabi minen adii waddude e mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ¹⁵ Min mantortaako golle wobbɓe mo walanaa min. Kaa no goondinal moodon beydortoo nii, miden njikkii beydoraade non teddungal e hakkunde moodon, tawee min yaɓɓitaaki ko Laamdo darnani min koo. ¹⁶ Nii wadata so min keba no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo e nokkuuje gonde caggal moodon dee, min mbaasa mantoraade golle gollaado faa timmi e ley nokkuuje de wobbɓe kalfinaa. ¹⁷ Ana winndii: «Mantotoodo fuu, yo mantoro golle Joomiraado.»* ¹⁸ Sabi wanaa manoowo hoore mum woni jabaado, jabaado dee, mo Joomiraado mani.

11

No Pool feliri nelaarɓe peneɓe

¹ Jooni kaa dalee kam mi haaldana on no ɓadiido haandude nii. Mido jaagii on mujanon kam. ² Mido joganii on kiram iwruɗam to Laamdo jaati, sabi mi habɓii dewgal mon e gorko gooto, dum woni Almasiihu. Mido yidi nabude on to makko no mboomri ceniindi nii. ³ Kaa mido huli pati hakkillaaji mon mbaylite, nanndon e Hawwaa mo mboddi yoyundi ndii yoyɗi oo faa njoppon hoolaare mon laabunde sellunde wonnde e Almasiihu ndee. ⁴ Mido huli dum sabi so won gardo waajaade on Iisaa goddo mo waldaa e mo min mbaajii e ley moodon oo, naa so on kebii ruuhu goddo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo kebuno-don e amen oo, on njabboto dum sanne. ⁵ Kaa mido miila diin kalahali mawdi, dum woni nelaarɓe moodon bee, walaa fuu ko burdi kam. ⁶ Ana waawi taweede mi wanaa fasiilante banngal haala, kaa mi wanaa baaydo anndal, min kollii on dum faa laabi wakkati fuu e ley huunde fuu.

⁷ Nde kaalan-mi on Kabaaru Laamdo Lobbo oo tawi on njobaali ndee, mi leyɗinkinike kammari teddinde on, mi mboofii e ley majjum naa? ⁸ Deente goondinɓe godde ndokki kam ko mi wuurda faa mi gollana on. ⁹ Nde ngonnoo-mi to moodon too ndee tawi mido hasindini, mi fawaaki e dow fay gooto e mon. Sabi sakiraabe iwɓe Makedoniya ɓee ngaddanii kam ko nakiranoo-mi koo. E oon wakkati, mido wajunoo laatanaade on donngal. Non worri faa hannde duu. ¹⁰ Goonga Almasiihu gondo e am oo kaalanan-mi on: ley leydi Akaya ndii fuu fay gooto waawaa hadude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal koo. ¹¹ Ko saabi so ngadir-mi non? Saabe mi yidaa on ngadir-mi non naa? Laamdo ana anndi mido yidi on!

¹² No ngorrunoo-mi nii, mi heddoto e worrude non. Sabi yogaabe ana tewta laawol mantoraade ko be ngorri no amen nii koo. Ngol laawol, mido yidi hadude be ngol. ¹³ Been yo nelaarɓe peneɓe yo golloobe jammotoobe yo boorniibe saaya nelaarɓe Almasiihu. ¹⁴ Dum haaynaaki, sabi fay Ibiliisa ana boornoo saaya malaa'ika jom fooyre. ¹⁵ Ndennoo haaynaaki duu so gollanoobe Ibiliisa boorniima saaya gollanoobe foocitaare. Kaa jukkungo maɓɓe laatoto hakke golle maɓɓe.

Haala torraaji kewtiidi Pool

¹⁶ Mi haalanii on naanen, mido wiya on kasen duu: pati fay gooto e moodon nanngira kam kaahaango. Kaa fay so on nanngirii kam non, njabee kaandi am dii, yalla miin duu mido mantoo seeda. ¹⁷ Nde mantortoo-mi nii ndee, wanaa no gollanoowo Laamdo nii

* 10:17 Yeremiya 9.23

kaaldan-mi, no kaandudo nii kaaldan-mi. ¹⁸ Sabi heewɓe ana mantaroo kulle aduna, miin duu, mido waawi mantaade. ¹⁹ Sabi onon jogoriiɓe ko'e mum'en yo hakkilante'en ɓee, oɗon njarranii haandube ɓee no weliri on. ²⁰ Goonga, oɗon muja nelaabe peneɓe ɓee maccina on, jaama jawdi mon, njana on, pamdina on, piya on banaaje. ²¹ Mido yaagoo wiide on miden lo'unoo e majjum sanne.

Tawee nee, huunde fuu ko ɓe cuusi mantoraade kamɓe, mido suusi mantoraade dum miin duu. Mido haalda doo hono no mi kaandudo nii. ²² So ɓe Yahuudiyankooɓe, miin duu mi Yahuudiyanke. So ɓe Israa'iilankooɓe, miin duu mi Israa'iilanke. So ɓe iwdi Ibarahiima, miin duu mi iwdi Ibarahiima. ²³ So ɓe gollanoobe Almasiihu, miin buri ɓe fuu laataade dum – doo kaaldan-mi hono no mi kaandudo nii. Miin buri ɓe tiinnaare, buri ɓe uddeede kasu, buri ɓe fiyeede. Wakkati fuu, mido hosa maayde. ²⁴ Cili joy Yahuudiyankooɓe ana piya kam, cilol fuu dorrii capantati e jeenay. ²⁵ Cili tati Romankooɓe ana piya kam cabbi. Mi wedaama kaaye cilol gootol. Cili tati mido naata laana ana mutida e am, mi doyii jemma e jalooma ley geeci. ²⁶ Mido e laawol wakkati fuu, mido e farati banngal maaje e banngal yanoobe, banngal lepol am e banngal leji goddi, mido e farati e ley geelle e ley ladde jeereende, ley geeci e ley sakiraabe peneɓe. ²⁷ Mi gollii faa mi tampii, wakkati fuu mi daanataako doyngol juutungol. Mi yolbii, mi domdii, wakkati fuu mido hoora, mi jaangaama, mi holii. ²⁸ Mi haalaali ko heddi koo so wanaa huunde wootere: nannde fuu miilooji banngal deente goondinɓe dee fuu ana kabbi hoore am. ²⁹ So won lo'udo, loore mum ana hewta kam. So won pergitiido, ana jawna yonki am.

³⁰ So ana tilsi mi mantoo, loore am ndee mantortoo-mi. ³¹ Laamdo ana anndi mi fenaali. Jettooje ngoodanii mo kanko Baaba Iisaa Joomiraado men oo faa abada. ³² Nde ngonnoo-mi Damas ndee, battaa kaananke biyeteedo Aretas joyyiniino yimɓe faa kayba ngeenndi ndii yalla ana nannga kam, ³³ kaa ngadaa-mi e ley sagiire, ndiwniraa-mi e falanteere tatawol ngeenndi ngol, njippinaa-mi caggal mayri, teetori-moo-mi.

12

Haala ko Laamdo bannginani Pool

¹ Ana tilsi mi mantoo fay so gasaa. Dum e taweede, mi haalan ko yellitii e am, kapum e ko Joomiraado bannginani kam koo. ² Ana foti duubi sappo e nay, gorko gooto mo anndu-mi, kabbiido e Almasiihu, njabbinaama faa dow kammu burdo fuu toowde. Mi anndaa yalla terde makko duu njabbinaama naa njabbinaaka, Laamdo tan anndi. ³⁻⁴ Mido anndi oon gorko naannaama alijenne – omo heddorii terde makko dee naa mo heddoraaki de? Mi anndaa, Laamdo anndi – o nani ton haala daduka hakkille ka bii-aadama fotaa haaltude. ⁵ Kanko mantortoo-mi, mi mantortaako hoore am so wanaa e loore am. ⁶ Fay so mi muuyiino mantaade, mi haandaali, sabi goonga kaalannoo-mi. Kaa mido nanta hoore am e majjum, pati yimɓe miila mido buri ko njii mido wada naa ko nani mido haala. ⁷ Ko Laamdo loowi e am koo ana dadi hakkille, kaa pati mi mawninkinoroo dum, ko wa'i hono gi'al suufaama e terde am, dum woni nelaado Ibiliisa ana fiya kam faa hada kam mawninkinaare fuu. ⁸ Cili tati mido jaagoo Joomiraado yo doofanam ngal, ⁹ kaa o wii kam: «Hinnee am oo heyii ma, sabi baawde am e loore kibbirta.» Saabe dum mi beydiima seyaade e mantaade dow loore am ndee, yalla baawde Almasiihu dee ana tawee e am. ¹⁰ Dum saabii so mido seyoro loore e jennooje e cadeele e torraaji e wemmbere fuu kammari Almasiihu. Sabi nde lo'u-mi fuu, nden keɓan-mi semmbe.

No Pool sunliri banngal Korintunkooɓe

¹¹ Mi haaldii hono no mi kaandudo, kaa onon ngaddani kam haalirde non. Onon kaannoo jinngande kam, sabi fay so mi wanaa fay huunde, kalahali moodon mawdi dii, dum woni nelaabe moodon ɓee, burdaali kam fay huunde. ¹² Golleeji mawdi e kaayefiiji e taagumansaaji kollooji mi nelaado ngollaama to mon, kaaddi mujal duu di ngolliraa. ¹³ Kodum deente goondinɓe Iisaa godde dee burdi on, so wanaa ko mi fawaaki e mon koo? Njaafee kam e oon toonange!

¹⁴Jooni, mi lanndiniima warde to mon cilol tatabol, mi fawataako e mon. Wanaa jawdi moodon tewtan-mi, onon e ko'e mon tewtan-mi. Sabi wanaa bibbe kaani fagganaade saaraabe mum'en jawle, saaraabe kaani fagganaade bibbe mum'en jawle. ¹⁵ Miin, mi seyorto hokkude on ko njogii-mi fuu, mi seyorto hokkude on fay hoore am, yalla mido walla on. So mi mawninii jilli am e moodon, on buytoto e yidude kam naa? ¹⁶ Ndennoo en kawrii mi fawanooki e dow mon, kaa wiyaama mi yonjii on, mi hebirii on hiila. ¹⁷ Won nelaabe am be nelir-mi faa mi jaama jawdi mon naa? ¹⁸ Titus jaagii-mi yo yaa to moodon, neldidin-mi e mum sakiike men oo. Titus jaamaali jawdi moodon, goonga naa pene? Wanaa minen ngoni miilo wooto e laawol gootol naa?

¹⁹ Booyii odon miila min labbinoobe ko'e amen yeeso moodon. Kaa ko min ngadata dee, miden kaalda yeeso Laamdo ley haɓɓagol amen e Almasiihu. Sakiraaɓe horsuɓe, ko min ngadata koo fuu, yalla odon njaara yeeso. ²⁰ Mido hula, so mi warii to moodon, pati mi tawira on no mi yidaa, tawiron kam no on njidaa. Mido huli pati mi tawda on e poodondiral e haasidaaku e konnaagu e tikkere e njondiral e joore e mawninkinaare e fitina. ²¹ Mido hula, so mi wirfitiima to moodon, pati Laamdo hoyna kam hakkunde mon kasen, mi sunja saabe heewɓe luuttunoobe be tuubaali iwde e tuundi mum'en e fijirde mum'en e njaahilaaku mum'en.

13

Baynondiral

¹ Mido wara to mon jooni cilol tatabol. «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimbe didon naa taton.»* no winndorii nii. ² Mi haalaniino luuttunoobe nde ngonnoo-mi to mon cilol didabol ndee, jooni duu ko mi walaa to mon koo, mido haaltana be kasen kambe e heddiibe bee fuu: so mi wartii, mi yurmataako fay gooto. ³ Onon, odon tewta finnde holloore Almasiihu oo e am haalirta haala mum. On keban finnde ndee duu. Almasiihu lo'aali banngal moodon, mo cemmbediddo e moodon. ⁴ Sabi o tontiraama e leggal bardugal dow loore makko, kaa omo wuuri baawde Laamdo. E ley haɓɓagol amen e makko, min lo'ube, kaa min kollan on, miden nguurdira e makko dow baawde Laamdo.

⁵ Yeewtee ko'e mon faa njiyon so odon ngoondini, taykitee ko'e moodon. Tama on maataali Iisaa Almasiihu ana e moodon? So on maataali, yeewtagol mon ngol ana holla on ngalaa e goonga. ⁶ Kaa mido joonndorii on anndan minen banngal amen miden e goonga. ⁷ Miden jaagoo Laamdo pati ngadon fay huunde ko boni, wanaa faa holla minen miden e goonga, faa ngollon ko moyyi, fay sinndo tawii minen banngal amen, min laatii hono be ngalaa e goonga. ⁸ Sabi min mbaawaa yeddude goonga oo, ko min mbaawi dee, daranaade mo. ⁹ So min lo'ii tawi onon odon njogii semmbe, miden ceyii hen, min jaagoto Laamdo faa laato-don hibbuɓe. ¹⁰ Saabe dum, mido winndana on dum gila mi waraali tafon, yalla so mi warii, pati mi bonna e moodon hakke baawde de Joomiraado oo hokki kam dee. Ko ndokkiraa-mi de, faa yaara yeeso, wanaa faa wurjina.

¹¹ Sakiraaɓe, walaa ko heddi so wanaa waynaade. Poodanee hibbuɓe, njaɓee waajeede, njogee miilo wooto, nguuree e jam. Nden, Laamdo Jom jilli e jam oo wondan e moodon. ¹² Yo gooto e moodon fuu jowtir banndum jowtaango wondungo e jilli. Seniibe bee fuu ana njowta on.

¹³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu e jilli Laamdo e deental moodon e Ruuhu Ceniido oo ngonu e moodon, on fuu!

* 13:1 Fillitagol Tawreeta 19.15

Bataaki Pool faade e Galaatiyankooḃe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado oo. Wanaa yimbe neli kam, mi neliraaka saabe neddo fuu, Iisaa Almasiihu jaati neli kam, kajum e Laamdo Baabiraado men immintindo mo e maayde oo. ² Miin e sakiraabe wondube e am bee fuu, miden mbinnda oo bataaki faade e mon, onon deente goondinbe Iisaa gonde leydi Galaatiya dee. ³ Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁴ Almasiihu hokkitirii hoore mum kammari luutti men yalla ana dannda en e oo jamaanu bondo. Nii o wadiri sago Laamdo Baabiraado men. ⁵ Yo teddeengal woodan Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

No Kabaaru Lobbo oo laatorii gooto

⁶ Ana haaynii kam sanne no njaawir-don yoppude Laamdo, noddirdo on moyyere Almasiihu oo, so njokku-don kabaaru lobbo goddo. ⁷ Wanaa wiide kabaaru lobbo goddo won, kaa yimbe ana njiiba on, ana njidi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ⁸ So neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oo, fay so minen e ko'e amen naa so malaa'ika iwdo dow kammu, yo kuddi wonu e joomum. ⁹ Min kaalaniino on dum, jooni duu mido haaltana on: so neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo keḃ-don oo, yo kuddi wonu e mum.

¹⁰ Dum nee, yarraamuya yimbe ndaaran-mi naa yarraamuya Laamdo? Tama ko welata yimbe ndaaran-mi? So faa jooni mi ndaarannoodo ko welata yimbe, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pool laatorii nelaado

¹¹ Sakiraabe, mido yidi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo, wanaa e neddo iwi. ¹² Sabi wanaa neddo hokki kam mo, wanaa neddo janngini kam mo, Iisaa Almasiihu bannginani kam mo. ¹³ On nanii no ngorrunoo-mi arannde e ley diina Yahuudiyankooḃe oo. Mi torririi deental goondinbe Iisaa ngal no mbaawru-mi fuu, mi siinii wurjinde ngal. ¹⁴ Mido burnoo heewbe e waaldeebe am Yahuudiyankooḃe jokkude diina Yahuudiyankooḃe, kajum e hirande neesuuji njaatiraabe amen. ¹⁵ Kaa Laamdo subike kam gila mi finaali, noddii kam saabe moyyuki mum nde muuynoo ndee, ¹⁶ o bannginani kam Biyiiko yalla mido waajoo kabaaru mum ley heeferbe. Oon wakkati, mi lamndondiraali e fay gooto, ¹⁷ mi yahaali Urusaliima to adiiḃe kam laataade nelaabe bee, njaa-mi don e don leydi Arabiya, ngartu-mi Damas. ¹⁸ Duubi tati caggal mum, njaa-mi Urusaliima yalla mido anndondira e Piyeer. Ngundu-mi e makko balde sappo e joy. ¹⁹ Mi yiyaali nelaado fay gooto, so wanaa Yaakuuba mijii Joomiraado oo. ²⁰ Ko mbinndan-mi on doo koo, hakkunde am e Laamdo mbinndir-mi, mi fenaali. ²¹ Caggal dum, njaa-mi leydi Siriya e leydi Silisi. ²² E oon wakkati, deente kabbiide e Almasiihu gonde leydi Yahuudiya dee meedaali yiirude kam gite mum'en. ²³ Be nananno tan ana wiyee: «Neddo torrannoodo en nden oo, ana waajoo jooni diina ka siinunoo jifude kaa.» ²⁴ Ebe teddinannoo Laamdo saabe am.

2

No nelaabe njabirani Pool

¹ Duubi sappo e nay caggal mum, njabbitin-mi kasen Urusaliima, miin e Barnabas. Titus duu ana wondi e amen. ² Mi yaarii ton saabe ko Laamdo bannginani kam koo. Mi hawritii ton e mawbe deental goondinbe, miin tan e mabbe, mi anndinii be Kabaaru Lobbo mo mbaajii-mi be nganaa Yahuudiyankooḃe oo. Sabi mi yidaa golle am yaabbiido oo e mo jooni oo fuu laato meere. ³ Kaa fay Titus jaado am oo, kajum e taweede yo Yunaninke fuu, tilsinaaka taadeede. ⁴ Dum e taweede sakiraabe peneebe coorike e deental goondinbe ngal. Ko be ndarti dee, anndande ndimaaku mo keḃ-don e ley

haḃḃagol men e Iisaa Almasiihu oo faa ḃe ngartira en e maccungaaku. ⁵ Min njabanaali ḃe fay wakkati gooto yalla goonga Kabaaru Lobbo oo ana heddanoo on. ⁶ Haya, jogoraabe mawḃe ḃee, no ḃe njogoranoo nii, miin walaa ko hilli kam e majjum, sabi Laamḃo ḃurdintaa yimḃe. ḃeen mawḃe tilsinaali min goddum fey. ⁷ ḃe paamii Laamḃo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oo faade e ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe, hono no halfiniri Piyeer waajaade Yahuudiyankooḃe ḃee nii. ⁸ Sabi no Laamḃo neliri Piyeer hakkunde Yahuudiyankooḃe ḃee nii, non o neliri kam miin duu hakkunde heeferḃe. ⁹ Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, nuyḃe deente goondinḃe teddinaade ḃee, nde njiinoo moyyere nde Laamḃo hokki kam ndee, ḃe ndokki kam miin e Barnabas fuu juuḃe faa tabintina kawral hakkunde amen. Ndennoo minen, min njaha to heeferḃe, kamḃe ḃe njaha to Yahuudiyankooḃe. ¹⁰ Ko ḃe jaagii min tan, min miccīto misikiina'en ḃee. Mi tiinnike e majjum jaati.

No Pool jinjiri Piyeer to Antiyokiya too

¹¹ Kaa nde Piyeer wari e ngeenndi mbiyeteendi Antiyokiya ndee, mi jinjii dum yeeso yimḃe sabi o boofuḃo. ¹² Sabi fade nelaaḃe Yaakuuba ḃee warde, omo jaamdannoo e goondinḃe Iisaa ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe. Kaa nde ḃeen ngarnoo ndee, o wodditii ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ḃee, o ḃootti jaamdude e mum'en, hultude jokkuḃe sariya taadagol ḃee. ¹³ Yahuudiyankooḃe goondinḃe Iisaa wobḃe duu tawti mo faa nabi fay Barnabas e naafigaaku mum'en. ¹⁴ Nde njiinoo-mi no ḃe ngorri nii dartaaki, eḃe ngoorti goonga gondo e Kabaaru Lobbo oo, mbii-mi Piyeer yeeso yimḃe fuu: «Aan Yahuudiyanke, a worraano ḃoo hono no Yahuudiyankooḃe ngorri nii, no leji goddi dii ngorri nii ngorrūno-ḃaa. Hono mbaawru-ḃaa tilsinirde yimḃe ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ḃee kinaa laatoḃo hono no Yahuudiyankooḃe nii?»

No Laamḃo hisinirta yimḃe saabe goondinal

¹⁵ Minen, min iwdi Yahuudiyankooḃe, min njeyaaka e leji goddi luuttooji dii. ¹⁶ Tawee nee, miden anndi nedḃo nanngirtaake poocciitido saabe jokkugol Sariya Muusaa oo, e goondinal mum Iisaa Almasiihu nanngirtee poocciitido. Minen duu min ngoondinii Iisaa Almasiihu, yalla miden nanngiree foocciitibe saabe goondinal amen Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Sariya Muusaa. Sabi fay gooto nanngirtaake poocciitido saabe jokkugol Sariya Muusaa. ¹⁷ Minen, miden ndarta nanngireede foocciitibe saabe haḃḃagol amen e Almasiihu. E ley majjum so min tawaama min luuttoobe minen duu hono no ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ḃee nii, dum ana holla Almasiihu yo daraniido luuttal naa? O wanaa! ¹⁸ Sabi so mi wii mi maatoto ko ngurjinnoo-mi, mi tabintinanno mi bofoowo. ¹⁹ Kaa banngal Sariya Muusaa, miin mi maayḃo, Sariya oo jaati wadi dum, yalla mido wuurana Laamḃo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow leggal bardugal, ²⁰ mi wuuraa miin e hoore am, Almasiihu wuuri ley am. Nguurndam nedḃo ḃam nguuran-mi jooni ḃam, e ley goondinal Bii Laamḃo nguuran-mi ḃam, oon jidḃo kam so hokkitiri hoore mum saabe am. ²¹ Mi tippitataako moyyere Laamḃo ndee. Sabi so tawii jokkude Sariya oo wadata nedḃo poocciitido, Almasiihu oo maayii meere.

3

Haala jokkude Sariya Muusaa naa goondinde Iisaa

¹ Eehey Galaatiyankooḃe, woy oḃon pamḃi hakkille! Homo dawri on? On cifanaama faa laabi paca no Iisaa Almasiihu tontiraa e leggal bardugal. ² Njaabee kam dum ḃoo tan: saabe jokkude mon Sariya Muusaa kebir-ḃon Ruuhu Ceniido oo, naa on kebirii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo oo, on ngoondinii? ³ Kodum famḃiniri on nii hakkille? On pudḃirii semmbe Ruuhu Laamḃo oo, hono njidir-ḃon jooni timminirde tiinnaare mon jaati? ⁴ Ko hewtii on koo fuu laatike meere naa? Dum waawaa laataade meere. ⁵ Dokkoowo on Ruuhu so wada kaayḃe hakkunde mon oo, dum nee saabe oḃon njokki Sariya o wadirta dum naa saabe on nanii Kabaaru Lobbo on ngoondinii?

⁶ Nii winndorii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo poocitiido.»* ⁷ Ndennoo anndee: goondinḃe ḃee, kaḃum'en jaati ngoni iwdi Ibarahiima. ⁸ Sappaama e ley Binndi, Laamdo nanngiran ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ḃee foocitiibe saabe goondinal mum'en. Dum saabii so Binndi dii mbiyani Ibarahiima oo kabaaru lobbo gila wadaali tafon: «Leḃi dii fuu kebiran barke saabe maa.»† ⁹ Ndennoo, goondinḃe fuu keḃan barke no Ibarahiima goondindo oo heḃiri barke nii. ¹⁰ Kaa faḃwe jikke mum'en e jokkude Sariya Muusaa, yo hudaabe. Sabi ana winndii: «Kuddi woodanii neddo fuu mo jokkaali faa hiḃḃi ko woni e dewtere Sariya ndee fuu.»‡ ¹¹ Tayoral, fay gooto nanngirtaake poocitiido yeeso Laamdo saabe Sariya oo. Sabi ana winndii: «Poocitiido wuurdan goondinal.»§ ¹² Sariya oo noo fawaaki e goondinal, sabi ana winndii: «Jokkudo Sariya oo wuurdan saabe Sariya.»* ¹³ Almasiihu soottitike en iwde e kuddi ndi Sariya oo fawi e men ndii, ko mo roondanii en ndi koo. Sabi ana winndii: «Bilaado e leggal bardugal fuu yo kudaado.»† ¹⁴ Dum Iisaa wadi yalla ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ḃee duu ana keḃa barke mo Ibarahiima heḃi oo saabe Iisaa Almasiihu, keḃiren Ruuhu padaado oo e ley goondinal.

Haala Sariya e fodoore

¹⁵ Sakiraabe, mido sifanoo on ko woodi jannde fuu koo: so neddo moyyini talkuru ndonu no sariya laamu jabiri nii, fay gooto waawaa imminde dum, waawaa beydude hen fay huunde. ¹⁶ Laamdo wadani Ibarahiima e iwdo e mum podooje. Binndi dii mbiyaali: «Iwḃe e mum», hono no di cappike heewḃe, gooto nii di cappii nde di mbii: «Iwdo e maa». Dum woni Almasiihu oo. ¹⁷ Ko njidu-mi wiide koo annii: aadi ndi Laamdo fiḃi ndii, Sariya gardo duubi teemedē nay e capantati caggal mum oo fiḃtataa dum, bonnataa fodoore Laamdo ndee. ¹⁸ Sabi so ndonu mo Laamdo fodunoo oo e Sariya oo fawinoo, mo fawatanooko e fodoore ndee. Kaa noo, saabe fodoore ndee Laamdo hokkiri moyyere mum ndee Ibarahiima.

¹⁹ Ndennoo, ko Sariya Muusaa nafata? O waddirama faa o ḃanngina luutti faa nde iwdo e Ibarahiima podanaado fodoore ndee oo wari fuu. Laamdo hokki yimbe Sariya oo, o hokkiri ḃe malaa'ika'en, kaḃum e curoowo. ²⁰ Kaa so gooto tan curoowo nafataa. Fodoore ndee, Laamdo tan fodi.

²¹ Ndennoo, Sariya oo ana luuttondiri e podooje Laamdo dee naa? Luuttondiraa! Sinndo sariya baawdo hokkude yimbe nguurdam jippinanooma, foocitaare iwanno e sariya oo jaati. ²² Kaa Binndi dii mbii aduna oo fuu, luutti mari dum, yalla goondinḃe ḃee fuu ana ndokkee ko podanaa koo saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

²³ Fade wakkati goondinal warde, en kawjanooma ley hawju Sariya faa goondinal ngal ḃannginaa. ²⁴ Hono non Sariya oo laatorii dowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari e mum oo, yalla eden nanngiree foocitiibe saabe goondinal ngal. ²⁵ Jooni ko wakkati goondinal ngal wari koo, en njaltii e maral dowoowo oo.

²⁶ Jonnoo, on fuu on ḃiḃḃe Laamdo saabe goondinal mon Iisaa Almasiihu. ²⁷ On fuu on kaḃḃike e Almasiihu saabe looteede mon lootogal batisima. Hono nii ḃoornori-don mo no kaddungal nii. ²⁸ Ndennoo, ceenndiigu walaa hakkunde Yahuudiyanke e Yunaninke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, on fuu on gootum e haḃḃagol mon e Iisaa Almasiihu. ²⁹ So tawii Almasiihu jey on, on iwdi Ibarahiima, on ndonan ko Laamdo fodunoo koo.

4

¹ Mido wadana on misaalu: so nii donoowo yo cukalel, walaa fuu ko seenndata dum e maccudo, tawee nee kaḃum jey jawdi ndii fuu. ² Mo heddoto ley hawju hayboobe mo e dawranooḃe jawdi makko faa sarti mo baaba makko sartanii mo oo yottoo. ³ Enen duu, nde en sukaabe ndee, en maccube semmbeeji aduna dii. ⁴ Kaa nde wakkati cartaado oo

* 3:6 Puddoode 15.6 † 3:8 Puddoode 12.3 ‡ 3:10 Fillitagol 27.26 § 3:11 Habaakuk 2.4 * 3:12 Lewinkooḃe 18.5 † 3:13 Fillitagol Tawreeta 21.23

hibbi ndee, Laamdo neli Bajjo muudum mo debbo rimi, dwtaniido Sariya Muusaa, ⁵ yalla omo soottitoo wonbe e ley Sariya bee, keben laataade biḃbe Laamdo. ⁶ Kammari on biḃbe makko, Laamdo neli Ruuhu'Biyyum oo e ley berde men. Ruuhu oo wadata so noddiren Laamdo «Abba». ⁷ Hankasen, en nganaa maccube, en biḃbe. Kammari en biḃbe, Laamdo duu wadii en ronooḃe.

No Pool hultirani Galaatiyankooḃe

⁸ Nden, nde on anndaano Laamdo ndee, oḃon ngonnoo e maral reweteḃe ḃe nganaa reweteḃe jaati ḃee. ⁹ Kaa jooni ko anndu-don Laamdo koo, naa mido haannoo wiide jooni ko Laamdo anndi on koo: hono mbaawirton wirfitaade e semmbeeji aduna lo'udi di ngalaa nafaa dii? Ko saabii so oḃon njidi laattaade maccube majji kasen? ¹⁰ Oḃon teddini palaade yogaaje e lebbi yogaaji e wakkatiiji yogaaji e kitaale yogaaje. ¹¹ Mido huli pati golle mo ngollan-mi on oo fuu mursee.

¹² Sakiraabe, mido ndaarda on, mba'ee no am nii, sabi miin duu mi laatinoke hono mon. On ngadaali kam baasi fuu, ¹³ sabi oḃon anndi rafi-cellal waddani kam haalande on arannde Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Naw am oo ittii koro mon, dum fuu e taweede on njawaali kam on nefaali kam kammari jaw oo. Ko ngadu-don dee, on njaḃḃorike kam no malaa'ika Laamdo nii, naa hono mi lisa Almasiihu. ¹⁵ Oon wakkati, oḃon keewnoo seyo sanne! Mido waawi seettanaade on: so oḃon mbaawnoo, on doofanno gite mon ndokkon kam. Ndennoo hono seyo mon ngoo laatii? ¹⁶ Mi laatike gajo mon saabe mido haalana on goonga naa? ¹⁷ Anniya mo been yimbe njoganii on oo moyyaa. Ko ḃe njidi dee, seenndude on e am yalla oḃon ndaranoo ḃe. ¹⁸ Sikke walaa, daranaade neddo ana moyyi so faa moyya, kasen duu waajibi dum wadee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan. ¹⁹ Sukaabe am, kammari mon mido naawaa kasen naawalla naawdo hono no ḃatawere nii, faa mbaadi Almasiihu tawee e mon. ²⁰ Hee mi yidii tawdeede e mon jooni yalla mido heḃa haaldude e mon ko wanaa no kaaldirannoo-mi e mon nii, sabi kabaaru mon ana wembinii kam sanne.

Haala aadi kiinndi e aadi keyri

²¹ Onon yidube jokkude Sariya Muusaa, mido lamndoo on: on nanaali ko Sariya wii naa? ²² Ana winndii: Ibarahiima ana joginoo biḃbe worbe didon, gooto o heḃdi dum e kordo, goddo oo o heḃdi dum e dimo. ²³ Bii kordo oo rimiraama no yimbe fuu ndimirtee nii, kaa bii dimo oo rimiraama saabe fodoore Laamdo. ²⁴ Won ko saawii e ley kaa janta. Rewbe didon ḃee ana capporaa aadiji didi. Ngootiri, ndi Haajara ndii yo aadi waamnde haayre wiyeteende Siinaayi ndii. Kayri, maccungaaku ndi rimata. ²⁵ Haajara yo waamnde haayre wiyeteende Siinaayi wonnde Arabiya ndee, ende sapporaa ngalluure Urusaliima hannde ndee. Sabi Urusaliima e hoḃube e mum ḃee fuu e margal ngoni. ²⁶ Kaa Urusaliima gondo dow kammu oo yo dimo, kanko woni inna men. ²⁷ Sabi ana winndii:

«Aan dimaro mo meedaali rimude,
welta!
Aan mo anndaa naawalla ḃatawere,
ilina gullaali seyo!
Sabi debbo jeebaado heḃan sukaabe
faa bura debbo kaybaado gorum.»*

²⁸ Kaa onon sakiraabe, on biḃbe heḃaabe dow fodoore Laamdo ndee hono no Isiyaaka nii. ²⁹ Nden, dimiraado no yimbe ndimirtee nii, ana torra dimiraado Ruuhu Laamdo oo. Fay hannde duu non worri. ³⁰ Kaa kodum Binndi dii mbii? 'Di mbii: «Ribbu kordo oo e biyyum, sabi bii kordo oo rondataa e bii dimo oo abada.»† ³¹ Ndennoo sakiraabe, en nganaa biḃbe kordo oo, en biḃbe dimo oo.

5

Haala ndimaaku goondinbe lisa

* 4:27 Esaaya 54.1 † 4:30 Puḃḃoode 21.10

¹ Almasiihu rimḃinii en yalla eden ndimḃa ḃor. Dum nee, tiinnee pati on ngartire e maccungaaku. ² Kettinane kam! Miin Pool, mido wiya on: so on njabii taadeede, Almasiihu nafataa on fay huunde. ³ Kasen mido haalana nedḃo fuu jabudo taadeede: ana tilsi e mum jukkude Sariya Muusaa oo fuu. ⁴ Onon tewtoobe nanngireede foocitiibe saabe Sariya ḃee, on seertube e Almasiihu, on ngodḃitiima moyyere Laamḃo ndee. ⁵ Kaa minen, kammari goondinal miden pawa jikke amen e Laamḃo nanngiroowo en foocitiibe oo. Dum woni ko min njoonndorii saabe Ruuhu oo. ⁶ Sabi kabḃiido e Iisaa Almasiihu, taadagol e waasude taadagol fuu fotu, ko nafata tan, goondinal tabintinoowal jilli.

⁷ On puḃḃirii no woodi. Homo hadi on jukkude goonga? ⁸ Ko wayliti hakkille mon koo iwraali to Laamḃo noddudo on oo. ⁹ Ana wiyee: yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiiḃaandi fuu. ¹⁰ Dum fuu e taweede Joomiraado hokkii kam hoolaare e mon, mi tayorii miilo mon seerataa e miilo am. Kaa jiiḃoowo on oo, ko waawi laataade fuu, jukkete. ¹¹ Kaa miin sakiraabe, so tawii faa hannde mido waajoo kinaa nedḃo taadee, ko saabii so mido torree faa jooni? Sinndo dum mbaajotonoo-mi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal bardugal mettataano fay gooto. ¹² Jiiḃoobe on ḃee, yo ḃe ḃer ko'e maḃḃe.

¹³ Sakiraabe, on noddaama faa ndim-don. Jonnoo, pati ngadee so ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon gidaade yonki. Ko kaan-don wadude dee, homo fuu gollana godḃo e dow jilli. ¹⁴ Sabi Sariya oo fuu wadaama e ley ndee yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* ¹⁵ Kaa so oḃon ḃatondira, oḃon naamondira hono no dawaadi nii, njeertee pati on timmondir.

Haala Ruuhu Ceniido, kapum e gidaade yonki

¹⁶ Ndennoo, mido wiya on: ḃalee Ruuhu Ceniido ḃowa on, nden on njokkataa gidaade yonki mon. ¹⁷ Sabi gidaade yonki ana kaba e Ruuhu oo, Ruuhu oo duu ana haba e gidaade yonki dee. Hongel e majji fuu ana haba e gonngel faa mbaasu-don gollude ko muuy-don. ¹⁸ So Ruuhu ḃowata on, on ngalaa e ley Sariya Muusaa oo hankasen.

¹⁹ Ko gidaade yonki ḃannginta yo tuundi e ko sobi e njaahilaaku ²⁰ e dewal tooruuji e mboḃobaaku e konnaagu e poodondiral e kiram e tikkere e haawtaare e luurral e rafikawral ²¹ e haasidaaku e sigiro e wanngiyaare e ko nanndi e mum'en. Mido jeertina on dum ḃoo no njeertinirnoo-mi on dum nii, golloobe kulle baade non ḃee naatataa e Laamu Laamḃo oo. ²² Kaa ko Ruuhu Ceniido rimata e men koo woni jilli e seyo e jam e mujal e moyyuki e yurmeende e goondinal ²³ e leyḃinkinaare, kapum e nantaare. Tayoral, Sariya oo hadataa kulle baade non. ²⁴ Jeyaabe e Iisaa Almasiihu ḃee tippitorike himmeeji mum'en e gidaade yonki mum'en fuu caggal, ana wa'i hono no ḃe tontii ḃe e leggal bardugal nii.

²⁵ Kammari Ruuhu oo keḃir-ḃen nguurndam kesam ḃam, ndennoo njokken e Ruuhu, ²⁶ pati mawninkino-ḃen, pati toonndiren, pati haasidaaku tawee hakkunde men.

6

No goonḃinḃe kaaniri wallondirde

¹ Sakiraabe, so won tawaado ana wada ko boni, onon jogiibe Ruuhu ḃee kaani ooncude dum, tawee e needi. Kaa gooto mon fuu hayba hoore mum pati seyte kapum duu. ² Mballondiree roondaade donnge mon teddude, hono non kibḃinirton sariya Almasiihu oo. ³ So nedḃo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, yonḃii hoore mum. ⁴ Yo gooto fuu yeewto golle mum. So won ko waawi mantoraade, mantorto golle mum jaati, fotaa ko nanndina dum e golle nedḃo godḃo. ⁵ Sabi gooto fuu donngal mum roondotoo.

⁶ Jannginteedo konngol Laamḃo ngol ana haani feccondirde e jannginoowo dum ko hebi ko woodi fuu.

No gooto fuu hettirta ko aawi

* 5:14 Lewinkooḃe 19.18

⁷ Pati njaayree ko'e mon, Laamḁo jabataa yaweede. Gooto fuu, ko aawi koo hettata. ⁸ Aawḁo ko welata yonki mum, hettan maayde. Kaa aawḁo ko welata Ruuhu Ceniido, hettan hen nguurndam nduumiidam. ⁹ Pati kaaben gollude ko moyyi. Sabi so en kaabaali, en kettan so wakkati oo warii. ¹⁰ Ndennoo, e ley wakkati keddaniido en oo, ngadanan yimbe fuu moyyere, burbe fuu haandude hen, sakiraaḃe men goondinbe Iisaa Almasiihu bee.

Baynondiral

¹¹ Yeewee dii binndi butti di mbinndiran-mi on junngo am. ¹² Tilsinbe on taadeede bee, tewtoobe yalla ana manee. Walaa ko be ngadiri non so wanaa pati be torriree saabe leggal bardugalAlmasiihu ngal. ¹³ Sabi fay kambe taadaabe bee, be njokkataa Sariya. Ko be njidiri taado-don dee, faa be mantaroo dum. ¹⁴ Miin e hoore am kaa, mi mantortaako kinaa leggal bardugal Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngal. Saabe ngal bardugal mi hillaaka e kabaaru aduna, aduna duu hillaaka kam. ¹⁵ Sabi taadaade naa waasude taadaade, fayda walaa hen. Ko jogii fayda dee, tagiteede tagu keso. ¹⁶ Jokkuḃe ngol laawol fuu, yo keḃu jam e hinnee, kambe e Israa'iilankooḃe Laamḁo bee fuu.

¹⁷ Hankasen fay gooto pati tampina kam, sabi terde am ngadii batitande saabe Iisaa.

¹⁸ Sakiraaḃe, yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon! Aamiina.

Bataaki Pool faade e Efeesunkooɓe

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaarɗo Iisaa Almasiihu e sago Laamɗo. Mido jowta seniibe hoolniibe e ley habɓagol mum'en e Iisaa Almasiihu bee. ² Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamɗo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamɗo hokkirta yimbe moyyere saabe Almasiihu

³ Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu gadando en barkeeki di Ruuhu oo hokkata dii fuu to dow kammu too saabe habɓagol men e Almasiihu. ⁴ Sabi fade aduna oo tageede, Laamɗo subiiima en saabe Almasiihu, yalla eden laato seniibe ɓe ngalaa feloore yeeso makko. Saabe jilli makko ⁵ o hoddiranii en gila arannde laato-den ɓiɓɓe makko saabe Iisaa Almasiihu. Dum woni ko o yidani en saabe moyyuki makko ⁶ yalla omo yettiree moyyere makko mawnde nde walaa do haadi ndee. Nden moyyere o hokki en saabe Biyiiko korsudo oo. ⁷ E habɓagol men e makko coottitira-den yiyyam makko dam, luutti meeden njaafaa ko waarata e keewal makko hinnee. ⁸ Oon hinnee o wayli e meeden, o hokki en hakkilantaaku kiɓɓudɗo e anndal kiɓɓungal, ⁹ mo anndini en sago makko suudinoongo ngoo. Gila arannde mo anniyorii tabintinirde ngo Biyiiko oo saabe moyyuki makko. ¹⁰ Sago ngoo yo hawrintinde huunde fuu e hawju hooreejo gooto, dum woni Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laamɗo timminan sago mum ngoo so wakkati hibɓii.

¹¹⁻¹² E ley habɓagol men e makko, en cubaama, enen fawɓe jikke men e Almasiihu gila jooni bee. Laamɗo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oo, hoddiranii en laataade sabaabu mawnineede teddeengal mum.

¹³ Saabe Almasiihu, onon duu, on nanii konngol goonga ngol, dum woni Kabaaru Lobbo kisindo on oo. Nde ngoondin-don Almasiihu ndee, Laamɗo wadii e mon maande mum nde loowi e mon Ruuhu Ceniido podanoodo oo ndee. ¹⁴ Oon Ruuhu Ceniido woni piɓiraado moyyereeki desanaadi en, faa jannde keɓaten soottiteede. Hono non Laamɗo yettirtee saabe teddeengal muudum.

Haala duwaawu Pool

¹⁵ Kammari majjum, gila nan-mi kabaaru goondinal moodon Joomiraado men Iisaa, kapum e jilli di njogani-don seniibe bee fuu dii, ¹⁶ mi seerataa e yettude Laamɗo kammari moodon nde jaagantoo-mi on Laamɗo fuu. ¹⁷ Mido jaagoo Laamɗo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu oo, Baabiraado Jom darja, hokka on Ruuhu mum Ceniido gadoowo on hakkilante'en, ɓannginanooowo on Laamɗo faa anndon dum. ¹⁸ Kasen duu mido jaagoo Laamɗo uddita berde moodon faa paamon jikke mo o hokki on nde o noddi on ndee, paamon no moyyereeki desanaadi seniibe dii keewiri e no teddiri, ¹⁹ paamon kasen no baawde makko mawde de ngalaa kaaddi dee ngorri e meeden, enen goondinbe bee. Deen baawde keewde semmbe ²⁰ o holli e ley Almasiihu nde o wuurtini dum e hakkunde maaybe so o joyyini dum jaamo makko dow kammu, ²¹ ton o burni dum laamu e baawde e semmbe e kaanankaaku fuu, kapum e inde fuu baawde inndeede, wanaa de hannde dee tan, de janngo dee duu. ²² Laamɗo fawii Almasiihu dow huunde fuu, hokkii mo laataade hooreejo deental goondinbe, hokkii mo burde huunde fuu. ²³ Deental goondinbe ngal yo terde Almasiihu. Ngol hebbinaama mo kanko keewoowo huunde fuu e yimbe fuu oo.

2

No kisinirte-den saabe hinnee Laamɗo

¹ Onon, on maaynoobe saabe junuubaaji moodon e luutti moodon, ² on jukkunoobe laawol bonngol ngol aduna oo jokki ngol, on dowtaninoobe laamiido baawde gonde dow mbeeyu dee oo. Laamiido oo yo lbiliisa golloowo faa hannde ley yimbe saliiɓe Laamɗo bee. ³ En fuu e maɓɓe njeyano-den, e gidaade yonki men ngonno-den, en

jokkunoobe gidaade dee, en jokkunoobe miilooji men bondi. No ngorrundo-dɛn nii jaati, eden kaandunoo e jukkungo Laamdo ngoo no mabbe nii. ⁴ Kaa Laamdo yo keewdo yurmeende. Saabe jilli mawdi di mo yidi en dii ⁵ mo wuurtindinii en e Almasiihu, enen maaynoobe saabe luutti men bee. Goonga, saabe hinnee Laamdo oo kisinira-dɛn. ⁶ E ley habbagol men e Iisaa Almasiihu, Laamdo wuurtindinii en e makko, joyyindinii en e makko to dow kammu too. ⁷ Hono nii o bannginirta no hinnee makko burdi huunde fuu mawnude. Jamaanuujii garooji dii fuu njiyan moyyuki makko ki o wadani en e Iisaa Almasiihu. ⁸ Saabe hinnee Laamdo oo kisinira-dɛn e dow hoolaade mon Almasiihu. Dam kisindam, wanaa e golle moodon habbii, ko dam habbii e mum dee, e dokkal Laamdo. ⁹ Dam wanaa njɔbdi golle neddo pati fay gooto heba mantoraade dam. ¹⁰ Sabi Laamdo wadi en ko ngon-dɛn jooni koo: e ley habbagol men e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen golleeji lobbi di o lanndinani en gila arande dii.

No Almasiihu wadiri en lepol gootol

¹¹ Jooni mido haalda e mon onon heefordirnoobe arande bee. Mantortoobe yo «taadiibe» ana koyana on noddira on «yimbe be taadaaki» fay so taadagol mabbe ngol ko junngo bii-aadama gollata e terde tan. Ndennoo onon, miccilee ko ngonno-dɛn arande koo: ¹² oon wakkati, on ngalaano Almasiihu, on jananbe woddiiibe lepol Israa'iila ngol Laamdo subii ngol, on ngalaano e aadiiji pawiidii e fodoore Laamdo dii, on nguurdiino on ngalaano jikke, on ngalaano Laamdo e ley aduna oo. ¹³ Kaa jooni, e habbagol moodon e Iisaa Almasiihu, onon woddunoobe arande bee on battiniraama saabe yiyyam makko dam.

¹⁴ Sabi kanko Almasiihu, kanko woni jam meeden ko o wadi Yahuudiyankooɓe e leji goddi fuu lepol gootol koo. Nde o hokkitirnoo hoore makko ndee, nden o wurjini kokowol palaangol ngol, dum woni o ittii nganaandi hakkunde leji dii. ¹⁵ O ittii jamirooje e kadaadi Sariya Muusaa fuu faa o wada Yahuudiyankooɓe e leji goddi lepol gootol kesol e ley habbagol mum e makko. Nii mo wadiri jam oo. ¹⁶ E maaygol makko dow leggal bardugal o ittiri nganaandi ndii, mo reentini leji dii laatii terde goote, mo rewrintini de e Laamdo. ¹⁷ O warii waajaade on jam onon woddunoobe bee, o warii waajaade badinoobe bee duu jam. ¹⁸ Sabi kammari makko en fuu kebirten laawol yottaade Baabiraado saabe Ruuhu Ceniido gooto oo.

¹⁹ Ndennoo, on nganaa jananbe hankasen, on nganaa hobbe duu, ko ngon-dɛn dee, on wondube e seniibe, on jeyaabe e suudu Laamdo. ²⁰ On mahaama e dow ko nelaabe e annabaabe jibi, Iisaa Almasiihu e hoore mum woni haayre doobiraande maadi ndii. ²¹ Kanko wadata maadi ndii fuu nanngondira, faa ndi toowa ndi laato suudu Joomiraado seniindu. ²² Ley habbagol mon e makko on mahondiraama faa laati-dɛn hodorde Laamdo do o hodiri Ruuhu makko doo.

3

No Pool halfiniraa golle banngal be nganaa Yahuudiyankooɓe

¹ Saabe dum mido diccanoo Laamdo, miin Pool uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu mo ngollanan-mi hakkunde mon onon be nganaa Yahuudiyankooɓe bee. ² Tayoral on nani kabaaru golle mo Laamdo halfini kam e ley moyyuki mum faa nafa on oo ana haalee. ³ Sabi o bannginani kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no rabbidiri, ⁴ so on njannii dum on anndan no paamir-mi sirri haala Almasiihu oo. ⁵ Oon sirri anndinanooka biibe aadama ley jamaanuujii jawtudi dii, kaa jooni Laamdo bannginirii mo Ruuhu Ceniido oo faa nelaabe mum e annabaabe mum seniibe fuu paami mo. ⁶ Annii no sirri oo worri: saabe Kabaaru Lobbo oo, be nganaa Yahuudiyankooɓe bee kebii ngedu e moyyereji desaadi dii no Yahuudiyankooɓe bee kebiri nii, kasen duu be ndeentii e mum'en terde goote, be ndeentii e mum'en fodoore nde Laamdo fodi saabe habbagol mabbe e Iisaa Almasiihu.

⁷ Oon Kabaaru Lobbo laatii-mi golloowo mum. Golle oo yo moyyere nde Laamdo wadirani kam baawde mum. ⁸ Miin burdo seniibe bee fuu famdude oo, mi wadanaama

moyyere faa mi waajoo ḅe nganaa Yahuudiyankooḅe barkeeji gondi e Almasiihu di ngalaa do kaadi dii. ⁹ Mi wadanaama kasen famminde yimbe fuu no Laamdo tagudo huunde fuu oo tabintinirta sirri mum cuudinoodo gila arande oo, ¹⁰ yalla laamu e baawde gonde e mbeeyu de njiyataake dee fuu ana paama no anndal Laamdo yaajiri e huunde fuu, paamira dum kammari deental goondinbe ngal ¹¹ ko waarata e anniya booydo mo Laamdo tabintiniri Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹² E ley habbagol men e makko kanko Almasiihu eden mbaawi badoraade Laamdo hoolaare saabe ko ngoondinden mo koo. ¹³ Saabe dum, mido ndaarda on pati tayon jikke saabe torraaji kewtotoodi kam kammari moodon dii, sabi diin torraaji yo teddeengal moodon.

Haala jilli di Almasiihu yidi en

¹⁴ Saabe majjum, mido nii diccanoo Baabiraado ¹⁵ jeydo lejol gonngol dow kammu e gonngol e leydi fuu oo. ¹⁶ Mido jaagoo mo kanko jom teddeengal manngal oo o hokka on semmbe saabe Ruuhu makko Ceniido oo ¹⁷ faa Almasiihu wona e ley berde moodon ko ngoondin-don mo koo. Mido jaagoo mo kasen o jiiḅina on e ley jilli, o tabintina on ley majji. ¹⁸ Non paamirton, onon e seniibe bee fuu, no jilli Almasiihu dadudi hakkille dii poti mawnude faa ngalaa do di kaadi, ¹⁹ anndon di yalla odon keewa kibbal Laamdo ngal.

²⁰ Tayoral, Laamdo gollirido ley meeden baawde mawde oo ana waawi gollude ko buri duwaawuuji men e miilooji men. ²¹ Yo teddeengal woodan mo ley deental goondinbe saabe Iisaa Almasiihu e ley jamaanuuji dii fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

No goondinbe Iisaa bee laatorii terde goote

¹ Miin uddaado kasu saabe gollande Joomiraado oo, mido ndaarda on: nguuron nguurndam kawroojam e noddaango ngo Laamdo noddi on e mum ngoo ² tawee e leydinkinaare e newaare e mujal. Tiidondiron e ley jilli. ³ Ruuhu Ceniido wadirii on gooto e jam kabondirido on oo. Tiinno-don e heddaade ley oon ngootummaaku. ⁴ On terde goote, odon njogii Ruuhu gooto, no jikke mo Laamdo noddi on faade e mum oo yo gooto nii. ⁵ Kasen Joomiraado gooto woodi, goondinal gootal woodi, batisima gooto woodi, ⁶ kajum e Laamdo gooto Baaba yimbe fuu, tiimdo be fuu, golliroowo be fuu, gondo e maḅbe be fuu.

⁷ Homo e men fuu hebii moyyere Laamdo ko waarata no Almasiihu hokkiri dum nii.

⁸ Sabi nii winndorii:

«O ḅabbii dow, o naborii honaabe heewḅe,

o hokkii yimbe dokke.»*

⁹ Kodum woni maanaa «o ḅabbii»? Walaa ko woni maanaa majjum, so wanaa o jippinoke e nokkuuje burde fuu leydude e leydi ndii. ¹⁰ Jippinoodo oo, kajum e hoore mum woni ḅabbudo faa tiimi kammuuji dii fuu, yalla ana heewa aduna oo fuu. ¹¹ Dokke makko dee annii: o wadi yogaabe nelaabe, yogaabe haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, yogaabe waajotoobe, yogaabe duroobe yimbe kajum e jannginoobe. ¹² Ko o wadiri non, faa o lanndina seniibe bee faa mbaawa gollande deental goondinbe, yalla terde Almasiihu dee – dum woni deental goondinbe ngal – ana yaara yeeso e ley goondinal, ¹³ laato-den daande wootere e ley goondinal meeden e anndugol meeden Bii Laamdo oo, kasen duu laato-den hiḅḅube, njotto-den darnde Almasiihu hiḅḅunde ndee. ¹⁴ Ndennoo, en laataaako sukaabe nabiraabe bempeeje e kenuuli no laana nii. Jannde yimbe yidube nabude wobbe ley majjere yonjataa en hankasen. ¹⁵ Ko laato-to-den dee, haaloobe goonga ley jilli, yaarooḅe yeeso e huunde fuu faade e Almasiihu, oon laatiido hoorejo oo. ¹⁶ Kanko waddani terde dee fuu nanngondirde faa gasa saabe jokkalde de de ndokkaa dee. Hono non, so tergal fuu gollii golle mum, nden terde dee mawnan, njahan yeeso ley jilli.

Haala neddaaku keso ley Almasiihu

* 4:8 Jabuura 68.19

¹⁷ Ndennoo, ko jukkata koo mbiyan-mi on: mido ndaarda on yeeso Joomiraado pati nguurdon hankasen no heeferbe nii, sabi miilooji maɓɓe dii yo boli, ¹⁸ hakkillaaji maɓɓe njiibike, be njeyaaka e nguurdam dam Laamdo hokkata dam saabe majjere maɓɓe e tiidugol maɓɓe ko'e. ¹⁹ Be ngalaa yaage, be ngadii ko'e maɓɓe jaahili'en, be ɗoottataa gollude kudde cobude. ²⁰ Kaa onon, wanaa non njanngir-don haala Almasiihu. ²¹ Tayoral, on nanii kabaaru makko, on njanngii goonga gondo e makko oo. ²² Ndennoo, ittee ko hiiddi ko woni ley mon koo, njoppee nguurdam moodon aranam bonniraadam muuyooji jaayrooji dam, ²³ dalon yonkiiji mon e hakkillaaji mon keydintinee. ²⁴ Njogitee neddaaku keso mo Laamdo tagi dow mbaadi mum ley senaare e fooccitaare goongaraare.

²⁵ Ndennoo, celon fenaande, homo fuu haalda e tanaa mum goonga, sabi homo e men fuu ana jeydaa e goddo no caldi neddo gooto njejdiri nii. ²⁶ So on mettaama, pati luuttee. Pati janal naange tawdu on e tikkere. ²⁷ Pati ndokkon Ibiliisa laawol e ley mon. ²⁸ Yo gujjo ɗoottu wujjude, ko haani wadude dee, wuura e semmbe terde mum, yalla ana waawa wallude hasindinbe. ²⁹ Pati konngol bonngol yaltu e kundude mon, ko kaan-don wadude tan yo haalde haalaaji nafooji baawdi naɓude wɓɓe bee yeeso e ley goondinal, yalla odon ngadana hettintoobe on bee ko moyyi. ³⁰ Pati cuɗlinee Ruuhu Laamdo Ceniido oo, kanko wadi maande makko e mon kammari jannde coottitaari mon ndee. ³¹ Ittee metti fuu e berde moodon, ceeron e konnaagu e tikkere e dukooji e noore, kaɗum e ko boni fuu. ³² Moyyondiree e ko'e mon, njurmondiron, njaafondiron no Laamdo yaaforii on e ley haɓɓagol mon e Almasiihu nii.

5

Haala wuurde e ley fooyre

¹ Ndennoo, laatee jemmoobe Laamdo kammari on biɓɓe makko be o horsini. ² Nguurdon e yidondirde, no Almasiihu yidiri en so hokkitiri hoore mum saabe men no layyaari nii, no sadaka beldo Laamdo nii. ³ Ko on seniiɓe Laamdo koo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde e ko sobi e joote. ⁴ Pati kaalee haalaaji bondi naa boli naa cobudi, sabi hono majji kaanaa taweede e mon. Ko kaan-don wadude dee, njetton Laamdo. ⁵ Paamee dum doo faa gasa: pijoowo e cobudo e jootaado, dum woni dewoowo tooruuji, kambe be ngalaa ngedu e laamu Almasiihu e Laamdo oo. ⁶ Pati fay gooto jaayrira on haalaaji boli, sabi hono majji cabinbinta tikkere Laamdo e dow saliiɓe mo bee. ⁷ Ndennoo, pati njokkondiree e been. ⁸ Arannde e nimre njeyano-don, kaa jooni e haɓɓagol mon e Joomiraado e fooyre njeya-don. Ndennoo nguurdee no biɓɓe fooyre nii, ⁹ sabi fooyre rimata moyyuki e fooccitaare e goonga fuu. ¹⁰ Tewton faamude ko welata Joomiraado. ¹¹ Pati ngadon juude mon e golleeji di ngalaa nafaa golleteedi e ley nimre, ko haani dee, njaltinon di. ¹² Ko been yimbe ngadata e cuucuukka koo, ana yaannii fay jantaade. ¹³ Kaa huunde fuu ko yaltinaa, banngan ley fooyre, ¹⁴ huunde fuu ko bannginaa fooynan. Dum wadi so ana wiye:

«Aan daaniido, fin!

Imma e hakkunde maayɓe,

fooyre Almasiihu ndee yaaynan e maa.»

¹⁵ Ndennoo, ngadee hakkille faa sanne no nguurdaton nii, tawee wanaa no nuykaabe nii, no hakkilante'en nii. ¹⁶ Wakkati fuu mo keɓ-don, nawtoro-don dum, sabi jamaanu oo yo bondo. ¹⁷ Saabe dum, pati laatee be ngalaa hakkille, paamee ko woni sago Joomiraado. ¹⁸ Pati njaree doro faa cigiron, sabi dum naannan on e laalu. Ko haani dee, keewee Ruuhu, ¹⁹ mbaajondiron jime Jabuura e jettooje e jime de Ruuhu hokkata on dee, njimanon Joomiraado, njettiron mo berde laabude. ²⁰ Njetton Baabiraado men Laamdo wakkati fuu dow huunde fuu saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Homo e mon fuu dowtanoo bannum saabe teddinde Almasiihu.

Haala rewɓe e worɓe mum'en

²² Onon rewɓe, dowtano-don worɓe mon no dowtiranto-don Joomiraado nii. ²³ Sabi gorko woni hoore jom suudu mum no Almasiihu woniri hoore deental goondinbe ngal

nii, dum woni terde mum de hisini dee. ²⁴ No deental goondinbe ngal dōwtiranii Almasiihu nii, hono non debbo fuu haani dōwtiranaade jom suudu mum e huunde fuu. ²⁵ Onon worbe, njidiree rewbe mon no Almasiihu yidiri deental goondinbe ngal so hokkitiri hoore mum saabe maggal ²⁶ faa senna ngal nii, caggal o labbinirii ngal lootogal e haala makko, ²⁷ yalla omo darna deental goondinbe ngal yeeso makko tawee ngal teddinaangal, ngal ceniingal, ngal walaa ayiibe naa tuundi naa noofi-noofi naa ko nanndi e mum fuu. ²⁸ Hono non, ana tilsii e worbe njida rewbe mum'en no njidiri terde mum'en nii. Neddo fuu jiddo jom suudu mum, hoore mum yidi. ²⁹ Sabi fay gooto wajaa caldi mum, ko wadata dee, namminan di, hinnoo di no Almasiihu hinnortoo deental goondinbe ngal nii, ³⁰ sabi en caldi terde makko dee. ³¹ Binndi dii mbii: «Dum wadi so gorko yoppa inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, be didon fuu be laato neddo gooto.»* ³² Dum yo sirri mawdo. Midō wiya on: sirri oo, ko woni hakkunde Almasiihu e deental goondinbe ngal koo haalata. ³³ Kaa no waawi laataade fuu, gorko fuu yidira jom suudu mum no yidiri hoore mum nii. Debbo duu teddina gorum.

6

Haala biḅbe e saaraabe

¹ Onon biḅbe, dōwtanee saaraabe moodon saabe Joomiraado, sabi dum woni ko dartii. ² «Teddin inna maa e baam maa.» Ndee woni yamiroore aranndeere nde fodoore habḅii e mum. ³ Fodoore ndee woni: «yalla ada heḅa moyyere, balde maa njuuta e leydi ndii.»* ⁴ Onon saaraabe, pati nannginee biḅbe mon, ko kaan-don dee, biirdude be dow yamiroore Joomiraado e needi mum.

Haala maccube e halfaabe

⁵ Onon maccube, dōwtanee halfaabe moodon dow kulol e sijnyugol tawee e berde laabude no dōwtiranto-don Almasiihu nii. ⁶ Dōwtanee be tawa wanaa yeeso mabbe tan yalla biḅbe aadama ana njetta on. Ko haani dee, dōwtanee be no maccube Almasiihu ngollirta muuyde Laamdo berde laabude nii. ⁷ Ngolliranee be anniya lobbo faa wa'a no Joomiraado ngollanton, wanaa yimbe, ⁸ sabi oḅon anndi neddo fuu golludo ko moyyi, so dimo so diimaajo, Joomiraado yoban dum hakke golle mum oo. ⁹ Onon halfaabe, ngorree non e maccube moodon. Pati ngidee be, anndon Kalfaado moodon onon e mabbe fuu ana dow kammu, kasen duu oon furdintaa yimbe.

Haala kaborde de Laamdo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

¹⁰ Walaa ko heddi so wanaa wiide on keewon semmbe e ley habḅagol mon e Joomiraado, tuugo-don baawde makko mawde dee. ¹¹ Bamee kaborde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla oḅon mbaawa daraade faa cakko-don dabareeji Ibiliisa dii. ¹² Sabi wanaa yimbe kabaten, ko kabaten dee, laamu e baawde e hooreyaaku ley oo doo aduna nibbudo, kajum e seydaani'en bonbe wonbe e mbeeyu bee. ¹³ Saabe dum, bamee kaborde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla oḅon mbaawa habaade nde jalaande bonnde ndee warii, kebon kasen niibude caggal nde kaḅi-don fuu faa timmi.

¹⁴ Ndennoo, ndaree, kumo-don goonga, boorno-don fooccitaare no saaya ndeenaagu nii. ¹⁵ Lanndinaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oo laatanoo on pade. ¹⁶ Wakkati fuu yo goondinal laatano on wawaade nde mbaaw-don sakkoraade kure kubbooje de Bondo oo wedotoo on dee fuu. ¹⁷ Yo kisindam laatano on kufina njamndi, nanngon kaafaawi ki Ruuhu Ceniido hokkata kii, kanki ki konngol Laamdo. ¹⁸ Wakkati fuu ngadee duwaawuujii e jaagundeeji ley habḅagol mon e Ruuhu Ceniido. Kakkilee pati on noottu jaaganaade seniiḅe bee fuu Laamdo. ¹⁹ Naagano-don kam miin duu newnaneede konngol, yalla nde muḅbitin-mi hunduko am fuu, mido anndinira cuusal goonga teddudo gondo e Kabaaru Lobbo ²⁰ mo ndarantoo-mi ley geyyelle am dee oo. Naagane kam mi waajaroo dum cuusal, no tilsiri kam nii.

* 5:31 Puḅḅoode 2.24 * 6:3 Fillitagol Tawreeta 5.16

Baynondiral

²¹ Tikikus, sakiike men korsudo gollanoowo Joomiraado koolniido, humpitan on dum fuu, yalla onon duu odon nootta humpeede kam anndon no ngorru-mi. ²² Mi nelii mo e moodon yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon.

²³ Sakiraaɓe, yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e jilli gondudi e goondinal. ²⁴ Yidube Joomiraado men Iisaa Almasiihu jilli di timmataa bee fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mum'en.

Bataaki Pool faade e Filipiyankooḅe

¹ Miin Pool e Timote, maccuḅe Iisaa Almasiihu, mbinndi oo bataaki faade e deental goondinḅe Iisaa gonngal ngeenndi Filipa. Min njowtii on, onon hooreeḅe e gollanooḅe deental ngal, min njowtii on fuu, onon seniḅe haḅḅiiḅe e Iisaa Almasiihu ḅee. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettirta Laamdo kammari Filipiyankooḅe

³ Mido yetta Laamdo nde micciti-mi on fuu. ⁴ Wakkati fuu nde jaagantoo-mi on Laamdo on fuu, e seyo jaagirantoo-mi on, ⁵ sabi gila jannde ngoondin-don Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa jooni odon ndarodii e am. ⁶ Mido tayori Laamdo puḅḅudo golle lobbo e mon oo, o jokkan dum faa dum hiḅḅa e ley gartol Iisaa Almasiihu. ⁷ Ana haani mi miilana on diin miilooji on fuu, sabi hakkille am ana e mon. On fuu on ndeentii e am moyyere nde Laamdo hokki kam nde ngeyyaa-mi e nde ndaranii-mi tabintinde Kabaaru Lobbo oo ndee. ⁸ Mido horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu, Laamdo ana seedii. ⁹ Ko jaagantoo-mi on Laamdo annii: yo jilli mon beydo yaarude yeeso, beydoro anndal, beydoro seenndude pene e goonga, ¹⁰ yalla odon mbaawa subaade ko moyyi. Nden on laatoto laabuḅe ḅe ngalaa jiḅe jannde gartol Iisaa Almasiihu. ¹¹ On laatoto duu hebbinaaḅe gollleeji poocciidi iwdi e Iisaa Almasiihu, yalla Laamdo ana teddinee, yettee.

No uddeede Pool nabiri Kabaaru Lobbo oo yeeso

¹² Sakiraaḅe, ko njidu-mi anndon dee, torra keḅudo kam oo waddanii Kabaaru Lobbo oo yaarude yeeso ¹³ faa haybooḅe galle kaananke oo e heddiḅe ḅee fuu tayori ko ngeyyiraa-mi koo yo saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁴ Ko ḅuri heewde e sakiraaḅe ḅee duu, geyyelle am dee beydani dum'en hoolaade Joomiraado. Dum saabii so eḅe mbaajoroo konngol Laamdo ngol rafi kulol.

¹⁵ Goonga, yogaḅe ana mbaajoroo kabaaru Iisaa Almasiihu oo haasidaaku e poodondiral, kaa woḅḅe ana e anniyaaji lobbi. ¹⁶ Been ngolliranta Almasiihu jilli, sabi eḅe anndi Laamdo hokki kam daranaade Kabaaru Lobbo oo. ¹⁷ Kaa ḅee too ko mbaajortoo kabaaru Almasiihu faa nafa dum'en kaḅum'en tan, anniyaaji maḅḅe moyyaa, kasen duu ko ḅe miilotoo dee, beydude torra am ley geyyeede am oo. ¹⁸ Dum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, so Iisaa Almasiihu inndaama hen tan ana heya, so laatii anniyaaji bondi naa anniyaaji lobbi fuu mido seyii.

Goonga, mi seyoto caggal mum duu ¹⁹ sabi mido anndi saabe duwaawuujii mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu, dum fuu dum sakitanto kam kisindam. ²⁰ Mido joonndorii e hakkille am fuu, mi hersataa e dow fay huunde. Mido hoolii Almasiihu teddinte saabe ko hewtii kam koo gila jooni faa abada, nguur-mi maay-mi fuu. ²¹ Sabi banngal am, Almasiihu yo yonki am, maayde duu yo tino am. ²² Kaa so mi wuurii, ana moyya nguurndam am waddana kam gollude golle nafaowo. Ndennoo mi anndaa ko cubotoo-mi. ²³ Hakkille am feccike pece didi: ko ḅur-mi yidude, yaade mi joododoyoo e Almasiihu, dum jaati ḅuri moyyude. ²⁴ Kaa mi heddo wuurde ḅuri nafude on, onon. ²⁵ Mido tayori dum, mido anndi mi heddoto e aduna mi wonda e mon on fuu, yalla odon njaara yeeso, ceyo-don ley goondinal ²⁶ faa gartol am hakkunde mon beydana on mantoraade haḅḅagol mon e Iisaa Almasiihu kammari am.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo oo

²⁷ Onon, nguuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu, yalla so mi warii tuumtaade on naa so mi waraali, mi nana kabaaru mon, mi annda odon tabiti e anniya gooto, odon ndarodii gootal e habanaade goondinal Kabaaru Lobbo oo, ²⁸ tawa on accataa konnee'en ḅee kulbina on e dow fay huunde. Banngal maḅḅe, dum yo maande halkagol, kaa onon, dum maande kisindam mon. Dum to Laamdo iwata. ²⁹ Sabi onon

ndokkaa moyyere Laamḁo saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoondinon mo tan ndokkiredon, on ndokkaama dum kasen faa torrere-don kammari makko, ³⁰ kajum e daranaade haḅo ngo njii-don mido haḅee, ngo nan-don mido haḅee faa jooni ngoo.

2

Haala leyḁinkinaare Almasiihu e teddeengal mum

¹ Ko Iisaa Almasiihu heddii hokkude on semmbe e suusinde on ley jilli koo, ko ndeentudon e Ruuhu Ceniido so njidondir-don njurmondirdon, ² kibbiniree seyo am ko laatidon daande wootere e jilli gooti e bernde wootere e anniya gooto koo. ³ Pati ngolliree huunde fuu haasidaaku naa haawtaade dow pene, ngolliree leyḁinkinaare, yalla gooto fuu ana jogoroo hoore mum banndum ana ḅuri dum. ⁴ Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndarta nafaa woḅḅe ḅee duu. ⁵ Yo anniya Iisaa Almasiihu tawe e mon:

⁶ Kanko, fay so taweede mbaadi Laamḁo ana e makko,
o tuugaaki e majjum faa o heddo fotude e Laamḁo,

⁷ o famḁinii hoore makko,
o ḅami mbaadi maḁḁudo,
o laatii hono nedḁo.

O jogoraa o nedḁo

⁸ o leyḁinkinii,
o dowtanii Laamḁo faa o maayi,
o maayi e dow leggal bardugal.

⁹ Saabe dum kasen, Laamḁo toownii mo faa sanne,
hokki mo innde ḅurnde inde fuu,

¹⁰ yalla koppi fuu ana koforoo saabe innde makko to tawaa fuu,
so dow kammu so dow leydi so ley leydi,

¹¹ yalla gooto fuu ana sellina
Iisaa Almasiihu woni Joomiraado,
faa Baabiraado men Laamḁo tedḁinee.

No goondinḅe pooynirta ley aduna

¹² Dum e taweede, sakiraabe am horsuḅe, nde ngondunoo-mi e mon ndee, oḁon dowtanii Laamḁo wakkati fuu. Sako jooni nde ngodḁitii-mi, nden kaan-don ḅurde dowtanaade mo. Njirwiniron hono non kisindam ḁam Laamḁo hokki on ḁam, ngadiron dum kulol e sijjugol. ¹³ Sabi Laamḁo ana golla e mon faa muuyon ko weli dum, ngollon dum.

¹⁴ E ko ngollaton fuu, pati ḅermondiree pati ndukidee, ¹⁵ yalla oḁon laatoo laaḅuḅe ḅe ngalaa njije, laato-don ḅiḅḅe Laamḁo ḅe ngalaa ayiibe hakkunde yimḅe hannde oojiibe bonḅe. On pooynan hakkunde maḅḅe hono no koode pooyniri ley aduna nii ¹⁶ ko nanngudon konngol nguurdam ngol faa gasi koo. Nii waḁata so mi mantaroo on jannde gartol Iisaa Almasiihu. Sabi mi don-donnaali meere, mi tampaali meere. ¹⁷ Fay so dum yaadi e yonki am mi laatoto sadaka mbayleteḁo dow sadaka mo goondinal mon sakkantoo Laamḁo oo, mi seyoto, mi weltodoto e mon. ¹⁸ Onon duu ceyoree hono non, mbeltododen.

Haala gollidiiḅe ḁidon hoolniibe

¹⁹ So Joomiraado men Iisaa jaḅii, mi nelan Timote e mon ko ḅooyataa, yalla so mi humpitike kabaaruuji mon ḁii ana waaltina hakkille am. ²⁰ Sabi kanko tan woni gondudo e am anniya gooto, kasindindo e kabaaru mon, ²¹ heddiibe ḅee fuu hammadi haaje mum'en tan, wanaa saabe Iisaa Almasiihu. ²² Kaa Timote, oḁon anndi no holliri nedḁaaku mum, sabi mo wallii kam waajaade Kabaaru Lobbo oo no biḁḁo wallirta baaba mum nii. ²³ Kanko anniyii-mi nelude wakkati mo paamu-mi no alhaali am laatotoo fuu. ²⁴ Kaa Joomiraado hokkii kam tayoral, ḅooyataa mi waran to mon, miin e hoore am.

²⁵ Hono non mi yii tilsii mi nela e mon sakiike men Epaforodit, gollidiido am oo. O wallii kam haḅanaade Kabaaru Lobbo oo. Kanko woni mo neluno-don faa walla kam e haaje oo. ²⁶ Omo yeewaa on fuu, kasen o wemmbanooma sanne ko nan-don o sellaano

koo. ²⁷ Tayoral, o jawiino faa o hosi maayde. Kaa Laamḃo yurmike mo, yurmike kam miin duu, pati mi heḃa sugulla dow sugulla. ²⁸ Dum saabii so keḃii-mi law faa mi nela mo e mon, yalla so on njiitii mo odon ceyoo, miin duu sugulla am buytoo. ²⁹ Ndennoo, njaḃḃoree mo saabe Joomiraado seyo manngo. Teddinee yimḃe wa'uḃe non fuu, ³⁰ sabi kanko kammari gollande Iisaa Almasiihu o hosiri maayde, mo hokkitiri yonki makko faa o waddana kam ballal ngal ndonkuno-ḃon waddande kam onon e ko'e mon ngal.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

¹ Caggal dum, sakiraabe am, ceyoree Joomiraado. Winnditanaade on kulle ḃee tampintaa kam, sabi kanje ndokkata on hoolaare: ² ndeento-ḃon e dawaadi – dum woni gollooḃe ko boni, waajotooḃe haala taadagol penewol ḃee! ³ Sabi enen ngoni taadiiḃe jaati ḃee, eden ndewira Ruuhu Laamḃo, eden mantaroo Iisaa Almasiihu, en pawaali jikke men e dow ko'e men. ⁴ Haya, miin mido waawnoo fawde jikke am dow hoore am. So woḃḃe miilii ana mbaawi fawde jikke mum'en dow ko'e mum'en, miin ḃuri haandude e majjum, ⁵ sabi mi taadaama gila e jalooma jettaḃo mo pinu-mi e mum oo, mi Israa'iilanke iwḃo e suudu Benjamin, mi Yahuudiyanke ḃii Yahuudiyanke. E banngal Sariya Muusaa mido jeyaa e waalde Farisa'en, ⁶ mido hirana Sariya oo sanne faa mido torrannoo deente goondinḃe Iisaa ḃee, fay gooto waawaano ninjude kam banngal foocitanaade Sariya oo. ⁷ Kaa ko njogorinoo-mi yo tino am koo fuu, saabe Iisaa Almasiihu mi tawii yo mursee. ⁸ Goonga, mido jogorii dum fuu yo mursee saabe anndude Joomiraado am Iisaa Almasiihu ḃuri kulle ḃee fuu. Saabe makko njarrii-mi mursude ko njogii-mi, mido jogorii huunde fuu yo mbuuwdi yalla Almasiihu ana laatanoo kam tino, ⁹ mi heḃa tawdeede e mum. Mi walaa foocitaare nde mbaaw-mi hebude miin e hoore am e jokkugol am Sariya oo, mi poocitiido saabe foocitaare iwrannde kam e hoolaade Almasiihu, kayre woni foocitaare nde Laamḃo hokki goondinḃe mo ḃee. ¹⁰ Sago am mi annda mo kanko Iisaa Almasiihu, mi annda baawḃe ḃe Laamḃo wuurtiniri mo ḃee, mi reenta e makko torra, mi nannda e makko maayde, ¹¹ yalla miin duu mido heḃa immintineede hakkunde maayḃe jannde dargal.

¹² Mi wiyaali mi heḃii dum gila jooni naa mi kibḃudo, kaa mido wondi e dogude hono no daḃondirteedo nii yalla mido heḃa dum, sabi miin e hoore am, Iisaa Almasiihu heḃii kam. ¹³ Goonga sakiraabe, mi wiyaali mi heḃii dum. Kaa mido wada huunde wootere: mido yeggita ko yaḃḃii, mido foodanoo ko warata. ¹⁴ Mido dogana haattirde, faa mi heḃa mbarjaari dow kammu ndi Laamḃo noddada en e mum saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Enen hakkilante'en ḃee fuu, miiloro-den hono non. So odon miiloo huunde wonnde, Laamḃo bannginanana on dum. ¹⁶ Kaa no wa'i fuu, do tawe-den fuu, njokken laawol no ngorru-den jooni nii.

¹⁷ Sakiraabe, on fuu nemmḃee kam, yeewee worruḃe no njii-ḃon miden ngorri nii ḃee. ¹⁸ Sabi heewḃe laatike konnee'en leggal bardugal Iisaa Almasiihu. Mi haalanii on dum cili kuurdi, mi haaliranana on jooni duu e bojji. ¹⁹ Kamḃe, battane maḃḃe yo halkere, deedi maḃḃe ngoni laamḃo'en maḃḃe, hersa maḃḃe ḃe jaay'irta, aduna tan ḃe kabanta. ²⁰ Kaa enen, dow kammu njeye-den, eden keppi kisinoowo men iwoowo ton oo, dum yo Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Kanko, o waylitan terḃe men lo'ude ḃee faa ḃe keḃa teddeengal no terḃe makko ḃee nii, sabi omo jogii baawḃe faa o wada huunde fuu dowtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraado

¹ Sakiraabe am horsuḃe, on njeewnii kam sanne, on laatike seyo am e deesewal am. Gidiraabe am, tabitee e Joomiraado.

² Mido ndaarda banndiraabe am rewḃe, dum woni Ewodi e Sintis, yo ḃe laato daande wootere saabe Joomiraado. ³ Aan Sinsigis, gollidiido am koolniido oo duu, mido ndaarde

paabo-ḃaa ḃe, sabi ḃe mballii kam haḃanaade Kabaaru Lobbo oo, kamḃe e Keleman e gollidiibe am wobḃe, ḃe inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam ḃee.

⁴ Ceyoree Joomiraado wakkati fuu. Mido wiya on kasen, ceyee! ⁵ Yo yimḃe fuu anndu newaare mon. Joomiraado ana ḃadii. ⁶ Pati fay huunde sujlina on abada, ko haani dee: jaagoree Laamdo haajuuji mon fuu duwaawu gondudo e jettooje. ⁷ Nden, Laamdo hokkan on jam dadudo hakkille, niḃinan ḃerde mon e hakkillaaji mon e Iisaa Almasiihu.

⁸ Haya, sakiraabe, tiidḃee e ko moyyi e ko haani yetteede fuu, dum woni teddungal e goonga, kaḃum e foocitaare e senaare e ko haani yideede e ko haani teddineede. ⁹ Ngolliree ko pammin-mi on e ko keḃ-don e am, ko narru-don kam e ko njiiru-don kam. Nden Laamdo gaddoowo jam oo tawdete e mon.

No Pool barkiniri dokkal Filipiyankooḃe

¹⁰ Mido seyorii Joomiraado seyo manngo sabi jooni on keydintinii ballal mon faade e am. Tayoral, hakkillaaji mon ana ngonnoo e am, kaa on keḃaali yottinde ballal ngal. ¹¹ Wanaa saabe won ko kaajaa-mi wadi so mbii-mi non, sabi mi woowtinike heppitoraade no tawraa-mi fuu. ¹² Mido waawi wurdude e baasal, mido waawi wurdude e keḃal. E no waawi worrude fuu, mi biirorike haarannde e yolbere, mi biirorike hebbinde e jakoreede, ¹³ mido waawi fuu e ley haḃbagol am e Iisaa Almasiihu dokkoowo kam semmbe oo. ¹⁴ Kaa dum e taweede, on ngadii ko moyyi ko mballu-don kam e ley torra am oo koo.

¹⁵ Filipiyankooḃe, odon anndi e ley puḃḃooḃe mon nande Kabaaru Lobbo oo, nde iw-mi leydi Makedoniya ndee, fay deental goondinḃe gootal wallondiraali e am, so wanaa ngal mon ngal. ¹⁶ Nde ngonnoo-mi Tesaloniiki ndee duu, on neldii kam ko kasindin-mi e mum jaati, wanaa fay nde wootere, cili kuurdi! ¹⁷ Wanaa dokkal tewtan-mi – faa tino golle mon lobbo oo ḃeydoo tewtan-mi. ¹⁸ Ko neldu-don Epaforodit koo yottike faa gasi, humtii haajuuji am fuu, mi heḃii faa heewi. Dokkal mon ngal laatike uurdi mbelndi, no sadaka beldo Laamdo jabaado nii. ¹⁹ Laamdo teddudo jom ngalu oo humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa Almasiihu. ²⁰ Yo teddeengal woodan Baabiraado men Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

Baynondiral

²¹ Njowtane kam seniibe haḃḃiibe e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraabe wondube e am ḃee ana njowta on. ²² Seniibe ḃee fuu ana njowta on. ḃe ana adoo jowtude on fuu wonḃe ley galle kaananke Roma mawdo oo ḃee.

²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Bataaki Pool faade e Koloosiyankooḅe

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kaḅum e sakiike men Timote. ² Min njowtii on onon seniibe wonḅe Koloosi, sakiraaḅe hoolniibe haḅḅiibe e Almasiihu. Yo Baabiraado meeden Laamdo wadan on moyyere e jam!

No Pool yettirta Laamdo kammari Koloosiyankooḅe

³ Min ceerataa e yettude Laamdo, Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu, nde min jaagantoo on Laamdo fuu, ⁴ sabi min kaalanaama kabaaru goondinal mon Iisaa Almasiihu, kaḅum e jilli di njogani-don seniibe ḅee fuu ⁵ saabe jikke mo ndesana-don dow kammu oo. On keḅii oon jikke nde nan-don konngol goonga ngol ndee, dum woni Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon Kabaaru Lobbo yottoriima on no mo yottorii aduna oo fuu nii, omo wa'i no lekki mawnoowi ndimoowi ḅidde mum nii. Hono non Kabaaru Lobbo oo worri hakkunde mon onon duu, gila jannde keḅ-don hettinaade haala hinnee Laamdo oo so paamu-don no mo wa'i jaati nii. ⁷ Dum woni ko Epafaras gollidiido amen korsudo waajii on, kanko gollanoowo Almasiihu koolniido hakkunde mon oo. ⁸ O haalani min duu jilli di Ruuhu oo hebbini e mon dii.

⁹ Saabe dum, minen duu, gila min nani dum, min ceeraali e jaaganaade on Laamdo. Miden jaagoo mo o hebbina on hakkilantaaku e faamu mo Ruuhu hokkata oo, yalla oḅon annda ko woni sago makko faa gasa. ¹⁰ Hono non, keḅon wuurde nguurndam beloojam Joomiraado kawroojam e muuyde mum e dow huunde fuu, tabiton e golle lobbo fuu, ḅeydo-don anndude Laamdo. ¹¹ Miden jaaganoo on Laamdo kasen hokka on semmbe mawdo no baawde mum teddude dee mawniri nii, yalla oḅon tawree tiinnitaare e mujal fuu. ¹² Njettiree Baabiraado oo seyo, sabi o wadii on fotube hebude ngedu e moyyereeji desanaadi seniibe gondi e fooyre dii. ¹³ Kanko yaltini en e baawde nimre, so o naanni en e laamu Biyiiko korsudo ¹⁴ coottitiido en so yaafii luutti meeden oo.

Haala teddungal Almasiihu

¹⁵ Kanko Almasiihu o mbaadi Laamdo mo yiyataake oo.

Kanko woni hammadi e dow tagoore ndee fuu.

¹⁶ Sabi huunde fuu saabe makko tagiraa,

ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,

ko yiyetee e ko yiyataake fuu,

dum woni bimmbeeje laamu naa kaanankaaku naa hooreyaaku naa baawde,

dum fuu kanko tagiraa, kanko taganaa.

¹⁷ O woodii gila fay huunde woodaa,

huunde fuu ana yuḅḅondiri saabe makko.

¹⁸ Kanko woni hoore terde,

dum woni kanko woni hoore deental goondinḅe ngal.

Kanko woni fuddoode,

kanko woni hammadiijo e wuurtube hakkunde maayḅe,

yalla omo ḅura huunde fuu.

¹⁹ Sabi Laamdo muuyi ko woni e mum koo fuu

wona e makko kanko Almasiihu.

²⁰ E oon Bajjo mo rewrintiniri huunde fuu e makko

ko o waddani ḅe jam saabe yiyyam mum juppiidam dow leggal bardugal koo.

Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu

rewrintinaama e makko.

²¹ Arannde, on fuu on woddiibe Laamdo, on laatinoke wayḅe makko saabe miilooji mon e gollleeji mon bondi. ²² Kaa jooni, mo rewrintinii on e makko saabe maayde nde Biyiiko laatiido neddo oo maayi ndee, yalla omo darna on yeeso makko tawee on seniibe

on ngalaa ayiibe on ngalaa niḃe. ²³ Kaa noo, kinaa keddo-ḃon e goondinal, niḃon e ley maggal, laato-ḃon joottiibe ḃe ndimmbataako ḃe iwataa e jikke mo Kabaaru Lobbo hokkata oo. Oon Kabaaru Lobbo, on nanii mo, sabi tagoore ndee fuu waajaama mo. Kanko ngollanan-mi miin Pool.

No Pool haḃorii banngal deental goondinḃe Iisaa

²⁴ Mido seyii jooni saabe torraaji ḃi keḃu-mi kammari ko ngollan-mi on koo. Hono non, ko heddi e torraaji Almasiihu koo, ḃum kiḃḃiniran-mi calḃi am kammari terḃe makko ḃee, ḃum woni deental goondinḃe ngal. ²⁵ Kanngal laatii-mi golloowo mum. Laamḃo halfini kam oo golle, yalla mido waajoo on haala makko kaa fuu. ²⁶ Kaan haala yo sirri cuudaninooḃo jamaanuujii gila arannde, kaa jooni Laamḃo ḃannginanii mo seniibe mum. ²⁷ Sabi ḃeen Laamḃo anniyii anndinde sirri mum goodando leḃi fuu, no sirri oo teddiri e no mawniri nii. Oon sirri annii: Almasiihu ana e moodon, ḃum hokki on jikke heḃude ngedu e annoora Laamḃo. ²⁸ Oon Almasiihu min kaalata haala mum, miden mbaajoo yimḃe fuu, miden anndinira ḃum'en hakkilantaaku fuu yalla miden njottina nedḃo fuu yeeso Laamḃo tawa yo kiḃḃudo e ley haḃḃagol mum e Almasiihu. ²⁹ Saabe ḃum mido golla mido sooboro baawḃe makko gollirooje semmbe e ley am ḃee.

2

¹ Mido yidi anndon haḃo naawngo ngo kaḃetee-mi saabe moodon, onon e yimḃe wonḃe Lawdikiya e wobḃe ḃe meedaali yiide kam ḃee fuu, ² yalla ḃerde mon ana buuḃa, laato-ḃon gooto saabe jilli, keewon hakkilantaaku kiḃḃudo faa paamon sirri Laamḃo oo, ḃum woni Almasiihu ³ mo ngalu Laamḃo fuu suudii e mum oo. Ngalu oo yo hakkilantaaku e anndal. ⁴ Ko kaalanir-mi on ḃum, pati kiilire-ḃon haalaaji belḃi. ⁵ Sabi fay so taweede mido wodḃiri on terḃe, hakkille am kaa ana wondi e moodon, mido seyoroo gondal mon lobbal ngal, kaḃum e no tiidir-ḃon e goondinal mon e Almasiihu ngal nii.

Haala jokkude e Almasiihu

⁶ Jooni, ko njaḃu-ḃon Iisaa Almasiihu laato Joomiraado moodon koo, njokkon e makko, ⁷ niḃon e makko, accon o naḃa on yeeso e ley goondinal, keddo-ḃon e ngal goondinal ko waarata e jannde nde keḃ-ḃon ndee, njetton Laamḃo sanne.

⁸ Ndeentee pati fay gooto hiilira on haalaaji luggi e haalaaji boli iwḃi e neesuujii ḃiḃḃe aadama kaḃum e semmbeeji aduna dii. Deen geḃe iwaali e Almasiihu. ⁹ Sabi ko woni e Laamḃo fuu ana e Almasiihu, e ley terḃe mum jaati. ¹⁰ Onon duu, on keḃii ko woni e Laamḃo koo fuu e ley haḃḃagol mon e Almasiihu, kanko tiimudo laamu e baawḃe fuu oo. ¹¹ E makko on taadanooma, kaa wanaa taadagol ngol yimḃe ngadata ngol, ḃum taadagol iwngol e Almasiihu ngol nde o itti on e terḃe ḃii-aadamaaku luuttooje ḃee ndee. ¹² E ley ko loota-ḃon lootogal batisima koo, on irdanooma e makko, kasen, on nguurtindinanooma e makko saabe on ngoondinii baawḃe Laamḃo guurtindo mo oo. ¹³ On maaynoobe saabe junuubaaji moodon e saabe on laatanooki yimḃe Laamḃo. Kaa Laamḃo wuurtindinii on e Almasiihu,

yaafike en luutti men fuu,

¹⁴ tosii derewol kiiti niḃooji en dii,

ittii ngol, tontii ngol dow leggal bardugal.

¹⁵ O ḃoorti laamu e baawḃe,

o hersini ḃum'en yeeso yimḃe fuu

nde o jaalorii ḃum'en maayde Almasiihu ndee.

¹⁶ Ndennoo, pati fay gooto niḃir on dow ko naamaton e ko njaraton naa saabe teddingol jalaade yogaaje e darḃe lewru e jalaade powteteede. ¹⁷ ḃum fuu ḃum cappotoodum kuḃḃe garoyooje tan, kaa goonga oo e Almasiihu woni. ¹⁸ Pati accon rewoobe malaa'ika'en wiyooḃe yo leyḃinkiniibe pela on. ḃeen yimḃe ana kaḃḃii e ko njii ley koyḃi, kasen eḃe mawninkinii e dow meere saabe miilooji maḃḃe aduna, ¹⁹ ḃe njokkaali haḃḃaade e Almasiihu hooreejo oo. Oon hokkata terḃe ḃee fuu ko kaajaa,

hawrintinira ḃe jokkolḃe e ḃaḃi. Kasen duu saabe makko terḃe ḃee ana mawnira no Laamḃo muuyiri nii.

Haala maayḃe e Almasiihu e wuurdude e mum

²⁰ On maayḃii e Almasiihu, on iwii e semmbeeji aduna oo ḃii. Ndennoo, koḃum waḃi so oḃon nguurda no jeyaabe e oo ḃoo aduna nii? Koḃum waḃi so oḃon njaḃa ḃaaleede: ²¹ «Pati ḃamu, pati meeḃu, pati memu»? ²² Dum fuu ḃum kadaaḃum dow meere, ḃum fuu ḃum waaju iwḃo e yimḃe tan. Laamḃo tagii kulle ḃee fuu faa nawtoro-ḃen ḃum'en sakitoo jola. ²³ So goonga, yimḃe ana miila kadaaḃi ḃii yo hakkilantaaku, sabi wiyeteno kinaa yimḃe kujidira no semmbe mum'en foti, kinaa yimḃe leyḃinkinoo, kinaa yimḃe mbiira calḃi mum'en. Kaa noo, tawaama ḃiin kadaaḃi fuu paabataako yimḃe jaalaade giḃaade yonki.

3

¹ Ndennoo, ko nguurtindina-ḃon e Almasiihu koo, tewtee kuḃḃe gonḃe dow kammu to Almasiihu joodii jaamo Laamḃo too. ² Ngattee hakkillaaji moodon e kuḃḃe gonḃe dow kammu, pati ngattee ḃi e kuḃḃe gonḃe e leyḃi. ³ Sabi on maayii, nguurnḃam ḃam keḃ-ḃon jooni ḃam ana suuḃidaa e Almasiihu to Laamḃo. ⁴ So Almasiihu laatiḃo nguurnḃam moodon oo ḃanngii, on ḃanngidan e makko onon duu, keḃon ngeḃu e teddeengal makko.

Haala ko hiidḃi e ko heyḃi

⁵ Ndennoo, mbaree kulle adunankooje gonḃe e moodon ḃee, ko wa'i hono ko sobi, kaḃum e fijirde e giḃaade yonki e muuyooji bonḃi, kaḃum e joote, sabi joote yo rewde tooruuji. ⁶ ḃiin luutti kaḃum'en njippinta tikkere Laamḃo e dow saliiḃe goonḃinde mo ḃee. ⁷ Onon duu, hono non ngorruno-ḃon arannde, hono non nguurduno-ḃon e ḃiin luutti. ⁸ Kaa jooni, njoppee ḃee ḃoo kulle: tikkere e jaanngere e ko boni e mbonka, kaḃum e wulde hunduko. ⁹ Pati fay gooto e moodon fenana banndum, sabi on ittii ko hiidḃi ko wonnoo ley mon koo, kaḃum e golleeji mum fuu, ¹⁰ on laatike yimḃe heyḃe. Laamḃo taguḃo ko heyḃi ko woni ley mon oo seerataa e heyḃintinde ḃum faa ḃum nannda e muuḃum, yalla oḃon keḃa anndaḃi kibḃungal. ¹¹ Ndennoo jooni, walaa ko seenḃi Yahuudiyanke e Yunaninke, taadiḃo e mo taadaaki. Jooni wanaa mo jaanngaali, wanaa neḃḃo ladde, wanaa dimo, wanaa ḃiimaajo, sabi Almasiihu woni fuu, woni e maḃḃe ḃe fuu.

¹² Ndennoo, saabe Laamḃo subike on, sennii on, horsinii on, tawre-ḃon jilli e yurmeende e moyyuki e leyḃinkinaare e newaare kaḃum e mujal. ¹³ Mujondiree, so yoga moodon ana jogii ko njira godḃo, njaafondiron. No Joomiraado yaaforii on nii, njaafondiron. ¹⁴ E ley ḃum fuu, berḃe moodon keewa jilli, sabi jilli njubbata huunde fuu faa gasa. ¹⁵ Accon jam Almasiihu oo laamoo miilooji mon, sabi Laamḃo noddii on faa ngondon e jam laato-ḃon terḃe goote. Njetton Laamḃo sanne. ¹⁶ Yo konngol Almasiihu ngol heew e moodon. Yo gooto e moodon fuu waajo godḃo oo, jeertinira ḃum hakkilantaaku. Njimanee Laamḃo e ley berḃe laabude, njettiree mo Jabuura e jaarooje, kaḃum e jime ḃe Ruuhu Ceniḃo oo hokkata on ḃee. ¹⁷ Ko ngadaton fuu, so haala so golle, ngadiree ḃum fuu e innde Joomiraado men iisaa, njetton Baabiraado men Laamḃo saabe makko.

No jokkuḃe Almasiihu poti wuurdude

¹⁸ Onon rewḃe, ḃowntano-ḃon worḃe moodon no rewḃe woodanḃe Joomiraado poti waḃude nii. ¹⁹ Onon worḃe, njidee rewḃe moodon, pati jaanngon e maḃḃe.

²⁰ Onon sukaabe, ḃowntano-ḃon saaraabe moodon e huunde fuu, sabi ḃum woni ko welata Joomiraado. ²¹ Onon saaraabe, pati jaannginee sukaabe moodon so berḃe mum'en metta.

²² Onon maccuḃe, ḃowntano-ḃon halfaabe moodon e huunde fuu, tawa wanaa yeeso maḃḃe tan yalla ḃiḃḃe aadama ana njetta on. Ko haani ḃee, ḃowntiraneḃe ḃe berḃe laabude e ley kulol Joomiraado. ²³ Huunde fuu ko ngollaton, ngadiron ḃum berḃe laabude, sabi Joomiraado ngollanton, wanaa yimḃe ngollanton, ²⁴ anndon Joomiraado barjoto

on, hokkan on moyyereejii desanaadi yimḃe mum. Sabi kalfaado mo ngollanton oo yo Almasiihu. ²⁵ Gadoowo ko boni fuu, heban mbarjaari golle mum bondo oo, sabi Laamdo burdintaa yimḃe.

4

¹ Halfaabe, njogoree maccube moodon ḃee jogaade lobbe e dow fooccitaare, anndon onon duu odon njogii kalfaado dow kammu.

² Nduumee e duwaawu, tawee odon njeertii odon njetta Laamdo. ³ Nduwanee min minen duu, yalla Laamdo ana udditana min damal faa min mbaajoo konngol mum ngol, yalla miden mbaawa saakude goonga tedduḃo kaaloowo haala Almasiihu oo. Saabe makko jaati uddiraa-mi jooni e ley kasu. ⁴ Naagee Laamdo yalla mido waajoroo oon goonga tedduḃo no haaniri nii.

⁵ Laatee hakkilante'en hakkunde yimḃe ḃe ngoondinaali ḃee. Nde keḃ-don wakkati fuu, nawtoro-don dum. ⁶ Haala mon ana haani laataade haala mbelka ngadaaka lamdam, yalla odon annda no kaan-don jaaboraade gooto fuu.

Baynondiral

⁷ Tikikus, sakiike men korsudo gollidiido am koolniido e ley golle Joomiraado oo, humpitan on kabaaruuji am dii fuu. ⁸ Ko wadi so nel-moo-mi e moodon, yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon. ⁹ Mido neldida e makko Onesim, jeyaado e moodon oo. Oon yo sakiike amen korsudo koolniido. Kambe didon, ḃe kumpitan on ko wadi gaa koo fuu.

¹⁰ Aristarka mo uddidaa-mi oo ana jowta on, kapum e Marka sakiike Barnabas mo mbiinoo-mi so warii to moodon njaḃḃo-don dum oo. ¹¹ Iisaa noddirteedo Yustus oo duu ana jowta on. Kambe tan ngoni Yahuudiyankooḃe gollidooḃe e am kabaaru Laamu Laamdo oo. Eḃe mballa kam sanne.

¹² Epafaras, gollanoowo Iisaa Almasiihu oo, ana jowta on. Kanko duu e moodon o jeyaa. Wakkati fuu omo soobii e duwaawu saabe moodon yalla odon jiiḃa e ley kibbal, timminon muuyde Laamdo fuu. ¹³ Mido seedanoo mo omo tampani on, onon e Lawdikiyankooḃe e Hiyerapolisankooḃe fuu. ¹⁴ Luuka cawroowo mo korsin-mi oo, kapum e Demas ana njowta on. ¹⁵ Miden njowta sakiraabe men wonḃe Lawdikiya ḃee, miden njowta Nimfa e deental goondinḃe kawroowal galle mum ngal. ¹⁶ Nde on njannгии oo bataaki, ngadee dabare faa deental goondinḃe Lawdikiya ngal jangga mo. Onon duu, njannгон bataaki garoowo iwrande on Lawdikiya oo. ¹⁷ Mbiyee Arkippa yo tiinno e timminde golle mo Joomiraado halfini dum oo.

¹⁸ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. Pati njeggitee e geyyelle ngon-mi.

Yo hinnee Laamdo wonu e moodon!

Bataaki Pool arano faade e Tesaloniikiyankooɓe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kaɗum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondinɓe gonngal Tesaloniiki kaɓɓiingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Yo on kebu moyyere e jam.

Goondinal Tesaloniikiyankooɓe

² Miden njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon on fuu, sabi min ceerataa e miccitaade on e ley duwaawuuji amen. ³ Miden miccitoroo on wakkati fuu yeeso Laamdo Baabiraado men, miden miccitoroo on golleeji di ngollir-don saabe goondinal, miden miccitoroo on tiinnitaare moodon saabe jilli, miden miccitoroo on mujal moodon saabe fawgol mon jikke e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁴ Sakiraabe amen ɓe Laamdo yidi, miden anndi Laamdo subike on. ⁵ Sabi ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo oo koo laataaki haala ɓola, baawde duu ana e makko, sabi Ruuhu Ceniido hokki on tayloral kibɓungal e ko min mbaajii koo yo goonga. Odon anndi no min ngorrunoo hakkunde moodon duu. Kammari moodon tan min ngolliri.

⁶ On jemmbii min, on jemmbii Joomiraado sabi on njabii konngol Laamdo fay e ley torraaji mawdi, njabɓori-don ngol seyo ngo Ruuhu Ceniido waddata ngo. ⁷ Nii wadi so kollu-don goondinɓe wonɓe ley leyde Makedoniya e Akaya fuu no kaani worrude. ⁸ Sabi on mbaajike konngol Joomiraado ngol, on caakii ngol, wanaa ley leyde Makedoniya e Akaya tan, goondinal mon Laamdo nanaama e nokkuuje dee fuu. Fotaa ko min beyda hen haala ngokka. ⁹ Kamɓe goondinɓe ɓee jaati kumpitata min no njabɓori-don min arannde, no njoppir-don tooruuji so ngartu-don e Laamdo faa ngollanon Laamdo guurdo goongaraajo oo, ¹⁰ faa ndoomon Biyiiko iwoowo dow kammu. Kanko woni Iisaa mo o immintini hakkunde maayɓe, kisinoowo en e jukkungo waroowo ngoo.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

¹ Sakiraabe, onon Tesaloniikiyankooɓe ɓee, odon anndi ko min ngari e mon koo laataaki meere. ² Fade amen warde, min torraama, min koynaama ley ngeenndi Filipa, hono no anndir-don nii. Kaa Laamdo men hokki min ngorgu min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo soobe. ³ Sabi waaju amen fawaaki dow majjere, fawaaki dow fugaaraaku, dum wanaa hiila duu. ⁴ No Laamdo hordi min faa halfini min Kabaaru Lobbo oo nii, hono non min mbaajortoo, wanaa ko welata yimɓe min tewtata, ko welata Laamdo kumpitiido ɓerde amen oo min tewtata. ⁵ Hono no anndir-don nii, abada min mbaajoraaki haalaaji belɗi, min daminaaki e kaalisi. Laamdo ana seedii.

⁶ Min tewtaali faa ɓiɓɓe aadama teddina min, wanaa onon wanaa wobɓe. ⁷ Kaa fay so e doole min ngardunoo duu, min mboofaali sabi min nelaarɓe Almasiihu. Kaa bele tan min ngardi. Miden kinnorii on hono no inna hinnortoo ɓiɓɓe muudum nii. ⁸ Sabi korsa amen e moodon ana satti sanne, min njarrike hokkude on ko wanaa Kabaaru Lobbo haala Laamdo tan, miden njarrii hokkude on fay yonkiiji amen, sabi on laatike sakiraabe amen horsuɓe.

⁹ Sakiraabe, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamdo oo ndee, odon miccitoroo min ngolliino sanne, min tampii sanne duu. Min ngollii jemma e jalooma fuu faa min njogoo ko'e amen, pati min laatanoo on donngal. ¹⁰ Odon ceedanii min, Laamdo ana seedanii min, no min ngorri hakkunde mon nii, onon goondinɓe ɓee. Miden cenii, miden poocitii, min ngalaa jinjoore fuu. ¹¹ Gooto gooto mon fuu min ngolliranii dum no baaba golliranta ɓiɓɓe mum, hono no anndir-don nii.

¹² Min mbaajike on, min mbaaltinii hakkillaaji mon, min ndaardii on nguurdon nguurdandam kawroojam e muuyde Laamdo, noddoo on faa naaton e Laamu mum teddudo oo.

¹³ Kasen won ko saabanii min yettude Laamdo wakkati fuu: nde nan-don konngol Laamdo ngol e kundude amen ndee, on njabboraaki ngol konngol yimbe. Ko njabbori-don ngol dee, konngol Laamdo. Ngol kajum jaati. Kanngol gollata e ley moodon, onon goondinbe bee. ¹⁴ Sakiraaɓe, ko hewtii deente goondinbe Laamdo gonde Yahuudiya jiiɓude e Iisaa Almasiihu dee koo, hewtike on onon duu. Sabi onon duu on mujii torraaji di be mujunoo dii, yimbe moodon jaati torrata on, hono no Yahuudiyankoobe torriri be nii. ¹⁵ Kambe mbari Joomiraado men Iisaa. Be mbari annabaaɓe. Haya, be torrii min minen duu. Ebe ngolla ko welaa Laamdo, be konnee'en yimbe fuu. ¹⁶ Sabi ebe njidi hadude min waajaade leji goddi yalla ana kisa. Nii wadata so luutti mabbe kibba, kaa jukkungo Laamdo sakitike hewtaade be.

No Pool yidirnoo wirfitoraade Tesaloniiki

¹⁷ Kaa minen, sakiraaɓe, min ceerii e moodon wakkatiwel gootel e jiile gite wanaa berde. Min tiinnike sanne yalla miden keɓa yiide on. Miden njeewaa on sanne sanne. ¹⁸ Saabe majjum, miin Pool, mi muuyiino warde to mon cili kuurdi, kaa Ibiliisa hadi kam. ¹⁹ Homo woni jikke amen e seyo amen e deesewal amen yeeso Joomiraado men Iisaa nde wartoyii? Wanaa onon naa? Jaati! ²⁰ Sabi onon ngonni teddeengal amen e seyo amen.

3

¹ Dum wadi nde wonnoo min mbaawaa kaariya mon, walanaa min baasi minen tan min keddo ley ngalluure Ateena. ² Min nelii sakiike amen Timote gollidoowo e Laamdo saakude Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo, yalla omo hokka on semmbe, o jiiɓina on saabe goondinal mon. ³ Dum fuu walaa ko wadi dum, so wanaa e ley dii torraaji pati fay gooto e mon yeryerta, sabi odon anndi en fodanaabe dum. ⁴ Gila nde min ngondunoo e moodon ndee, miden kaalanannoo on torraaji kewtotoodi en. Non dum laatorii hono no anndir-don nii. ⁵ Dum saabii so ndonku-mi waawde kaariya mon, nel-mi faa mi annda yalla odon coobii e goondinal ngal, naa ceytotoodo seytike on, golle amen laatike meere. ⁶ Kaa jooni Timote iwii to mon, wartii e amen. O seynirii min goondinal mon e jilli mon sabi odon miccotoo min wakkati fuu, odon njidi yiide min sanne, hono no minen duu min njidiri yiide on nii. ⁷ Sakiraaɓe, ko tawde-don e goondinal koo, waaltinii min e ley billaare amen e ley torra amen. ⁸ Jooni min nguurtii kammari odon jiiɓi e Joomiraado. ⁹ Jettooje fuu de min mbaawi yettirde Laamdo kammari moodon, min njettiran dum saabe seyo amen fuu ngo ceynir-don min yeeso makko. ¹⁰ Jemma e jalooma miden ndaarda Laamdo yiide on faa min kibɓintina ko jaki e goondinal mon.

No Pool duwanorii deental goondinbe gonngal Tesaloniiki

¹¹ Yo Laamdo Baabiraado men e Joomiraado men Iisaa newnan min laawol faa min njaha to mon. ¹² Yo Joomiraado beydu jilli hakkunde moodon faa sanne, njidondiron, njidon yimbe fuu hono no min njidiri on nii, ¹³ faa o hokka on semmbe, laato-don yimbe be ngalaa njooore, wonbe ley senaare yeeso Laamdo Baabiraado men e ley gartol Joomiraado men Iisaa kajum e seniibe mum fuu.

4

Haala nguurdandam dam Laamdo yidi

¹ Caggal dum, sakiraaɓe, min njannginii on no kaan-don worrude faa wela Laamdo. Odon ngada dum jaati. Kaa miden ndaarda on saabe Joomiraado men Iisaa tiinno-don, beydon soobee. ² Sabi odon anndi jamirooje de min ndokki on iwde e Joomiraado men Iisaa dee. ³ Ko woni sago Laamdo dee, senaare moodon. Nanto-don e njaahilaaku. ⁴ Homo e mon fuu reena terde mum* reenira de laabal e teddeengal, ⁵ pati jokka gidaade

* ^{4:4} Yooɓe ana paamira aaya oo hono nii: Homo e mon fuu wada suudu, jogoroo ndu laabal e teddeengal.

yonki hono no heeferbe be anndaa Laamdo fay seeda nii. ⁶ Fay gooto pati yaha naato banndum, pati toogna dum, sabi dee kudde fuu Joomiraado woni jobtotoodo de, hono no min kaalanirnoo on gila arande e no min njeertirnoo on nii. ⁷ Sabi Laamdo noddiraali en faa coben, ko mo noddiri en dee, faa nguuren e senaare.

⁸ Ndennoo, caliido ko haalaa jooni koo fuu, wanaa neddo salanii. Laamdo dokkudo on Ruuhu mum Ceniido oo o salanii. ⁹ Kaa banngal jilli hakkunde sakiraabe, fotaa ko min mbinndana on, sabi onon e ko'e moodon, Laamdo anndini on no njidondirton. ¹⁰ Hono non ngollirton hakkunde sakiraabe wonbe ley leydi Makedoniya fuu. Sakiraabe, miden ndaarda on beydon soobe. ¹¹ Tiinno-don ndeeyon, kiinno-don haaju mon, homo fuu wuura e sembe terde mum, hono no min mbiirunoo on nii. ¹² Nden be ngoondinaali Iisaa bee njogorto on yimbe, on kasindintaa e neddo fuu fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

¹³ Sakiraabe, miden njidi paamon faa gasa ko wartata e banngal maaybe, pati cunjiree hono no yimbe be ngalaa jikke bee nii. ¹⁴ So nii en ngoondinii Iisaa maayii, wuurtii, hono non Laamdo hawrindinirta maaybe goondinnoobe bee duu e makko. ¹⁵ Miden kaalana on ko Joomiraado wii: enen wuurbe forruube e gartol Joomiraado bee, en ardataako maaybe bee nabeede to makko. ¹⁶ Sabi Joomiraado e hoore mum jippoto iwde dow kammu dow ooynaango manngo, nde eewnaango hooreejo malaa'ika'en nanetee e nde buututal Laamdo fuufetee ndee. Nden maaybe goondinnoobe Almasiihu bee adotoo fuu immitaade. ¹⁷ Caggal dum, enen wuurbe heddiinoobe bee, en fuu en mbeewtidinte e mabbe, nabide-don ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu. Hono nii ngondirten e makko faa abada. ¹⁸ Dum saabii homo e mon fuu waaltinira hakkille banndum diin haalaaji.

5

¹ Sakiraabe, fotaa ko min mbinndana on haala jamaanuujii e wakkatiiji gartol Joomiraado oo. ² Sabi onon, ofon anndi tuur pannde gartol Joomiraado ndee wardan no gujjo wardata ley jemma nii. ³ Wakkati nde yimbe miilataa njaalataa, nde mbiyata jam tan e hoolaare woodi, nden kunkoo saamata e mum'en, hono no natakere juhirta haamili nii. Be mbaawaa dadude e oo kunkoo fey. ⁴ Kaa sakiraabe, onon on ngalaa ley nimre, dum hadata jalaande ndee juhude on no gujjo juhirta nii. ⁵ On fuu on bibbe fooyre, on yimbe jalooma. En njeyaaka e jemma, en njeyaaka e nimre. ⁶ Ndennoo pati daano-don hono no wobbe bee nii. Mbaalen e jeerngo, ndeento-don. ⁷ Sabi daanotoobe jemma daanotoo, sigiroobe jemma cigirta. ⁸ Kaa enen yimbe jalooma bee, ndeento-don. Boorno-don goondinal e jilli, dum yo saaya men ndeenaagu. Jikke hebude kisindam duu laatanoo en kufina ndeenaagu. ⁹ Sabi Laamdo yidanaa en jukkungo mum, ko o yidani en dee, kebiren kisindam saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ¹⁰ maayrufo kammari men yalla en fuu eden nguurda e mum so wartii, tawe-don en wuurbe tawe-don en maaybe fuu fotu. ¹¹ Dum saabii homo e mon fuu waaltina hakkille banndum, gooto fuu faaboo goddo banngal goondinal, hono no ngollirton nii.

No deental goondinbe haani worrude

¹² Sakiraabe, miden ndaarda on anndanon golloobe hakkunde mon bee. Ebe dowa on faade e Joomiraado, ebe mbaajoo on. ¹³ Teddiron be sii teddeengal fuu, njidiron be saabe golle mabbe.

Ngondon gondal sabu Laamdo hakkunde moodon. ¹⁴ Miden ndaarda on, sakiraabe, njeertinin nattube, maalto-don hulbe, paabo-don lo'ube, tawde-don e mujal hakkunde yimbe fuu, ¹⁵ tiinno-don pati fay gooto yobtoo so won ko banndum wadi dum. Wakkati fuu tewton wadondirde ko moyyi, ngadanon yimbe fuu hono non.

¹⁶ Ceyo-don wakkati fuu, ¹⁷ pati ceeron e duwaawu, ¹⁸ njetton Laamdo no ngorru-don fuu. Sabi dum woni ko Laamdo muuyani on, onon niibuube e Iisaa Almasiihu bee.

¹⁹ Pati kaɗon Ruuhu Ceniido gollude hakkunde moodon, ²⁰ pati koynon waaju annabaabe, ²¹ kaa tayko-don huunde fuu, nanngon ko moyyi e muudum. ²² Ngoddo-don sii bone fuu.

Baynondiral

²³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo e hoore mum sennu on senaare hibbunde, reena gooto gooto mon fuu ndeenaagu timmudo faa laato-don yimbe be ngalaa jijoore jannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²⁴ Noddudo on oo yo koolniido, kasen duu kanko tabintinoyta dum.

²⁵ Sakiraabe, miden jaagoo on duwaawu.

²⁶ Njottinon sakiraabe bee fuu calmaali amen e jilli amen.

²⁷ Mido tilsinira on saabe Joomiraado, njannganon sakiraabe bee fuu oo bataaki.

²⁸ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon.

Bataaki Pool didafo faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kajum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondinbe gonngal Tesaloniiki, kabbiingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo sarirta yimbe wakkati gartol Iisaa

³ Sakiraabe, waajibi min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon. Edum foti jaati, sabi goondinal mon ana beydoo jaarude yeeso, kasen duu jilli hakkunde mon ana beydoo soobaade e gooto gooto mon fuu. ⁴ Dum saabii so miden mantoroo on e deente goondinbe Laamdo dee. Miden mantoroo on saabe mujal mon e goondinal mon e ley torraaji e billaareeji di pawe-don dii fuu. ⁵ Ko torri-don saabe Laamu Laamdo koo, Laamdo wadan on fotube hebude Laamu Laamdo. Dum fuu edum holla Laamdo ana sarira no foocitorii. ⁶ Sabi Laamdo yo poocitiido, o yobiran torru6e on 6ee torra, ⁷ kaa onon torriibe jooni 6ee, o fowtindinan on e amen. O wadan dum so Joomiraado men Iisaa gondo dow kammu oo wartii, ana wondi e malaa'ika'en mum anndinoobe baawde makko 6ee. ⁸ O banngan ley metangal yiite faa o jukka 6e anndaa Laamdo, 6e njabaali Kabaaru Lobbo haala Joomiraado men Iisaa 6ee. ⁹ Jukkungo waroowo e mabbe ngoo yo halkere duumiinde, 6e ngoddiinee Joomiraado e darja mum e semmbe mum fuu. ¹⁰ Dum waroyan jannde Joomiraado wartoyii faa teddiinee hakkunde seniibe mum, goondinbe dum 6ee kaaydiinee e mum. Onon duu, odon njeyaa e mabbe, sabi on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oo. ¹¹ Kammari dum, miden nduwanoo on wakkati fuu, yalla Laamdo ana wada on fotube hebude nguurndam dam noddi on e mum dam. Miden jaagoo Laamdo yo wallir on semmbe mum faa njottinon gollleeji lobbi di njid-don gollude dii fuu saabe odon ngoondini mo. ¹² Hono nii, innde Joomiraado men Iisaa teddinirtee e ley mon, onon duu teddinire-don saabe makko e dow moyyere makko, kanko Laamdo men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

2

Haala gartol Joomiraado e ko ardii ngol

¹ Sakiraabe, miden njidi haalande on haala gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e deental men e makko. Miden ndaarda on: ² pati hakkillaaji mon njaawa jii6aade, naa kulon saabe wiyegol jannde gartol Joomiraado ndee yottiima. Pati kulon fay so goddo wii on Laamdo loowi dum kaan haala, wanaa so on narrii dum waajotoobe, wanaa so on kaalanaama minen mbinndi dum e bataaki. ³ Pati fay gooto heba no yoyjira on e fay huunde. Sabi nden jalaande warataa so wanaa yimbe heew6e murtira Laamdo, Neddo Bondo oo bannga, dum woni yiitenke oo, ⁴ konnee, pawdo hoore mum e dow huunde fuu ko wiyetee laamdo naa ko sujidantee, faa joodoyii ley suudu Laamdo, wii hoore mum yo Laamdo. ⁵ Tama on miccitaaki mido haalanannoo on dum nde ngondunoo-mi e mon ndee? ⁶ Jooni kaa odon anndi ko faddii Neddo Bondo oo warde, kaa mo banngan nde wakkati makko yottike. ⁷ Sabi gila jooni baawde Bondo cuudaade dee ana ngolla e aduna oo, kaa paddiido de oo ana doo tafon. So oon iwii doo tan, ⁸ Neddo Bondo oo banngan, kaa Joomiraado men Iisaa warden mo henndu hunduko mum, halkira mo fooyre garol mum. ⁹ Neddo Bondo oo warden e doole Ibiliisa, warda e semmbe mawdo e kaayeefiiji e taagumansaaji peneeji, ¹⁰ kajum e oonaare fuu faa jaayra halkotoobe 6ee, sabi 6e njabaali yidude goonga baawdo hisinde 6e oo. ¹¹ Saabe dum, Laamdo hokki 6e semmbe majjinoowo, faa waddana 6e goondinde fenaande ¹² yalla 6e ngoondinaali goonga oo so ana mbeltoroo oonaare 6ee fuu ana njukkee.

No goondinbe kaaniri jiiibude e Iisaa Almasiihu

¹³ Sakiraaɓe ɓe Laamɗo horsini, minen, waajibi min njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mon, sabi Laamɗo subike on gila fuddoode faa hisinira on ko Ruuhu Ceniido wadi on seniibe e ko ngoondin-don goonga oo koo. ¹⁴ Dum o noddiri on e Kabaaru Lobbo mo min kaalani on oo, yalla odon keɓa ngedu mon e darja Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Sakiraaɓe, ndennoo tiinnee, jiiɓee e ko min anndini on koo so e haala amen e so bataaki amen.

¹⁶ Joomiraado men Iisaa Almasiihu kaɗum e Laamɗo Baabiraado men njidi en so buubiini berde men faa abada, ndokki en jikke lobbo saabe moyyere mum'en. ¹⁷ Yo ɓe ndokku on semmbe, ɓe jiiɓina on e golle lobbo e haala lobba fuu.

3

No Tesaloniikiyanoo ɓe kaaniri jaaganaade Pool Laamɗo

¹ Caggal dum, sakiraaɓe, jaagano-don min Laamɗo, yalla konngol Joomiraado ngol ana yaawa saakaade, kasen duu ngol teddinee hono no to mon nii, ² yalla miden kisa e yimbe oojiibe, bonɓe. Sabi wanaa yimbe fuu ngoni goondinbe. ³ Kaa Joomiraado yo koolniido, mo hokkan on semmbe, mo reena on e Bondo oo. ⁴ Joomiraado hokki min tayoral e mon, sabi jooni odon njokki jamirooje de min ndokki on dee, kasen duu on keddoto jokkude de. ⁵ Yo Joomiraado men wadu berde mon keewa jilli Laamɗo, keewira mujal no Almasiihu heewiri mujal nii!

No tilsiri gooto fuu golla

⁶ Sakiraaɓe, miden njamira on e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ngoddito-don sakiraaɓe nattuɓe ɓe njokkaali waaju mo narri min oo bee. ⁷ Onon e ko'e mon, odon anndi no min kaani jemmibireede, sabi min ngondiraali e mon dow nattere. ⁸ Walaa fuu mo min jaamani meere meere, jemma e jalooma fuu min ngollii faa min tampi pati min laatanoo on donngal. ⁹ Miden mbaawnoo ndaardude on nguure, kaa min ngadiraali non, yalla miden ngada e ko'e amen misaalu faa jemmibon min. ¹⁰ Sabi nde min ngonnoo to mon ndee, miden mbiyannoo on dum doo: mo jabataa gollude, pati jaama. ¹¹ Walaa ko min mbiiri non, so wanaa min nanii yoga e mon ana natti, ngollataa fay huunde so wanaa naatude e ko walanaa dum'en. ¹² Miden njamira been yimbe, miden mbaajoo dum'en e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu ɓe ngollira deeyere, ɓe nguura e semmbe terde mabbe.

¹³ Kaa onon sakiraaɓe, pati kaabee wadude ko moyyi. ¹⁴ So won caliido jokkude ko min kaali e oo doo bataaki koo, ngattanee joomum hakkille, ngoddo-don dum, yalla ana hersa. ¹⁵ Kaa noo, pati nanngiree joomum yo gajo. Njeertiniree dum no sakiike nii.

Baynondiral

¹⁶ Joomiraado gaddoowo jam oo, yo wadan on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Yo Joomiraado wonda e mon, on fuu.

¹⁷ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngo doo jowtaango no mboowru-mi nii: miin Pool mido jowta on. Nii ngadiran-mi maande am ndee e bataakiiji am fuu. ¹⁸ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu!

Bataaki Pool arano faade e Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e dow yamiroore Laamdo kisinoowo en oo e dow yamiroore Iisaa Almasiihu jikke men oo. ² Aan Timote, a biyam jaati e ley goondinal, mido jowte. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam.

Haala fammingol ngol walaa nafaa

³ Timote, hedda ngeenndi Efeesu hono no njamir-maa-mi nde njahan-mi Makedoniya ndee nii, yalla ada hada yogaabe jannginde ko luuttondiri e waaju men oo ⁴ hono taali e mantoragol dammbe ngol walaa do haadi. Dee kulle jeddi tan ngaddata, nafataa no Laamdo fodirnoo hisinirde yimbe e ley goondinal nii. ⁵ Sabi faandaa yamiroore ndee yo jilli iwooji e bernde laabunde e hakkille baaltiido kapum e goondinal ngal waldaa e naafigaaku. ⁶ Won yogaabe celii e faandaa oo, njokkii haalaaji boli. ⁷ Hebude laataade jannginoobe Sariya Laamdo tan be tewtata, kaa be paamataa, wanaa ko be kaalata koo wanaa ko be tilsinta koo.

⁸ Eden anndi Sariya oo ana moyyi, so golliraama golle Sariya. ⁹ Paamen Sariya Laamdo oo wanaa foocitiibe bee wadanaa. Be o wadanaa dee, bonbe e saliiibe, yeddoobe e luuttoobe, be teddinaali ko senii e be teddinaali Laamdo, waroobe inna mum'en e abba mum'en e yuppoobe yiyam yimbe wobbe ¹⁰ e jeenoobe e luudunkoobe e soodoobe yimbe so cootta dum'en e fenoobe e hunotoobe dow pene – Sariya oo darniraama faa sakkoo huunde fuu ko luuttondirta e waaju celludo oo. ¹¹ Oo waaju ana hawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaa-mi banngindo teddeengal Laamdo Jom mbelko'aaku oo.

No Pool yettiri Joomiraado

¹² Mi yettii Joomiraado men Iisaa Almasiihu dokkudo kam semmbe oo saabe ko o jororii kam mi koolniido o watti kam e golle makko koo. ¹³ Arannde mido bonkotonoo mo, mido torrannoo yimbe makko, mido hoynannoo mo. Kaa Joomiraado men oo yurmike kam sabi mi anndaano ko ngollannoo-mi e ley waasude am goondinde. ¹⁴ Moyyere makko heewi e am sanne, hokki kam goondinal e jilli kebirteedi saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Mido haalane haala koolniika ka yimbe fuu kaani yarraade: Iisaa Almasiihu warii e aduna oo faa hisina luuttoobe, miin woni burdo bonde e maabe. ¹⁶ Kaa ko njurmiraami, miin burdo bonde oo, yalla Iisaa Almasiihu ana wadira kam misaalu mupal mum kibbungal, yalla waroobe goondinde mo bee fuu ana keba nguurndam nduumiidam. ¹⁷ Laamdo gooto, laamiido duumiido e laamu mum, mo maayataa yiyataake oo yo darja e teddeengal ngoodan mo faa abada abadin. Aamiina!

¹⁸ Biyam Timote, waaju mo kalfinan-maa-mi oo annii: miccito-daa ko Laamdo loowi yimbe haala maa koo. E ley majjum kabo-daa hono no sordaasi cuuso habortoo nii ¹⁹ tawee e ley goondinal e hakkille mo niijaali ma. Won yoppube oon hakkille, goondinal maabe heli hono no laana helirta nii. ²⁰ Himene e Aleksandere ana njeyaa e maabe. Mi wadii be fuu e junngo Ibiliisa faa be annda be kaanaa bonkaade Laamdo.

2

Haala duwaawu

¹ Annii ko adotoo-mi waajaade goondinbe: be ngadana yimbe fuu duwaawuui e naagundeeji e jettooje. ² Nduwano-den kaanankooobe e jom'en doole duu, yalla eden nguurda deeyere e waaltaare e neddaaku e kulol Laamdo e dow huunde fuu. ³ Dum woni ko moyyi ko welata Laamdo kisinoowo en, ⁴ jiddo yimbe fuu kisa, keba anndude goonga. ⁵ Sabi Laamdo yo gooto, gooto duu woni curoowo hakkunde makko e yimbe, oo woni Iisaa Almasiihu neddo oo ⁶ dokkitirido hore mum faa soottitoo yimbe fuu. Hono nii o famminiri nde wakkati oo yottinoo, Laamdo ana yidi yimbe fuu kisa. ⁷ Dum Laamdo

wadiri kam baajotoodo e nelaado faa mi fammina yimbe be nganaa Yahuudiyankoobe bee goondinal e goonga. Goonga kaalan-mi, mi fenaali.

⁸Ndennoo, mido yidi do worbe kawriti faa ngada duwaawu fuu kuncira juude mum'en berde laabude, tawee ngalada e tikkere naa jeddondiral.

No rewbe kaaniri jokkirde Laamdo

⁹Rewbe duu paroroo kaddule jottiide, tawee e needi e leydinkinaare. Pati be codoroo moollu e kanje naa naaye, pati be paroroo bagiji tiidudi coggu, ¹⁰yo be paroro golleeji lobbi. Sabi dum woni ko hawrata e rewbe hulbe Laamdo. ¹¹Yo debbo nantu hunduko mum, tawree dowtare timmunde wakkati nde janngintee ndee. ¹²Mi jabanaali debbo jannginde naa ardaade gorko. Ko wajibii e mum dee, tiidude e hunduko mum. ¹³Sabi Aadama adii Hawwaa tageede. ¹⁴Kasen duu wanaa Aadama Ibiliisa yonni, debbo oo o yonni so luutti yamiroore Laamdo. ¹⁵Kaa dum fuu debbo ana hisinee e beynugol, so ana heddii e goondinal e jilli e senaare e leydinkinaare.

3

*No hooree*be deental goondinbe kaani worrude

¹Kaa haala ana hoolnii: muuydo laataade hooreejo deental goondinbe fuu, muuyii golle lobbo jaati. ²Ndennoo, ana tilsi hooreejo oo laatoo neddo mo walaa niye, jom debbo gooto, nantiido, hakkilante, jom needi, jippinoowo hobbe, baawdo jannginde, ³tawee wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, laatoo newiido, jaajudo bernde, kaariyante e jawdi janandi, ⁴kawjiido koreeji mum faa gasi, biirudo bibbe mum faa be dwtanii dum e dow teddeengal. ⁵Sabi so neddo waawaali hawjaade koreeji mum, hono hinnortoo deental goondinbe Laamdo ngal? ⁶Pati tawee joomum yo tuubudo ko booyaali nde mawninkinoo so jukkiree no Ibiliisa jukkirtee nii. ⁷Ana tilsi kasen wonbe sella bee ceettanoo mo ko moyyi, pati o heba gacce so piccal Ibiliisa nannga mo.

No gollanoobe deental goondinbe kaani worrude

⁸Gollanoobe deental goondinbe ngal bee duu ana kaani taweede yo teddube, ngalaa berde didi, njabataa doro jaaloo dum'en, naamataa ribaa, ⁹tawa ebe kaybira goonga teddudo gondo e goondinal oo hakkillaaji di nijataa be. ¹⁰Aranel hen fuu, be yeewee kori be ngalaa niye. So tawii be ngalaa niye, nden kaa ebe mbaawi fuddude laataade gollanoobe deental goondinbe Iisaa. ¹¹Hono non rewbe bee duu tawree teddeengal, tawa be nganaa no'oobe yimbe, be nantiibe, hoolniibe e banngal huunde fuu. ¹²Gollanoowo deental pati dewla ko buri debbo gooto, hawjoo koreeji mum faa gasa. ¹³Gollanbe deental goondinbe ngal faa moyyi fuu keban teddeengal, kasen duu keban cuusal kibbungal ley goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina men

¹⁴Mido yidi warde to maa ko booyataa. Kaa ko waddani kam winndude e maa oo bataaki, ¹⁵yalla fay so booyii mi waraali, ada annda no kaan-den worrude e ley suudu Laamdo. Suudu nduu yo deental goondinbe Laamdo guurdo oo jaati. Deental ngal jaati woni nuygal goonga. ¹⁶Sikke fuu walaa, sirri diina men oo ana mawni:

O banngirii e suura bii-aadama,
Ruuhu oo bannginii fooccitaare makko,
malaa'ika'en njii mo,
o ooynaama ley leji,
o goondinaama ley aduna,
o nabbintinaama dow kammu,
o hebii teddeengal Laamdo.

4

Haala jannde majjinoore

¹ Ruuhu Ceniido oo haalii faa laabi nde o wii cakite jamaanu dajan yimbe yoppube goondinal, njokka e caggal seydaani'en majjinoobe, kajum e waaju seydaani'en. ² Be njokkan naafigaaku fenoobe be berde mum'en mbaati faa niye naawataa dum'en, hono berde dee cumiraade njamndi ngulndi taw. ³ Been yimbe ana karmina dewle, ana kada kulle yogaaje naameede, tawee kanje nee ko Laamdo tagiri de yalla goondinbe anndube goonga bee fuu ana naama de, njettira de Laamdo. ⁴ Sabi ko Laamdo tagi fuu ana moyyi, walaa fuu ko haani dunyiteede, so neddo hemrii dum jettooje Laamdo. ⁵ Sabi konngol Laamdo e duwaawu ana labbina huunde fuu.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

⁶ So a waajike dum sakiraaBe men bee, a laatoto gollanoowo Iisaa Almasiihu lobbo, sabi a waajitorike konngi goondinal e waaju lobbo mo njokku-daa faa gasi oo. ⁷ Kaa taali boli di kawrataa e diina dii, woddiita di. Eeltir hoore maa kulol Laamdo. ⁸ Sabi eeltude caldi mum ana nafa e kulle yogaaje, kaa kulol Laamdo ana nafa e huunde fuu, sabi e maggol kebu-den tayoral e nguurndam jooni dam, podane-den garoyoojam dam duu. ⁹ Kaa haala hoolnii, huunde fuu buraa ka haande yarree! ¹⁰ Saabe majjum eden ngolla, eden tiinnitoo, sabi eden pawii jikke men e Laamdo guurdo, kisinoowo yimbe fuu sako goondinbe. ¹¹ Dum woni ko kaan-daa yamirde, dum woni ko kaan-daa waajaade.

¹² Pati fay gooto yawore a suka, laatano-daa goondinbe misaalu haala e golle, jilli e goondinal, kajum e laabal. ¹³ Fade am warde, tiidaa e janngande yimbe Binndi dii, mbaajo-daa be, pamminaa be. ¹⁴ Pati yeeba dokkal Ruuhu Ceniido ngal ndokke-daa nde Laamdo loowi yimbe haala maa, mawbe duu pawnoo juude mum'en dow maa ndee. ¹⁵ E deen kulle kaan-daa tiinnaade, yalla yimbe fuu ana njiya no beydorto-daa jaarude yeeso. ¹⁶ Haybu hoore maa, kaybaa ko njannigintaa koo, tiidaa e majjum. Sabi so a tiidii e majjum, a hisinan hoore maa, a hisinan hettinantoobe ma bee fuu.

5

Waajuuji Pool faade e goondinbe Iisaa

¹ Pati fel gorko mawdo, waajora dum needi no baaba maa nii. Waajora jokolbe no mijiraabe maa nii, ² mbaajoro-daa debbo mawdo no inna maa nii, mbaajoro-daa sukaabe rewbe no banndiraabe maa rewbe nii, tawee e dow laabal e nantaare.

³ Teddin rewbe be worbe mum'en maayi, dum woni rewbe maayiraabe be ngal daa e fay gooto bee. ⁴ Kaa so debbo mo gorum maayi ana jogii biibe naa taaniraabe, ko ana adoo fuu wajibaade e biibe bee, be pamminee no Laamdo huldete e ley cuudi mabbe, be mbarjoo saaraabe mabbe mbarjaari lobbiri. Sabi dum woni ko welata Laamdo. ⁵ Debbo mo gorum maayi mo walaa doondiido dum mo waldaa e fay gooto, fawii jikke mum e Laamdo. Omo duumoo e duwaawu jemma e jalooma, omo naaganoo yimbe Laamdo. ⁶ Kaa maayraado kabanoowo aduna tan, yo maaydo fay so maayaali. ⁷ Dum kaan-daa yamirde be pati be keba feloore. ⁸ Mo hinnaaki sakiraaBe mum, wanaa haala be wondi galle, oon yo jankirido goondinal, omo buri fay mo goondinaali oo bonde.

⁹ Mo kaan-daa tonngude innde mum e ley dewal rewbe maayraabe haanbe walleede, ko famdi fuu sinaa joomum heba duubi capande jeegom, tawee duu gorko gooto dewlunoo dum. ¹⁰ O seettanee golle lobbo ko wa'i hono ne'ude sukaabe, jippinde kodo, lootude koyde seniibe, weemtinde beemudo e gollude huunde fuu ko moyyi. ¹¹ Kaa haabuube be worbe mum'en maayi bee, pati winndu inde mabbe. Sabi so muuyooji mabbe ndunyii be e yidude bameede, nden kaa be kuuccan Iisaa Almasiihu, ¹² sariya Laamdo dogo dow mabbe, sabi be mbonnii aadi mabbe aranndeeri ndii.* ¹³ E ley dum be ngontan laaliibe, be naata e nduu suudu nii, be njalta be naata e nduu. Kaa ko buri fuu bonde kasen, be laatike heewbe haala, haaltoobe sirri, ebe kaala haalaaji di ngalanaa be. ¹⁴ Dum saabii so mido yidi haabuube rewbe maayraabe bee ndewlee, beyna, kayba cuudi mum'en, yalla gajo oo ana ronka damal no bonnira inde men. ¹⁵ Sabi jooni yoga e mabbe

* 5:12 So debbo mo gorum maayi winndaama ley dewal rewbe maayraabe fuu, bamii aadi jokkan Iisaa tan, bamataake kasen.

njoppii laawol ana njokki e Ibiliisa jaati. ¹⁶ Debbo goondindo fuu mo rewbe maayraabe ngonni ley galle mum yo wallu dum'en, pati ngal donngal fawoo e deental goondinbe ngal. Hono non wadata so deental ngal waawa wallude rewbe maayraabe be ngal daa e fay gooto bee.

¹⁷ Hooreebe deental goondinbe dawranooobe faa gasa bee ana kaani teddineede teddeengal manngal. Burbe fuu haandude e teddeengal manngal yo tampitotoobe dow waaju e jannde bee. ¹⁸ Sabi Binndi dii mbii: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude gawri.»[†] Di mbii kasen: «Golloowo ana haandi e njobdi mum.»[‡] ¹⁹ Pati jabu felde mawdo deental goondinbe so wanaa dow seedaaku yimbe didon naa taton. ²⁰ Nii buube e luuttal, fel dum'en yeeso yimbe fuu, yalla ana laatanoo heddiibe bee kulol. ²¹ Mido ndaarde yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu e yeeso malaa'ika'en be o subii bee, dwtano-daa deen jamirooje, tawee a jinngantaa fay gooto, a burdintaa yimbe duu. ²² Pati yaaw fawde juude maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa dum golle deental goondinbe. Pati reentu e luutti wobbe, jogora hoore maa laabal.

²³ Hankasen, pati yar ndiyam bolam tan, njaraa peguujam seeda kammari reedu maa nduu e jawuujji keewdi ngar-ngartooji e maa dii.

²⁴ Luutti yimbe yogaabe banngan gila caraaka. Kaa luutti yogaabe dii, caggal sareede di banngata. ²⁵ Dum e taweede golleeji lobbi dii njiyete faa laaba paca. Fay di njiyataake law dii duu keddadataako ana cuudii.

6

¹ Goondinbe wonbe e maccungaaku fuu, yo njogoro halfaabe mum'en haandube e teddungal kibbungal pati innde Laamdo ndee e diina kaa mbonkee. ² Kasen duu tawaabe ana njogii kalfaado goondindo fuu, pati miila o sakiike mum'en so njaworoo mo dum. Yo be ngolliran mo soobee faa bura no bee too nii, sabi o goondindo, kasen duu o korsudo. Pamminaa dee kudde, mbaajo-daa de.

Haala jannde peneere e jooto jawdi

³ Baajotoodo goddum mo jokkaali haala Joomiraado men Iisaa Almasiihu selluka hawroowa e kulol Laamdo kaa, ⁴ oon yo mawninkiniido mo anndaa fay huunde, o kaahaango keewdo duko e jeddi. Dum wadata haasidaaku e poodondiral e mbonka e sikkitaare bonnde. ⁵ Dum wadata dukooji di ngalaa do kaadi hakkunde yimbe be hakkillaaji mum'en mbitti. Been yimbe njoppii goonga, njogorike kulol Laamdo ana hokka jawdi. ⁶ Goonga, kulol Laamdo yo jawdi mawndi, so neddo hejnjitorike ko jogii. ⁷ Sabi juude bole ngardu-den e aduna oo, kasen duu juude bole kootirten. ⁸ Ndennoo, so en kebii nguure e koltal tan kejnjitoro-den dum. ⁹ Kaa yidube jawdi sanne bee ceytete, njomoo e piccal, njumpa e gidaade yonki keewde laaliide majjinooje, joolooje yimbe e ley halkere mawnde. ¹⁰ Sabi jooto jawdi woni inna bonanndaaji dii fuu. Yoga yaari banngal jawdi faa majji laawol goondinal, ngaddani ko'e mum'en torraaji keewdi.

Haala haybude ko yamiraa

¹¹ Kaa aan neddo Laamdo oo, wodda dee kudde, tewtu foocitaare e kulol Laamdo e goondinal e jilli e mujal e leydinkinaare. ¹² Wadu ko mbaaw-daa fuu faa kebaa jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, nanngaa nguurndam nduumiidam dam. E majjam Laamdo noddu maa, saabe majjam njaadir-daa goondinal maa no woodiri yeeso yimbe heewbe. ¹³ Mido yamire yeeso Laamdo guurnoowo huunde fuu oo, e yeeso Iisaa Almasiihu ceettiido no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu kaananke oo, ¹⁴ haybu ko njamira-daa koo tawa tuundi walaa hen niye ngalaa hen, faa jannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Gartol ngol wadan e wakkati mum. Kanko woni gooto oo, Jom mbelko'aaku, Jom Baawde, Kaananke kaanankooobe, Joomiraado joomiraabe. ¹⁶ Kanko tan woni Bajjo duumotoodo, gondo ley fooyre nde fay gooto waawaa badaade. Kanko woni mo neddo

[†] 5:18 Fillitagol Tawreeta 25.4 [‡] 5:18 Luuka 10.7

fuu yiyaali, waawaa yiide mo duu. Yo teddeengal e baawde duumiide ngoodan mo. Aamiina.

Baynondiral

¹⁷ Yamir arsukunte'en e oo aduna pati mawninkinoo, pati pawa jikke mum'en e jawle de jiiibataa. Ko be kaani wafude dee, be pawa jikke mabbe e Laamdo dokkoowo en huunde fuu faa heewa yalla eden neemoo hen, ¹⁸ be ngolla ko moyyi, arsuku mabbe laato gollleeji lobbi, be laato saahiibe tawa wakkati fuu ebe mballa wobbe e ley jawle mabbe. ¹⁹ Nii be pagganortoo ko'e mabbe jawle ko waroyta, faa be keba nguurdam jaati dam.

²⁰ Timote, haybu ko kalfine-daa koo, wodfita haalaaji cobudi boli dii, kajum e miilooji biyeteedi anndal dii. ²¹ Yogaabe ana mantaroo ngal anndal, faa celi e goondinal.

Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool didafo faade e Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo faa mi fammina yimbe haala nguurndam dam Laamdo fodani en ngondam e Iisaa Almasiihu dam. ² Mi jowtii ma, aan Timote biyam korsudo oo. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam!

No Pool jeertiniri Timote

³ Midó yetta Laamdo mo ngollanan-mi oo. Hakkille mo niñaali kam ngolliranan-moo-mi, hono no maamiraabe am bee ngadirnoo nii. Jemma e jalooma fuu mi seerataa e miccitaade ma e ley duwaawuuji am, ⁴ sabi mido miccitoo gondi maa. Midó yidi yiide ma sanne yalla seyo am ana hibba. ⁵ Midó miccitoo goondinal maa ngal waldaa e naafigaaku ngal maama maa debbo Loyis e inna maa Enis njoginoo, mido tayori aan duu kanngal njogi-daa. ⁶ Dum saabii so mido miccintine: heydintin kasen dokkal ngal Laamdo hokku maa nde paw-mi juude am dow maa ndee. ⁷ Sabi Laamdo hokkiraali en Ruuhu faa kulen yimbe. Ko o hokkiri en dee, faa Ruuhu hokka en semmbe e jilli e nantaare.

⁸ Ndennoo, pati yaaga waajaade kabaaru Joomiraado men oo, pati yaagora duu ko uddiraa-mi kasu saabe makko koo. Reentu e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo haala Iisaa, tawa a pawiiido e dow baawde Laamdo. ⁹ Kanko o hisinii en, o noddii en faa laato-den yimbe makko seniibe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ko o noddiri en dee, saabe ko o anniyii hisinde en koo e saabe hinnee makko mo o wayli e men oo kammari Iisaa Almasiihu gila e al'ajal. ¹⁰ Kaa jooni moyyere ndee bannginiraama saabe banngugol kisinoowo en, Iisaa Almasiihu kalkudo maayde, banngindo nguurndam e duumagol e ley Kabaaru Lobbo oo. ¹¹ Saabe oon Kabaaru Lobbo Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado e jannginoowo. ¹² Dum saabii so mido torree diin torraaji, kaa mi yaagaaki fey, sabi mido anndi mo ngoondin-mi oo, mido tayori omo waawi reenude ko kalfinaa-mi koo faa nannde gartol makko. ¹³ Jogora haalaaji celludi di narru-daa kam dii misaalu e ley goondinal e jilli di kebu-den e ley habbagol men e Iisaa Almasiihu dii. ¹⁴ Oo kaliifa moyyo, haybir dum Ruuhu Ceniido jippiido e men oo.

¹⁵ Ada anndi Asiyankoobe fuu celii e am, Fijela e Hermoseena ana njeyaa e mabbe. ¹⁶ Yo Joomiraado neemin koreeji Onesifoor, sabi o buubinii bernde am cili keewdi, kasen duu geyyelle am dee njaaginaaki mo. ¹⁷ Ko bure dum fuu, nde mo warnoo Roma ndee, mo tewtirii kam soobe faa mo yiiti kam. ¹⁸ Yo Joomiraado yobu mo o heba yurmeende nannde darngal. Ko mo gollani kam ley ngeenndi Efeesu koo, ada anndi dum sanne.

2

Haala laataade gollanoowo Iisaa koolniido

¹ Ndennoo aan biyam, semmbindinira moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndee. ² Ko kaalan-maa-mi yeeso seedee'en heewbe koo, halfin dum yimbe hoolniibe waawbe famminde wobbe. ³ Torride-daa e am no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo nii. ⁴ Walaa fuu sordaasi curjanoowo ko wanaa habo so mawdo mum welee dum. ⁵ Dadondirteedo doddu duu hebataa deesewal sinaa jokkira no yamiraa nii. ⁶ Kasen duu demoowo golludo faa tampi, kajum haani adaade hebude ngedu mum e ko hettaa koo. ⁷ Miila ko kaalanan-maa-mi koo, sabi Joomiraado udditan hakkille maa faa paamaa huunde fuu.

⁸ Miccita Iisaa Almasiihu immintinaado e maayde, mo lejol Daawuuda, no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo famminiri nii. ⁹ Saabe makko torriraami faa kabbaa-mi hono no mi janoowo nii, kaa konngol Laamdo ngol kajum kaa habbaaka. ¹⁰ Dum wadi so mido mujja huunde fuu saabe subaabe bee, yalla kambe duu ebe keba kisindam iwdam e Iisaa Almasiihu dam, be naata e teddeengal mum faa abada. ¹¹ Haala kaa ana hoolnii: So en maaydii e makko,

en nguurdan e makko.

¹² So eden muɲa torraaji,
en laamodoto e makko.
So en mbii en anndaa mo,
o wiyani o anndaa en enen duu.

¹³ So en laataaki hoolniibe,
kanko omo heddii o koolniido,
sabi o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamdo yarrii

¹⁴ Dum woni ko kaan-ɗaa miccintinde goondinbe. Njeertinaa be yeeso Laamdo pati be poodondira e haalaaji di nafataa fay huunde so wanaa bonnitidde hettintooɓe. ¹⁵ Tiinna, yalla so a darike yeeso Laamdo, ada laato golloowo jarranaado mo golle mum hersinaali, laato-ɗaa naftortooɗo konngol goonga ngol no haaniri nii. ¹⁶ Sel haalaaji cobudi boli, sabi wondube e hono dii haalaaji bee ittiraaka so wanaa beydude woddaade Laamdo. ¹⁷ Haala mabbe ana lajira no uubere lajooɓe nii. Himene e Filitus ana njeɲaa e mabbe. ¹⁸ Been woortube goonga ana mbiya immital bettike, ana mbonnitira non goondinal yogaabe. ¹⁹ Kaa Laamdo wadii nuygal cellungal, ana winndii dow maggal: «Joomiraado ana anndi yimbe mum.» Ana winndii kasen: «Noddoowo innde Joomiraado fuu woddoo ko boni.»

²⁰ Wanaa kanje e cardii tan ngoni kaaki defirdi ley galle jom jawdi, leddeji e loopeji duu ana hen. Ardiidi dii ngollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, goddi dii ana ngolliree ko wanaa ko hensaa. ²¹ Ndennoo, so neddo labbinii hoore mum e gollleeji bonni dii fuu, laato hono no kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol joomum, lanndinanaangol faa golliree golle lobbo fuu.

²² Dogu fijirde cukaaku. Ndaartu foocitaare e goondinal e jilli e jam, aan e noddiroobe Joomiraado berde laabude bee fuu. ²³ Woddiita jeddi haalaaji laaliidi di ngalaa ko nafata, ada anndi dukooji tan di ngaddoyta. ²⁴ Sabi maccudo Joomiraado haanaa dukideede, ko haani tan laataade newaniido yimbe fuu, baawdo jannginde, jom mujal, ²⁵ ne'iroowo yeddooɓe bee jam-jam miilde Laamdo hokka be no be tuubira, be paama goonga, ²⁶ faa hakkillaaji mabbe ngarta, be kisa e piccal Ibiliisa nanngudo be so ana gollina be muuyde mum oo.

3

Haala cakite jamaanu

¹ Anndu, ley cakite jamaanu tiidallaaji ngadan, ² sabi yimbe laato yidube ko'e mum'en, jootube e jawdi, mantotoobe, mawninkiniibe, bonkotoobe Laamdo, murtiroobe saaraabe mum'en, bonnoobe moyyere, be teddintaa ko senii, ³ yoorbe berde, be njaafataako, no'ooɓe yimbe, be ngalaa nantaare, baleebe yonki, wajube ko moyyi fuu, ⁴ jammbotoobe, wulbe, haawtiibe, be joote aduna burani dum'en Laamdo. ⁵ Be nanndinkinto e hulbe Laamdo, kaa ebe njedda baawde mum. Woddiita been yimbe. ⁶ Won e mabbe naatoobe e galleeji, keba hakkillaaji ndewoy luuttoowoy sanne njokkoowoy sii gidaade yonki fuu. ⁷ Wakkati fuu ekoy njidi faamude, kaa abada koy mbaawataa faamude goonga. ⁸ Been worbe naatoobe e galleeji njeddi goonga hono no Yannes e Yamberes njeddirnoo Muusaa nii. Be ngalaa hakkille, goondinal mabbe walaa ko nafata. ⁹ Kaa be njaarataa yeeso, sabi yimbe fuu annditan be ngalaa hakkille no Yannes e Yamberes nii.

Haala Binndi ceniidi dii

¹⁰ Kaa aan a yii fammingol am e neesu am e anniyaaji am e goondinal am e mujal am e jilli am e tiinnitaare am ¹¹ e torraaji am e tampere am. A yii duu ko hewtii kam Antiyokiya e Ikoniya, kapum e Listara koo fuu, a yii no mujir-mi torraaji kewtiidi kam dii. Kaa Joomiraado biltii kam e majji di fuu. ¹² Goonga, kabbiido e Iisaa Almasiihu fuu so yidii wurdude e kulol Laamdo, torrete. ¹³ Kaa yimbe bonbe hiiloobe yimbe bee beydorto bone. Ebe majjina wobbe, ebe majjina ko'e mabbe duu. ¹⁴ Kaa aan, niibu e ko njannguda ko njarri-ɗaa faa laabi koo, ada anndi jannginbe ma bee. ¹⁵ Gila a suka ada anndi

Binndi ceniidi dii. Kanji mbaawi famminde ma laawol kisindam kebirteedam goondinal Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Binndi ceniidi dii fuu Laamdo loowi di winndube bee, nafaa majji yo jannginde, kajum e bannginande neddo boofi mum, ooncude en e ne'ude en ley nguurndam poocciidam ¹⁷ yalla neddo Laamdo fuu ana hiiba, lanndinanoo golle lobbo fuu.

4

Haala tiidude e waaju

¹ Mido ndaarde saabe Laamdo e saabe Iisaa Almasiihu caroyoowo wuurbe e maaybe oo, mido ndaardire saabe gartol makko kajum e Laamu makko: ² mbaajo-daa konngol Laamdo ngol yaafu maa tiidu maa fuu, hollitin be boofi mabbe, fel be, hokku be semmbe e kaaddi mujal maa e waaju maa fuu. ³ Sabi wakkati waran nde be calotoo nande waaju celludo oo, be njokka muuyooji mabbe faa be bamana ko'e mabbe jannginoo be ko be njidi nande koo, ⁴ be cukka noppi mabbe pati be nana goonga, be mbaylitoo e taali. ⁵ Kaa aan, nanto-daa e huunde fuu, mujaa torra, mbaajo-daa Kabaaru Lobbo oo, timminaa golle mo ngollantaa Laamdo oo faa laaba.

⁶ Kaa miin, yiyam am badike laataade no sadaka kirsamaajo nii sabi wakkati am badike. ⁷ Mi wadii ko mbaaw-mi fuu faa mi heba jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, mi yottinii do kaan-mi haafude, mi haybii goondinal ngal. ⁸ Gila jooni mido resanaa deesewal foocitaare ngal Joomiraado poocciido caroowo oo hokkata kam janne darngal. Wanaa miin tan hokketeen ngal, miin e heppube gartol makko bee fuu.

Haala waajuuji cakitiidi

⁹ Tiinna ngaraa e am law. ¹⁰ Sabi Demas yoppii kam saabe yidude mum aduna, fa'ii Tesaloniiki. Keresna yehii Galaatiya, Titus duu fa'ii Dalmaatiya, ¹¹ Luuka tan wondi e am. Faru Marka ngardaa e mum, sabi omo waawi faabaade kam sanne e ley golle oo. ¹² Tikikus, mi nelii dum Efeesu. ¹³ So ada wara, ngaddanoraa kam saaya am ka njoppunoo-mi Torowas ley galle Karapo kaa, kajum e dewte dee. Ko bur-mi yidude ngaddanaa kam, dewte guri dee. ¹⁴ Aleksandere baylo oo wadii kam ko naawi kam sanne. Joomiraado yoban mo ko waarata e golle makko. ¹⁵ Aan duu, reenta e makko, sabi o yeddii waaju amen sanne.

¹⁶ Nannde ndarnaa-mi arannde yeeso caroowo faa mi bilta hoore am ndee, fay gooto faabaaki kam, be fuu be celu e am. Pati Laamdo nanngir be dum! ¹⁷ Kaa Joomiraado faabike kam, hokki kam semmbe yalla mido ooynoo waaju makko, faa leji dii fuu nana. Nii woni no kisiniraa-mi e hunduko rawaandu ladde. ¹⁸ Joomiraado ittan kam e bone fuu, hisina kam faa mi hewta laamu mum dow kammu oo. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina!

Baynondiral

¹⁹ Mido jowta Piriskilla e Akilas, mido jowta koreeji Onesifoor. ²⁰ Erasta ana heddii Korintu, Torofim, mi yoppii dum Miletus sabi wanaa celludo. ²¹ Tiinno-daa ngaraa gila dabbunde waraali. Ebulus e Pudes e Lina e Kalawdiya e sakiraabe bee fuu, ana njowte.

²² Yo Joomiraado tawde e maal! Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Titus

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Laamdo, mi nelaado Iisaa Almasiihu faa mi wada subaabe Laamdo bee ngoondina dum, kasen duu be annda goonga gondo e kulol Laamdo, ² be pawa jikke mabbe e nguurndam nduumiidam. Laamdo mo bonnataa aadi oo fodiino dam nguurndam gila e al'ajal. ³ Nde sarti makko oo yottinoo ndee, kanko Laamdo kisinoowo en oo, o banngini konngol makko ngol, kasen duu o yamirii mi halfinee waajaade ngol. ⁴ Titus, mi jowtii ma. A biyam jaati kammari goondinal Iisaa ngal ndeentu-den e mum jooni ngal. Yo Laamdo Baabiraado men e Iisaa Almasiihu kisinoowo en ngadane moyyere e jam!

No Titus golliri ley Kereta

⁵ Mi dalii ma ruunde Kereta faa njokkito-daa ko heddinoo e golle oo koo, kasen duu cubano-daa ngeenndi fuu mawbe deental goondinbe hono no njamir-maa-mi nii.

⁶ Tawee mawdo cubaado oo walaa feloore, jom debbo gooto, tawee bibbe mum yo goondinbe be yimbe mbaawaa nijirde dum'en neetaraaku naa salaare. ⁷ Sabi hooreejo deental goondinbe, Laamdo halfini dum golle oo, ndennoo ana tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniido, wanaa guldo bernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, wanaa naamoowo ribaa. ⁸ Joomum ana haani laataade jippinoowo hobbe, jiddo ko moyyi, hakkilante, poocitiido, kuldo Laamdo, nantiido, ⁹ tawa joomum ana dwtanii konngol goongaraawol ngol no ngol waajoraa nii. Hono non joomum waawirta hokkude wobbe bee semmbe e ley waaju celludo oo, kasen duu waawa libude yeddoobe dum bee.

¹⁰ So goonga dee, heewbe calike jokkude goonga, sako hakkunde Yahuudiyankooobe tilsinbe goondinbe Iisaa fuu taadee bee. Kambe be laatike haaloobe haalaaji boli, yonnoobe yimbe. ¹¹ Ana tilsi mubbaa kundude mabbe, sabi ebe nii mbonnira galleeji kuurdi waaju mo haanaa waajeede, faa be kebira dum kaalisi no harmiri.

¹² E ley keretankooobe, gooto mabbe mo be njogorii yo hakkilante, wii: «Keretankooobe yo fenooobe wakkati fuu, be daabaaji bondi, be nattube himmirbe e deedi mum'en.» ¹³ Ko keretanke oo wii koo yo goonga. Dum nee, dartin be, yalla ebe keba goondinal cellungal, ¹⁴ be nootta jokkude taali Yahuudiyankooobe kajum e jamirooje yimbe yoppube goonga bee. ¹⁵ Laabube, huunde fuu ana daganii dum'en. Kaa sobube kajum e be nganaa goondinbe bee, fay huunde daganaaki dum'en, sabi miilooji mabbe e hakkillaaji mabbe fuu ana cobii. ¹⁶ Ebe mbiya ebe anndi Laamdo, kaa gollleeji mabbe ana kollita be anndaa mo. Be wanaabe, murtube, fay golle lobbo gooto be mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celludo

¹ Kaa aan, waaja ko hawrata e waaju celludo oo. ² Worbe nayeebe, wii be laatoo kaariyante'en, be ne'oo, be nantoo, be laatoo sellube goondinal e jilli e mujal. ³ Rewbe nayeebe duu nguurda e senaare, mbaasa laataade no'ooobe yimbe, caloo doro jaaloo dum'en. Be laatoo famminoobe ko moyyi, ⁴ yalla ebe mbaajoo sukaabe rewbe bee yidude worbe mum'en e sukaabe mum'en. ⁵ Be mbaajoo been laatoo nantiibe, laabube, hiinniibe cuudi mum'en, moyyube, dwtantooobe worbe mum'en, pati konngol Laamdo ngol bonkee. ⁶ Sukaabe worbe duu, waajora dum'en non yalla ebe nantoo e ⁷ huunde fuu. Aan e hoore maa, laatana be misaalu e ley golle lobbo fuu, mbaajoro-daa laabal e teddeengal ⁸ e haala selluka ka yeddataako, yalla waybe men ana kersa, ndonka hebude e men feloore. ⁹ Maccube, waaja dum'en dwtanoo halfaabe mum'en e huunde fuu, mbelna berde mabbe, mbaasa yeddude be, ¹⁰ wanaa haala wujjude be. Be laatoo hoolniibe hibube, faa yimbe fuu teddina waaju haala Laamdo kisinoowo en oo.

¹¹ Laamdo bannginii moyyere mum faa yimbe fuu kisa. ¹² Nden moyyere ekkintinta en no ceerden e geddi Laamdo, kajum e gidaade yonki oo aduna. Kayre moyyere ndee ekkintinta en kasen no laatorto-den nantiiibe, foocitiibe, hulbe Laamdo e oo doo aduna, ¹³ tawa eden ndoomti jikke belnoowo en hoore oo e wakkati mo teddeengal Laamdo mawdo oo banngata kajum e teddeengal Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo. ¹⁴ Kanko Iisaa Almasiihu woni dokkitirido yonki mum kammari men, yalla omo soottitoo en e bone fuu, o labbinana en hoore makko, laato-den lejol makko kanko tan, tiinniingol e gollude golleeji lobbi.

¹⁵ Dum kaan-daa jannginde, dum kaan-daa waajaade e felirde hettintooobe ma bee no baawde maa poti. Pati fay gooto yawe.

3

No goondinbe Iisaa poti worrude

¹ Miccintin goondinbe bee leydinkinanoo kaanankooobe, be dwtanoo dum'en, be lanndinanoo golle lobbo fuu. ² Pati be mbonkoo fay gooto, pati be laato habeteebe, be newoo, be kolla yimbe fuu leydinkinaare hibbunde. ³ Sabi arannde enen duu en laalinoobe, salinoobe, majjunoobe. En latinoke maccube gidaade yonki, kajum e dakameeji di ngaladaa sii. Eden ngondunoo e ngajanaandijji e haasidaaku, eden mbajanoo eden mbajondirnoo e ko'e men. ⁴ Kaa nde Laamdo kisinoowo en oo bannginnoo moyyuki mum e jilli mum ndee, ⁵ o hisinii en. Wanaa saabe golle men lobbo o hisiniri en, saabe yurmeende makko o hisiniri en. O hisinirii en lootogal ndimtotoongal en, keydintiniroowal en saabe Ruuhu Ceniido ⁶ mo o loowiri en kammari Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo faa keew-den. ⁷ O wadirii dum yalla eden nanngiree foocitiibe kammari hinnee makko, ndonen nguurndam nduumiidam dam paw-den jikke men e mum dam. ⁸ Kanka woni haala hoolniika.

Mido yidi tilsinaa kulle dee, yalla goondinbe Laamdo bee ana niiba e golle lobbo. Dum woni ko moyyi, ko nafata yimbe. ⁹ Kaa woddita jeddi boli e mantoragol dammbe e poodondiral e duko banngal Sariya oo. Diin golleeji ngalaa fayda, walaa ko di nafata. ¹⁰ Ceenndoowo yimbe fuu, daala dum faa hibba cili didi. So joomum jabanaali ma, celaa e mum. ¹¹ Anndaa baado hono non yo majjudo yo luuttoowo, hono non sariri hoore mum.

Baynondiral

¹² So mi nelii e maa Aretemas naa Tikikus, njaawno-daa ngaraa tawaa kam Nikopolis, sabi ton anniyii-mi dabbude. ¹³ Tiinno-daa mballaa Jenas jannudo sariya laamu oo kajum e Apollos e dow dawol mum'en ngol, pati be jakoree fay huunde. ¹⁴ Yimbe men bee duu ekkitoo gollude golle lobbo, be mballa hasindinbe e walleede bee pati nguurndam mabbe laato meere.

¹⁵ Wondiibe am bee fuu ana njowte. Miden njowta gidiraabe men goondinbe Iisaa bee fuu.

On fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Filemon

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kapum e sakiike men Timote. Miin Pool, mi uddiraado kasu sabaabu waajaade kabaaru Iisaa Almasiihu. Miden njowte, aan Filemon gollidiido amen korsudo oo. ² Miden njowta duu deental goondinbe Iisaa gonngal galle maa ngal kapum e Appiya sakiike amen debbo oo e Arsippa balludo kam habanaade Kabaaru Lobbo oo. ³ Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on moyyere e jam.

Haala jilli Filemon e goondinal mum

⁴ Filemon, mi seerataa e yettude Laamdo nde jaaganto-maa-mi Laamdo fuu, ⁵ sabi mi nanii jilli di njid-daa seniibe bee dii e goondinal maa Joomiraado men Iisaa. ⁶ Mido jaagoo Laamdo yo deental maa e amen ley goondinal nafu faa pamminaa yimbe moyyere fuu nde kebaten saabe Iisaa Almasiihu. ⁷ Sakiike, mi seyike sanne, hakkille am duu waaltike saabe jilli gondi e maa dii, sabi a buubinii berde seniibe bee.

No Pool surirani Onesim

⁸ Kammari dum, fay so taweede mido jogii baawde saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma ko wajibii e maa, ⁹ ko burani kam mi ndaarde saabe jilli. Miin Pool nayeejo oo, kasen duu jooni mi uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu, ¹⁰ mido jaage haala Onesim* laatiido biyam e laawol Iisaa e ley do ngeyyaa-mi doo. ¹¹ Arannde, walaano ko mo nafete, kaa jooni, o nafan en sanne, miin e maa fuu. ¹² Mido neltire mo, anndaa o feccere yonki am. ¹³ Ko burannoo kam, nanngude mo banngede am, o walla kam no kaanno-daa wallirde kam nii e oo doo wakkati mo ngon-mi e geyyelle sabaabu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Kaa mi yidaa wadude fay huunde tawa en mbaddaali, sabi mi yidaa tilsinde ma wadude moyyere, ko njid-mi dee, ngadiraa nde sago maa.

¹⁵ Ana moyya tawee ko Onesim seenndiranoo e maa wakkatiwel seeda faa o wonda e maa faa abada, ¹⁶ tawa wanaa no maccudo nii tan, ko buri maccudo, hono no sakiike men korsudo nii. Miin, mido horsini mo sanne, kaa aan buri horsinde mo, sabi ada horsiniri mo o maccudo maa, kapum e ko o laatii sakiike maa saabe Joomiraado koo. ¹⁷ Ndennoo, so nii ada nanngiri kam deento maa, jabboraa mo no kaan-daa jabboraa kam miin nii. ¹⁸ So tawii won ko o wadu maa, naa won ko ndewataa mo, faw dum fuu e dow am. ¹⁹ Miin Pool winndiri junngo am mi yobete, miin e hoore am, fotaa ko mi miccintine mido rewe nguurndam maa dam. ²⁰ Goonga sakiike, mido ndaarde dum doo saabe Joomiraado: buubiniraa bernde am deental men e Iisaa Almasiihu.

²¹ Kammari mido tayori dowtaare maa saabanii kam winndude e maa, anndude a wadan ko buri ko jaagi-maa-mi koo. ²² Kasen duu, fewjanam jippunde, sabi mido jikki njaabane-don duwaawuuji mon mi wara to mon.

Baynondiral

²³ Epafaras mo uddidaa-mi saabe Iisaa Almasiihu oo ana jowte. ²⁴ Gollidiibe am bee doo ana njowte: Marka e Aristarka e Demas e Luuka.

²⁵ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

* 1:10 Maanaa Onesim woni «Nafaa».

Bataaki faade e Ibaraninkooḅe

No Laamdo haaldiri e men Biyum

¹ Laamdo haaldiino e njaatiraabe men gila ko ḅooyi cili keewdi e sifaaji keewdi, o haaldiri e maḅḅe annabaabe. ² Kaa e ley dee jalaade cakitotoode o haaldiri e men Biyiiko mo o tagiri aduna oo fuu, mo o wadi donoowo huunde fuu oo. ³ Kajum woni jalbugol annoora teddeengal Laamdo, kajum nanndi e Laamdo jaati, omo tammborii huunde fuu konngol makko jogiingol semmbe. Caggal nde o tilii laḅḅinde luutti yimḅe dii ndee, o joodii jaamo Laamdo Toowdo oo to dow kammu too. ⁴ Dum ḅurni mo malaa'ika'en teddude fotude e innde nde Laamdo hokki mo ḅurnde inde maḅḅe dee.

Haala Biddo burdo malaa'ika'en

⁵ Fay gooto e malaa'ika'en ḅee Laamdo wiyaali:

«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

Naa kasen:

«Mi laatoo Baaba mum,

laatoo Biyam.»†

⁶ Kasen duu, nde o nelata hammadiijo makko oo e aduna oo ndee, o wii:

«Yo malaa'ika'en Laamdo fuu kujidana dum.»‡

⁷ Laamdo wii banngal malaa'ika'en ḅee:

«O wadii malaa'ika'en makko kenuuli,
o wadii kaadime'en makko lewle yiite.»§

⁸ Kaa banngal Biddo oo, mo wii:

«Laamu maa, aan Laamdo, woodan faa abada abadin!
Fooccitaare yo tuugorde laamu maa.

⁹ Ada yidi fooccitaare,

ada wajri oojaare,

saabe dum, Laamdo Joomiraado maa subori maa,

hokku maa seyo burngo ngo wondiibe maa ngoo.»*

¹⁰ O wii kasen:

«Gila e fuddoode, Joomiraado,

aan tabintini leydi,

juude maa tagir-daa kammuuji dii,

¹¹ kanji di timman, kaa aan, a heddoto,

di fuu di kiiddiran no kaddule nii,

¹² a sowiran di no saaya nii,

di mbattitoroo no neddo wattitortoo e saayaaji mum nii.

Kaa aan, a wattitataako,

nguurndam maa duu timmataa.»†

¹³ Fay nde wootere, Laamdo wiyaali gooto e malaa'ika'en:

«Jooda jaamo am,

faa mi wada njabḅaa wayḅe maa.»‡

¹⁴ Malaa'ika'en ḅee fuu yo ruuhuuji gollanooji Laamdo, di mo nelata faa ngollana heḅoobe kisindam ḅee.

2

Haala kisindam mawdam

* 1:5 Jabuura 2.7 † 1:5 2 Samuyila 7.14 ‡ 1:6 Fillitagol Tawreeta 32.43 § 1:7 Jabuura 104.4 * 1:9 Jabuura 45.7-8 † 1:12 Jabuura 102.26-28 ‡ 1:13 Jabuura 110.1

¹ Ndennoo, eden kaani wattude hakkillaaji men sanne e ko nan-dɛn koo, pati en cerindo goonga so majjoyen. ² Nelal Laamɗo ngal malaa'ika'en bee njottini ngal yo goonga, luuttube naa yeddube mo fuu, kebii jukkungo ngo kaandi. ³ Hono ndafirten enen so en njeebiima hono ɗam kisindam mawɗam? ɗam kisindam, Joomiraado men jaati ardinoo haalde haala majjam, kasen duu hettininoobe mo bee cellini haala makko. ⁴ Laamɗo beydi e dow seedaaku maɓɓe oo kasen maandeeji e taagumansaaji e kaayɗe mawɗe, kajum e dokke Ruuhu Ceniido ɗe o fecciri muuyɗe makko dee.

Haala dowuɗo en faade e kisindam

⁵ E ley ɗum, wanaa malaa'ika'en bee Laamɗo hokki laamaade aduna garoowo mo kaalaten haala mum oo. ⁶ Mo o hokki laamaade oo – won ɗo Binndi dii ceettii, mbii: «Kodum fuu yimɓe ngonni sako ada waɗana ɗum'en hakkille?

Kodum biɓɓe aadama ngonni sako ada hayba ɗum'en?

⁷ A lo'inii ɓe wakkatiiwel seeda e ley malaa'ika'en, a filkii ɓe pilki darja e teddungal,

⁸ a waɗii huunde fuu e ley hawju maɓɓe.»*

So wiyaama Laamɗo waɗii huunde fuu ley hawju maɓɓe, ɗum ana holla o lamminii ɗum'en huunde fuu, fay huunde heddaaki ko dowtanaaki ɓe. Kaa so goonga, wanaa kulle dee fuu dowtanii ɓe tafon. ⁹ Ko njii-dɛn koo yo Iisaa leyɗinkiniido ley malaa'ika'en wakkatiiwel seeda, jooni omo filkaa darja e teddungal saabe ko o yii torra maayɗe koo. Hono non, saabe hinnee Laamɗo, o maayanii yimɓe fuu.

¹⁰ E ley ɗum, ana haani taguɗo huunde fuu mo huunde fuu woodani, anniyiido naannude yimɓe heewɓe e darja mum oo, waɗii Iisaa buuwuɗo laawol kisindam oo kibbuɗo, o hibbinirii ɗum torraaji. ¹¹ Sabi Iisaa cennoowo goondinɓe oo kajum e sennaabe bee yo iwɗi ngootiri, o yaagortaako noddirdɗe ɓe sakiraabe. ¹² Omo wiya Laamɗo:

«Mi haalanan sakiraabe am bee innde maa ndee,

mi manete hakkunde kawrital maɓɓe.»†

¹³ O wii kasen:

«Mi fawan jikke am e Laamɗo.»

Kasen duu o wii:

«Midɗo nii, miin e koreeji ɗi Laamɗo hokki kam dii.»‡

¹⁴ Hono non, nde wonnoo dii koreeji yo tew e yiyam, Iisaa duu reentii e majji ndiin mbaadi faa o jaaloo laamiido maayɗe oo, ɗum woni Ibiliisa. O jaaloro ɗum maayɗe makko ¹⁵ faa o rimɗina worrunoobe hono maccube saabe kulol maayɗe bee – kulol ngol nanngunoo ɓe e ley nguurndam maɓɓe fuu. ¹⁶ Sabi eden tayori wanaa malaa'ika'en o wari wallude. Ko o wari wallude dee, iwɗi Ibarahiima. ¹⁷ Ndennoo ana wajibii o nannda e sakiraabe makko bee e huunde fuu, yalla omo laatanoo ɓe Jottinoowo Sadaka Mawɗo jom yurmeende koolniido e golle Laamɗo. ɗum o waɗi yalla o ittana ɓe e jukkungo ngo ɓe kaandi saabe luutti maɓɓe. ¹⁸ Nde wonnoo kanko e hoore makko o torraama nde Ibiliisa tewti seytaade mo ndee, saabe ɗum, omo waawi faabaade wobɓe tewteteɓe faa ceytee bee duu.

3

No Iisaa burdi annabi Muusaa teddude

¹ Onon sakiraabe seniibe jeydube noddaango Laamɗo bee, nde wonnoo Iisaa Almasiihu faabike on, ngadee hakkillaaji mon e makko, kanko mo ceettorto-dɛn ɓernde wootere yo nelaado, yo Jottinoowo Sadaka Mawɗo. ² Oon yo koolniido banngal Laamɗo cubiido ɗum oo hono no Muusaa laatorii koolniido ley suudu Laamɗo nduu fuu nii. ³ E ley ɗum, Laamɗo jatorii teddeengal Iisaa furi ngal Muusaa ngal, no teddeengal mahoowo suudu burdi maadi mum nii. ⁴ Sabi suudu fuu ana woodi moyyindo ɗum, moyyindo huunde fuu oo yo Laamɗo. ⁵ Muusaa laatike koolniido e suudu Laamɗo nduu fuu, o maccuɗo Laamɗo.

* 2:8 Jabuura 8.5-7 † 2:12 Jabuura 22.23 ‡ 2:13 Esaaya 8.17-18

Golle makko laatike seedaaku, omo sappoo ko Laamɗo ɓannginta caggal makko. ⁶ Kaa Almasiihu yo koolniido e suudu Laamɗo nduu no biɗɗo nii. Enen ngonni suudu makko nduu, so tawii en tiidii e hoolaare e jikke ko mantorto-den koo.

Haala naatude e ley fowtere Laamɗo

⁷ Saabe dum, no Ruuhu Ceniido oo wiiri nii:

«Hannde, so on nanii daande makko,

⁸ pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraabe mon ngadunoo so murti nii,*
ɓannde ɓe itti koro Laamɗo ley ladde jeereende ndee.

⁹ Ton ɓe itti koro am faa ɓe kumpitoo kam,
fay so taweede ɓe njii golleeji am ko foti duubi capande nay.

¹⁰ Saabe dum tikkiran-mi yimɓe oo jamaanu,
mbii-mi: wakkati fuu, ɓerde maɓɓe ana ndunya ɓe faade e majjere,
ɓe anndaa laawi am fey!

¹¹ Faa kunii-mi ley tikkere am, mbii-mi:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»†

¹² Ndennoo sakiraabe, kaybee pati fay gooto e mon tawree ɓernde bonnde nde wanaa goondinde, murtannde Laamɗo guurɗo oo. ¹³ Nde Laamɗo wiinoo «hannde» ndee, o sappike wakkati moodon, ndennoo mballondiron ɓannde fuu pati luuttal hoomta on, so yoorna ɓerde mon. ¹⁴ So en tiidii e hoolaare nde keɓu-den gila puɗɗoode ndee, so en keddike e mayre faa timmoode, nden kaa en ndeentii e Almasiihu. ¹⁵ Nii Binndi dii mbii naanen:

«Hannde, so on nanii daande makko,
pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraabe mon ngadunoo so murti nii.»

¹⁶ Hoɓe ngonni murtuɓe fay so taweede nanii daande Laamɗo ɓee? Tama wanaa yimɓe ɓe Muusaa dowi iwde leydi Misira ɓee? ¹⁷ Hoɓe ngonni ɓe Laamɗo tikkani ko foti duubi capande nay? Tama wanaa luuttuɓe so kalkii e ley ladde jeereende ɓee? ¹⁸ Hoɓe ngonni ɓe o hunanii naatataa e fowtere makko ɓee? Tama wanaa murtirɓe mo ɓee? ¹⁹ En njii ɓe kebaali naatude e fowtere makko saabe ɓe ngoondinaali.

4

¹ Nde wonnoo fodoore naatugol e ley fowtere Laamɗo ndee ana heddii, kulen pati fay gooto e men waasa naatude. ² Sabi enen duu en mbaajiraama kabaaru lobbo no njaatiraabe men mbaajiraano nii. Kaa kamɓe, waaju mo ɓe nani oo nafaali ɓe sabi ɓe kettinoraaki mo goondinal. ³ Kaa enen goondinɓe ɓee, en naatan e fowtere Laamɗo ndee. Kayre woni nde o wii banngal murtuɓe ɓee:

«Ley tikkere am kunii-mi, mbii-mi:

«Be naatataa ley fowtere am abada!»*

Dum e taweede, golleeji Laamɗo tilike gila nde o tagi aduna ndee. ⁴ Sabi nokku gooto e ley Binndi dii haalii haala nalaande jedɗaɓerde ndee, wii:

«Laamɗo fowtii e golleeji mum fuu e ley nalaande jedɗaɓerde ndee.»†

⁵ O wii kasen:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»

⁶ Adiiɓe nande kabaaru lobbo oo ɓee naataali e ley ndee fowtere saabe ɓe calike goondinde. Kasen, edum holla ana woodi fodanaabe naatude. ⁷ Ley majjum, Laamɗo wadiri sarti godɗo biyeteedo «hannde», dum woni mo cifi-den dow too oo. Caggal duubi keewɗi, o yottiniri haala makko Daawuuda, o wii:

«Hannde, so on nanii daande makko,

pati tiidinee ko'e mon.»‡

⁸ Be kebaali fowtere Laamɗo nde Yosuwa dowunoo ɓe faade e mum ndee. So ɓe keɓiino dum, Laamɗo haalataano caggal dum haala sarti godɗo. ⁹ Jonnoo, yimɓe Laamɗo ɓee ana

* 3:8 Dum yimɓe Israa'iila murtirnooɓe annabi Muusaa so mbii ana mbirfitoo leydi Misira.

† 3:11 Jabuura 95.7-11 * 4:3 Jabuura 95.11 † 4:4 Puɗɗoode 2.2 ‡ 4:7 Jabuura 95.7-8

keddorii fowtere hono nde Laamɗo fowti ley jalaande jeddaɓerde ndee. ¹⁰ Sabi naatudo e fowtere Laamɗo, kajum duu fowtiran no Laamɗo fowtiri e golleeji mum nii. ¹¹ Ndennoo, waajibi tiinnito-ɗen no mbaawru-ɗen fuu naatude e fowtere Laamɗo ndee pati fay gooto saamira no salaniibe Laamɗo bee caamiri nii.

¹² Konngol Laamɗo ngol ana wuuri ana jogii barke. Engol buri kaafaawi ki banngeeji mum didi fuu mbelnaa welde, engol sooro hakkunde yonki e hakkille, hakkunde gi'e e mbuso, ngol seennda dum'en. Engol itta koro miilooji e anniyaaji gondi e bernde. ¹³ Walaa fuu ko tagaa ko suudanii Laamɗo, huunde fuu ana bannginaa yeeso makko kanko mo ngaraten daraade yeeso mum oo.

No Iisaa laatorii Jottinoowo Sadaka Mawɗo

¹⁴ Ndennoo tiiden e goondinal men ngal ceedori-ɗen bernde wootere ngal, sabi en kebii Jottinoowo Sadaka Mawɗo jottiido nokku Laamɗo, dum woni Iisaa Bii Laamɗo oo. ¹⁵ Eden njogii Jottinoowo Sadaka Mawɗo mo waasaali yurmaade en e loore men ndee. Sabi o tewtaama seytoreede no hebiraa fuu no ceytora-ɗen nii, kaa noo hebaaka, nde wonnoo o luuttaali. ¹⁶ Ndennoo, badoro-ɗen bimmbeere Jom moyyere oo hoolaare, yalla eden keɓa yurmeende e moyyere faa paabe-ɗen nde kasindin-ɗen fuu.

5

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka kibbudu

¹ So neddo subaama hakkunde yimbe honoroobe mum faa laato Jottinoowo Sadaka Mawɗo, halfinte golle Laamɗo, yalla ana yottina sadakaaji jamri e kirsamaaji faa tosa luutti. ² Joomum ana waawi yurmaade ɓe anndaa Sariya Laamɗo so majji bee, sabi kajum e hoore mum yo lo'udo no maɓɓe nii. ³ Saabe nden loore omo haani yottinde sadakaaji kammari luutti makko kanko e hoore makko e kammari luutti yimbe bee fuu. ⁴ Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawɗo, sinna so Laamɗo subii dum no suborii Haaruuna nii.

⁵ Almasiihu duu, wanaa kajum hokki hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawɗo, dokkudo mo oo yo Laamɗo. Kajum wii mo:
«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

⁶ O wii e ley nokku goddo:

«A jottinoowo sadaka faa abada

no Malkisedeke† nii.»‡

⁷ Nde Iisaa wonnoo e leydi ndii ndee, jaagoriima gullaali cattudi e gondi, jaagundeeji faade e Laamɗo baawɗo hisinde mo e maayde oo. Laamɗo jabanii mo saabe ko o dɔwtanii dum koo. ⁸ Fay so taweede kanko woni Bidɗo oo, tampereaji makko ekkintinii mo dɔwtaare. ⁹ Caggal nde o hibbinnoo golle makko fuu, o laatanike dɔwtaniibe mo bee fuu sewnde kisindam faa abada, ¹⁰ sabi Laamɗo wadii mo Jottinoowo Sadaka Mawɗo no Malkisedeke nii.

Haala ko nabata goondinal yeeso

¹¹ Miden njogii haalaaji keewdi e oo kabaaru, kaa firritande on dum ana tiidi sabi on paamataa law. ¹² Odon kaannoo laataade jannginoobe booyii, kaa faa jooni odon kaani janngineede puɗɗoode konngi Laamɗo dii. Odon kaannoo taweede naamdu tekkundu jaamaton, kaa faa jooni e muynam ngon-ɗon. ¹³ Muynoowo fuu seenndataa ko boni e ko moyyi, sabi yo baddo. ¹⁴ Kaa hillifaabe bee njey naamdu tekkundu nduu, biirube hakkillaaji mum'en so mboowni dum'en seenndude ko boni e ko moyyi bee.

6

¹ Ndennoo, njaaren yeeso faade e ko mawbe anndintee, pati keddo-ɗen e ko fuddoobe anndintee e ley goondinal mum'en Almasiihu. Fotaa ko ngarten e haala tuubude iwde e golleeji nabooji en to maayde, e haala goondinde Laamɗo. ² Fotaa ko ngarten e

* 5:5 Jabuura 2.7 † 5:6 Yeew 7.1-10 ‡ 5:6 Jabuura 110.4

haala lootogal batisima, e hono fawugol juude dow neddo faa duwanoo dum, e immital maaybe, kaɗum e jukkungo duumiingo. ³ Njaaren yeeso! Non ngadaten so Laamdo jabii. ⁴ Won fuu no murtube so iwi e laawol Laamdo bee tuubirta kasen naa? Be njii fooyere Laamdo, be kebii moyyere Laamdo, be kebii ngedu e Ruuhu Ceniido, ⁵ be meedii haala Laamdo moyyuka kaa e kaayde wakkati garoyoowo oo. ⁶ Dum fuu e taweede hadaali be saamde. Be mbaawaa tuubineede kasen, ana nanndi hono kambe e ko'e maɓbe ebe tontitoo Bii Laamdo oo e dow leggal bardugal, ebe kersina dum. ⁷ Tayko-den leydi: so ndi haarii yiwoole tawtawtondirde, so ndi funnii nguure nafoowo remube bee, ndiin leydi hebii barke iwruɗo to Laamdo. ⁸ Kaa so ndi funnii kebbe e tuppe, ndi walaa nafaa, booyataa ndi hufde, sakitoo ndi duppee.

⁹ Kaa onon, sakiraabe am horsube, fay so min kaaldii nii, miden tayori e laawol lobbol ngon-don, dum woni laawol kisindam ngol. ¹⁰ Sabi Laamdo wanaa oojiido sako yeeboo golle moodon naa jilli di kollu-don dum nde ngollan-don seniiɓe bee ndee e no ngadaton faa jooni nii. ¹¹ Kaa miden muuya gooto e moodon fuu holla soobee mum faa do maayi, yalla odon tayora jikke mo kebu-don oo tabitan. ¹² Min njidaa laato-don waamube, ko min njidi dee, jemmbon heboobe podooje Laamdo bee saabe goondinal e mujal.

Haala podooje Laamdo cellude

¹³ Nde Laamdo fodanta Ibarahiima ndee, hoore mum hunorii, sabi fay gooto fotaa mo kanko e hoore makko teddeengal faa mo hunaroo dum. ¹⁴ O wii: «Mi hunike, mi wadan e maa barke, mi hebbinan iwdi maa faa heewa!»* ¹⁵ Dow dum, Ibarahiima muji faa hebi ko Laamdo fodunoo hokkude dum koo. ¹⁶ Yimbe ana kunaroo burdo dum'en teddude, hunoore ndee ana tabintina haala mum'en, itta jeddi gondi hakkunde mum'en fuu. ¹⁷ Banngal heboobe fodoore Laamdo ndee bee, Laamdo yidunoo keba tayoral anniya mum waylitataako fey, dum saabii so Laamdo beydi hunoore e dow fodoore mum ndee. ¹⁸ Dee kudde didi, dum woni hunoore ndee e fodoore ndee, mbaylitataako abada sabi Laamdo fenataa. Ndennoo, enen tuugiiɓe e Laamdo bee, edum buubina berde men, yalla eden keddo e jikke mo ndokka-den oo. ¹⁹ Oon jikke yo juggal cellungal koolniingal e yonkiji men. Omo dowa en faa njawten heedoode faliinde e nokku burdo fuu senaade to dow kammu too. ²⁰ Iisaa seekani en laawol naatirgol ton, sabi mo laatanike en Jottinoowo Sadaka Mawdo faa abada no Malkisedeke nii.

7

Kabaaru jottinoowo sadaka biyeteedo Malkisedeke

¹ Malkisedeke oo laatinoke kaananke ngalluure wiyeteende Salaam, o jottinoowo sadaka Laamdo Toowdo oo. Kanko hawritoynoo e Ibarahiima wakkati wartannoo wolde tawi jaaliido kaanankooɓe, mo duwanii dum.* ² Ibarahiima hokki mo sappoɓerde huunde fuu ko hebunoo e wolde ndee. Maanaa innde Malkisedeke woni: «kaananke poocitiido». Nde wonnoo o kaananke Salaam duu, maanaa mum yo «kaananke jom jam». ³ Binndi dii cifaaki baabiiko naa inniiko naa dammbe makko fey. Di cifaaki pinaade makko naa battane makko. Edi nanndina mo e Bii Laamdo oo: o heddoto o jottinoowo sadaka faa abada.

⁴ Yeewee no teddeengal Malkisedeke foti mawnude, sabi fay Ibarahiima njaati men oo hokkii mo sappoɓerde ko hebunoo e wolde ndee fuu. ⁵ Kasen duu, yottinoobe sadaka iwbe e Lewi† bee njamiraa e ley sariya nanngude sappoɓerde e Israa'ilankooɓe fuu, fay so taweede been yo iwbe e Ibarahiima no maɓbe nii. ⁶ Kaa fay so Malkisedeke jeyanooka e iwdi Lewi, nanngii sappoɓerde jawdi Ibarahiima, duwanii dum, kaɗum keɓudo podooje Laamdo oo. ⁷ Jeddi fuu ngalaa, mo duwaawu iwri e mum ana buri duwanteedo oo teddude. ⁸ Banngal iwbe e Lewi, yimbe maayoobe bee kebata sappoɓerde ndee, kaa Malkisedeke yo guurdo no Binndi dii ceedorii nii. ⁹ Kasen duu eden mbaawi wiide: ko Ibarahiima hokki sappoɓerde ndee koo, Lewi mo iwdi mum nanngata sappoɓerde

* 6:14 Puɗɗoode 22.16-17 * 7:1 Yeew Puɗɗoode 14.17-20 † 7:5 Lewi woni njaati Muusaa e Haaruuna.

hukkum seedaaku oo ndee, Laamḁo jeertini mo, wii: «Tiinno-ḁaa, ngadiraḁ huunde fuu dow njuḅḅuki ki kollu-maa-mi dow haayre kii.»* ⁶ Kaa jooni, Almasiihu hebii golle dewal burḁo mo maḅḅe oo moyyude, sabi o curanoowo yimḅe ley aadi burndi moyyude ndii. Ndiin aadi walḁaa e aranndeeri ndii, o fawii ndi e podooje burḁe moyyude ḁee. ⁷ E ley ḁum, sinndo aadi aranndeeri ndii walaano ella, hasindintaakeno e aadi ngonndi. ⁸ Kaa Laamḁo felii ndi nde wii:

«Miin Joomiraḁo mido wiya jalaḁe ana ngara
ḁe ngadidan-mi e Israa'iilankooḅe e Yahuudiyankooḅe aadi keyri.

⁹ Ndi walḁaa e aadi ndi ngadidinnoo-mi e njaatiraabe maḅḅe
nde ḁow-mi ḁum'en faa mi yaltina ḁum'en leydi Misira ndee.

Ko kamḅe e ko'e maḅḅe ḅe mbonni aadi am koo,
miin duu mi ḁuurtiima ḅe.

Non mbii-mi, miin Joomiraḁo.»

¹⁰ O wii kasen:

«Ndiin aadi woni ko ngadidan-mi e Israa'iilankooḅe caggal ḁeen jalaḁe:

Mi waḁan sariyaaji am e hakkillaaji maḅḅe,

mi winnda ḁi e berḁe maḅḅe,

mi laatoḁ Laamḁo maḅḅe,

ḅe laatoḁ yimḅe am.

¹¹ Hankasen fay gooto hasindinaa e tinndinde jeyḁaaḅe e leydi ngootiri,

wanaa haala sakiike mum faa waajoo ḁum, yo anndu Joomiraḁo,

sabi yimḅe fuu anndan kam,

lo'uḅe e tedduḅe fuu.

¹² Sabi mi yaafoto oojaare maḅḅe,

mi ittan luutti maḅḅe e hakkille am fey.»†

¹³ Ko mo haali kabaaru aadi keyri ndii koo, o hiiddini aadi aranndeeri ndii. Jooni kaa, ko naywi faa jooḁii koo yonii sawndintineede.

9

Haala sadakaaji ley aadi kiinndi ndii

¹ Aadi aranndeeri ndii ana joginoo sariyaaji kawjordi dewal Laamḁo, kaḁum e nokku dewal ceniido gonḁo ga leydi gaa. ² Oon nokku yo hukkum mo cuuḁi ḁiḁi: aranndeeru nduu suudu seniindu wiyetee, ḁon moottila kaa e taabal ngal e buuru cakkaḁo oo ngonnoo. ³ Yeesoḁu nduu woni caggal heedoode faliinde ndee, endu wiyee nokku burḁo fuu senaade. ⁴ Ley mayru urirde kaḁjeere ndee e keesuwal aadi muumḁiniraangal kaḁje ngal ngonnoo. Ana e ley keesuwal ngal loongel kaḁje keewngel jaamdu wiyeteendu «maanu», kaḁum e sawru Haaruuna wilitinnoḁdu nduu e alluuje ḁe aadi ndii winndaa e mum ḁee. ⁵ Ana to dow keesuwal too kuḁḁe ḁiḁi jemmbinaade hono malaa'ika'en biyeteede cerubin, ḁe finnde teddeengal Laamḁo. Biifoole majje ana kuuri nokku ḁo yiyam ḁam yuppetee faa luutti njaafee ḁoo. Kaa en mbaawaa sifaade ḁeen kuḁḁe faa laaba e oo wakkati.

⁶ ḁee kulle fuu e yuḅḅondirde hono nii, yottinoḁe sadaka ḅee jaannde fuu ana naata ana njalta to suudu aranndeeru too faa ngolla golle mum'en dewal Laamḁo. ⁷ Kaa suudu yeesoḁu nduu, Jottinoowo Sadaka Mawḁo oo tan naatata e mayru hitaande fuu cilol gootol. Kasen duu o naatataa tawee o naboraali yiyam faa o ittana hoore makko sadaka, o ittana duu boofi ḁi yimḅe ḅee ngadi tawi anndanaali ḁii sadaka. ⁸ Dum Ruuhu Ceniido sappotoo faade e nokku burḁo fuu senaare: damal naarrugal e makko banngintaake so nii hukkum ceniido oo ana heddi nawtoreede. ⁹ Dum yo taagumansa wakkati men jooni faa holla ḁum ḁoo: sadakaaji jaḁri e sadakaaji kirsamaaji jottinaadi Laamḁo ḁii mbaawaa labḅinde nedḁo dewiroowo nii Laamḁo faa hakkille mum waaltoo. ¹⁰ Dewal gorrungal nii ana haḅḅaa e sariyaaji keertiidi jaamdu e yardu e lootogal, dewal baawngal yiyeede tan, sariyaaji kaandi jokkeede faa jaannde Laamḁo tabintini huunde heyre.

* 8:5 Pergu 25.40 † 8:12 Yeremiya 31.31-34

Haala sadaka ley aadi keyri ndii

¹¹ Kaa jooni, Almasiihu banngii, laatike Jottinoowo Sadaka Mawḁo gaḁuḁo moyyereeji. O naatii e hukkum burḁo tedduḁe burḁo hiḅḅuḁe, mo junngo nedḁo darnaali, kasen duu hukkum oo jeyaaka e leydi ndii. ¹² O naatii ley nokku burḁo fuu senaade oo, o naaddaali e yiyam damkoy e ga'oy, ko o naaddi dee, yiyam makko jaati. Hono nii o soottitorii en faa abada cilol gootol keyoowol yimḅe jamaanuujii dii fuu. ¹³ E ley Sariya Muusaa, so yiyam damḁi e ga'i kaḁum e ndoondi jale duppaange wiccaama cobuḁo oo, labbinan joomum banngal diina. ¹⁴ Yiyam Almasiihu ḁam buri ḁum waawde labbinde hakkillaaji men iwde e gollleeji naḁooji en to maayde dii, yalla eden ndewa Laamḁo guurḁo oo. Sabi e baawḁe Ruuhu duumiḁo oo, Iisaa hokkii hoore mum Laamḁo no layyaari ndi walaa ella nii.

¹⁵ Dum waddani mo laataade curoowo hakkunde yimḅe e Laamḁo ley aadi keyri ndii, yalla noddaabe ḅee ana keḅa ndonu keddotoḁo faa abada mo Laamḁo fodi oo. Sabi kanko maayiri faa mo soottitoo mboofuḅe e ley aadi aranndeeri ndii ḅee. ¹⁶ So nedḁo maayii, yoppii wasu. Wasu yo aadi hakkunde basiḁo e donoowo, ana tabita caggal maayde basiḁo oo. ¹⁷ Waajibi wasu tabita caggal maayde, sabi o tabitataa sinaa so joomum maayi. ¹⁸ E ley ḁum, fay aadi aranndeeri ndii tabitaali so wanaa yiyam yuppaa. ¹⁹ Caggal nde Muusaa holliti yimḅe ḅee jamirooje gonḁe e Sariya ḁee fuu ndee, ḅami yiyam ga'oy e damkoy, jillondiri ḁam e ndiyam e haabu mbaalu wodeewo e cabe hisopi, wicci dewtere Sariya ndee e yimḅe ḅee fuu. O wii: ²⁰ «Dum woni yiyam tabintinoojam aadi ndi Laamḁo yamiri on ḁowto-ḁon ndii.»* ²¹ Hono non kasen, o wicciri yiyam e dow hukkum ceniḁo oo, kaḁum e kaaki dewirḁi Laamḁo dii fuu. ²² So goonga, banngal Sariya oo ana wa'i hono yiyam labbinta huunde fuu! Kasen duu, so sadaka yiyam waḁaaka, yaafaamuya walaa.

No Iisaa Almasiihu laatorii kirsamaari kiḅḅundi

²³ Dee kuḁḁe ngonni nate kollitooje kuḁḁe gonḁe dow kammu ḁee, eḁe kasindini e labbinireede yiyam daabaaji. Kaa kuḁḁe kammunkooje ḁee, kaḁum'en jaati, ana kasindini e sadakaaji burḁi dii too moyyude. ²⁴ Sabi Almasiihu naataali e nokku dewal ceniḁo mo junngo jibi. Oon yo nanndoore goongaraajo gonḁo dow kammu oo. Ko Almasiihu waḁi ḁee, to kammu too jaati o naati faa o heya en jooni yeeso Laamḁo. ²⁵ O naatiraali ton faa o itta hoore makko sadaka cili keewḁi, no Jottinoowo Sadaka Mawḁo naatirta hitaande faa hitaande e ley nokku burḁo fuu senaade oo naḅora yiyam daaba nii. ²⁶ So tawiino nii, Almasiihu torreteno cili keewḁi gila e puḁḁooḁe aduna faa jooni, kaa ḁum laatoraaki non. O banngii cilol gootol keyoowol yimḅe jamaanuujii dii fuu, yalla omo hokkitira hoore makko hono no layyaari nii faa o tosa luutti yimḅe. ²⁷ Battane ḅii-aadama yo maayde cilol gootol, caggal ḁum, saree. ²⁸ Hono non, Almasiihu duu hokkitiri hoore mum hono no layyaari nii cilol gootol faa roondoo luutti yimḅe heewḅe. O banngan cilol ḁiḁaḅol, kaa wanaa faa o roondoo luutti, faa o waddana yimḅe doomoḅe garol makko ḅee kisindam.

10

¹ Sariya Muusaa oo yo mbeelu moyyereeji garooji dii, wanaa mbaadi majji jaati. Dum saabii fay e ley sadakaaji jottinteedi hitaande faa hitaande dii, o waawaa waḁuḁe rewoḅe ḅee hiḅḅuḁe. ² So omo waawnoo ḁum, yottingol sadakaaji yoppeteno, sabi rewoḅe ḅee fuu labbinteno cilol gootol timmungol, hakkillaaji maḅḅe jinataa ḅe banngal luutti hankasen. ³ Kaa wanaa non laatorii. Hitaande faa hitaande diin sadakaaji miccintinan yimḅe luutti mum'en. ⁴ Sabi yiyam ga'i e damḁi ḁam waawaa ittude luutti fey.

⁵ Dum saabii, nde Almasiihu ḅadiḁoo warde e aduna ndee, wii Laamḁo:

«A yidfaa sadakaaji kirsamaaji e sadakaaji jamri,

kaa a waḁanii kam terḁe.

⁶ Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti,

a seyortaako ḁum.»

* 9:20 Pergu 24.8

⁷ E ley dum, Almasiihu wii:

«Midɔ nii, mi warii faa mi wada sago maa, aan Laamɔ,

no kabaaru am winndiraa e ley dewtere maa Sariya nii.»*

⁸ Arannde, o wii: «A yidaa sadakaaji kirsamaaji, a yidaa sadakaaji jamri kajum e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako di.» Dum fuu e taweede, diin sadakaaji no Sariya oo yamiri nii ngadiraa. ⁹ Caggal dum, o wii: «Midɔ nii, mi warii faa mi wada sago maa.» Hono nii Laamɔ ittiri njuɓɓuki sadaka arano oo tabintini didabo oo. ¹⁰ Saabe ngoon sago cennira-ɗen e sadaka terɗe Iisaa Almasiihu cilol gootol keyoowol yimɓe jamaanuujii dii fuu.

¹¹ E ley njuɓɓuki sadaka arano oo, jottinoowo sadaka fuu yo daraniido golle mum nannde fuu, ana yottina sadakaaji dii wakkati fuu, kaa di mbaawaa ittude luutti fey. ¹² Kaa Almasiihu yottinii sadaka gooto ittoowo luutti keyoowo yimɓe jamaanuujii dii fuu, caggal dum, o joodii jaamo Laamɔ. ¹³ Don mo doomata faa Laamɔ wada mo yabba waybe makko. ¹⁴ E sadaka gooto oo, faa abada o hibbinirii been ɓe luutti mum'en labbintee ɓee. ¹⁵ Dum woni ko Ruuhu Ceniido oo duu seedantoo en. Sabi o wii tafon:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Ndii aadi ngadidan-mi e mabbe

caggal dee jalaade:

Mi wadan sariyaaji am e berɗe mabbe,

mi winnda di e hakkillaaji mabbe.»

¹⁷ O jokkintini hen kasen, o wii:

«Mi ittan e hakkille am luutti mabbe e boofi mabbe fey.»†

¹⁸ Ndennoo do luutti njaafaa, sadaka ittoowo luutti hasindintaake don hankasen.

No kaan-ɗen badoraade Laamɔ

¹⁹ Ndennoo sakiraabe, yiyam Iisaa njuppaadam dam hokki en laawol naatude e nokku burɗo fuu senaade oo dow hoolaare. ²⁰ O udditanii en laawol kesol guurngol jawtirgol heedoode ndee, kanngol woni terɗe makko dee. ²¹ Nde wonnoo jottinoowo sadaka mawɗo ardinaado suudu Laamɔ nduu njogi-ɗen, ²² ndennoo, badoro-ɗen Laamɔ berɗe de ngalaa naafigaaku jogiide goondinal ngal sikke fuu walaa e mum. Sabi luutti di berɗe men caawunoo dii fuu ittaama, caldi men duu lootiraama ndiyam laabudam. ²³ Beyden jikke men dow ko ceedori-ɗen bernde wootere koo, sabi podando en oo yo koolniido. ²⁴ Ngattondiren hakkille faa tiidondiren e ley jilli e golleeji lobbi. ²⁵ Pati njoppen hawritidde no yogaabe ngadata nii, beydo-ɗen waajondirde nde wonnoo odon njiya jalaande Joomiraado oo ana wara warde.

²⁶ So en murike en keddike e luutti caggal ko anndu-ɗen goonga oo faa laabi koo, annden sadaka ittoowo luutti heddaaki hankasen. ²⁷ Ko heddii dee, doomugol kulbiniingol nannde kiiti, kajum e yiite jaamoowe yedduɓe Laamɔ ɓee ngee. ²⁸ So nedɗo bonnii Sariya Muusaa oo e dow seedaaku yimɓe didon naa taton, yurmataake, warete! ²⁹ Kaa walaa fuu burɗo haandude e jukkungo ko foti so nedɗo yaaɓii Bii Laamɔ, sobinii yiyam aadi cennudam dum dam, hoynii Ruuhu gaddoowo moyyere oo. ³⁰ Sabi eden anndi Laamɔ wii:

«Miin yobtoytoo mi yoboyan ɓe.»

O wii kasen:

«Joomiraado saran yimɓe mum.»‡

³¹ Hee, naatude e junngo Laamɔ guurɗo oo ana hulbinii!

³² Miccitee jalaade mon arane dee, caggal nde hakkillaaji mon njaaynaa, hee on tiinnitike ley torraaji e mujal. ³³ Wakkatiiji odon koyniree jennooje e toonnanne hakkunde yimɓe, wakkatiiji odon ndeenta e wobbe wadaabe non. ³⁴ On cunodike e uddaabe kasu, kasen duu nde teeta-don ko njogi-don koo fuu ndee, on njogorike dum seyo, sabi odon anndi onon njogii jawdi burndi fuu, ndi timmataa. ³⁵ Ndennoo, pati

* 10:7 Jabuura 40.7-9 † 10:17 Yeremiya 31.33-34 ‡ 10:30 Fillitagol Tawreeta 32.35-36

njoppee hoolaare mon sabi ende jogii mbarjaari mawndi. ³⁶ E ley dum, oɗon kaani mujude, yalla oɗon ngada sago Laamɗo, keɓon mo o fodani on oo, ³⁷ sabi ana winndii:

«Doo e yeeso seeda,
kaando warde oo waran, o taadataa.»

Laamdo wii:

³⁸ «Pooccitaniido kam wuurdan goondinal, §

kaa so wirfitiima,
bernde am yarrataako dum.»

³⁹ Enen noo, en njeyaaka e wirfitotoobe faa kalkoyoo bee, be njeje-den e mum dee, goondinbe faa yonkijji mum'en kisinee bee.

11

Haala goondinal

¹ Goondinal yo taylorde heban ko fawi jikke e mum e hoolaade ko yiyaali ana woodi.

² Saabe maggal, njaatiraabe men kebiri seedaaku lobbo yeeso Laamɗo.

³ Saabe goondinal, paamir-den aduna oo e koode dee fuu konngol Laamɗo tagiraa, ko yiyete koo tagiraa ko yiyataake koo.

⁴ Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamɗo sadaka burdo mo Kaabiila oo, goondinal saabii so Laamɗo jatorii mo o poocitiido nde jabani mo sadakaaji makko. Kasen, fay so taweede o maayii, goondinal makko ana heddi waajaade en faa jooni.

⁵ Saabe goondinal, Henok njabbiniraa dow kammu fay meedaali maayde. Fay gooto yiitaali mo kasen sabi Laamɗo njabbinii mo. Kaa fade makko njabbineede o seedanaama omo wela Laamɗo. ⁶ So goondinal walaa, fay gooto waawaa welde Laamɗo. Sabi neddo jiddo badaade Laamɗo waajibi goondina omo woodi, goondinan o barjoto tewtoobe mo bee.

⁷ Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa dannda koreeji mum dii. O dwtanii Laamɗo jeertindo mo ko warata, ko yiyaaka tafon koo. Ko o goondini Laamɗo koo, o sariri aduna oo fuu. E ley dum, Laamɗo jatorii mo o poocitiido.

⁸ Saabe goondinal, Ibarahiima nootorii noddaango Laamɗo, yalti faade e leydi ndi Laamɗo fodi mo heban ndii, o yalti tawi kanko nee o anndaa to o yahata. ⁹ Saabe goondinal, o joodorinoo no kodo nii e leydi o fodanaa ndii. Isiyaaka e Yaakuuba duu njoododike e makko e ley hukkummaaji, kambe duu ngonni hebidoobe e makko fodoore wootere ndee. ¹⁰ Sabi omo foodanoo ngalluure jiiɓunde duumiinde nde Laamɗo diidi so mahi ndee.

¹¹ Saabe goondinal, Ibarahiima hokkiraa hebude sii, fay so taweede o naywiino, genndiiko Saaratu duu yo dimaro wonnoo. Sabi Ibarahiima ana jogorii podando dum oo yo koolniido. ¹² Dum wadi so gooto naywudoo faa badii maayde hebi sii potudo koode kammu heewe mo waawaa limeede no njaareendi maayo waawiraaka limeede nii.

¹³ Been yimbe fuu maaydii e goondinal mum'en tawi podooje Laamɗo dee tabitaali, kaa be coyniima dum be kuyanii dum duu, be njarriima duu be hobbe, be warwarbe e aduna oo. ¹⁴ Yarroriibe hono nii bee kollii faa laabi paca ana tewtana ko'e mum'en leydi ndi njey. ¹⁵ Kasen duu so nii hakkillaaji maɓbe ana ngonnoo e leydi ndi be njaltunoo e mum ndii, ebe mbaawnoo wirfitaade ton. ¹⁶ Kaa so goonga, ebe poodanoo leydi burndi moyyude, dum woni ngonndi dow kammu ndii. Saabe dum, Laamɗo yaagortaako noddireede Laamɗo maɓbe, o moyyinanii be ngalluure.

¹⁷ Saabe goondinal, Ibarahiima jabiri ittude Isiyaaka sadaka no layyaari nii nde Laamɗo itti koro makko ndee. Fay so taweede Laamɗo fodanii mo lejol makko heewan, o lanndinike ittude biyiiko korsudo oo sadaka, ¹⁸ mo Laamɗo wii e mum oo: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»* ¹⁹ Ibarahiima ana jogorii Laamɗo ana waawi fay immintinde biyiiko Isiyaaka e maayde. Saabe nden hoolaare, o wartiranaa biyiiko ana wa'i hono immitiido e maayde nii.

§ 10:38 Habaakuk 2.3-4 * 11:18 Puɗɗoode 21.12

²⁰ Saabe goondinal, Isiyaaka duwanorii Yaakuuba e Iisuwa dow moyyereeki garoyooji dii.

²¹ Saabe goondinal, Yaakuuba duwanorii gooto fuu e biɓɓe Yuusufu didon ɓee, nde o badinoo maayde ndee. O tuugii sawru makko, o turii omo teddina Laamɗo.

²² Saabe goondinal, Yuusufu sapporii pergu biɓɓe Israa'iila iwde leydi Misira nde badinoo maayde ndee. E ley majjum, o wasii ɓe ɓe nabora gi'e makko.

²³ Saabe goondinal, saaraabe Muusaa cuufiri dum lebbi tati caggal rimeede mum, sabi ɓe njii o cukalel moy-ɲarel, kasen, ɓe cuusii woortude yamiroore kaananke oo ndee.

²⁴ Saabe goondinal, nde Muusaa mawni ndee, salorii wiyeede taanii Fira'awna. ²⁵ O subike reentude e yimɓe Laamɗo ɓee e ley torraaji diina weltoraade wakkatiwel seeda ley luuttal. ²⁶ Omo jatorii hoynireede no Almasiihu hoynirtee nii ɓuri moyyude diina jawle Misira dee, sabi omo fawi jikke makko e mbarjaari waroyoori ndii.

²⁷ Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaali tikkere kaananke oo, o fellisi yaade hono omo yiya Laamɗo mo yiyataake oo nii. ²⁸ Saabe goondinal, o adorii fuddude iidi Paska, o yamiri yiyyam wujee e dame galleeji pati malaa'ika baroowo oo mema hammadiibe Israa'iilankooɓe ɓee.

²⁹ Saabe goondinal, Israa'iilankooɓe tacciri Maayo Maaliya ngoo dow leydi njoorndi. Kaa Misirankooɓe ndaarunooɓe taccirde non ɓee fuu njoolii.

³⁰ Saabe goondinal, tataaji piliidi Yeriko dii caamiri ko Israa'iilankooɓe ngadi balde jeddi ana piltoo di koo.

³¹ Saabe goondinal, Rahab debbo pijoowo oo waasiri halkodaade e heeferɓe ɓee, sabi o jabbiima Israa'iilankooɓe soorotoobe e leydi ndii faa kora ndi ɓee, o jippinirii dum'en dow teddeengal.

³² Kodum mbiyan-mi kasen? Wakkati oo heyataa kam faa mi haala kabaaru Gedeyon e Barak e Samson e Yefte e Daawuuda e annabi Samuyila, kaɲum e annabaabe wobbe ɓee. ³³ Been yimɓe fuu, goondinal waddani dum'en jaalaade kaanankooɓe e laamoraade foocitaare e hebude podooje Laamɗo. Kanngal waddani ɓe muɓɓude kundude dawaadi ladde ³⁴ e jifude giteeli gujitooji e dadude e kaafaawi mbelki. Fay so taweede ɓe lo'unooɓe, ɓe keɓii semmbe, ɓe worworɓe e golowole, ɓe cayfitii konuuji gardi e maɓɓe dii. ³⁵ Saabe goondinal, yoga e rewɓe keɓiri maayɓe mum'en nguurtinaa.

Saabe goondinal, yimɓe wobbe torraama faa maayi, calii heefidinde sako coottitee, yalla ana keba wuurtugol ɓurngol moyyude ngol. ³⁶ Wobbe kasen njaayraa, piyaa dorri, e ko ɓuri dum ngeyyaa nabaa ley kasu. ³⁷ Yoga maɓɓe mbedaa kaaye faa maayi, yoga tay'iraa ngarjaawi, yoga wardaa kaafaawi. Ebe njiiloo ebe ɓoornii guri be'i e baali, ɓe misikiina'en, ɓe torraabe, ɓe jukkaabe jukkungo naawngo. ³⁸ Been yimɓe, yiilotoobe e ley laddeji, ɲabooɓe kaaye, soorotoobe e luurooji kaaye, naatoobe e gayde, ɓe kaandaano e oo aduna.

³⁹ Be fuu ɓe keɓii seedaaku lobbo yeeso Laamɗo saabe goondinal maɓɓe. Dum fuu e taweede, ɓe kebaali ko Laamɗo fodi koo, ⁴⁰ sabi o fodanii en ko moyyi ko ɓuri ko maɓɓe koo. O muuyi ɓe laatataako hiɓɓube so wanaa ɓe tawdee e men.

12

No ne'ugol Joomiraado hollirta jilli mum

¹ Ndennoo enen, so nii seedee'en banngal goondinal potube nii heewde ana pili en, ceerten e donngal fuu e luuttal lo'ortoongal en no yaafiri ngal, njaaren yeeso dow mujal no dadondirteedo nii, ² tawee hakkillaaji men ana e Iisaa ardiido wadude goondinal e berde men oo, o tabintinoowo ngal duu. Kanko subii mujude leggal bardugal ngal dow seyo wonngo yeeso makko ngoo, o yawi hersa maggal. Jooni, o joodoyii jaamo Laamɗo dow bimmbeere mum ndee.

³ E ley dum, ngattanee hakkille oon mujudo konnaagu luuttoobe ɓee, yalla ofon mbaasa tampude, mbaason tayude jikke e goondinal mon. ⁴ Ofon caloo luuttal ofon

kaba e mum, kaa on kabaaki faa yiyam dogi tafon. ⁵ Kasen duu on njeggiti oo doo waaju mo Laamdo haaldiri e moodon no biɓɓe mum nii oo:

«Biyam, pati yaw ne'ugol Joomiraado ngol,
kasen duu, pati tayu jikke so mo nijii ma.

⁶ Sabi Joomiraado ne'an mo horsini fuu,
kasen duu fiyan mo nanngiri biyum fuu.»*

⁷ Mujee ne'ugol ngol, anndon Laamdo nanngiri on biɓɓe mum. Homo woni biɓɓo mo baam mum ne'ataa dum? ⁸ So on ngalaa e ne'ugol ngol biɓɓe ɓee fuu ne'etee ngol, on nganaa biɓɓe laabube, on nganaa biɓɓe halal. ⁹ Baabiraabe men aduna ɓee ana ne'annoo en, en teddini ɓe. Ko hadata en dwtanaade Baabiraado men dow kammu oo faa bura no mabbe nii yalla eden nguura? ¹⁰ Baabiraabe men ana ne'irannoo en no miilorii ana woodi e wakkatiwel seeda. Kaa Laamdo kammari faa nafa en ne'irta en, yalla eden ndeenta e mum ley senaare mum. ¹¹ Ne'ugol fuu e ley oo wakkati yoomre waddata, seynataa. Kaa caggal dum, engol waddana jabube ne'eede ɓee fooccitaare e jam.

¹² Ndennoo ɓamtee juude mon hoodude dee, cemmbintinee e koppi mon di ngalaa sembe dii. ¹³ Njokkee laawi poocitiidi, pati koyngal layoowal seeltu, ko haani dee, ngal sella.

No njeertinirta-den pati en mbaasu moyyere Laamdo

¹⁴ Tiinne ndaaree wondirde e yimbe fuu dow jam, tewton senaare, sabi so on ngalaa nde on njiyataa Joomiraado. ¹⁵ Njeertee pati fay gooto waasa moyyere Laamdo ndee, pati fay gooto e mon laato hono no haako haaduko wilitirta nii, so raabira yimbe heewɓe haadugol mum. ¹⁶ Njeertee pati fay gooto e mon laato jaahili naa adunanke no iisuwa nii, coottudo hammadiyaaku mum faa heɓa ko jaama wakkatiwel gootel tan. ¹⁷ Odon anndi caggal dum, nde o yidi hebude duwaawu baam makko ndee, o tippitaama. O ɓami nii faa o woyi kaa o heɓaali dabare fuu no o waylitira ko wadaa koo.

¹⁸ Onon, on ngardaali to Laamdo hono no yimbe Israa'iila ngardunoo to haayre Siinaayi nii. Kambe ɓe ngarii to huunde waawnde memede nde yiite huɓɓata e mum. ɓe ngari e ley nimre niɓɓunde tika e henndu mawndu. ¹⁹ ɓe nanii fuufaango buututal ngoo, kaɓum e daande toownde iwnde dow kammu ndee. Nanunooɓe nden daande ɓee fuu jaagike Laamdo pati beydane hen fay konngol gootol no poti hulde. ²⁰ Sabi ɓe ndonkii waawtude ndee doo yamiroore: «Ko memi nden waamnde haayre fuu, fay so daaba, wardete kaaye.» ²¹ Goonga, ko yimbe ɓee njii koo ana hulɓinii faa Muusaa e hoore mum wii: «Mi hulii sanne faa mido siɓna.»

²² Kaa onon, on ngarii e haayre Siyona ndee, kaɓum e ngalluure Laamdo guurdo oo, dum woni Urusaliima dow kammu oo, to malaa'ika'en ujunaaji ujunaaji kawriti so ana mbeltodoo. ²³ On ngarii e kawrital hammadiɓe ɓe inde mum'en mbinndaa dow kammu ɓee, on ngarii e Laamdo caroowo yimbe fuu oo, on ngarii e yonkiiji foocitiibe laatiibe hiɓɓube ɓee. ²⁴ On ngarii e lisa curoowo hakkunde yimbe e Laamdo ley aadi keyri ndii oo. On ngarii e yiyam makko laɓɓinoojam, ngaddudam kabaaru burdo kabaaru yiyam Haabiila juppiidam oo moyyude.

²⁵ Ndennoo tiinne pati calo-don Laamdo kaaldoowo e moodon oo, sabi salinoobe jeertingol makko dow leydi gaa ɓee ndadaali, wanaa haala enen so en calanike jeertingol iwrungol dow kammu. ²⁶ Arannde, daande makko dimmbii leydi ndii. Jooni kaa, o fodii dum doo, o wii: «Mi dimmban ndi cilol gonngol kasen, wanaa leydi tan, kammu e leydi fuu.»† ²⁷ Ko o wii «cilol gonngol kasen» koo ana holla ko moyyinaa fuu dimmboto faa saama, yalla ko dimmbataako koo ana heddo kaɓum tan. ²⁸ Saabe dum, nde wonnoo laamu mo dimmbataako keɓaten, njetten hen Laamdo, ndewren mo no weldata mo tawee e leydinkinaare e kulol, ²⁹ sabi Laamdo meeden oo ana wa'i no yiite halkoowe nii.

* 12:6 Tinndi 3.11-12 † 12:26 Haggay 2.6

13

Haala waajuuji cakitiidi

¹ Keddo-don e yidondirde, sabi on sakiraaɓe. ² Pati njeebee jippinde hobɓe, sabi wobɓe njippinii malaa'ika'en tawi anndaa ko ɓe ngonni. ³ Miccinee uddaabe ɓee hono no onon e ko'e mon odon uddidaa e mabɓe nii. Miccinee torraabe torra cattudo hono no onon e ko'e mon odon torridaa e mabɓe nii. ⁴ Yo yimɓe fuu teddin dewgal, pati jeenoyee so ngarton e lelde mon. Sabi Laamɗo saran fijooɓe wonɓe e dewgal e ɓe ngalaa e dewgal fuu. ⁵ Joote jawdi haanaa taweede e mon. Keɓɓitoree ko njogi-don, sabi Laamɗo jaati wii:

«Mi teelnataa ma, mi yoppataa ma abada!»*

⁶ Saabe majjum, eden mbaawi haalde dum doo dow hoolaare:

«Joomiraado woni paabotoodo kam,
mi hulataa.

Kodum fuu nedɗo waawi wadude kam?»†

⁷ Miccinee ardiibe dowde on so kaalani on konngol Laamɗo ɓee. Ngattee hakkillaaji mon e battane nguurndam mabɓe dam, jemmbon goondinal mabɓe ngal.

⁸ Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keenen nii, worri hannde, non worrata faa abada duu. ⁹ Pati njabee waajuuji goddi di on mboowaa nande naba hakkillaaji mon. Ko ɓuri moyyude, ɓerde mon keba semmbe e ley moyyere, ko wanaa jokkude sariyaaji keertiidi naamdu. Jokkuba diin sariyaaji ɓee fay huunde kebaali hen.

¹⁰ Yottinoobe sadaka gollube ley hukku ceniido ɓee ndannanaaka naamde sadaka pawiiɗo e ittirde sadaka men ndee. ¹¹ Sabi e ley njuɓɓuki Sariya Muusaa, Jottinoowo Sadaka Mawɗo waddata yiyam kirsamaaji ley nokku burɗo fuu senaade oo itta dam sadaka kammari luutti, kaa tewuuji majji dii, to caggal daaka too sumetee. ¹² Dum wadi so Iisaa duu maayoyi caggal ngeenndi faa sennira yimɓe yiyam mum. ¹³ Ndennoo, njalten tawoyen mo to caggal ngeenndi too, ndoondo-den hersa ka yimɓe ndonndini mo kaa! ¹⁴ Sabi ga aduna gaa en ngalaa ngeenndi nduumotoondi, kaa eden tewta ngeenndi ngaroyoori ndii.

¹⁵ Iisaa ana yottinana en sadaka men jettirɗo Laamɗo. Njettiren kundude men innde makko wakkati fuu. ¹⁶ Kaa pati njeebee wadude ko moyyi, ndeenton e huunde fuu, sabi diin sadakaaji ana mbela Laamɗo.

¹⁷ Downtano-don dowooɓe on, leydinkinano-don ɓe, sabi eɓe kaybi yonkiiji mon dii, nde wonnoo ɓe kaaltayan dum yeeso Laamɗo. Accee ɓe ngollira golle oo e seyo tawee wanaa e metti, sabi so ɓe ngadirii dum metti nafataa on.

¹⁸ Miden jaagoo on duwaawu, sabi miden anndi hakkillaaji amen jijaali min, nde wonnoo sago amen woni jaarude no woodi e huunde fuu. ¹⁹ Mido jaagoo on sanne nduwano-don kam, yalla Laamɗo ana hokka kam laawol mi warta e moodon law.

Baynondiral

²⁰⁻²¹ Laamɗo gaddoowo jam guurtindo Joomiraado meeden Iisaa, yo wadu on hiɓɓube e huunde fuu ko moyyi ko kaaje-don, yalla odon ngada sago mum. Yo o wadu e meeden muuyde makko saabe Iisaa Almasiihu. Iisaa woni duroowo baali lobbo oo, tabintiniroowo aadi nduumiindi ndii yiyam mum. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina.

²² Sakiraaɓe, mido jaagoo on kettiniree dii waajuuji mujal, sabi ko kaal-mi koo yo seeda.

²³ Mido anndina on sakiike meeden Timote yoppitaama. So o yaawii yottaade gaa, min ngardan to mon.

²⁴ Miden njowta hooreeɓe mon ɓee e seniibe ɓee fuu. Iwɓe Italiya ɓee duu ana njowta on.

²⁵ Yo hinnee Laamɗo wonu e moodon, on fuu!

* 13:5 Fillitagol Tawreeta 31.6 † 13:6 Jabuura 118.6

Bataaki Yaakuuba

Jowtaango

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yaakuuba maccudo Laamdo, maccudo Joomiraado men Iisaa Almasiihu, faade e cuudi baaba sappo e didi caakiidi e nokkuuje dee fuu dii. Onon e jam!

Haala goondinal e hakkilantaaku

² SakiraaBe am horsube, nde torraaji di ngaladaa sii ngarii ittude koro mon, njogoree dum fuu seyo, ³ sabi odon anndi itteede koro goondinal mon rimata mujal. ⁴ Kaa noo, kinaa mujal mon satta, yalla odon laatoos hibbuBe, huunde fuu jakataa on.

⁵ Ndennoo, so gooto mon ana jakoraa hakkille, yo jaago Laamdo dokkoowo fuu oo, hokkan mo. Sabi Laamdo yo dokko mo mimsataa, mo hiitataako. ⁶ Kaa joomum jaagoroo e goondinal tawee sikkitaaki, sabi cikkitotoodo ana nanndi e bempeeje de henndu saawii e mum, so ana sogga dum yaade. ⁷ Neddo baado nii pati miila hebude e Joomiraado fay huunde. ⁸ Neddo gadudo berde didi, anndaa ko yidi: hannde too, janngo gaa.

Haala talkaaku e ngalunkaaku

⁹ Sakiraado goondindo so tawi yo talka, yo seyo sabi yeeso Laamdo o tedduo. ¹⁰ Kaa so tawii yo galo, ana wajibii e mum seyoo sabi Laamdo leydinii dum. Hono no piindi booyataa ley ngesa nii, arsukuntaaku duu non wa'i. ¹¹ So naange wulii, yoorna funngooji dii, piindi ndii saama, nari mum fuu yalta. Hono non jaati arsukunte oo saamirta, kabaaruuji mum fuu mbona.

Haala torraaji e jarribaaji

¹² Neddo fuu tiinnitiido ley torraaji ittooji koro mum welii hoore. Sabi nde tiinnitaare makko ndee tabiti fuu, mo heban teddeengal gondugal e nguurndam nduumiidam, dam Laamdo fodani yiBbe muudum dam. ¹³ So neddo jarribaama, pati wiya: «Laamdo jarribini kam.» Sabi fay gooto waawaa jarribinde Laamdo bone, kasen duu Laamdo jarribintaa fay gooto. ¹⁴ Kaa jarribaaji ana nannga neddo so tuuyooji mum poodii dum, nabii dum. ¹⁵ Caggal dum, so tuuyooji bondi cowiima, ndiman luuttal. Nde luuttal benndi fuu, kapum rimata maayde.

¹⁶ SakiraaBe am horsube, pati on njaayre. ¹⁷ Moyyere fuu nde ndokke-den, kulle lobbe fuu de ndokke-den, to kammu too iwranta en. Dum fuu to Laamdo tagudo naange e koode dum iwranta en. Laamdo waylitataako, ko niBbi fuu walaa e makko. ¹⁸ Kanko muuyi so o wadi en biBbe makko, o rimtiri en konngol makko, konngol goongaraawol, yalla eden laatoos dikkuruube e tagoore makko ndee.

Haala nande konngol Laamdo so jokka

¹⁹ SakiraaBe am horsube, ngadee hakkille e dum doo: kettinee tafon, taadon haalde, taadon tikkude. ²⁰ Sabi neddo tikkudo waawaa gollude ko foocitii yeeso Laamdo. ²¹ Ndennoo, njoppee huunde fuu ko tuunni e ko satti bonde, njabboro-don konngol ngol Laamdo tuti e berde moodon ngol leydinkinaare. Engol waawi hisinde yonkiiji moodon.

²² Ngadee ko konngol ngol wii on, pati kaadee e hettinaade ngol tan. So wanaa dum, on tawan on njaayrii ko'e moodon. ²³ Sabi kettintoodo konngol so waasa jokkude ngol, ana wa'i hono no yeewoowo hoore mum e timtorgal so yiya no yeeso mum tagiraa. ²⁴ Caggal o yii hoore makko, o wittii, oon wakkati fuu o yeggitata no o wa'i. ²⁵ Kaa oon yeewoowo sariya kibbudo dimdinoowo oo, so tiinnike e mum, so tuugike dum, laatoto hono golliroowo konngol ngol, wanaa hono nanoowo tan so yeggita. Laamdo wadan barke e golle makko fuu.

²⁶ Neddo fuu jogoriido hoore mum yo diinanke lobbo, so tawii waawanaa demngal mum, jaayrii hoore mum, diina mum kaa duu nafataa fay huunde. ²⁷ Diina laabuka

seniika do Laamdo Baabiraado men kajum woni: faabaade rewbe talka'en be worbe mum'en maayi e atiime'en ley billaare mum'en, e haybude hoore mum e tuundi aduna.

2

No arsukunte e misikiino fuu potiri e men

¹ Sakiraaɓe am, onon goondinɓe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu Jom teddeengal, pati burdinee biɓɓe aadama. ² So arsukunte gadudo care kanje pariido warii do mbataton doo jooni, e so misikiino boorniido kaddule tuunnude kajum duu warii, ³ so on njii boorniido kaddule lobbe oo, ngadanon dum hakkille, njoyyinon dum e joonnde teddunde, mbiyon dum «Jooda», mbiyon misikiino oo «Dara too enne» naa «Jooda e leydi», ⁴ so on ngadirii non, on ceenndaali ko'e moodon naa? On laatike saroobe be mijooji bonɗi. ⁵ Sakiraaɓe am horsuɓe, kettinee! Misikiina'en aduna oo bee wanaa Laamdo subike be faa hokka be arsukuntaaku goongaraajo, kebaado e goondinal, be naata e Laamu Laamdo mo Laamdo fodani yibbe dum oo naa? ⁶ Kaa onon, on koynii misikiina'en bee. Tama wanaa arsukunte'en bee torrata on, so naba on laamu? ⁷ Wanaa kambe mbonkotoo Iisaa mo njogi-don innde mum lobbere oo naa?

⁸ Goonga, so tawii on njokkii sariya Laamu Laamdo no Binndi dii mbiiri nii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii»,* so on njokkii dum, on ngadii ko moyyi. ⁹ Kaa so on burdinii biɓɓe aadama, on luuttii, sariya oo hollii on wofoobe. ¹⁰ Sabi so neddo woofii wootere e jamirooje sariya dee, fay so jokkii keddiide dee fuu, luuttii sariya oo fuu. ¹¹ Sabi Laamdo biido «Pati jeenu», kajum wii kasen «Pati jaadu hoore.» Jooni, fay so a jeenaali, so a jaadii hoore, a laatike boofudo sariya oo. ¹² Kaaldee, ngolliree hono no yimbe sardeteɓe sariya dimdinoowo nii. ¹³ Caroowo mo yurmataako, Laamdo yurmataako dum. Kaa jurmotoodo, walaa fuu ko o huldata sariya.

¹⁴ Sakiraaɓe am, tama won biyoowo e moodon «Mido goondini Laamdo.» Kodum fuu dum nafata so golle makko hollataa omo goondini? Ngal goondinal ana waawi hisinde mo naa? ¹⁵ So tawii ada jogii sakiraado gorko naa banndiraado debbo be laatii hasindinɓe sanne sanne koltal e naamdu jannde mum, ¹⁶ so gooto mon wii be: «Yo on tawoy jam, kolton kolte tekkude, jaamon faa kaaron» tawee on ndokkaali be ko be kasindini e mum koo, koltal e nguure, kodum dum nafata? ¹⁷ Goondinal e hoore mum duu non worri: so ngal waldaa e golle lobbo, ngal waatii, ngal nafataa.

¹⁸ Kaa so won biido ma: «Aan, a jom goondinal, miin, mi jom golle», nden, mi jaaboto joomum: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e golle lobbo so ada waawi. Miin duu mi hollirte golleeji am mi goondindo.» ¹⁹ Ada goondini Laamdo yo gooto naa? Gasii! Kaa fay seydaani'en ana ngoondini dum faa ebe cijna no be poti hulde! ²⁰ Jaaydo! Kinaa mi holle goondinal ngal waldaa e golle nafaa fuu walaa e mum. ²¹ Hono njaati men Ibarahiima wadi so nanngiraa poocciido, wanaa golle muudum naa? O fawi biyiiko Isiyaaka e ittirde sadaka ndee faa o hirsu dum. ²² A yii goondinal Ibarahiima e golle mum fuu ana hawri, kasen duu golle makko hibbini goondinal makko. ²³ Hono nii ko Binndi dii mbii koo tabitiri: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo poocciido»,† faa o noddiraa gido Laamdo. ²⁴ Ndennoo on njii, e golle neddo nanngirtee yo poocciido, wanaa goondinal mum tan. ²⁵ Hono non Rahab, debbo pijoowo oo duu. O nanngiraa mo poocciido kammari golle lobbo mo gollunoo oo, nde o jabbinoo nelaabe bee so o walli dum'en hootirde laawol gonngol ndee. ²⁶ Jooni nee, hono no caldi neddo maayirta so foofaango iwii e mum nii, hono non goondinal waatirta so golle lobbo iwii e mum.

3

Haala biirude demngal mum

¹ Sakiraaɓe am, pati heewbe e moodon tewta laataade jannginoobe. Sabi ofon anndi enen jannginoobe, so en ngadii ko boni en carete sariya naawdo faa bura yimbe wobbe

* 2:8 Lewinkooɓe 19.18 † 2:23 Puɗɗoode 15.6

bee. ² En fuu eden mboofa e nokkuuje keewde. So tawii won mo mboofataa so ana haala, oo laatii neddo kibbo, baawdo durde caldi mum fuu. ³ No ngadirten labaale e kundude pucci yalla ana downtanoo en nii, hono non nabirten caldi majji duu. ⁴ Yeewee laanaaji geeci dii no di poti manngu e no kene mawde nabirta di. Kaa dum fuu e taweede gurfirgel tusukel dirnata di, marsoowo di oo naba di do yidiri fuu. ⁵ Demngal duu hono non. Demngal yo salndu famardu e caldi neddo kaa engal mantoroo kulle mawde. Yeewee! Ladde no foti mawnude nii fuu, pettel yiite ana waawi sumude nde fuu.

⁶ Demngal duu yo yiite. Engal lommbii hakkunde terde, engal moobi boneeji fuu, engal sobina terde fuu. Engal hubbiree yiite jahannama, engal suma nguurndam meeden fuu. ⁷ Bibbe aadama mbiirii sii daabaaji fuu, iwde waasooji ladde e pooli e ladi faa yottaade ko woni ley ndiyam fuu. ⁸ Kaa demngal, fay gooto waawaa biirude dum. Demngal haadataa haannde mum, ngal kasaara bondo, keewngal tooke bonde. ⁹ Kanngal njettirten Baabiraado men Joomiraado, kanngal duu kudirten yimbe, tawi Laamdo tagi be so nanndini be e muudum. ¹⁰ Jettooje e kuddi fuu ley hunduko wooto koo nii njaltata. Sakiraabe am, wanaa non dum haani worrude. ¹¹ Tama ndiyam mbeldam e ndiyam kaadudam ana mbaawi ildude e sewnde wootere? ¹² Sakiraabe: ibbi ana waawi rimde bohe naa? Maangoroowi ana waawi rimde ibbe naa? Ndennoo, sewnde haadunde yaltintaa ndiyam mbeldam.

Haala hakkilantaaku iwru do to Laamdo

¹³ Hakkilante naa paamdo ana e moodon naa? Joomum hollira dum caahu e golleeji gadiraadi sawraare e hakkilantaaku. ¹⁴ Kaa so tawii kirondiral bonngal naa haasidaaku ana e berde moodon, pati mantoro-don on hakkilante'en, dum yo yeddude goonga oo. ¹⁵ Oon hakkilantaaku iwataa to Laamdo. Do aduna doo o iwata, e gidaade yonki o iwata, e seydaani o iwata. ¹⁶ Sabi do kiram e haasidaaku ngoni fuu, njiibu e boneeji duu don tawetee. ¹⁷ Kaa hakkilantaaku iwdo to Laamdo, labbinan bernde tafon. Caggal dum, o wadda jam. Omo heewi sawraare, omo heewi newaare, omo heewi yurmeende, omo wada golleeji lobbi. O seenndataa bibbe aadama. Naafigaaku walaa e makko. ¹⁸ Yiibe jam bee, jam aawata, fooccitaare mawnde yaltanta be hen.

4

No yidugol aduna laatorii wajugol Laamdo

¹ Hoto golowole e habooji gondi e ley moodon dii iwi? Tama wanaa e jooteeji moodon kabooji e ley berde moodon dii di iwi? ² So on tuuyaama huunde on kebataa, dum wadi on mbaran ko'e. Odon kaasidoo on kebataa sago mon, dum wadi on nduddan kabon. On kebaali, sabi on jaagaaki Laamdo. ³ Odon jaagoo mbaason hebude, sabi anniya bondo woni ko jaagorto-don, yalla odon keba gidaade yonki mon tan. ⁴ Odon nanndi e jeenoobe. Tama on anndaa yidude aduna yo konnaagu Laamdo? Ndennoo, anniyiido laataade gido aduna fuu, wadii hoore mum konnee Laamdo. ⁵ Pati miilee Binndi dii meere kaalata: «Laamdo ana horsini ruuhu mo wadi e meeden oo sanne.» ⁶ Kaa noo, Laamdo wadanii en moyyere burnde mawnude kasen. Sabi dum Binndi dii mbiyata:

«Laamdo salanto mawninkiniibe,
hinnoto leydinkiniibe bee.»*

⁷ Ndennoo, njabanee Laamdo. Kabon e Ibiliisa o dogan o woddoo on. ⁸ Battitee Laamdo, kanko duu o battoto on. Onon luuttube bee labbinee juude mon, onon wadube berde didi bee, labbinee berde moodon! ⁹ Njoornee, cunlee, mboyee, ngadee jaleede moodon bojji, ngadee weltaare moodon sugulla. ¹⁰ Leydinkinee e yeeso Joomiraado, o toownan on.

¹¹ Sakiraabe, pati fay gooto e moodon jo'a banndum. Neddo fuu jo'udo banndum naa hiitii dum, bonkiima sariya Laamdo oo, hiitike sariya oo. So a wadii nii, a wadii hoore maa kiitotoodo sariya oo, a downtantaako mo. ¹² Gooto woni darnudo sariya, oo woni Laamdo

* 4:6 Tinndi 3.34

Caroowo oo: kanko tan woni baawdo hisinde naa halkude. Aan, ko ngon-daa faa kiitoo-daa tanaa maa?

No neddo haaniri wakkilde e Laamdo

¹³ Onon wiyooḃe: «Hannde naa janngo, min njahan ngalluure maaniire e maaniire, min ngada ton hitaande miden njaagoo, min keba tino», ngadee hakkille! ¹⁴ On anndaa ko wadata janngo. Kodum woni nguurndam mon? Dum cuurki bannguki wakkatiwel gootel tan so majji. ¹⁵ Hono nii kaanno-don wiide: «So Joomiraado muuyii, min nguuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.» ¹⁶ Kaa jooni, on mawninkinike, on kaawtike. Haawtaare hono nii fuu, ana boni. ¹⁷ Dum nee, anndudo gollude golle lobbo, so gollaali dum, luuttii.

5

Haala arsukunte'en bonḃe golle

¹ Jooni nanee onon arsukunte'en, mbooyee, ngadee woonda saabe torraaji kewtotoodi on. ² Jawle moodon mbonii, kaddule moodon mooyii. ³ Kanḃe moodon e cardi moodon sugii. Ngol sugugol laatantoo on seedaaku boneeji mon, jaama tew mon no yiite nii. Aduna warii e timmude, faa hannde odon paggoo jawle. ⁴ Njoddi golloḃe hettuḃe gese moodon ndi cali-don yobude ndii wullata. Joomiraado Jom Semmbe oo nanii gullaali hettuḃe ḃee dii. ⁵ On njootaama, on mbeltike ley oo doo aduna, on paynii ko'e moodon saabe jannde kirsete-don. ⁶ On carii pooccitiido mbar-don dum, tawi waawaa daranaade hoore mum.

No nafaa mujal mawniri

⁷ Haya, sakiraaḃe, mujee faa Joomiraado oo wara. Hono no demoowo doomirta faa leydi hokka dum kettal lobbal, o mujan faa o heḃa yiiwoonde aranndeere e sakitotoonde, ⁸ onon duu mujee, tiinnitee, sabi gartol Joomiraado oo battiima. ⁹ Sakiraaḃe, pati jinḃondiree yalla odon mbaasa sareede. Miccinee wakkati fuu Caroowo oo ana ḃadii sanne, omo darii damal! ¹⁰ Sakiraaḃe, miccinee annabaabe wowlunoḃe innde Joomiraado ḃee mujii torra. Onon duu mujiree no maḃḃe nii. ¹¹ Eden mbiya tiinnitiibe ḃee mbelii hoore. On nanii tiinnitaare Ayyuuba ana haalee, kasen on njii ko Joomiraado oo faandinoo hen, sabi Joomiraado yo keewdo yurmeende sanne, jom hinnee.

¹² Kaa ko adii huunde fuu, sakiraaḃe am, pati kunee: wanaa hunoraade kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. So goonga, mbiyon goonga, so pene, mbiyon pene pati Laamdo sara on.

Haala jaagoraade Laamdo dow goondinal

¹³ Won torriido e moodon naa? Duwoo! Won ceyiido e moodon naa? Yettira Laamdo jime. ¹⁴ Won jawdo e moodon naa? Nodda mawḃe deental goondinḃe, ḃe nguujira dum nebam e innde Joomiraado, ḃe nduwanoo dum. ¹⁵ Duwaawu duworaado goondinal, kajum sellinan jawdo oo, non Joomiraado imminan dum. So joomum luuttiino duu, yaafete. ¹⁶ Ndennoo, gooto fuu haalana goddo luutti muudum, jaaganeḃe banndiraabe moodon Laamdo, yalla odon cellinee. Naagunde Laamdo nde neddo pooccitiido jaagii ana jogii baawde wafude kulle mawde. ¹⁷ Annabi Iliyaasa yo neddo hono men. O ndaardi Laamdo o duwii pati kammu toḃa. Duubi tati e lebbi jeegom, waadere tollaaki e leydi. ¹⁸ Caggal dum, o jaagii Laamdo kasen kammu oo toḃa. Nden Laamdo jippini toḃo, leydi fudini ko hettete.

¹⁹ Sakiraaḃe, so gooto e mon majjii laawol goonga, so goddo wartirii dum, ²⁰ anndee gartirido luuttudo iwde e laawol majjere hisinii yonki iwde e maayde, saabe dum, luutti keewdi ana njaafee.

* 5:12 Hunoraade kammu woni hunoraade Laamdo.

Bataaki Piyeer arano

¹ Miin Piyeer nelaado Iisaa Almasiihu winndi oo doo bataaki faade e mon, onon be Laamdo subii, laatiibe hobbe e ley aduna oo, saakiibe e dee doo leyde: Ponta e Galaatiya e Kappadokiya e Asiya e Bitiniya. ² Laamdo Baabiraado men subike on hono no anndirnoo dum nii, non Ruuhu mum wadi on yimbe Laamdo, faa downtano-don Iisaa Almasiihu, yalla yiyam mum dam ana labbina on. Yo Laamdo beydan on moyyere e jam!

Haala jikke nguurndam nduumiidam

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde ndee o rimtorii en rimtegol didabol saabe immitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maaybe faa keben jikke duumotoodo. ⁴ Non eden mbaawi fawde jikke men dow moyyereeji di Laamdo resani en dow kammu dii. Kanji, di mbonataa, di tuunnataa, di buytataako. ⁵ Laamdo reeniri on goondinal mon e ley baawde makko, faa hisina on. O lanndinike bannginde dam kisindam e wakkati cakite aduna oo.

⁶ Odon nii ceyii hen seyo manngo, fay so jooni ana haani ley wakkatiwel gootel torraaji di ngaldaq sii itta koro mon. ⁷ Dii torraaji kollata cellal goondinal mon. Hono no kanje wadirtee e yiite faa yeewee yalla o dimo, onon duu hono non korirte-don. Goondinal mon duu ana buri kanje sabi kanje heddataako. Ndennoo on njettete, on keban darja e teddeengal kammari goondinal mon ngal jannde Iisaa Almasiihu banngii. ⁸ Iisaa, on njiyaali dum kaa odon njidi dum. On njiyataa mo jooni, kaa odon ngoondini mo. Dum hebbini on seyo, seyo manngo dadungo hakkille, ⁹ sabi odon keba tino goondinal mon, dum woni kisindam yonkiiji mon.

¹⁰ Annabaabe sappiibe ko fa'i e moyyere nde podana-don ndee, yeewii kasen duu tewtii faamude dam kisindam. ¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo e mabbe oo anndinii be gila wakkati majjum waraali, torraaji kewtotoodi Iisaa Almasiihu e teddeengal jokkoowal hen. Annabaabe bee tewtii faamude nde dum wadata e no dum wadirta. ¹² Kaa Ruuhu oo hollitiino be oon kabaaru wanaa ko'e mabbe be mbaajantoono, onon be mbaajantoo. Joonoo, waajotoobe Kabaaru Lobbo be njottinii on oon kabaaru dow baawde Ruuhu Ceniido iwdo dow kammu. Oon kabaaru, malaa'ika'en hoore ana njidi anndande dum faa sanne.

Haala nguurndam ceniidam

¹³ Dum nee, tawa odon lanndinii, odon kakkili, odon peerti gite mon! Pawon jikke moodon fuu dow moyyere nde Laamdo hokkoyta on jannde Iisaa Almasiihu banngoyii ndee. ¹⁴ Bikkoy dwtaniibe Laamdo, pati njokkee e gidaade yonki de ngonno-don e mum arande dee. Nden, on anndaalino goonga. ¹⁵ Jooni, laatee seniibe e huunde fuu ko ngollaton, hono no Laamdo noddudo on oo seniorii nii. ¹⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Laatee seniibe, sabi miin mi ceniido.»*

¹⁷ Odon noddira Laamdo Baabiraado moodon, kanko woni cariroowo gooto fuu e golle mum, o burdintaa yimbe. Ndennoo ley ko ngollaton fuu, kulee mo faa do kodaaku moodon haadi e aduna. ¹⁸ Odon anndi on coottitaama yalla odon tonngitee iwde e tonngoode nguurndam mon meereejam dam tawru-don baabiraabe moodon. Ndi coottitaari wanaa huunde timmoore hono cardi naa kanje. ¹⁹ Iisaa Almasiihu soottitirii on yiyam mum teddudam, Almasiihu nanndudo e njawdiri ndi walaa ella ndi walaa tuundi. ²⁰ Laamdo subike Almasiihu gila aduna oo tagaaka, kaa e cakite jamaanu Laamdo bannginii mo saabe moodon. ²¹ On ngoondinirii Laamdo saabe Iisaa Almasiihu mo o immintini e maayde so o hokki dum teddungal, faa goondinal mon e jikke mon fuu fawoo e Laamdo.

* 1:16 LewinkooBe 11.44-45; 19.2

²² Jooni, caggal on cennirii ko'e moodon dōwtanaade goonga faa njidon goondinbe bee sakiraabe moodon, njidon be jilli di ngaldaa e naafigaaku. Ndennoo njidondiree jilli mawdi dow bernde laabunde. ²³ Laamdo wadi aawdi e berde mon so ndimta-don rimtegol didabol. Ndiin aawdi wanaa timmoori, ndiin woni konngol Laamdo guurngol duumiingol ngol. ²⁴ Sabi,
«Bii-aadama yo hudo,
dawla muudum yo piindi.
Hudo yooran, piindi solan,
²⁵ kaa konngol Joomiraado ngol
duumoto faa abada.»†
Ngol konngol woni Kabaaru Lobbo mo mbaaja-don oo.

2

¹ Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jamma e naafigaaku e haasidaaku e joore fuu.
² No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraabe mum'en nii, hono non onon duu muuyiron non konngol Laamdo laabungol ngol, yalla odon mawnira saabe maggol kison,
³ sabi Binndi dii mbii: «on meedii hinnee Joomiraado.»

Haala haayre wuurnde, kaɓum e yimbe seniibe

⁴ Ngaree e Joomiraado, sabi kanko woni haayre wuurnde nde yimbe tippitii, kaa Laamdo subike nde, teddinii nde. ⁵ Onon duu odon mba'i hono no kaaye guurde mahirteede suudu duumiindu nii. On yottinoobe sadaka seniibe, waddanoobe Laamdo sadakaaji ruuhunkooji di mo jaabortoo saabe Iisaa Almasiihu. ⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Mi fawan e Siyona haayre dooborde,

haayre subaande, horsunde,

kasen duu goondindo nde fuu

hersataa abada.»*

⁷ Onon goondinbe bee, nden haayre ana horsi e mon. Kaa be ngoondinaali bee, Binndi dii mbiyanii be:

«Haayre nde mahoobe bee tippitii ndee,

kaɓum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii,†

⁸ nden haayre yimbe pergitotoo,

so nde liɓa dum'en.»‡

Saliibe rewde konngol ngol ana pergitoo e mayre no be podiranaa dum nii.

⁹ Kaa onon, on lepol cubaangol, on yottinoobe sadaka gollanoobe Kaananke oo, on jaalepol ceniingol, on yimbe be Laamdo subanii hoore mum, faa kaalon haala golleeji makko lobbi, kanko woni noddudo on iwde e nimre faade e fooyre mum haayniinde!

¹⁰ Arannde on nganaano yimbe Laamdo, kaa jooni on yimbe makko. On kebaalino yurmeende makko, kaa jooni on kebii yurmeende makko.

Haala dōwtanaade hooreebe bee

¹¹ Sakiraabe am horsube, on nganaa so wanaa hobbe e yimbe jananbe e aduna oo. Saabe majjum, mido yaggina on, ngoddito-don gidaade yonki, sabi wakkati fuu ede ndaarta halkude yonkiji moodon. ¹² Maree needi hakkunde yimbe be ngoondinaali bee, yalla fay so be kappiri on bone, ebe njiya golle moodon lobbo, be teddina Laamdo jannde banngani be.

¹³ Njabanee kaanankooobe bee fuu saabe Joomiraado, gila e kaananke burdo toowde, ¹⁴ faa e wakiilu mum nelaado faa jukka wadoobe ko boni, yetta wadoobe ko moyyi. ¹⁵ Sabi ko woni sago Laamdo dee, muɓbiron kundude nuykaaabe majjube bee golle moodon lobbo. ¹⁶ Onon jey ko'e mon, kaa kaybee pati dum laatanoo on sabaabu faa ngollon golle bondo. Ngorron no maraabe Laamdo nii. ¹⁷ Teddinee yimbe fuu, njidee sakiraabe goondinbe bee, kulee Laamdo, teddinee kaananke mawdo oo.

† 1:25 Esaaya 40.6-8 * 2:6 Esaaya 28.16 † 2:7 Jabuura 118.22 ‡ 2:8 Esaaya 8.14

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

¹⁸ Maccube, dōwtanee halfaabe moodon teddinon dūm'en, wanaa halfaabe moyyube newiibe bee tan, fay oojiibe bee duu dōwtanee dūm'en, ¹⁹ sabi neddo mo toonaali, so torraama mujiri saabe Laamdo, wadii ko moyyi. ²⁰ So tawii a toonudo a jukkaama batte majjum, fay so a mujii, teddeengal hongal kebataa? Kaa so on mujii torraaji kewtiidi on ley golle mon lobbo oo, Laamdo ana yidi dūm. ²¹ Dum Laamdo noddori on, sabi Almasiihu torriraama saabe mon. O hollii on laawol yalla odon njokka koyde makko. ²² Abada mo luuttaali, fay gooto nanaali fenaande e hunduko makko. ²³ Nde be njennunoo mo ndee, o yennitaaki be, nde be kollunoo mo bone ndee, o giidaaki be. O doomtirii be Laamdo cariroowo jaadiral oo. ²⁴ Iisaa Almasiihu e hoore mum roondike luutti meeden e caldi mum dow leggal bardugal, faa maayanen luutti, nguuranen fooccitaare. On cellinaama kammari barmande makko. ²⁵ Arannde, on baali majjudi, kaa jooni, on ngartiraama e duroowo kayboowo yonkiiji moodon.

3

Haala moyyondiral bamrube

¹ Honon non onon rewbe duu, dōwtanee worbe mon. Fay so worbe mon nganaa jokkuba konngol Laamdo, golle mon ana waawi waylitinde be, tawee fay haala wadaali hen. ² Be njiyan no golleeji mon laabiri e no teddinir-don worbe mon. ³ Pati pare moodon laato pare jaayirde: moorli, sodaade e boornaade kaddule jaayirde. ⁴ Tiidee e codaari cuudiindi yalla berde mon ana codoroo sawraare e deeyere, dum woni codaari ndi timmataa. Kayri woni codaari teentiliindi ndi Laamdo yidi. ⁵ Arannde, non rewbe seniibe parortonoo, fawbe jikke mum'en e Laamdo bee. Been njabani worbe mum'en, ⁶ hono no Saaratu dōwtanirii jom suudu mum Ibrahiima faa ana noddira dūm kalfaado nii. Onon duu, so on ngollii golle lobbo tawi kulol fuu imminaali hakkillaaji moodon, on biibe makko, kanko Saaratu.

⁷ Onon worbe bee duu, tiidee e rewbe mon e gondal mon ley suudu. Anndon debbo fotaa gorko doole. Teddinee be sabi onon e mabbe fuu on reentube e moyyere wootere, dum woni nguurndam ngoongaraajam dam. Ngadiron non, pati fay huunde e duwaawuuji mon cagga e laawol.

Haala torrireede saabe laawol lobbol

⁸ Ko selli hen dee, on fuu laatee hakkille gooto, nawtondiron, gooto gooto mon fuu yida goddo oo jilli sakiraagu, kinnondiree, leydinkino-don. ⁹ Bone, pati njobiree dum bone, pati njennitee jennudo on. Ko kaan-don wafude dee, nduwano-don joomum, sabi kammari dūm Laamdo noddori on, yalla odon ndokkee moyyere. ¹⁰ Sabi Binndi dii mbii: «Muuydo dammitoraade nguurndam lobbam

e jalaade belde fuu,
yo nantu demngal mum e ko boni,
nannga hunduko mum e pene,

¹¹ duurtoo ko boni wada ko moyyi,
ndaarta jam tiida e muudum.

¹² Sabi Joomiraado ana yeewa fooccitiibe bee,
ana hettindoo duwaawuuji mum'en,

kaa omo salanoo wadoobe ko boni bee.»*

¹³ Homo torrata on so on tiinnike e ko moyyi? ¹⁴ Kaa so tawii on torriraama saabe fooccitaare, on mbelii hoore. Pati kulee yimbe bee kasen duu pati hakkillaaji moodon njiibo! ¹⁵ Teddinee Iisaa Almasiihu e berde moodon: o ceniido, o Joomiraado men. Wakkati fuu, tawa odon lanndinii jaabaade neddo fuu lamndiido on daliili jikke mo ngon-don e mum oo. ¹⁶ Njaaboree be sawraare e needi, tawee walaa fuu ko hakkille mon jinjata on. Nden, fay so won ko be no'i on, naa be njenni on kammari odon njokki laawol Almasiihu lobbol ngol, yennooobe on bee tan kersata dow majjum.

* 3:12 Jabuura 34.13-17

¹⁷ Torreede e ley golle lobbo, so tawii dum Laamdo muuyi, buri torreede e ley golle bondo. ¹⁸ Sabi Iisaa Almasiihu e hoore mum maayii cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu kammari luutti biibbe aadama. Pooccitiido oo maayiri saabe be poocitaaki bee, faa mo battina en Laamdo. O maayii ko yiy'am makko yuppaa koo, kaa Ruuhu Ceniido immintini mo o guurdo. ¹⁹ E oo Ruuhu jaati Iisaa yaari gila ko booyi waajoyii yonkiiji uddaadi ley kasu. ²⁰ Kanji luutti Laamdo e jamaanu Nuuhu, Laamdo mujanii di ko booyi, nde Nuuhu sehannoo laana mum mawka kaa ndee. Yimbe seeda naatunoo ley laana kaa so kisi e ndiyam dam, yimbe njetton tan. ²¹ Dum hollitinnoo lootogal batisima gila waraali. E ley maggal on kisii. Lootogal batisima ngal wanaa faa itta tuundi caldi dum wadira. Ko dum wadira dee, faa nootoro-don Laamdo e hakkille mo jiraali on. E immitagol Iisaa Almasiihu Laamdo hisinirta on. ²² Mo njabboyii dow kammu, kanko jooni omo joodii jaamo Laamdo. Malaa'ika'en e kaanankooobe e jogiibe baawde fuu tilsinaama e rewde konngol makko ngol.

4

Haala nguurndam kesam

¹ Nde Iisaa Almasiihu wonnoo ley aduna oo ndee, torraama. Onon duu bamon anniya hono no makko nii, lanndinane torra. Sabi torraado ley aduna seerii e luutti. ² Gila jooni faa do nguurndam mon haadi, njokkon muuyde Laamdo, celon e gidaade yonki. ³ Nguurndam mon bettiidam dam heyii on, on ngadiino ko heeferbe bee njidi fuu: nde nguurno-don njaahilaaku e gidaade yonki e sigiro e wanngiyaare e yaraawo bonngo e dewal tooruujii karmungal. ⁴ Ko noottu-don tawdeede e mabbe e oo njaahilaaku cattudo koo, haayni be sanne, dum saabii so ebe jo'a on. ⁵ Kaa be ndaroto yeeso Laamdo, lanndiniido sarde wuurbe e maaybe oo. ⁶ Dum wadi so yimbe be nguura jooni bee kaalanaa Kabaaru Lobbo oo, yalla fay so be cariraama no yimbe fuu carirtee nii e ley caldi mabbe, ebe mbaawa wurdude no Laamdo nii ley ruuhu.

⁷ Timmoode huunde fuu badike. Nantee, kakkilee ndennoo, yalla odon keddo e wadude duwaawu jannde fuu. ⁸ Ko ardi dum fuu, njidondiron no mbaawru-don fuu sabi kammari jilli luutti keewdi ana njaafee. ⁹ Nde on njahondirii, homo fuu teddina bannum, ko waldaa e nurjurtondirde.

¹⁰ Ko gooto e moodon fuu hebi dokke Laamdo koo, yo nafir de wobbe, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaado moyyere Laamdo heewnde sifa nii. ¹¹ Kaalooowoo fuu, ana haani haaldude haala Laamdo. Golloowoo fuu, ana haani gollirde semmbe mo Laamdo hokki dum oo. Dum yalla Laamdo ana teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Yo teddungal e baawde ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina!

Haala seyoraade torra

¹² Sakiraabe am horsube, pati torra ittoowa koro mon naawnoowa hono no yiite nii haayno on, hono no huunde nde haanaa wardi e mon nii. ¹³ Mido haalana on ceyee sabi ko ndentir-don e Iisaa Almasiihu torraaji jooni koo, yalla odon ceyoo sanne ley ilinaali nde teddeengal makko banngii.

¹⁴ So on koyniraama saabe innde Iisaa Almasiihu, on mbelii hoore. Sabi Ruuhu teddeengal, dum woni Ruuhu Laamdo, ana jippoo e moodon. ¹⁵ Pati fay gooto e moodon jukkiree war-hoore e nguyka e njangu naa naatude e ko walanaa dum. ¹⁶ Kaa so gooto mon torriraama saabe yo neddo Iisaa, pati yaagoroo dum, njettee Laamdo saabe nden innde.

¹⁷ Jooni wakkati oo yottike nde Laamdo fuddata sarde yimbe. To yimbe rewoobe mo bee o fuddirta. So sariya oo fuddirii en enen, hono timmirta e dow be njokkaali Kabaaru Laamdo Lobbo bee? ¹⁸ Binndi dii mbii:

«So hisinde fooccitiibe tiidii,

kodum hewtotoo yeddube Laamdo e luuttoobe?»*

* 4:18 Tinndi 11.31

¹⁹ Ndennoo so nii fii worri, neddo fuu torraado so tawii dum Laamdo muuyi, yo faw jikke mum e Tagudo koolniido oo, heddo e wadude golle lobbo.

5

Haala waaaju faade e mawbe

¹ Mido waajoo mawbe wondube e moodon bee dum doo, sabi miin duu mi mawdo, mi seedinokke torraaji Iisaa Almasiihu dii, mi tawdete e teddungal bannginoyteengal ngal.

² Tiidee e sewre nde Laamdo halfini on ndee. Pati ndurdon nde tilsere, ndurdon nde bernde laabunde no Laamdo yidiri nii. Pati ndurdon nde kammari kaalisi, ndurdon nde soobee. ³ Pati kayyinee sewre nde Laamdo halfini on ndee, kaa ngadanon sewre ndee misaalu nde njokka e mon. ⁴ Nden so Duroowo Mawdo oo banngoyii, on keban deesewal teddeengal ngal bontataa abada.

⁵ Hono non onon sukaaBe jokolBe, njabee yamiroore mawbe. On fuu, kollondiree leydinkinaare ley gollidal mon, sabi Binndi dii mbii:

«Laamdo salanto mawninkiniibe,
hinnoto leydinkiniibe bee.»*

⁶ Ndennoo, leydinkinane Laamdo Jom Semmbe oo, yalla omo toowna on so wakkati cubaado oo yottike. ⁷ Tippee sugullaaji moodon dii fuu yeeso Laamdo, sabi omo wadani on hakkille.

⁸ Kakkilee, mbaalon e jeerngo! Sabi gajo moodon Ibiliisa ana wada yaha-warta no laddeeru yolbundu nii, ana ndaara mo fadda faa jaama. ⁹ Kabito-don, tiidon e goondinal moodon, sabi odon anndi sakiraaBe moodon saakiibe e aduna oo bee, kajum'en duu ana ngondi e diin torraaji.

¹⁰ Torraaji mon booyan seeda. Kaa Laamdo cattudo hinnaade en oo noddii en faa naaten e teddeengal mum duumiingal e Iisaa Almasiihu. Nden, Laamdo bilta on, jiiibina on, hokka on semmbe, darna koyde mon. ¹¹ Yo baawde ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynondiral

¹² Silas mo anndu-mi yo sakiraado koolniido wallii kam winndande on oo bataaki da66o, waajaade on e seedanaade on: kabaaru hinnee Laamdo goongaraajo oo, ana worri no mbinndir-mi nii. Keddodee hen!

¹³ Deental goondinBe gonngal Baabila, ngal Laamdo subii no suborii on nii, engal salmina on. Marka biyam oo duu ana salmina on. ¹⁴ Calmondiree salminaango wondungo e jilli.

On fuu yo on kebu jam onon yimbe Iisaa Almasiihu bee!

* 5:5 Tinndi 3.34

Bataaki Piyeer didaɓo

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Simon Piyeer. Mi maccudo Iisaa Almasiihu mi nelaado mum. Mi jowtii on, onon hebube goondinal hono ngal amen ngal saabe fooccitaare Iisaa Almasiihu, Laamdo meeden kisinoowo en oo. ² Yo Laamdo hebbinir on moyyere e jam e ley ko anndu-don mo koo, e ko anndu-don Joomiraado meeden Iisaa koo.

*No goon*ɗinbe kaaniri wuurdude e kulol Laamdo

³ E ley baawde Laamdo dee Iisaa hokkii en huunde fuu ko kaaja-den faa nguurden e kulol Laamdo. Iisaa wallii en anndude Laamdo, noddirdo en darja mum e moyyuki mum oo. ⁴ E ley darja makko e moyyuki makko o fodanii en moyyereji korsudi, mawdi sanne. O fodii di faa ndadon sarri bonannda mo gidaade yonki ndimi gondo e aduna oo, yalla odon ndeenta e Laamdo tagu. ⁵ Saabe dum, coobee, beydon e dow goondinal moodon ngal moyyuki, e dow moyyuki kii anndal, ⁶ e dow anndal ngal nantaare, e dow nantaare ndee mujal, e dow mujal ngal kulol Laamdo, ⁷ e dow kulol Laamdo ngol yidugol sakiraaɓe, e dow yidugol sakiraaɓe ngol jilli goongaraaji. ⁸ So dii sifaaji lobbi ana ngoodi e mon, tawee duu edi beydoo, di ngadan on beydotoobe yaade yeeso nafoobe e ley anndugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Sabi neddo fuu mo diin sifaaji ngalaa e mum yo bumdo naa pamfudo jiile, sabi yeggitii Laamdo labbini dum e luutti mum yaɓbiidi dii.

¹⁰ Kaa onon sakiraaɓe, cooboree no mbaawru-don fuu e tabintinde noddaango ngo Laamdo noddi on faade e mum ngoo e ko o subii on koo. Sabi so on ngadii dum on pergitataako abada! ¹¹ Hono nii Laamdo yaajiniranta on damal naarrugal e laamu duumiido oo, laamu Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo.

¹² Ndennoo, fay so tawii odon anndi deen kulle odon jiiɓi e goonga mo keɓu-don oo, mi miccintinan on de wakkati fuu. ¹³ Mi yii ana tilsi mi finndina hakkillaaji mon faa miccitor-don dum so mido heddi foofude. ¹⁴ Sabi mido anndi mi booyataa e aduna hankasen, dow no Joomiraado men Iisaa Almasiihu holliri kam nii. ¹⁵ Kaa mi wadan ko mbaaw-mi fuu, yalla so mi iwii doo, odon mbaawa miccitaade kulle dee wakkati fuu.

*No haala annaba*ɓe tabitiri e Almasiihu

¹⁶ Nde min anndini on garol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e baawde mum ndee, min njokkaali fillaaji neejudi iwɗi e yimbe. Gite amen jaati min njiiri manngu makko! ¹⁷ O hokkaama teddeengal e darja iwde e Laamdo Baabiraado oo wakkati nde daande Laamdo jom darja mawdo oo wii: «Oo doo yo 'Biyam korsudo mo ceyortoo-mi.» ¹⁸ Nden daande woni nde min nani iwnde dow kammu, minen e ko'e amen, sabi miden ngondunoo e makko to dow haayre seniinde too.

¹⁹ Dum fuu beydani min kasen tayorde ko annabaɓe ɓee kaalnoo koo. Odon nii ngada ko moyyi e wattude hen hakkillaaji moodon, sabi konngi maɓɓe ana wa'i no lampa pooynoowa ley nimre, faa nde fajiri foynata, hoodere fajiri jalban ley berde moodon.* ²⁰ Kaa aranel hen fuu, anndee ko winndaa ley dewte annabaaku koo annabaajo oo loowaali dum hoore mum. ²¹ Fay nde wootere Laamdo loowaali konngol mum e bii-aadama dow sago bii-aadama, kaa Ruuhu Ceniido wadi so annabaɓe ɓee kaalti konngol iwrungol to Laamdo ngol.

2

*Haala annaba*ɓe peneɓe e halkaare mum'en

¹ No annabaɓe peneɓe ngorrnunoo e ley lenol Israa'iila ngol nii, hono non waajotoobe fenoobe ngorroyta e ley moodon. Be cooran e ley moodon jannde peneere halkoore. Be

* 1:19 Hoodere fajiri ndee woni Almasiihu, jaaynoowo ley berde goonɗinbe dum. Yeew Banningol Yuhanna 22.16

njeddan fay Kalfaado mabbe coottitinoodo be oo. Hono non be poodiranta ko'e mabbe halkaare yaawnde. ² Heewbe njokkan e njaahilaaku mabbe oo, baman faa laawol goonga ngol bonkee kammari been waajotoobe. ³ Jooto mabbe waddanan be haalde pene faa be jaagoroo on, kaa jukkungo mabbe saraama booyii, halkere mabbe ana doomi be.

⁴ Miccitoro-don no Laamdo sobbintinaali malaa'ika'en luuttunoobe beee nii. Ko o wadi dee, o geeyori be calali o wedii be ley nimre jahannama faa jannde darngal. ⁵ Miccitoro-don duu no o sobbintiniraali aduna arano oo nii, ko o wadi dee, o reeni Nuuhu baajotoodo fooccitaare oo e njeddon wobbe, o wayli e dow yeddoobe Laamdo beee ilam tuufaanu. ⁶ Laamdo sarii geelle didi Sodooma e Gomoora, o halkirii dum'en yiite faa laatii ndoondi, yalla ede laatanoo yeddoobe Laamdo waroobe beee misaalu. ⁷ E ley hen, o danndii Luudu poocitiido cunludo sanne saabe njaahilaaku bonbe beee. ⁸ Oon poocitiido koddunoodo e mabbe, bernde mum moyyunde ndee ana mettannoo jalooma beetudo fuu saabe golleeji mabbe bondi di mo yiyata e di mo nanata.

⁹ Dum fuu ana holla, Joomiraado ana waawi reenude dwtaniibe dum beee iwde e torraaji ittooji koro mabbe, ana waawi kasen resande oonibe beee jukkungo faa jannde darngal, ¹⁰ wanaa haala dogoobe caggal gidaade yonki cobude, hoynuube hooreyaaku Joomiraado beee.

Been waajotoobe fenoobe kulataa gacce, ana kaawtii, ana mbonkoo teddube wonbe dow kammu beee. ¹¹ Kaa malaa'ika'en beee e burde be semmbe e baawde fuu mbonkataako be faa kiitoo be yeeso Joomiraado. ¹² Kaa been yimbe, be ngalaa hakkille no daabaaji ladde njogoraaki hakkille nii, dimiraadi faa loohee mbaree. Ebe mbonkoo ko be anndaa, dum wadi so be kalkirte no daabaaji mbardetee nii. ¹³ Hono non be kebirta njobdi oojaare mabbe. Be gacce moodon, be ella moodon, sabi fay fijirde bonnde jalooma ana wela be. So be njooddike e moodon e ley kawrital naamdu, ebe mbelee e jamma mabbe. ¹⁴ Be kaabataa yeewde rewbe jananbe, be noottataa wadude junuubu, koydo yonki fuu be koomtan dum. Berde mabbe yo mboownaade e jooto, be hudaaabe Laamdo. ¹⁵ Be celii laawol pooccingol ngol, be majjii saabe ko be njokki laawol Balaama* bii Bosora koo, jabudo ojaade saabe jooto jawdi. ¹⁶ Oon annabaajo felaama dow luuttal mum wakkati nde ndakiiwa mum haaldiri e mum daande neddo, hadi dum wadude ko nuykaado wadata.

¹⁷ Waajotoobe fenoobe beee yo bulli di ngalaa ndiyam, be duule de henndu soggata, nimre burnde fuu nibbude be ndesanaa. ¹⁸ Be ndarii seytoraade yimbe e dow konngi mawdi boli. Be mbirfintinii yaltube ko booyaali hakkunde majjube beee faa be njokkintina dum'en gidaade njaahilaaku gondi e yonki. ¹⁹ Ebe podana been ndimaaku tawee kambe e ko'e mabbe be maccube bonannda, sabi gooto fuu yo maccudo ko jaalii dum. ²⁰ So tawii e anndal Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo be ndadiri e tuundi aduna, so be mbirfitiima e mayri kasen faa ndi jaalike be, no be mbattinirta nii ana buri no arannde nii bonde. ²¹ Tawee be anndaalino laawol fooccitaare ngol fey buri anndude ngol faa gasa so duurtoo yamiroore seniinde nde be ndokkanoo ndee. ²² Ko hewtii be koo sellinii dii tinndi: «Rawaandu naamtan tuurre mum.» Wiyaama kasen: «Ngiroowu lootaado talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraado

¹ Sakiraabe am horsube, oo woni bataaki didafo mo mbinndan-mi on. E ley didi dii fuu, mido yidi heydintinde e hakkillaaji mon anniyajji lobbi faa miccitoro-don, ² haalaaji di annabaabe seniibe kaalnoo gila ko booyi, kajum e ko Joomiraado men kisinoowo oo yamiri, ko nelaabe e mon anndini on koo. ³ Adeee anndude dum doo: e palaade cakitotoode dee, jaayroobe yimbe jokkuba gidaade yonki mum'en beee ngaroyan. Be njaayran on, ⁴ be mbiya: «Hono fodoore gartol makko ndee laatii? Sabi gila e njaatiraabe

* ^{2:15} Balaama janngini kaanake ngeenndi mbiyeteendi Mo'ab oo seytaade Israa'iilankoo be faa be naata e jeenu kajum e dewal tooruuji.

faa jooni, huunde fuu ana worri e alhaali mum hono no worrunoo gila e fuddoode aduna nii.»⁵ Ebe ndaara yeggitidde Laamdo tagiri kammu e leydi fuu konngol muudum. O tagiri leydi ndii ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam,⁶ e majjam kasen, aduna oo halkorii ilam tuufaanu.⁷ E konngol makko ngol kasen, kammu e leydi jamaanu kawru-den oo ndesanaama yiite faa jannde darngal, nde yeddube Laamdo bee kalketee ndee.

⁸ Sakiraaɓe am horsuɓe, pati njeggiton oo goonga: to Joomiraado, jalooma gooto ana wa'i hono no duubi ujunere nii, kaa duu duubi ujunere ana mba'ani mo hono no jalooma gooto nii.⁹ Joomiraado taadintaa tabintinde fodoore mum no yoga yimbe paamirra taadugol nii, o mujando on tan sabi o yidaa fay gooto halkoo. Ko o yidi dee, yimbe fuu ngarta e makko, tuuba.¹⁰ Kaa jannde gartol Joomiraado ndee juhiraan en no gujjo juhiraan nii. Oon wakkati, dillere mawnde wadan, kammu oo timman. Kudde kammunkooje fuu kalkoto ley yiite. Leydi ndii e golleeji gondi e mum fuu bannginte sarete.

¹¹ Haya so tawii dum fuu hono non dum halkortoo, odon kaani jokkude laawol ceniingol! Odon kaani wuurdude kulol Laamdo¹² so tawee odon ndooma odon ngolla faa jalaande Laamdo ndee warda no yaawiri nii! Oon wakkati, kammu hubban halkoo, kudde kammunkooje fuu taayan ley yiite.¹³ Kaa eden ndoomiri no Laamdo fodiri nii: kammu keso e leydi keyri do fooccitaare tawetee.

¹⁴ Tawee deen kulle ndoomaten, sakiraaɓe am horsuɓe, coobee yalla Joomiraado ana tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi on ngalaa ella.¹⁵ Paamon mujal Joomiraado meeden ngal ana newnana on kisindam. Non sakiike men Pool korsudo oo winndirani on, no Laamdo hokkiri mo hakkilantaaku nii.¹⁶ Non o winndiri dum e bataakiiji makko dii fuu. Bataakiiji makko dii ana njogii konngi di maanaa mum tiidi faamude, di yimbe famarɓe jannde e hoybe yonki ley goondinal mbaylitata koro mum, hono no be ngadirra e nokkuuje godde ley Binndi dii duu nii. Kambe ngaddanta ko'e maɓbe halkaare.¹⁷ Kaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, nde wonnoo on kumpitaama dum gila jooni, ndeentee pati bonbe bee nabora on e majjere mum'en so njoppon do tabitinno-don doo.¹⁸ Mawniron e ko anndu-don Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo koo e ko kebu-don moyyere mum koo! Yo teddeengal woodan mo gila jooni faa abada! Aamiina!

Bataaki Yuhanna arano

Haala Konngol dokkoowol yimbe nguurndam

¹ Miden mbinndana on haala neddo goodudo gila puddoode.* Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amen, min taykike mo, min memirii mo juude amen. Kanko woni Konngol dokkoowol yimbe nguurndam. ² Nguurndam dam bannginaama min njii dam, dum saabii so miden kaalana on haala majjam. Dam nguurndam nduumiidam ngondam do Baabiraado dam min bannginanaa, dam min kaalanta on haala mum jooni. ³ Ndennoo, ko min njii e ko min nani min kaalanta on onon duu, yalla odon ndeentira e amen hono no min ndeentiri e Baabiraado e Biyum Iisaa Almasiihu nii. ⁴ Dum min mbinndanta on, yalla seyo men ana hibba.

No Laamdo holliri yo fooyre

⁵ Kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala mum oo, annii: Laamdo yo fooyre, nimre fuu walaa e mum. ⁶ So en mbii eden ndeentii e makko, kaa tawee e nimre ngon-den, en penii, goonga walaa e golle men. ⁷ Kaa so e fooyre nguur-den no o worri e fooyre kanko e hoore makko nii, nden en ndeentii enen e ko'e men, kasen duu yiyyam Biyiiko Iisaa labbinan en e tuundi fuu.

⁸ So en mbii en luuttaali, en njaayrii ko'e men, en ngalaa e goonga. ⁹ Kaa so en njaadiranii Laamdo luutti men, o yaafoto en, o labbina en e tuundi fuu. Sabi kanko, o koolniido, o pooccitiido. ¹⁰ So en mbii en luuttaali, en njogorike Laamdo yo penoowo, konngol makko naataali e men.

2

No Almasiihu laatorii ballo men

¹ Sukaabe am, mi winndanii on dum, pati on luuttu. Kaa so won luuttudo, eden njogii balloowo do Baabiraado, oo woni Iisaa Almasiihu pooccitiido oo. ² Kanko hokitiri yonki makko yalla luutti men ana njaafee, wanaa luutti men enen tan, luutti aduna oo fuu.

Haala yidondirde

³ Ko anndinta en eden anndi Laamdo dee, haybude jamirooje mum. ⁴ Biido «mido anndi mo», tawa haybataa jamirooje makko, joomum yo penoowo, walaa e goonga. ⁵ Kaa kaybudo konngol Laamdo ngol, jilli Laamdo ana kibbi e mum jaati. Nii anndirten eden niibi e makko. ⁶ Biido ana niibi e makko, ana haani wuurda no Almasiihu wuurdunoo nii.

⁷ Sakiraabe am horsube, ko mbinndan-mi on koo wanaa yamiroore heyre, yo yamiroore booynde nde ke6-don gila arannde. Nden yamiroore booynde woni konngol ngol nan-don ngol.* ⁸ Dum e taweede, yamiroore booynde nde mbinndan-mi on ndee, nde heyre duu, goonga mayre ana bannga e Almasiihu, ana bannga e mon, onon duu. Sabi nimre ana timma, fooyre jaati ndee tawi fuddii yaaynude. ⁹ Biido e fooyre woni, tawi ana waji sakiike mum, oo kaa e nimre woni faa hannde. ¹⁰ Jiddo sakiike mum e fooyre woni, walaa ko fergitata dum. ¹¹ Bajudo sakiike mum e nimre woni ana wummbiloo, anndaa to yahata sabi nimre wumnii dum.

Haala waasude yidude aduna

¹² Sukaabe, mido winndana on sabi luutti mon njaaforaama saabe Almasiihu.

¹³ Baabiraabe, mido winndana on sabi odon anndi goodudo gila e puddoode oo.

Jokolbe, mido winndana on sabi on njaalike Ibiliisa Bondo oo.

* 1:1 Goodudo gila puddoode oo yo Iisaa. (Yeew Linjiila ngedu Yuhanna 1.1-18 duu.) * 2:7 Yamiroore ndee yo yidondirde.

¹⁴ Sukaabe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe odon anndi Baabiraado.
Baabiraabe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe odon anndi goodudo gila e puddoode oo.
Jokolbe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe odon njogii semmbe,
konngol Laamdo ngol jiiɓii e mon,
kasen duu on njaalike Bondo oo.

¹⁵ Pati njidee aduna, kaɗum e ko woni e mum fuu. Sabi jidɗo aduna waawaa yidude Baabiraado. ¹⁶ Sabi huunde fuu ko woni e aduna banngal gidaade yonki e ko darii e yitere e haawtaade banngal jawdi, jeyaaka e Baabiraado, dum fuu e aduna jeyaa. ¹⁷ Aduna e muuyooji mum fuu timman, kaa gadoowo sago Laamdo duumoto faa abada.

Jeertaango dow konnee'en Almasiihu

¹⁸ Sukaabe am, timmoode aduna oo badike. On nanii konnee-Almasiihu waran. Haya, jooni konnee'en-Almasiihu heewe annii. Dum anndir-den timmoode dee. ¹⁹ E men jaati be iwata, kaa be njeyanooka e men. Sabi kambe, sinndo e men be njeyanoo, be keddodotono e men. Kaa dum hollata kambe be fuu be njeyanooka e men. ²⁰ Kaa onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fuu odon anndi goonga. ²¹ Mi winndiranaali on saabe on anndaa goonga. Ko mbinndiran-mi on dee, saabe odon anndi goonga. Kasen duu odon anndi fenaande fuu walaa e goonga. ²² Ndennoo, homo woni penoowo? Jeddudo Iisaa yo Almasiihu, kaɗum woni penoowo.† Jeddudo Baabiraado e Bajjo oo fuu yo konnee-Almasiihu. ²³ Sabi jeddudo Bajjo oo walanaa Baabiraado oo, ceedaniido Bajjo oo fuu ana woodani Baabiraado oo duu. ²⁴ Onon, tiidee e ko nan-don gila arannde koo. Haala ka nan-don gila arannde kaa, so jiiɓii e mon, onon duu on jiiɓan e Bajjo oo, on jiiɓan e Baabiraado oo. ²⁵ Kasen duu, ko Almasiihu fodani en dee, nguurndam nduumiidam.

²⁶ Mi winndanii on dum banngal yimbe majjinoobe on. ²⁷ Kaa onon, Ruuhu Ceniido mo o hokki on oo, ana jiiɓi e mon, fotaa ko njanngine-don. Sabi Ruuhu makko oo jannginta on huunde fuu, kanko Ruuhu oo goonga o jannginta on, wanaa fenaande. Ndennoo, jiiɓee e Almasiihu no Ruuhu mum oo jannginiri on nii.

No laatori-den biɓbe Laamdo

²⁸ Jooni sukaabe am, jiiɓee e Almasiihu, yalla eden ndardoo yeeso makko rafi kulol, pati kersen jannde gartol makko. ²⁹ So on anndii Laamdo yo pooccitiido, tayoree mo gollleeji mum pooccitii fuu yo biyiiko.

3

¹ Yeewee no Baabiraado foti yidirde en, faa noddire-den biɓbe Laamdo. En biɓbe mum jaati. Ko hadi aduna oo anndude en dee, o anndaa Baabiraado. ² Sakiraabe am horsube, jooni en biɓbe Laamdo. Ko laatoto-den koo, bannginaaka tafon. Kaa eden anndi nde Almasiihu banngii, en nanndan e mum, sabi en njijan mo kanko e hoore makko no o worri nii jaati. ³ Joonndoriido dum e makko fuu, labbiniran hoore mum no Almasiihu laabiri nii.

⁴ Golludo ko boni fuu, luuttii Sariya Laamdo. Sabi gollude ko boni yo luuttude Sariya. ⁵ Odon anndi Almasiihu banngirii faa roondanoo en luutti men. Kaɗum, luutti ngalaa e mum. ⁶ Niiɓudo e makko fuu, heddataako e luutti. Luuttoowo fuu, yiyaali mo, anndaa mo.

⁷ Sukaabe am, pati fay gooto majjina on! Golloowo ko fooccitii yo pooccitiido, hono no Almasiihu worri yo pooccitiido nii. ⁸ Kaa luuttoowo yo neddo ibiliisa, sabi ibiliisa ana luutta gila e puddoode. Saabe majjum Bii Laamdo oo wardi faa halka gollleeji ibiliisa. ⁹ Laatiido bii Laamdo fuu heddataako luuttude, sabi Ruuhu Laamdo ana jiiɓi e mum. Joomum waawaa heddaade luuttude, sabi yo bii Laamdo. ¹⁰ Ko seenndata biɓbe Laamdo e

† 2:22 So neddo yeddii Iisaa yo Almasiihu, yeddii o kaananke, yeddii o kisinoowo duu.

biɓɓe Ibiliisa dee, mo gollataa ko foocitii fuu, wanaa neddo Laamdo. Mo yidaa sakiraabe mum duu, hono non worri.

Haala jilli

¹¹ Oo woni kabaaru mo nan-don gila arannde oo: njidondiren. ¹² En kaanaa wa'ude no Kaabiila jokkudo Ibiliisa Bondo oo so wari mijum nii. Kodum wadi so o wari dum? O wardii dum kammari golle makko yo bondo, mo miijiiko oo kaa yo lobbo. ¹³ Ndennoo sakiraabe, pati kaayne-don so aduna oo wajii on. ¹⁴ Ko njid-den sakiraabe men koo, bannginani en en njaalike maayde, en naatii e nguurndam. Mo yidaa sakiike mum fuu, heddike yo maaydo. ¹⁵ Neddo fuu bajudo sakiike mum, jaadai hoore. Odon anndi jaadudo hoore, nguurndam nduumiidam walanaa dum.

¹⁶ No anndirten ko woni jilli dee, Almasihu hokkitirii yonki mum kammari men. Ndennoo enen duu, eden kaani hokkitirde yonkiiji men kammari sakiraabe men. ¹⁷ So jogiido nguure hitaande yii sakiike mum yo kasindindo, yurmaaki dum, hono jilli Laamdo mbaawiri jiiɓirde e mum? ¹⁸ Sukaabe am, pati jilli men laato haala bola tan, njidiren golle e goonga. ¹⁹⁻²⁰ Nii anndirten e goonga ngon-den. Kasen duu so berde men pelii en, en mbaaltinan de yeeso Laamdo, sabi Laamdo buri de manngu, kanko woni anndudo huunde fuu.

²¹ Ndennoo sakiraabe am horsube, so nii berde men pelaali en, en tawdataake e kulol yeeso Laamdo, ²² o hokkan en ko jaagi-den mo fuu, sabi en kaybii jamirooje makko, eden ngada ko weli mo. ²³ Yamiroore makko yo goondinde Iisaa Almasihu Biyiiko oo, kajum e yidondirde hono no o yamiri en nii. ²⁴ Kayboowo jamirooje Laamdo fuu, ana jiiɓi e Laamdo, Laamdo duu ana jiiɓi e mum. Ruuhu mo o hokki en oo, kajum anndinta en omo jiiɓi e men.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

¹ Sakiraabe am horsube, baajotoodo fuu biido Ruuhu Laamdo ana e mum, pati ngoondinee dum faa koron yalla Ruuhu Laamdo jaati woni e mum naa wanaa. Sabi annabaabe peneebe heewbe caakike e aduna oo. ² Anni no anndirton Ruuhu Laamdo ana e neddo: jabudo Iisaa Almasihu warii laatike neddo fuu, oon, Ruuhu Laamdo ana e mum. ³ Kaa mo jabanaali Iisaa fuu, Ruuhu Laamdo walaa e mum. E konnee-Almasihu iwi. On nani haala garol konnee-Almasihu oo. Oon, ana ley aduna oo gila jooni. ⁴ Sukaabe am, onon, on yimbe Laamdo, on njaalike annabaabe peneebe bee. Sabi Ruuhu gondo e mon oo buri semmbe diina gondo e aduna oo. ⁵ Been annabaabe peneebe, be adunankooɓe. Saabe majjum, haala mbonka be kaalata, aduna oo ana hettinanoo be. ⁶ Enen, en yimbe Laamdo, anndudo Laamdo fuu hettinanto en. Mo wanaa neddo Laamdo hettinantaako en. Nii ceenndirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala jilli Laamdo

⁷ Sakiraabe am horsube, njidondiren, sabi jilli e Laamdo iwi. Mo jilli ngoni e mum fuu yo bii Laamdo, ana anndi Laamdo. ⁸ Mo jilli ngalaa e mum oo anndaa Laamdo, sabi Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. ⁹ Ko Laamdo bannginirani en jilli mum dee, ko o neli Biyiiko Bajjo ley aduna oo koo, yalla eden kebira nguurndam saabe mum.

¹⁰ Ko njidu-den Laamdo koo anndintaa en jilli. Ko anndinta en jilli dee, Laamdo yidi en. E ley jilli makko dii o nelii Biyiiko faa hokkitira yonki mum yalla luutti men ana njaafee. ¹¹ Sakiraabe am horsube, ko Laamdo yidiri en nii koo, enen duu, eden kaani yidondirde. ¹² Fay gooto yiyaali Laamdo abada. So en njidondirii, Laamdo jiiɓan e men, kasen duu jilli mum kiɓɓii e men.

¹³ Hono anndirten eden jiiɓi e makko, kanko duu omo jiiɓi e men? Ko o hokki en Ruuhu makko oo koo. ¹⁴ Minen e ko'e amen, min njii Bajjo oo, miden kaalana on Baabiraado oo neli mo faa o hisina aduna oo. ¹⁵ Jabudo Iisaa yo Bii Laamdo fuu, Laamdo jiiɓan e mum, kajum duu jiiɓan e Laamdo. ¹⁶ Enen, en anndii jilli di Laamdo yidi en dii,

en koolike di. Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. Niiɓudo e jilli fuu, e Laamdo jiiɓi. Laamdo duu jiiɓan e mum. ¹⁷ No Almasiihu wa'i nii, hono non enen duu kaan-den wa'ude e oo doo aduna. Nii woni no jilli dii kiɓɓiri e men, pati kulen jannde darngal. ¹⁸ Kulol walaa ley jilli, jilli kiɓɓudi ittan kulol. Sabi kulol yo jukkungo doomi, kasen duu gondudo e kulol fuu, jilli Laamdo kiɓɓaali e mum. ¹⁹ Enen, ko o adii yidude en koo, wadi so njidondir-den. ²⁰ Biido «mido yidi Laamdo», so tawi ana wani sakiike mum, yo penoowo. Sabi mo yidaali sakiike mum mo yiyata, waawaa yidude Laamdo mo yiyaali. ²¹ Jiddo Laamdo fuu, yo yidu sakiike mum duu. Ndee doo yamiroore, Almasiihu waddani en dum.

5

Haala goondinde Bii Laamdo

¹ Goondindo Iisaa woni Almasiihu fuu laatike bii Laamdo. Jiddo saaraa fuu, yidan biyiiko duu. ² No anndirten eden njidi biɓɓe Laamdo dee, ko njid-den Laamdo so njokku-den jamirooje mum koo. ³ Sabi haybude jamirooje makko woni yidude mo. Jamirooje makko nganaa donngal, ⁴ sabi ko iwi e Laamdo fuu, jaaloto gidaade yonki. Goondinal men njaalorto-den de.

⁵ Homo jaalotoo gidaade yonki? Walaa fuu jaalotoodo gidaade yonki so wanaa goondindo Iisaa woni Bii Laamdo. ⁶ Oon woni Iisaa Almasiihu gardudo e ndiyam e yiyam.* Wanaa e ndiyam tan o wardi, o wardii e ndiyam e yiyam fuu. Ruuhu oo duu hollata dum, sabi Ruuhu oo woni goonga. ⁷ Sabi kulle tati ana kolla Iisaa woni Almasiihu, ⁸ dum woni Ruuhu e ndiyam e yiyam, seedaaku majje oo duu yo gooto. ⁹ Eden njaba seedaaku yimbe, kaa seedaaku Laamdo oo furi semmbe. Sabi kanko woni mo Laamdo haali haala Biyum. ¹⁰ Goondindo Bii Laamdo, hebii oon seedaaku e ley bernde mum. Mo goondinaali Laamdo, kaɗum jogorike Laamdo yo penoowo, sabi jabaali seedaaku mo Laamdo haali haala Biyum oo. ¹¹ Dum woni seedaaku oo: Laamdo hokkii en nguurndam nduumiidam, dam nguurndam ana e Biyiiko oo. ¹² Goodando Bii Laamdo oo fuu, hebii nguurndam dam. Mo walanaa dum, hebaali dam.

Baynondiral

¹³ Onon goondinbe Bii Laamdo oo bee, mi winndanii on dum, yalla odon tayora on kebii nguurndam nduumiidam. ¹⁴ Eden njogii ndee hoolaare do makko: so en nduworike huunde hakke muuyde makko, o jaabanto en. ¹⁵ Eden anndi en kebii ko nduwi-den koo, nde wonnoo eden anndi omo jaabanoo en duwaawu men.

¹⁶ Ndennoo, so won jiidoo sakiike mum ana luutta luuttal ngal waddantaa neddo maayde, o jaaganoo dum Laamdo, Laamdo duu hokkan dum nguurndam. Kaa won luuttal gaddoowal maayde. Mi wiyaali jaagoro-don saabe ngal luuttal. ¹⁷ Ooɗaare fuu yo luuttal, kaa wanaa luuttal fuu waddata maayde.

¹⁸ Eden anndi bii Laamdo fuu heddataako e luutti, sabi Bii Laamdo oo ana hayba neddo oo, Ibiliisa Bondo oo memataa mo.

¹⁹ Eden anndi en yimbe Laamdo, aduna oo fuu annii e maral Bondo oo.

²⁰ Eden anndi Bii Laamdo warii, hokkii en hakkille mo anndiren deweteedo goongaraajo oo. Jooni eden njeyaa e goongaraajo oo, sabi eden jiiɓi e Biyiiko Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamdo goongaraajo oo, kanko woni nguurndam nduumiidam. ²¹ Sukaabe am, ndeenee ko'e mon e deweteedo goddo.

* 5:6 Ndiyam dam woni ndiyam lootogal batisima. Yiyam dam ana hollita maayde Iisaa.

Bataaki Yuhanna didaɓo

¹ Miin mawɗo deental goondinɓe winndi oo bataaki faade e debbo tedduɗo* mo Laamɗo subii. Midɗo jowte, aan e biɓɓe maa fuu, onon ɓe njidir-mi goonga. Wanaa miin tan yidi on, annduɓe goonga oo ɓee fuu ana njidiri on ² saabe goonga gondo e men, duumotooɗo e men faa abada oo. ³ Laamɗo Baabiraado men e Biyum Iisaa Almasiihu yurmoto en, hokkan en moyyere e jam kammari goonga e jilli.

Haala goonga e jilli

⁴ Mi seyike sanne ko kumpitii-mi won biɓɓe maa jokkirɓe goonga oo no Baabiraado yamiri en nii. ⁵ Jooni, debbo tedduɗo, midɗo ndaarde, njidondiren. Ko mbinndanan-maami koo wanaa yamiroore heyre, dum yamiroore nde keɓu-ɗen gila arannde. ⁶ Ko woni jilli dee, haybude jamirooje Laamɗo. Nden yamiroore woni nde kaan-ɗon haybirde no nanir-ɗon dum gila arannde nii. ⁷ Sabi majjinoobe heewɓe caakike e aduna oo. Ɓe njabaali Iisaa Almasiihu warii laatike nedɗo. Baado no maɓɓe nii fuu yo majjinoowo yo konnee-Almasiihu. ⁸ Kaybee ko'e mon, pati golle mo ngollu-ɗon oo mursee, keɓon mbarjaari kiɓɓundi. ⁹ Sabi mo niiɓaali e laawol Almasiihu ngol, walanaa Laamɗo. Niiɓudo e maggol ana woodani Baabiraado e Bajjo oo fuu. ¹⁰ So won gardo e mon ana waajoo ko waldaa e laawol ngol, pati njabbee dum e ley galleeji mon, pati fay njowtee dum. ¹¹ Sabi jowtudo mo fuu, kajum e makko laatike gootum.

Baynondiral

¹² Ko kaan-mi haalande on koo ana heewi, mi yidaa winndande on dum fuu e derewol. Kaa mido yeloo warde to mon, kaalden hunduko e hunduko, yalla seyo men ana hiɓɓa.

¹³ Haya, biɓɓe sakiike maa debbo mo Laamɗo subii oo ana njowte.

* 1:1 Debbo tedduɗo oo e biɓɓe mum yo deental goondinɓe gootal.

Bataaki Yuhanna tata6o

¹ Miin mawdo deental goondinbe winndi oo bataaki faade e Gayus sakiike am korsudo mo njidir-mi goonga oo.

² Sakiike am korsudo, mido yeloo kebaa neema e cellal, no hakkille maa deeyiri e Laamdo nii. ³ Hee mi seyike nde yoga e sakiraafe ngari kaalani kam no tiinnori-daa e goonga e no njokkir-daa mo nii. ⁴ Seyo fuu buranaa kam ko nan-mi bibbe am ana njokki goonga oo koo.

Haala ballal faade e sakiraafe

⁵ Sakiike am korsudo, golle lobbo mo ngollantaa sakiraafe bee, fay be a anndaa bee,* ana hollita a koolniido. ⁶ Be kaalii haala jilli maa yeeso deental goondinbe. So a jukkii yoobinde be ko be kasindini e laawol mabbe, no hawrirta e muuyde Laamdo nii, a wadan ko moyyi. ⁷ Sabi kambe, saabe Almasiihu be immorii laawol ngol. Be ndaardaali yimbe be ngoondinaali iisaa bee fay huunde. ⁸ Ndennoo, enen goondinbe iisaa, eden kaani wallude hono been yimbe, yalla eden ngollida e mabbe goonga.

No Diyoterefes e Demeteriyus ngorri

⁹ Won ko mbinndu-mi faade e deental goondinbe ngal, kaa Diyoterefes, muuydo ardinde hoore mum oo, jabantaa kam. ¹⁰ Saabe dum, so mi warii, mi hollan ko o wadata koo e no o bonkorto min nii. Wanaa dum tan: o jabbataako sakiraafe hobbe bee, kasen duu yidube jabbaade be bee, o hadan dum, o ribba dum'en e deental goondinbe ngal.

¹¹ Sakiike am korsudo, pati nemmbu ko boni, nemmbu ko moyyi. Gadoowo ko moyyi fuu yo neddo Laamdo. Gadoowo ko boni anndaa Laamdo. ¹² Demeteriyus yo neddo lobbo sabi omo jiiibi e goonga. Yimbe fuu ana kaala haala makko lobba. Minen duu, miden njabi dum, ada anndi seedaaku amen yo goonga.

Baynondiral

¹³ Ko kaan-mi haalande ma koo ana heewi, mi yidaa winndude dum fuu e derewol. ¹⁴ Mido yeloo yiide ma ko badii, kaalden hunduko e hunduko.

¹⁵ Gidiraabe maa wonbe doo bee ana njowte. Mido jowta gidiraabe bee fuu, gooto gooto. Aan e jam!

* 1:5 Sakiraafe bee yo saakoobe Kabaaru Lobbo oo.

Bataaki Yahuuda

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yahuuda, maccudo Iisaa Almasiihu mi mijii Yaakuuba. Mi jowtii on, onon noddaabe horsube e Laamdo Baabiraado men bee, onon reenaabe faa gartol Iisaa Almasiihu. ² Yo Laamdo hebbin e mon yurmeende mum e jam mum e jilli mum!

Jeertaango dow jannginoo be fenoo be

³ Sakiraabe am horsube, mido yidunoo faa sanne winndande on banngal kisindam dam ndeentu-den e mum en fuu dam. Kaa jooni mi yii ana tilsi mi winnda faa mi suusina on kabano-don laawol goondinal dokkaangal seniibe fuu cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu. ⁴ Sabi won sooriibe e deental ngal, be jukkungo mum'en winndaa gila ko booyi. Be yeddoobe Laamdo, be waylitoobe moyyere Laamdo ndee faa laatooyamiroore njaahilaaku, be yeddoobe Joomiraado men Iisaa Almasiihu Kalfaado men gooto oo.

⁵ Jooni, mido yidi miccintinde on dum doo, fay so taweede on kumpitaama faa laabi: ko Joomiraado danndi yimbe mum to leydi Misira too koo, o sakitike halkude be ngoondinaali e ley mabbe bee. ⁶ Miccitoro-don duu no yoga e malaa'ika'en bee keddaaki do njamiranoo doo nii, ko be ngadi dee, be njoppu dardé mabbe. Saabe dum Joomiraado heddi be ley nimre faa kiiti jannde darngal, geyyii be geyyelle duumiide. ⁷ Kasen duu, Sodooma e Gomoora e geelle piliide dum'en ngadirii njaahilaaku no malaa'ika'en bee ngadiri nii, de nguurdiino e tuuyooji di kaanaa wadeede. E ley dum de laatanike yimbe fuu jeertaango jukkungo yiite duumiinge ngee.

⁸ Dum e taweede, sooriibe e mon tuugiiibe ko njii e ley koydi mum'en bee, ana cobina caldi mum'en, ana koyna hooreyaaku Joomiraado, ana mbonkoo teddube wonbe dow kammu bee. ⁹ Jaka fay Miikaa'iilu, mawdo malaa'ika'en oo, bonkaaki Ibiliisa nde be nduddunoo banngal ireede tew Muusaa oo ndee. O jabaali bonkaade Ibiliisa faa o wullanoo dum, ko o wii dum dee: «Yo Joomiraado hiite.» ¹⁰ Kaa been yimbe ana mbonkoo kudde de be anndaa dum'en, ko be anndi koo jaati woni ko halkata be. Dum woni tuuyooji mabbe, ana wa'i hono tuuyooji daabaaji ladde nii. ¹¹ Kaari! Be njokkii laawol Kaabiila.* Be ngadii ko'e mabbe e majjere Balaama,† yalla ebe keba jawdi. Be kalkoto e murtugol mabbe no Kooraa‡ halkorii nii. ¹² Kambe ngoni ella kawrital naamdu moodon, sabi ayiibe be naamirta, kasen duu ko'e mabbe tan be killaa. Be duule de ngalaa ndiyam de kenuuli coggata, be ledde yaawnde de ngalaa ko tebetee, doofaade, baatudé fey. ¹³ Ebe yufina gacce mabbe no bempeeje geeci piyotoode yufinirta ngufo nii, be koode jiilotoode, nimre burnde fuu nibbude be ndesanaa faa abada.

¹⁴ Henok taanii Aadama jeddafo oo sappinoke kabaaru mabbe gila ko booyi, wii: «Yeewee Joomiraado ana warda e malaa'ika'en mum seniibe ujunaaji ujunaaji

¹⁵ faa sara yimbe fuu.

O hollitan bonbe bee golle mum'en fuu no foti bonde, o hollitan be geddi fuu di been luuttoobe yeddoobe Laamdo kaali.»

¹⁶ Been yimbe yo bonnoobe moyyere, woytotoobe, jokkoobe gidaade yonki mum'en, ebe mantoo, ebe mana wobbe yalla ebe keba ko be njidi.

Haala nibude nguurndam dow goondinal

¹⁷ Kaa onon sakiraabe am horsube, miccitee konngi di nelaabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu bee cappinoo dii. ¹⁸ Nii be mbiiri on: «E cakite jamaanu, jaayroobe yimbe, jokkuba gidaade yonki mum'en bonde ngaroyan.» ¹⁹ Kambe ngoni seenndoobe yimbe, miilooji adunankooji be njogii, Ruuhu Laamdo oo walaa e mabbe. ²⁰ Kaa onon sakiraabe

* 1:11 Kaabiila yo bardo mijum Haabiila. † 1:11 Yeew 2 Piyeer 2.15 ‡ 1:11 Gorko biyeteeo Kooraa murtini yimbe Israa'iila nde Muusaa haybannoo be ley ladde ndee.

am horsube, mahee nguurndam mon dow goondinal moodon cattungal senaade ngal, keddee e jaagaade Laamdo e dow baawde Ruuhu Ceniido. ²¹ Keddee e jilli Laamdo tawa odon ndoomti yurmeende Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu naboore on to nguurndam nduumiidam. ²² Njurmee yoga yimbe wonbe e sikke, ²³ ndiwtee yoga mabbe iwde e yiite, ndanndon be. Wobbe bee noo, njurmoro-don be e dow jeertagol, nefon fay saaya ka terde mabbe comni kaa.

²⁴⁻²⁵ Laamdo ana waawi reenude on e tarataraade, ana waawi darnude on yeeso teddeengal mum, tawee jinjoore walaa e mon, on seyiibe. Yo teddeengal e manngu e semmbe e laamu ngoodan mo, kanko Laamdo gooto kisinirdo en Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden oo, gila huunde fuu tagaaka faa jooni, faa abada abadin. Aamiina!

Banngingol ngol Iisaa Almasiihu bannginani Yuhanna

¹ Dewtere ndee ana moobti kulle de Iisaa Almasiihu banngini. Laamdo bannginani mo dee kulle faa o holla maccube mum bee ko warata booyataa. Iisaa neli malaa'ika mum faa humpita dum maccudo makko Yuhanna. ² Oon duu seettiima huunde fuu ko yii, dum woni, o haalii konngol Laamdo ngol, o seedii e dow Iisaa Almasiihu oo huunde fuu ko o yii. ³ Neddo fuu janngudo ndee dewtere annabaaku welii hoore. Neddo fuu kettiniido nde so jokki ko winndaa e mayre koo welii hoore, sabi wakkati mo kulle dee ngadata oo badiima.

Misaalu faade e deente goondinbe jeddi

⁴ Miin Yuhanna winndi oo doo bataaki faade e deente jeddi goondinbe gonde e leydi Asiya dee. Yo on kebu moyyere e jam iwde e Laamdo goodudo, goodunoodo, garoowo oo, iwde e ruuhuuji jeddi gondi e yeeso bimmbeere makko laamu ndee ddi, ⁵⁻⁶ iwde e Iisaa Almasiihu, seedee koolniido e dow kulle dee oo, arano e wuurtineede hakkunde maaybe, laamiido kaanankooe aduna oo.

Yo teddeengal e baawde ngoodan Iisaa faa abada, kanko yidi en so o yuppi yiyam makko, o tonngiti en iwde e tonngoode luuttal, o wadi en jeyaaabe e laamu, o wadi en yottinoobe sadaka faa ngollanen Laamdo Baabiraado makko oo! Aamiina.

⁷ Taykee, omo wara e duule.

Yimbe fuu njiyan mo,
fay yuwnoobe mo bee,
leni aduna fuu cunlan saabe makko.

Hono non laatortoo! Aamiina.

⁸ Joomiraado men Laamdo, goodudo, goodunoodo, garoowo, Jom Baawde oo, wii:
—Miin woni arano, miin woni cakito.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ana teddiniree

⁹ Miin woni Yuhanna sakiike mon deentudo e mon torraaji, deentudo e mon laamu Iisaa Almasiihu, e mujididdo e mon mujal makko. Mi ribbanooma yaade ruunde wiyeteende Patamos saabe ko mbaajii-mi konngol Laamdo ngol e ko ceedanii-mi Iisaa koo.

¹⁰ E ley Nalaande Joomiraado ndee,* keew-mi Ruuhu, nan-mi caggal am daande tekkunde no daande buututal nii ¹¹ ana wiya:

—Ko njiyataa koo, wadu dum dewtere, neldaa nde deente goondinbe jeddi dee: deental Efeesunkooe e deental Simirnankooe e deental Pergamenkooe e deental Tiyatirankooe e deental Sardesankooe e deental Filadelfinkooe e deental Lawdikiyankooe.

¹² Njeeyii-mi yalla mido yiya kaaldoowo e am oo, njii-mi moottilaaji kanje jeddi, ¹³ nanndoore neddo ana hakkunde majji, ana boornii saaya, ana haabi ganndilaawol kanje e becce mum. ¹⁴ Leebi hoore makko ana ndawni far no haabu, naa no biraadam nii, gite makko ana njaaynira no metangal yiite nii, ¹⁵ koyde makko ana delkira no jakawalle jalbirta so wadaama e yiite faa wojji coy nii, kasen duu daande makko ana wa'i no dillere ndiyam keewdam nii. ¹⁶ Omo jogii e junngo makko jaamo ngoo koode jeddi, kaafaawi ki banngeeji mum didi fuu mbeli ana yalta e hunduko makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta hakkunde naange nii.

¹⁷ Nde njii-moo-mi ndee, caamu-mi yeeso makko mbaa-mi no maaydo nii. O fawi junngo makko jaamo e am, o wii:

—Pati hull! Miin woni arano, miin woni cakito, ¹⁸ miin woni guurdo oo. Mi maayiino, kaa mido nii wuuri faa abada. Miin jogii baawde dow maayde e baawde dow laakaraa.

* 1:10 Nalaande Joomiraado ndee woni jannde alan.

¹⁹ Ndennoo, winndu ko njiyataa koo, dum woni ko wadata jooni koo e ko waroyta caggal mum koo. ²⁰ Annii sirri koode jeddi de njiyataa e junngo am jaamo dee, kajum e moottilaaji kanje jeddi: koode jeddi dee yo malaa'ika'en deente goondinbe jeddi dee, moottilaaji kanje jeddi dii yo deente goondinbe jeddi dee.

2

Haala bataakiiji faade e deente goondinbe jeddi

Bataaki faade e Efeesunkooɓe

¹ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Efeesu, mbiyaa:

«Anni haalaaji jogiido koode jeddi e junngo mum jaamo, jahoowo hakkunde moottilaaji kanje jeddi:

² Mido anndi golleeji maa e mujal maa ley tampere. Mido anndi a hokkataa bonbe bee laawol, a ittii koro innditirteebe nelaarbee bee a tawii be fenooɓe. ³ A jom mujal, a torraama saabe innde am, dum e taweede yonki maa jawaali. ⁴ Kaa mido felire dum doo: a yoppii jilli maa di njogino-daa arande dii. ⁵ Ndennoo miccita no ngorrundo-daa gila a samaali. Tuubu, ngolliraa no ngollirno-daa arande nii! So wanaa dum, so a tuubaali, mi waran e maa mi itta moottila maa e nokku mum.

⁶ Kaa mido yarrani maa dum doo: ada waji golleeji jokkuɓe Nikola no mbajir-mi di nii. ⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum jaamde biɓɓe lekki nguurndam ndariiki e alijenne Laamdo kii.»

Bataaki faade e Simirnankooɓe

⁸ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Simirna, mbiyaa:

«Anni haalaaji biyeteedo arano e cakito, maaynoodo so wuurti oo:

⁹ Mido anndi torra maa e baasal maa, tawee nee a arsukunte. Mido anndi bonnoobe innde wiyooɓe e ko'e mum'en be Yahuudiyankooɓe tawee be nganaa. Ko be ngoni dee, be deental rewoobe Ibiliisa. ¹⁰ Pati hul torra badiido hewtude ma. Tayka, yoga mon Ibiliisa wedoto dum ley kasu faa tewta seytaade on. On torrete balde sappo. Yo a laato koolniido faa maayde tawe hen, mi hokke teddeengal gondungal e nguurndam nduumiidam. ¹¹ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, maayde didoɓere ndee memataa dum fey.»

Bataaki faade e Pergamenkooɓe

¹² —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Pergame, mbiyaa:

«Anni haalaaji jogiido kaafaawi ki banngeeji mum didi fuu mbeli:

¹³ Mido anndi nokku do kodu-daa, do Ibiliisa laamii doo. Ada tiidi e innde am, a yankiraali goondinal maa e am fay wakkati nde Antipas seede am koolniido oo waraa ley mon ndee, dum woni do Ibiliisa hodi doo. ¹⁴ Kaa won pelooje seeda de njogani-maa-mi: ada mujana yimbe wonbe hakkunde mon nanndube e Balaama. Kanko janngini Balaka seytaade Israa'iilankooɓe faa jeena kajum e jaamde tewuuji cakkanaadi tooruuji. ¹⁵ Nii, jokkuɓe yimbe Nikola ngorri hakkunde mon, jannde maɓɓe e golleeji maɓɓe fuu potu. ¹⁶ Ndennoo tuubu, so wanaa dum, mi waran e maa jooni, mi habira e maɓɓe kaafaawi ngonki e hunduko am kii. ¹⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum jaamdu suudiindu wiyeteendu < maanu >, mi hokkan dum kaayel danewel binndaangel innde heyre nde fay gooto anndaa so wanaa dokkaado dum.»

Bataaki faade e Tiyatirankooɓe

¹⁸ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Tiyatira, mbiyaa:

«Anni haalaaji Bii Laamdo mo gite mum njalbirta no metangal yiite, mo koyde mum delkirta no jakawalle jarnaado nii:

¹⁹ Mido anndi golleeji maa e jilli maa e goondinal maa e ballal ngal ngadan-daa wobbe, kajum e mujal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiidi dii buri arandeeji dii heewde. ²⁰ Kaa mido felire dum doo: ada mujana Yesabel, oo debbo biyoowo

hoore mum annabaajo. Omo hoomta maccube am omo janngina dum'en fijirde e jaamde tewuuji cakkanaadi tooruuji. ²¹ Mi hokkii mo wakkati no mo tuubira, kaa o jabaali tuubude iwde e fijirde makko ndee. ²² Saabe majjum mi wedoto mo dow leeso naawalla. Fijidoobe e makko bee duu, so tuubaali iwde e laawol makko ngol, torrete torraaji mawdi, ²³ mi halkan biibe makko duu. Deente goondinbe dee fuu anndan miin woni ittoowo koro hakkillaaji e berde, kasen duu mi yoban gooto e mon fuu hakke golle mum. ²⁴ Kaa onon Tiyatirankooobe heddiibe be njokkaali ngol laawol bee, be ngolliraali ko yoga inndirta < sirriiji Ibiliisa luggi >, mido wiya on: walaa donngal gonngal ngal pawan-mi e mon ²⁵ so wanaa yo on tiidu e ko njogi-don koo faa nde ngar-mi fuu. ²⁶⁻²⁸ Jaaliibe – dum woni wadoobe sago am faa timmoode bee – mi hokkan dum'en baawde de kebu-mi e Baabiraado am dee, faa be ndurda jaalepi dii loocol naawngol, be pusira di no mahoowo loode fusirta loode nii. Mi hokkan be hoodere fajiri ndee duu. ²⁹ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! »

3

Bataaki faade e Sardesankooobe

¹ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Sardes, mbiyaa:

«Anni haalaaji jogiido ruuhuuji Laamdo jeddi e kooede jeddi:

Mido anndi golleeji maa, ada wiye a guurdo, tawee nee a maaydo. ² Jeerta cembindinaa seeda mo njogi-daa oo gila waataali, sabi mi tawaali fay gooto e golleeji maa ana hiibi yeeso Laamdo am. ³ Ndennoo, miccita no kebir-daa e no nanir-daa Kabaaru Lobbo oo, tuubu ngolliraa mo. So a jeertaaki, mi wardan no gujjo nii, kasen duu a anndataa wakkati mo ngaran-mi mabbude ma. ⁴ Kaa noo, ada jogii do Sardes doo yimbe be tuunninaali kaddule mum'en. Be boornotoo kaddule daneeje be njaada e am, sabi ebe kaandi hen. ⁵ Hono non, jaaliido fuu boornotoo kaddule daneeje. Abada mi tosataa innde mum e dewtere nguurndam ndee. Mi seedoto omo jeydaa e am yeeso Baabiraado am e malaa'ika'en mum. ⁶ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

Bataaki faade e Filadelfinkooobe

⁷ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Filadelfi, mbiyaa:

«Anni haalaaji ceniido goongirante, mo cokitirgal Daawuuda kaananke oo woni e junngo mum. So o udditii fay gooto uddataa, so o uddii fay gooto udditataa.

⁸ Mido anndi golleeji maa. Tayka, mi udditii damal yeeso maa ngal fay gooto waawaa uddude. Aan e famdude semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraali innde am. ⁹ Haya, mi neldete jeyaabe e deental rewoobe Ibiliisa wiyooobe e ko'e mum'en be Yahuudiyankooobe tawee be fenooobe, be nganaa. Mi dooldinan be be ngara be kujidoya e koyde maa. Nden be paaman mi yidii ma. ¹⁰ Ko njamir-maa-mi mupaa koo, a mupii sanne. Saabe dum, mi reenete e wakkati nde billaare warata horde aduna faa itta koro yimbe fuu. ¹¹ Mi badike warde. Tiidu e ko njogi-daa koo pati fay gooto teeta deesewal maa jaalogal. ¹² Jaaliido fuu, mi wadan dum nuygal ley suudu Laamdo am seniindu, o yaltataa e mayru abada. Mi winndan e mum innde Laamdo am e innde ngalluure Laamdo am, dum woni Urusaliima keso iwoowo dow kammu to Laamdo am so jippoo oo, mi winndan e mum innde am heyre ndee. ¹³ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

Bataaki faade e Lawdikiyankooobe

¹⁴ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Lawdikiya, mbiyaa:

«Anni haalaaji biyeteedo Aamiina oo, seedee koolniido goongirante, layli tagoore ndee fuu:

¹⁵ Mido anndi golleeji maa, a wulaa a buubaa. Yo a laato guldo naa buubudo! ¹⁶ Nde wonnoo ada forri a wulaa a buubaa, mi tuttete iwde e hunduko am. ¹⁷ Ada wiya: < Mi galo, mi moobtii jawle, mi hasindinaa e fay huunde. > Tawee nee, a anndaa a jaaddo

hoore a jurminiido a baasudo a bumdo a koldo! ¹⁸ Mido waaje: soodu e am kanje labbiniraado yiite, yalla ada heba jawdi, coodaa e am kaddule daneeye boorno-daa, yalla ada suura hersa terde maa bole dee, coodaa e am nebam ngujaa gite maa yalla jiile maa ana laaba. ¹⁹ Miin, mido fela mido ne'a yimbe be njidu-mi. Ndennoo, darana ko moyyi, tuubaa! ²⁰ Hettina, mido nii darii e damal mido salmina. Neddo fuu nando daande am so udditi, mi naatan galle mum, mi jaamda e mum. ²¹ Jaaliido fuu, mi hokkan dum jooddaade e am dow bimmbeere am laamu, no miin duu njaalorii-mi so njooddii-mi e Baabiraado am dow bimmbeere mum nii. ²² Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

4

Haala damal udditiingal dow kammu

¹ Caggal dum, njii-mi damal ana udditii dow kammu. Daande nde nanunoo-mi arannde wa'unde no buututal nii ana haalda e am, ana wiya:

—Ŋabbu ngaraa doo, faa mi holle ko haani laataade caggal dum doo.

² Don e don, keew-mi Ruuhu, njii-mi bimmbeere laamu to dow kammu too, neddo gooto ana joodii dow mayre. ³ Joodiido oo, mbaadi mum ana jalbira no haayre yaspa, ana wojjitira no haayre sardis, ciibo-ciibongal ana filii bimmbeere ndee ana jalbira no haayre emerooda nii. ⁴ Bimmbeere ndee, bimmbeeje laamu noogay e nay ana pilii nde, mawbe noogayon e nayon ana njoodii dow majje, ana boornii kaddule daneeye, tenngaade capiraade kanje ana e ko'e mabbe. ⁵ Maje e sawtuuji e gidaali ana njalta e bimmbeere laamu ndee, cunkume jeddi kubbooje ana yeeso mayre doo, deen ngoni ruuhuuji Laamdo jeddi dii. ⁶ Ko wa'i hono weendu laabundu tal nanndundu e timtorgal ana fooccii yeeso mayre.

Kudde nay guurde jogiide gite keewde yeeso e caggal fuu, ana hakkunde mayre e sera mayre. ⁷ Huunde wuurnde aranndeere ndee ana wa'i no rawaandu ladde nii, didobere ndee ana wa'i no ngaari nii, tatobere ndee, yeeso mum ana wa'i no yeeso neddo nii, nayobere ndee ana wa'i hono no ciilal diwoowal nii. ⁸ Wootere e kudde nay guurde dee fuu ana jogii biifoole jeegom, wooto fuu ana jogii gite keewde ley e dow fuu. Jemma e jalooma fuu de celataa e yimde, ede mbiya:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido
yo Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
goodunoodo, goodudo, garoowo oo!»

⁹ Kudde nay guurde dee ana njimana joodiido dow bimmbeere laamu, guurdo faa abada oo, jime teddungal e darja e jettooje. ¹⁰ Nde be ngadata dum fuu, mawbe noogayon e nayon bee kippoto e leydi yeeso joodiido e bimmbeere oo, cujidana guurdo faa abada oo, njoyyina tenngaade mum'en yeeso bimmbeere ndee, mbiya:

¹¹ «Joomiraado amen, Laamdo amen,
aan haandi e hebude darja e teddungal e baawde,
sabi aan tagi kulle dee fuu
e muuyde maa de laatorii, de tagiraa.»

5

Haala dewtere Laamdo e kaando udditinde nde

¹ Caggal dum, njii-mi e junngo jaamo joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo dewtere nde dow mum e ley mum winndaa, uddiraande pedoode jeddi maandude. ² Non njii-mi malaa'ika jom semmbe ana ooynoo e daande toownde, ana wiya:

—Homo haandi e fettude pedoode dee uddita dewtere ndee?

³ Fay gooto walaa dow kammu walaa dow leydi walaa ley leydi kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ley mayre. ⁴ Ngullu-mi gullaali cattudi, sabi hebaaka kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ko woni e mayre. ⁵ Non gooto e mawbe bee wii kam:

—Pati woy! Rawaandu ladde haliindu jeyaandu e suudu baaba Yahuuda nduu, iwndu e Daawuuda nduu, jaalike. Endu waawi fettude pedoode jeddi dee, ndu uddita dewtere ndee.

⁶Nden njii-mi Njawdiri ana darii hakkunde bimmbeere ndee, kudde nay guurde dee e mawbe bee ana pili ndi. Endi nanndi e kirsanoondi. Endi jogii luwe jeddi e gite jeddi, dum woni ruuhuuji Laamdo jeddi neleteedi e aduna oo fuu dii. ⁷Ndi yehi nanngoyde dewtere ndee e jaamo joodiido dow bimmbeere ndee oo. ⁸Ko ndi nanngi dewtere ndee koo, kudde nay guurde dee e mawbe noogayon e nayon bee kujidi yeeso mayri. Gooto e mabbe fuu ana jogii hoddu e urdude kanjeere heewnde uurdi, dum woni duwaawuuji seniibe bee. ⁹Hedde ebe njima jimol kesol ebe mbiya e maggol:

«Aan haani bamde dewtere ndee
pettaa pedoode mayre,
sabi a hirsanooma,
a soottitanike Laamdo yimbe
e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalejol fuu e lejol fuu,
yiiyam maa coottitori-daa be,
yalla ebe tawdee e Laamdo.

¹⁰A wadii be kaanankoobe e yottinoobe sadaka Laamdo meeden oo,
be laamoo aduna oo.»

¹¹E ley holleede am, nan-mi daade malaa'ika'en heewbe, ujunaaji ujunaaji. Ebe pili bimmbeere ndee e kudde guurde dee e mawbe bee, ¹²ebe njima ebe toowna daade mabbe:

«Njawdiri kirsanoondi ndii
ana haandi e hebude baawde e jawdi
e hakkilantaaku e semmbe
e teddungal e darja e jettooje!»

¹³Non nan-mi huunde fuu ko tagaa ko woni dow kammu e ko woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni dow geeci e ko woni e mum'en fuu, ana wiya:

«Jettooje e teddungal e darja e baawde
ngoodanii joodiido dow bimmbeere ndee oo
e Njawdiri ndii faa abada!»

¹⁴Kudde nay guurde dee njaabii:

—Aamiina!
Mawbe bee duu, kippii e leydi kujidani be.

6

Pedoode jeddi

Haala fettugol fedoode arandeere: jaalogal

¹Oon wakkati, yeew-mi non njii-mi Njawdiri ndii fettii wootere e pedoode jeddi dee. Nan-mi wootere e kudde nay guurde dee ana iidina daande mum no gidaango nii, ana wiya:

—War gaa!

²Yeew-mi, njii-mi puccu daneejo. Baddiido mo oo ana jogii laajal, o hokkaa tenngaade laamu, o yaari no jaalotoodo nii o jaaloto duu.

Haala fettugol fedoode didobere: barondiral

³Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode didobere ndee, nan-mi huunde didobere ndee ana wiya:

—War gaa!

⁴Non puccu goddo boddejo yalti. Baddiido mo oo hokkaa kaafaawi mawki, o hokkaa baawde yalla omo itta jam e aduna oo, faa yimbe mbarondira.

Haala fettugol fedoode tatoobere: tiidalla

⁵Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode tatobere ndee, nan-mi huunde wuurnde tatobere ndee ana wiya:

—War gaa!

Njii-mi puccu baleejo. Baddiido mo oo ana jogii peesorgal e junngo mum. ⁶Nan-mi ko wa'i no daande neddo iwii hakkunde kudde nay guurde dee, ana wiya:

—Munnabi alkama naa munnabijje tati gawri waarata e njobdi golle jalooma. Kaa pati mursee nebam dam e peguujam dam.

Haala fettugol fedoode nayobere: maayde

⁷Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode nayobere ndee, nan-mi daande huunde wuurnde nayobere ndee, ana wiya:

—War gaa!

⁸Yeew-mi, njii-mi puccu oolo. Baddiido mo oo ana wiye Maayde, laakaraa ana jokki e makko. Be ndokkaa baawde dow nayobere aduna oo faa be mbarda yimbe kaafaawi e yolbere e albalaawuuji e daabaaji ladde.

Haala fettugol fedoode joyobere: wardaabe saabe seedaaku mum'en

⁹Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode joyobere ndee, njii-mi to ley ittirde sadaka too yonkiji wardanoobe saabe konngol Laamdo ngol e seedaaku mo be ceettii oo. ¹⁰Be eewnii faa toowi, be mbii:

—Joomiraado ceniido goongirante, faa mande ndoomu-daa sarde yimbe wonbe e aduna oo bee faa njobto-daa yiyyam amen dam?

¹¹Gooto e mabbe fuu hokkaa saaya ndaneewa, be mbiyaa be powta seeda tafon, faa adadu sakiraabe mabbe, gollidiibe mabbe fodanaabe wareede no mabbe nii bee, kibba.

Haala fettugol fedoode jeegobere: jalooma mawdo

¹²Nden njii-mi Njawdiri ndii fettii fedoode jeegobere ndee. Non leydi dimmbii dimmbagol manngol, naange ngee bawliri no kaasa baleewa nii, lewru nduu fuu wojiiri no yiyyam nii, ¹³koode kammu dee caami e leydi no bibbe ibbe kecce caamirta so henndu mawndu wibbii. ¹⁴Kammu oo iwi, taggiraa no daago taggirtee nii, kaaye e duude fuu doofaa iwde e nokkuuje mum'en. ¹⁵Nden kaanankooobe aduna e yimbe teddube e hooreebe sordaasi'en e arsukunte'en e jom'en semmbe e rimbe e riimaybe fuu cuudii e loowi kaaye, kajum e hakkunde kaaye. ¹⁶Hedde ebe mbiya loowi kaaye dii e kaaye dee:

—Caamee e amen! Cuudon min e gite joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo, kajum e tikkere Njawdiri ndii! ¹⁷Sabi jalooma mawdo tikkere mabbe ndee yottiima, homo waawi dadude?

7

Haala yimbe 144 000 wadaabe maande Laamdo

¹Caggal dum, njii-mi malaa'ika'en nayon ana ndarii e paale nay dee. Be cakkii kenuuli aduna nay dii, pati mbifa wanaa e leydi wanaa e geeci wanaa fay e lekki. ²Njii-mi kasen malaa'ika goddo iwruudo funnaange ana jogii gadirgal maande Laamdo guurdo oo ngal. O eewnii daande toownde faade e malaa'ika'en nayon hokkaabe baawde torrude leydi e geeci. ³O wii be:

—Pati mbonnee leydi ndii e geeci oo e ledde dee tafon, faa nde kebu-den wadude maandeeji e tiide maccube Laamdo meeden bee.

⁴Non nan-mi adadu wadaabe maande e dow tiide mum'en bee: ebe mbaara e ujunaaji teemedere e ujunaaji capande nayon e ujunaaji nayon (144 000) iwbe e cuudi Israa'ilankooobe bee dii fuu:

⁵iwbe e Yahuuda yo ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Ruuben, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Gada, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁶iwbe e Asiira, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Naftali, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Manaasa, ujunaaji sappo e didon (12 000),
⁷ iwbe e Simeyon, ujunaaji sappo e didon (12 000),
 iwbe e Lewi, ujunaaji sappo e didon (12 000),
 iwbe e Isakar, ujunaaji sappo e didon (12 000),
⁸ iwbe e Jebulon, ujunaaji sappo e didon (12 000),
 iwbe e Yuusufu, ujunaaji sappo e didon (12 000),
 iwbe e Benjamin duu, ujunaaji sappo e didon (12 000),
 cuudi baaba dii fuu ngadanaama maande.

No yimbe leni fuu njettirta Laamdo

⁹ Caggal dum, yeew-mi, njii-mi jamaa keewdo mo limataako iwdo e yimbe lejol fuu e suudu baaba fuu e jaalejol fuu e demngal fuu ana darii yeeso bimmbeere laamu ndee e Njawdiri ndii. Ebe boornii saayaaji daneegi, cabe tamarooje ana e juude mabbe. ¹⁰ Ebe ilina, ebe mbiya:

—Kisindam dam to Laamdo men joodiido dow bimmbeere laamu ndee iwrata, kajum e Njawdiri ndii.

¹¹ Malaa'ika'en bee fuu pili bimmbeere ndee, mawbe bee e kudde nay guurde dee fuu kippii e leydi ana cujidana Laamdo, ¹² ana mbiya:

«Aamiina!

Jettooje e darja e hakkilantaaku e jaarooje
 e teddungal e baawde e semmbe,

fuu ngoodanii Laamdo meeden faa abada!»

¹³ Non gooto e mawbe bee lamndii kam:

—Hobe ngoni bee yimbe boorniibe saayaaji daneegi? Hoto be iwi?

¹⁴ Mbii-moo-mi:

—Moobbo, aan woni anndudo.

O jabbitii o wii kam:

—Kambe ngoni iwbe e torra mawdo tawi ebe ndeenii. Be loonnii saayaaji mabbe, be ndawninirii dum'en yiyam Njawdiri ndii.* ¹⁵ Dum saabii so be keddoto yeeso bimmbeere laamu Laamdo ndee, be ndewa mo jemma e jalooma ley suudu makko seniindu nduu, kasen duu, joodiido e bimmbeere laamu ndee oo huuran e mabbe hukku mum. ¹⁶ Be njolbataa, be domdataa, naange tappataa be, fay nguleefi ngooti yottataako be. ¹⁷ Sabi Njawdiri ngonndi e hakkunde bimmbeere laamu ndii duran be, juurna be e cewle ndiyam ndokkooram nguurdam. Laamdo soccan gondi gite mabbe fuu.

8

Haala fettugol fedoode jeddore: deyyere mawnde

¹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode jeddore ndee, kammu oo deyyinii teen ko waarata e feccere leer. ² Non njii-mi malaa'ika'en njeddon dariibe yeeso Laamdo bee ndokkaama buutute jeddi.

³ Malaa'ika goddo jogiido urdude kanjeere daroyii banngi ittirde sadaka. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkodoo dum e duwaawuuji seniibe, o yottina di dow ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso bimmbeere laamu ndee. ⁴ Cuurki uurdi ndii nabbidi e duwaawuuji seniibe bee iwde e junngo malaa'ika dariido yeeso Laamdo oo. ⁵ Malaa'ika oo bami urdude ndee, hebbini nde yiite e ley ittirde sadaka ndee, wedii nde e leydi. Non gidaali e dillereegi ngadi, maje maji, kasen leydi dimmbii.

Buutute jeddi

⁶ Caggal dum, malaa'ika'en njeddon jogiibe buutute jeddi bee lanndinanii fuufude de.

Haala buututal arandeewal

* ^{7:14} Maanaa be ndawninirii saayaaji mabbe yiyam, dum woni luutti mabbe fuu njaafaama.

⁷ Malaa'ika arano oo fuufi buututal mum, non malumaluuje e yiite jillondiraange e yiyam mbedaa e leydi ndii. Feccere tatobere leydi ndii sumi, feccere tatobere ledde dee sumi, kasen duu hudo hecco koo fuu sumi.

Haala buututal didoƆal

⁸ Malaa'ika didaƆo oo fuufi buututal mum, non ko wa'i no waamnde haayre hubboore nii wedaa e ley geeci. Tatobere geeci oo laatii yiyam, ⁹ tatobere kudde guurde gonde e geeci dee mbaati, tatobere laanaaji ndiyam dii kalkii.

Haala buututal tatoƆal

¹⁰ Malaa'ika tataƆo oo fuufi buututal mum, non koodal manngal kubbiroowal no cunkumal nii iwi dow kammu oo, saami e tatobere maaje kaƆum e cewle ndiyam. ¹¹ Ngal koodal «Kaadeefi» wiyetee. Ngal haadini tatobere ndiyameeji dii kati, yimbe heewbe maayi saabe diin ndiyameeji kaadufi.

Haala buututal nayoƆal

¹² Malaa'ika nayaƆo oo fuufi buututal mum, non tatobere naange e tatobere lewru e tatobere koode piyaa, faa gootel hen fuu tatobere mum niƆba, jemma e jalooma fuu mbaasa tatobere fooyre mum'en.

¹³ Caggal dum, njii-mi ciilal ana diwa dow mbeeyu, nan-mi engal eewnoo e daande toownde engal wiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yimbe aduna nde malaa'ika'en taton heddiibe bee puufii buutute mum'en!

9

Haala buututal joyoƆal

¹ Malaa'ika joyaƆo oo fuufi buututal mum, non njii-mi hoodere iwii dow kammu saamii e leydi. Nde hokkaa cokitirgal bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu. ² Nde sotti bunndu nduu, non cuurki yalti e mayru no wuriya mawdo nii, ki niƆbini naange e mbeeyu fuu. ³ Buureeti njalti e cuurki kii caakii e leydi, ndokkaa baawde torrude no jahe nii. ⁴ Di njamiraa pati di mbonna wanaa hudo wanaa ledde wanaa huunde fuu ko fudata e leydi, di torra yimbe be maande Laamdo walaa e tiide mum'en bee tan. ⁵ Di ndokkaa torrude bee yimbe faa naawa lebbi joy, kaa di ndokkaaka warde be. Torra majji ana wa'i hono naawalla nde yaare fidii neddo nii. ⁶ Ley diin lebbi, yimbe muuyan maayde kebataa, yimbe poodanto maayde, nde dogaa dum'en.

⁷ Diin buureeti ana nanndi e pucci lanndinaniidi wolde. Ko wa'i no tenngaade caƆiraade kaƆe nii ana e ko'e majji, yeesooji majji ana mba'i no yeesooji yimbe nii. ⁸ Edi njogii leebi mbaadi no cukuli rewbe nii, jiiye majji ana mba'i no jiiye dawaadi ladde nii. ⁹ Ko wa'i no ganndeeje jamde nii ana e becce majji, soyfa biifoole majji ana wa'i hono no wotorooji keewdi kaƆbaadi e pucci doganooji wolde nii. ¹⁰ Edi njogii lace jogiide kure no jahe nii, edi njogii yamiroore torrurde yimbe lace majji dee hakke lebbi joy. ¹¹ Kaananke majji yo malaa'ika kawjotoodo bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi oo. Innde makko e ibaraninkoore Abaddon, e ley yunaninkoore Apolliyon, dum woni kalkoowo.

¹² Bone arano oo bettike. Tayka, boneeji didi ana ngara caggal makko kasen.

Haala buututal jeegoƆal

¹³ Malaa'ika jeegaƆo oo fuufi buututal mum, non nan-mi daande iwrii kam to luwe nay gonde e cobbuli ittirde sadaka kaƆneere wonnde yeeso Laamdo ndee, ¹⁴ ana wiya malaa'ika jeegaƆo jogiido buututal oo:

—Yoppitin malaa'ika'en nayon haƆbaabe to maayo manngo wiyeteengo Efarata.

¹⁵ Laamdo fodii yoppitingol malaa'ika'en nayon bee ndee hitaande e nduu lewru e oo jalooma e oo wakkati jaati faa be lanndinoo warde tatobere yimbe. ¹⁶ Mi nanii adadu konunkoobe waddiibe pucci: be ujunaaji noogay cili ujunaaji sappo. ¹⁷ Annii no njiiru-mi pucci dii e waddiibe bee e ley holleede am: ebe boornii kaddule jamde bodeeje nanndufe

e yiite, kajum e bula-bulaaje e oole nanndude e sitti. Ko'e pucci dii ana wa'i no ko'e dawaadi ladde nii, yiite e cuurki e sitti ana njalta e kundude majji. ¹⁸ Dii balaawuuji tati, dum woni yiite ngee e cuurki kii e sitti oo, njalti e kundude pucci dii so mbari tatobere yimbe. ¹⁹ Sabi semmbe pucci dii ana e kundude mum'en, ana fay e lace majji duu. Lace majji dee ana nanndi e boggi leydi, ede njogii ko'e, deen ko'e di ngaajirta yimbe.

²⁰ Heddiibe ana nguuri caggal diin balaawuuji bee ana keddii tuubaali e kulle de ngolliri juude mum'en dee, be njoppaali sujidande seydaani'en, kajum e tooruuji kanje e kaalisi e jakawalle e kaaye e ledde. Ebe cujidana diin tooruuji di njiyataa, nanataa, ndillintaako.

²¹ Be tuubaali iwde e war-hoore e mbojobaaku e fijirde e nguyka.

10

Haala malaa'ika jogiido dewtel

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo jom semmbe ana iwa dow kammu ana jippoo. Omo boornii luurde, ciibo-ciibongal ana tiimti hoore makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta nii, korre makko ana mba'i no looci yiite nii. ² Omo jogii e junngo makko dewtel udditiingel. O darni koyngal makko jaamal dow geeci, o darni nanal dow njoorndi, ³ o eewnii daande toownde no rawaandu ladde uggirta nii. Nde o eewnii ndee, gidaali jeddi njaabii. ⁴ Nde gidaali jeddi dii tilinoo haalde ndee, kosu-mi winndude, non nan-mi daande iwrii kam dow kammu, ana wiya kam:

—Pati winndu ko gidaali jeddi dii mbii koo, yo laato kumpa!

⁵ Non malaa'ika mo njii-mi ana darii e geeci kajum e njoorndi oo hunci junngo mum jaamo faa toowi, ⁶ hunorii Guurdo duumiido faa abada, tagudo kammu e ko woni e mum, tagudo leydi e geeci e ko woni e mum'en. Malaa'ika oo wii:

—Booyataa hankasen! ⁷ Kaa e ley balde de buututal malaa'ika jeddaabo ngal fuufata dee, Laamdo tabintinan anniya mum cuudinoodo. Dum laatorto no o haalanirnoo annabaabe gollanoobe mo bee nii.

⁸ Non daande iwranoonde kam dow kammu ndee wii kam kasen:

—Yaa bamoy dewtel udditiingel gonngel e junngo malaa'ika dariido e geeci e njoorndi oo.

⁹ Njaa-mi to malaa'ika oo, mbii-mi dum hokka kam dewtel ngel. O wii kam:

—Bamu ngel modaa ngel! Ngel welan e hunduko maa no njuumri nii, kaa ngel wulnan reedu maa taw.

¹⁰ Nanngu-mi dewtel ngel e junngo malaa'ika oo, modu-mi ngel. Ngel weliri e hunduko am no njuumri nii, kaa reedu am wuli taw!

¹¹ Caggal dum, mbiyaa-mi:

—Ana tilsi mbaajo-daa ko Laamdo loowi e maa koo kasen e jaalejni keewdi e lejni keewdi e demde keewde e kaanankoobe heewbe.

11

Haala seedaaku annabaabe didon

¹ Ndokkaa-mi kudol eenndirgol, wiyaa:

—Imma, eenndoy suudu Laamdo seniindu nduu e ittirde sadaka ndee, kiiso-daa rewoobe wonbe hen bee, ² kaa pati eenndu daalaare mayru ndee, sabi nde hokkaama heeferbe bee. Be njabban ngeenndi ceniindi ndii ko waarata e lebbi capande nay e didi.

³ Mi neloyan seedee'en am didon bee, be boornoyto licce caakuuji,* be mbaajoyto ko Laamdo loowi be koo hakke balde ujunere e teemedde didi e capande jeegom.

⁴ Been seedee'en didon ngoni jaytuunaaje didi e moottilaaji didi dariidi yeeso Joomiraado jom aduna oo. ⁵ Gajo fuu muuydo torrude be, yiite yaltoyan e kundude annabaabe bee halka dum. Muuydo torrude be, waajibi halkiree non. ⁶ Ebe njogii yamiroore hafude kammu tobude e ley balde de be mbaajotoo konngol Laamdo ngol

* 11:3 Maanaa be boornoo licce caakuuji woni hollude sunu hono rewbe boornotoobe kaddule cuddu nii.

e mum dee. Ebe njogii yamiroore waylitinde ndiyameeji laatoo yiyam, kasen duu ebe mbaawi jippinde e aduna oo sii balaawu fuu nde be muuyi fuu.

⁷ Nde didon bee tilii e seedaaku mum'en oo fuu, taktakol jeyaangol e bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu yaltan yana e mabbe, jaaloo be, wara be. ⁸ Tewuuji mabbe ngona e daalaare ngalluure mawnde, do Joomiraado mabbe fejanoo e leggal bardugal doo. Nden ngalluure ana nanndi e Sodooma[†] naa Misira. ⁹ Yimbe jaaleji fuu e cuudi baaba fuu e demde fuu e leji fuu njiyan tewuuji mabbe ko waarata e jaloomaaji tati e feccere jalooma, fay gooto be ndunantaako ira di ley yanaande. ¹⁰ Wonbe e aduna oo bee fuu mbeltoto e maayde mabbe ndee, faa wa'ana dum'en no iidi nii, hedde ebe ndokkondira dow weltaare. Sabi annabaabe didon bee torriino be sanne. ¹¹ Kaa caggal jaloomaaji tati e feccere dii, fuufaango nguurndam iwngo to Laamdo naati e mabbe, non be immitii be ndarii e koyde mabbe. Kulol manngol nanngi yiyannoobe be bee fuu. ¹² Daande toownde iwri be dow kammu, ana wiya be:

—Ŋabbee gaa!

Be ŋabbi dow kammu e ley luurde, waybe mabbe fuu keddii ana yeewa be. ¹³ E oon wakkati, leydi dimmbii semmbe wurjini sappobere ngalluure ndee. Ujunaaji jeddi neddo halkii hen, heddiibe bee kuli, njabani Laamdo Jom kammu oo teddeengal.

¹⁴ Tayka, bone didabo oo yawtii, bone tatabo oo ana wara booyataa.

Haala buututal jeddobaal

¹⁵ Malaa'ika jeddabo oo fuufi buututal mum, daade toowde nanaa dow kammu, ana mbiya:

—Laamuji aduna oo fuu laatike laamu Joomiraado men kapum e Almasiihu mum. O laamoto faa abada!

¹⁶ Mawbe noogayon e nayon joodiibe dow bimmbeeje yeeso Laamdo bee kippii e leydi, kujidani Laamdo, ¹⁷ ana mbiya:

«Miden njette, Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
goodudo goodunoodo oo miden njette,
sabi a gollirii baawde maa mawde dee,
a tabintinii laamu maa.

¹⁸ Heeferbe bee yo tikkube,
kaa tikkere maa aan warii,
wakkati mo carataa maaybe yonii,
wakkati warii, mo barjoto-daa annabaabe gollanoobe ma bee,
seniibe hulbe innde maa bee,
teddube e lo'ube fuu,
e wakkati mo kalkataa bonnoobe leydi bee.»

¹⁹ Suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduu udditaa, keesuwal aadi ngal banngi e ley mayru. Maje maji, dillereeeji e gidaali ngadi, leydi dimmbii, malumaluuje butte caami.

12

No kuungal waddi e debbo ŋaywudo

¹ Taagumansa kaayniido banngi dow kammu, dum woni debbo boorniido naange ana fawi koyde mum e lewru ana filkii pilkol koode sappo e didi. ² O haamili, omo wulla saabe tampere e naawalla ŋatawere. ³ Taagumansa goddo banngi dow kammu, dum woni kuungal bodewal manngal nanndungal e mboddi. Engal jogii ko'e jeddi e luwe sappo, hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. ⁴ Laaci maggal wuuwi tatoobere koode kammu, wedii dum e leydi. Ngali darii yeeso debbo ŋaywudo oo faa ngal moda biyiiko nde o rimii dum.

[†] 11:8 Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

⁵ Non o rimi biiddo gorko. Oon woni durdoowo leji dii fuu loocol naawngol. Biiddo oo diwtaa faade to Laamdo e bimmbeere mum laamu. ⁶ Debbo oo dogi yehi ley ladde, nokku do Laamdo moyy'inannoo dum. O hayboyaa ton balde ujunere e teemedede didi e capande jeegom (1 260).

⁷ Wolde wadi to dow kammu too. Malaa'ika biyeteedo Miikaa'iilu e malaa'ika'en mum kabi e kuungal ngal e malaa'ika'en mum, ⁸ ngal jaalaa, kanngal e malaa'ika'en maggal, be mursi nokku mabbe gondoo dow kammu too oo. ⁹ Ngal kuungal manngal nanndungal e mboddi ribbaama. Kanngal woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani, ceytotoondi aduna oo fuu ndii. Ndi wedaama e leydi, kayri e malaa'ika'en mayri fuu.

¹⁰ Non daande toownde iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Jooni kisindam dam wari!

Jooni semmbe e Laamu Laamdo meeden ngari,
laamu ana e hawju Almasiihu.

Sabi kalmotoodo sakiraa'be meeden,
kalmotoodo be to Laamdo jemma e jalooma oo,
ribbaama iwde dow kammu.

¹¹ Sakiraa'be men bee libii mo saabe yiyam Njawdiri ndii,
kajum e dow haala seedaaku mabbe,

be cubaaki nguurndam mabbe e dow maayde.

¹² Saabe dum, kammu e hodube e mum fuu mbeltee!

Kaa leydi e geeci, bone woodanii on!

Sabi Ibiliisa jippiima e mon ana tikki tikkere mawnde,

sabi ana anndi wakkati seeda heddani dum.»

¹³ Nde kuungal manngal nanndungal e mboddi ngal anndunoo wedaama e leydi ndee, ngal jokkitii debbo dimdo biiddo gorko oo. ¹⁴ Debbo oo hokkaa biifoole ciilal manngal, faa mo diwira faade to nokku mo o moyy'inanaa ley ladde oo, do o haybetee hakke duubi tati e feccere, faa o reenoo e mboddi ndii. ¹⁵ Kuungal manngal ngal siryi ndiyam, dam ili caggal debbo oo no maayo nii faa dam naba mo. ¹⁶ Kaa noo, leydi ndii faabii debbo oo, ndi aari hunduko mayri, ndi modi ndiyam dam kuungal ngal siryi dam. ¹⁷ Kuungal manngal ngal tikkani debbo oo sanne, yehi haboyde e ko heddi e iwde debbo oo koo, dum woni dwtaniibe jamirooje Laamdo so tiidi e seettanaade Iisaa. ¹⁸ Non Kuungal ngal* darii e njaareendi danjeere geeci oo.

13

Haala taktakol iwngol ley geeci

¹ Caggal dum, njii-mi taktakol jogiingol luwe sappo e ko'e jeddi ana yeenja iwde e geeci oo. Hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. Inde bonkorde Laamdo ana mbinndaa e ko'e dee fuu. ² Taktakol ngol njii-mi ngol ana nanndi e ndo'bu, koyde maggol ana wa'i no koyde taktakol mbiyeteengol ursa* ngol nii, hunduko maggol ana wa'i no hunduko rawaandu ladde nii. Kuungal nanndungal e mboddi ngal hokki ngol baawde mum, bimmbeere mum laamu ndee, e baawde laamaade. ³ Hoore wootere e ko'e taktakol ngol ana wa'i hono ko barminanoo barmere waawnoonde warde dum, kaa barmere ndee sellinaama, faa dum haaynii wonbe e aduna oo bee fuu, be njokki e maggol. ⁴ Be cujidani kuungal ngal sabi ngal hokkii taktakol ngol baawde maggal laamaade. Kasen duu, be cujidani taktakol ngol, ebe mbiya:

—Homo nanndi e taktakol ngol? Homo waawi habude e maggol?

⁵ Taktakol ngol hokkaa haalde haalaaji mantordi bonkotoodi Laamdo, ngol hokkaa baawde laamaade lebbi capande nay e didi. ⁶ Ngol fuddi bonkaade Laamdo, engol bonkoo innde makko ndee, kajum e hodorde makko, dum woni be hodorde mum'en woni dow kammu too bee. ⁷ Ngol hokkaa baawde habude e seniibe bee, ngol jaaloo dum'en. Ngol

* 12:18 Kuungal ngal darii... E dereeji booydi dii, yoga mbii: Ndarii-mi e njaareendi danjeere geeci oo. * 13:2 Ursa yo taktakol manngol, takkere maggol ana mawni, engol jogii leebi e koolde mawde.

hokkaa baawde laamaade suudu baaba fuu e jaalejol fuu e demngal fuu e lejol fuu. ⁸ Yimbe wonbe e aduna oo bee fuu kujidanan taktakol ngol, dum woni neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii gila e diidugol aduna oo e ley dewtere nguurndam ndee, dewtere Njawdiri kirsanoondi ndii.

⁹ Jogiido noppi fuu, yo nanu! ¹⁰ Neddo fuu podanaado habbeede so nabee, habbete nabee. Neddo fuu podanaado wardeede kaafaawi, wardete kaafaawi. Dum nee, waajibi yimbe Laamdo bee tawree mujal e hoolaare.

Haala taktakol iwngol e leydi

¹¹ Caggal dum, njii-mi taktakol gonngol ana yalta e ley leydi. Engol jogii luwe didi nanndude e luwe bii-mbaalu, kaa engol haaldannoo hono no kuungal nanndungal e mboddi ngal nii. ¹² Ngol golliri baawde taktakol arandeewol ngol barmere mum hosunoo warde dum so sellinaa ngol, fuu e dow yamiroore mum. Ngol dooldini yimbe aduna bee kujidana ngol. ¹³ Taktakol didabol ngol wadii kaayefiiji mawdi, bamii faa ngol jippini yiite iwde dow kammu faa yottii leydi, yimbe fuu ana yeewa. ¹⁴ Ngol yonjiri yimbe aduna kaayde de ngol hokkaa wadude e dow yamiroore taktakol arandeewol ngol. Engol tinndina yimbe aduna moyyina tooru nanndundu e taktakol barminiranoongol kaafaawi faa hosi waatude kaa ana wuuri ngol. ¹⁵ Ngol hokkaa baawde ngol wada yonki e tooru nduu faa ndu watti haalde e wadude faa neddo fuu mo kujidanaali ndu waree. ¹⁶⁻¹⁷ Taktakol ngol dooldini yimbe fuu yo kebu maande e juude mum'en jaame naa e tiide mum'en, yalla teddube e lo'ube, arsukunte'en e misikiina'en, rimbe e riimaybe, fuu ana ndonka soodude e soottude so tawraaka maande ndee. Maande ndee yo innde taktakol ngol naa limre innde maggol. ¹⁸ Do kaan-daa faamude doo annii: neddo fuu jom hakkille waawan faamude limre taktakol ngol, sabi limre ndee ana hawra e loomto innde neddo. Limre mayre yo teemedede jeegom e capande jeegom e jeegom (666).

14

Haala jimol soottitanoobe bee, kapum e njawdiri ndii

¹ Yeew-mi, njii-mi Njawdiri ana darii dow haayre Siyona ana wondi e yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000), be innde mayri e innde Baabiraado mayri mbinndaa e tiide mum'en. ² Nan-mi daande iwrii kam dow kammu wa'unde no dillere ndiyam keewdam nii, no gidaango manngo nii. Daande nde nan-mi ndee ana wa'i no dillere fiyoobe kolli mum'en nii. ³ Been yimbe fuu ana njima jimol kesol yeeso bimmbeere Laamdo ndee e yeeso kudde nay guurde dee e yeeso mawbe bee. Fay gooto waawaano ekkitaade jimol ngol so wanaa yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000) soottitanoobe e aduna oo bee. ⁴ Been ngoni be meedaali tuunninde ko'e mum'en bannal rewbe, sabi be laafube. Ebe njokki e Njawdiri ndii do ndi waawi yaade fuu. Been ngoni soottitanoobe e hakkunde yimbe, yalla ebe laatoo adiiibe fuu sakkeede Laamdo kapum e Njawdiri ndii, ⁵ kasen duu fenaande meedaali yaltude e kundude mabbe, be ngalaa jinjoore.

Haala malaa'ika'en taton

⁶ Oon wakkati njii-mi malaa'ika goddo ana diwa dow mbeeyu, ana jogii Kabaaru Lobbo duumiido oo, omo waajoo dum yimbe aduna oo, dum woni yimbe lejol fuu e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalejol fuu. ⁷ Omo eewnotonoo e daande toownde, omo wiya:

—Kulee Laamdo teddinon mo, sabi wakkati mo o sarata oo warii. Cujidanee tagudo kammu e leydi e geeci e cewle ndiyam oo!

⁸ Malaa'ika goddo didabo jokki e makko, ana wiya:

—Nde halkiima! Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima! Nde sigirinii leji dii fuu fijirde mayre bonnde.

⁹ Malaa'ika goddo, tatabo, jokki e mabbe ana eewnoo daande toownde, ana wiya:

—Neddo fuu cujidando taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, kebufo maande maggol e tiinde naa e junngo,¹⁰ waajibi joomum yara peguujam tikkere Laamdo dam, njuppaadam tawi jillaaka e ley horde loonde tikkere makko. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso malaa'ika'en seniibe bee e yeeso Njawdiri ndii.¹¹ Cuurki jukkungo mabbe duumoto faa abada, be kebataa fowtere jemma e jalooma fuu. Sabi be cujidanii taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, be kebii maande innde maggol.

¹² Dum nee, waajibi yimbe Laamdo bee tawree mujal. Been ngoni haybufo jamirooje Laamdo so ngoondini Iisaa bee.

¹³ Oon wakkati nan-mi daande ana iwra kam dow kammu, ana wiya:

—Winndu dum doo: gila jooni, maayoobe saabe gollande Joomiraado bee mbelii hoore.

Ruuhu oo wii:

—Goonga! Be noottinoyto iwde e tampere mabbe ndee, sabi barke golleeji mabbe jokkan e mabbe.

Haala wakkati kettal aduna

¹⁴ Yeew-mi, njii-mi luurde raneere, nanndoore neddo nii ana joodii dow mayre. Tenngaade saniraande kanje ana e dow hoore makko, omo jogii wawdu welndu e junngo makko.¹⁵ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu nduu ana eewnoo daande toownde, ana wiya joodiido e luurde oo:

—Jippin wawdu maa nduu kettaa, sabi wakkati kettal yottiima, ko woni e leydi ndii koo yonii hetteede!

¹⁶ Non joodiido e luurde oo sadiri ko woni e leydi ndii koo wawdu mum, leydi ndii fuu hettaa.

¹⁷ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduu, ana jogii kanjam duu wawdu welndu.¹⁸ Malaa'ika goddo kawjotoodo yiite oo yalti e ley ittirde sadaka ndee, ana eewnoo daande toownde, ana wiya malaa'ika jogiido wawdu welndu oo:

—Jippin wawdu maa nduu, kettaa bibbe peguuje leydi ndii dee, sabi de benndii.

¹⁹ Malaa'ika oo sadiri bibbe peguuje leydi ndii wawdu mum, tebi de, wedii de e boosirde mawnde. Dum woni tikkere Laamdo jukkoowo jukkungo naawngo.²⁰ Bibbe peguuje dee bosaa to caggal ngeenndi too, yiyam yalti e boosirde ndee faa hewti labaale pucci, dam ili ko waarata e njuunndi kilooji teemedi tati.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Njawdiri

¹ Caggal dum, njii-mi dow kammu taagumansa goddo mawdo kaayniido. Njii-mi malaa'ika'en njeddon ana njogii balaawuuji jeddi cakitiidi dii, sabi e majji tikkere Laamdo ndee timmata.

² Njii-mi weendu nanndundu e timtorgal jillondirndu e yiite. Jaalinoobe taktakol ngol bee ana ndarii banngi mayru. Been ngoni jaalinoobe ngol, kanngol e tooru nanndundu e maggol nduu e limre innde maggol ndee, ebe njogii kolli di Laamdo hokki be dii.³ Ebe mbiya e ley jimol Muusaa maccudo Laamdo oo e ngol Njawdiri ndii:

«Joomiraado Laamdo Jom Baawde,

golleeji maa yo mawdi, yo kaayniidi!

Laawi maa yo poocciidi, yo goondudi,

aan woni kaananke jaaleji!

⁴ Homo woni mo hulataa ma, Joomiraado,

mo teddintaa innde maa?

Sabi aan woni gooto Ceniido.

Lepi fuu ngaran cujida yeeso maa,

sabi be njii no golleeji maa poocitorii.»

Haala le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi

⁵ Caggal dum, njii-mi suudu Laamdo seniindu – dum woni hukkuum seedaaku gondo dow kammu oo – ana udditoo. ⁶ Malaa'ika'en njeddon jogiibe balaawuuji jeddi bee njalti e mayru, ana boornii kaddule laabude paca jalbooje, ana kabbi ganndilaaji kanje e becce mum'en. ⁷ Wootere e kudde nay guurde dee hokki malaa'ika'en njeddon bee le'e kanjeeje jeddi keewde tikkere Laamdo guurdo faa abada oo. ⁸ Non suudu nduu heewi cuurki saabe annoora Laamdo e semmbe mum. Fay gooto waawaano naatude e mayru, so wanaa nde balaawuuji jeddi di malaa'ika'en njeddon ngaddi dii timmi.

16

¹ Non nan-mi daande toownde iwrii kam to suudu seniindu too, ana wiya malaa'ika'en njeddon bee:

–Njehee, njuppoyee e aduna oo le'e tikkere Laamdo jeddi dee!

² Malaa'ika arano oo yehi, yuppi la'al mum e leydi, uube bonde naawde kewtii yimbe tawraabe maande taktakol ngol e sujidanoobe tooru nanndundu e maggol bee.

³ Malaa'ika didabo oo yuppi la'al mum e geeci, geeci oo waylitii, laatii no heyyere yiyam maaydo nii. Ko tagaa ko wuuri ko woni ley geeci fuu waati.

⁴ Malaa'ika tatabo oo yuppi la'al mum e dow maaje e cewle, de mbaylitii yiyam. ⁵ Non nan-mi malaa'ika kawjotoodo ndiyameeji oo, ana wiya:

–Aan Laamdo a poocciitido, a goodudo goodunoodo, aan woni Ceniido oo, sabi a jaadirdo e sariya maa. ⁶ Saabe ko be njuppi yiyam seniibe e yiyam annabaabe koo, aan duu, ndokku-daa be yiyam be njara! Ebe kaandi hen.

⁷ Non nan-mi daande iwrii to ittirde sadaka too, ana wiya:

–Goonga! Joomiraado Laamdo Jom Baawde, sariyaaji maa yo goongaraaji yo poocciitiidi!

⁸ Malaa'ika nayabo oo yuppi la'al mum e dow yitere naange, nde hokka sumirde yimbe nguleefi mayre. ⁹ Yimbe bee cumiraa nguleefi cattuki, kaa be tuubaali be teddinaali Laamdo. Ko be ngadi dee, be njennu innde Laamdo mo baawde ngoodani dow dii balaawuuji oo.

¹⁰ Malaa'ika joyabo oo yuppi la'al mum e dow bimmbeere taktakol ngol, do o laamii doo nibbinaa tika, yimbe ndarii ana nata toni mum'en saabe naawalla. ¹¹ Be njenni Laamdo jom kammu oo saabe uube mabbe e naawalla mabbe, kaa fuu, be tuubaali iwde e golleeji mabbe bondi dii.

¹² Malaa'ika jeegabo oo yuppi la'al mum dow maayo manngo wiyeteengo Efarata, ndiyam maggo beebi faa yoori faa mo hokka kaanankoobe iwroobe funnaange bee laawol. ¹³ Non njii-mi seydaani'en tati bonbe nanndube e paabi, wooturu ana yalta e hunduko kuungal nanndungal e mboddi ngal, wooturu ana yalta e hunduko taktakol manngol ngol, wooturu ana yalta e hunduko annabaajo peneejo oo. ¹⁴ Been seydaani'en bonbe yo wadoobe kaayefiiji, yahoobe e kaanankoobe aduna oo fuu faa hawrintinana dum'en wolde ley jalaande darngal, jalaande Laamdo Jom Baawde oo.

¹⁵ Joomiraado wii:

–Kakkilee! Mido nii warda no gujjo nii. Baaldo daanaaki haybi kaddule mum pati yaara terde bole yimbe njija dum ana taartii, welii hoore!

¹⁶ Di kawrintini be e nokku biyeteedo e ibaraninkoore Harmagedon.

¹⁷ Malaa'ika jeddabo oo yuppi la'al mum e mbeeyu, daande toownde yalti e suudu seniindu nduu to bimmbeere laamu too, ana wiya:

–Timmii!

¹⁸ Maje maji, dillereeeji e gidaali ngadi, dimmbagol leydi manngol wadi. Hono ngol dimmbagol leydi wadaali e aduna oo gila yimbe tagaa, no ngol sattiri mawnude!

¹⁹ Ngalluure mawnde ndee feccaa pecce tati. Galluuje jaaleji godde dee fuu kalkii. Laamdo rewte ngalluure mawnde wiyeteende Baabila, mo yarni nde horde peguujaam heewnde tikkere makko. ²⁰ Duude dee fuu kalkii, baamle kaaye dee fuu majji fey.

²¹ Malumaluuje butte caami e yimbe, wootere hen fuu teddeefi mum ana waara e kilooji

capandé nay. Yimbe ɓee njenni Laamɗo saabe balaawu malumaluuje oo, sabi oon balaawu sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabila

¹ Caggal ɗum, gooto e malaa'ika'en njeɗɗon jogiiɓe le'e jeddi ɓee wari, wii kam:

—War faa mi holle jukkungo bamfaaru rewru anndaandu sanne, joodiindu dow ndiyameeji keewdi nduu. ² Kayru kaanankooɓe aduna ɓee pijata, yimbe aduna ɓee cigirii e bamfaaraaku mayru.

³ Keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo naɓi kam faa ley ladde jeereende. Non njii-mi debbo ana waddii taktakol bodewol keewngol inde bonkorde Laamɗo, jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo. ⁴ Debbo oo ana ɓoornii kaddule lobbe boɗeeje, ana sodii kanje, kaaye dime e jaaye luulu. Omo jogii e junngo makko horde loonde kanje heewnde ko harmi heewnde tuundi bamfaaraaku makko. ⁵ Ndee doo innde nde maanaa mum suudii ana winndaa e tiinde makko:

«Baabila ngalluure mawnde, inna bamfaaraaku,
kanum e ko harmi ley aduna oo fuu».

⁶ Njii-mi oon debbo sigirii saabe heewngol ko yari yiyyam seniibe ɓee e yiyyam waraabe saabe njoppaali haala Iisaa.

Ko njii-moo-mi koo, kaaynaa-mi sanne. ⁷ Kaa malaa'ika oo wii kam:

—Ko saabii so ɗum ana haayni maa? Mi firritante maanaa cuudiido oo, maanaa debbo oo e taktakol ngol o waddii jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo ngol. ⁸ Taktakol ngol njii-daa ngol, engol woodunoo, kaa ngol heddaaki jooni. Engol haani yaltude e bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, ngol halkoyoo. Yimbe aduna ɓe inde mum'en mbinndaaka e dewtere nguurndam ndee gila e fuddoode aduna ɓee, so njii ngol, kaayde nannan ɗum'en, sabi engol woodunoo ngol heddaaki, ngol banngoyan kasen duu.

⁹ ɗum doo ana holla waajibi neddo tawree hakkilantaaku e faamu: ko'e jeddi dee yo kaaye jeddi de debbo oo joodii e mum dee. Ede cappoo kasen kaanankooɓe njeɗɗon: ¹⁰ njoyon yaɓɓike, njeegaɓo oo ana woodi jooni, njeɗɗaɓo oo waraali tafon, kaa so o warii, wakkatiiwel seeda o laamotoo. ¹¹ Taktakol goodunoongol ngol yo gooto e njeɗɗon ɓee, ngol wartan hono kaananke jettaɓo nii, kaa cakite maggol yo halkaare.

¹² Luwe sappo de njii-daa dee yo kaanankooɓe sappo ɓe kebaali laamu tafon, kaa ɓe keboyan baawde laamaade no kaanankooɓe nii hakke wakkatiiwel gootel, kambe e taktakol ngol. ¹³ Be fuu ɓe anniya gooto, eɓe ndokka taktakol ngol doole maɓɓe e laamu maɓɓe. ¹⁴ Be kaɓan e Njawdiri ndii, kaa ndi jaaloto ɓe sabi kayri woni Joomiraado joomiraabe e Kaananke kaanankooɓe, kasen duu wondiibe mayri ɓee yo noddaabe, subaabe, goondinbe.

¹⁵ Malaa'ika oo wii kam kasen:

—Ndiyameeji di njii-daa bamfaaru nduu ana joodii dow mum'en dii, kanji ngoni jaaleji e jamaa e leji e demde. ¹⁶ Luwe sappo de njii-daa dee, kanum e taktakol ngol, mbayan bamfaaru rewru nduu, ɓola ɗum faa laaba heddoroo terde bole, jaama tew mum, nduppa ko heddi koo e yiite. ¹⁷ Sabi Laamɗo loowii e berde maɓɓe wafude anniya mum, ɓe laatoo daande wootere, ɓe ndokka taktakol ngol laamu maɓɓe, faa nde konngi Laamɗo dii fuu tabiti.

¹⁸ Bamfaaru rewru ndu njii-daa nduu, kanum woni ngalluure mawnde hubindiinde kaanankooɓe aduna.

18

No Baabila halkirtee

¹ Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika goddo keewdo baawde ana iwa dow kammu ana jippoo, fooyre makko yaayni e aduna oo. ² O eewnii faa toowi, o wii:

«Nde halkiima!

Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima!

Nde laatike hodorde seydaani'en bonbe,
suudorde ruuhu tuunnudo fuu
e foondu tuunnundu wajaandu fuu!

³ Sabi leyde dee fuu cigirii caamii
saabe bamfaaraaku mayre oo,
Kaanankoobe aduna bee pijii e mayre,
jaagotoobe e aduna bee fuu kebii jawdi
saabe neemaaji mayre yabbitiidi dii.»

⁴ Non daande wonnde iwri kam dow kammu, ana wiya:

—Njaltee e mayre, onon yimbe am! Pati on ndeentu e mayre luutti, pati balaawuuji mayre hewta on. ⁵ Sabi luutti mayre njowondirii faa njottii kammu, Laamdo rewitike gollleeji mayre bondi dii. ⁶ Ngadiranee nde no nde wadirani on nii. Njobto-don ko nde wadi on koo cowe didi. Horde loonde nde nde siiwani on e mum ndee, ciwane nde hen cili didi! ⁷ Jukkee nde, ngadee sugulla mayre hakke no nde teddiniri hoore mayre so nde wuuri e neema nii, sabi ende wiya e bernde mayre: «Mi kaananke debbo, mi wanaa debbo mo gorum maayi, abada mi wonataa e cuddu.» ⁸ Saabe dum, e jalooma gooto balaawuuji mayre caamata e mayre: maayde e sugulla e yolbere, kasen duu nde duppete e yiite, sabi Joomiraado Laamdo carowo nde oo yo Jom Semmbe.

Haala woyeede Baabila

⁹ Nde kaanankoobe aduna reentube e mayre jeenu so neemodii e mayre bee njii cuurki cumu mayre, be mboyan, be nonoto.

¹⁰ Be toowtan nde be ndaroo, saabe hulde jukkungo mayre pati hewtoo be, ebe mbiya:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabila, ndee ngalluure mawnde, ndee ngalluure jogiinde semmbe, e ley wakkati gooto tan, nde jukkaa!

¹¹ Jaagotoobe e aduna bee mboyan cujlanan nde, sabi fay gooto heddataako e soodude jaaguuji mabbe dii. ¹² Jaaguuji mabbe yo kanje e cardi e kaaye dime e jaaye e bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji hariiri tiidudi e bagiiji bodeeji e ledde uurooje yogaaje e kaaki moyyiniraadi niibe e kaaki moyyiniraadi ledde tiidude coggu e jamde kire e jamde baleeje e haayre wiyeteende marba. ¹³ Jaaguuji mabbe kasen yo funngooji belnirdi e uurnirdi e gowe e nebam uuroojam e uurdi miira e uurdi suurtinteendi e peguujam e nebam bibbe jaytuun e conndi alkama e na'i e baali e pucci e wotorooji e maccube e ruggaabe.

¹⁴ Jaagotoobe bee mbii ngalluure ndee:

—Ko njiduno-daa hebude fuu woddiike ma: neema maa e dawla maa fuu halkike, a hewtataa dum abada kasen.

¹⁵ Jaagotoobe hebube jawdi e mayre bee toowtan nde ndaroo to woddi, saabe hulde jukkungo mayre ngoo pati hewto be, be mboyan, be nonoto, ¹⁶ be mbiyan:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde parortoonde bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji bodeeji, sodortonoonde kanje e kaaye dime e jaaye! ¹⁷ E ley wakkati gooto tan, dee jawle fuu kalkaa!

Dawranooobe laanaaji ndiyam mawdi dii bee e dawoobe bee e summboobe bee, kanum e heboobe nguure mum'en e lummbingol geeci bee, be fuu be toowtan be ndaroo. ¹⁸ So be njii cuurki cumu mayre, be ngullan, be mbiya:

—Ngalluure honde nanndunoo e nden ngalluure mawnde?

¹⁹ Be njooran leydi dow ko'e mabbe no be poti mettede, be mboyan be nonoo, be ngulla be mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ndee ngalluure mawnde, nde neema mum hokki jogiibe laanaaji e ley geeci fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkike! ²⁰ Kammu, welta e halkeede mayre! Seniibe e nelaabe e annabaabe, onon duu mbeltee hen! Sabi Laamdo sarii nde ko nde wadi on koo!

²¹ E oon wakkati, malaa'ika jom semmbe bami kaayal nanndungal no niisirde mawnde nii, wedii dum semmbe ley geeci, wii:

—Nii Baabila ngalluure mawnde ndee wedortee, nde yiyataake abada kasen!
²²Hankasen, fay gooto nanataa e mayre kolli hodoobe gaaci e yimoobe e puufoobe cereeli e buutute, golloowo jeejudo fay gooto yiyataake kasen e ley mayre. Dillere unude nanataake kasen e ley mayre, ²³fooyre lampa yaaynataa ley mayre kasen, jommbaajo gorko e jommbaajo debbo welbe daade maatataake e mayre kasen. Non worrata sabi jaagotoobe mayre burnoo aduna oo fuu doole. Kasen duu nde hoomtirii leni dii fuu mborjobaaku mayre. ²⁴Yiiyam annabaabe e seniibe e waranoobe ley aduna oo bee fuu tawaama e mayre.

19

Jime jettooje Laamdo ley alijenne

¹Caggal dum, nan-mi daade toowde hono jamaa keewdo iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Halleluya!»

Kisindam e teddungal e baawde

ngoodanii Laamdo meeden,

²sabi sariyaaji makko yo goongaraaji

yo poocitiidi!

O sarii bamfaaru rewru anndaandu sanne

bonnirannoondun aduna oo fuu bamfaaraaku mum oo,

kasen duu o yoftii yiiyam maccube makko njuppaadam e mayru dam.»

³Be mbii didobere:

«Halleluya!

Cuurki cumu ngalluure mawnde ndee kii

ana nabba faa abada!»

⁴Mawbe noogayon e nayon bee e kudde nay guurde dee, kippii e leydi kujidani Laamdo joodiido e bimmbeere laamu oo, ana mbiya:

—Aamiina! Halleluya!

⁵Daande iwri to bimmbeere too, ana wiya:

—Njettee Laamdo meeden, onon maccube makko fuu, onon hulbe mo fuu, teddube e lo'ube!

Haala kuurtungu Njawdiri ndii

⁶Non nan-mi ko wa'i no daande jamaa keewdo nii, ko wa'i no dillere ndiyam keewdam nii, ko wa'i no gidaali mawdi nii, ana wiya:

«Halleluya! Sabi Laamdo Joomiraado meeden

Jom Baawde oo tabintinii laamu mum.

⁷Mbelto-den, ceyo-den, teddinen mo,

sabi kuurtungu Njawdiri ndii yottiima,

kasen duu jommbaajo mayri lanndinike.

⁸O hokkaama kaddule o boornoo,

bagi daatudo, jalboowo, laabudo.»

Deen kaddule gonni golleeji seniibe moyyudi dii.

⁹Malaa'ika oo wii kam:

—Winndu: noddaabe e jiiri yanngi Njawdiri ndii bee, mbelii hoore!

O wii kam kasen:

—Dii konngi yo goongaraaji, to Laamdo di iwi.

¹⁰Kippii-mi e leydi yeeso makko faa mi sujidana mo, kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraabe maa tiidube e seettanaade Iisaa bee. Sujidan Laamdo!

Sabi ko woni annabaaku dee, yo seettanaade Iisaa.

Haala garol Almasiihu faa jukka taktakol

* 19:1 Halleluya yo haala ibaraninkoore, dum woniNjetten JOOMIRAA'DO.

¹¹ Caggal dum, njii-mi kammu ana udditii, non puccu daneejo banngi. Baddiido mo oo ana wiye Koolniido ana wiye Goongirante, goonga o sarirta, goonga o honirta. ¹² Gite makko ana mba'i no metangal yiite nii, tenngaade laamu keewde ana e hoore makko, innde ana winndii e makko nde fay gooto anndaa so wanaa kanko. ¹³ Omo boornii saaya cuuwaaka e yiyam, innde makko yo: «Konngol Laamdo.» ¹⁴ Konuuji kammu dii njokki e makko ana boornii kaddule bagi daatude, daneeye, laabude, ana mbaddii pucci daneegi. ¹⁵ Kaafaawi mbelki ki mo soppirta lepi ana yalta e hunduko makko. Mo durdan di loocol naawngol, o dippan e boosirde peguuje yaltinoore tikkere Laamdo Jom Baawde mawnde. ¹⁶ Ndee doo innde ana winndaa e saaya makko, ana winndaa e busal makko:

«Kaananke kaanankooobe e Joomiraado joomiraabe».

¹⁷ Non njii-mi malaa'ika ana darii e dow yitere naange. O eewnii faa toowi, o wii pooli diwooji dow mbeeyu dii fuu:

—Ngaree nootee niiri yanngge mawdo mo Laamdo wadi oo, ¹⁸ faa nducciton tew kaanankooobe e tew hooreebe sordaasi'en e tew jom'en semmbe e tew pucci e waddiibe mum'en e tew yimbe fuu – rimbe e riimaybe, teddube e lo'ube!

¹⁹ Non njii-mi taktakol manngol ngol e kaanankooobe aduna bee e konuuji mum'en ana kawriti faa kaba e baddiido puccu daneejo oo e konu mum. ²⁰ Taktakol ngol honaa, kanngol e annabaajo peneejo gannoodo kaayde yeeso maggol oo. E deen kaayde o hoomtirnoo hebunoobe maande taktakol ngol bee, sujidanannoobe tooru nanndundu e maggol bee. Be didon fuu, be mbedaa ebe nguuri e weendu yiite e sitti hubbooru nduu. ²¹ Heddiibe bee kalkiraa kaafaawi njaltannooki e hunduko baddiido puccu daneejo oo kii, pooli dii fuu ngari nducciti tewuuli mabbe faa kaari.

20

Haala laamu gadoowo duubi ujunere

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika ana iwa dow kammu ana jippoo, ana jogii e junngo mum cokitirgal bunndu yiite ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, kanum e calalol manngol. ² O nanngi kuungal ngal, dum woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani ndii, o habbi dum duubi ujunere. ³ O wedii dum e ley bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, o uddi ndu dow mum, o meeli ndu, pati ngal yonja jaaleji faa nde duubi ujunere dii kibbi. Caggal dum, ngal humtete wakkati seeda.

⁴ Non njii-mi bimbbeeje laamu. Joodiibe e majje bee ndokkaama baawde sarde. Njii-mi kasen yonkijji be ko'e mum'en tayiranoo saabe ko be ceettanii Iisaa koo e saabe ko be mbaajii konngol Laamdo koo. Been ngoni be kujidanaali taktakol ngol e tooru nanndundu e mum nduu, be kebaali maande ndee e tiide naa e juude mabbe. Been nguurtii, laamodii e Almasiihu duubi ujunere. ⁵ Dum woni immital aranal ngal. Maaybe heddiibe bee nguurtaali faa nde duubi ujunere dii kibbi. ⁶ Malu e senaare ngoodanii jeyaaabe e immital aranal bee! Maayde didobere ndee walaa ko waawi e mabbe, be laatanto Laamdo e Almasiihu yottinoobe sadaka, be laamodoo e Almasiihu duubi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

⁷ So duubi ujunere dii kibbi, Ibiliisa humtete yalta kasu mum, ⁸ faa yonja jaaleji gondi e paale aduna nay dee, dum woni garol Yaajuuju e Maajuuju,* kanum e hawrintinde be faa be mba'a no njaareendi geeci kammari wolde. ⁹ Been yimbe cankitii e aduna oo fuu, be pili ngalluure horsunde ndee, do seniibe be ngoni doo. Oon wakkati fuu, yiite iwi dow kammu, halki be. ¹⁰ Ibiliisa yonjannoodo be oo wedaa e weendu yiite e sitti nduu, do taktakol ngol e annabaajo peneejo oo ngoni doo. Don be njukketee jemma e jalooma faa abada.

Haala jannde darngal

* 20:8 Yaajuuju e Maajuujuna mbiyee Gogu e Magogu e ibaraninkoore.

¹¹ Caggal dum, njii-mi bimmbeere laamu mawnde raneere won joodiido e dow mayre. Kammu e leydi fuu ndogi iwi yeeso joodiido oo, di njiitaaka kasen. ¹² Njii-mi maaybe bee, teddube e lo'ube, ana ndarii yeeso bimmbeere laamu ndee. Dewte udditaa, e ley majje dewtere nguurndam ndee duu udditaa. Maaybe bee cariraa golleeji mum'en binndaadi e dewte dee dii, gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Geeci oo tottii maaybe mum, maayde e laakaraa tottii maaybe mum'en, gooto e mabbe fuu sariraa hakke golle mum. ¹⁴ Maayde e ko sabinbinta dum fuu mbedaa e weendu yiite nduu. Nduun weendu woni maayde didobere ndee. ¹⁵ Neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii e dewtere nguurndam ndee, wedaama e weendu yiite nduu.

21

No huunde fuu heydintinirtee

¹ Caggal dum, njii-mi kammu keso e leydi keyri, sabi kammu arano oo e leydi aranndeeri ndii fuu iwii, geeci duu walaa. ² Njii-mi Ngalluure Seniinde ndee – dum woni Urusaliima keso oo – ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ana parorii no jommbaajo parortoo faa lanndinoo hawra e gorum nii. ³ Nan-mi daande toownde iwrunde to bimmbeere laamu too, ana wiya:

–Anni hodorde Laamdo e yimbe: o hodidan e mabbe, be laatoolejopol makko. Laamdo e hoore mum wondan e mabbe, laatoole Laamdo maabe. ⁴ O soccan gondi gite maabe fuu. Maayde e sugulla e gullaali e naawalla keddataako, sabi kulle booyde dee fuu njawtii.

⁵ Joodiido e bimmbeere ndee oo wii:

–Mi heydintinan huunde fuu!

O wii kam:

–Winndu dii konngi fuu, di celludi di goongaraaji.

⁶ O wii kam kasen,

–Huunde fuu biltike! Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode. Neddo fuu domduo, mi hokkan dum e sewnde ndiyam nguurndam ndee meere meere. ⁷ Neddo fuu jaaliido heban dum fuu, mi laatoto Laamdo mum, laatoole biyam. ⁸ Kaa rofeebe e be ngalaa goondinal e sobube golleeji e waroobe yimbe e fiyoobe e bojobii'en e rewoobe tooruuji e fenooobe bee fuu, weendu yiite e sitti hubbooru nduu woni ngedu mum'en. Dum woni maayde didobere ndee.

Haala Urusaliima keso

⁹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiinoobe le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi cakitiidi dii wari, haaldi e am, wii:

–War faa mi holle jommbaajo debbo, jom suudu Njawdiri ndii.

¹⁰ Non keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo nabi kam faa dow haayre mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndee ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ¹¹ annoora Laamdo ana e mayre faa ende jalbira no haayre rimre nii, no haayre yaspe laabunde no timgorgol nii. ¹² Tatawol tekkungol toowngol ana filtii nde, engol jogii dame sappo e didi, damal fuu ana jogii malaa'ika. Cuudi baaba bibbe Israa'iila sappo e didi dii, inde mum'en ana mbinndaa e dame dee: ¹³ dame tati funnaange e dame tati hiirnaange e dame tati saahal e dame tati baleeri. ¹⁴ Tatawol ngalluure ndee ngol ana fawii e dow kaaye sappo e didi, wootere e majje fuu innde iwnde e sappo e didon nelaabe Njawdiri ndii bee ana e mum.

¹⁵ Malaa'ika kaaldannoodo e am oo ana jogii loocol kanje eenndirgol faa eennda ngalluure ndee e dame mayre e tatawol mayre ngol. ¹⁶ Tatteeji mayre nay dii fuu potu, njuunndi mayre e njaannji mayre potu. O eenndiri nde loocol ngol o joginoo ngol, nde laatii gebe ujunaaji sappo e didi (12 000),* njuunndi ndii e njaannji ndii e tooweendi mayri fuu fotu. ¹⁷ O huulii tatawol ngol, ngol hawri e kuule teemedere e capande nay e nay (144), huulagol ngol yimbe kuulortoo ngol malaa'ika oo huulortoo. ¹⁸ Tatawol ngol yaspe mahiraa, ngalluure ndee kanje dimo baado no timgorgol laabungal nii mahiraa.

* 21:16 Dum hawrata kilooji 2 200

¹⁹Foomre tatawol ngalluure ndee ana pariraa sii kaaye dime fuu: aranndeere ndee yaspa, didobere ndee safiir, tatobere ndee agate, nayobere ndee emerooda, ²⁰joyobere ndee sardoniksi, jeegobere ndee sarduwaan, jeddobere ndee kirisolita, jettobere ndee berili, jeenabere ndee topaas, sappobere ndee kirisoparaas, sappo e go'obere ndee yasente, sappo e didobere ndee ametiste. ²¹Dame sappo e didi dee yo naaye luulu daneeje sappo e didi, damal fuu jaayre luulu wootere moyy'iniraa. Daalaare ngalluure ndee yo kanje dimo jalbiroowo no timtorgal nii.

²²Mi yiyaali suudu dewal e ley ngalluure ndee, sabi Joomiraado Laamdo Jom Baawde oo e Njawdiri ndii ngoni suudu dewal mayre. ²³Ngalluure ndee haajaaka naange naa lewru yaaynana dum, sabi darja Laamdo yaaynata nde, Njawdiri ndii woni lampa mayre. ²⁴Jaaleji dii fuu e ley fooyre mayre njahata, kaanankooɓe aduna ɓee ngaddan e ley mayre jawle mum'en. ²⁵Jemma walaa e mayre, kasen duu dame mayre uddataako jalooma! ²⁶Be ngaddan jawle e teddeengal jaaleji maɓɓe e ley mayre. ²⁷Huunde sobunde naatataa e mayre, wanaa haala gollooɓe ko wajnaa, kajum e fenoobe. Naatoobe e mayre dee, ɓe inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam ɓee, dum woni dewtere Njawdiri ndii.

22

¹Caggal dum, malaa'ika oo holli kam maayo ngo ndiyam mum hokkata nguurndam, njalbiroojam no timtorgal nii, edam iwra to bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii too. ²Edam ila e hakkunde daalaare ngalluure ndee. Fonngooji maayo ngoo didi fuu, lekki kokkoowi nguurndam ana e mum, ndimoowi cili sappo e didi – lewru fuu cilol. Haakolooji makki yo safaare sellinoore jaaleji. ³Ko Laamdo hudi fuu, tawataake ley ngalluure ndee hankasen. Bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii darotoo e ley mayre, maccuɓe makko ndewan mo, ⁴njiya yeeso makko, innde makko winndee e tiide mum'en. ⁵Jemma walaa hankasen, ɓe kaajataake fooyre lampa naa fooyre naange sabi Joomiraado Laamdo laatoto fooyre maɓɓe. Be laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

⁶Malaa'ika oo wii kam:

—Dii konngi ana celli, ana ngoondi. Joomiraado Laamdo, loowudo konngol mum ley annabaabe oo, neli malaa'ika mum faa holla maccuɓe mum ko warata ɓooyataa.

⁷Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara ɓooyataa!

Neddo fuu kaybudo ko woni e dewtere annabaaku ndee doo, weli hoore.

⁸Miin, Yuhanna, mi nanii mi yii kulle dee fuu. Caggal ko nan-mi e so njii-mi koo, kippii-mi e leydi yeeso malaa'ika kollannoodo kam oo faa mi sujidana mo. ⁹Kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraaɓe maa annabaabe ɓee, kajum e hayboobe konngi gondi e ndee doo dewtere ɓee. Sujidan Laamdo!

¹⁰O wii kam kasen:

—Pati suudu haalaaji annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii, sabi wakkati mo dum fuu dum laatotoo badiima. ¹¹Gaɗoowo ko boni yo heddo e bonannda mum, cobudo golleeji yo heddo e golleeji mum cobudi dii, moyyo yo heddo e moyyuki mum, ceniido yo heddo e senaare mum!

¹²Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara ɓooyataa, mido waddora mbarjaari faa mi barjoo gooto fuu hakke golle mum. ¹³Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode.

¹⁴Loonnoobe saayaaji mum'en yalla ana mbaawa jaamde e ɓiɓɓe lekki nguurndam kii e naatirde e ngalluure ndee damal, mbelii hoore! ¹⁵Kaa wonbe caggal mayre ɓee, ɓe dawaadi, ɓe ɓojobii'en, ɓe fiyoobe, ɓe waroobe yimbe, ɓe rewoobe tooruuji, ɓe fenoobe e ley haalaaji e golleeji fuu.

¹⁶ Miin Iisaa, mi nelii malaa'ika am faa seettoo dee kulle e ley deente goondinbe dee. Miin woni iwdi Daawuuda, mi taaniiko, miin woni hoodere fajiri jalboore ndee!

¹⁷ Ruuhu oo e jommbaajo debbo oo ndarii ana mbiya:

—War gaa!

Neddo fuu nando yo wii: «War gaa!»

Neddo fuu domdufo yo war, muuydo fuu yo yar e ndiyam ndokkoojam nguurndam dam meere meere.

¹⁸ Miin Yuhanna, mido jeertina neddo fuu nando konngi annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii: neddo fuu beydufo e majji huunde, Laamdo beydan e jukkungo joomum balaawuuji cifaadi e mayre dii. ¹⁹ Neddo fuu tayudo yoga e konngi ndee doo dewtere annabaaku, Laamdo tayan goodi mum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kii, kaɗum e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndee.

²⁰ Ceettantoodo deen kulle oo wii:

—Tayoral, mido wara booyataa!

Aamiina! War Joomiraado men Iisaa!

²¹ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon on fuu!